

ΑΠΑΝΤΑ

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΡΙΖΟΥ

ΤΟΥ

ΡΑΓΚΑΒΗ

ΤΟΜΟΣ ΣΤ'

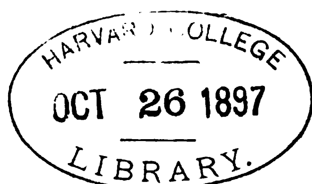

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Αἰόλου καὶ Ἀκαδημίας

1875

HARVARD COLLEGE
OCT 26 1897
LIBRARY.

ΤΑΣΣΟΥ

Η ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΡΙΖΟΥ

ΤΟΥ

ΡΑΓΚΑΒΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΡΑΨΩΔΙΑΙ Α'—Γ'.

ΒΙΚΤΟΡΙ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

ΒΑΣΙΛΕΙ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

ΑΝΟΡΘΩΤΗΙ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΩΝ ΙΤΑΛΩΝ
ΕΝΟΤΗΤΟΣ

ΤΟΝ ΕΞΕΛΛΗΝΙΣΘΕΝΤΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ ΑΟΙΔΟΝ

ΕΙΣ ΟΙΩΝΟΝ ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΘΝΩΝ

ΜΕΤΑ ΒΑΘΥΤΑΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ

Ὁ μεταφραστής.

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΤΑΣΣΟΥ

Εἰς τὸν μεσημβρινὸν βραχίονα τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως, εἰς τοῦ Βεσουβίου τοὺς πρόποδας, ἐπὶ γραφικῶν παραθαλασσίων λόφων κεῖται ἡ ὡραία κωμόπολις τοῦ Σορρέντου. Ἐκεῖ κατὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς 11 Μαρτίου τοῦ ἔτους 1544, εἰς τὸ παλάτιον τῆς οἰκογενείας τῶν Μαστροϊουδίκων ἐγεννήθη ὁ **ΤΟΡΚΟΥΑΤΟΣ ΤΑΣΣΟΣ** ἐξ ἐπισήμων γονέων, μητρὸς μὲν τῆς *Πορκίας*, τὸ γένος *Ῥόσση*, πατρὸς δὲ Βερνάρδου, ἐξ ἐπισήμου Λομβαρδικῆς οἰκογενείας τὸ γένος ἕλκοντος. Ἦν δὲ αὕτη ἡ τῶν *Τορρεγιανῶν*, ἢ *Δελατόρρε*, ἥτις ἦρχεν ἐν Μεδιολάνῳ καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Λομβαρδίας· ἐξελαθεῖσα δ' ὑπὸ τῶν Βισκοντῶν, κατέλαβε τὸ μεταξὺ Περγάμου καὶ Κώμου κείμενον ὄρος Τάσσον, καὶ ἐκ τούτου ἐπωνομάσθη τῶν *Τάσσων*. Ὁ δὲ Βερνάρδος ἀνῆκεν εἰς τὸν Βενετικὸν τῆς οἰκογενείας ταύτης κλάδον, τὸν τῶν Κορνάρων (¹), ὥστε, ὡς φαίνεται, ὁ ποιητὴς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἦν συγγενὴς τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ τοῦ Ἐρωτοκρίτου.

Ἐχρημάτισε δ' ὁ Βερνάρδος ἐξ ἀπορρήτων Γραμματεὺς Σανσεβερίνου, τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σαλέρνου, μεθ' οὗ καὶ εἰς Τύνιδα ἐξεστράτευσεν ὑπὸ Κάρολον Ε', καὶ ὑφ' οὗ ἐπέμφθη καὶ εἰς διπλωματικὴν ἀποστολὴν εἰς Ἱσπανίαν. Ὑπῆρξε δὲ καὶ ποιητὴς οὐχὶ ἄσημος· καὶ τὰ δύω αὐτοῦ ἔπη, τὸ ἐπιγραφόμενον *Ἀμαδις*, εἰς ῥαψωδίας 100, καὶ τὸ φέρον τίτλον *Φλωριδάντης*, 8

(1) Manso, Vitta di Tasso, Cap. II.

δὲν ἐπρόφθασε νὰ περατώσῃ, ἤθελον περιποιήσει αὐτῷ μόνιμον φήμην, ἂν δὲν εἶχε τὴν ἐπισκιάσει ἡ τοῦ υἱοῦ του.

Μετέβη δὲ ἐκ Νεαπόλεως, ὅπου κατῴκει, εἰς Σορρέντον ὁ Βερνάρδος μετὰ τῆς γυναικός του, διότι εἰς τὸ τερπνὸν ἐκεῖνο χωρίον ἤθελεν ἡσύχως νὰ ἐπιδοθῇ εἴς τινας μελέτας, καὶ διότι ἡ γυναικαδέλφη του ἐνυμφεύετο μετ' ἐπισήμου τινος Σορρεντίνου. Ἐκεῖ δὲ, τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἄφιξίν των ἐγεννήθη ὁ Τορκουάτος, τρίτον τέκνον αὐτῶν, διότι εἶχον καὶ ἕτερον υἱὸν ἀποθανόντα ἐν βρεφικῇ ἡλικίᾳ, καὶ θυγατέρα ἥτις ἐπέζησεν.

Ἐπαιδαγωγήθη δὲ κατὰ τὰ πρῶτα αὐτοῦ ἔτη ὁ Τορκουάτος ἐν Νεαπόλει, καὶ ἡ πρώϊμος αὐτοῦ ἀγχίνοια ἦν ἀντικείμενον κοινῆς ἐκπλήξεως· διότι λέγεται ὅτι ἓξ μηνῶν μόλις, οὐχὶ ἐτραύλιζεν, ὡς τὰ νήπια, ἀλλ' ἤδη ὡμίλει εὐκρινῶς, ὅτι ἔκτοτε ἤδη ἐδείκνυε σπέρματα τῆς δι' ὅλου τοῦ βίου διακρινούσης αὐτὸν ἐμβριθείας τοῦ χαρακτῆρος, σπανίως γελῶν ἢ κλαίων, καὶ ὅτι ἡ εὐμάθεια αὐτοῦ ἦν ἀπαραδειγμάτιστος.

Τριετῆ ἀναγκασθεὶς νὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ ὁ πατήρ του, ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ τῷ δώσῃ ἤδη παιδαγωγὸν, τὸν Ἀγγελοῦτσον, ὅστις, ἐν ᾧ ἡ μήτηρ του ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀνατροφῆς του, νὰ φροντίζῃ αὐτὸς περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεώς του.

Ἀνεχώρησε δὲ ὁ Βερνάρδος μετὰ τοῦ πρίγκηπος Σανσεβερίνου, ἀνεδεχθέντος ἐπικίνδυνον καὶ σπουδαιοτάτην ἀποστολήν. Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τοῦ Μελάγχθονος καὶ τοῦ Ἐράσμου αἱ διδασκαλίαι ἐπενέμοντο τὴν Γερμανίαν. Ὁ δ' ὠμὸς καὶ θρησκομανὴς τῆς Νεαπόλεως ἀντιβασιλεὺς, Πέτρος ὁ Τολέδιος, ἵνα προφυλάξῃ τὴν πόλιν του ἀπ' αὐτῶν, καὶ ὑποπονηθῇ συγχρόνως τὴν εὔνοιαν τοῦ Αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ε΄, ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ εἰς Νεάπολιν ἱερὸν δικαστήριον. Ἀλλ' οἱ πολῖται ἐξανίσταντο κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς Ἱσπανικῆς ταύτης λύμης, καὶ ἐξελέξαντο τὸν πρίγκηπα, οὗ ἐγνώριζον τὸν γενναῖον πατριωτισμὸν, ἵνα φέρῃ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὰ παράπονα καὶ τὰς παρακλήσεις των· ὁ δὲ Σανσεβερῖνος συμπαρέλαβε καὶ τὸν

Βερνάρδον, οὗ τὰς συμβουλὰς ἐθεώρει πολυτίμους, καὶ ὅστις μάλιστα τὸν εἶχεν ἐξορμήσει εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὴν ἔντιμον ἀλλὰ δύσκολον ταύτην πρεσβείαν. Ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ μετ' ὀργῆς ἀπέπεμψε τοὺς ἀπεσταλμένους χωρὶς νὰ τοὺς ἴδῃ, καὶ ὁ φιλέκδικος ἀντιβασιλεὺς ἀπεπειράθη νὰ δολοφονήσῃ τὸν Σανσεβερῖνον ἐπανελθόντα· ὥστε πρὸς σωτηρίαν του ἔφυγεν αὐτὸς μετὰ τοῦ Βερνάρδου, καὶ τότε συκοφαντηθέντες ἀμφότεροι ὡς στασιασταί, κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον, καὶ ἐδημεύθη ἡ περιουσία των. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του δὲ κατέταξε τὸν τετραετῆ υἱόν του ὡς ἐξωτερικὸν μαθητὴν εἰς τὸ ἀρτισύστατον σχολεῖον τῆς τότε τὴν πρώτην αὐτῆς σύστασιν λαμβανούσης ἑταιρίας τῶν Ἰησουϊτῶν. Τόσον δὲ ταχέως ἐπρόκοψε τὸ παιδίον, ὥστε ὀκταετὲς μόλις, ἔγραφε καὶ εἰς τὸ πεζὸν καὶ διὰ στίχων, καὶ λατινιστὶ καὶ ἑλληνιστί.

Ἐκ Παρισίων δ' ὅπου κατ' ἀρχὰς ἐπορεύθη ὁ Βερνάρδος μετὰ τοῦ κυρίου του ἐλθὼν εἰς Ῥώμην, μετακαλέσατο ἐκεῖ τὸ παιδίον, καὶ ἐνεπιστεύθη τὰς σπουδὰς αὐτοῦ εἰς τὸν σοφὸν Μαυρίκιον τὸν Καταναῖον, πρὸς ὃν διὰ παντὸς τοῦ βίου θερμὴν διετήρει ὁ Τάσσος ἀγάπην καὶ εὐγνωμοσύνην, καὶ συνεχῶς μνημονεύει αὐτοῦ εἴς τε τὰ ἔμμετρα καὶ εἰς τὰ πεζά του συγγράμματα.

Ἐν τούτοις δὲ τὴν πρώτην ᾐσθάνθη τῆς δυστυχίας προσβολήν, ἀπολέσας τὴν μητέρα του ἣν ἐλάτρευε, καὶ ἡ θλίψις του ὑπῆρξε βαθεῖα. Πεμφθεὶς δ' εἰς Πέργαμον πρῶτον, καὶ μετ' ὀλίγον κληθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς Πέζαρον, συνεσπούδασεν ἐνταῦθα μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δουκὸς τοῦ Οὐρβίνου τὴν φιλολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ μαθηματικά, καὶ δωδεκαετὴς ἐπεράτωσε τὰ ἐγκύκλια αὐτοῦ μαθήματα.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ μετέβη ὁ Τορκουάτος εἰς Βενετίαν μετὰ τοῦ πατρός του, ἐκλεχθέντος ἐκεῖ μέλους φιλολογικῆς ἑταιρίας, καὶ ἐπιληφθέντος τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐποποιΐας αὐτοῦ τῆς ἐπιγραφομένης *Ἄμαδις*. Ταύτην ἀντέγραφεν ὁ Τορκουάτος

διὰ τὸν πατέρα του, ἐνασκούμενος οὕτως εἰς τὴν ποίησιν, καὶ συγχρόνως τὸν Δάντην μελετῶν, καὶ ἐκ τῆς συναναστροφῆς τῶν ἐκεῖ συνηγμένων φιλολογικῶν ἐπισημοτήτων τῆς Ἰταλίας ἐπωφελούμενος.

Ὅτε δ' ἔφθασε τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἔπεμψεν αὐτὸν ὁ πατήρ του εἰς Πάδουαν ἵνα σπουδάσῃ τὴν νομικὴν, καὶ δυνηθῇ διὰ θετικῆς τινος ἐπιστήμης νὰ καταστῇ ποτὲ καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν πατρίδα του χρησιμώτερος. Καὶ ἐσπούδασε μὲν αὐτὴν, καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους εὐδοκιμωτάτας ἔδωκεν ἐξετάσεις καὶ νομικὰς καὶ θεολογικάς· ἀλλὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, ἐν ᾧ ὁ πατήρ του περιέμενε νέα δείγματα τῆς νομομαθείας του, ἀντ' αὐτῶν ὁ νέος Τάσσος.... ἐξέδωκε ποίημα, τὸν *Ῥινάλδον*, εἰς δώδεκα ῥαψῳδίας, ὃ ὁ πατήρ του μετὰ πολλῆς δὲν εἶδεν εὐχαριστήσεως, καὶ διότι δὲν τὸ ἔκρινε μεγάλου λόγου ἄξιον, καὶ διότι ἔβλεπε τὸν υἱόν του εἰς τὰ ἥκιστα βιοποριστικὰ ὕψη τῆς ποιήσεως μεταρσιούμενον. Προσεφώνησε δ' ὁ Τάσσος τὸ πρωτότυπον τοῦτο τῆς μούσης του εἰς τὸν διάσημον Καρδινάλιον τῆς Ἔστης (d'Este).

Ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἐξετίμησε τὴν ποιητικὴν εὐφυΐαν τοῦ Τάσσου δικαιότερον ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ· καὶ τοσαῦται τῷ ἤρχοντο πανταχόθεν εὐφημίαι καὶ ἐμψυχώσεις, ὥστε χαίρειν ἐάσας τὴν Θέμιν, ἐπεδόθη ὁλοθύμως εἰς τὴν φιλολογίαν, καὶ ἐξηκολούθησεν αὐτῆς τὰς σπουδὰς ὑπὸ Φραγκῖσκον τὸν Πικολόμινην, καὶ ἠκολούθησε τὸν σοφὸν Πενδούσιον εἰς Βολωνίαν, ὅπου τὸν ἐκάλεσαν αἱ ἀκαδημαϊκαὶ ἀρχαὶ, καὶ ὅπου, καίτοι ἐν τοιαύτῃ νεαρᾷ ἡλικίᾳ, πολλάκις πρὸς γενικὴν ἐπιδοκιμασίαν περὶ φιλολογικῶν ἀντικειμένων δημοσίως ἠγόρευσε.

Κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς χρόνους διεδόθη ἐν Βολωνίᾳ σατυρικόν τι ποίημα, πολλῶν τῶν πρωτίστων ἀνδρῶν τῆς πόλεως, καὶ αὐτοῦ τοῦ Τάσσου καθαπτόμενον· καὶ ὅμως τινὲς δὲν ἐδίστασαν κακοβούλως εἰς αὐτὸν ν' ἀποδώσωσι τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ· δι' ὃ καὶ κατ' οἶκον ἔρευνα τῷ ἐγένετο, καὶ τὰ ἔγγραφα αὐτοῦ κατε-

σχέθησαν, καὶ εἰς ἀνάκρισιν ὑπεβλήθη. Ἕνεκα τούτων ἀγανακτήσας ἐγκατέλιπε λοιπὸν τὴν Βολωνίαν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Μόδεναν, ὅθεν μετεκλήθη εἰς Πάδουαν ὑπὸ τοῦ ποτὲ συμμαθητοῦ αὐτοῦ, Σκηπίωνος τοῦ Γουζάγα, τοῦ μετὰ ταῦτα καρδιναλίου γενομένου, ὅστις ἱδρύσας τότε ἀκαδημίαν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἤθελε νὰ στηρίξῃ αὐτὴν διὰ τῆς συμπράξεως καὶ τοῦ ἤδη γνωστοῦ ὀνόματος τοῦ νεαροῦ ποιητοῦ.

Καὶ πρὶν ἢ μεταβῇ εἰς τὴν πόλιν ταύτην εἶχεν ἤδη συλλάβει τὴν ἰδέαν μεγάλης ἐποποιΐας ὑπόθεσιν ἐχούσης τὴν ἀπὸ τῶν ἀπίστων ἐλευθέρωσιν τῆς ἱερᾶς πόλεως τῆς Σιών. Ἐπὶ τῆς τριετοῦς δ' ἐνταῦθα διαμονῆς του διαῤῥύθμισεν ἀρτίως τὸ σχέδιον αὐτῆς, καὶ ἐπελήφθη σπουδαίως τῆς συγγραφῆς.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1565, καὶ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ τὸ εἰκοστὸν δεύτερον, ὅτε ὁ δοὺξ τῆς Φεῤῥάρας Ἀλφόνσος Ἕστης ἐνυμφεύετο ἡγεμονίδα τοῦ αὐστριακοῦ οἴκου, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ Καρδινάλιος εἰς ὃν ὁ Τάσσος εἶχε προσφωνήσει τὸν Ῥινάλδον, προσεκάλεσεν αὐτὸν παρ' ἑαυτῷ, καὶ τὸν κατέταξε μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ οἴκου του, ὅπως παρευρεθῇ κατὰ τὸ ἐπίσημον ἐκεῖνο συμβὰν εἰς πάσας τὰς δι' αὐτὸ τελουμένας μεγαλοπρεπεῖς πανηγύρεις καὶ τελετάς.

Ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ θέσει ἔτυχεν ὁ Τάσσος παρὰ πάντων τῶν μελῶν τῆς δουκικῆς οἰκογενείας τῆς φιλοφρονεστάτης δεξιώσεως, φιλικωτάτων αἰσθημάτων, καὶ μεγάλης ἐκτιμήσεως τῶν ἐξόχων αὐτοῦ ποιητικῶν προτερημάτων· προσέτι δὲ πάσης ἀνέσεως ἵνα ἐπιδίδηται ἀπερισπάστως εἰς τὰς φίλας αὐτῷ μελέτας ὡς συγγραφεύς. Τὰ δὲ ἔργα του πολλάκις ἀνεγίνωσκε εἰς τὸν Δοῦκα, καὶ εἰς τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ, τὴν Λουκρητίαν ἥτις ἔκτοτε ἐνυμφεύθη τὸν Δοῦκα Οὐρβῖνον, καὶ τὴν ὡραίαν Ἐλεονόραν, καὶ ἐναθαῤῥύνετο ὑπὸ τῆς συμπαθοῦς αὐτῶν ἐπιδοκιμασίας. Φαίνεται δ' ὅτι ἰδίως ὑπὸ τῆς Ἐλεονόρας ἐξετιμᾶτο, καὶ αὐτῆς αἱ εὐμενεῖς κρίσεις ἐκίνουν τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην του, ἥτις βαθμηδὸν δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι καὶ εἰς τρυφερώτερον

ἄλλο ἀπέκλινεν αἴσθημα, τόσῳ περισσοτέραν λαβὸν τὴν ἔκτασιν καὶ κυριεῦσαν τὴν εὐφλόγιστον καρδίαν καὶ τὴν ζωηρὰν φαντασίαν του, ὅσῳ μᾶλλον ἤθελε νὰ τὸ καταστείλῃ, καὶ οὐδ' εἰς ἄλλους οὐδ' εἰς ἑαυτὸν κἂν νὰ τὸ ὁμολογήσῃ. Αὕτη τοὐλάχιστον εἶναι ἡ μόνη πιθανὴ ἐξήγησις τῆς θέσεως εἰς ἣν μετ' οὐ πολὺ παρέστη ἐν τῇ αὐλῇ ἐκείνῃ, ἥτις κατ' ἀρχὰς ἦν δι' αὐτὸν ὁ παράδεισος.

Ἀλλὰ κεραυνὸς ἀπροσδόκητος ἐπέσκηψεν ἐπ' αὐτοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνεφέλου ταύτης εὐδαιμονίας του, ὅτε κατὰ τὸ ἔτος **1569** ἀπεβίωσεν ὁ πατήρ του ἐν ᾧ ἦν διοικητὴς τῆς Ὠστίας ὑπὸ τὸν Δοῦκα τῆς Μοδένης. Ὁ Τορκουάτος ὅστις ἔτρεφε πρὸς αὐτὸν ἀγάπην ἀπεριόριστον, σοφὸν καὶ φιλόστοργον ὁδηγὸν θεωρήσας αὐτὸν πάντοτε εἰς τοῦ βίου τὸ στάδιον, προσεβλήθη βαθέως, καὶ βαρεῖαν ὑπέστη ἀσθένειαν, εἰς μόνας τὰς Μούσας παραμυθίαν εὑρίσκων.

Μετά τινα δὲ χρόνον, πεμφθεὶς εἰς Γαλλίαν ὑπὸ τοῦ πάππα ὁ Καρδινάλιος Ἔστης, συμπαρέλαβε καὶ τὸν Τάσσον, ἵνα κοσμήσῃ τὴν πρεσβείαν του δι' ὀνόματος ἤδη ἐνδόξου, εἰ καὶ μόλις ἦτον ὁ ποιητὴς εἰκοσιεπταετής. Ἐν δὲ Παρισίοις καὶ ὁ Βασιλεὺς Κάρολος ὁ Θ' καὶ οἱ αὐλικοὶ πάντες ἐδεξιώθησαν αὐτὸν μετὰ πάσης φιλοφροσύνης, διότι εἶχε προηγηθῆ αὐτοῦ ἡ φήμη τῆς ἐποποιΐας του, ἧς εἶχε περατώσει ἤδη τὰς ἓξ ῥαψῳδίας, καὶ ἐξηκολούθει γράφων καὶ τὰς λοιπάς, οἱ δὲ Γάλλοι τῷ ηὐγνωμόνουν διότι Γάλλον ἐτίμησεν ἐκλέξας αὐτὸν ὡς τοῦ ἔπους του ἥρωα. Ἠθέλησε δὲ καὶ νὰ τὸν προσηλώσῃ ὁ Βασιλεὺς εἰς τὴν αὐλήν του. Ἀλλ' ὁ Τάσσος δὲν ἠθέλησε ν' ἀρνηθῇ τὴν πατρίδα του, καὶ ἀπέφυγεν οὕτω τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν μισητὸν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα μετὰ ταῦτα ἀναδειχθέντα ἐκεῖνον τύραννον· καὶ ἐπανελθὼν εἰς Φεῤῥάραν παρὰ τῷ Ἀλφόνσῳ, ἐξέδωκε τὸ βουκολικὸν αὐτοῦ δρᾶμα, τὸν Ἀμύνταν, ὡς ἀριστούργημα εἰς τὸ εἶδός του ἐπικροτηθὲν, καίτοι ἐφύετο παρὰ τὴν Ἱερουσαλήμ.

Καὶ ηὔξανε μὲν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὁ πρὸς τὴν ποιητικὴν τοῦ Τάσσου μεγαλοφυΐαν θαυμασμὸς τοῦ κοινοῦ, καὶ τῆς πρὸ πάντων αὐτὸν ἐνδιαφερούσης οἰκογενείας τῶν προστατῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως συνηύξανον καὶ τῶν φθονερῶν αἱ διαβολαί, ὥστε πολλάκις ἔβλεπεν, ἢ κἂν ἐνόμιζε ψυχρανθείσας τὰς πρὸς αὐτὸν τοῦ Δουκὸς διαθέσεις, καὶ ἐν συναισθήσει προσβληθείσης ὑπερηφανείας, καὶ ἵνα μὴ ὀχληρὸς γίνηται ὅπου ἐφρόνει ὅτι πλέον δὲν εὐηρέστει, ἀπεφάσιζε νὰ ἐγκαταλείψῃ τοῦ Ἀλφόνσου τὴν φιλόξενον στέγην, καὶ αὐτὴν τὴν Φεῤῥάραν.

Ἀλλὰ τῆς ἀποφάσεώς του πάντοτε ἀνέβαλλε τὴν ἐκτέλεσιν· καὶ εἰς ἑαυτὸν μὲν ἐπροφασίζετο ὅτι ἄτοπον καὶ ἀγνῶμον ἦν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν Δοῦκα πρὶν ἀποπερατώσῃ τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ προσφωνήσῃ αὐτὴν εἰς αὐτὸν ὡς προυτίθετο, βασιλικὴν ἀποδίδων τῆς φιλοξενίας τὴν ἀμοιβήν· πολλοὶ ὅμως ὑπώπτευον, οὐχὶ ἴσως μακρὰν τῆς ἀληθείας τοξεύοντες, ὅτι καὶ ἄλλο τι ἰσχυρώτερον αἴσθημα καὶ ἄκοντα τὸν ἐδέσμευεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλφόνσου, καὶ περιέργως ἢ καὶ χαιρεκάκως ἐπολυπραγμόνουν ὅπως ἀνακαλύψωσι τοῦ αἰσθήματος τούτου τὸ ἀντικείμενον.

Καὶ πρῶτον μὲν δύσκολον δὲν τοῖς ἦτον νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ἄν τις γυνὴ ἠσχόλει τοὺς λογισμούς του καὶ ἦρχεν ἐν τῇ καρδίᾳ του, ἡ γυνὴ αὕτη ὠνομάζετο Λεονόρα, διότι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδύναντο νὰ εὕρωσι πολλαχοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐντέχνως ἐγκεκρυμένον εἰς τοὺς στίχους του· ὡς, φέρ' εἰπεῖν, ὅταν ἔγραφεν ἐν τοῖς λυρικοῖς του·

Se ferir brami, scendi al petto, scendi,
e di si degno cor tuo straLE ONORA.

Καὶ ἀλλαχοῦ·

Le mie rime
ch'or son vili o neglette, se non quanto
costei LE ONORA col bel nome santo,

καὶ εἰς ἄλλα χωρία ὁμοίως.

Ἀλλὰ τὸ ὄνομα Λεονόρα ἦν κοινὸν τότε ἐν Φεῤῥάρᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ αὐλῇ τρεῖς νέαι ἔφερον αὐτὸ, ἐξόχου ὡραιότητος καὶ αἱ τρεῖς. Ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἦν ἡ Λεονόρα Ἔστη, ἡ νεωτέρα ἀδελφὴ τοῦ Δουκὸς, πλὴν ἐξαισίου καλλονῆς παντοῖα ἔχουσα ψυχικὰ προτερήματα, ἀγαθότητα ἑνοῦσα μετὰ μεγαλοφροσύνης, καὶ διάνοιαν ἔχουσα διὰ πάσης παιδείας κεκοσμημένην. Ὑπὸ ταύτης τὰ βλέμματα ἔζη ὁ Τάσσος, αὐτῆς τὴν εὐγενῆ συμπάθειαν πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὰ ἔργα του ᾐσθάνετο μετ' ἐνδομύχου εὐγνωμοσύνης, αὐτῆς τὴν μεγαλόνοιαν ἀνεγνώριζεν εἰς τὰς κρίσεις της, κολακευόμενος ἐκ τοῦ ὅτι ἦσαν εὐμενεῖς πρὸς αὐτόν. Τίνων ἰσχυροτέρων ἐνδοσίμων ἐδεῖτο ἵνα πτερωθῇ ἡ ποιητικὴ φαντασία του, καὶ ἐκκαῇ ἡ εὔφλεκτός του καρδία; Καὶ ἦν μὲν αὐθάδεια, βεβαίως κἂν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Ἀλφόνσου, ἡ τόλμη τοῦ ἀπόρου καὶ φερσοίκου ποιητοῦ νὰ ὑψώσῃ τὸ βλέμμα πρὸς τὴν εὐγενῆ κόρην τῶν ἡγεμόνων. Ἀλλ' ὑπάρχει τι τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς νεότητος τολμηρότερον, καὶ ὁ Τάσσος συνεχῶς δὲν παραβάλλει ἑαυτὸν ἐν τοῖς Λυρικοῖς του πρὸς τὸν Φαέθοντα καὶ τὸν Ἴκαρον, καθ' ὃ τολμῶν, ὡς ἐκεῖνοι, νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ γινώσκων ὅτι ἐφέλκει ἐφ' ἑαυτὸν ἐκείνων τὴν τιμωρίαν; Ὅ,τι δ' ἔμελλεν ἔτι μᾶλλον νὰ δεινώσῃ τὴν θέσιν του παρὰ τῷ Δουκὶ, τὸ αἴσθημα αὐτοῦ ὃ ὑπώπτευσε δὲν ἔψαυσεν ἄρα, διὰ τῆς εὐγνωμοσύνης εἰσδῦν, καὶ χορδήν τινα τῆς καρδίας τῆς Λεονόρας, καὶ δὲν προήρχετο ἐκ τούτου ἡ ἐπίμονος ἄρνησις αὐτῆς πρὸς τὰς ἐντιμοτέρας προτάσεις γάμου αἳ καὶ παρ' ἡγεμόνων αὐτῶν τῇ ἐγένοντο; Τοιαῦτα κἂν πολλοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐσχολίαζον, καὶ κακοβούλως ὑπέβαλλον, φαίνεται, καὶ εἰς τὸν Δοῦκα αὐτὸν, μετά τινος ἴσως ἐπιτυχίας τῶν φθονερῶν των προθέσεων.

Ἀλλ' ὁ Τάσσος πολλάκις διὰ περιπαθῶν στίχων ἔψαλλε καὶ τὰς ἄλλας δύω Ἐλεονόρας, τὴν Σαιβθάλην, φίλην τῆς ἡγεμονίδος, καὶ ἑτέραν, αὐτῆς ἀκόλουθον. Ἡ κακεντρέχεια ὅμως διϊσχυρίζετο, οὐχὶ ἀπιθάνως, ὅτι τὰ ὀνόματα αὐτῶν μεταχει-

ρίζετο μόνον ὅπως συγκαλύπτῃ τὸ ἀληθῶς ἄρχον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Ἐν τούτοις κατὰ τὰ 1575, ἔχων ἡλικίαν ἑνὸς καὶ τριάκοντα ἐτῶν, ἐπεράτωσε τὸ ἀριστούργημα αὐτοῦ τὴν Ἱερουσαλήμ· ἀλλὰ μετριοφρόνως διστάζων περὶ τῆς ἀξίας της, ἠθέλησε, πρὶν ἢ ἐκδώσῃ αὐτὴν εἰς φῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλφόνσου, νὰ ὑποβάλλῃ αὐτὸ εἰς τὴν κρίσιν τῶν σοφωτέρων, καὶ τῇ ἀδείᾳ τοῦ Δουκὸς ἀπῆλθε πρὸς τοῦτο εἰς Ῥώμην. Καὶ πολλὰ μὲν κατέκρινε τοῦ ποιήματος ἡ ἀμάθεια, ἡ κουφότης καὶ ὁ φατριασμός, νῦν μὲν θέλων νὰ ἐξευτελίσῃ αὐτὸ δι' ἀντιπαραθέσεως πρὸς τὰς τότε νεοφανεῖς ποιήσεις τοῦ Ἀριόστου, νῦν δὲ παραποιῶν τὰ ἀντίγραφα, ἢ ἐπ' ἐσφαλμένων γραφῶν στηρίζων τὰς κρίσεις του· ἀλλὰ τέλος ἡ ἀλήθεια ἐθριάμβευσε, καὶ ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀνεγνωρίσθη ὡς τὸ ἐξοχώτερον ἔργον τοῦ Ἰταλικοῦ Παρνασσοῦ.

Ἀλλὰ μόλις ἤγγισεν ὁ Τάσσος τὸν κολοφῶνα τοῦτον τῆς ποιητικῆς του φιλοδοξίας, καὶ σειρὰ μακρῶν συμφορῶν ἤρξατο δι' αὐτόν, δηλητηριάσασα πάντα τὸν βίον του. Ἐπιστρέψας εἰς Φεῤῥάραν, ἀνεκάλυψεν ὅτι εἷς ἐκ τῶν φίλων του, εἰς ὃν εἶχεν ἀπεριόριστον ἐμπιστοσύνην πρίν, κατεχράσθη αὐτῆς, καὶ εἰσδὺς εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἀνεδίφησε μεταξὺ τῶν μυστικῶν του ἐγγράφων, ἴσως ἵνα εὕρῃ μαρτύρια τῶν ἀποῤῥήτων ἐρώτων του. Τοῦτο παρώργισε τὸν Τάσσον εἰς βαθμὸν τοσοῦτον, ὥστε ἐν παραφορᾷ τὸν ἐῤῥάπισεν ἐν αὐτῷ τῷ δουκικῷ οἴκῳ, καὶ μονομαχήσας πρὸς αὐτόν, τὸν ἐπλήγωσε βαρέως, ὡς καὶ ἕνα τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν του οἵτινες κατὰ τὸ πέρας τῆς μονομαχίας ἐῤῥίφθησαν προδοτικῶς ἐπ' αὐτὸν ἵνα τὸν δολοφονήσωσι. Καὶ οὗτοι μὲν ἐδραπέτευσαν, φοβηθέντες τὰς συνεπείας τῆς ἀτίμου των πράξεως· ἀλλὰ καὶ τὸν Τάσσον ἔθηκεν ὁ Ἀλφόνσος ὑπὸ περιορισμόν, ἵνα, ὡς εἶπε, τὸν σώσῃ ἐκ τῶν ἀπειλούντων αὐτὸν κινδύνων ἀντεκδικήσεως. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ κάθειρξις παρετείνετο, δυσφορῶν ὁ Τάσσος, καὶ ἀποδίδων αὐτὴν εἰς δυσμένειαν τοῦ Δουκός, ἴσως καὶ τῆς Λεονόρας, ὀργιζομένης διὰ τὴν

ἀποκαλυφθεῖσαν τόλμην τῶν αἰσθημάτων του, ἐνέπεσεν εἰς βαθεῖαν μελαγχολίαν, ἀφ' ἧς οὐδέποτε πλέον ἀνέκυψε, καὶ μετά τινας μῆνας μεταμφιεσθεὶς ἐδραπέτευσεν εἰς Τουρῖνον, ὅπου διέμεινεν ἄγνωστος, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ὁμήρου Φυγοπολέμου (Omero Fuggiguerra). Ἀναγνωρισθεὶς ὅμως τέλος, προσεκλήθη μετὰ πλείστων τιμῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Δουκός· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ, μελαγχολῶν, ὑπώπτευεν ὅτι ἐπιβουλεύονται τὴν ζωήν του καὶ θέλουσι νὰ τὸν δηλητηριάσωσι, καὶ ἔφυγε πρὸς τὸν ἀρχαῖον διδάσκαλόν του, τὸν Καταναῖον, ἐν Ῥώμῃ, ὅπου ἐπίσης πανδήμου ἔτυχε καὶ ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς.

Μετ' ὀλίγον δ' ἐπιθυμήσας νὰ ἴδῃ πάλιν τὴν ἀδελφήν του, καὶ τὴν πόλιν ὅπου εἶχε διέλθει τὴν παιδικὴν ἡλικίαν του, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις φανταστοῖς φόβοις του νομίζων ὅτι εἶχε καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Νεαπόλεως νὰ φοβῆται, μὴ τὸν συλλάβωσιν ὡς υἱὸν τοῦ ποτὲ καταδικασθέντος εἰς θάνατον, ἐνεδύθη ἀρνακίδας, καὶ πεζὸς ὡς ποιμὴν τῶν ὀρέων εἰσῆλθεν εἰς Σοῤῥέντον, καὶ ἐνεφανίσθη εἰς τὴν ἀδελφήν του. Αὕτη δὲ, ἀναγνωρίσασα αὐτὸν μετά τινος δυσκολίας, τὸν ὑπεδέχθη περιπαθέστατα, καὶ τὸν ἔκρυπτε παρ' ἑαυτῇ, μετ' εὐφροσύνης ἀπολαμβάνοντα πάλιν τῆς ἠρεμίας τῶν ἡμερῶν ὅταν βρέφος περιεθάλπετο εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς οἰκογενείας του.

Ἀλλ' ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἐκείνῃ ἡ καρδία του διετέλει ἀνήσυχος. Τὴν Φεῤῥάραν ποθῶν, ἐπανειλημμένας ἔγραψεν ἐπιστολὰς καὶ πρὸς τὸν Δοῦκα, καὶ πρὸς τὰς ἀδελφάς του, καὶ πρὸς τὸν γαμβρόν του, τὴν ἄδειαν τῆς ἐπανόδου του ἐξαιτούμενος, καὶ παρακαλῶν, εἴ τι ἔπταισε, ν' ἀποδοθῇ εἰς παραφροσύνην του μᾶλλον ἢ εἰς κακὴν πρόθεσιν. Ἀλλ' εἴτε εἰς τὴν πρόφασιν ταύτην περὶ παραφροσύνης, εἴτε εἰς τὰς ἄλλας κατὰ τοῦ Τάσσου διαβολὰς πιστεύων ὁ Ἀλφόνσος, οὐδεμιᾶς τὸν ἠξίωσεν ἀπαντήσεως, καὶ μόνη ἡ ἐλεοῦσα αὐτὸν Λεονόρα τῷ ἀπεκρίθη, ἀλλ' ὅπως τὸν προτρέψῃ καὶ αὐτὴ νὰ μὴ ἔλθῃ. Δὲν ὑπήκουσεν ὅμως ὁ Τάσσος, ἀλλὰ, μετὰ τρίμηνον διαμονὴν παρὰ τῇ ἀδελφῇ του, ἀπῆλθε

πρῶτον μὲν εἰς Ῥώμην, ὅπου κατελήφθη ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ, ἐκεῖθεν δὲ, νοσῶν ἔτι, μετὰ τοῦ πρέσβεως τοῦ Ἀλφόνσου, καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτοῦ, εἰς Φερράραν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔτυχε καλῆς καὶ φιλόφρονος δεξιώσεως· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐνόησεν ὅτι αἱ πρὸς αὐτὸν διαθέσεις τῆς αὐλῆς εἶχον ἀλλοιωθῆ. Δυσανασχετῶν διὰ τῶν ἐχθρῶν του τὰς ἀδίκους κρίσεις ἐπὶ τῶν ποιημάτων του, τὰ ὁποῖα διεδίδοντο ἐσφαλμένα καὶ ἀτελῆ, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ἀλφόνσου ἃ εἶχε τῷ ἀφήσῃ πρωτότυπα, ἵνα δικαιολογηθῇ δι' αὐτῶν, καὶ ἴσως ἵνα καὶ διορθώσῃ αὐτὰ καθ' ἃς ἔκ τινων κρίσεων ἐσχημάτισεν περὶ αὐτῶν νέας ἰδέας. Ἀλλ' ὁ Ἀλφόνσος, εἴτε διότι ἤθελε νὰ μείνῃ ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀναλλοίωτος οἵα τῷ προσεφωνήθη, εἴτε διότι δὲν ἐνεπιστεύετο εἰς τὴν διανοητικὴν τοῦ Τάσσου κατάστασιν, καὶ ἐφοβεῖτο μὴ καταστρέψῃ τὸ ἀριστούργημά του, ἠρνεῖτο ἐπιμόνως τὴν τῶν χειρογράφων ἀπόδοσιν καὶ μέχρι τέλους μετ' ἀπελπισίας εἶδεν ὁ εὐαίσθητος ποιητὴς ἑαυτὸν καὶ αὐτῆς τῆς παρουσίας οὐ μόνον τοῦ Δουκὸς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς Λεονόρας διόλου ἀποκλεισθέντα. Τοῦτο ἐκορύφωσε τὴν μελαγχολίαν του καὶ τὰς πεποιθήσεις του περὶ τῶν κατ' αὐτοῦ ὑπονοιῶν· δι' ὃ καὶ ἐγκαταλείψας πάλιν τὴν Φερράραν, εἰς ἣν μετὰ τοσαύτης ἀγάπης καὶ τοιούτων ἐλπίδων εἶχεν ἐπιδημήσει, ἐπλανήθη εἰς Μάντουαν, εἰς Πάδουαν, εἰς Βενετίαν, καὶ τέλος εἰς Οὐρβῖνον, παρὰ τῷ γαμβρῷ τοῦ Ἀλφόνσου, ὅστις φιλικῶς αὐτὸν δεξιωσάμενος, τὸν παρεκίνησε καὶ τὸν ἔπεισε νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν Φερράραν.

Ἀλλ' ἐλθόντος, ὁ Δοὺξ ὅστις φαίνεται ὅτι τῷ ὄντι ἐπίστευεν εἰς τὴν συντάραξιν τῆς ὑγείας του, καὶ πιθανῶς τῶν φρενῶν του, τὸν ἐνέκλεισεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Ἁγίας Ἄννης, πρὸς θεραπείαν, ὡς εἶπε, καὶ σωτηρίαν του, δοὺς αὐτῷ πάσας τὰς ἀνέσεις, ἀλλὰ καὶ αὐστηρῶς ἀπαγορεύσας τὴν ἔξοδόν του· ὥστε ἐπέρχεται ἡ ὑπόνοια μὴ πρὸς τῷ ἐλέῳ ὑπὲρ τοῦ ἀτυχοῦς φίλου καὶ ἄλλο τι εἶχε τὸ κινοῦν, νὰ μακρύνῃ αὐτὸν τῆς κοινωνίας

ἵνα μή τι διαδοθῇ τῶν δυναμένων νὰ βλάψωσι τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς οἰκογενείας του αἰσθημάτων τοῦ Τάσσου, ἢ καί, διαδοθέν, ν' ἀποδοθῇ εἰς παραφροσύνην. Αὕτη κἂν ἡ ἰδέα ὑποφαίνεται εἰς διάφορα τῶν ποιημάτων τοῦ Τάσσου ὡς αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ὑπόνοια. 'Αλλ' αὐτὴ ἡ μακρὰ καὶ ἐπίμονος ἄρνησις εἰς πάσας τὰς ἱκεσίας τοῦ Τάσσου, ἐξαιτουμένου τὴν ἐλευθεθερίαν του, ἤρκει καὶ μόνη ἵνα αὐξήσῃ τὴν μελαγχολίαν του, καὶ μετατρέψῃ αὐτὴν ἀληθῶς εἰς παραφροσύνην.

Οἵα δήποτε δὲ καὶ ἂν ἦν ἡ ἀσθένειά του, αὐτὸς ὁ Τάσσος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του τὴν ἐχαρακτήριζεν οὐχὶ ὡς φρενοβλάβειαν, ἀλλ' ὡς φρενήτιδα καὶ ὡς ἐξασθένησιν τοῦ μνημονικοῦ, διαμαρτυρόμενος μάλιστα πάντοτε, καὶ δι' ἐμβριθεστάτων λόγων, ὅτι δὲν ἦτον φρενοβλαβής. Εἶχεν ὅμως παράδοξα συμπτώματα ἡ νόσος του, καὶ τὸ περιεργότερον ἐξ αὐτῶν ἦτον ἡ πεποίθησις ἣν ὁ ἴδιος εἶχεν ὅτι τῷ ἐπιφοιτᾷ πνεῦμα ἀόρατον τοῖς λοιποῖς, ἀφαιροῦν ἀπ' αὐτοῦ παιγνιωδῶς ἢ συνταράττων τὰ βιβλία καὶ τὰ χαρτία του, καὶ ἄλλοτε μακρὰς ἔχον μετ' αὐτοῦ συνδιαλέξεις. Ὁ Μάνσος, ἐπιστήθιος φίλος καὶ ἱστοριογράφος τοῦ Τάσσου, ἀνὴρ δὲ λίαν ἐμβριθής, εὐπατρίδης διακεκριμένος, καὶ συγγραφεὺς δόκιμος, ἔγραφε πρὸς τὸν πρίγκηπα Κόγκαν ὅτι ὅτε ἐφιλοξένει παρ' ἑαυτῷ τὸν ποιητὴν ἀπελευθερωθέντα, ὁ Τάσσος τὸν ἐβεβαίου ὅτι ἡ ὀπτασία αὕτη δὲν ἦν γέννημα νοσούσης φαντασίας, διότι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἔμενεν ἡ αὐτὴ καὶ ἀμετάβλητος πάντοτε, καὶ οἱ λόγοι τοῦ φαντάσματος ἦσαν συνεπεῖς καὶ σπουδαῖοι. Διηγεῖται δὲ καὶ ὅτι ὁ ἴδιος παρευρέθη ποτὲ εἰς μίαν τῶν ὑποτιθεμένων ἐκείνων ἐμφανίσεων, καὶ ἤκουσε τὸν Τάσσον ὡς συνδιαλεγόμενον μετ' ἀφανοῦς τινος ὄντος, οὗ, ὡς εἴκαζεν ἐκ τῶν ἀπαντήσεων, οἱ λόγοι ἐφαίνοντο ἐμβριθέστατοι καὶ πρωτότυποι, ὥστε ὁ Μάνσος ἔμεινεν ἐν ἐκπλήξει καὶ ἀμηχανίᾳ περὶ τοῦ τί νὰ πιστεύσῃ. Ταῦτα ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ του.

Οἵα δήποτε ὅμως καὶ ἂν ἦτον ἡ διανοητικὴ κατάστασις τοῦ

περικλεοῦς ποιητοῦ, δὲν ἐδικαιολόγει βεβαίως τὴν βιαίαν κάθειρξιν αὐτοῦ ἐπὶ ὅλα ἑπτὰ ἔτη, καθ' ἃ ὁ μεγαλοφυὴς ἀοιδὸς ἐδίψα δι' ἐλευθερίαν.

Μεταξὺ ἄλλων ὁ Τάσσος προσέφυγεν εἰς τὸν δῆμον τῆς Περγάμου, τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος, ἵνα μεσιτεύσῃ ὑπὲρ τῆς ἀποδόσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἐλευθερίαν· ὁ δ' Ἀλφόνσος ἀπήντησεν εἰς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ δήμου ὅτι ἐνοσοκόμει τὸν Τάσσον πρὸς ὄφελος αὐτοῦ, μετὰ χαρᾶς δὲ βλέπει ἣν ἡ πόλις τῆς Περγάμου δεικνύει ὑπὲρ αὐτοῦ μέριμναν, καὶ πρόθυμος εἶναι νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τοὺς συμπολίτας του. Ἀλλὰ τὸ παράδοξον εἶναι ὅτι ὁ ἀπεσταλμένος μάτην περιέμεινεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς δοθείσης αὐτῷ ὑποσχέσεως, μάτην πολλάκις ἀπῆλθε καὶ ἐπανῆλθεν· ὁ Τάσσος δὲν τῷ παρεδίδετο πάντοτε· ὥστε προφανὲς ἦτον ὅτι ὁ Δοὺξ διὰ ματαίων ὑποσχέσεων διεβουκόλησε τοὺς Περγαμηνούς, καὶ συμφέρον εἶχε νὰ μὴ λύσῃ τοῦ αἰχμαλώτου του τὰ δεσμά. Ὁμοίως ἀπετάθη ὁ Τάσσος ματαίως, ἀπαιτῶν δικαιοσύνην, ἢ εὐσπλαγχνίαν, εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ῥοδόλφον τὸν Β´ καὶ εἰς τὸν Πάππαν Γρηγόριον τὸν ΙΓ´.

Τέλος δὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους 1586, ὅτε ὁ ποιητὴς ἦγεν ἤδη τὸ τεσσαρακοστὸν δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του, Βικέντιος ὁ Γονζάγας, ὁ νεαρὸς ἡγεμὼν τῆς Μαντούης, ἔνθερμος ὢν θαυμαστὴς τῆς Μούσης τοῦ Τάσσου, κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ τὸν ἀπαγάγῃ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι θέλει τὸν τηρεῖ ἐπίσης αὐστηρῶς ὅσον τὸν ἐτήρει καὶ ὁ Ἀλφόνσος, καὶ ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει θέλει τῷ ἐπιτραπῇ νὰ ἐπιστρέψῃ ποτὲ πλέον εἰς τὴν Φεῤῥάραν.

Ὁ Γονζάγας ὅμως τῷ ἀφῆκεν οὐχ ἧττον πλήρη ἄνεσιν, καὶ μετ' ὀλίγον τῷ ἐπέτρεψε καὶ εἰς Πέργαμον νὰ μεταβῇ, ὅπου οἱ συμπατριῶταί του τὸν ὑπεδέχθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Ἀπῆλθε δὲ καὶ εἰς Φλωρεντίαν, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Δουκός, ὅστις τῷ ἐδαψίλευσε πᾶν δεῖγμα ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως,

καὶ τέλος καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Νεάπολιν, ὅθεν ἐνόμιζεν ὅτι διὰ παντὸς τὸν ἀπέκλειε τοῦ πατρός του ἡ καταδίκη. Ἐκεῖ δὲ κατέλυσεν ἐν τοῖς πολυτελεστάτοις οἴκοις τοῦ μεγάλου θαυμαστοῦ αὐτοῦ, τοῦ νέου πρίγκηπος Κόγκα· ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῷ ὑφ' ὑπονοιῶν, πιθανῶς ἀδίκων, καταληφθεὶς, ὅτι ἡ ἐλευθερία του διέτρεχεν ὃν κίνδυνον καὶ ἐν Φεῤῥάρᾳ, ἐδέχθη τὴν φιλοξενίαν τοῦ φίλου του Μάνσου. Παρ' αὐτῷ δ' ἐξηκολούθησεν ἣν ἀπό τινος εἶχεν ἀρχίσει μετασκευὴν τοῦ ἔπους του, ἐπὶ σκοπῷ ἐν μέρει, ὡς φαίνεται, τοῦ ν' ἀφαιρέσῃ πάντας τοὺς ὑπαινιγμοὺς φιλικῆς σχέσεως καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Ἑσταῖον οἶκον, καὶ ἐπεράτωσεν αὐτὴν, μεταβαλὼν καὶ τὸ ὄνομα εἰς «Κατάκτησιν τῆς Ἱερουσαλήμ.» Ἤρχισε δὲ καὶ διδακτικὸν ποίημα ὃ ἐπέγραψε «τὰς Ἑπτὰ Ἡμέρας» (τῆς κοσμογονίας), ὃ ὅμως ἀφῆκεν ἡμιτελές.

Ἀλλ' ἐν ἔτει 1592 προσεκλήθη εἰς Ῥώμην ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Ἀλδοβρανδίνη, ἀνεψιοῦ τοῦ πάππα Κλήμεντος τοῦ Η', καὶ παρ' αὐτῷ τὰ μέγιστα δυναμένου. Καίτοι δὲ, ὡς ὁ ἴδιος ὡμολόγει, εὐδαίμων ζῶν ἐν Νεαπόλει, ὅπου, ὡς φαίνεται, εἶχε κατορθώσει νὰ ἰαθῇ ἀπὸ τῶν ἐντυπώσεων τῆς Φεῤῥάρας, πεισθεὶς ὅμως ὑπὸ τῶν φίλων του, ἐνόμισεν ὅτι ὤφειλε νὰ μὴ ἀρνηθῇ τὴν τοσοῦτον ἔντιμον καὶ τοσοῦτον ἐπιμόνως γενομένην αὐτῷ πρότασιν, καὶ ἐκίνησε διὰ Ῥώμην. Ἀλλὰ τότε ἡ μετάβασις ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν τῆς Ἰταλίας δὲν ἦτον ὅσον εὔκολος εἶναι σήμερον. Φθὰς εἰς τὰ μεθόρια τῆς ἐπικρατείας, ἐκωλύθη νὰ προβῇ περαιτέρω, διότι τὰ ὕπαιθρα κατεῖχον λῃσταὶ, καθ' ὧν οὐδὲν ἠδύνατο ἡ δημοσία δύναμις, πολιορκουμένη ἐξ ἐναντίας ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰς πόλεις. Ἀφ' οὗ δ' ἐπί τινας ἡμέρας ἔμεινεν ἀπορῶν πῶς νὰ προχωρήσῃ, ἔπεμψεν ὁ ἀρχιλῃστὴς πρὸς αὐτὸν προσφέρων αὐτῷ νὰ τὸν προπέμψῃ ἀσφαλῶς καὶ νὰ τὸν φρουρήσῃ κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν του. Ἀρνηθέντος δὲ τοῦ Τάσσου τὴν φιλόφρονα πρότασιν, ὁ φιλόμουσος κακοῦργος ἀπεσύρθη ἐκεῖθεν μετὰ τῶν ὀπαδῶν του, ἵνα τῷ ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν δίοδον.

Οὕτως ἔφθασε λοιπὸν εἰς Ῥώμην, ὅπου φιλικωτάτης καὶ ἀρίστης τυχὼν δεξιώσεως, διέμεινεν ἐπὶ δύω ἔτη εἰς φιλολογικὰ ἔργα καὶ εἰς μελέτας ἐπιδιδόμενος. Αἰτία ὅμως ἀντιζηλίας γενόμενος μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν Ἀλδοβρανδίνων, ἀμφοτέρων Καρδιναλίων, καὶ αἱρούμενος τὴν ἥρεμον τῆς Νεαπόλεως δίαιταν, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, μέχρις οὗ ὁ πρεσβύτερος τῶν δύω ἀδελφῶν ἐκείνων προτείνας ἔλαβε παρὰ τοῦ Πάππα καὶ τῆς Γερουσίας τῆς Ῥώμης ψήφισμα ὅτι ὁ Τάσσος ἔμελλεν ἐπισήμως νὰ τελέσῃ θρίαμβον εἰς τὸ Καπιτώλιον, καὶ νὰ στεφθῇ τὸν ποιητικὸν στέφανον.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντέστη ἡ μετριοφροσύνη του· ἀλλὰ τέλος ἐνέδωκεν, εἰ καὶ ἀπερχόμενος τῆς Νεαπόλεως, προφητικῶς εἶπεν εἰς τὸν φίλον του Μάνσον ὅτι δὲν θέλει ἐπιζήσει ἵνα δεχθῇ τὴν τιμὴν ἣν τῷ παρεσκεύαζον· οὐδ' ἔσπευσε δὲ πρὸς τὸν περιμένοντα αὐτὸν θρίαμβον, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἔμεινεν ἡμέρας τινὰς εἰς τὸ κατὰ τὸ ὄρος Κασσῖνον μοναστήριον τοῦ ἁγίου Βικεντίου, ἵνα πανηγυρίσῃ τὰ Χριστούγεννα τοῦ ἔτους 1595.

Καὶ αὐτὴ δὲ ἤδη ἡ ἄφιξίς του εἰς Ῥώμην ὑπῆρξε θριαμβευτική, διότι πᾶσαι αἱ ἐπισημότεραι οἰκογένειαι, πᾶς ὁ κλῆρος, καὶ πάντες οἱ αὐλικοὶ ἐξῆλθον εἰς προϋπάντησίν του, καὶ ὁ Πάππας, φιλοξενήσας αὐτὸν εἰς τὸ παλάτιόν του, τῷ εἶπεν ὅτι τὸν ἐκάλεσεν ἵνα τιμήσῃ τὴν δάφνην ἥτις τοὺς πάντας τιμᾷ. Ἤρξαντο δὲ ἀμέσως αἱ προπαρασκευαὶ πρὸς τὴν μεγάλην τελετήν, καὶ ἐκοσμοῦντο ἑορτασίμως οἱ παππικοὶ δόμοι, καὶ τὸ Καπιτώλιον, καὶ αἱ μεταξὺ ὁδοί, καὶ εὐδία τις ἡμέρα περιεμένετο, διότι ὁ χειμὼν ἐκεῖνος ἦτον δριμύς, ἵνα γίνῃ ἡ στέψις.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ Καρδινάλιος Ἀλδοβρανδίνης, οὗ ἦτον ἡ πρότασις καὶ ἡ πρώτη ἐνέργεια, ἠσθένησε βαρέως, καὶ μόλις μετὰ μικρὸν ἤρχισεν ἀναλαμβάνων, ὅταν ὁ Τάσσος κατελήφθη ὑπὸ νόσου ἥτις τάχιστα ἔλαβεν ἐπικίνδυνον χαρακτῆρα,

διότι αἱ δυνάμεις του ἀμέσως ἐξέπεσαν. Κατ' αἴτησίν του δὲ μετεκομίσθη εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ὀνουφρίου, ὅπου ἐρωτήσας τὸν ἰατρὸν καὶ μαθὼν ὅτι μικραὶ ἐσώζοντο σωτηρίας αὐτοῦ ἐλπίδες, ὕψωσε πράως τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ εἶπεν ὅτι εὐχαριστεῖ τὸν ἐλεήμονα Θεὸν διότι μετὰ τρικυμιώδη βίον τὸν φέρει εἰς λιμένα ἀναπαύσεως, καὶ κατ' ἐπίμονον αἴτησίν του ἐκομίσθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐκοινώνησεν. Ἐρωτηθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα ποῦ θέλει νὰ ταφῇ, εἶπεν ὅτι ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ μοναστηρίῳ, ἂν οἱ πατέρες τῷ παραχωρῶσι τὴν τιμὴν τοῦ νὰ καταθέσῃ ἐκεῖ τὰ ὀστᾶ του· ὡς ἐπιτάφιον κόσμημα δ' ὅτι τῷ ἀρκεῖ ἁπλῆ σανίς. Προσέθηκε δὲ τέλος ὅτι νὰ διαθέσῃ μὲν οὐδὲν ἔχει, ἀλλ' εἴ τι κέκτηται ἀφίνει εἰς τὸν Καρδινάλιον Ἀλδοβρανδίνην, πλὴν τῆς εἰκόνος του ἣν ἐκληροδότει εἰς τὸν Μάνσον, καὶ πολυτελοῦς τινος σταυροῦ ὃν τῷ εἶχε δωρήσει ὁ Πάππας, καὶ ὃν κατέλειπεν εἰς τὸ ἴδιον μοναστήριον.

Τὰ λοίσθια δὲ σχεδὸν ἔπνεεν, ὅτε ἦλθεν ὁ Καρδινάλιος Ἀλδοβρανδίνης νὰ τῷ φέρῃ τὴν εὐλογίαν τοῦ Πάππα· ὁ δὲ Τάσσος, τὰς τελευταίας του δυνάμεις ἀναλαβὼν, ἀπεκρίθη ὅτι αὕτη ἦν ἡ στέψις ἣν ἦλθεν ἐπιθυμῶν νὰ λάβῃ ἐν Ῥώμῃ, καὶ δι' αὐτῆς ὅτι ἤλπιζε νὰ θριαμβεύσῃ μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸ οὐράνιον Καπιτώλιον. Παρεκάλεσε δ' ἔπειτα τὸν Καρδινάλιον νὰ προσπαθήσῃ νὰ συνάξῃ ὅθεν ἦσαν διαδεδομένα τὰ τεμάχια τοῦ ποιήματος τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν τῆς κοσμογονίας, ἃ, ὡς εἶπεν, ὁ Θεὸς δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὰ βέβηλα χείλη του νὰ ψάλλωσι μέχρι τέλους, καὶ μάλιστα τὴν Κατάκτησιν τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἣν ἐθεώρει ὡς τὸ ἀτελέστατον τῶν ἔργων του, καὶ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς πῦρ.

Μετὰ ταῦτα δ' ἐζήτησε ν' ἀφεθῇ ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας μόνος εἰς προσευχὴν, καὶ πάντες ἀπεσύρθησαν πλὴν τοῦ πνευματικοῦ του καί τινων ἱερέων ψαλλόντων τὰ νεκρώσιμα. Τὴν ἐπαύριον δὲ, 25ην τοῦ Ἀπριλίου, ἐν ᾧ ἀπεκρίνετο εἰς τοὺς ὕμνους των, λέγων «εἰς χεῖράς σου παραδίδωμι... », πρὶν ἢ προφθάσῃ

νὰ περατώσῃ τὴν φράσιν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα, καὶ ἐτάφη, ὡς ἐζήτησεν, ἀνεπιδείκτως ἐν τῷ μοναστηρίῳ, καὶ ἐπὶ πολὺ οὐδὲ μνημεῖον ἐτέθη ἐπὶ τοῦ τάφου του, διότι ὁ θέλων ἐξ ἰδίων ν' ἀνεγείρῃ αὐτὸ Καρδινάλιος Ἀλδοβρανδίνης ἀπεβίωσε καὶ αὐτὸς πρὶν ἢ ὁ σκοπός του ἐκτελεσθῇ, καὶ μόνον πολὺ μεταγενεστέρως ᾠκοδομήθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Καρδιναλίου Βεβιλάκουα τάφος ἀφελὴς μὲν, ἀλλὰ κἂν ἀναγγέλλων τῇ Ἰταλίᾳ ποῦ ἔκειντο τὰ ὀστᾶ τοῦ ἐνδόξου αὐτῆς Ὁμήρου. Κατὰ δὲ τοὺς ἐσχάτους χρόνους ἀντικατέστη ἀντ' ἐκείνου μνημεῖον πολυτελέστατον καὶ ἀξιώτερον τοῦ μεγάλου ποιητοῦ ὃν ἐκάλυπτε, καὶ τῆς χώρας ἥτις ἐτίμα τὴν μνήμην του.

Τὸ ἐξοχώτατον τοῦ Τάσσου ποίημα, τὸ τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ Ἰταλικῷ Παρνασσῷ, καὶ μίαν τῶν ἐπισημοτάτων ἐν τῇ ποιήσει τῶν νέων χρόνων κατέχον, εἶναι ἡ Ἐλευθέρωσις τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀριστούργημα εὑρέσεως, πλοκῆς, ποιητικοῦ ὕφους καὶ εὐγενείας ἐκφράσεως, οὐχὶ δὲ καὶ ἀπηλλαγμένον καί τινων ἐλαττωμάτων, (οἷον ἀτόπων τινῶν σκηνῶν, ἐπιτηδεύσεως ἐνίοτε περὶ τὴν φράσιν, ἐπιτηδεύσεως περὶ τὰς ἀντιθέσεις), ἃ ἐξογκοῦντες τῷ προσῆπτον πικρῶς αὐτὸν ἐλέγχοντες ἐμπαθεῖς ἀντίπαλοι. Παραδόξως δ' ἐνόμισεν ὁ Τάσσος ὅτι ἐδύνατο νὰ ὑπεκφύγῃ τινὰς τῶν ἧττον ἀτόπων κατακρίσεων, δι' ἑρμηνείας ἥτις ἦτον πολὺ ἐκείνων ἀτοπωτέρα, καὶ οὕτω διϊσχυρίσθη ἐν τῷ προοιμίῳ ὃ προέταξε τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅτι πᾶσα αὕτη ἡ ἐποποιΐα ἦν συνεχὴς μόνον ἀλληγορία, ἐν ᾗ ἡ μὲν Ἱερουσαλὴμ ᾐνίττετο τὴν δι' ἀγώνων κτωμένην ἀληθῆ εὐδαιμονίαν, ὁ δὲ Γοδεφρεῖδος τὴν ψυχὴν, ὁ Ταγκρέδης καὶ ὁ Ῥινάλδος τὰς δυνάμεις αὐτῆς, οἱ κοινοὶ στρατιῶται τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἡ Ἀρμίδα καὶ ὁ Ἴσμενος τοὺς πειρασμοὺς, οἱ δαίμονες αὐτοὺς τοὺς διαβόλους καὶ τὰ ἡμέτερα πάθη, καὶ αἱ γοητεῖαι τοῦ ἐστοιχειωμένου δάσους τὰς ἀπάτας εἰς ἃς ὑποκείμεθα. Εὐτυχῶς ὅμως διὰ τὴν φήμην τοῦ μεγάλου ποιητοῦ οὐδεὶς ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὴν βεβιασμένην ταύτην παρεξήγησιν τοῦ ἰδίου του ἔργου, καὶ

οἱ σύγχρονοι καὶ οἱ μετ' ἐκείνους ἐξετίμησαν αὐτὸ ὡς ἓν τῶν μεγαλοφυεστέρων προϊόντων τοῦ ἐπικοῦ γένους.

Ἡ φράσις αὐτοῦ ἐστὶ λίαν ἐπεξεργασμένη, καὶ ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης εἶδον διατηρούμενον τὸ πρῶτον αὐτῆς χειρόγραφον, πλῆρες διαγραφῶν καὶ ἀλλεπαλλήλων διορθώσεων, μαρτυροῦν ὅ,τι ὁ Τάσσος περὶ ἑαυτοῦ ἔλεγεν, ὅτι οὐδέποτε ηὐτοσχεδίαζεν, ἀλλὰ πάντοτε ἐπιπόνως καὶ μετὰ λεπτολόγου ἐπιμελείας ἠργάζετο.

Τὴν μετάπλασιν τῆς Ἐλευθερώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς τὴν Κατάκτησιν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀπεδοκίμασε μετὰ ταῦτα αὐτὸς ὁ ποιητής, καὶ τὴν ἐκήρυξεν ἀναξίαν ἐκδόσεως.

Ἄλλα δ' ἔργα αὐτοῦ ἦσαν· ὁ Ῥινάλδος, ἐποποιΐα καὶ τοῦτο εἰς 12 ῥαψῳδίας, τὸ πρωτόλειον τῆς Μούσης του, πεφυσημένην ἔχον τὴν φράσιν, καὶ πλῆρες ψευδῶν εἰκόνων καὶ ἐπιτετηδευμένων ἐκφράσεων. Αἱ Ἑπτὰ Ἡμέραι τῆς κοσμογονίας, ἀνάλογοι πρὸς τὴν Θεογονίαν τοῦ Ἡσιόδου, μείνασαι ἀτελεῖς ἐπὶ τοῦ θανάτου τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Ἀμύντας, δρᾶμα βουκολικόν, πρωτότυπον εἰς τὸ εἶδός του, πλῆρες ἀφελείας καὶ χάριτος. Τοῦτο κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα μετεφράσθη διὰ στίχων Ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ πάππου μου. Ὁ Τορισμόνδος, τραγῳδία, ἡ πρώτη γραφεῖσα Ἰταλιστί, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ ἀρίστη, περιλαμβανομένη δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ὧν ὁ Τάσσος ἐζήτησε τὴν πυρπόλησιν ὅταν ἐξέπνεε. Πολλαὶ ποιήσεις λυρικαὶ (rime), ἐν αἷς καταφαίνεται ἡ θερμότης τοῦ αἰσθήματος καὶ ἡ χάρις τῆς ἐκφράσεως τοῦ ποιητοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ· καὶ πολλοὶ πεζοὶ διάλογοι πολιτικοὶ καὶ φιλοσοφικοί, κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὸ ὕφος τῶν Πλατωνικῶν. Ἀπωλέσθησαν δὲ καί τινα τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἐκ τῶν διαλόγων μάλιστα, ἕνεκα τῆς ἀνυπομονησίας μεθ' ἧς οἱ φίλοι καὶ οἱ ἐχθροί του τὰ ἥρπαζον, οἱ μὲν ἵνα τὰ θαυμάσωσιν, οἱ δέ, εἰς ὧν τὰς τάξεις λυπούμεθα ὅτι πρέπει νὰ καταριθμήσωμεν καὶ τὸν Ἀριό-

στον, ἵνα τὰ κατακρίνωσι, πρὶν ἢ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς τὰ τελειοποιήσῃ, τὰ κηρύξῃ ἄξια δημοσιεύσεως, καὶ καταρτίσῃ πλήρη συλλογὴν αὐτῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ταῦτα ἔτη ἀνηγγέλθη εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον ὅτι τινὰ αὐτῶν ἀνευρέθησαν.

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΥΛΗ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

Καθ' οὓς χρόνους νεαρὸς ἦν ἔτι ὁ χριστιανισμὸς, καὶ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα ἦν τὸ πρώτιστον ἐλατήριον τοῦ πολιτισμοῦ, διότι ἡ πολιτικὴ, καὶ αὐτὴ ἡ παιδεία, ἦσαν τότε τῶν ὀλίγων μόνον προνόμια, εὐκατάληπτον εἶναι ὅτι μέγας ἐπεκράτει παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς σεβασμὸς πρὸς τὴν ἱερὰν πόλιν ἥτις ὑπῆρξε τὸ θέατρον τῶν ἐνδόξων παθῶν, καὶ περιέκλειε τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ πρῶτον μὲν ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος μετὰ τοῦ ἐν Κρεμώνῃ Εὐσεβίου, πωλήσαντες πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν, ἤγειραν ἐν Βηθλεὲμ ξενῶνα διὰ τοὺς πανταχόθεν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου προσερχομένους προσκυνητάς· ἡ δὲ Ῥωμαία Παύλα ἵδρυσεν αὐτόθι γυναικῶν μοναστήριον. Ὅτε δ' ἡ ἁγία Ἑλένη, ἡ μήτηρ τοῦ Κωνσταντίνου, εὗρε τοῦ σταυροῦ τὸ τίμιον ξύλον, τότε ἵδρυσε πρώτη ναὸν περὶ τὸν ἅγιον τάφον, κατακοσμήσασα αὐτὸν περισσοτέχνως, καὶ καθιερώσασα αὐτὸν μετὰ πάσης πομπῆς. Εὐδοξία ἡ Ἀθηναία, σύζυγος Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου, δυσηρέστησε τοὺς αὐστηροτέρους τῶν τότε χριστιανῶν διὰ τῆς πολυτελείας μεθ' ἧς ἐπεσκέφθη τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὅτε καὶ τὸν Κρανίου τόπον ἐκόσμησε δι' ὁλοχρύσου σταυροῦ· μετὰ ταῦτα δ' ὅτε ὑπέπεσεν εἰς δυσμένειαν, ἐκεῖ ἀπῆλθε καὶ ἐγκατεβίωσεν ἐν μετανοίᾳ.

Ἀλλ' ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου ἅλωσις τῆς ἱερᾶς πόλεως διέκοψε τὰς εἰς αὐτὴν ἐπιδημίας τῶν προσκυνητῶν, καὶ ἐπληρω-

σεν ἀθυμίας τοὺς εὐσεβεῖς· πᾶσα δ' ἡ Χριστιανωσύνη ἐπεκρότησεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἡράκλειον, ὅτε κατὰ τὸν ἕβδομον αἰῶνα τὰ νικηφόρα αὐτοῦ ὅπλα ἀπεδίωξαν τοὺς Πέρσας ἀπὸ τῆς ἱερᾶς πόλεως.

Δὲν ἐβράδυνον ὅμως νὰ ἐπέλθωσιν οἱ Ἄραβες, καὶ κατέκτησαν πάλιν αὐτὴν, ψάλλοντες τὸ τοῦ Κορανίου· «Εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, ἣν ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν», ἐν ᾧ οἱ πιστοὶ ἔφευγον ἀνακράζοντες· «Ἰδοὺ τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τοῦ ἁγίου τόπου.» Ἦλθε δὲ τότε αὐτὸς ὁ Ὀμὰρ ἐκ Μεδίνης καὶ παρέλαβε τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἐπιτρέψας τοῖς χριστιανοῖς νὰ ἐξακολουθῶσι τὰς προσκυνήσεις αὐτῶν, ὡς καὶ ἔπειτα οἱ Φατημῖται, τὴν ἐμπορικὴν συγκοινωνίαν θέλοντες νὰ ἐνισχύσωσι, δὲν ἀπηγόρευσαν τὰς περὶ τὸν ἱερὸν τάφον τελουμένας χριστιανικὰς πανηγύρεις.

Καὶ ἐπηγγέλλοντο μὲν οἱ Ὀθωμανοὶ ἀνεξιθρησκείαν, ἀποτέλεσμα μᾶλλον ἀγερώχου περιφρονήσεως πρὸς τὸ ξένον θρήσκευμα παρὰ πεφωτισμένης ἀνοχῆς· ἀλλ' οἱ χριστιανοὶ ἀναλγήτως δὲν ἐδύναντο νὰ βλέπωσι τὸ τζαμίον κατέχον τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, καὶ ὁ πατριάρχης Σωφρόνιος ἀπέθανεν ἐκ λύπης ὅτε ἐσίγησεν ὁ ἦχος τῶν κωδώνων καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸν ἡ φωνὴ τοῦ Μουεζζίμη, καλοῦντος εἰς προσευχὰς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Μωάμεθ. Πλὴν δὲ τούτων ἐξυρίζοντο οἱ χριστιανοὶ, καὶ εἰς περιφρονήσεις ὑπεβάλλοντο, διακρινόμενοι διὰ δερματίνης ζώνης ἣν ὤφειλον νὰ φέρωσι, καὶ ἀπαγορευομένου αὐτοῖς νὰ ὁμιλῶσι τὴν Ἀραβικὴν, νὰ ὁπλοφορῶσι καὶ νὰ ἱππεύωσι, καὶ βαρεῖς φόροι τοῖς ἐπεβάλλοντο, καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ πατριάρχου αὐτῶν ὑπέκειτο τοῖς ἀλλοδόξοις ἄρχουσι.

Ἐπὶ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων τῶν Ὀμμιανδῶν καὶ Ἀληδῶν ἠλαττώθη ἡ καταπίεσις τῶν χριστιανῶν τῆς Παλαιστίνης, καὶ ὁ Μέγας Κάρολος ἐξέτεινε καὶ ἐπ' αὐτῶν τὴν προστάτιν χεῖρά του, καὶ ἐσυνθηκολόγησεν ὑπὲρ αὐτῶν μετὰ τοῦ περιφήμου Καλίφου Ἀροὺν-ἀλ-Ῥασὶδ, καὶ ἐπιτυχὼν τὴν ἐλευθέραν αὐτῶν

πρόσοδον εἰς τὸν ἅγιον τάφον, ἵδρυσεν ἐκεῖ κατάστημα πρὸς ὑποδοχὴν τῶν προσερχομένων.

Τὰς ἐκδρομὰς ταύτας συνετάραττον ἐπί τινα καιρὸν αἱ ληστρικαὶ τῶν Νορμανδῶν ἐπιχειρήσεις. Ἀλλ' ὅτε καὶ οὗτοι παρεδέχθησαν τὸν χριστιανισμὸν, προθύμως συνώδευον τοὺς ἀπερχομένους εἰς Παλαιστίνην, ὑπό τε θρησκευτικῶν καὶ ὑπὸ κοσμικῶν παροτρυνόμενοι λόγων. Μετὰ δὲ τὴν προσέλευσιν καὶ τῶν Οὔγγρων εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἰσχυρὸς τῶν προσκυνητῶν ἐπίκουρος ὑπῆρξεν ὁ ἅγιος Στέφανος· καὶ πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς χιλιετηρίδος, ὅτε ἡ κοινὴ πρόληψις ἔθετε τὸ τέλος τοῦ κόσμου, πάντες οἱ πιστεύοντες ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θ' ἀπεγυμνοῦντο τῶν κοσμικῶν αὐτῶν ἀγαθῶν, ἀπέδιδον αὐτὰ, καὶ ἀπήρχοντο παμπληθέστατοι ἵνα κατὰ τὴν φοβερὰν καὶ ἐπίσημον ἐκείνην ἡμέραν ἀποθάνωσιν ὅπου ἀπέθανεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, παρὰ τὴν κοιλάδα ἐν ᾗ μετ' ὀλίγον ὁ ἀμνὸς θὰ ἐγίνετο λέων, ἐρχόμενος ἵνα δικάσῃ τὸν κόσμον. Λιτβέρτος, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Καμβράνης, μετὰ τρισχιλίων καὶ ἐπέκεινα Πικαρδῶν, Φλαμιγγίων καὶ ἄλλων, ἀπῆλθε πρὸς προσκύνησιν. Ἀλλ' ὅτε ἔφθασεν ὁ εὐσεβὴς στόλος εἰς Βουλγαρίαν, οἱ μὲν ἀπεσφάγησαν, οἱ δὲ ἀπέθανον τῆς πείνης, καὶ οὐδεὶς ἀφίκετο εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Ὀκτακισχίλιοι ἕτεροι, ἑπόμενοι τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς Μαγεντίας καὶ τοῖς ἐπισκόποις τῆς Σπίρας, τῆς Βαμβέργης, τῆς Κολωνίας, τῆς Ὑτρέχτης, ἐφιλοξενήθησαν ἐν Βυζαντίῳ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα· ἀλλὰ περὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Βεδουΐνων, καὶ ἐνεκλείσθησαν εἰς ἀρχαῖον φρούριον, ὅθεν ὁ ἐμίρης τῆς Ῥάμλας ἠλευθέρωσε τοὺς μόνους διασωθέντας, περὶ τοὺς δισχιλίους, ἐπανελθόντας εἰς Ἰταλίαν. Ὁ δ' ἀποτρόπαιος Καλίφης τῆς Αἰγύπτου, ὁ Ἀλ-Χακὴμ Βεμριλὰ, ὅστις πρὸς ἁπλῆν διασκέδασιν ἐπυρπόλησε τὸ ἥμισυ τοῦ Καΐρου καὶ ἐλεηλάτησε τὸ ἕτερον ἥμισυ, κηρύττων δ' ὅτι εἶναι ἐνσάρκωσις τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς πολλαχῶς κατεδίωξε τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Συρίας, καὶ πολλοὺς ἐφόνευε τῶν προσκυνητῶν. Φήμη δὲ διασπαρεῖσα μεταξὺ

τῶν Μουσουλμάνων περὶ προσεχοῦς καταστροφῆς τοῦ κράτους αὐτῶν, προὐκάλεσε νέαν τῶν Χριστιανῶν καταδρομὴν, δι' ἣν κατὰ πρῶτον ὁ Πάππας Σίλβεστρος ὁ Β′ προὐκήρυξε σταυροφορίαν, καὶ ἐξεστράτευσαν εἰς Συρίαν οἱ Γενουήσιοι, οἱ Πισανοὶ, καὶ Βοσόνης, ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἄρλης. Ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ ἀπανθρώπου ἐκείνου τυράννου ἐπανέφερε τὴν εἰρήνην, καὶ ἐπανελήφθησαν αἱ ἐμποριχαὶ σχέσεις καὶ αἱ ἐκδρομαὶ τῶν προσκυνητῶν, ἐπ' ἐλαφρῷ φόρῳ. Ἐν δὲ ἔτει 1020 ἐπετράπη τοῖς Ἀμαλφιτανεῖς νὰ ἱδρύσωσι καὶ προικοδοτήσωσι νοσοκομεῖον παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωακεὶμ, ἐξ οὗ ἀνεφύη ἔπειτα τὸ τάγμα τῶν ἱπποτῶν τῆς Ῥόδου καὶ τῆς Μελίτης.

Ἐν τούτοις ὅμως ηὔξανεν ὁ Ὀθωμανικὸς χείμαῤῥος, καὶ οἱ Ἄραβες κατέκλυσαν καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν. Καὶ ἐκ μὲν τῆς πρώτης ἀπέβαλον αὐτοὺς ἡ ἀνδρία τῶν ἐγχωρίων, αἱ προτροπαὶ τῶν παππῶν, καὶ οἱ ἀγῶνες τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Ἐν δὲ Ἱσπανίᾳ παρέμεινεν ἡ κατοχὴ ἐπὶ μακρόν. Καὶ ἐκθηλυνόμενοι μὲν οἱ Ἄραβες ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐνικήθησαν καὶ περιωρίσθησαν ὑπὸ τῶν Καταβρῶν· ἀλλ' ἡ νέα εἰσβολὴ τῶν μαχίμων καὶ ἀγρίων Ἀλμοραβιδῶν, μεγάλην νίκην ἀραμένων ἐν Ζαλάκᾳ, ἀνενέωσε τὴν δύναμιν τῶν Ἀράβων, ἣν ὅμως ἔθραυσε τέλος τοῦ Ἀλφόνσου ἡ ἐπιδεξιότης καὶ ἡ ἀνδρία τοῦ Σίδου.

Ἀλλ' ἡ καταπίεσις ἦν πρὸ πάντων ἐν Ἀνατολῇ ἰσχυρὰ, καὶ πολλοὶ τῶν γενναιότερα αἰσθανομένων ἐφρόνουν ὅτι ὤφειλον οἱ ἀνδρεῖοι τῆς Εὐρώπης νὰ ὁπλισθῶσιν ἵνα ἐλευθερώσωσι τοὺς ἐν Ἀσίᾳ ὁμοδόξους αὐτῶν. Πρὸ πάντων δ' ἔτρεφε τὴν ἰδέαν ταύτην ὁ ἐφάμιλλος Σιλβέστρου τοῦ Β′ Πάππας Γρηγόριος ὁ Ζ′, ἐφ' οὗ ἀνεφάνησαν οἱ ἀπληστότεροι καὶ φοβερώτεροι τῶν Τούρκων, οἱ Σελζουκίδαι, παντοίως καταδυναστεύοντες τοὺς ἐν Παλαιστίνῃ χριστιανούς. Ἡ Εὐρώπη πᾶσα ἐξανίστατο μανθάνουσα ὅτι οἱ πιστοὶ, οἱ ἱερεῖς, καὶ αὐτὸς ὁ Πατριάρχης, ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου συρόμενοι, ἐῤῥίπτοντο εἰς τὰς φυλακὰς, ὅτι

αἱ γυναῖκες ὑβρίζοντο, ὅτι κατὰ χιλιάδας οἱ παῖδες ἁρπαζόμενοι περιετέμνοντο εἰς τοῦ Μωάμεθ τὸ θρήσκευμα, καὶ πλεῖστοι ὅτι ὡς εὐνοῦχοι κατεδικάζοντο εἰς φρούρησιν τῶν ἐν τοῖς χαρεμίοις γυναικείων ἀγελῶν.

Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ ὁ Δούκας ἐπεκαλέσατο τῆς Εὐρώπης τὴν ἀρωγὴν, ὑποσχεθεὶς νὰ συντελέσῃ τὸ κατὰ δύναμιν εἰς ἐξάλειψιν τοῦ σχίσματος μεταξὺ ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν, καὶ ὁ Πάππας Γρηγόριος ὁ Ζ' μετὰ ζήλου προεκήρυξε σταυροφορίαν, προτιθέμενος αὐτὸς ὁ ἴδιος ν' ἀναπετάσῃ τὴν σημαίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ προταχθῇ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ· καὶ πεντήκοντα χιλιάδες ὁπλιτῶν ὑπεσχέθησαν νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν· ἀλλ' ἕτεραι φροντίδες ἐματαίωσαν τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην.

Ἐξηκολούθησεν ὅμως ὑπεκκαίων τὸ ἱερὸν πῦρ ὁ Πάππας Βίκτωρ Γ' (1086), καθ' οὗ τὴν προτροπὴν διηγοῦνται ὅτι Γενουήσιοι, Πισανοὶ καὶ ἄλλοι Ἰταλοὶ ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν τῆς Ἀφρικῆς, κατέκοψαν περὶ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ἐχθρῶν, ἐπυρπόλησαν μίαν πόλιν, ἐπέβαλον φόρον εἰς ἕνα τῶν Μωαμεθανῶν βασιλέων, καὶ διὰ τῶν πολλῶν λαφύρων ἃ ἀπεκόμισαν, κατεκόσμησαν τῆς πατρίδος αὐτῶν τοὺς ναοὺς, περιποιήσαντες οὕτως εἰς τὴν Ἰταλίαν τὴν τιμὴν ὅτι πρώτη ἤνεωξε τὸ στάδιον εἰς τοὺς ἐπὶ δύω μετὰ ταῦτα ἑκατονταετηρίδας ἐνδόξως ἀγωνισαμένους προμάχους τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ δόξα ὅμως τοῦ ὁριστικοῦ ὀργανισμοῦ τῶν σταυροφοριῶν ἐπεφυλάττετο εἰς Πικαρδόν τινα, τὸ ὄνομα Πέτρον, ἄνθρωπον ἀγνώστου οἰκογενείας, ἀγροῖκον τήν τε ὄψιν καὶ τοὺς τρόπους, ἐν μονώσει καὶ ἐγκρατείᾳ καὶ προσευχαῖς καταβιοῦντα καὶ διὰ τοῦτο ἐρημίτην ἐπικαλούμενον, καὶ ὑπὸ πάντων νομιζόμενον ὡς εἰς σχέσεις διατελοῦντα μετὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου ἐφαίνετο καὶ ὁ ἴδιος πιστεύων ἐν τῷ θρησκευτικῷ αὐτοῦ ἐνθουσιασμῷ. Ἐπισκεφθεὶς δ' οὗτος τὴν Ἱερουσαλὴμ, διεκάη

ὑπὸ νέου ἐνθέου ζήλου εἰς τὴν θέαν τῶν ἱερῶν ἐκείνων τόπων καὶ τῶν καταπιέσεων ἃς ὑφίστατο ἐν αὐτοῖς ὁ λαὸς τοῦ Χριστοῦ, καὶ παρὰ τὸν τάφον τοῦ Θεανθρώπου τῷ ἐφαίνετο ὡς εἰ φωνὴ ἐξ αὐτοῦ ἐξερχομένη τῷ ἔλεγε· «Ἀνάστα, ὦ Πέτρε· καὶ πορευθεὶς εὐαγγελίσθητι τῷ λαῷ μου τὸ πέρας τῶν θλίψεων αὐτοῦ· ἐλθέτωσαν δὲ οἱ δοῦλοί μου καὶ ἐλευθερωθήτω ἡ ἁγία γῆ.»

Τότε ἀπελθὼν μετὰ συστάσεων τοῦ πατριάρχου Συμεὼν πρὸς Πάππαν Οὐρβανὸν τὸν Β′, τοὺς πόδας αὐτοῦ ἀσπασθεὶς, καὶ μεταδοὺς αὐτῷ τὸν ἴδιον ἐνθουσιασμὸν, ἐπέμφθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Εὐρώπην, ἵνα κηρύξῃ τὴν σταυροφορίαν. Γυμνόπους δὲ καὶ ἀσκεπὴς, ἰσχνὸς καὶ μανοχίτων, τὸν σταυρὸν ἔχων εἰς χεῖρας, καὶ πώλου ὄνου ὠχούμενος, διέτρεχε πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, τὴν φλόγα τοῦ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐμφυσῶν εἰς τὰ πλήθη. Βαθέως δὲ συνεκίνει τοὺς λαοὺς ἥ τε θέα τοῦ αὐστηροῦ καὶ παραδόξου τούτου προφήτου, καὶ ἡ ἀφήγησις τῶν ὅσων αὐτὸς εἶδε καὶ ὑπέστη ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ ἡ ἀνδρικὴ αὐτοῦ εὐγλωττία ἐξεγείρουσα εἰς πράξεις ἐνδόξους καὶ εὐσεβεῖς, καὶ πάντες ὡς προφήτην καὶ ὡς ἅγιον θεωροῦντες αὐτὸν, ἠκολούθουν τὰ ἴχνη αὐτοῦ μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Κυροῦντες δὲ τοὺς λόγους αὐτοῦ ηὔξανον τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν καὶ ὅσοι προσκυνηταὶ ἐπέστρεφον ἐκ τῶν ἱερῶν τόπων, ἀποδυρόμενοι ὅσους κινδύνους καὶ ὅσας βασάνους ἐκεῖ ὑπέστησαν, καὶ δεικνύοντες ἐπ' αὐτῶν τῶν σωμάτων αὐτῶν τὰ ἴχνη τῶν μαρτυρίων των. Ὥστε ἐκορυφώθη ἡ πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ εὐλάβεια, καὶ μακάριοι ἐλογίζοντο οἱ δυνάμενοι νὰ φιλήσωσι μόνον τὸν κράσπεδον αὐτοῦ, καὶ εἰς λωρίδας διενέμοντο τὸν μανδύαν του, ἐπιῤῥάπτοντες αὐτὰς εἰς σχῆμα σταυροῦ ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ ὡς περίαπτα ἔφερον καὶ αὐτὰς τὰς τρίχας τῆς ἡμιόνου του.

Πρὸ μιᾶς ἑκατονταετηρίδος εἶχεν ἤδη παρέλθει ἡ χιλιετηρὶς, καθ' ἣν ἐνομίζετο ὅτι ὁ κόσμος θέλει καταστραφῆ, καὶ ἤδη

γενικὴ ἐπεκράτει πεποίθησις ὅτι ἐπῆλθεν ἡ ὥρα τῆς σωτηρίας, καὶ πᾶς ὁ ἔχων βεβαρημένην τὴν συνείδησιν δι' ἁμαρτιῶν, ἀπήρχετο μετὰ ζωηρᾶς πίστεως πρὸς ἐξαγορὰν αὐτῶν εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων. Ὅτε ὁ Πέτρος ὁ Ἐρημίτης ἐκήρυττε, «Στρατιῶται τοῦ Διαβόλου, γίνετε τοῦ Χριστοῦ Στρατιῶται», ἐξώρμων πανταχόθεν οἱ κάτοικοι τῶν δασῶν καὶ σπηλαίων, καὶ ἐζήτουν νὰ τοῖς ἁγιασθῶσι τὰ ὅπλα ἃ ἔφερον ἕως τότε ὡς ὄργανα τοῦ ἐγκλήματος. Τοὺς ἐκδεδιῃτημένους περιέστελλε τὸ παράδειγμα τοῦ αὐστηροῦ ἐρημίτου, τοὺς φειδωλοὺς παρεκίνει εἰς ἐλευθέριον ἐλεημοσύνην ὁ λόγος του· ἄτομα καὶ πόλεις διήλλαττε τὸ κοινὸν αἴσθημα, καὶ ἀλλεπάλληλα θαύματα μετέπειθον τοὺς σκεπτικωτέρους· καὶ πάντες ἀλλήλους προέτρεπον καὶ ἐξήγειρον εἰς τὴν μεγάλην καὶ ἱερὰν ἐπιχείρησιν.

Ἐν τούτοις ἐπιστολαὶ ἔφθασαν καὶ παρ' Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐπικαλούμεναι τὴν βοήθειαν τῶν Χριστιανῶν τῆς δύσεως ὑπὲρ τοῦ Βυζαντίου, ἀπειλουμένου ὑπὸ τῶν Τούρκων, μεθ' ὅλων τῶν θρησκευτικῶν κειμηλίων ἃ περιέκλειε.

Τότε Οὐρβανὸς ὁ Β' συνεκάλεσε σύνοδον ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ἄλλην μετ' αὐτὴν ἐν Γαλλίᾳ, καὶ προὐκήρυξε (1095) πόλεμον κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν πρὸς ἐλευθέρωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ, «Ὁ Θεὸς τὸ θέλει» ἐκφωνῶν ἐνώπιον τῶν χιλιάδων αἵτινες, διασπαρεῖσαι καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς Καληδονίας μέχρι τῶν ῥυῶν τοῦ Δουνάβεως, ἐπανελάμβανον ἐνθουσιωδῶς: Ὁ Θεὸς τὸ θέλει! Πανταχόθεν δ' ἐκ περάτων τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἄνθρωποι πάσης γλώσσης, παντὸς κοινωνικοῦ βαθμοῦ, πάσης ἡλικίας, ἀκόμη καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, πάντα τὰ ἐγκόσμια καταλείποντες, συνέρρεον ὡς τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται, ποικιλοτάτας φέροντες κατ' ἔθνη στολάς, ἐπὶ δὲ τοῦ δεξιοῦ ὤμου πάντες τὸν σταυρὸν προσεῤῥαμμένον ἐξ ἐρίου ἢ ἐκ μετάξης, διάφορον δὲ κατὰ τὰ χρώματα. Τοὺς τῆς Βαλτικῆς ὡδήγει Συένος, ὁ υἱὸς τοῦ

Βασιλέως τῆς Δανιμαρκίας, καὶ Σηγύρος, ὁ πρωτότοκος Μάγνου, τοῦ Βασιλέως τῆς Νορβηγίας· τοὺς Σκώττους καὶ Ἰρλανδοὺς, Ἀλάγος, ὁ υἱὸς Μελεόλμου τοῦ Γ'· τοὺς Νορμανδοὺς καὶ Βρεταννοὺς, ὁ Ῥοβέρτος, Δοὺξ τῆς Νορμανδίας, ὁ υἱὸς Γουλλιέλμου τοῦ κατακτητοῦ· τοὺς Φλαμιγγίους, Ὁλλανδοὺς καὶ Βραβανσῶνας, Ῥοβέρτος, ὁ κόμης τῆς Φλανδρίας· τοὺς Βοθριγγίους, τοὺς Φρυγίονας καὶ τοὺς Γερμανοὺς, ὁ δοὺξ Γοδεφρεῖδος ὁ Βουλλιὼν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Εὐστάθιος καὶ Βαλδοβῖνος· τοὺς Γάλλους, Οὔγων ὁ κόμης Βερμανδοσίας (de Vermandois), ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως Φιλίππου Α', καὶ ὁ Στέφανος, κόμης τῆς Χάρτρης (comte de Chartres)· τοὺς Προβηγγιανοὺς, Λαγγεδοχίους καὶ Γάσκονας, οἵτινες τότε δὲν κατηριθμοῦντο εἰσέτι μετὰ τῶν Γάλλων, ὁ γέρων Ῥαιμόνδος, κόμης τοῦ Σαίντ-Αἰγιδίου καὶ τῆς Τολώσσης. Τῶν δ' Ἰταλῶν ἦν ἀρχηγὸς, τῶν μὲν μεσημβρινῶν Βοεμόνδος ὁ Ποκάρδος, ἡγεμὼν τοῦ Τάραντος, καὶ ὁ νέος Ταγκρέδης, υἱὸς τοῦ Μαρκεσίου Ὄθωνος Ῥουσόνου, τῶν δὲ Λομβαρδῶν ὁ κόμης Ῥαινάλδος, ὅστις ὑπὸ τὸ ὄνομα Ῥινάλδος εἶναι εἷς τῶν πρωτίστων ἡρώων τοῦ παρόντος ποιήματος. Ἐξάρχους δ' ἑαυτοῦ ἔπεμψεν ὁ Πάππας τὸν Ἀδελμάρον, ἐπίσκοπον τοῦ Πογγίου, καὶ τὸν Γουλλιέλμον, ἐπίσκοπον τῆς Ὀραγγίας, ἀμφοτέρους ὁδηγοῦντας τάγματα μαχητῶν. Προσεπῆλθε δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Δαιβέρτος, ἐπίσκοπος τῆς Πίσης, μετὰ στόλου ἐκ πεντήκοντα πλοίων, καὶ Ἀνσέλμος, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μεδιολάνων, μετὰ πεντήκοντα χιλιάδων στρατιωτῶν.

Μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης οἱ βορειότεροι, ἴσως ἕνεκα τῶν θελγήτρων ἃ τὰ νότια κλίματα παρίστων εἰς τὴν φαντασίαν των, καὶ μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν τάξεων αἱ πτωχότεραι, πιθανῶς ἕνεκα καὶ τῶν ὑλικῶν ἐλπίδων ἃς ὑπέτρεφεν ἐν αὐταῖς ἡ προσδοκία μεμακρυσμένων ἐπιχειρήσεων, ἔτρεφον θερμότερον τὸν ζῆλον πρὸς τὰς σταυροφορίας. Μόλις δὲ παρῆλθεν ὁ χειμὼν τοῦ ἔτους 1096, καὶ ὁ πολὺς στρατὸς, δυσανασχετῶν

πρὸς τὰς χρονοτριβὰς τῶν ἀρχηγῶν αὐτοῦ, ἐξεστράτευσε χωρὶς νὰ τοὺς περιμένῃ, εἰς τριακοσίας χιλιάδας ἀριθμούμενος, ὅλους σχεδὸν πεζούς· καὶ ἄνευ ἐφοδίων, ἄνευ χρημάτων, δίχα διαιρεθείς, ἐπορεύθη ἀπὸ τοῦ Ῥήνου πρὸς τὸν Δούναβιν, καὶ ἀπὸ τῶν Τεναγῶν τῆς Βουλγαρίας εἰς τὸ κατάστενον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅθεν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος τοὺς μετεβίβασεν εἰς Ἀσίαν, καταπεπονημένους μὲν ὑπὸ τῶν καμάτων, ὑπὸ τῆς πείνης, καὶ τὸν ἀριθμὸν κατὰ πολὺ ἐλαττωθέντας ὑπὸ τῶν ἐπιβουλῶν τῶν Οὔγγρων καὶ τῶν Βουλγάρων, οὐχ ἧττον ὅμως λίαν ἐπιφόβους εἰσέτι. Ἀλλὰ Σολιμάνος ὁ Β', ὁ τῆς Νικαίας Σουλτάνος, ὠφεληθεὶς ἐκ τῆς ἀπειρίας των, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐλλείψεως πάσης πειθαρχίας καὶ τάξεως, τοὺς εἵλκυσεν ἐπιτηδείως εἰς ἐνέδραν, καὶ ἐν ᾧ ἤλπιζον νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν των, ἐπέπεσαν ἐπ' αὐτοὺς καὶ τοὺς κατέκοψαν, ὥστε μόλις τὸ δέκατον αὐτῶν διεσώθη.

Ἐν τούτοις ὁ Δοὺξ Γοδεφρεῖδος μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν καὶ τῶν πρωτίστων ἐκ τῶν σταυροφόρων ἀπῆλθον περὶ τὸν Αὔγουστον, καὶ διὰ διαφόρων ὁδῶν ἔφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὠμόσαντες πίστιν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, διέβησαν εἰς Βιθυνίαν μετ' ἐπικούρων Ἑλλήνων. Σολιμὰν ὁ Β', ὁ ἐπιλεγόμενος Καλιτζῆ-Ἀρσλὰν (ξιφήρης λέων), ἠθέλησε νὰ τοὺς προσβάλλῃ εἰς αὐτὰ τὰ πεδία ἐφ' ὧν ἦσαν κατεσπαρμένα τὰ ὀστᾶ τῶν ἀτυχῶν των συντρόφων. Ἀλλ' ἐνικήθη κατὰ κράτος, καὶ ἀπώλεσε τὸν θρόνον αὐτοῦ (20 Ἰουλίου 1097), καὶ ἡ Νίκαια, ἡ ἕδρα τῆς πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ ἡ Ταρσός, ἡ πατρὶς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τῶν ἀλλοπίστων. Μετὰ ταῦτα δ' ὁ νικηφόρος στρατός, ὑπερβὰς τὸν Ὀρόντην, ἐστρατοπέδευσε βορείως τῆς Ἀντιοχείας, κειμένης ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ. Ἦν δ' αὕτη ἡ πόλις ἣν τὸ πρῶτον ᾤκησεν ὁ ἅγιος Πέτρος, καὶ ἐν ᾗ κατ' ἀρχὰς ἐκλήθησαν Χριστιανοὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ φρούριον αὐτῆς εἶχε διπλοῦν τὸν περίβολον· ἐπεκάθητο δ' ἐπὶ ὑψηλῶν, χα-

ριεστάτων καὶ σύμφύτων λόφων, ὑπερκειμένων τοῦ ἀχανοῦς καὶ ὡραίου πεδίου τοῦ Ὀρόντου. Εἶχον δὲ κυριεύσει αὐτὴν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῶν Φατιμιτῶν τῆς Αἰγύπτου, καὶ οἱ Σελγιουκίδαι Τοῦρκοι ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὁ Ἐμίρης Βαγισιὰν διώκει τὴν φρουρὰν, συγκειμένην ἐκ δισμυρίων πεζῶν καὶ ἑπτακισχιλίων ἱππέων· οἱ κάτοικοι δὲ τῆς πόλεως, Σύροι, Ἕλληνες, Ἀρμένιοι, Ἄραβες καὶ Αἰγύπτιοι, συνεποσοῦντο εἰς διακοσίας χιλιάδας. Τριπλάσιοι τούτων ἦσαν οἱ εἰς Βιθυνίαν μεταβάντες Χριστιανοὶ, οἵτινες, καί τοι πολλὰς πολλαχοῦ ὑποστάντες ζημίας, ἔμενον πάντοτε πολυπληθέστεροι τῶν πολιορκουμένων. Περὶ τὴν πόλιν ἐστρατοπέδευσαν οἱ Χριστιανοὶ τὴν 21 Ὀκτωβρίου, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, ὅτε ὄμβροι συνεχεῖς ἐπικρατοῦσιν ἐν Συρίᾳ· δι' ὃ οἱ μὲν προβλεπτικώτεροι ἤθελον ν' ἀναβάλλωσι πᾶσαν ἔφοδον, οἱ δὲ ῥιψοκίνδυνοι νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν προσβολὴν, οὐδὲ κἂν τὴν ἄφιξιν ἢ κατασκευὴν τῶν πολιορκητικῶν μηχανῶν περιμένοντες. Τούτων ἡ γνώμη ὑπερίσχυσεν. Ἀλλ' ὁ Βαγισιὰν ἀντετάχθη μετὰ μεγίστης ἀνδρίας καὶ ἐπιδεξιότητος, καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀπαντήσαντες ἀντίστασιν πολὺ ἀνωτέραν ἢ ἐν Ταρσῷ καὶ ἐν Νικαίᾳ, ἠναγκάσθησαν νὰ περιορίσωσι τὴν πολιορκίαν εἰς ἀποκλεισμόν. Ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ ἄλλοι ἐχθροὶ κινδυνώδεις προσέβαλον τὸν σταυροφορικὸν στρατόν. Ἡ ἀργία, αἱ παντοῖαι ἡδοναὶ ἀφ' ὧν ὀλίγον ἴσχυον ν' ἀποσπάσωσιν αὐτοὺς ἐν τῷ ἐπαγωγῷ ἐκείνῳ κλίματι αἱ ἀρεταὶ τοῦ Γοδεφρείδου, τοῦ Ταγκρέδου καὶ τῶν ἐξάρχων, ἡ διχόνοια μεταξὺ τοσούτων ἀλλοφύλων λαῶν καὶ ἐν στρατῷ μὴ εἰθισμένῳ εἰς πειθαρχίαν, ἡ μετ' ὀλίγον ἐντελὴς ἐξάντλησις τῶν πέριξ χωρῶν, αἱ ἐκδρομαὶ τῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ τῶν περιοίκων αἱ ἐπιδρομαὶ περιήγαγον ἐντὸς τριῶν μηνῶν τοὺς πολιορκοῦντας εἰς ἀπόγνωσιν, καὶ εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἂν δὲν ἤρχετο αὐτοῖς ἐπικουρία διὰ θαλάσσης.

Ἀλλ' αἱ θαλάσσιαι δυνάμεις τῶν τότε χρόνων, ὀλίγον συνεμερίζοντο τῶν ὑπερβορείων τὸν ζῆλον ὑπὲρ τῶν σταυροφοριῶν.

Τῶν λαῶν αὐτῶν ἡ φαντασία δὲν ἐξήπτετο, ὡς ἡ τῶν ὑπερβορείων, εἰς διηγήσεις περὶ χωρῶν καὶ κλιμάτων γνωστῶν αὐτοῖς καὶ οἰκείων, καὶ τὰ ἐμπορικὰ αὐτῶν συμφέροντα ἐβλάπτοντο μᾶλλον ἢ ὠφελοῦντο διὰ γενικῆς τοιαύτης ῥήξεως πρὸς πάντας τοὺς Μωαμεθανοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Οὐχ ἧττον ὅμως οἱ Γενουήσιοι πρῶτοι ὥπλισαν στόλον, καὶ ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν τῶν δεινοπαθούντων. Ἐν μέσῳ χειμῶνι ἐκπλεύσαντες, καὶ ἐπὶ μακρὸν καὶ πολλαχῶς ἐν τῷ ἀρχιπελάγει κινδυνεύσαντες, ἔφθασαν τέλος εἰς ἅγιον Συμεῶνα, τὸ ἐπίνεον τῆς Ἀντιοχείας, δώδεκα μίλια αὐτῆς ἀπέχον, ἐν Ἀπριλίῳ μηνὶ τοῦ ἔτους 1098· ἡ δ' ἀγγελία τῆς ἀφίξεως αὐτῶν τοσαύτην ἀγαλλίασιν διήγειρεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καθ' ὃν χρόνον οἱ σταυροφόροι εἶχον καταντήσει εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπορίαν, καὶ ἔζων τρώγοντες τὰ πτώματα τῶν Σαρακηνῶν οὓς ἐφόνευον, ὥστε πάντες ἐν θορύβῳ καὶ ἀταξίᾳ ὥρμησαν πρὸς τὸν σωτῆρα στόλον, τὸν τὰς ποθητὰς τροφὰς αὐτοῖς φέροντα. Ἐκ τούτου δ' ἐπωφεληθεὶς ὁ φρούραρχος τῆς Ἀντιοχείας, ἐξέδραμε καὶ ἐπέπεσε κατὰ τοῦ ἄνευ πειθαρχίας καὶ παρατάξεως χωροῦντος ἐκείνου ὄχλου, καὶ πλείστους κατέκοψε, πλείστους ᾐχμαλώτησε, καὶ ἄλλους διεσκόρπισεν ἐν ἀπελπισίᾳ φεύγοντας εἰς τὰ δάση, καὶ πᾶσα ἡ ἐκστρατεία θὰ ἐλάμβανεν ἐνταῦθα οἰκτρὸν τὸ τέλος, ἂν μεθ' ὑπερανθρώπου ἡρωϊσμοῦ δὲν ἀντετάττετο ὁ Γοδεφρεῖδος εἰς τοὺς φεύγοντας καὶ διὰ λόγου καὶ παραδείγματος ἐνθαρρύνων αὐτοὺς δὲν ἐστρέφετο κατὰ τῶν διωκτῶν του μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν, καὶ χιλιάδας αὐτῶν κατέκοψε, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀπέσπασεν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ εἰς τοὺς Γενουησίους παρέσχε καιρὸν καὶ ἄδειαν ν' ἀποβιβάσωσι τὰς ἐπικουρίας, τὰς τροφὰς καὶ τὰς μηχανάς, καὶ νὰ σώσωσι τὸν στρατὸν βεβαίου καὶ ἐντελοῦς ὀλέθρου. Τότε ὁ κόμης τῆς Τολώσσης κατέλαβε τὴν πρὸ τῆς πόλεως γέφυραν, καὶ ὁ Ταγκρέδης ὠχύρωσε μικρὸν μοναστήριον κείμενον εἰς ἐπίκαιρον θέσιν, καὶ ὁ ἀποκλεισμὸς ἐγένετο πραγματι-

κὸς ἔκτοτε καὶ αὐστηρὸς, ὥστε ὁ Βαγισιὰν ἤρχισε νὰ συνθηκολογῇ ἢ νὰ προσποιῆται ὅτι συνθηκολογεῖ περὶ παραδόσεως, ὅτε ἀρνησίθρησκός τις προλαβὼν αὐτὸν, ἦλθεν εἰς μυστικὴν συνεννόησιν μετὰ τοῦ Βοεμόνδου, ἠνέῳξε τὴν πύλην εἰς τοὺς σταυροφόρους, καὶ οὕτως ἐκυριεύθη ἡ πόλις τὴν 3 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1098, καὶ ὁ Ἐμίρης ἐθανατώθη. Μέρος ὅμως τῆς φρουρᾶς κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, μέχρις οὗ ἐπῆλθε μετὰ δισμυρίων ἀνδρῶν ὁ Κερβόγας, βασιλεὺς τοῦ Μοσσοὺλ, πεμπόμενος ὑπὸ Μελὲκ Σκιὰ, Σουλτάνου τῆς Περσίας, ἵνα λύσῃ τῆς πόλεως τὴν πολιορκίαν. Ἀνηγορεύθη δ' ὁ Κερβόγας οὗτος Βασιλεὺς, εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ εἰς τοὺς Σουλτάνους τῆς Περσίας κατὰ τῶν ἄλλων Τούρκων Σελγιουκιδῶν, καὶ εἶχεν εἰκοσιοκτὼ Ἐμίρας εἰς τὴν ἀκολουθίαν του. Ἄγριος δ', ἄκαμπτος καὶ θυμοειδὴς, οὗτος ἐχρησίμευσε τῷ Τάσσῳ ὡς πρωτότυπον καθ' ὃ διέπλασε τοῦ Ἀργάντου τὸν χαρακτῆρα. Ἐλθὼν λοιπὸν ἐστρατοπέδευσεν ὁ Κερβόγας παρὰ τὸν Ὀρόντην, καὶ οἱ σταυροφόροι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσωσι τὰ ἔξω φρούρια, καὶ ν' ἀποσυρθῶσιν ἐντὸς τῆς πόλεως, ὅπου ἐπῆλθε πάλιν ἐπ' αὐτοὺς φοβερὰ ὡς πρὶν ἡ πληγὴ τῆς πείνης, καὶ ἄνευ ἐλπίδος ἀπαλλαγῆς, διότι ὁ ἐχθρὸς ἐφρόντισε νὰ καταλάβῃ τὸν λιμένα τοῦ ἁγίου Συμεῶνος, ἵνα παρακωλύσῃ πᾶσαν ἐκ θαλάσσης ἐρχομένην ἐπικουρίαν. Λιμώττοντες περιεφέροντο ἀπὸ θύρας εἰς θύραν οἱ πρόμαχοι τῆς Ἀντιοχείας ἐπαιτοῦντες ἄρτον, ὁ Γοδεφρεῖδος ἐπώλησεν εἰς δημοπρασίαν τὸν ἀγαπητὸν ἵππον του ἀντὶ ὀλίγης τροφῆς, καὶ, ὡς πολλοὶ ἄλλοι, φεύγων τὰς ἀνυποφόρους στερήσεις ἐδραπέτευσε καὶ αὐτὸς ὁ αὐστηρὸς καὶ ἐνθουσιώδης Πέτρος ὁ Ἐρημίτης. Καὶ τοῦτον μὲν συλλαβὼν, διὰ τῆς βίας ἐπανέφερεν εἰς τὴν πόλιν ὁ Ταγκρέδης. Ἀλλ' οἱ ἀνδρειότεροι τῶν στρατιωτῶν ἠρνοῦντο ὑπηρεσίαν, πιστεύοντες ὅτι μόνον διὰ θαύματος οὐρανία παρέμβασις ἠδύνατο νὰ σώσῃ αὐτούς.

Τότε ἤρχισαν προφητεῖαι διαδιδόμεναι, καὶ ἡ ἔκπληκτος φαντασία τῶν πασχόντων ἔβλεπε πανταχοῦ τὰ θαύματα ἃ

ἐπεκαλοῦντο. Εἷς ἱερεὺς ἐκήρυξεν ὅτι τῷ ἀπεκαλύφθη κατ' ὄναρ ἡ θέσις ἔνθα ἦν τεθαμμένη ἐν Ἀντιοχείᾳ ἡ λόγχη ἡ τρυπήσασα τὴν πλευρὰν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔλεγεν ὅτι ἦν ἕτοιμος νὰ βαδίσῃ ἐπὶ φλεγόντων ἀνθράκων ἢ νὰ βυθισθῇ εἰς ζέον ὕδωρ πρὸς κύρωσιν τῶν λόγων του. Καὶ ἀνασκαφέντος ὑπ' αὐτοῦ τὴν ὁδηγίαν τοῦ χωρίου ὃ ὑπεδείκνυεν, εὑρέθη τῷ ὄντι ἡ ἀρχαία λόγχη, καὶ ἐξηγέρθη εἰς τὴν θέαν αὐτῆς τοσοῦτον ὁ ἐνθουσιασμὸς, ὥστε οἱ δειλότεροι ἤδη ἐζήτουν μεγαλοφώνως τὴν μάχην. Ἀφεθείσης ἑπομένως τῆς φρουρήσεως τῆς Ἀντιοχείας εἰς τὸν κόμητα τῆς Τολώσης, ἐξέδραμον οἱ λοιποὶ κατὰ τοῦ Καρβόγα, ὅστις ἐν ᾧ ἤλπιζεν ὅτι μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ τοὺς ἐκπολιορκήσῃ διὰ τῆς πείνης, μετ' ἐκπλήξεως εἶδεν αὐτοὺς καταβάντας εἰς τὸ ὕπαιθρον, καὶ προκαλοῦντας αὐτόν. Ἡ μάχη ὑπῆρξε πεισματώδης· ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς διεδόθη ὅτι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους ἐπεφάνησαν αἴφνης τρεῖς λευκοφόροι καὶ ἀκτινοβολοῦντες ὁπλῖται, καὶ ἀμέσως ὁ ἐπίσκοπος Ἀδελμάρος, ὁ πρῶτος ἔξαρχος τοῦ Πάππα, ἤγειρεν ὕμνον δοξολογίας πρὸς τοὺς τρεῖς προστάτας τῶν στρατῶν τῆς Ἀνατολῆς, τοὺς πρωτομάρτυρας Γεώργιον, Δημήτριον καὶ Μαυρίκιον, καὶ οἱ στρατιῶται ἐλευθερωθέντες, ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ στρατοῦ, ἔτρεψαν καὶ κατέκοψαν αὐτὸν, ὁ Καρβόγας μόλις ἐσώθη φεύγων πρὸς τὸν Εὐφράτην, καὶ μεταξὺ τῶν πλουσίων λαφύρων, ὁ Βοεμόνδος λαβὼν ἔπεμψεν εἰς Ἰταλίαν ὡς ἀπαρχὴν τοῦ θριάμβου του τὴν κατάχρυσον βασιλικὴν σκηνὴν, ἥτις ἐστηρίζετο ἐπὶ ὀκτὼ πύργων, καὶ ἐχώρει δισχιλίους ἄνδρας.

Ἡ πρόθεσις τῶν σταυροφόρων ἦν, ἅμα κυριεύσαντες τὴν Ἀντιόχειαν, νὰ κινηθῶσι κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ' ἐκ διαφόρων αἰτιῶν ἠναγκάσθησαν ν' ἀναβάλλωσι τὴν ἐπιχείρησιν. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος, περισσότερον φοβούμενος τοὺς δυσοικονομήτους τούτους συμμάχους παρ' αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς, δὲν τοῖς ἔπεμψεν ἣν περιέμενον ἐπικουρίαν, ἀλλ' ἀπέσυρε καὶ τὴν μικρὰν ἣν τοῖς εἶχε χορηγήσει τὸ πρῶτον· ἔπειτα δὲ

καὶ τὰ πράγματα ἐν Παλαιστίνῃ εἶχον ἐπ' ἐσχάτων λάβει ἄλλην τροπήν. Ἐν Ἀφρικῇ ἦρχε τότε ὁ ἕκτος Καλίφης τῶν Φατιμιτῶν Μοστανσὲρ Βιλλᾶ, ἀνὴρ ἀδρανὴς συνάμα καὶ ἀφυής. Ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἐκυβέρνα τὸ κράτος ὁ Βεζίρης αὐτοῦ Ἀφδὰλ, γενναῖος εἰς τὰς μάχας καὶ πολιτικὸς ἐπιτήδειος. Οὗτος δὲ, ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῶν συμφορῶν τῶν Τούρκων ἐν Κοίλῃ Συρίᾳ, εἰσήλασεν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἐλαφυραγώγησε καὶ ἐκυρίευσεν αὐτὴν, καὶ εἰς τοὺς σταυροφόρους ἐπρότεινε νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν λατρείαν αὐτῶν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, νὰ δέχηται ἀνὰ τριακοσίους τοὺς προσκυνητὰς, καὶ νὰ προστατεύῃ αὐτοὺς παντὶ σθένει. Ἂν ὅμως εἰς ταῦτα δὲν συνήνουν, ἠπείλει ὅτι ἑνωθεὶς μετὰ τῶν Ἀβασσιδῶν, τῶν Περσῶν καὶ τῶν Τούρκων, θὰ ὑπερεμάχει τῆς Ἱερουσαλὴμ μετὰ πασῶν τῶν Ὀθωμανικῶν δυνάμεων. Πλὴν δὲ τούτων, εἰς δύσκολον θέσιν ὁ Βοεμόνδος διατελῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ, δὲν ἐδύνατο νὰ μακρυνθῇ αὐτῆς ἵνα συμπράξῃ μετὰ τῶν λοιπῶν κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀπεθάῤῥυνε δὲ προσέτι τοὺς χριστιανοὺς καὶ ἡ σκανδαλώδης ἀποχώρησις τῶν κομήτων Βερμανδοσίας καὶ Χάρτρης, ἀπελθόντων αἴφνης εἰς Εὐρώπην· καὶ ἐξησθένουν αὐτοὺς αἱ διχόνοιαι, καὶ αἱ ἄφρονες καὶ ἄσκοποι ἐκδρομαὶ ἐπὶ λείᾳ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν, καὶ ὁ ἀπροσδόκητος θάνατος τοῦ εὐσεβοῦς πολεμιστοῦ Ἀδελμάρου, καὶ ἡ χειμερινὴ ὥρα, καὶ ἡ ἔλλειψις στόλου, δι' οὗ νὰ κοινωνῶσι μετὰ τῆς Εὐρώπης.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1099 ἀπεφάσισαν νὰ προχωρήσωσι, καὶ μεγάλη κατέλαβε τὸν στρατὸν ἀνυπομονησία, καὶ πρῶτος διηυθύνθη ὁ νέος Ταγκρέδης τὴν μεταξὺ βαίνων τοῦ Λιβάνου καὶ τῆς θαλάσσης. Πανταχοῦ οἱ Χριστιανοὶ ὑπεδέχοντο τοὺς προβαίνοντας μετ' ἐνθουσιασμοῦ, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐνέδιδον μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν. Οἱ εὐσεβεῖς μαχηταὶ διήρχοντο μετ' ἐκστάσεως χαρᾶς τὰ μέρη ἃ ἡγίασαν τὰ ἴχνη τοῦ Σωτῆρος, ἢ αἱ ἱεραὶ γραφαί· καὶ τὴν 7 Ἰουνίου ὁ στρατὸς πᾶς ἀντήχησεν ἐκ τῶν κραυγῶν· «Ἰδοὺ ἡ Ἱερουσαλήμ! Ἰδοὺ τοῦ Κυρίου ἡ πόλις!» Διηρέθη δὲ τότε τὸ στράτευμα τριχῇ, καὶ ὁ μὲν κόμης τῆς Φλαν-

δρίας, μετὰ τοῦ Δουκὸς τῆς Νορμανδίας καὶ τοῦ ἀνδρείου Ταγκρέδου, ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὰ βορειανατολικὰ τῆς πόλεως, πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφὰτ, καὶ εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐλιθοβολήθη ὁ ἅγιος Στέφανος. Ὁ δὲ δοὺξ Γοδεφρεῖδος κατέλαβε τὰ βορειοδυτικὰ, μεταξὺ τοῦ γωνιαίου πύργου καὶ τοῦ κρανίου τόπου. Ὁ δὲ Ῥωμάνδος, ὁ κόμης τῆς Τολώσσης, κατὰ τὰ νοτιοδυτικὰ, πρὸς τὸ ὄρος Σιών. Τὴν τετάρτην ὅμως πλευρὰν δὲν εἶχον ἱκανὸν ἀριθμὸν στρατιωτῶν ὅπως καταλάβωσι.

Πέντε δ' ἡμέρας μετὰ τὸν ἀποκλεισμὸν ἐκινήθησαν οἱ σταυροφόροι εἰς ἔφοδον, ἔχοντες μίαν μόνην κλίμακα. Ἀλλ' ἡ ἄφρων αὕτη ἐπιχείρησίς των ἀπεκρούσθη, καὶ κατεδιώχθησαν μέχρι τῶν σκηνῶν αὐτῶν. Τότε ἐνόησαν ὅτι ἡ ἐπιχείρησίς των ἦτον δυσχερεστέρα ἢ ὅ,τι ἐφρόνουν. Τὰς πολιορκητικὰς μηχανὰς εἶχον ἀφήσει εἰς Ἀντιόχειαν. Πρὸς κατασκευὴν ἄλλων ἐστεροῦντο πρὸ πάντων ξύλων· καὶ ἂν ὁ Ταγκρέδης περιπολῶν ἀνεκάλυπτε δρῦν τινα ἢ κέδρον περὶ τὸν Σάρωνα, οὐδεὶς ἦν ὁ ὑλοτομήσων ἢ ὁ κατεργασόμενος, ἐπέλιπον δὲ καὶ αἱ τροφαὶ, διότι τοὺς γεωργοὺς ἐφυγάδευσεν ἡ πολιορκία, καὶ ἐξηντλήθησαν καὶ αἱ πηγαί· μόνος δ' ὁ Κέδρων ἐχορήγει ἔτι ὀλίγον ὕδωρ ἐκθολωμένον, καὶ τοῦ Σιλοὴ ἡ καθαρὰ πηγὴ ἐχορήγει ὑγιεινὸν πόμα εἰς τοὺς νοσοῦντας.

Ἤρξαντο λοιπὸν πάλιν οἱ πολιορκηταὶ στρέφοντες τὰ ἐλπίζοντα αὐτῶν βλέμματα πρὸς τὴν Εὐρώπην, ὅθεν προσεδόκων ἐπικουρίαν· ἀλλ' ἐπικουρία δὲν ἤρχετο. Ὁ Αὐτοκράτωρ μάλιστα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρωργισμένος διότι οἱ σταυροφόροι ἠθέτησαν ἣν τῷ εἶχον δώσει ὑπόσχεσιν τοῦ νὰ ὑποβάλλωσιν αὐτῷ ὅσας πόλεις ἤθελον κατακτήσει, ἔπεμψε πυρπολικὰ εἰς τὸν Μαλέαν ὑπὸ τοὺς ναυάρχους Λενδόλφον καὶ Τατίκιον, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν δίοδον τοῦ ἐπικουρικοῦ στόλου τῶν Ἰταλῶν. Καὶ οἱ μὲν Βενετοὶ ἐσυνθηκολόγησαν μετ' αὐτοῦ ἵνα μὴ πλεύσωσι δι' ὅλου τοῦ ἔτους εἰς Παλαιστίνην· οἱ δὲ Πισαῖοι, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν Δαιβέρτου, προσέβαλον τοὺς Ἕλλη-

νας, ἀλλὰ καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν πυρπολικῶν, κατέφυγον εἰς Ῥόδον, ὅπου προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν. Ἀλλ' οἱ Γενουήσιοι, ὑπὸ ναύαρχον Γουλλιέλμον τὸν Ἐμβριακὸν, ἀποκρούσαντες τὰ πυρπολικὰ διὰ κόντων, κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσι καὶ νὰ καταπλεύσωσι, σωτηρίας ἄγγελοι, εἰς τὴν Παλαιστίνην.

Ἀληθὴς θρίαμβος ὑπῆρξεν ὁ εἴσπλους αὐτῶν εἰς τὴν Ἰόπην, τὰ ἐπίνεον τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἀπέχον αὐτῆς 24 μίλια. Ἐνταῦθα διηγεῖτο ὁ μῦθος ὅτι ὁ Περσεὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τοῦ θαλασσίου τέρατος τὴν Ἀνδρομέδαν· οὐ μακρὰν δὲ κεῖται καὶ ὁ τάφος τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ ἐπίσης παριστωμένου ὡς τέρας δαμάσαντος. Ἀλλὰ μόλις ἠγκυροβόλησαν, καὶ νέοι ἐπῆλθον ἐχθροὶ, ὁ πολυάριθμος στόλος τῶν Αἰγυπτίων, οὗ ἐννοῶν τὴν ὑπεροχὴν ὁ Γουλλιέλμος, χωρὶς παντάπασι νὰ διστάσῃ, ἐπεβίβασεν ἀμέσως τὰ ἐφόδια, τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ναύτας, κατέλιπε κενὰς τὰς τριήρεις του εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ ὁδηγούμενος ὑπὸ τριάκοντα ἱππέων καὶ πεντήκοντα πεζῶν οὓς τῷ ἐχορήγησεν ὁ Ῥαιμόνδος, κόμης τῆς Τολώσσης, ἔσπευσε πρὸς τὸ στρατόπεδον, ὅπου ἡ θέα του ἔφερε θάῤῥος καὶ παραμυθίαν. Ὁ ἄρτος εἶχεν ἐκλείψει. Πρὸ δέκα ἡμερῶν οἱ κλίβανοι εἶχον παύσει· ἀλλ' ἤδη τὰ δίπυρα ἀνεπλήρωσαν τὴν ἔλλειψιν. Καὶ τὰ ὕδατα εἶχον ἐξαντληθῆ· οἱ δὲ Γενουήσιοι ἔφερον ἀσκοὺς πλήρεις ὕδατος δροσεροῦ. Καὶ τεχνιτῶν ἐστερεῖτο ὁ στρατὸς, ὥστε μάτην ἀπέβαινον πᾶσαι αἱ προσπάθειαι κατασκευῆς μηχανῶν. Ἀλλ' ἤδη ὁ ναύαρχος, ἐμπειρότατος εἰς πάσας ταύτας τὰς ἐργασίας, ἔταξεν ἑκατὸν ξυλουργοὺς καὶ μηχανοποιοὺς εἰς πῆξιν καταπελτῶν, κριῶν, κλιμάκων καὶ πάντων τῶν πολιορκητικῶν μηχανημάτων. Τούτων δὲ τὸ θαυμασιώτατον ἦν τετράγωνος πύργος, τρεῖς ἔχων εὐρείας στοὰς, ὧν ἡ μὲν ὑπερεῖχε τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἡ δὲ εἰς τὸ ὕψος αὐτῶν κατεβίβαζε γέφυραν, καὶ ἡ τρίτη περὶ τὴν βάσιν ἐχρησίμευσεν εἰς διευκόλυνσιν τῶν κινήσεων τοῦ πύργου, καὶ εἰς ταχεῖαν ἐπισκευὴν πάσης ἐπιγινομένης αὐτῷ βλάβης. Καί τοι δ' ὀγκωδέστατος καὶ βαρύτατος, ἐκινεῖτο τα-

γύτατα ἐπὶ μεγάλων τροχῶν καὶ εὐκόλως ἀποσυνετίθετο εἰς τὰ μέρη του. Περιεκαλύπτετο δ' ὑπὸ δερμάτων, ἅτινα προεφύλαττον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ ἤμβλυνον τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐνέργειαν τῶν βλημάτων. Δύω δὲ μεγάλα δρέπανα ἐξήρχοντο ἐκ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, προωρισμένα εἰς τὸ νὰ κόπτωσι τὰ σχοινία τῶν ἐχθρικῶν μηχανῶν· ἰσχυρὸς δὲ κριὸς ἐπισίδηρος ἐξήρχετο ἐκ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἵνα προσβάλλῃ τὸ τεῖχος. Τὸν πύργον τοῦτον εἶχον ὁ Ῥαιμόνδος μετὰ τῶν Γενουησίων. Ἄλλος δ' ὅμοιος κατεσκευάσθη καὶ διὰ τὸν Γοδεφρεῖδον.

Τριάκοντα ἑπτὰ ἡμέραι εἶχον ἐν τούτοις παρέλθει ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ ἀποκλεισμοῦ. Πάντων δ' ἐν τάξει περατωθέντων, γενικὴ πομπὴ θρησκευτικὴ διετάχθη πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, καὶ τῇ ἐπαύριον ἤρξατο ἡ ἔφοδος. Οἱ Σαρακηνοὶ ἀντέστησαν πεισματωδῶς, καὶ ἀπέκρουσαν τοὺς προσβάλλοντας, οὐ μικρὰς ζημίας ἐπενεγκόντες αὐτοῖς. Ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἀπεθαῤῥύνθησαν, καὶ ἀνυπομόνως περιέμενον τὴν ἐπιοῦσαν αὐγήν. Ὅτε δ' αὕτη ἀνέτειλε, διὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ διεδόθη ἡ φήμη ὅτι ἱππεὺς ἐφάνη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, πρὸς τὴν πόλιν ἐστραμμένος, καὶ ἀκτινοβόλον δόρυ εἰς τὰς χεῖρας κινῶν. Ὁ ἅγιος Γεώργιος! ὁ ἅγιος Γεώργιος! ἀνέκραξαν ὁ Γοδεφρεῖδος καὶ ὁ Ῥαιμόνδος ἀπὸ τῶν πύργων αὐτῶν, καὶ ὁ στρατὸς πᾶς, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ ἐπανελάμβανεν, ὁ ἅγιος Γεώργιος! Καὶ κατὰ μὲν τὰς πρώτας ὥρας τῆς ἡμέρας ἔμενεν ἡ τύχη τῶν ὅπλων ἀμφίῤῥοπος. Τέλος δὲ Φλαμίγγιός τις, Λετόλδος καλούμενος, παρετήρησεν ὅτι ὁ πρὸ αὐτῶν προμαχὼν ἦν κενὸς προμάχων, φονευθέντων ἢ διωχθέντων ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν ὅπλων τῶν πολιορκητῶν. Τότε ἀνεπαισθήτως κατεβίβασε τοῦ δευτέρου πύργου τὴν γέφυραν, καὶ εἰσώρμησε ξιφήρης. Ἠκολούθησε δ' αὐτὸν ἀμέσως Γιχέριός τις καλούμενος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Γοδεφρεῖδος, καὶ ἄλλοι τινές. Ἦν δ' ἡ ὥρα ἐκείνη ἡ τοῦ ἑσπερινοῦ, καὶ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος διὰ τοῦ Κυρίου καὶ πλάστου αὐτοῦ τὸν θάνατον

(τοῦ Ἰουλίου ἡ 15ⁿ). Τότε ἤρχισαν νὰ δειλιῶσιν οἱ Τοῦρκοι, ὁ δ' εἰσβαλὼν λόχος ὥρμησε πρὸς τὴν πύλην τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἠνέῳξεν αὐτὴν, καὶ εἰσήγαγε τοὺς ἔξωθεν προσβάλλοντας αὐτὴν στρατιώτας. Συγχρόνωςδ' ὁ κόμης τῆς Τολώσσης καὶ ὁ Ναύαρχος, ἐγκαταλιπόντες τὸν πύργον, ὅστις, πεπονημένος, τοῖς ἔμενεν ἄχρηστος, καὶ τὰς κλίμακας αἵτινες εἶχον θραυσθῆ, ἐνέπηξαν τὰ ξίφη των εἰς τὸ τεῖχος εἰς βαθμίδας, καὶ δι' αὐτῶν ἀνέβαινον· ὁ δὲ Ταγκρέδης καὶ οἱ δύω Ῥοβέρτοι εἰσήλαυνον δι' ἀνοιχθέντος ῥήγματος. Καὶ ἔπεσε μὲν νεκρὸς ὁ Βεζίρης καὶ φρούραρχος Ἀλῆ-Δελῆς, ἐτρέποντο δὲ πανταχόθεν οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἔφευγον πρὸς τὸ προσκύνημα τοῦ Ὀμὲρ, τὸ ἀνεγερθὲν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος. Ἀλλ' οὐαὶ τοῖς ἐνταῦθα καταφεύγουσι! πάντες ἀνηλεῶς ἐθανατοῦντο ὡς βεβηλοῦντες τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον χῶρον, καὶ δεκακισχίλιοι ἀπεσφάγησαν ἐν ταῖς στοαῖς τοῦ ναοῦ, καὶ τὸ αἷμα ἔῤῥεε ποταμηδὸν ἀπὸ τῶν κλιμάκων, καὶ μέχρι γαστέρος ἔπλεον εἰς αὐτὸ οἱ ἵπποι. Μετὰ τὸν φόνον ἡ λαφυραγωγία, καὶ μετ' αὐτὴν ἡ θρησκευτικὴ λιτανεία, ἡ ταπείνωσις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐλέους, ἡ ἀναίμακτος θυσία τῆς Εὐχαριστίας, προσφερομένη διὰ χειρῶν ἀφ' ὧν τὸ αἷμα ἀπέσταζε!

Ἀλλὰ μόλις εἶχον ἀποκομισθῆ τὰ πτώματα ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅτε ἠκούσθη ὅτι Ἀβδὰλ, ὁ Βεζίρης τοῦ Καλίφου τῆς Ἀφρικῆς, ἔφθασεν εἰς τὰ πεδία τῆς Ἀσκαλῶνος μεθ' ἑκατὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδων στρατιωτῶν· καὶ ὡς θεία τις οἰκονομία ἐλογίσθη ἡ στιγμὴ καθ' ἣν ὁ στρατὸς οὗτος ἐνεφανίσθη· διότι ἂν μὲν ἐπήρχετο πρὶν, ἡ πολιορκία ἐλύετο καὶ ἡ ἐκστρατεία ἐματαιοῦτο· ἂν δὲ μετὰ ταῦτα, τὸ πλεῖστον τοῦ χριστιανικοῦ στρατοῦ θὰ εἶχεν ἤδη ἐπιστρέψει εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἡ πόλις ἐγκαταλελειμμένη, θὰ ἔπιπτε πάλιν εἰς τὰς χεῖρας τῆς ὑπερεχούσης ταύτης Ὀθωμανικῆς δυνάμεως. Αὗται αἱ σκέψεις ἐνεθάῤῥυναν τοὺς χριστιανοὺς, καὶ ἐνέβαλον εἰς δεισιδαίμονας φόβους τοὺς Αἰγυπτίους, οἵτινες ἰδόντες ποτὲ ἀγέλην βοῶν ἐρχομένην

διὰ τοῦ κονιορτοῦ, ἐξέλαβον αὐτὴν ὡς πολυάριθμον χριστιανικὸν στρατὸν, καὶ ὑπὸ πανικοῦ καταληφθέντες τρόμου, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἐξ ἧς ὠφεληθέντες οἱ σταυροφόροι, ἐπέπεσαν καὶ τοῖς ἐφόνευσαν ἑκατὸν χιλιάδας, καὶ ἀναρίθμητα ἔλαβον λάφυρα, ἐν οἷς καὶ τὴν σπάθην τοῦ Ἐμίρου καὶ τὴν σημαίαν τῆς Αἰγύπτου. Ταῦτα δ' ἐξαγοράσας ἀνέθηκεν ὁ Γοδεφρεῖδος εἰς τὸν ἅγιον Τάφον. Καὶ ὁ κατὰ ξηρὰν στρατὸς δὲ, καὶ οἱ ἐκ τῶν τριήρεων ἀνηγόρευσαν αὐτὸν Βασιλέα τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ' ὁ Γοδεφρεῖδος τὸ μὲν βάρος τῶν καθηκόντων ἀνεδέχθη, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸν τίτλον, εἰπὼν ὅτι ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς δὲν πρέπει νὰ φέρῃ βασιλικὸν στέμμα ὅπου ὁ Θεάνθρωπος ἐφόρεσε στέφανον ἐξ ἀκανθῶν. Ἀλλ' οὐχ ἧττον τινὲς τῶν σταυροφόρων τῷ ὤμοσαν ὑποταγὴν, ἀναγνωρίζοντες αὐτὸν ὡς κυρίαρχον· τινὲς δ' ἵδρυσαν τὰ στρατιωτικὰ καὶ θρησκευτικὰ τάγματα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ τῶν Ναΐτῶν. Ὁ Ῥαιμόνδος ἀνηγορεύθη ἡγεμὼν τῆς Λαοδικείας, ὁ Ταγκρέδης τῆς Τιβεριάδος. Ὁ Βοεμόνδος ἐπεκυρώθη ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ ὁ Βαλδοβῖνος, ἀδελφὸς τοῦ Γοδεφρείδου, ἐν Ἐδέσσῃ.

Κατὰ τὸ ἑπόμενον δ' ἔτος, ἀσθενήσας ὁ Γοδεφρεῖδος, ἀπεβίωσε τὴν 12 Ἰουλίου τοῦ 1100, ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἓν μόνον ἔτος βασιλεύσας.

Η ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

ΡΑΨΩΔΙΑ ΠΡΩΤΗ

1

Τοὺς εὐσεβεῖς πολεμιστὰς καὶ τὸν στρατάρχην ψάλλω,
τὸν ἀπελευθερώσαντα τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος.
Ἐν τῷ ἀγῶν' ὑπέφερε μεγάλα τῷ μεγάλῳ·
πολλὰ καὶ πράττων καὶ φρονῶν κατώρθωσεν ὁ ἥρως.
Μάτην ὡπλίσθ' ἡ κόλασις, καὶ μάτην ἐν τῷ ἄλλῳ
τὰ ἔθνη συνησπίσθησαν, ὁ Λίβυς καὶ ὁ Σύρος.
Ὁ οὐρανὸς τὸν ἔσκεπε, κ' ὑπὸ τὰς ἱεράς του
σημαίας ἐπανήγαγε τοὺς συμπολεμιστάς του.

2

Ὦ Μοῦσα, ἡ τὸ μέτωπον οὐχὶ περικοσμοῦσα
ἀφ' Ἑλικῶνος δι' ὠχρῶν ἀρχαϊκῶν στεμμάτων,
ἀλλ' ἥτις ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ μετ' ἀγγέλων οὖσα,
φέρεις χρυσοῦν διάδημα ἀστέρων ἀθανάτων,
σὺ, ζέσεις εἰς τὸ στῆθός μου ἐνθέους ἐμποιοῦσα,
σὺ κάθαρον τὰ ἔπη μου, καὶ σύγγνωθι ἂν, πλάττων,
ἐνίοτε τὴν ἄδολον ἀλήθειαν προσβάλλω,
καὶ πλὴν τῶν κοσμημάτων σου ζητῶ καὶ κόσμημ' ἄλλο.

3

Ἠξεύρεις ὅτι οἱ πολλοὶ ὁρμοῦν ἐπτοημένοι
ὅπου γλυκὺ τοῦ Παρνασσοῦ τὸ ῥεῦμα ἀναβρύει,
καὶ ὅτι ἡ ἀλήθεια εἰς στίχους πεπλασμένη,
καὶ τῶν δυσπίστων θέλγουσα τὴν πίστιν ἐφελκύει.
Οὕτω πρὸς βρέφος ἀσθενὲς σοφὰ μηχανωμένη,
ἡ μήτηρ μὲ γλυκεῖς ὀποὺς τὸ πόμα περιχρίει·
τὸ βρέφος εὐαπάτητον πικρὰν ῥοφᾷ οὐσίαν,
καὶ ἀπὸ τῆς ἀπάτης του λαμβάνει σωτηρίαν.

4

Ἀλφόνσε μεγαλόθυμε, σὺ ὅστις με ἁρπάσας
ἀπὸ τῆς τύχης τὴν φορὰν, μ' ἐδέχθης εἰς λιμένα,
ναυάγιον νυκτιπλανὲς εἰς ζοφερὰς θαλάσσας,
κατὰ σκοπέλων συντριβὲν εἰς κύματ' ἀφρισμένα,
τὰ φύλλα ταῦτα δέχθητι φαιδρῶς προσμειδιάσας,
τὰ ἱερά σοι κείμενα καὶ ἀνατεθειμένα.
Ἴσως ποτὲ ἡ μαντικὴ γραφίς μου θαῤῥαλέως
ὑμνήσῃ ὃ προλέγει σοι καὶ ἀπὸ τοῦδε κλέος.

5

Εἰς σὲ ἀνήκει (ἂν ποτὲ τὴν χάριν τῆς εἰρήνης
προσνεύων πέμψῃ ὁ Θεὸς εἰς τὸν πιστὸν λαόν του,
καὶ ἐπιτρέψῃ νὰ σωθῇ δι' ἀνδρικῆς ἀμύνης
ἀπὸ τὸν Θρᾷκα τύραννον τὸ μέγα σφάγιόν του)
εἰς σὲ τὸ σκῆπτρον τῆς ξηρᾶς, ἢ ἂν αὐτὸ προκρίνῃς,
εἰς σὲ τὸ ἀτερμάτιστον βασίλειον τοῦ πόντου.
Ἐν τούτοις δ', ὦ ἐφάμιλλε τοῦ Γοδεφρείδου, νεῦσον
ν' ἀκροασθῇς τοῦ ἔπους μου, καὶ εἰς τὰ ὅπλα σπεῦσον.

6

Τὸ ἕκτον ἔτος ἔληγεν ἀφ' ὅτου εἰς 'Ασίαν
ὁ χριστεπώνυμος στρατὸς μέγα φρονῶν μετέβη.
Ἤδη τὴν Νίκαιαν πορθεῖ, τὴν δ' ἄκαμπτον εἰς βίαν
ἑδραίαν 'Αντιόχειαν ἐντέχνως κυριεύει,
κ' ἐκ τοῦ συστάδην ἀντιστὰς πρὸς πᾶσαν τὴν Περσίαν,
ἐν μάχαις κατὰ παμπληθῶν ἀνδρῶν τὴν προστατεύει.
Κ' ἡ Τορτοσία ἔπεσε, καὶ ὁ στρατὸς ἀνέτως
διαχειμάζει, προσδοκῶν τὸ μετ' ἐκεῖνο ἔτος.

7

Ἐν τούτοις τῶν χειμερινῶν ὡρῶν τῶν νιφοβόλων,
καθ' ἃς ἀργοῦσ' οἱ μαχηταὶ, μακρὰν δὲν ἦν τὸ πέρας,
ὅταν ἐκ θρόνου φωταυγοῦς ὁ ποιητὴς τῶν ὅλων,
ἐνιδρυμένου ὕψιστα εἰς διαυγεῖς αἰθέρας,
ὅσον ὁ ᾅδης ἄπεστι τῶν οὐρανίων θόλων,
τοσοῦτον ὑπερέχοντος τὰς διαστέρους σφαίρας,
τὰς ὄψεις κάτω ἔστρεψε, κ' εἰς ἓν σημεῖον, μίαν
ῥιπὴν τοῦ βλέμματος, τὸ πᾶν ἐπέβλεψε μὲ βίαν.

8

Τὰ πάντα εἶδε, κ' ἔστησε τὸ βλέμμα ἐν Συρίᾳ,
τοὺς ἡγεμόνας ἄνωθεν σκοπῶν τοὺς φιλοχρίστους,
καὶ διὰ τῆς ὁράσεως, ἥτις, ὡς φῶς ὀξεῖα,
εἰς τῶν ἀνδρῶν τοὺς λογισμοὺς εἰσδύει τοὺς μυχίστους,
τὸν Γοδεφρεῖδον ἐννοεῖ ὡς ὅλος ἐνθουσίᾳ
ν' ἀποδιώξῃ τῶν σεπτῶν χωρίων τοὺς ἀπίστους,
ἔμπλεων ζήλου, πίστεως, καὶ ξένον τὴν καρδίαν
πρὸς θησαυροὺς καὶ πρὸς ἰσχὺν καὶ πρὸς φιλοδοξίαν.

9

Ἀλλ' εἶδεν, ἄπληστος ἡ φρὴν τοῦ Βαλδοβίνου, πάντα
ὅτι ἐζήτει τ' ἀγαθὰ ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν·
καὶ τὸν Ταγκρέδην εἰς ὁρμὴν μισόζωον προβάντα,
διότι ἔρως ἄτοπος τῷ δάκνει τὴν καρδίαν·
καὶ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν εἰς παλαιὰ ἱστάντα
τὸν Βοημόνδον θέμεθλα τὴν νέαν πολιτείαν,
εἰς ἣν καὶ τέχνας ἔφερε, καὶ νόμιμα καὶ ἤθη,
κ' εἰς στήριξιν τῆς ἀληθοῦς θρησκείας ἠσχολήθη.

10

Πλὴν τὰς ἰδέας του, πρὸς πᾶν ἕτερον ἔργον ξένας,
ἐντὸς αὐτοῦ ἐφαίνετο τοῦ κύκλου στρέφων μόνου.
Τὸν δὲ Ῥηνάλδον ἔβλεπε φιλοπολέμους φρένας,
καὶ πνεῦμα τρέφοντα ἐχθρὸν ἀργίας φυγοπόνου,
ψυχρὸν πρὸς πλοῦτον, πρὸς ἀρχὰς τὰς ἐπιζητουμένας,
ἀλλὰ τιμῆς ἀκόρεστον καὶ δόξης ἐπιφθόνου.
Τὸν εἶδεν ἐξαρτώμενον τοῦ Γέλφου τῶν χειλέων,
καὶ διδαγμάτων ἀπ' αὐτῶν γευόμενον ἀρχαίων.

11

Ἐξιχνιάσας δὲ αὐτῶν καὶ ἄλλων τὰς καρδίας
μέχρι μυχίων τῶν βυθῶν ὁ τοῦ παντὸς δεσπότης,
καλεῖ ἀπὸ τῆς φωταυγοῦς ἀγγελικῆς χορείας
πρὸς ἑαυτὸν τοῦ Γαβριὴλ, τὸν δεύτερον ἐν πρώτοις,
διερμηνέα του πιστὸν, κομίζοντ' ἀγγελίας
πρὸς τὰς ψυχὰς, ἃς τοῦ Θεοῦ προκρίν' ἡ ἀγαθότης,
ἐξ οὐρανοῦ μὲν κομιστὴν τῶν θείων θεσπισμάτων,
ἐκ δὲ τῆς γῆς τῶν προσευχῶν, τοῦ ζήλου τῶν πλασμάτων.

12

Καὶ πρὸς τὸν πρέσβυν ὁ Θεὸς λαλεῖ· «Πρὸς Γοδεφρεῖδον!
Καὶ παρ' ἐμοῦ εἰπέ τῳ· Πῶς ἀφέθη ὁ σκοπός των;
Πῶς οὕτως ἀπηλλάγησαν τῶν ἀνδρικῶν φροντίδων;
Διατί ἔτι τὴν Σιὼν πιέζει ὁ ἐχθρός των;
Συγκαλεσάτω αὐθωρεὶ βουλὴν τῶν εὐπατρίδων,
παροτρυνέτω τοὺς βραδεῖς, καὶ ἔστω ἀρχηγός των.
Ἐνταῦθα τὸν ἐψήφισα, ἐκεῖ δ' οἱ σύντροφοί του·
σύντροφοι σήμερον, ἀλλὰ ταχέως ὀπαδοί του.»

13

Τῷ εἶπε, καὶ ὁ Γαβριὴλ, ὁρμῶν μὲ σπεῦδον βῆμα,
ταχὺς ἀπῆλθ' ἐκτελεστὴς τῶν ἐντολῶν τῶν θείων.
Τὸ ἀερῶδες ἐκδυθεὶς ἀόρατόν του σχῆμα,
ἀνάλογον αἰσθήσεων ἐφόρεσ' ἐπιγείων.
Μέλη θνητὰ, μορφὴν θνητὴν ὑπέδυ, ἀλλ' ἐτίμα
ἀμφότερα οὐράνιον καὶ θεῖον μεγαλεῖον.
Τὴν ἡλικίαν ἔγινεν ἀντίπαις νεανίας,
κ' ἐστέφη ὁ χρυσόκομος μ' ἀκτῖνας οὐρανίας.

14

Χρυσοπαρύφους πτέρυγας ἁρμόζει εἰς τοὺς ὤμους,
ἀκινήτους ὡς τὸ πῦρ, ταχείας, ἀκαμάτους·
ἐπὶ ἀνέμων καὶ νεφῶν, ἐξαίσιος, τοὺς δρόμους
πορεύεται τῶν στερεῶν καὶ πόντων τοὺς ἀβάτους·
καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν φέρεται πρὸς ἄκρας ὑψικόμους
ὁ οὐρανόθεν τὰς βουλὰς κομίζων τὰς ἀφάτους.
Τὸ πρῶτον εἰς τὸν Λίβανον κατενεχθεὶς, κρατεῖται,
καὶ ἰσοζύγους πτέρυγας σταθμίζων αἰωρεῖται.

15

Πρὸς Τορτοσίαν δ' ἔπειτα ἐφώρμησεν ἀθρόον,
εὐθὺ πρὸς τὰ παράλια χαράττων τὴν ὁδόν του.
Ὁ ἥλιος ἐκ τῶν ἀκτῶν προὐχώρει τῶν ἑώων,
μέρος ἐντὸς φαινόμενος, μέρος ἐκτὸς τοῦ Πόντου·
ὁ Γοδεφρεΐδος, μονωθεὶς τοῦ πλήθους τῶν ἡρώων,
τὸν φόρον τῶν ἑωθινῶν ἐτέλει προσευχῶν του,
ὅταν ἡλίῳ ἐμφερής, πλὴν φαεινότερός του,
ἐφάνη ἐξ ἀνατολῶν ὁ ἄγγελος ἐμπρός του.

16

Καὶ προσεφώνησεν αὐτόν· «Ὦ Γοδεφρεΐδε, ὥρα
ἐπῆλθεν ἡ κατάλληλος τῶν ἀνδρικῶν ἀγώνων.
Πῶς ἔτι δούλη τῆς Σιὼν πιέζεται ἡ χώρα,
καὶ ὑπὲρ σωτηρίας της οὐδεὶς κινεῖται μόνον;
Σὺ σπεῦσον, καὶ διέγειρον τοὺς νωθροτέρους τώρα,
καὶ περὶ σὲ συγκάλεσον βουλὴν τῶν ἡγεμόνων.
Σὲ ἐξελέξατ' ὁ Θεὸς στρατάρχην των, καὶ ὅσοι
ἴσοι σου ἤδη, πρόθυμοι θὰ σοὶ ὑποταγῶσι.

17

Μὲ στέλλει ὁ Παμβασιλεὺς πρὸς σέ, νὰ σοὶ μηνύσω
τὰς θείας του βουλάς. Ὤ! τίς ἐλπὶς σ' ἐξάπτει ὅλον
ὑψίστης νίκης! Τίς ἐν σοί, ὃν ἦλθον νὰ κινήσω,
ὁ ζῆλος ὁ διάπυρος τῶν ἔργων τῶν δυσκόλων!»
Εἰπὼν ἀπέπτη, ἀφανὴς γενόμενος, ὀπίσω
πρὸς τὸν αἰθεριώτερον τῶν οὐρανίων θόλων.
Ὁ Γοδεφρεΐδος πρὸς αὐτοῦ τοὺς λόγους, πρὸς τὰ φῶτα,
ἔμεινεν ἔμπληκτος τὸν νοῦν, τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ ὦτα.

18

Ἀλλ' ὡς συνῆλθ' ἐνθυμηθεὶς, καὶ τῷ ἐφανερώθη
τίς ἦν ὁ πέμψας, ὁ πεμφθεὶς, καὶ τίνα τὰ ῥηθέντα,
τοῦ ἔργου οὗ προΐσταται τὸ τέρμ' ἂν πρὶν ἐπόθει,
ἤδη ἀκάθεκτος ὁρμὴ πρὸς τοῦτο τὸν ἐκέντα·
οὐχὶ ὅτι κενόδοξος ἡ φρήν του ἐτυφώθη,
διότι εἶδεν ἄνωθεν αὐτὸν προτιμηθέντα,
ἀλλὰ αὐτοῦ τὴν θέλησιν ἡ θέλησις ἐξάπτει
τοῦ ἐπιτάξαντος, καθὼς σπινθὴρ εἰς φλόγ' ἀνάπτει.

19

Ἀμέσως ἄρα πρόθυμος τοὺς ἥρωάς του φίλους,
διεσπαρμένους οὐ μακρὰν, εἰς σύνοδον ἐκάλει·
γράμμα εἰς γράμμα, κομιστὰς συχνοὺς, ἀλλεπαλλήλους
ἐκπέμπει, καὶ παρακινῶν, συγχρόνως παρεκάλει.
Πᾶν ὅ,τι ἐξανίστησι τοὺς πρὸς γενναῖα ζήλους,
πᾶν ὅ,τι πόθον ἀρετῆς εἰς τὸν στρατὸν ἐμβάλλει,
τὸ ἀνευρίσκει, τὸ κοσμεῖ καὶ τὸ περιενδύει,
ὥστε νὰ πείθῃ ἐνταυτῷ καὶ ἅμα νὰ ἑλκύῃ.

20

Οἱ ἡγεμόνες ἔφθασαν μετ' ἄλλης συνοδείας,
πλὴν μετ' αὐτῶν δὲν ἔφθασεν ὁ Βοημόνδος μόνον·
καὶ ἄλλοι μὲν ἐσκήνωσαν ἐκτὸς τῆς Τορτοσίας,
ἄλλοι δὲ πέριξ, ἢ ἐντὸς πολυπληθῶν ξενώνων.
Καθ' ὥραν δὲ ἐπίσημον οἱ πρῶτοι τῆς στρατείας
ἐλθόντες, συνεκρότησαν βουλὴν τῶν ἡγεμόνων·
ὁ Γοδεφρεῖδος δ' ἐν αὐτοῖς ὁ εὐσεβὴς ὡμίλει,
σεμνὸς τὴν ὄψιν, τὴν φωνὴν βαρὺς, γλυκὺς τὰ χείλη.

21

«Ὦ τοῦ Θεοῦ πολεμισταὶ, τῆς ἐκλογῆς του σκεύη,
πεμφθέντες νὰ στηρίξητε τὴν πάσχουσάν του πίστιν,
οἷς ἐν θαλάσσαις καὶ ξηραῖς καὶ μάχαις δαψιλεύει
τὴν θείαν του ἀντίληψιν, τὴν χάριν τὴν ὑψίστην!
Ναὶ, ἐν ὀλίγοις ἔτεσι τοῖς ὅπλοις μας συνέβη
νὰ τῷ καθυποτάξωσι γῆν ἀποστᾶσαν πλείστην
καὶ νὰ ἐγκαθιδρύσωσιν, εἰς πεῖσμα τῶν ἐχθρῶν του,
τὸ ἅγιόν του ὄνομα, τὸ θεῖον σύμβολόν του.

22

«Ἀλλὰ δὲν κατελείψαμεν τὰς στέγας τὰς πατρίους,
οὐδὲ τὰς φίλας φωλεὰς, ἐὰν δὲν πταίω κρίνων,
οὐδ' ἄλλως ἐξετέθημεν εἰς κλύδωνας ἀγρίους,
οὐδ' εἶδος πᾶν ὑπέστημεν πολεμικῶν κινδύνων,
δι' ἀνεμώλιον ἠχὼ κ' ἐπαίνους ἀναξίους,
ἢ διὰ γῆν βαρβαρικὴν καὶ κτήματα ἐκείνων.
Οὕτω μικρὸν καὶ ταπεινὸν τὸ ἆθλον δὲν προὐβλήθη.
Θὰ ἦν εἰς κόλασιν ψυχῆς τὸ αἷμα ὃ ἐχύθη.

23

«Οὐχὶ, ἀλλὰ προὐθέμεθα ὡς τέρμα τῆς στρατείας
νὰ ἐκπολιορκήσωμεν τὴν πόλιν τοῦ Κυρίου,
καὶ ν' ἀπελευθερώσωμεν ἀνόμου τυραννίας
πιεζομένους ἀδελφοὺς ὑπὸ ζυγοῦ ἀγρίου,
νὰ στήσωμεν εἰς ἄσυλον λιμένα εὐλαβείας
τὰς βάσεις χριστιανικοῦ ἐνταῦθα βασιλείου,
ὥστε οὐδεὶς τοῦ εὐσεβοῦς προσκυνητοῦ τὸ βῆμα
νὰ μὴ κωλύῃ, σπεύδοντος πρὸς τοῦ Χριστοῦ τὸ μνῆμα.

24

«Ὡς πρὸς τὸν κίνδυνον πολλὰ ἐπράξαμεν, ὁπλῖται,
ὡς πρὸς τοὺς κόπους πλείονα, μικρὰ πρὸς τὴν τιμήν μας,
ὡς πρὸς τὴν πρόθεσιν οὐδέν. Ἡ σπάθη δὲν κινεῖται,
ἢ ἀλλαχοῦ ἐστρέψαμεν τὴν μάχιμον ὁρμήν μας.
Τί ἡ Εὐρώπη ἅπασα καταστρατολογεῖται;
Τί τὴν Ἀσίαν ἥψαμεν εἰς τὴν διάβασίν μας,
ἐὰν τ' ἀποτελέσματα κινήσεως τῆς τόσης
εἰσὶν οὐχὶ ἀνέγερσις κρατῶν, ἀλλ' ἐρημώσεις;

25

«Πᾶς ὁ ἁπλῶς βουλόμενος δὲν καθιδρύει κράτη,
ἀνίσως τὰ θεμελιοῖ εἰς βάσεις ἐγκοσμίους·
ξένη, ἀλλόθρησκος ὁμὰς ἀνθρώπων σμικροτάτη,
ἀπίστους βλέπει πέριξ της ἐχθρῶν λαοὺς μυρίους.
Πρὸς τὰς ἐλπίδας της φθονῶν ὁ Ἕλλην ἀντιπράττει,
τοὺς φίλους δ' ἔχ' εἰς τὰς δυσμὰς καὶ ὑπερθαλασσίους.
Φοβοῦμαι μὴ ἐρείπια ἀνωφελῶς στιβάζῃ,
κ' ἐν τέλει μὴ τὸν τάφον της αὐτὸν κατασκευάζῃ.

26

«Τοῦρκοι καὶ Πέρσαι, κ' ἡ λαμπρὰ Ἀντιοχείας χώρα,
ὀνόματα ἐξακουστὰ πραγμάτων περιπύστων,
δὲν ἦσαν ἔργα μας, ἀλλὰ τοῦ πλάστου ἦσαν δῶρα·
καὶ ἄλλαι νίκ' ἐγένοντο μεγάλαι κατ' ἀπίστων.
Ἀλλ' ἂν τὰς μετατρέψωμεν πρὸς ἄλλον σκοπὸν τώρα,
ἀφ' ὃν μᾶς προσδιώρισεν ὁ μέγας δωρητής των,
φοβοῦμαι μήπως ἀφ' ἡμῶν τὴν χεῖρά του μακρύνῃ,
καὶ μῦθος γίνῃ τῶν λαῶν ἡ φήμη μας ἐκείνη.

27

«Μή, πρὸς Θεοῦ, τις χάριτας τοιαύτας σπαταλήσῃ,
μή τις εἰς χρῆσιν ἐξ ἡμῶν κακὴν τὰς διαστρέψῃ.
Παντὸς μετέχοντος ἀρχῆς φροντὶς νὰ μεριμνήσῃ
ὅπως τὸ τέρμα ἄξιον τὸ ἔργον ἐπιστέψῃ.
Ἤδη, ὁπότε ἐμποδῶν οὐδὲν νὰ μᾶς κωλύσῃ,
οὐδὲ χειμών, οὐδ' ἄβατος ὁδὸς νὰ ἀποτρέψῃ,
τί πρὸς τὴν πόλιν τῆς Σιὼν δὲν δράμομεν, τὸ πέρας
τῆς νίκης μας; Ἄλλας τινὰς προσμένομεν ἡμέρας;

28

«Ὦ ἀρχηγοί, μαρτύρομαι (τὸν λόγον μου δὲ τοῦτον
θ' ἀκούσ' ἡ ζῶσα γενεὰ καὶ ἡ ἐπερχομένη,
θ' ἀκούσωσιν οἱ ἄγγελοι ἐντὸς τοῦ οὐρανοῦ των)
ἡ ὥρα τοῦ ἐπιχειρεῖν ἐπέστη, περιμένει.
Καθ' ὅσον ἀναβάλλεται, δεινοῦτ' ἐπὶ τοσοῦτον,
κ' ἐπισφαλὲς τὸ βέβαιον ὡς τέλους ἀποβαίνει.
Σᾶς τὸ προλέγω πῶς ἐὰν τὸ ἔργον μας βραδύνῃ,
ἐπίκουρον τὴν Αἴγυπτον θὰ λάβ' ἡ Παλαιστίνη.»

29

Εἶπε, καὶ ψίθυρος βραχὺς ἠγέρθ' εἰς τὸν χορόν των.
Ἀνέστη δ' εἶτα ἐν αὐτοῖς ὁ Πέτρος ἐρημίτης,
ὅστις μακρὰν ἐκάθητο τοῦ κύκλου τῶν προὐχόντων.
Πρωταίτιος τῆς ἱερᾶς στρατείας πολυμήτης.
«Τὸν λόγον, εἶπεν, ἐπαινῶ κ' ἐγώ, ἐπικυρῶν τον.
Βεβαία ἡ ἀλήθεια, τὰ ῥήματα σαφῆ της.
Ὁ Γοδεφρεῖδος εἰς μακρὰς προέβη ἀποδείξεις,
καὶ σεῖς τὸν ἐνεκρίνατε. Μικρὰς προσθέτω νύξεις.

30

«Ἐὰν τὰ αἴσχη ἐννοῶ, ἐὰν τὰς διχονοίας,
ὧν ᾖσθε, πρὸς σωφρονισμὸν, ἢ θῦμα ἢ ἐργάται,
τῶν ἰδεῶν τὴν σύγκρουσιν, τὰς πράξεις τὰς βραδείας,
δι' ὧν ἐπιχειρήσεως ἐνέργεια χαλᾶται,
φρονῶ, τὰ πάντα ἐκ μιᾶς πηγάζουσιν αἰτίας,
ἐξ ἧς ἡ ἔρις, ἡ δειλὴ ἀναβολὴ γεννᾶται.
Εἶν' αὐτ' ἡ πολυκέφαλος ἀρχὴ, ἡ πολυγνώμων,
καθ' ἣν συχνοὶ κ' ἰσόψηφοι οἱ δίδοντες τὸν νόμον.

31

«Ὅπου δὲν ἄρχει μόνος εἷς, ἐφ' οὗ νὰ εἶν' ἡ κρίσις,
ἀξίως ἀνταμείβουσα, δικαίως τιμωροῦσα,
εἷς νέμων τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ἀρχὰς ἐπίσης,
κλονεῖται ἡ κυβέρνησις ἐκεῖ ἀμφιῤῥοποῦσα.
Γενῆτ' ἓν σῶμα, συνδεθὲν μὲ φιλικὰς ἁλύσεις,
καὶ ἔστω μία κεφαλὴ τὰ μέλη ὁδηγοῦσα·
εἰς ἕνα δότε τὴν ἰσχὺν, τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ κλέος,
καὶ ἔστω ἀπεικόνισμα καὶ τύπος βασιλέως.»

32

Ὁ γέρων ἐσιώπησεν. Ὦ αὖρα οὐρανία,
ἔνθεε ζέσις, τίς ψυχὴ εἰς σὲ ποτὲ ἐκλείσθη;
Τοῦ Πέτρου σὺ ἐνέπνευσας τὸν λόγον κ' ἐνθουσίᾳ,
σὺ τὸν στρατὸν ἐκίνησας καὶ ὁ στρατὸς ἐπείσθη.
Εἶπε, καὶ τῆς καρδίας των ἑκάστη φιλαρχία
κ' ἐλευθερίας ἔμφυτον πᾶν αἴσθημ' ἀπεκλείσθη;
ὁ Γουλιέλμος ὁ πολὺς καὶ ὁ ἰσχύων Γέλφος
τὸν Γοδεφρεῖδον ἀρχηγὸν καλοῦσι φιλαδέλφως.

33

Ἐπικυροῦσιν οἱ λοιποί. Τὰ δικαιώματά του
εἰσὶ, νὰ προβουλεύηται καὶ νὰ τοὺς κυβερνήσῃ,
νὰ προκηρύττῃ πόλεμον κατὰ τὸ θέλημά του,
νὰ θέτῃ νόμους καὶ θεσμοὺς λαοῖς τοῖς ἡττηθεῖσι,
οἱ πάντες νὰ ὑπόκεινται ὑπὸ τὰ νεύματά του,
καὶ νὰ τῷ εἶναι ὑπουργοὶ οἱ μεταξύ των ἴσοι.
Τοιαύτη ἡ ἀπόφασις· εἰς τόπον δ' ἀπὸ τόπον
τὴν φήμην φέρουσιν αὐτῆς αἱ γλῶσσαι τῶν ἀνθρώπων.

34

Τοῖς στρατιώταις δείκνυται ὁ ἀρχηγὸς, κ' ἐκεῖνοι
ἐπευφημοῦσιν ἄξιον αὐτὸν τῆς ἀρχηγίας.
Τὸν ἀσπασμὸν δ' ὃν δίδουσιν ἐν ταπεινοφροσύνῃ,
τὰς εὐφημίας δέχεται μετὰ μορφῆς πρᾳείας.
Φιλόφρονα δ' ἀπάντησιν ἀφ' οὗ τοῖς ἀπευθύνει
διὰ τὰ φίλα δείγματα ἀγάπης κ' εὐπειθείας,
τὴν ἐπιοῦσαν τὸν στρατὸν νὰ ἔλθῃ διατάττει
ἐν τάξει, ὅπου πεδιὰς ὑπῆρχεν εὐρυτάτη.

35

Ὁ ἥλιος ὑπέρποτε λαμπρὸν τὸ φῶς του χύνων,
ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Ἠοῦς προῆλθε τῆς ὡραίας·
μετὰ τῆς νέας δὲ αὐγῆς καὶ μετὰ τῶν ἀκτίνων,
καὶ οἱ ὁπλῖτ' ἐξήρχοντο κατόπιν τῆς σημαίας.
Καθεὶς διέρχετ' εὔρυθμον τὸ βῆμα διευθύνων,
καὶ ἐκοσμήθη ἄξιον τῆς ἐπισήμου θέας·
ὁ Βουλλιὼν δ' ἱστάμενος μακρόθεν, ἐθεώρει,
ὡς τῶν ἱππέων ἢ πεζῶν πᾶν σύνταγμα προὐχώρει.

36

Ὦ μνήμη, σὺ ἀντίπαλε τῆς λήθης καὶ τῶν χρόνων,
καὶ φύλαξ, καὶ διανομεῦ τῶν ἐπὶ γῆς πραγμάτων,
νὰ εἴπω τὰ ὀνόματα σὺ δὸς τῶν ἡγεμόνων,
τὸν ἀριθμὸν βοήθησον νὰ εἴπω τῶν ταγμάτων.
Εἰς τὴν ὁμίχλην ἀμυδρὰ ταφεῖσα τῶν αἰώνων,
ἂς ἀναλάμψ' ἡ φήμη των μὲ τὰ ὀνόματά των.
Ἡ γλῶσσά μου ἀπὸ τοῦ σοῦ ταμείου ἂς ἀντλήσῃ
ὅ,τι θ' ἀκούσῃ πᾶς αἰὼν, οὐδεὶς δὲ θ' ἀποσβύσῃ.

37

Οἱ Γάλλοι πρῶτοι προχωροῦν· ὁ ἀρχηγός των ἦτον
ὁ Οὔγων, οὗ ὁ ἀδελφὸς τῶν Γάλλων βασιλεύει.
Ἐκ τῆς Γαλλίας ἔρχονται, ἐκ τόπων ἀμφιῤῥύτων,
τόπων καλῶν, οὓς ποταμῶν τεσσάρων νᾶμ' ἀρδεύει.
Ἀφ' οὗ δ' αὐτὸς ἀπέθανεν, ἡ τῶν χρυσοκεντήτων
κρίνων σημαῖ' ἀγέρωχος, τὸν νέον συνοδεύει
ὁπλαρχηγὸν Κλωτάριον, περίδοξον, γενναῖον,
ἀλλὰ μὴ ἐγκαυχώμενον εἰς αἷμα βασιλέων.

38

Μετ' αὐτοὺς χίλιοι βαρεῖς βαδίζουσιν ὁπλῖται,
καὶ ἕπονται ἰσάριθμοι ἱππεῖς ὀπίσω τούτων.
Πολὺ ἡ πειθαρχία των κ' ἡ τάξις ἐπαινεῖται.
Ὁμογενεῖς δ' ἐκ τῆς μορφῆς καὶ ἐκ τοῦ ὁπλισμοῦ των,
ἀμφότερ' ἦσαν Νορμανδοί. Αὐτῶν δὲ προηγεῖται
Ῥοβέρτος ὁ μεγάθυμος, ὁ ἄρχων τοῦ λαοῦ των.
Δύω ποιμένες δὲ εὐχὰς τοῖς δίδουσι καὶ θάῤῥος·
ὁ Γουλιέλμος εἶν' ὁ μὲν, ὁ δὲ ὁ Ἀδεμάρος.

39

Τῶν ἱερῶν ἁψάμενοι κ' οἱ δύω τῶν ἀχράντων,
εἰς τὸ θυσιαστήριον ἐτέλουν λειτουργίας·
ἀλλ' ἤδη θλίβει ὁ χαλκὸς τὴν κόμην τὴν μακράν των·
εἰς ὅπλα καταγίνονται κ' εἰς ἔργα τῆς ἀνδρίας.
Ὁ πρῶτος φέρει, ἔχοντας κατόπιν τὴν σειράν των,
τριακοσίους ἐκλεκτοὺς ἀπὸ τῆς Ὀραγγίας·
ὁ ἄλλος φέρ' ἰσάριθμον ἐκ τοῦ Πογγίου λόχον
ἀνδρεῖον, ἐκ πολεμιστῶν συγκείμενον ἐξόχων.

40

Ὁ Βαλδοβῖνος ἕπεται ἐν παρατάξει, φέρων
τοὺς ἐδικούς του Βολονοὺς καὶ τοὺς τοῦ ἀδελφοῦ του.
Ὁ ἀδελφὸς τῷ ἔδωκε τὴν μοῖραν τῶν ἑτέρων,
ἅμ' ἀρχηγὸς τῶν ἀρχηγῶν ᾑρέθη τοῦ στρατοῦ του.
Ὁ κόμης τὸν ἀκολουθεῖ τῶν Καμουτῶν, ἐγχαίρων
εἰς τὴν ἀνδρίαν τῆς χειρὸς, τὴν δύναμιν τοῦ νοῦ του.
Ὁπλίτας φέρει μετ' αὐτοὺς αὐτὸς τετρακοσίους.
Ὁ Βαλδοβῖνος δ' ὁδηγεῖ ἱππότας τρισχιλίους.

41

Ὁ Γέλφος μέρος μετ' αὐτὸν κατέχει προσεχές του,
ἀνὴρ τοῖς διαφέρουσι κ' εὐδαίμοσιν ἀνήκων·
ἀπὸ Λατίνου μὲν πατρὸς κατάγεται, τοῦ Ἔστου,
καὶ ἦν εἰς ἀρχαιότητα τὸ γένος του καθῆκον·
ὀνόματι δὲ Γερμανὸς καὶ χώραις ταῖς λαμπραῖς του,
τῇ Καριτίᾳ, εἰσελθὼν εἰς τὸν τῶν Γέλφων οἶκον,
ἦρχεν, ἐξ οὗ ὁ Δούναβις ὡς οὗ ὁ Ῥῆνος ῥέει,
κ' ἦν οἱ Ῥαιτοὶ κ' οἱ Σουηβοὶ κατῴκουν οἱ ἀρχαῖοι.

42

Τὸν κλῆρον τοῦτον τῆς μητρὸς αὐτὸς διὰ πλειόνων
ἐπηύξησε προσκτήσεων καὶ δι' ἐνδοξοτέρων·
δι' ὃ καὶ ἄνδρας ἔφερεν ἐμπείρους τῶν ἀγώνων·
εἰς τῶν μαχῶν τὸν θάνατον καθείς των ὥρμα χαίρων,
ἂν κ' εὐχαρίστως ἔφευγον τὰ ψύχη τῶν χειμώνων,
κ' ἠγάπων τὰ συμπόσια μετὰ καλῶν ἑταίρων.
Τὸ σῶμά των μὲν ἀπ' ἀρχῆς πεντακισχίλι' ἦτον,
ἀλλὰ τὸ ξίφος τῶν Περσῶν κατέλιπε τὸ τρίτον.

43

Λευκόξανθον ἀκολουθεῖ κατόπιν τούτων γένος,
μεταξὺ Γάλλων κατοικοῦν καὶ Γερμανῶν καὶ Πόντου,
ὅπου ἡ Μόσα πλημμυρεῖ, κ' ὁ Ῥῆνος ὠγκωμένος.
Πολύσταχυς, πολύθηρος ἡ φύσις τῶν χωρῶν του.
Ὁ νησιώτης μετ' αὐτῶν βαδίζει, ὁ τὸ σθένος
συνέχων τοῦ Ὠκεανοῦ τῷ ὕψει τῶν ἀκτῶν του,
τοῦ τρώγοντος Ὠκεανοῦ οὐ μόνον ξύλα πλοίων,
ἀλλὰ κ' ἐκτάσεις πόλεων καὶ ὅλων βασιλείων.

44

Τῶν μὲν τὸ τάγμα καὶ τῶν δὲ ἀνδρῶν χιλίων ἦτον,
ὑπὸ Ῥοβέρτον ἕτερον βαδίζον πρὸς τὸ κλέος.
Παρείποντο δ' οἱ Βρετανοί, πολυπληθέστεροί των.
Ὁ Γουλιέλμος, δεύτερος υἱὸς τοῦ Βασιλέως,
τοὺς φέρει. Εἰσὶν εὔστοχοι τοξόται μεταξύ των.
Πολλοὶ τοῦ Πόλου γείτονες βαδίζουσι βαρέως
ἐξ Ἰρλανδίας, ἥτις γῆ ἐσχάτη κατοικεῖται,
κ' εἰς τὸν Βοῤῥᾶν, ἀπότμητος τῆς οἰκουμένης κεῖται.

45

Εἶν' ὁ Ταγκρέδος μετ' αὐτούς· ἐξ ὅλων τῶν ἀνδρείων,
πλὴν τοῦ Ῥηνάλδου, μαχητὴς οὐδεὶς ἀνώτερός του,
τοὺς τρόπους χαριέστερος ἢ τὴν μορφὴν καλλίων,
ἢ τὴν καρδίαν κράτιστος καὶ ἀνδρειότερός του,
ἂν δὲ σκιάζῃ ἔλλειμμα τὸν εὐγενῆ του βίον,
παραφροσύνη τοῦ τυφλοῦ αὐτὸ εἶν' ἔρωτός του,
τοῦ γεννηθέντος μεταξὺ στρατῶν, ἐκ πρώτης θέας,
καὶ χαίροντος εἰς στεναγμοὺς κ' εἰς θλιβερὰς ἰδέας.

46

Ὡς λέγεται, τὴν ἔνδοξον τῇ στρατιᾷ ἡμέραν,
ὁπότ' ἐτράπη ὑπ' αὐτῆς ἡ τῶν Περσῶν ἀγέλη,
ὡς ὁ Ταγκρέδος, νικητὴς, παντὸς ὁρίου πέραν
ἐδίωκε τοὺς φεύγοντας, ἀπηύδησε, καὶ θέλει
ἀναψυχῆς καταφυγὴν ἀναπαυτικωτέραν.
Ὅπως δροσίσῃ φλέγοντα τὰ χείλη καὶ τὰ μέλη,
ὑπὸ σκιὰν πολύδροσον καὶ ὑπὸ κλάδους ἕρπον
ῥυάκιον τὸν προσκαλεῖ, τὴν δρασίν του τέρπον.

47

Ἐκεῖ ἐξαίφνης φαίνεται ἐμπρός του νέα κόρη,
πλὴν τοῦ προσώπου κάθοπλος, χαλκῷ κεκαλυμμένη.
Εἰδωλολάτρις ἦν αὐτὴ, καὶ πρὸς αὐτὸ προὐχώρει
τὸ μέρος, ἀναπαύσεως κ' αὐτὴ ἐφιεμένη.
Τὴν εἶδε μετὰ θαυμασμοῦ, καὶ ὡς τὴν ἐθεώρει,
ἡ θέα της τὴν εὔφλεκτον καρδίαν του θερμαίνει.
Ὢ θαῦμα! Μόλις γεννηθεὶς ὁ ἔρως ὅπλα φέρει,
ἵσταται μέγας, καὶ πληγὰς καιρίας ἐπιφέρει.

48

Τὴν κόμην της ἐκάλυπτεν ἡ περικεφαλαία·
ἂν δ' ἄλλοι δὲν ἐπήρχοντο, ἐῤῥίπτετο ξιφήρης
ἐπάνω του· ἀλλ' ἄκουσα ἡ κόρη ἡ γενναία
τρωθέντ' ἀπολιποῦσά τον, ἀπῆλθε, θυμοῦ πλήρης.
Ἀλλὰ ἡ ἀρειμάνειος εἰκών της ἡ ὡραία
ὡς ζῶσα εἰς τὴν μνήμην του ἐνέμενε θυμήρης·
καὶ θέσις καὶ ἐμφάνισις, ἐντυπωθεῖσ' ἐντός του,
τὸν ἐκυρίευον, τροφὴ τῆς διαρκοῦς φλογός του.

49

Καὶ λέγ' εἰς τοὺς ὀξυδερκεῖς συντρόφους ἡ μορφή του·
ἰδέτε θῦμα ἔρωτος καὶ θῦμ' ἀπελπισίας.
Ἐγείρουσι τὴν ἔρημον ἠχὼ οἱ στεναγμοί του,
βαδίζει νεύων πρὸς τὴν γῆν καὶ πλήρης ἀθυμίας.
Εἰσὶ δ' οἱ ὀκτακόσιοι ἱππεῖς, οἱ ὀπαδοί του,
ἐκ τῶν οἰκούντων τὰς τερπνὰς ἀκτὰς τῆς Καμπανίας,
πανήγυριν τῆς φύσεως, καὶ λόφους τοὺς εὐφόρους,
οὓς ἀγαπᾷ ὁ Τυῤῥηνὸς, πρασίνους, ἀνθοφόρους.

50

Κατόπιν ἕποντ' Ἕλληνες περὶ διακοσίους.
Οὐδείς των ἐκαλύπτετο οὐδ' ἐσιδηροφόρει.
Ξίφη κυρτὰ εἰς τὸ πλευρὸν κρεμῶσι, κ' ἐγκαρσίους
φαρέτρας φέρουσ' ἠχηρὰς ὀπίσω, τοξοφόροι.
Ἰσχνοὺς τοὺς ἵππους ἔχουσιν, ἀλλὰ δρομεῖς ἀξίους,
ὀλιγοφάγους, τρέχοντας εὐρώστως εἰς τὰ ὄρη.
Εἰσὶ δριμεῖς διώκοντες, ταχεῖς ὑποχωροῦντες,
ὁρμῶσι σκορπιζόμενοι, καὶ φεύγουν πολεμοῦντες.

51

Τὸ τάγμα τοῦτο ἀρχηγὸν γνωρίζει τὸν Τατῖνον,
τοῖς Φράγκοις συστρατεύοντα ἐκ τῆς Ἑλλάδος, μόνον.
Ὦ αἶσχος! ὢ ἀνόμημα! Ἡ χώρα τῶν Ἑλλήνων
μακρὰν ἀπὸ τὸ θέατρον δὲν ἦτο τῶν ἀγώνων,
καὶ ὅμως ἔμενες, Ἑλλάς, τῶν εὐσεβῶν κινδύνων
ἀργοῦσα μάρτυς, θεατὴς ψυχρὰ τῶν λαμπρῶν πόνων.
Ἀνίσως ἤδη αἴσχιστος ζυγὸς σ' ἐπιβαρύνῃ,
δὲν εἶναι ὕβρις, μὴ κλαυθῇς, ἀλλὰ δικαιοσύνη.

52

Ἐσχάτη φάλαγξ μετ' αὐτοὺς πολεμιστῶν βαδίζει,
πρώτη τὴν τέχνην, τὴν τιμὴν, τὰ ἔργα τῆς ἀνδρίας.
Τυχοδιῶκται ἥρωες, οὓς ἧττα δὲν γνωρίζει,
εἰσὶ πληγαὶ τοῦ Ἄρεως καὶ τρόμος τῆς Ἀσίας.
Τοὺς μυθικούς του πλάνητας μὴ ὁ Ἀρθοὺρ κομίζῃ,
καὶ μὴ φημίζῃ ἡ Ἀργὼ τοὺς παλαιοὺς Μινύας.
Ἀρχαία πᾶσα ὠχριᾷ ἐνθύμησις ἐμπρός των
καὶ σβέννυται. Τίς ἀρχηγὸς ὑπάρχει ἄξιός των;

53

Ἦτον ἐκ Κόνσης, ὁ Δυδών. Γινώσκοντες ὁπόση
δυσχέρεια εἰς ἀρετῆς καὶ εἰς αἱμάτων κρίσεις,
συμφώνως ἀπεφάσισαν νὰ τῷ ὑποταγῶσι,
ὅτ' εἶδε πλείονα αὐτῶν καὶ ἔπραξεν ἐπίσης.
Συνέβη δὲ αἱ τρίχες του νὰ ἐπιλευκανθῶσι,
ἂν καὶ ἀκμαία ἔθαλλεν ἡ ἀνδρική του φύσις.
Δεικνύων δ' ὑπὸ τῆς τιμῆς κατάστικτον τὸ στῆθος,
ἀξιοφθόνων ἐπ' αὐτοῦ τραυμάτων φέρει πλῆθος.

54

Προβαίνουν, ὁ Εὐστάθιος, δι' ἔργων του ἰδίων
γνωστὸς, καὶ μᾶλλον ἀδελφὸς ὅτ' ἦν τοῦ Βουλλιῶνος·
Γερνάνδος, ὁ τοῦ ἄνακτος υἱὸς τῶν Νορβεγίων,
ὢ καύχημα τὰ στέμματα, τὰ σκῆπτρα καὶ ὁ θρόνος·
καὶ ὁ Ρουγέρος εἵπετο κ' ὁ Ἐγγερλὰν, ἀνδρείων
ἀρχαίαν δόξαν ἔχοντες, ἣν σέβεται ὁ χρόνος·
κ' ἡ φήμη ὡς περὶ ἀνδρῶν λαλεῖ γενναιοκάρδων
περὶ Ῥαμβάλδου, Γέντονος, καὶ ἀδελφῶν Γεράρδων.

55

Οὐβάλδος, καὶ ὁ εὐγενὴς Ῥοσμόνδος ἐπαινεῖται,
ὁ κληρονόμος τῆς λαμπρᾶς Λαγκαστρικῆς δουκίας.
Δὲν πρέπει οὐδ' ὁ Ὄβιζος ὁ Τοσκανὸς νὰ κεῖται
εἰς τὸν βυθὸν τὸν πνίγοντα τὴν μνήμην τῆς ἀνδρίας.
Οὐδ' ἡ τριὰς τῶν Λομβαρδῶν ὁμαίμων παραιτεῖται,
ὁ Παλαμήδης, Ἀχιλλεὺς καὶ Σφόρσας, ἄνευ μνείας.
Οὐδὲ ὁ Ὄθων, ὁ λαβὼν ἀσπίδα πολεμίων,
ἐφ' ἧς ἐκ δράκοντος γυμνὸν ἐξέρχεται παιδίον.

56

Βάσκε, Ῥοδόλφε, καὶ ὑμᾶς ἀναπολῶ ἐπίσης,
οὐδὲ τῶν Γίδων ἀμελῶ, ἐνδόξων ἀμφοτέρων·
οὐδ' εἰς δικαίας φειδωλὸς γενναίων ἀναμνήσεις,
τὸν Ἐβεράρδον σιωπῶ οὐδὲ τὸν Γερνιέρον.
Ποῦ ἤδη ἀπαυδήσαντά εἰς τὰς ἀπαριθμήσεις,
συζύγων ζεῦγος ἐραστῶν μὲ παρασύρεις φέρον,
ὢ Ὀδοάρδε καὶ ὢ σὺ Γυλδίππη, ὁμοῦ μένον
ἐν τοῖς πολέμοις, κ' ἐν αὐτῷ τῷ τάφῳ ἡνωμένον!

37

Ποίων καὶ πόσων εὑρετὴς ὁ ἔρως διδαγμάτων!
Ὡπλίσθ' ἡ ἀσθενὴς γυνή, καὶ στρατιώτης ἦτον.
Πλευρὸν πλευρὸν βαδίζουσι, κοινὰ τὰ βήματά των,
κ' εἰς ἕνα κρέμαται κοινὸν ἡ ὕπαρξίς των μίτον·
κοινὸν πᾶν τραῦμα, καὶ κοινὸς πᾶς πόνος τῶν τραυμάτων,
οὐδ' ὅπλον καταφέρεται τὸν ἕνα μόνον πλῆττον.
Ὅταν αὐτὸς τιτρώσκηται, ἡ φίλη του ἐκπνέει,
κ' ἐκρέει κ' ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, τὸ αἷμά της ἂν ῥέῃ.

38

Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος τάττεται ὑπὲρ αὐτοὺς, ὁ νέος,
καὶ ὑπὲρ ὅσους τὸ εὐρὺ πεδίον περικλείει.
Τὸ μέτωπόν του αἴρεται ὀρθὸν, ὡς βασιλέως,
ἠπίως ἄγριον, παντὸς τὰ βλέμματα ἑλκύει.
Καὶ ἡλικίαν προὔλαβε κ' ἐλπίδας, καὶ ταχέως
τὰ ἄνθη τῷ ἐβλάστησαν, καὶ ὁ καρπὸς ἐφύη.
Ὁπόταν στίλβῃ ἔνοπλος, τὸν λέγεις θεὸν Ἄρην,
ἀλλ' ἔρωτα, ὅταν γυμνοῖ τὴν τοῦ προσώπου χάριν.

39

Αὐτὸς εἰς τοῦ Ἀθέσιος τὰς ὄχθας ἐγεννήθη
ὑπὸ Βερτόλδου τοῦ κλεινοῦ καὶ τῆς καλῆς Σοφίας,
Βερτόλδου τοῦ ἰσχύοντος· οὐδ' ἔτι ἀπελύθη
τὸ βρέφος τῶν σπαργάνων του, ὁπότ' ἐπιμελείας
παρὰ Ματθίλδης ἔτυχε, κ' ἐτράφη, κ' ἐμυήθη
τὸ ἄρχειν ὑπὸ τὰς σοφὰς ἐκείνης ὁδηγίας·
οὐδὲ τὴν ἐγκατέλιπε πρὶν, σείσας τὴν Ἀσίαν
πολέμων κρότος, ἤγειρε τὴν νέαν του καρδίαν.

60

Τότε, πρὸ τῆς τετάρτης του αὐτὸς Ὀλυμπιάδος,
ἀπῆλθε μόνος, δι' ὁδῶν ἀγνώστων καὶ μηκίστων,
τὴν θάλασσαν καὶ τὰς ἀκτὰς διῆλθε τῆς Ἑλλάδος,
καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν στρατὸν τὸν κατὰ τῶν ἀπίστων.
Φυγαί, πλανήσεις εὐγενεῖς! Ἀπόγονός του κλάδος
εἴθε ποτέ τις εὐκλεὴς νὰ γίνῃ μιμητής των!
Τρεῖς χρόνους ἤδη πολεμεῖ, καὶ μόλις ἐπ' ἐσχάτου
χνοὺς ἐπανθεῖ παράκαιρος ἐπὶ τὸν πώγωνά του.

61

Ἤδη προβαίνουσ' οἱ πεζοὶ κατόπιν τῶν ἱππέων,
καὶ τούτων ὁ ἀτρόμητος Ῥαιμόνδος προηγεῖται·
εἰς τὴν Τολόσαν κυβερνᾷ, καὶ ἐκ τῶν Πυρηναίων
κ' ἐκ τῶν Γαρόννης ἐκβολῶν τῷ ἕπονται ὁπλῖται.
Τετρακισχίλιοι εἰσὶ μὲ ὁπλισμὸν ὡραῖον·
παντοῦ ἡ καρτερία των κ' ἡ πεῖρα ἐπαινεῖται.
Ἄνδρες χρηστοί· ἀδύνατον ὑπ' ἀρχηγοῦ ἑτέρου
νὰ ὁδηγῶνται κρείττονος οὐδὲ γενναιοτέρου.

62

Φέρει ὁ Στέφανος στρατὸν εἰς πενταχισχιλίους
ἐξ Ἀμβυόσης, Βλέσσης, Τοὺρ, καὶ ἐκ τῶν περιχώρων·
δὲν εἶναι φάλαγξ κρατερὰ ἐπὶ τοὺς πολεμίους,
καί τοι συνίστατ' ἐξ ἀνδρῶν λαμπρῶν, σιδηροφόρων.
Ἡ γῆ των πλήρης χάριτος, γλυκύτητος, ὁμοίους
τοὺς χαρακτῆρας τῶν αὐτῆς παράγει οἰκητόρων.
Ἀκάθεκτος ἡ πρώτη των ὁρμὴ ἐν τῇ συγκρούσει,
ταχέως πλὴν ἐνδίδουσι καὶ ὀπισθοδρομοῦσι.

63

Τρίτος χωρεῖ ὁ Ἄλκαρος, τὴν ὄψιν ἀγριαίνων,
ὡς ὁ ἀρχαῖος Καπανεὺς εἰς τῶν Θηβῶν τὰς πύλας.
Ἓξ χιλιάδας Ἑλβετῶν, εἰς βράχους τεθραμμένων,
συνῆξεν, εἰς τῶν Ἄλπεων τοὺς πύργους ἐπιστείλας.
Τὸν σίδηρον εἰς ἄροτρα ἐσφυρηλατημένον,
μετεσχημάτισαν αὐτοὶ πρὸς εὐγενεῖς ἁμίλλας.
Ἀγροῖκοι πρώην γεωργοί, τραχεῖς νομεῖς προβάτων,
νῦν μάχονται πρὸς βασιλεῖς καὶ κατὰ στρατευμάτων.

64

Τοῦ Πέτρου τούτοις ἕπεται ἡ ὑψηλὴ σημαία,
ἥτις μὲ τὸ διάδημα καὶ μὲ τὰς κλεῖς κοσμεῖται.
Μ' αὐτὴν ἑπτακισχίλιοι· τὰ ὅπλα των, βαρέα,
στίλβουσι· τούτων δ' ὁ χρηστὸς Καμίλλος προηγεῖται,
χαίρων, διότι ἀφορμή, νὰ ἀναλάμψη νέα
ἡ δόξα τῶν προγόνων του θεόθεν τῷ δωρεῖται,
ἢ κἂν νὰ δείξῃ πῶς οὐδὲν ἐλλείπει τῇ ἀνδρίᾳ
τῶν Φράγκων, ἢ ἂν λείπῃ τι, ἡ μόνη πειθαρχία.

65

Ὡς τῶν ταγμάτων ἕκαστον παρῆλθ' ἐν ἐπιδείξει,
καὶ ἔσχατον τὸ προῤῥηθὲν ὁδεῦον παραλλάττει,
ὁ Γοδεφρεῖδος συγκαλεῖ τοὺς ἀρχηγούς, νὰ δείξῃ
αὐτοῖς τί ἐσχεδίασε, καὶ τί τοῖς ἐπιτάττει·
«Αὔριον, ἅμα ἡ αὐγὴ τὰς πύλας διανοίξῃ
τοῦ οὐρανοῦ, ἡ στρατιὰ νὰ βαίνῃ ταχυτάτη,
χωροῦσα πρὸς τῆς πόλεως τὰ τείχη τῆς ἁγίας,
καὶ ν' ἀφιχθῇ αἰφνίδιος, πρὶν πάσης ὑπονοίας.

66

«Λοιπὸν παρασκευάσθητε εἰς τὴν ὁδοιπορίαν,
κ' εἰς μάχην τὴν ὀλέτειραν, καὶ εἰς τὴν νίκην ἔτι.»
Ὁ θερμὸς λόγος τοῦ σοφοῦ στρατάρχου, τὴν ἀνδρίαν
ἐξάπτει ὅλων, τὰς ψυχὰς γενναίως διαθέτει.
Καθεὶς προσμένει τὴν αὐγὴν μ' ἀνυπομονησίαν,
καὶ τὴν ζωήν του πρόθυμος εἰς κίνδυνον ἐκθέτει·
ναὶ μέν, δὲν εἶναι ἄφροντις ὁ ἔμφρων Γοδεφρεῖδος,
πλὴν κλείει ἐν τῷ στήθει του τὸ βάρος τῆς φροντίδος.

67

Διότ' ὑπόπτους ἤκουσεν ἐσχάτως ἀγγελίας·
ὁ ἄναξ ὁ Αἰγύπτιος ὅτι πρὸς Γάζαν βαίνων,
νὰ προασπίσῃ ἤρχετο τὰς πόλεις τῆς Συρίας,
μετὰ πολλῶν παρασκευῶν καὶ πλήθους ὡπλισμένων·
κ' ἐνόησεν ὅτι ἀνὴρ ἐπιχειρηματίας,
δὲν ἔστεργεν ἐπὶ μακρὸν ἐν ἀπραξίᾳ μένων.
Δι' ὃ ἐχθρόν του ἄσπονδον προβλέπων τον ἐγκαίρως,
πρὸς τὸν πιστὸν Ἐρρῖκόν του λαλεῖ ἰδιαιτέρως·

68

«Ἀνάβα πλοῖον ἐλαφρόν, καὶ σπεῦσον ἐν τῷ ἅμα
εἰς τὰς ἀκτὰς νὰ ὁρμισθῇς τῆς γῆς τῆς Ἑλληνίδος.
Ἐκεῖ θὰ φθάσῃ προσεχῶς (μοὶ τὸ ἀγγέλλει γράμμα
ἀνδρὸς διδόντος μοι πιστῶς πᾶν ἀγγελίας εἶδος)
γενναῖος βασιλέως παῖς, ν' ἀγωνισθῇ συνάμα
μεθ' ἡμῶν πάντων, προελθὼν ἐκ τῆς αὐτοῦ πατρίδος.
Ἡγεμὼν εἶναι τῶν Δανῶν, καὶ μέγαν φέρει στόλον
ἐκ τόπων οἵτινες αὐτὸν ἐγγίζουσι τὸν πόλον.

69

«Ἀλλ' ἴσως ὁ ἐπίβουλος μονάρχης τῶν Ἑλλήνων,
μὲ τοὺς συνήθεις δόλους του καὶ τὰ τεχνάσματά του,
νὰ ἀποπέμψῃ πειραθῇ τὸν σύμμαχον ἐκεῖνον,
ἢ κἂν νὰ στρέψῃ ἀφ' ἡμῶν μακρὰν τὰ βήματά του.
Σύ, ὦ πιστέ μου σύμβουλε, τὸν νοῦν του διευθύνων
πρὸς τὰ ἡμῶν συμφέροντα καὶ τὰ συμφέροντά του,
διάθες τον ὡς ἐξ ἐμοῦ. Νὰ φθάσῃ ἂς ταχύνῃ.
Θὰ νομισθῇ ἀνάξιον αὐτοῦ ἐὰν βραδύνῃ.

70

«Σὺ δὲ μετὰ τοῦ στόλου του μὴ ἔρχου, ἀλλὰ μεῖνε
παρὰ τῷ αὐτοκράτορι, καὶ τὴν ἐπικουρίαν
ἐπίσπευσον ὡς δυνηθῇς, ἣν αἱ συνθῆκ' ἐκεῖναι
κ' αἱ διαβεβαιώσεις των ὑπέσχοντο ταχεῖαν.»
Αὐτὰ τῷ λέγει, καὶ αὐτὴ ἡ ἐντολή του εἶναι·
δοὺς δ' εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν, κυροῦσαν τὴν πρεσβείαν,
τὸν ἀποπέμπει, καὶ ταχὺν τῷ συνιστᾷ τὸν πλοῦν του·
κ' ἐνταῦθα οὔτ' οἱ λογισμοὶ κατέλιπον τὸν νοῦν του.

71

Τὴν ἐπιοῦσαν δ', ὡς τὸ φῶς τοῦ λυκαυγοῦς αὐξάνον
τὴν πύλην τῆς ἀνατολῆς εὐρεῖαν διανοίγει,
κρότος λαμπρὸς ἀντήχησε σαλπίγγων καὶ τυμπάνων,
καὶ ὁ φιλόχριστος στρατὸς σκευάζεται νὰ φύγῃ.
Δοῦπος, τοῦ ὄμβρου ἄγγελος, ἐκ τῶν συννέφων φθάνων,
δὲν τέρπει τὴν διψῶσαν γῆν, ἣν θέρους αὐχμὸς πνίγει,
ὡς τῶν ὀργάνων ἡ ἠχὼ τῶν πολεμιστηρίων
τὰ ὦτα τῶν στρατιωτῶν ἡδύνει τῶν ἀγρίων.

72

Καθείς των υπό ζέσεως αναπτερούται νέας,
κατ' έθος ίδιον καθείς τα μέλη του ενδύει,
κ' εις πανοπλίας όλοι των εμπρέπουσιν ωραίας.
Υπό τους Ἡγεμόνας των συῤῥέουσ' οἱ ἀνδρεῖοι,
κ' ἐν παρατάξει ὁ στρατὸς τὰς εὐκλεεῖς σημαίας
ἐγείρει, κ' εἰς τὸν ἄνεμον τὰς ἀναπεταννύει.
Ὑπὲρ δὲ πάσας ἡ πασῶν μεγαλοπρεπεστέρα
τοῦ θριαμβεύοντος Σταυροῦ, ἀστράπτ' εἰς τὸν αἰθέρα.

73

Τὰς οὐρανίους ἐνταυτῷ διαμετρῶν ἐκτάσεις
ὁ ἥλιος ἀνέρχεται, ὡς φλόγας δὲ τρεμούσας,
μυριοφώτους ἀνασπᾷ λαμπρὰς ἀνταναχλάσεις
ἀπὸ τῶν ὅπλων τῶν χαλκῶν, τὰς ὄψεις ἐκθαμβούσας.
Σπινθῆρας ῥίπτ' ἡ ἔκτασις τῆς ἀτμοσφαίρας πάσης,
καὶ βλέπεις ὡς πυρκαϊὰς εἰς ὕψος ἀνιούσας.
Κλαγγὴ τῶν ὅπλων, ἄγριος χρεμετισμὸς τῶν ἵππων,
πληροῦσι τὴν περίχωρον κρότου, βοῆς καὶ κτύπων.

74

Ὁ ἀρχηγὸς τὸ στράτευμα νὰ προφυλάξῃ θέλει
ἀπὸ ἐνέδρας κ' ἐχθρικὰς κρυφίας ἐπιθέσεις·
εἴς τινα τάγματα ψιλῶν ἱππέων παραγγέλλει
τὰς πέριξ περιτρέχοντες νὰ κατοπτεύσουν θέσεις·
συγχρόνως δὲ τοὺς σκαπανεῖς ἐμπρὸς τῶν ἄλλων στέλλει,
τοὺς διορθοῦντας τὰς κακὰς τῶν δρόμων διαθέσεις,
τὰς χάσματα χωννύοντας, πεδοῦντας τὰς ἀνόδους,
καὶ δι' ἀβάτων στενωπῶν χαράττοντας διόδους.

75

Οὐδεὶς στρατὸς συμπυκνωθεὶς βαρβάρων ἀγελαίων,
ἢ φρούριον εὐρύτειχον, ὃ τάφρος περιβάλλει,
δασῶν πυκνότης, χείμαρῥος, ἢ ὕψος τῶν ὀρέων,
τὴν πρόοδόν των δύναται σπευδόντων ν' ἀναβάλῃ.
Ὁ βασιλεὺς τῶν ποταμῶν, ὑπερηφάνως ῥέων,
οὕτω τὰ δύω χείλη του ὁπόταν ὑπερβάλλῃ,
εἰς τὰ πεδία ῥίπτεται τὰ πάντα καταστρέφων.
Οὐδὲν τὸ ἀνθιστάμενον, ἢ πάλιν αὐτὸν στρέφον.

76

Ἴσως ὁ τῆς Τριπόλεως μονάρχης, ἑτοιμάσας
ἐν τῷ φρουρίῳ του στρατὸν κ' ἐφόδια καὶ πλοῦτον,
πρὸς ὥραν θ' ἀνεχαίτιζε τὰς φάλαγγάς των πάσας·
ἀλλ' ἐφοβήθ' εἰς πόλεμον νὰ καταβῇ τοιοῦτον·
καὶ διὰ πρέσβεων αὐτοὺς καὶ δώρων κατευνάσας,
τὴν εἰς τὴν γῆν του εἴσοδον ἐδέχθη τοῦ στρατοῦ των.
Οὐδόλως δ' ἀντιτείνοντι, τῷ ἐπεβλήθ' εἰρήνη,
ἐφ' αἷς συνθήκαις Βουλλιὼν ὁ εὐσεβὴς προτείνει.

77

Ἐνταῦθα πρὸς ἀνατολὰς τὴν πόλιν ὑπερνεύει
τὸ ὄρος Σεὶρ, ὑψούμενον τοῦ τείχους της πλησίον.
Εἰς τοῦτο μέγας ὅμιλος χριστιανῶν ἀνέβη
γένους παντὸς καὶ τάξεως κ' ἡλικιῶν παντοίων.
Τῷ νικητῇ χριστιανῷ πᾶν δῶρον δαψιλεύει·
τὸν βλέπει ἀγαλλόμενος κ' εἰς θρίαμβον μεθύων,
ἐκπεπληγμένος θεωρεῖ τὴν ξένην πανοπλίαν,
καὶ δίδ' εἰς τὸν στρατὸν πιστὴν καὶ φίλην ὁδηγίαν.

78

Τὸν ἔφερε δὲ δι' ὁδοῦ εὐθυωρούσης ὅλως,
ὡς ἔνεστιν ἀκολουθῶν τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης,
ὅτ' ἤξευρ' ἐπικουρικὸς πῶς περιπλέει στόλος
ἀπὸ τῆς ὄχθης εἰς μικρὰς ἀπέχων ἀποστάσεις,
εἰς τὸν ὁδεύοντα στρατὸν ὅτι παρεῖχ' εὐκόλως
αὐτὸς βοήθειαν τροφῶν καὶ ἀφθονίας πάσης,
πῶς τὸ Αἰγαῖον δι' αὐτὸν θερίζει ἐτησίως,
κ' ἡ Κρήτη δι' αὐτὸν τρυγᾷ, καὶ ἡ πετρώδης Χίος.

79

Τῶν ἐγγυτέρων θαλασσῶν τὰ κύματα γογγύζουν
ὑπὸ ὁλκάδων πίεσιν κ' ἐλαφροτέρων πλοίων.
Ὥστε ὁδὸν, ἣν ἄφοβοι αἱ πρῶραί του νὰ σχίζουν,
δὲν ἔχει ὁ Σαρακηνὸς εἰς τὸ ὑγρὸν πεδίον.
Πλὴν ὅσων ὁ Γεώργιος κ' ὁ Μάρκος ἐφοπλίζουν
ἐν μέσῳ τῶν Λιγουρικῶν κ' Ἐνετικῶν ὁρίων,
πέμπουσιν ἔτ' οἱ Ὁλλανδοὶ, οἱ Ἄγγλ', οἱ Γάλλοι πλοῖα,
καὶ ἕτερα ἡ εὔφορος τοῖς πέμπει Σικελία.

80

Τὰ πλοῖ' αὐτὰ συμπλέοντα, καὶ πάντα ἡνωμένα
διὰ μιᾶς θελήσεως, διὰ δεσμῶν ἀλύτων,
ἐφωδιάσθησαν καθ' ἓν εἰς ἕτερον λιμένα
μὲ ὅτ' εἰς τὸ στρατόπεδον ἀνάγκης πρώτης ἦτον.
Ὁ δὲ στρατὸς τὰ ὅρια ἐγκαταλελειμμένα
εὑρίσκων, διὰ στενωπῶν διῆλθεν ἀφρουρήτων,
καὶ πλήρης ζήλου προχωρεῖ μ' ἀκάθεκτον τὸ βῆμα
ὅπου ὑπέστη ὁ Χριστὸς τὰ πάθη καὶ τὸ μνῆμα.

81

Ἀλλὰ γοργή, προτρέχουσα ἡ φήμη προλαμβάνει,
ἡ φέρουσα τὰς ἀληθεῖς καὶ τὰς ψευδεῖς εἰδήσεις,
ὅτ' ἡνωμένος ὁ στρατὸς ὁ τροπαιοῦχος φθάνει,
ὅτι οὐδεὶς ὁ εἰς αὐτοῦ ἀντέχων τὰς κινήσεις.
Τὰ τάγματα ἀπαριθμεῖ, καὶ ἐπαναλαμβάνει
τῶν πρώτων τὰ ὀνόματα, τὰ ἔργα των ἐπίσης,
καὶ τὴν ἀνδρίαν των ὑμνεῖ, καὶ ἐξηγριωμένη,
εἰς τοὺς τυράννους τῆς Σιὼν καταστροφὴν προφαίνει.

82

Ἡ προσδοκία τοῦ κακοῦ κακὸν εἶν' ἴσως μεῖζον
ἢ τὸ κακὸν ἐρχόμενον μετὰ τὴν προσδοκίαν,
καὶ ἦχος ἀνεμώλιος ἀκούσματα φημίζων,
κρατεῖ τὰ ὦτα δέσμια, τὴν φρέναν των δεσμίαν,
καὶ φήμας ἀντιφατικὰς ὁ φόβος ψιθυρίζων,
τὴν πόλιν καὶ τὸ στράτευμα διΐπταται μὲ βίαν.
Ἀλλὰ παρὰ τὸν κίνδυνον ὁ βασιλεὺς ὁ γέρων
τὴν φρένα του ἐπὶ βουλῶν συστρέφει ἀνημέρων.

83

Τὸν γέροντ' αὐτὸν ἄνακτα καλοῦσιν Ἀλαδῖνον·
ἐσχάτως ἐβασίλευσεν ἐν λύπαις καὶ φροντίσι·
ἦτον ἐκ φύσεως σκληρός, τὸ γῆρας πλήν, πραΰνον,
τὴν ψυχροτέραν φρόνησιν κατέμιξε τῇ φύσει.
Ὡς ἔμαθε τὴν πρότασιν τοῦ ἔθνους τῶν Λατίνων,
νὰ ἔλθῃ καὶ τὴν πόλιν του νὰ ἐκπολιορκήσῃ,
ἐκυριεύθ' ὑπὸ πολλῶν ὑπονοιῶν ἀθρόων
καὶ ἐκ τῶν πολεμίων του καὶ ἐκ τῶν ὑπηκόων.

84

Ὅτι ἐντὸς τῆς πόλεως συναναμεμιγμένοι
λαοὶ συναγελάζονται διάφοροι τῇ πίστει·
τὸ ἧττον μέρος τοῦ Χριστοῦ πληροῦσι τὰ τεμένη,
καὶ τὸν **Μωάμεθ** σέβονται οἱ κράτιστοι κ' οἱ πλεῖστοι.
Ἀφ' οὗ τὴν πόλιν τῆς Σιὼν κατέκτησε, καὶ μένει
ταύτην οἰκῶν ὁ τύραννος, μερὶς ἡ ἐλαχίστη
τῶν φόρων καὶ λειτουργιῶν ἐτάχθ' εἰς τοὺς βαρβάρους,
πολὺ δ' εἰς τοὺς χριστιανοὺς τοῦ δημοσίου βάρους.

85

Ὁ φόβος οὗτος, τῆς φρενὸς τῆς φύσει ἀνημέρου,
ἣν ὁ καιρὸς ἐπράϋνε, κ' ἐψύχρανε τὸ γῆρας,
τὴν ἀγριότητα, θυμοῦ πληροῖ ἀγριωτέρου·
ζητεῖ νὰ βάψ' εἰς αἵματα ὁ τύραννος τὰς χεῖρας.
Ὁ ὄφις ὃν τοῦ παγετοῦ ἡ νάρκη ἐξημέρου
οὕτω τὸ θέρος μένεται, τὴν κεφαλὴν ἐγείρας·
ὁμοίως οἰκοδίαιτος τιθασσευθεὶς ὁ λέων,
ὡς ἐγγιχθῇ, ὠρύεται τὴν πρίν του λύσσαν πνέων.

86

«Βλέπω, φωνάζει, τὴν χαρὰν τοῦ ὄχλου τῶν ἀπίστων,
λαλεῖ ἐκ τῶν προσώπων των καὶ ἀπὸ τῶν βλεμμάτων.
Τὰ δάκρυά μας γέλως των καὶ εὐχαρίστησίς των·
σκιρτῶσιν ἐπὶ τῶν κοινῶν αὐτοὶ δυστυχημάτων.
Ἴσως αἱ προδοσίαι των κ' αἱ τέχν' αἱ ἀσεβεῖς των
τὸν φόνον μου ῥαδιουργοῦν εἰς τὰ συμβούλιά των·
ἢ ἴσως εἰς τὸν φίλον του κ' ἐχθρόν μου ἐπιστείλας,
ἀνοίγει ὁ ὑπεύθυνος λαὸς αὐτῷ τὰς πύλας.

87

«Ἀλλ' ὄχι, τοὺς δολίους των σκοποὺς θὰ ματαιώσω·
δι' ἔργων τὴν μανίαν μου θὰ σβύσω ἀνηκούστων·
θὰ τοὺς φονεύσω, φοβερὸν παράδειγμα θὰ δώσω·
εἰς τῶν μητέρων τοὺς μαστοὺς θὰ σφάξω τοὺς υἱούς των·
τοὺς οἴκους, τοὺς βεβήλους των ναοὺς θ' ἀποτεφρώσω·
δαυλοὺς θὰ τοῖς ἀνάψωμεν τοιούτους νεκρικούς των,
καὶ εἰς τὸν μέγαν τάφον των, ἐπὶ τῆς προσευχῆς των,
θὰ σωρευθοῦν τὰ θύματα, καὶ πρῶτ' οἱ ἱερεῖς των.»

88

Τοιαύτη ἡ ἀμείλικτος τοῦ ἀπανθρώπου γνώμη.
Ἀλλὰ δὲν ἐξετέλεσε τὰς τόσας ἀνομίας·
ἂν τοῖς ἀθώοις συγχωρῇ νὰ ζήσουν, ἡ συγγνώμη
δειλίας ἀποτέλεσμα, οὐχὶ φιλανθρωπίας.
Εἷς φόβος εἰς ὠμότητα ἂν τὸν κινῇ ἀκόμη,
τὸν ἀποτρέπει ἕτερος ἀπὸ ἀπανθρωπίας.
Αὐτὸς τὴν φρένα του χαλᾷ, τὸν πείθει νὰ φροντίσῃ
τὴν τροπαιοῦχον στρατιὰν μὴ μᾶλλον ἐρεθίσῃ.

89

Πραΰνει ὁ ἀνόσιος τὴν ἄνομόν του λύσσαν,
καὶ ἄλλα θύματα ζητεῖ, καὶ ἀλλαχοῦ τὴν στρέφει.
Τριγύρω πᾶσαν ἔπαυλιν πεδίζει κρημνισθεῖσαν,
ἢ ὅπου χώρα εὔφορος, μὲ πῦρ τὴν καταστρέφει.
Οὐδ' ἔτι τόποι ὑγιεῖς ἢ σῶοι τόποι ἦσαν,
ἢ μέρος τοὺς χριστιανοὺς νὰ σκέπῃ καὶ νὰ τρέφῃ·
κρήνας δολοῖ καὶ ποταμούς, καὶ τῶν ὑδάτων ὅλων
διὰ φαρμάκων τὰς πηγὰς μολύνει ἰοβόλων.

90

Ἦν ἀσεϐῶς προϐλεπτικὸς, οὐδ' ἀμελεῖ κατά τι
πᾶν εἴ τι περὶ τῶν τειχῶν καὶ τῶν ὀχυρωμάτων.
Ἡ πόλις δ' ἡ ἐκ τῶν τριῶν μερῶν ὀχυρωτάτη,
δὲν εἶχε τείχη πρὸς βοῤῥᾶν ἐκ τῶν ἀσφαλεστάτων·
δι' ὃ, ὑπόνοιαν λαϐὼν τὸ πρῶτον, διατάττει
κατὰ τὰ μέρη τ' ἀσθενῆ προσθήκην πυργωμάτων.
Πρὸς ὑπεράσπισιν δ' αὐτῶν συνέλεξεν ἀθρόον
πλῆθος ἀνδρῶν μισθοφορούν, καὶ πλῆθος ὑπηκόων.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

1

Ἐν ᾧ δ' ὁ τύραννος κοσμεῖ τὰ ὅπλα τῶν βαρβάρων,
κρυφίως ἐμφανίζεται ὁ Ἴσμενος εἰς τοῦτον,
ὁ Ἴσμενος, ὅς κάτωθεν τῶν νεκρικῶν μαρμάρων,
τοὺς τεθνεῶτας ἐξυπνεῖ τοῦ ὕπνου τοῦ μακροῦ των,
ὃν ὀρωδεῖ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ σκότη τῶν ταρτάρων,
ἀκούων ψιθυρίζοντα τὰς ἐπῳδὰς, ὁ Πλούτων,
καὶ ὅστις καὶ τοὺς δαίμονας ὡς δούλους του εἰς χρέη
καθυποβάλλων ἀσεβῆ, τοὺς λύει καὶ τοὺς δέει.

2

Νῦν τοῦ Μωάμεθ λατρευτὴς, χριστιανὸς πρὶν ἦτον,
καὶ τῆς ἀρχαίας πίστεως φυλάττει ἀναμνήσεις.
Συχνὰ δ' ἐν μέσῳ θυσιῶν βεβήλων, ἀποῤῥήτων,
μιγνύει δύω δόγματα, ὧν ἄπειρος ἐπίσης.
Ἀλλ' ἤδη ἐκ τῶν ζοφερῶν σπηλαίων καὶ ἀδύτων,
ὅπου τὰς γοητείας του τελεῖ καὶ ἐπικλήσεις,
τὸν κίνδυνον προσέρχεται ἰδὼν τοῦ ἄρχοντός του,
κακοῦ μονάρχου σύμβουλος κακοβουλότερός του.

3

Τὸν προσφωνεῖ δέ· «Βασιλεῦ, ἀκάθεκτος ὁ ξένος
νικῶν στρατὸς τὴν πόλιν μας ὀργᾷ νὰ ἐπιδράμῃ·
τὸ ἐφ' ἡμῖν ἂς πράξωμεν ἡμεῖς, καὶ ἑπομένως
τὸν ἰσχυρὸν ὁ οὐρανὸς κ' ἡ γῆ θενὰ συνδράμῃ·
σὸν ἔργον τὸ νὰ διοικῇς, καὶ τοῦτο ἐῤῥωμένως
σὺ ἔπραξας, καὶ πάσῃ πᾶν προὐνόησας δυνάμει·
ἂν δλ' ὑπηρετήσωσιν ὡς κυβερνᾷς τὸ σκάφος,
ταχέως ἔσται αὔτ' ἡ γῆ τῶν πολεμίων τάφος.

4

«Τὸ κατ' ἐμὲ, προσέρχομαι ἀκατασχέτῳ ζήλῳ
καὶ ἐν κινδύνοις ἀῤῥωγὸς κ' ἐν ἔργοις, ἀρχηγέ μου.
Ἔτι δ' εἰς σὲ τὰς συμβουλὰς ἃς δίδουσιν ὀφείλω
ἡ πεῖρά μου ἡ πολιὰ, αἱ τέχν' αἱ μαγικαί μου.
Τοὺς ἐξορίστους τ' οὐρανοῦ ἀγγέλους θὰ σοὶ στείλω,
νὰ συνυπηρετήσωσι τὰ ἔργα τοῦ πολέμου.
Πόθεν δ' ὁρμώμενος, καὶ πῶς νὰ ἐνεργήσω μέλλω
τὰς σκοτεινὰς μαγείας μου, νὰ σοὶ ἐκθέσω θέλω.

5

«Ἐν μέσῳ τῷ τῶν ἀσεβῶν χριστιανῶν τεμένει,
βωμὸς ὑπάρχ' ὑπόγειος· ἐπίκειται δ' εἰς τοῦτον
εἰκών τις ἣν λατρεύουσιν οἱ ἐξηπατημένοι
μητέρα τοῦ τεχθέντος τε καὶ θνήξαντος Θεοῦ των.
Λαμπὰς ἐμπρός της τήκεται ἀσβέστως καιομένη·
τὴν κρύπτει παραπέτασμα· εἰς ἄμετρον δὲ πλοῦτον
ἐν τάξει περιβάλλουσι σειρῶν αὐτὴν μηκίστων
πολύτιμα δωρήματα θεοβλαβῶν εὐπίστων.

6

«Τὴν παλαιὰν εἰκόνα των αὐτὴν διὰ χειρός σου
ἐὰν ν' ἁρπάσῃς δυνηθῇς συλῶν τὴν ἐκκλησίαν,
καὶ ἂν κατατεθῇ ἐντὸς τοῦ προσκυνήματός σου,
ἐγὼ σ' ὑπόσχομαι φρικτὴν, πανίσχυρον μαγείαν,
δι' ἧς, ἐν ὅσῳ ἀσφαλῶς φρουρεῖται, καὶ δι' ὅσου
ἐνταῦθα σώζετ', ἔσεται τῇ πόλ' εἰς σωτηρίαν.
Διὰ τοῦ μυστηρίου μου τοῦ νέου καὶ ζοφώδους
ἀπόρθητον τὸ κράτος σου θὰ στήσω πρὸς ἐφόδους.»

7

Εἰπὼν τὸν ἔπεισεν. Εὐθὺς πρὸς τοῦ Θεοῦ τὸν οἶκον
μὲ ἀνυπόμονον σπουδὴν ὁ ἡγεμὼν βαδίζει·
βιάσας δὲ τοὺς ἱερεῖς, διὰ χειρῶν ἀδίκων
εἰς τὸν ναόν του τὴν σεπτὴν εἰκόν' ἀποκομίζει,
εἰς τὸν ναὸν ὅπου συχνῶς, εἰς ἀσεβεῖς ἀνῆκον,
βέβηλον, ἄφρον θρήσκευμα τὸν οὐρανὸν ὀργίζει.
Ἐνταῦθα, κατὰ πρόσωπον εἰκόνος τῆς ἁγίας
ὁ γέρων μάγος μυστικὰς προφέρει βλασφημίας.

8

Ἡ δὰς πλὴν μόλις τῆς χρυσῆς ἀνατολῆς ἀνήφθη,
καὶ ὁ τὸ καταγώγιον φυλάττων τῶν εἰδώλων
πρὸς τὴν εἰκόνα ἔρχεται, καὶ βλέπει· ἀνελήφθη
τοῦ τόπου της, εἰς τὸν ναὸν δὲν τὴν εὑρίσκει ὅλον.
Ὡς ἔμαθε δ' ὁ βασιλεὺς τὴν εἴδησιν, ἐξήφθη
ἡ πονηρὰ καρδία του ἀπὸ πυρίπνουν χόλον,
κ' ἔχει πεποίθησιν, πιστοῦ χριστιανοῦ ἀπάτη
τὴν νύκτα πῶς τὴν ἔκλεψε, κρυπτὴν πῶς τὴν φυλάττει.

9

Ἀλλ' εἶναι ἆρ' ἀνθρώπου χεὶρ ἡ ταῦτα εἰργασμένη,
ἢ τὴν ἰσχύν του δι' αὐτοῦ ὁ οὐρανὸς δεικνύων,
δὲν ἐπιτρέπ' εἰς σκήνωμα ἀνόσιον νὰ μένῃ
ἡ Βασιλὶς τῶν ἐπὶ γῆς καὶ τῶν ἐπουρανίων;
Περὶ αὐτοῦ ἀμφίῤῥοπος ἡ φήμη ἔτι μένει,
ἂν ἔργον εἶν' ἀνθρώπινον, ἂν θαῦμα εἶναι θεῖον.
Εἶν' ἀληθὴς εὐσέβεια ἡ μὴ τῇ εὐσεβείᾳ,
ἀλλὰ τὸ πᾶν ἀνάγουσα τῇ χάριτι τῇ θείᾳ.

10

Ὁ βασιλεὺς ἐπείγεται νὰ τὴν ἀναζητήσῃ·
πᾶσαν οἰκίαν ἐρευνᾷ καὶ πᾶσαν ἐκκλησίαν.
Τῷ μὲν προδόντι ἀμοιβὰς, ποινὰς δὲ προκηρύσσει
τῷ κρύπτοντι τὸ ἔγκλημα καὶ τὸν ἐγκληματίαν.
Ὁ μάγος τὴν ἀλήθειαν διὰ νὰ ἐννοήσῃ,
τὸ πᾶν τεχνάζεται, ἀλλὰ χωρὶς ἐπιτυχίαν.
Διότ' ἢ ξένον ἔργον ἦν, ἢ ἔργον ἐδικόν του,
τῷ τὸ συγκρύπτει ὁ Θεὸς, πρὸς αἶσχος τῶν τεχνῶν του.

11

Ἀλλ' ὁ μονάρχης ὁ σκληρὸς, ὡς δὲν τῷ κατωρθώθη
οἱ ἔνοχοι χριστιανοὶ νὰ μάθῃ τίνες ἦσαν,
ἄσπονδον μῖσος κατ' αὐτῶν ᾐσθάνθη, κ' ἠγριώθη,
καὶ ἡ ψυχή του φλέγεται ἀπὸ ὀργὴν καὶ λύσσαν.
Πάντ' ἀποπτύει χαλινὸν, ἐκδίκησιν ἐπόθει,
καὶ νὰ κορέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὴν ἐκμανεῖσαν.
«Θεν' ἀποθάνῃ, ἔκραξε, — δὲν μ' ἀπατοῦν πανούργως —,
εἰς τὴν σφαγὴν τὴν γενικὴν ὁ ἄγνωστος κακοῦργος.

12

«Μήπως ὁ ἔνοχος σωθῇ, ὁ δίκαιος ἂς πάθῃ
καὶ ὁ ἀθῶος. Δίκαιος; τί λέγω; ἀλλ' οὐδείς των
ὁ δίκαιος, ὁ μὴ σκιρτῶν εἰς τοῦ λαοῦ τὰ πάθη
τοῦ ἡμετέρου, ὁ φιλῶν ἡμᾶς, ἐκ τῶν ἀπίστων.
Διὰ τὴν νέαν των ποινὴν ἀρκοῦν τ' ἀρχαῖα λάθη,
τὸ νέον ἔγκλημα ἐντὸς ἂν εἶναι τῆς ψυχῆς των.
Ἐμπρὸς, θεράποντες πιστοί! Λάβετ' αἱμάτων γέρας·
θύσατ' ἐν στόματι πυρὸς κ' ἐν στόματι μαχαίρας.»

13

Οὕτω τὸν ὄχλον προσφωνεῖ· κ' εἰς τὰ γοργὰ πτερά της
ἡ φήμη τοῖς χριστιανοῖς τὸ μήνυμα κομίζει.
Τὸ πλῆθος τρέμει, καὶ δεινὸς τοῦ φόβου παραστάτης
ὁ ἄφευκτός των θάνατος, παρὼν τοὺς ἀντικρύζει.
Οὐδεὶς νὰ φύγῃ δύναται, οὐδεὶς αὐτῶν προστάτης,
δικαιολόγησιν τολμᾷ κ' εἰς δέησιν ἐλπίζει.
Ἀλλὰ εἰς τὸν ἀμήχανον λαὸν, ὡς ἐδειλία,
ἀφ' ὅπου δὲν ἠλπίζετο ἐπῆλθε σωτηρία.

14

Παρθένος ἦτον, ὥριμος τὰ ἔτη, μεταξύ των,
ἡγεμονοπρεποῦς φρενὸς, μεγάλης διανοίας,
τὸ κάλλος ἔξοχος. Ἀλλὰ μικρὰ φροντίς της ἦτον
τὸ κάλλος, πλὴν καθὸ κοσμοῦν τὸ κάλλος τῆς καρδίας.
Ἀλλ' ἡ μεγίστη τῶν πολλῶν αὐτῆς τελειοτήτων
ἦν ὅτ' εἰς τείχη πενιχρᾶς τὰς ἀποκρύπτ' οἰκίας.
Τῶν θαυμαστῶν της φεύγουσα καὶ βλέμματα, κ' ἐπαίνους,
εἰς τόπους ἀτημέλητος οἰκεῖ μεμονωμένους.

15

Ἀλλὰ δὲν κρύπτεται, ὅτ' ἦν τὸ κάλλος της τῶν πρώτων,
πλασθὲν ὅπως θαυμάζηται, πλασθὲν ὅπως ἑλκύῃ·
οὐδ' ἐπινεύει ὁ θεὸς εἰς τοῦτο τῶν ἐρώτων,
ἀλλὰ εἰς πόθους ἐραστοῦ ἀπλήστους τὴν δεικνύει.
Σὺ ἔρως, Ἄργος ἄλλοτε, καὶ ἄλλοτε τυφλώττων,
οὗ ἡ ἰσχὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ διανοίγ' ἢ κλείει,
εἰς τῶν παρθένων τὰς σεμνὰς οἰκίας, τὰς μονήρεις,
τὰς εὐφρουρήτους, βλέμματα τῶν ξένων σὺ ἐνείρεις.

16

Αὐτῷ Ὀλίνδος τ' ὄνομα, αὐτῇ δὲ Σωφρονία,
τῇ ὁμοθρήσκῳ τῇ πιστῇ, καὶ φίλῃ συμπολίτῃ.
Ἦν ἡ σεμνότης του, καθὼς τὰ κάλλη της, σπανία·
σφοδρῶς ἠγάπα, ἤλπιζε μικρὰ, οὐδὲν ἐζήτει,
οὐδ' ἤξευρε νὰ ἐκφρασθῇ, ἢ μᾶλλον ἐδειλία.
Αὐτὴ δ' οὐδὲν αἰσθάνεται, ἢ δὲν παρατηρεῖ τι,
ἢ οὐδὲν λέγει· κ' ἔμεινε, στενάζων ἐπωδύνως,
παροραθεὶς, μὴ νοηθεὶς, μὴ ἀμειφθεὶς ἐκεῖνος.

17

Ὡς διεδόθη δὲ κοινὴ ἡ φήμ' ἡ ἀπευκταία
εἰς φόνον οἱ χριστιανοὶ πῶς θὰ παραδοθῶσι,
ἡ ὅσον σώφρων νεανὶς τοσοῦτον καὶ γενναία,
τὸν τρόπον εἰς τὴν φρένα της ζητεῖ, πῶς νὰ τοὺς σώσῃ.
Τῆς τόλμης της ἦν γέννημα ἡ εὐγενὴς ἰδέα,
ἀλλὰ τὴν τόλμην ἡ αἰδὼς βιάζει νὰ ἐνδώσῃ.
Ἡ τόλμη ὅμως ἐκνικᾷ, κ' ἔργων λαμπρῶν ἐγκύμων,
τολμηρὰ γίνετ' ἡ αἰδὼς, κ' ἡ τόλμη της αἰδήμων.

18

Ἡ νέα μόνη μεταξὺ τοῦ ὄχλου καταβαίνει·
τὰ κάλλη της τὰ σπάνια δὲν κρύπτει οὐδ' ἐκθέτει.
Συνεσταλμένον βλέπουσα, κ' εἰς πέπλον εἰλιγμένη,
ἔχει τὸ ἦθος ἀφελὲς κ' ἡρωϊκὸν προσέτι.
Τίς ἂν κοσμῆται θὰ εἰπῇ, ἀκόσμητος ἂν μένῃ,
ἂν τύχη ἢ ἂν τέχνη της τὰ κάλλη της συνθέτει;
Τῇ φύσει καὶ τῷ ἔρωτι, τῷ οὐρανῷ ἡδίστη,
ἣν ἡ αὐτῆς ἀφέλεια, ἡ τῶν τεχνῶν μεγίστη.

19

Πάντες τὴν βλέπουν, ἀλλ' αὐτὴ δὲν βλέπει, καὶ βαδίζει
ἀγέρωχος, καὶ ἵσταται ἐμπρὸς τοῦ Ἀλαδίνου.
Ἡ αἱμοβόρος του ὀργὴ οὐδόλως τὴν φοβίζει.
Οὐδὲ τὴν τρέπει εἰς φυγὴν ἡ ὄψις τοῦ κινδύνου.
«Προσέρχομαί σοι, ἡγεμών, ἡ νέα προλογίζει·
κατάστειλόν σου τὴν ὀργήν, τὸν ὄχλον σου χαλίνου.
Νὰ παραδώσω ἔρχομαι εἰς τὴν διάκρισίν σου
τὸν ἔνοχον, ὅστις κινεῖ τὴν ἀγανάκτησίν σου.»

20

Ἡ σεμνὴ τόλμη της, τὸ φῶς τὸ ἱλαρὸν, ὃ χύνει
τὸ κάλλος τὸ ἀγέρωχον, τὸ ἱερόν της κάλλος,
τὸ ἄγριόν του πρόσωπον καὶ τὸν θυμὸν πραΰνει,
καὶ θορυβεῖ τὸ πνεῦμά του καὶ τὸν μαγεύει ἄλλως.
Ἂν οὗτος εἶχεν αἴσθημα, ἢ ἂν δὲν εἶχ' ἐκείνη
αὐστηρὸν ἦθος, ἤθελε τὴν ἀγαπᾷ μεγάλως.
Δὲν ἕλκει κάλλος δύστροπον τὴν δύστροπον καρδίαν.
Τροφὴν ὁ ἔρως ἀπαιτεῖ τὴν χαριτοτροπίαν.

21

Ἦν θάμβος, ἀγαλλίασις, φιλήδον' ἦσαν πόθοι,
ἂν δὲν ἦν ἔρως τὸ κινοῦν τὴν ἀγενῆ καρδίαν.
Τῇ λέγει, «Ἐξηγήθητι· τὸ ἔθνος σου ἐσώθη·
πρὸς χάριν σου ἀνέστειλα τὴν αἱματοχυσίαν.»
Κ' ἐκείνη· «Ὁ ὑπεύθυνος ἰδού, σοὶ παρεδόθη.
Αὕτη ἐνήργησεν ἡ χεὶρ τὴν εἰκονοσυλίαν.
Ὁ κλέπτης ὃν οἱ περὶ σὲ ζητοῦσι δορυφόροι,
καθ' οὗ ὀργίζεσαι, εἰμὶ ἐγώ· ἐμὲ τιμώρει.»

22

Ὅπως λυτρώσῃ τὸν λαὸν δεινῶν τῶν δημοσίων,
τὴν εὐγενῆ της κεφαλὴν ἀντάλλαγμα παρέχει.
Ὦ ψεῦδος γενναιόψυχον! Ἀλήθεια καλλίων
δύναται σοῦ ν' ἀναδειχθῇ, καὶ σοῦ νὰ ὑπερέχῃ;
Ἐδίστασεν ὁ τύραννος, καὶ εἰς τῶν ἀνοσίων
σφαγῶν τὴν ἀγριότητα ἀμέσως δὲν προστρέχει.
Τῇ λέγει δ' ἔπειτα· «Εἰπὲ καὶ ἐξομολογήσου,
εἰπέ μοι, τίς ὁ σύμβουλος καὶ ποῖ' οἱ συνεργοί σου;»

23

«Τὴν δόξαν, ἀποκρίνεται, τῆς πράξεως αὐτῆς μου
δὲν θέλω νὰ συμμερισθῇ οὐδεὶς ἐπὶ τοῦ κόσμου.
Ἐγὼ ἡ μόν' ὑπεύθυνος. Συνένοχος οὐδείς μου·
ἐγὼ ἡ ἐκτελέσασα, κ' ἐγὼ ἡ σύμβουλός μου.»
«Εἰς σὲ λοιπὸν θὰ κενωθῇ καὶ ἡ ἐκδίκησίς μου,
λέγει ὁ τύραννος, εἰς σέ, ὁ δίκαιος θυμός μου.»
«Κρίνεις ὀρθῶς, τῷ ἀπαντᾷ, καὶ κατ' εὐθυδικίαν,
ὡς εἶχον μόνη τὴν τιμήν, νὰ ἔχω τὴν παιδείαν.»

24

Ἀκούσας τοῦτ' ὁ τύραννος, ἐκ νέου ἐθυμώθη.
«Ποῦ τὴν εἰκόνα ἔκρυψας, βοᾷ, ὡς τὴν ἐπῆρας;
Αὐτὴ δὲ, «Δὲν τὴν ἔκρυψα, εἰς φλόγας παρεδόθη,
κ' εἰς τοὺς ἐκπεμπομένους της ἐπέχαιρον σπινθῆρας.
Τὸ ἔργον μου ἐπαινετόν· κἂν ἡ εἰκὼν ἐσώθη,
οὐδ' εἰς ἀπίστων ὑβριστῶν θὰ πέσῃ πλέον χεῖρας.
Τὸν κλέπτην ἢν ἢ τὸ κλαπὲν νὰ εὕρῃς ὁ σκοπός σου.
Τὸ μὲν ποτὲ δὲν θὰ ἴδῃς, ὁ δὲ ἰδοὺ ἐμπρός σου.

25

«Ἀλλ' οὐδὲ κλέπτις εἶμ' ἐγὼ, οὐδ' εἶναι κλοπὴ τοῦτο·
τὸ παρὰ δίκαιον ληφθὲν δικαίως ἀφῃρέθη.»
Πρὸς ταῦτα ἀπειλητικῶς ὁ ἄρχων ἠγριοῦτο·
τρέμ' ἡ φωνή του καὶ ὀργῆς τὸν κυριεύει μέθη,
οὐδ' οἶκτον ἐπαγγέλλεται τῷ τῆς καρδίας πλούτῳ,
τῇ τοῦ προσώπου καλλονῇ, τῷ τῆς φρενὸς μεγέθει·
καὶ μάτην τοὺς προήσπιζε κατὰ τῶν ὠμοτήτων
ὁ ἔρως διὰ τῶν τερπνῶν τοῦ κάλλους του χαρίτων.

26

Ἡ νέα συλλαμβάνεται, κ' εὐθὺς μ' ἀπανθρωπίαν
ὁ Ἀλαδῖνος, νὰ ῥιφθῇ εἰς φλόγας διατάττει.
Τῇ ἔλυσαν τὸ κάλυμμα καὶ τὸν σεμνὸν μανδύαν·
τοὺς μαλακοὺς βραχίονας σχοινίον συνεκράτει.
Ἡ δὲ σιγῶσα ἔμενε· τὴν δ' ἄτρομον καρδίαν
φόβος οὐχὶ, συγκίνησις κρυφία συνταράττει.
Καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου της οὐχὶ δειλὴ ὠχρότης
μαραίνουσά το ἐπανθεῖ, ἀλλ' ἄπλαστος σεμνότης.

27

Ὡς διεδόθ' ἡ εἴδησις, συῤῥέουσ' οἱ πολῖται,
καὶ ὁ Ὀλίνδος μετ' αὐτῶν περίτρομος προβαίνει.
Ἡ πρᾶξις μὲν γινώσκεται, ὁ πράξας δ' ἀγνοεῖται.
Τρέμει αὐτὸς, τῶν πόθων του μὴ εἶν' ἡ ἐρωμένη·
ἰδὼν δὲ ὅτ' ἡ φίλη του αἰχμάλωτος κρατεῖται,
οὐχὶ ὑπεύθυνος, ἀλλὰ καταδεδικασμένη,
καὶ ὅτι ὑπὸ ἀπηνῶν δημίων συνελήφθη,
τὸ πέριξ πλῆθος ἔσχισεν ὁρμῶν, κ' ἐμπρὸς ἐῤῥίφθη.

28

«Δὲν εἶναι, κράζει, βασιλεῦ, αὐτὴ ὁ κλέπτης, στῆθι!
Σοὶ ἐκαυχᾶτο λέγουσα, ἢ μᾶλλον παρεφρόνει.
Τοιαῦτα οὐδ' ἐτόλμησεν αὐτὴ, οὐδ' ἐδυνήθη,
οὐδ' ἐμελέτησε, γυνὴ καὶ ἄπειρος καὶ μόνη.
Πῶς ὑπ' αὐτῆς ἡ ἄγρυπνος φρουρὰ ἐξηπατήθη,
ἢ πῶς προσῆλθεν κἂν αὐτὴ τῇ ἱερᾷ εἰκόνι,
ἃς τὸ εἰπῇ. Τὴν ἔκλεψα ἐγώ· ἐμὲ κτυπᾶτε.»
Φεῦ! οὕτω τὴν ἐλάτρευε χωρὶς ν' ἀνταγαπᾶται!

29

Προσθέτει δέ· «Εἰς τὴν ὀπὴν ἀνέβην λεληθότως,
ἥτις τὸ φῶς εἰς τὸν ναὸν καὶ τὸν ἀέρα φέρει·
ἐκεῖ κατώρθωσα, συρθεὶς εἰς τῆς νυκτὸς τὸ σκότος,
ἀπὸ στενὰ καὶ ἄβαθα νὰ εἰσχωρήσω μέρη.
Ἐμὴ ἡ δόξα, καὶ ἐμὸς ὁ θάνατος εἰκότως.
Πῶς τῆς εὐλόγου μου ποινῆς αὐτὴ θὰ μ' ἀπεστέρει;
Ἐμὴ ἡ ἄλυσις, ἡ φλὸξ ἐκείνη ἀναβαίνει
δι' ἐμὲ μόνον, κ' ἡ πυρὰ μόνον ἐμὲ προσμένει.»

30

Ἡ Σωφρονία ὕψωσε τὸ βλέμμα φιλανθρώπως,
πλῆρες ἐλέους, κ' εἰς αὐτὸν ὑγρὸν τὸ διευθύνει.
«Ἀθῶε σὺ, τί ἔρχεσαι; τί στοχασμὸς ἀτόπως
σὲ παρορμᾷ, ἢ τίς σκοπὸς, ἢ τίς παραφροσύνη;
Καὶ ἄνευ σοῦ ἀνίκανον μ' ὑπολαμβάνεις, ὅπως
πᾶν ὑποστῶ ὃ δύναται σκληρότης ἀνθρωπίνη;
Μὴ τρέμουσαν τὸν θάνατον ἔχω κ' ἐγὼ καρδίαν;
Ἀρκεῖ καὶ μόνη πρὸς αὐτόν· δὲν θέλω συνοδίαν!»

31

Τοιαῦτα εἶπεν. Ἀλλ' αὐτὸς ἐμμέν' εἰς τὰς προτέρας
προθέσεις του, οὐδ' ἀναιρεῖ τὴν πρὶν ὁμολογίαν.
Ὦ θέας, καὶ ὦ ἔριδος πασῶν εὐγενεστέρας,
καθ' ἣν ὁ ἔρως πολεμεῖ τὴν μεγαλοψυχίαν,
καθ' ἣν ὁ θάνατος ἐστὶ τοῦ νικητοῦ τὸ γέρας,
ὁ δ' ἡττηθεὶς θενὰ δεχθῇ ποινὴν τὴν σωτηρίαν!
Ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον ἑαυτοὺς κατηγοροῦντες ἦσαν,
τοσούτῳ μᾶλλον ηὔξανον τὴν τοῦ τυράννου λύσσαν.

32

Νομίζει πῶς χλευάζεται καὶ πῶς περιφρονεῖται,
πῶς ἀψηφοῦντες τὰς ποινὰς, ἐκεῖνον ἀψηφοῦσι.
«Πιστεύω, λέγει, καὶ αὐτὸν κ' ἐκείνην. Χρεωστεῖται
εἰς ἀμφοτέρους ἀμοιβὴ, καθὼς τὴν ἀπαιτοῦσι.»
Τοῖς δορυφόροις ἔνευσεν· οἱ δὲ ἀνθρωποθῦται
τὴν προσταγὴν, δεσμεύοντες τὸν νέον, ἐκτελοῦσι.
Τοὺς δύω προσηλόνουσιν ὁμοῦ εἰς ἕνα πάλον,
πλὴν ἀντινώτους, οὐδ' ὁ εἷς προσβλέπει πρὸς τὸν ἄλλον.

33

Ἤδη ἐπάγη ἡ πυρά, φλογῶν τροφὴ ξυλίνη,
ὁ μάντις δὲ προσήγαγε δαυλόν, τὸ πῦρ νὰ δώσῃ,
ὅταν ὁ νέος θλιβερὰ παράπον' ἀπευθύνει
πρὸς τὴν δεθεῖσαν μετ' αὐτοῦ ἐν φοβερᾷ ἑνώσει·
«Αὐτοὶ λοιπόν, ἀνέκραξεν, εἶν' οἱ δεσμοὶ ἐκεῖνοι
δι' ὧν αἱ τύχαι ἤλπιζον ἡμῶν νὰ ἑνωθῶσι,
καὶ αὕτη, αὕτη εἶν' ἡ φλὸξ ἐρωτικῆς λατρείας,
ἥτις νὰ καίῃ ἔμελλε τὰς δύω μας καρδίας;

34

«Ὁ ἔρως μ' ἐπηγγέλλετο δεσμοὺς καὶ φλόγας ἄλλας,
καὶ ἄλλας παρεσκεύαζεν ἡ τύχ' ἡ φθονερά μου.
Πικρίας, διαιροῦσά μας, μ' ἐπότιζε μεγάλας,
κ' ἤδ' εἰς τὸν τάφον μὲ δεσμὸν πικροῦ μᾶς δέει γάμου.
Ἂν ἀποθάνῃς, τῆς πυρᾶς συμμέτοχος ὁ τάλας
προθύμως γίνομαι, ἀφ' οὗ δὲν ἤμην τοῦ θαλάμου·
μοὶ εἶναι μόν' ἡ τύχη σου πηγὴ πικρῶν δακρύων,
ποσῶς δ' ἡ τύχη μου, εἰς σὲ ἂν θὰ καῶ πλησίον.

35

«Ὢ ἐπιφθόνου τέλους μου, θανάτου τρισολβίου!
Ὤ! τοῦ πυρὸς τὴν βάσανον πῶς θὰ ηὐλόγουν, φίλη,
στῆθος πρὸς στῆθος μετὰ σοῦ, ἀπαλλαγεὶς τοῦ βίου,
ἂν τὴν ψυχὴν ἀπέθετον εἰς τὰ γλυκά σου χείλη,
καὶ ἡ ψυχή σου φεύγουσα ἐὰν δὲν ἀπηξίου
τὸν στεναγμόν της πρὸς ἐμὲ τὸν ἔσχατον νὰ στείλῃ!»
Τοιαῦτα κλαίων ἔλεγε· τῷ ἀπαντᾷ δ' ἐκείνη
ἠρέμα, καὶ τὰς συμβουλὰς αὐτὰς τῷ ἀπευθύνει·

36

«Ὦ φίλε, ἄλλων στοχασμῶν καὶ ἄλλων γόων τόνοι
ἁρμόζουσ' εἰς τὴν σοβαρὰν δεινήν μας θέσιν τώρα.
Τὰ σφάλματά σου ἐνθυμοῦ, καὶ ποῖα μὴ λησμόνει
ἐπιφυλάττει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς δικαίους δῶρα.
Ὑπὲρ Ἐκείνου ἂν πονῇς, γλυκεῖς εἰσὶν οἱ πόνοι.
Πρὸς τὴν αἰώνιον μονὴν μετὰ χαρᾶς ἀφόρα.
Ἰδὲ ὡραῖον οὐρανὸν, ἰδὲ τὸν ἥλιόν μας!
Παρήγορος προσμειδιᾷ ἡμᾶς, ὡς προσκαλῶν μας.»

37

Ἐνταῦθα τῶν Ὀθωμανῶν δακρυῤῥοεῖ τὸ πλῆθος,
καὶ ὁ πιστὸς λαὸς φωνῇ κατεσταλμένῃ κλαίει.
Τοῦ δὲ τυράννου τὴν ψυχὴν μαλάσσουσα, τὸ στῆθος
συγκίνησίς τις ἄγνωστος συγχρόνως ὑποῤῥέει.
Τὸ ἐννοεῖ ἀγανακτῶν, καὶ ἄγριος τὸ ἦθος,
στρέφει τὸ βλέμμ', ἀναχωρεῖ, καὶ νέον θυμὸν πνέει.
Σὺ, Σωφρονί', ἀμέτοχος τῆς γενικῆς ὀδύνης,
δὲν ἔκλαιες, καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς δάκρυα ἐκίνεις.

38

Ἐν τῷ κινδύνῳ τῷ δεινῷ, ἀπροσδοκήτου θέας!
Ὁπλῖτις, κατὰ τὸ δοκοῦν, ἐπιφανὴς προβαίνει.
Ἀπὸ μακρὰν πῶς ἔρχεται καὶ ἀπὸ ξένας γαίας,
ξενοπρεπὴς ὁ ὁπλισμὸς καὶ ὁ χιτὼν ἐμφαίνει.
Τίγρις τὸν λόφον τῇ κοσμεῖ τῆς περικεφαλαίας.
Ὁ ὄχλος βλέπει ἔκθαμβος, κ' ἠξεύρων πῶς ἡ ξένη
Χλωρίνδ' αὐτὸ τὸ σύμβολον φοροῦσα ἐκστρατεύει,
ὑπώπτευσε πῶς ἦν αὐτὴ, καὶ ἦν ὡς ὑποπτεύει.

39

Εἰς ἀσχολίας τὰς κοινὰς καὶ γυναικοδιδάκτους
οὐδέποτε ὑπέμεινε νὰ τὴν ἀσκήσ' ἡ πεῖρα,
ἡ τῆς Ἀράχνης ὄργανα, βελόνας καὶ ἀτράκτους
νὰ λάβ' εἰς τὴν ἀγέρωχον καὶ ἀνδρικήν της χεῖρα.
Ἔφευγε δίαιταν ἁβρὰν καὶ πόλεις περιφράκτους,
κ' ἐν στρατοπέδοις τὸν σεμνὸν ἐτήρει χαρακτῆρα.
Τὴν ὄψιν ὑπερήφανον καὶ αὐστηρὰν δεικνύει·
ἀλλ' ὅμως καί τοι αὐστηρὰ ἡ ὄψις της ἑλκύει.

40

Τὴν ἡλικίαν τρυφερὰ, ἀντίπαις ἔτι κόρη,
τῶν γοργῶν ἵππων τὴν ὁρμὴν ἐδάμ' ἀφηνιώντων·
ταχεῖς τοὺς πόδας ἤσκησε, καὶ ἐσιδηροφόρει,
ἀγώνων μετελάμβανε τὰ μέλη σκληρυνόντων,
εἰς τὰς λοχμώδεις φάραγκας, εἰς τὰ τραχέα ὄρη
ἐπὶ τὰ ἴχνη ἔδραμε τῶν ἄρκτων καὶ λεόντων,
καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δασῶν, καὶ εἰς μαχῶν πεδία,
θηρίον πρὸς τοὺς ἄνδρας ἦν, ἀνὴρ πρὸς τὰ θηρία.

41

Ἐφ' ἵππου ἤδη ἔρχεται μακρόθεν ἐκ Περσίας,
ὡς συνηθῇ τοὺς ἀπεχθεῖς χριστιανοὺς νὰ βλάψῃ.
Εἶχε καὶ πρὶν τὰ μέλη των ἐπὶ τὰς παραλίας
σκεδάσει, καὶ τοὺς ῥύακας μὲ αἵματά των βάψει.
Ἀλλ' ἤδη βλέπει τὴν πομπὴν τῆς ἀνθρωποθυσίας,
τὸν μάντιν βλέπει τὴν πυρὰν ἐρχόμενον ν' ἀνάψῃ·
περίεργος, καὶ θέλουσα νὰ μάθ' οἱ δεδεμένοι
κατὰ τί ἔπταισαν, κεντᾷ τὸν ἵππον καὶ προβαίνει.

42

Ἐμπρός της διανοίγεται τὸ πλῆθος ὑπενδόσαν.
Ἵστατ' ἐκείνη, θεωρεῖ τὸ ζεῦγος τῶν δεσμίων.
Βλέπει ἐκεῖνον κλαίοντα, αὐτὴν δὲ σιωπῶσαν,
τὸ φύλον βλέπει δύναμιν τὸ ἀσθενὲς δεικνύον,
τὸν δὲ διὰ συμπάθειαν θρηνοῦντα ἐκνικῶσαν,
οὐ διὰ θλίψιν, κἂν οὐχὶ ὑπὲρ παθῶν ἰδίων,
ἡ νέα κόρη πῶς σιγᾷ εἰς οὐρανὸν ὁρῶσα,
ὡς ἐὰν εἶχεν ἐκ τῆς γῆς πετάξει ἔτι ζῶσα.

43

Ἡ ξένη εἰς τὸ στῆθός της ᾐσθάνθη ὑποδύντα
τὸν οἶκτον, καὶ μετ' ὀφθαλμῶν δὲν μένει ἀδακρύτων.
Λυπεῖται περισσότερον τὸν λύπην μὴ δεικνῦντα,
καὶ ἡ σιγὴ τὴν συγκινεῖ, τὰ δάκρυα δὲ ἧττον.
Ἀμέσως δὲ ἠρώτησε τὸν πρῶτον ὃν ἀπήντα
πλησίον της· ὁ δ' ἄνθρωπος λευκόθριξ γέρων ἦτον·
«Εὐδόκησον τίνες εἰσὶν αὐτοὶ νὰ μὲ διδάξῃς,
καὶ τίς τοὺς φέρ' εἰς θάνατον ἢ τύχη των ἢ πρᾶξις;»

44

Τοιαῦτα τὸν παρακαλεῖ, καὶ τῇ ἀνταπευθύνει
πληροφορίαν σύντομον, ἀλλ' ἀληθῆ ὁ γέρων.
Τοὺς λόγους του δὲ μ' ἔκπληξιν ἀκούσασα ἐκείνη,
περὶ τῆς ἀθωότητος ἐπείσθη ἀμφοτέρων,
κ' ἐσκέφθη πῶς τὸν θάνατον αὐτῶν ν' ἀπομακρύνῃ
δι' ἱκεσίας, εἰδεμή, δι' ὅπλων σφοδροτέρων!
Τὴν φλόγα ἤδη θάλλουσαν σκορπίζει ταχυτάτη,
πρὸς τοὺς δημίους στρέφεται, καὶ ταῦτα διατάττει·

45

—Τὸ ἔργον ἀναστείλατε. Μηδεὶς ὑμῶν τολμήσας
τὰ φονικὰ καθήκοντα περάνῃ τ' ἀπευκταῖα,
τὸν ἡγεμόνα πρὶν ἰδῶ. Μὴ φοβηθῇ κἀνεὶς σας,
ὅτ' ἠργοπόρησε, ποινὴν ἀπὸ τὸν βασιλέα.»
Ὑπήκουσ' εἰς τὰς προσταγὰς τὰς ὑπ' αὐτῆς δοθείσας,
τοὺς συγκινεῖ δ' ἡ εὐγενὴς βασιλική της θέα·
αὐτὴ δὲ πρὸς τὸν ἄρχοντα τὰ βήματά της τρέπει,
ἀλλὰ εἰς προϋπάντησιν ἐρχόμενον τὸν βλέπει.

46

«Εἶμ' ἡ Χλωρίνδα, ἡγεμὼν, τῷ λέγει. Τ' ὄνομά της
δὲν σ' εἶναι ἴσως ἄγνωστον. Πρὸς σὲ δὲ ὁδηγοῦμαι
ὑπὸ τοῦ πόθου, μετὰ σοῦ νὰ ὁπλισθῶ προστάτις
τοῦ κράτους σου, τῆς πίστεως ἣν μόνην εὐλαβοῦμαι.
Πᾶν ἔργον ἀναδέχομαι, ὃ σὺ μοὶ διατάττεις,
οὐδὲν μικρὸν περιφρονῶ, μέγα οὐδὲν φοβοῦμαι.
Εἰς τ' ἀνοικτὰ στρατόπεδα, κλειστῶν τειχῶν ὀπίσω
νὰ πολεμήσω τάξον με, καὶ δὲν θεν' ἀπειθήσω.»

47

Εἶπε, κ' ἐκεῖνος — «Ἔνδοξε, τῇ ἀπεκρίθη, νέα,
ὑπάρχει γῆ ἀπέχουσα τοσοῦτον τῆς Ἀσίας,
τοσοῦτον τῆς ἡλιακῆς ὁδοῦ, εἰς ἣν ἀκμαία
ἡ φήμη τῆς μεγάλης σου δὲν ἔφθασεν ἀνδρίας;
Ἀφοῦ ἡ τροπαιοῦχός σου μὲ βοηθεῖ ῥομφαία,
πᾶς φόβος ἐξαλείφεται ἐκ τῆς ἐμῆς καρδίας.
Ἂν σύμμαχοι προσήρχοντο στρατὸν νὰ μοὶ προσφέρουν,
τοσοῦτον τὰς ἐλπίδας μου ποτὲ δὲν θ' ἀνεπτέρουν.

48

«Ἤδη κατὰ τὸν πόθον μου ἀργεῖ ὁ Γοδεφρεῖδος.
Ἔργα ποθεῖς, καὶ παρ' ἐμοῦ ζητεῖς τὰς ἐπιτάξεις.
Νομίζω μόνον ἄξια τοιαύτης ἡρωΐδος
τὰ ἔργα τὰ δυσέφικτα καὶ τὰς μεγάλας πράξεις.
Σοὶ τοῦ στρατοῦ μου δίδωμι τὸ σκῆπτρον, καὶ πᾶν εἶδος
ἰσχύος, νὰ σοὶ πειθαρχῇ εἰς ὅ,τι διατάξῃς.»
Τοιαῦτα λέγει, καὶ αὐτὴ εὐχαριστεῖ πρὸς ὅσα
τὴν ἐπαινεῖ ὁ βασιλεὺς, καὶ λέγει ἀπαντῶσα·

49

«Νέον βεβαίως θὰ φανῇ, καὶ ἴσως ἰταμότης,
ὅτι ζητῶ τὴν ἀμοιβὴν πρὸ τῆς ὑπηρεσίας·
πλὴν μ' ἐνθαῤῥύν' ἡ πανταχοῦ γνωστή σου ἀγαθότης.
Τοὺς δύω, προκαταβολὴν, ζητῶ ἐγκληματίας,
τοὺς ζητῶ χάριν. Ἀλλ' ἐὰν μικρὰ ἡ βεβαιότης
τῆς ἐνοχῆς, ἀπαίσιος ὁ τρόπος τῆς παιδείας.
Πλὴν περὶ τούτου σιωπῶ, καὶ περὶ τῶν δειγμάτων
τῶν ἐλεγχόντων προφανῶς τὴν ἀθωότητά των.

50

«Λέγω δὲ μόνον, τοῦ Χριστοῦ τοὺς ὀπαδοὺς καλεῖτε
ἐργάτας ταύτης τῆς κλοπῆς, καὶ γενικὴ ἡ γνώμη·
ἀλλ' ἡ ἐμὴ διαφωνεῖ, καὶ ἐποικοδομεῖται
αὐτὴ εἰς λόγον ἰσχυρὸν, καὶ ὑψηλὸν ἀκόμη·
δι' ὅσων κατὰ προτροπὴν τοῦ Μάγου ἐκτελεῖτε
δεινῶς περιϋβρίσθησαν οἱ ἱεροί μας νόμοι,
ὅτι δὲν πρέπ' εἰς τὰ ἡμῶν νὰ εἰσαχθῇ τεμένη
ἢ εἴδωλον, ἢ καὶ εἰκὼν, πρὸ πάντων δ' εἰκὼν ξένη.

51

«Νομίζω τοῦτο τὸ συμβὰν, τὸ πάντας συνταράττον,
πῶς πρέπει ν' ἀποδώσωμεν εἰς θαῦμα τοῦ Προφήτου.
Μᾶς διατάττει δι' αὐτοῦ, ὑπ' ἄλλων θρησκευμάτων
νὰ μὴ μολύνωνται ποτὲ οἱ σεβαστοὶ ναοί του.
Ἐπᾴδων ἔστ' ὁ Ἴσμενος καὶ γοητείας πράττων·
εἶν' ἡ μαγεία ὅπλον του καὶ τέχνη ἐδική του.
Ἀλλὰ ἡμεῖς ἂς σύρωμεν τὰ ξίφη μας καθείς μας.
Ἐκεῖνα εἶναι τέχνη μας, ἐκεῖνα εἶν' ἐλπίς μας.»

52

Εἰποῦσα ταῦτα σιωπᾷ. Δὲν κάμπτουν τὴν καρδίαν
τοῦ ὀργισθέντος ἄρχοντος φιλάνθρωποι κινήσεις·
ἀλλ' εἰς τὴν κόρην ν' ἀρνηθῇ δὲν θέλει τὴν ἀνδρείαν.
Οἱ λόγοι της τὸν πείθουσιν, ἐνδίδ' εἰς τὰς δεήσεις.
«Ἐχέτωσαν καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν·
μεσίτης, λέγει, οἷα σὺ, δὲν ἀπαντᾷ ἀρνήσεις.
Ἂν χάριν ἢ ἂν δίκαιον ἐγὼ τοῖς ἀποδίδω,
ἀθώους τοὺς ἀφίημι, ἐνόχους σοὶ τοὺς δίδω.»

53

Οὕτως ἐλύθησαν αὐτοί. Ἡ μοῖρα παναισίως
ὑπὲρ Ὀλίνδου τρέπεται. Ὢ! τρισευδαίμων ὄντως,
ὅτι ἀνῆψεν ἔρωτα ὁ ἔρως του, κρυφίως
εἰσδὺς εἰς τὰ ἐνδόμυχα τοῦ παμφιλτάτου ὄντος.
Βαίν' εἰς παστὸν ἀντὶ πυρᾶς, ἀντὶ ληστοῦ νυμφίος,
καὶ εὐτυχὴς ἐρώμενος ἀντ' ἀτυχοῦς ἐρῶντος.
Νὰ ἀποθάνῃ ἤθελε πλησίον της, κ' ἐκείνη
ἀφ' οὗ δὲν συναπέθανον, νὰ ζοῦν ὁμοῦ ἐγκρίνει.

54

Ἀλλ' ὕποπτος ὁ τύραννος, φαντάζεται κινδύνους,
ὁπόταν εἶδεν ἀρετὴν συνενωθεῖσαν τόσην,
καὶ ἐξορίστους μ' αὐστηρὰν διαταγὴν ἐκείνους
τῆς Παλαιστίνης ἔπεμψε μακρὰν νὰ πλανηθῶσιν·
ὁμοίως τοὺς λοιποὺς πιστούς, ἐὰν καὶ ἀνευθύνους,
καταδικάζει εἰς φυγὴν ἢ θέλει νὰ δεθῶσιν·
ὤ! πῶς θρηνοῦν ἀφήσαντες υἱοὺς τοὺς ἀνηλίκους,
τοὺς πολιοὺς πατέρας των καὶ τοὺς φιλτάτους οἴκους!

55

Ὢ σκληροτάτου χωρισμοῦ! Ἐκβάλλοντ' ἐκ Συρίας
ὅσοι τὸ φρόνημ' ἄκαμπτοι, καὶ ῥωμαλέοι ὅσοι.
Τὰς δ' ὡς ἐκ φύλου ἀσθενεῖς, τὰ ὡς ἐξ ἡλικίας,
φυλάττει περὶ τῶν λοιπῶν νὰ τῷ ἐγγυηθῶσι.
Πολλοὶ πλανῶνται ἄστεγοι, πολλοὶ δ' ἐξ ἀθυμίας
τὸν φόβον ἀποσείσαντες, πρὸς ἄμυναν ὁρμῶσι.
Πρὸς τοὺς Λατίνους σπεύδουσι, καὶ ἔφθασαν ἐμπρός των,
ὁπότε εἰς τὸν Ἔμαον εἰσήρχετ' ὁ στρατός των.

56

Πόλισμα ἦν ὁ Ἔμαος, μικρὰν ὁδὸν ἀπέχον
τῆς βασιλίδος πόλεως, ἣν ξένος ἐτυράννει.
Ὁ πεζοδρόμος εἰς αὐτὸ βραδυπορῶν, μὴ τρέχων,
ἑωθινὸς ἂν ἀναχθῇ, περὶ ἐννάτην φθάνει.
Ὁποῖον ἄκουσμα, χαρὰν εἰς τοὺς πιστοὺς παρέχον!
Πῶς μυοπεῖ τοὺς πόθους των, τῶν ζῆλόν των αὐξάνει!
Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἥλιος μεσουρανῶν ἀνέβη,
ἐνταῦθα νὰ σκηνώσωσιν ὁ ἀρχηγὸς κελεύει.

57

Ἵσταντο ἤδη αἱ σκηναὶ, καὶ ἤδη τῆς ἡμέρας
ὁ δίσκος ἐπλησίαζε τὴν κοίτην τῶν ὑδάτων.
Δύω ἐφάνησαν ἱππεῖς ἐκ χώρας ἀπωτέρας,
ὡς κρίνονται ἐκ τῆς μορφῆς καὶ ἐκ τῶν ἐνδυμάτων.
Πῶς διαθέσεις δ' ἔχουσι τὰς εἰρηνικωτέρας,
ἀποδεικνύ' ἡ ὄψις των καὶ τὰ κινήματά των.
Ὁ τῆς Αἰγύπτου Βασιλεὺς τοὺς στέλλει πρεσβευτάς του,
καὶ ἦσαν πολυάριθμοι οἱ ὀπαδοὶ ἑκάστου.

58

Ὁ εἷς των ἐκ τοῦ μηδενὸς, καὶ ἀπὸ τοῦ βορβόρου
τοῦ ἀγενοῦς ὁρμώμενος, ἐλέγετο Ἀλήτης.
Προήγαγε δ' εἰς τὰς τιμὰς μέχρις ὑπάτου ὅρου
αὐτὸν τῆς εὐγλωττίας του ἡ δολερὰ γλυκύτης,
καὶ τῆς εὐκάμπτου του φρενὸς, εἰς μηχανὰς εὐφόρου,
ἡ εἰς τὸ ὑποκρίνεσθαι καὶ ἀπατᾷν ὀξύτης.
Ἐργάτης συκοφαντιῶν, ἐντέχνως τὰς ἐνδύει,
ὥστε κ' ἐν ᾧ κατηγορεῖ, ὡς ἐπαινῶν ἑλκύει.

59

Ὁ δὲ Ἀργάντης ἤκουε, Κιρκάσιος τὸ γένος·
εἰς Αἴγυπτον δὲ μεταβὰς πρὸς τὸν ἐκεῖ Σουλτάνον,
μετὰ τῶν πρώτων Σατραπῶν ἐτάχθη, καί τοι ξένος,
καὶ τὸν στρατὸν διεύθυνεν ὡς εἷς τῶν μεγιστάνων.
Ὀξύθυμος, ἀνηλεὴς, καὶ ἀπεσκληρυμένος,
κομπάζων εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν φονικῶν ὀργάνων,
πάντα Θεὸν περιφρονῶν, τοῦ ξίφους τὴν κοπίδα
ἔχων ὡς μόνον νόμον του, καὶ λόγον του, κ' ἐλπίδα.

60

Ἀκρόασιν ἐζήτησαν, καὶ πρὸς τὸν στρατηλάτην
προσάγονται. Ἐν τῇ σκηνῇ τὸν εὗρον τῇ ἰδίᾳ.
Ἐν μέσῳ τῶν συντρόφων του, εἰς ἕδραν ἁπλουστάτην
ἐκάθητο, ἐν ἀφελεῖ κοινῇ ἐνδυμασίᾳ.
Κοσμήματα ἡ ἀληθὴς ἀνδρεία ζητεῖ μάτην·
τὸ ἀληθές της κόσμημα αὐτὴ εἶν' ἡ ἰδία.
Ὁ εἷς των, ὁ Κιρκάσιος Ἀργάντης, μικρὸν νεύει,
ὡς ὑπερόπτης ἄνθρωπος, ὃς νεύσας συγκατέβη.

61

Ὁ δὲ Ἀλήτης ἔθηκε τὴν χεῖρα εἰς τὸ στῆθος,
κατένευσε, καὶ ἔκλινε τὸ σέβας του δεικνύων,
κ' ἐτίμησε τὸν ἀρχηγὸν, ὡς αἱ τιμαὶ συνήθως
κ' αἱ δεξιώσεις γίνονται ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων.
Κ' ἤρξατο λέγων, προσηνὴς, καὶ ταπεινὸς τὸ ἦθος,
καὶ ἡ φωνή του ἔῤῥεε τοῦ μέλιτος γλυκίων.
Ἤδ' ἤξευρον Συριακὰ οἱ Φράγκοι, κ' ἑπομένως
ἐνόουν τὶ τοῖς ἔλεγεν ὁ πρεσβευτὴς ὁ ξένος.

62

«Ὢ μόνος, λέγει, ἄξιος νὰ ἄρχῃς ἐπ' ἀξίων,
ἐπὶ ἡρώων εὐκλεῶν, τῶν ὧδε συνελθόντων,
οἵτινες δάφνας ἔδρεψαν, καὶ σκῆπτρα βασιλείων,
σὲ σύμβουλόν των ἔχοντες, καὶ σὲ συμβοηθόν των!
Ἡ δόξα σου κ' ἐπέκεινα στηλῶν τῶν Ἡρακλείων,
καὶ μέχρις ἔφθασεν ἡμῶν, περάσασα τὸν πόντον.
Ἡ φήμη δὲ ἁπανταχοῦ τῆς γῆς τῆς Αἰγυπτίας
λαμπρὰ κηρύγματα τῆς σῆς διέσπειρεν ἀνδρείας.

63

«Ὑπ' οὐδενὸς ἡ χώρα μας ἀνθρώπου κατοικεῖται,
ὅστις τ' ἀνδραγαθήματα τὰ σὰ νὰ μὴν ἀκούσῃ.
Τὸν βασιλέα μας δ' αὐτὰ κ' αἱ τῶν ἐχθρῶν σου ἧτται,
εἰς ἔκπληξιν, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ εἰς χαρὰν κινοῦσι.
Καὶ νὰ τ' ἀκούῃ τέρπεται, καὶ νὰ τὰ διηγῆται,
θαυμάζων ὅσα οἱ λοιποὶ φοβοῦνται καὶ φθονοῦσι.
Θαυμάζει τὴν ἀνδρείαν σου, καὶ θέλει, ἂν ὁ νόμος
σᾶς διαιρῇ, φιλίωσις νὰ σᾶς συνδέῃ ὅμως.

64

«Διὰ τοιαύτας ἀφορμὰς τὰς φρένας του πειθούσας,
ὁ Βασιλεύς μου σοὶ ζητεῖ εἰρήνην καὶ φιλίαν.
Ἑδραίαν βάσιν θέσατε τοῦ φιλικοῦ δεσμοῦ σας
τὴν ἀρετὴν, ἂν δυνατὸν δὲν εἶναι τὴν θρησκείαν.
Ἀλλ' ἤδη, ὅτι ἔνοπλος ἐπέρχεσαι, ἀκούσας,
νὰ ἐκδιώξῃς φίλον του ἀπὸ τὴν βασιλείαν,
ἐπιθυμεῖ, πρὶν τι συμβῇ δυστύχημα ἀκόμη,
γνωστὴ νὰ γίνῃ πρὸς ὑμᾶς ἡ μυστική του γνώμη.

65

«Τοιαύτη δὲ ἡ γνώμη του. Ἀνίσως καὶ θελήσῃς
νὰ μείνῃς μ' ἣν σοὶ ἔδωκεν ὁ πόλεμος μερίδα,
τὴν δ' Ἰουδαίαν ἀβλαβῆ, καὶ πᾶσαν γῆν ν' ἀφήσῃς
ἐφ' ἧς τῆς προστασίας του ἐκτείνει τὴν αἰγίδα,
εἰς τὰς σαλευομένας σου καὶ ἀμφιβόλους κτίσεις
νὰ σ' ἀσφαλίσῃ δέχεται προθύμως τὴν φροντίδα.
Ἂν λάβ' ἡ συμμαχία σας παγίωσιν ἢ κῦρος,
τίς ἀνακύψει ἐφ' ὑμᾶς, τίς Τοῦρκος ἢ τίς Σύρος;

66

«Ἐν μικρῷ χρόνῳ, στρατηγὲ, αἱ πράξεις σου μεγάλαι.
Θὰ ζῶσιν εἰς ἐνθύμησιν τῶν μεταγενεστέρων
αἱ ἐκπορθήσεις πόλεων, αἱ τῶν στρατῶν σου πάλαι,
οὓς ἦλθες δι' ἀνοδιῶν καὶ στενωμάτων φέρων.
Αἱ χῶραι ἐξεπλάγησαν, ἐτρέμαξαν δὲ ἄλλαι
ἐκ τῶν περικειμένων σοι καὶ ἐκ τῶν ἀπωτέρων.
Δύνασαι ἴσως τοὺς λαμπροὺς θριάμβους σου ν' αὐξήσῃς,
ν' αὐξήσῃς πλὴν τὴν δόξαν σου ματαίως θὰ ἐλπίσῃς.

67

«Κορυφωθεῖσαν σήμερον, ἀπὸ τοῦ κολοφῶνος
μὴ τὴν ἐκθέτῃς εἰς ῥοπὰς πολέμου ἀμφιβόλου.
Ἐὰν νικήσῃς πολεμῶν, τῶν κτήσεών σου μόνος
ὁ θησαυρὸς αὐξάνεται, ἡ δ' εὔκλεια διόλου.
Ἀνίσως ὅμως νικηθῇς μαχόμενος, συγχρόνως
καὶ ἡ τιμὴ ἀπόλυται μετὰ τοῦ κράτους ὅλου.
Τυφλῶς, ἀφρόνως προκαλεῖ τὴν τύχην, ὁ σκορπίζων
ἀντ' ἀμφιβόλου καὶ μικροῦ, τὸ ἀσφαλὲς καὶ μεῖζον.

68

«Ἀλλ' ἴσως φθονερῶν ἐχθρῶν ἐπίβουλ' εἰσηγήσεις,
ποθούντων τὴν καταστροφὴν τῆς σῆς ἐπικρατείας,
ἴσως ἡ νίκη στέφουσα τὰς σὰς ἐπιχειρήσεις,
ἢ ἴσως οἶστρος φυσικὸς θερμῆς φιλοδοξίας
τοῦ νὰ κρατῇς ὑποτελῆ τὰ ἔθν' εἰς τὰς ἁλύσεις,
οἶστρος ὁ μάλιστα κεντῶν τὰς μείζονας καρδίας,
πρὸς τὴν εἰρήνην δυσμενῆ τὴν φρένα σου κινοῦσι,
καὶ τὴν μισεῖς, ὡς ἕτεροι τὸν πόλεμον μισοῦσι.

69

«Θὰ σὲ παρακινήσωσι μὴ τὴν ὁδὸν ἀφήσῃς,
ἣν σοὶ ἐχάραξεν ἡ χεὶρ τῆς μοίρας σου εὐρεῖαν,
μὴ εἰς τὴν θήκην τὴν λαμπρὰν ῥομφαίαν σου ἐγκλείσῃς,
τὴν δρέπουσαν πολύδοξον τὴν τῶν θριάμβων λείαν,
Μωάμεθ τοῦ προφήτου μας τὸν νόμον πρὶν κρημνίσῃς,
πρὶν εἰς μεγάλην ἔρημον διώσῃς τὴν Ἀσίαν.
Λόγοι γλυκεῖς τὴν ἀκοὴν, γλυκύταται ἀπάται,
ἀλλ' ὑπ' αὐτὰς ὁ κίνδυνος ὑφέρπει καὶ κοιμᾶται.

70

«Ἀλλ' ἂν δὲν σ' ἀπετύφλωσε τοῦ πάθους σου ἡ βία,
ἢ ἂν δὲν ἐπεσκίασε τὴν συνετήν σου φρένα,
θενὰ ἴδῃς, ὡς πόλεμον ἐκλέξ' ἡ σὺ ἀνδρεία,
φόβων μὲν λόγους παμπληθεῖς, ἐλπίδων δὲ οὐδένα.
Διότι ἀλλοπρόσαλλος ἡ τύχη, καὶ δολία,
πέμπει κακὰ μετὰ καλῶν συναναμεμιγμένα.
Πολλάκις ὁ μετέωρος εἰς ὕψη ἀναβαίνων,
βλέπ' ὑποκάτω του βαθὺ τὸ βάραθρον προσχαῖνον.

71

«Εἰπέ μοι, ἂν ἡ Αἴγυπτος τὰ ὅπλα της κινήσῃ,
ἡ χρυσοῦ ἔχουσα, ἀνδρῶν καὶ στρατευμάτων πλοῦτον,
ὁ Πέρσης, ὁ Ὀθωμανὸς ἐὰν σὲ πολεμήσῃ,
καὶ τοῦ Κασσάνου ὁ υἱὸς, ταττόμενος ὁμοῦ των,
κατὰ τοιαύτης λαίλαπος τὶς θέλει βοηθήσει,
τί ἔχεις εἰς τὸν κίνδυνον νὰ ἀντιτάξῃς τοῦτον;
Ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Γραικῶν πεποίθησιν σ' ἐμπνέει,
διότι ἱερὰ πρὸς σᾶς συνθήκη τὸν συνδέει;

72

«Τίς δὲν γνωρίζει τί ἐστὶν ἡ πίστις τῶν Ἑλλήνων;
Τοὺς δόλους των κρίν᾽ ἐξ ἑνὸς ἢ κρίνε κ᾽ ἐκ χιλίων.
Χίλιαι ἦσαν καθ᾽ ὑμῶν αἱ προδοσί᾽ ἐκείνων.
Ὁ καὶ αὐτοὺς τοὺς δρόμους του εἰς τὸν στρατόν σας κλείων,
τῶν ὑμετέρων μέτοχος θενὰ ταχθῇ κινδύνων,
καὶ νὰ ἐκθέσ᾽ ὑπὲρ ὑμῶν πιστεύετε τὸν βίον;
Καὶ ὅστις οὔτε τὰς κοινὰς ὁδούς του δὲν σᾶς δίδει,
τὸ αἷμά του τὸ ἴδιον θενὰ σᾶς δώσῃ ἤδη;

73

«Ἀλλ᾽ ἴσως τὴν ἐλπίδα σου ὁλόκληρον στηρίζεις
εἰς τὰς ἀνδρείας φάλαγγας τὰς περιϊσταμένας.
Ὅσας δυνάμεις χωριστὰς ἐνίκας, μὴ ἐλπίζῃς
νὰ τὰς νικᾷς καὶ τοῦ λοιποῦ εὐκόλως, ἡνωμένας.
Ἐκ τῶν ἀγώνων καὶ μαχῶν καὶ σὺ αὐτὸς γνωρίζεις
τὰς τάξεις τοῦ γενναίου σου στρατοῦ ἡραιωμένας.
Ἐχθροὶ τοῖς ἄλλοις σου ἐχθροῖς ἰδὲ μὴ προστεθῶσι,
κ᾽ Αἰγύπτιοι μετὰ Περσῶν καὶ Τούρκων μὴ ταχθῶσι.

74

«Ἀλλὰ μοιραῖον ἂν φρονῇς, οὐδέποτε τὸ ξίφος
τὸ τοὺς πολέμους κυβερνῶν νὰ μὴ σὲ καταβάλῃ,
ἀγαθῇ τύχῃ, ἔστω σοι ἡ οὐρανόθεν ψῆφος
ὁποίαν τὴν ἐπιθυμεῖς· ἀλλ᾽ ἂν δὲν εἶναι ἄλλη,
θὰ σὲ νικήσῃ ὁ λιμός. Μὴ καὶ αὐτὸν ἀψήφως
θὰ πολεμήσῃς; Πρὸς αὐτὸν εἶν᾽ ἄνισος ἡ πάλη.
Σφίγγε τὴν σπάθην, βάλλε τον καὶ καταπόντιζέ τον,
πῶς τρόπαια καὶ κατ᾽ αὐτοῦ θὰ στήσῃς ὑποθέτων.

75

«Ἐκάη πέριξ πᾶς ἀγρὸς, πᾶς οἶκος κατεσκάφη,
κ' ἔπραξε ταῦτα τοῦ λαοῦ ἡ προνοοῦσα σκέψις.
Ὁ σῖτος δὲ εἰς φρούρια κ' εἰς πύργους ἐνετάφη,
πρὶν ἐχθρικῶς τὸ βῆμά σου πρὸς τὰ ἐνταῦθα στρέψῃς.
Ἂν μέχρι τοῦδε προχωροῦν τὸ στράτευμα ἐτράφη,
πῶς τοὺς πεζοὺς, πῶς τοὺς ἱππεῖς καὶ τοῦ λοιποῦ θὰ θρέψῃς;
Θὰ μοὶ εἰπῇς, ὁ στόλος σου εἶν' ἐφοδίων γέμων.
Καὶ ἡ ζωή σας κρέμαται λοιπὸν ἐκ τῶν ἀνέμων;

76

«Μὴ τοὺς ἀνέμους κυβερνᾷ ἡ τύχη σου ἐπίσης,
καὶ κατ' ἰδίαν βούλησιν τοὺς δένει καὶ τοὺς λύει;
Μήπως ἡ θάλασσα κωφὴ εἰς θρήνους καὶ δεήσεις,
εἰς μόνον σὲ πειθήνια τὰ κύματα κυλίει;
Ἢ ἴσως οἱ ἡμέτεροι, ἂν μετ' αὐτῶν ἐπίσης
κ' οἱ Τοῦρκοι συμφωνήσωσι, κ' οἱ Πέρσαι οἱ ἀνδρεῖοι,
ἐν τῇ τριπλῇ των στρατιᾷ δὲν συμποσοῦνται ὅσοι
εἰς τὰς ξυλίνας σκάφας σου ν' ἀντιπαραταχθῶσι;

77

«Ἔχεις ἀνάγκην, ἀρχηγὲ, θριάμβων διπλασίων,
ἐὰν δὲν στέργῃς τῆς τιμῆς ἀπόκληρος νὰ γίνῃς.
Καὶ μία μόνον ἧττά σου ὑπὸ τῶν πολεμίων
μεγάλης ἔσται σοι πηγὴ καὶ βλάβης καὶ αἰσχύνης.
Κὰν ἂν νικήσῃ ὁ κλεινὸς στρατὸς τῶν σῶν ἀνδρείων,
νὰ ἀποθάνῃ δύναται οὐχ' ἧττον ὑπὸ πείνης·
ἀνίσως ὅμως νικηθῇ, δὲν ὠφελεῖ οὐδόλως,
ἂν τροπαιοῦχος καθ' ἡμῶν ἀναδειχθῇ ὁ στόλος.

78

«Ἀλλ' ἂν εἰσέτι κ' ἐν αὐτῇ τῇ θέσει τῇ δεινῇ σου
εἰρήνην εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀνακωχὴν ἀρνῆσαι,
ἀλήθειαν σοὶ χρεωστῶ. Τῆς πρώην ἀρετῆς σου
παντάπασι δὲν φαίνονται αἱ νῦν σου σκέψεις ἴσαι.
Καὶ εἴθε μετετρέπετο θεόθεν ἡ βουλή σου
εἰς τὴν ἀντίστροφον, ἐὰν ὑπὲρ πολέμου εἶσαι·
ἡ μὲν Ἀσία τῶν μακρῶν ν' ἀπαλλαγῇ πολέμων,
σὺ δ' εἰς καρποὺς νὰ ἐντρυφᾷς τῆς νίκης σου εὐδαίμων.

79

«Καὶ σεῖς, οἱ σύντροφοι αὐτοῦ κατὰ τὰς κακουχίας,
σεῖς μέτοχοι τῆς δόξης του, τῶν πόνων τῶν μεγάλων,
τοσοῦτον μὴ ἐπάρθητε ὑπὸ τῆς εὐτυχίας,
ὥστε εἰς νέον πόλεμον νὰ ἐκτεθῆτε ἄλλον.
Ἀλλ' ὡς κατάγ' εἰς ἄσυλον λιμένα σωτηρίας
τὸ σκάφος του, ἀπαλλαγὲν τῶν θαλασσίων σάλων
ὁ ναύκληρος, συστείλατε ὁμοίως τὰς ὀθόνας,
καὶ μὴ ἐκ νέου εἰς σκληροὺς ἐκτίθεσθε χειμῶνας.»

80

Εἰπὼν ἐσίγησε. Κωφὸς ψιθυρισμὸς διέῤῥει
εἰς στόμα ἀπὸ στόματος διὰ τῆς ἐκκλησίας.
Ἡ ὄψις τῶν πολεμιστῶν, ὁ τρόπος αὐτῶν, φέρει
σημεῖα τῆς τῶν λόγων του ἐπιδοκιμασίας.
Τρὶς ἢ τετράκις πέριξ του τὸ βλέμμα περιφέρει
ὁ ἀρχηγός, τοὺς ὀπαδοὺς προσβλέπων ἀπ' εὐθείας,
κ' εἰς τὸν Ἀλήτην ἔπειτα τὸ βλέμμα του ἐστήθη,
ἀπόκρισιν προσμένοντα· καὶ ταῦτα ἀπεκρίθη.

81

«Ὦ πρέσβυ, μᾶς ἀπέτεινας, ἐν λόγοις μελιῤῥύτοις,
νῦν προτροπὰς, νῦν ἀπειλὰς, ἀμφιλαφεῖς προτάσεις.
Ἂν μ' ἐπαινῇ ὁ ἄρχων σου φιλῶν με, ὡς κηρύττεις,
πρὸς τὰς τῶν αἰσθημάτων του εὐγνωμονῶ ἐκφράσεις.
Ὡς δὲ πρὸς ὅσα νὰ σκεφθῶ κατόπιν μοὶ ἐζήτεις
περὶ κοινοῦ συνασπισμοῦ τῆς πίστεώς σας πάσης,
θ' ἀποκριθῶ ὡς πάντοτε, παντοῦ ἀπεκρινόμην,
εἰς λόγους χέων ἀφελεῖς τὴν ἐλευθέραν γνώμην.

82

«Μάθε πῶς ἐξετέθημεν εἰς τὰς ταλαιπωρίας,
κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν, νυκτός τε καὶ ἡμέρας,
ὅπως ἐμπρὸς τῆς πόλεως ἐλθόντες τῆς ἁγίας,
τὸ μέγα ἔργον φέρωμεν εἰς τὸ εὐκταῖον πέρας,
καὶ ὅπως ἀπαλλάξωμεν αὐτὴν ἐκ τῆς δουλείας,
καὶ τύχωμεν παρὰ Θεοῦ εὐνοίας ἀνωτέρας.
Ἢ τις δι' ἆθλον ὕψιστον τοιοῦτο δὲν ἐκθέτει
ζωὴν, ἐγκόσμιον τιμὴν, καὶ βασιλείαν ἔτι;

83

«Δὲν ἦτο τὸ καθοδηγοῦν ἡμᾶς καὶ κανονίζον
δίψα ἢ δόξης ἀγενοῦς, ἢ θησαυρῶν γηΐνων.
(Ὁ ἐπουράνιος πατὴρ, τὰ σπλάγχνα μας γνωρίζων,
τὸ σπέρμ', ἂν φύητ' ἐν αὐτοῖς, ἂς πνίξῃ τὸ μολύνον,
οὐδ' ἔτι τὰς καρδίας μας ἂς παρορᾷ ποτίζον
τὸ φάρμακον τὸ ἐνταυτῷ καὶ φλέγον καὶ ἡδύνον.)
Ἦν τοῦ Θεοῦ ὁ δάκτυλος, ὁ μειλιχίως πλάττων
τῶν καρδιῶν μας τὸν κηρὸν, καὶ τὰς σκληρὰς μαλάττων.

84

«Ἐκεῖνος μᾶς παρώτρυνε καὶ μᾶς ὡδήγει μόνον,
καὶ κακουχίας καὶ δεινὰ τὸ στράτευμα διέβη.
Ἐκεῖνος θέρους καύσωνας καὶ παγετοὺς χειμώνων
πραΰνει, ὄρη ταπεινοῖ, καὶ ποταμοὺς στερεύει·
τὴν βίαν τῶν τρικυμιῶν δαμᾷ καὶ τῶν κλυδώνων,
καὶ τῶν ἀνέμων τὴν ὀργὴν καὶ λύει καὶ δεσμεύει,
καὶ δι' ἐκείνου καίονται αἱ πόλεις καὶ πορθοῦνται,
καὶ δι' ἐκείνου ἔνοπλοι στρατοὶ κατατροποῦνται.

85

«Πᾶσα ἐλπὶς στηρίζεται, πᾶς ζῆλος εἰς ἐκεῖνον,
οὐχὶ δ' εἰς τὰς δυνάμεις μας τὰς οὐδενὸς ἀξίας,
ἀλλ' οὐδὲ εἰς τοὺς στόλους μας, οὐδὲ εἰς τῶν Ἑλλήνων
οὐδ' εἰς τῶν Φράγκων τοὺς στρατοὺς καὶ τὰς ἐπικουρίας.
Τὰ βήματά μας ἂν αὐτὸς δὲν παύσῃ κατευθύνων,
μικρὰν ἀνάγκην ἔχομεν ἑτέρας βοηθείας.
Ὅστις αὐτοῦ τὴν δύναμιν γνωρίζει τὴν μεγάλην,
δὲν θὰ ζητήσῃ ἀῤῥωγὴν ἐν τοῖς κινδύνοις ἄλλην.

86

«Ἀλλ' ἐκ παραπτωμάτων μας, ἢ λόγων ἀποῤῥήτων,
ἂν ἀφ' ἡμῶν ὁ δάκτυλος ὁ θεῖος ἀπεστράφη,
τίς ν' ἀποθάνῃ καὶ ταφῇ εὐδαίμων δὲν θὰ ἦτον
ἐκεῖ ὁποῦ ὁ Κύριος ἀπέθανε κ' ἐτάφη;
Θὰ πέσωμεν, πλὴν τῆς ζωῆς ὁ θάνατός μας κρείττων.
Θὰ πέσωμεν, πλὴν μεθ' ἡμᾶς θ' ἀνοίξουν ἄλλοι τάφοι.
Οὐδ' ἡ Ἀσία θὰ χαρῇ διὰ τὸν ὄλεθρόν μας,
οὐδὲ ἡμεῖς θὰ κλαύσωμεν τοιοῦτον θάνατόν μας.

87

«Μὴ τὴν εἰρήνην νόμιζε πῶς θεωρῶ φευκτέαν,
ὡς κρίνεται ὁ πόλεμος ὁ ἄσπονδος φευκτέος·
καὶ οὐδὲ ὅτι δὲν φρονῶ ὠφέλιμον κ' εὐκτέαν
τὴν ἕνωσιν μετὰ τοῦ σοῦ μεγάλου Βασιλέως.
Ἂν φθάνῃ πλὴν τὸ κράτος του καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν
ἠξεύρεις· ἆρα δι' αὐτὴν τί μεριμνᾷ ματαίως;
Μὴ μᾶς κωλύῃ τῶν χωρῶν τῶν ξένων ἡγεμόνων,
κ' ἐπὶ τῶν ὑπηκόων του ἂς ἄρχῃ εὐδαιμόνων.»

88

Ταῦτ' ἀπεκρίθη. Τὴν ψυχὴν τοῦ Αἰγυπτίου λύσσαι
μυρίαι διεσπάραξαν. Πῦρ ἄγριον τὴν φλέγει.
Δὲν προσποιεῖτ'· αἱ φλέβες του ἐξεῖχον ὀγκωθεῖσαι·
πρὸς τὸν στρατάρχην προχωρεῖ ἀγριωπὸς, καὶ λέγει·
«Πόλεμος ἔστω σοι λοιπὸν, εἰρήνην ἂν ἀρνῆσαι·
ἔστω σοι ἔρις· δι' αὐτὴν οὐδεὶς ἡμᾶς θὰ ψέγῃ,
διότι σὺ διέῤῥηξας τὸν μίτον τῆς εἰρήνης
ἀφ' ὅτου τὰς προτάσεις μας τὰς πρώτας δὲν ἐγκρίνεις.»

89

Κ' ἐνταῦθα τοῦ μανδύου του τὸ κράσπεδον λαμβάνων,
τὸ συνελίσσει, καὶ πτυχὴ ἐσχηματίσθη κοίλη.
Καὶ μετὰ τρόπων ἔπειτα στραφεὶς ὑπερηφάνων,
τοιαῦτα πρὸς τὸν ἀρχηγὸν ἀπότομα ὡμίλει.
«Σὺ ὅστις ἔργ' ἀνέφικτα τολμᾷς ἀναλαμβάνων,
εἰρήνην ἔχ' ἢ πόλεμον αὔτ' ἡ πτυχὴ ν' ἀγγείλῃ.
Σὸν νὰ ἐκλέξῃς· σκέφθητι, πλὴν σκέφθητι ἐν τάχει,
καὶ λάβε ὅ,τι προτιμᾷς, ἔστω εἰρήν' ἢ μάχη.»

90

Εἰς τὸν αὐθάδη λόγον του, εἰς πρᾶξιν τὴν ἀγρίαν,
τὸ πλῆθος κράζει πόλεμον, καὶ κράζον ἐκινεῖτο.
Μ' ἀκάθεκτον δὲ τὸν ζητεῖ ἀνυπομονησίαν,
πρὶν ἔτι τοῦ στρατάρχου των ἡ γνώμη ἐξηγεῖτο.
Χαλῶν δ' ὁ πρέσβυς τὴν πτυχὴν, ἀφίνει τὸν μανδύαν,
καὶ λέγει· «Ἄσπονδον ὑμῖν τὸν πόλεμον κηρύττω».
Ἔκφρασιν δ' εἶχεν ἀσεβῆ, ἀγρίους χαρακτῆρας,
κ' ἐφαίνετ' ὡς ἂν ἤνοιγε τοῦ Ἰανοῦ τὰς θύρας.

91

Ἐφαίνετ' ὅταν ἔλυε τοῦ πέπλου του τὸ πέρας,
ὅτι ἐξέχει ἔριδας, διχονοιῶν ἐργάτης,
καὶ ὅτ' ἡ δᾳς τῆς Ἀληκτοῦς, ἡ φλὸξ ἡ τῆς Μεγαίρας
τῷ ἔφλεγ' ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς ἀπαισιωτάτοις.
Τοιοῦτο τὸ πελώριον θὰ ἦτον ἴσως τέρας,
τὸ ἀνεγεῖραν ὑψηλὸν τὸν πύργον τῆς ἀπάτης.
Τοιαύτην εἶδεν ἡ Βαβὲλ τὴν ὄψιν του, τοιοῦτο
τὸ μέτωπόν του, ἀπειλοῦν τὸν οὐρανὸν, ὑψοῦτο.

92

Ὁ Γοδεφρεῖδος δ' ἀπαντῶν τοῖς λέγει. «Νὰ εἰπῆτε
πρὸς τὸν ἐκπέψαντα ὑμᾶς, ἂς ἔλθῃ, ἂς ταχύνῃ.
Τὸν πόλεμον δεχόμεθα δι' οὗ μᾶς ἀπειλεῖτε,
ἢ μᾶλλον εἰς τὸν Νεῖλόν του ἡμᾶς ἂς περιμείνῃ.»
Νὰ τοὺς προπέμψῃ δ' ἔπειτα ἐντίμως προθυμεῖται,
καὶ δῶρά του ἐξαίρετα λαμβάνουσιν ἐκεῖνοι.
Κράνος χρυσοῦν προσέφερεν εἰς τὸν Ἀλήτην δῶρον,
ὃ ἔλαβεν ὡς πορθητὴς ἐκ τῆς Νικαίας φόρον.

93

Ὁ δ' ἄλλος σπάθην ἔλαβεν, ἣν ἔξοχος τεχνίτης
διὰ λαβῆς ἐκόσμησε χρυσῆς, λιθοκολλήτου,
πολύτιμον, ἀτίμητον. Ἀλλ' ἦτον ἡ τιμή της
ἐμπρὸς τῆς ἐργασίας της οὐδὲν τῆς ἀμιμήτου.
Μὲ ταχὺ βλέμμα δὲ ἰδὼν ὁποία ἡ ὀξύτης
τοῦ ξίφους, καὶ ὁ πλοῦτός του, καὶ τέχν' ἡ θαυμαστή του,
ὁ πρέσβυς πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοιαύτην εἶπε ῥῆσιν.
«Τοῦ δώρου σου θενὰ ἰδῇς μετ' οὐ πολὺ τὴν χρῆσιν.»

94

Καὶ ἀπεχαιρετήθησαν. Αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν φίλον
συμπρεσβευτὴν ὡμίλησεν. «Ἀπέλθωμεν, ὦ γέρων,
πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐγὼ, σὺ δ' εἰς τὸν Νεῖλον,
εἰς τοῦ ἡλίου σὺ τὸ φῶς, ἐγὼ δ' εἰς τῶν ἀστέρων.
Ὅτι τὴν παρουσίαν μου, τὸν ἐνεργόν μου ζῆλον
ἐκεῖ ὅπου ἀπέρχεσαι οὐδὲν καλεῖ συμφέρον.
Σὺ φέρε τὴν ἀπάντησιν, ἐμὲ δ' οὐδὲν μακρύνει
ἀφ' ὅπου πόλεμος κροτεῖ, καὶ ὅπλων ἰσχὺς κρίνει».

95

Καὶ οὕτως εἰς πολέμιον ὁ πρέσβυς μετεβλήθη,
ἂν ἔγκαιρος ὁ ζῆλος του, ἂν τοῦ ἐγκαίρου μείζων,
τὸ τῶν ἀνθρώπων φρόνημα καὶ τὰ ἀρχαῖα ἤθη·
ἐὰν προσβάλῃ καὶ λυπῇ, οὐδὲν μικρὸν φροντίζων.
Πρὶν τῷ δοθῇ δ' ἀπόκρισις, ἀκάθεκτος ὡρμήθη
εἰς τῶν ἀστέρων τὴν σιγὴν πρὸς τὴν Σιὼν βαδίζων.
Πλὴν κατωτέρα τῆς αὐτοῦ, καὶ ἧττον ἐξημμένη
δὲν ἦν ἡ ἄκρατος ὁρμὴ καὶ εἰς τὸν ὅστις μένει.

96

Νὺξ εἶναι, καὶ ἀνάπαυσις πλανᾶτ' ἐπὶ τῶν ὄντων·
ἡ γῆ σιγᾷ, τὰ κύματα κ' οἱ ἄνεμοι κοιμῶνται,
καὶ τὰ θηρία τῶν δασῶν, καὶ ὅσα εἰς τὸν πόντον,
καὶ ὅσα εἰς ὑγροὺς λιμνῶν πυθμένας διαιτῶνται,
πᾶν γένος ποικιλόπτερον ὀρνέων τῶν ᾀδόντων,
κ' ὅσα εἰς μάνδρας τρέφονται κ' εἰς σπήλαια ἀπαντῶνται,
βυθίζοντ' ἐν τῇ σιωπῇ καὶ φρίκῃ τῆς σκοτίας
εἰς λήθην τὴν παυσίλυπον, τὴν φίλην τῆς καρδίας.

97

Ἀλλὰ δὲν παρεδίδετο εἰς ὕπνον ῥαθυμίας
τῶν φράγκων οὔτε ὁ στρατὸς οὐδὲ ὁ στρατηλάτης,
κ' ἐπρόσμενον μετὰ πολλῆς ἀνυπομονησίας
ἡ πολυπόθητος αὐγὴ ν' ἀρθῇ οὐρανοβάτις,
ὅπως τὴν πόλιν, ἔσχατον σκοπὸν τῆς ἐκστρατείας
καὶ τὴν ὁδὸν τοῖς δείξωσι τὰ φῶτα τὰ λαμπρά της.
Κ' ἐβίθυζον τὰ βλέμματα εἰς τῆς νυκτὸς τὰ σκότη,
σκοποῦντες πότε ἡ ἀκτὶς θενὰ χαράξ' ἡ πρώτη.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΤΡΙΤΗ

1

Δροσόπνους ἤδη ζέφυρος, ἐπὶ τὰς ἄκρας πνέων
ἐγείρεται μυροβολῶν, καὶ τὴν αὐγὴν μηνύει·
αὐτὴ δὲ καλλωπίζεται, κ' ἐντὸς χρυσῶν ἀνθέων
τοῦ παραδείσου τοὺς χρυσοῦς πλοκάμους της μιγνύει.
Ἠγέρθη καὶ τὸ στράτευμα, καὶ εἰς τὰ ὅπλα θέον
βομβεῖ ἠχῆεν καὶ λαμπρὸν, καὶ τὸν ἀέρα σείει,
πρὸ τῶν σαλπίγγων ἀναστάν· αἱ σάλπιγγες δὲ πάλιν
ὑψοῦσι τὴν χαρμόσυνον φωνήν των τὴν μεγάλην.

2

Ὁ στρατηγὸς δ' ὁ φρόνιμος, μὲ ἤπιον τὸ πνεῦμα
ὁρμῶντας τοὺς καθοδηγεῖ καὶ τοὺς ἀναχαιτίζει.
Ναὶ μέν τις εὐχερέστερον θὰ ἔστρεφε τὸ ῥεῦμα
τῆς Σκύλλης ἥτις ὑλακτεῖ κ' ἐν δίναις στροβιλίζει,
ἢ τοῦ Βοῤῥᾶ τὸ ἄγριον θὰ ἐχαλείνου πνεῦμα,
ὅστις τ' Ἀπένινα κτυπᾷ καὶ ναῦς καταποντίζει.
Νὰ τοὺς νικήσῃ πλὴν αὐτὸς καὶ νὰ τοὺς διατάξῃ
κατώρθωσε, καὶ σπεύδουσι, πλὴν σπεύδουσιν ἐν τάξει.

3

Πτερὰ ἔχ' ἡ καρδία των, ὁ ποῦς πτερὰ λαμβάνει,
πλὴν τὴν σπουδὴν τοῦ βήματος ὁ πόθος ὑπερβαίνει.
Ὡς ἔφθη δὲ ὁ ἥλιος εἰς ὕψος, νὰ θερμάνῃ
τὰς πεδιάδας τὰς ξηράς, καὶ φλογερὸς προβαίνει,
ἰδοὺ ἡ Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν στρατὸν ἐφάνη!
Ἰδοὺ ἡ Ἱερουσαλὴμ δακτυλοδεικτουμένη!
Ἰδοὺ εὐθύμως χίλιαι, καὶ μυριάδες γλῶσσαι
ὁμοῦ τὴν Ἱερουσαλὴμ κινοῦνται χαιρετῶσαι.

4

Τοιοῦτ' οἱ διευθύνοντες θαλλασσομάχα πλοῖα,
εἰς ἀνακάλυψιν χωρῶν ἀγνώστων, ἀπωτάτων,
κ' εἰς κύματα φερόμενοι κ' εἰς κλίματα παντοῖα,
παίγνι' ἀστάτων θαλασσῶν καὶ δολερῶν πνευμάτων,
ἀμέσως, ὡς ἡ ποθητὴ προκύψῃ παραλία,
μακρόθεν τὴν ἀσπάζονται διὰ προσφωνημάτων,
καὶ τὴν ἀντιδεικνύονται μ' ἐλπίδας καὶ μ' ἐκστάσεις,
κ' εἰς λήθην παραδίδουσι τὰ πάθη τῆς θαλάσσης.

5

Ἀλλ' εἰς τὴν ἀγαλλίασιν, ἣν τοῖς ἐμπνέ' ἡ θέα
τῆς προκυψάσης εἰς αὐτῶν τὰ βλέμματα Σιῶνος,
βαρυθυμία ἕπεται, κ' αἰσθήματα ἄλλα νέα,
αἴσθημα φόβου εὐλαβοῦς καὶ σεβασμοῦ συγχρόνως.
Οὐδὲ τολμῶσι βλέμματα νὰ στρέψουν θαῤῥαλέα
πρὸς πόλιν ἣν τοῦ πλάστου των κατῴκησεν ὁ γόνος,
ὅπου ἐδέχθη ὁ Χριστὸς καὶ θάνατον καὶ μνῆμα,
κ' ἐκ νέου τὸ ἀνθρώπινον περιεβλήθη σχῆμα.

6

Ἀποπνιγόμεναι φωναὶ καὶ λόγοι σιγαλέοι,
ὀλοφυρμοὶ ὑπόκωφοι καὶ διακεκομμένοι
τοῦ ὄχλου ὅστις ἐνταυτῷ ἀγάλλεται καὶ κλαίει
ψιθυρισμὸν ἐγείρουσιν, ὅστις βομβῶν προβαίνει,
ὡς ὅταν αὔρα ἰσχυρὰ διὰ τῶν φύλλων πνέῃ,
ἀκούεται εἰς τοὺς δρυμοὺς βοὴ ἐγειρομένη,
ἢ ὡς ὀξεῖς συρίζουσιν εἰς τοὺς σκοπόλους ῥόχθοι,
ὅταν ὑπὸ τοῦ κύματος μαστίζηται ἡ ὄχθη.

7

Καθεὶς γυμνόπους προχωρεῖ, παράδειγμα λαμβάνων
τῶν ἀρχηγῶν, οὓς ταπεινὴ εὐσέβεια ἐμπνέει.
Πτερῶν, καὶ λόφων, καὶ χρυσῶν καὶ σηρικῶν θυσσάνων
τὰ κράνη καὶ τὰς κεφαλὰς ψιλοῦσιν οἱ γενναῖοι,
τὰς δὲ καρδίας στοχασμῶν κενοῦσ' ὑπερηφάνων,
καὶ πύρινον καὶ εὐσεβὲς τὸ δάκρυ καταῤῥέει.
Ἀλλ' ὡς ἂν ἦν ἀνεπαρκὴς ἡ τῶν δακρύων ῥύσις,
τοιαύτας λέγουσι πολλὰς καθ' ἑαυτῶν ἐγκλήσεις.

8

«Θεὲ, ὅπου τὸ αἷμά σου διὰ κρουνῶν μυρίων
ῥέον εἶδεν ἡ Σιὼν, καὶ ἔπιεν ἡ γῆ της,
ἵν' ἀναβρύσῃ σήμερον διπλῇ πηγὴ δακρύων
τὸν βράχον τῆς καρδίας μου πῶς, κύριε, δὲν πλήττεις;
Καρδία κρυσταλλόψυχρε, ἐμπρὸς παθῶν τῶν θείων
πῶς δὲν ἐλύθης εἰς κλαυθμὸν, δακρύων σταλακτίτης.
Ὦ! πῶς νὰ μὴ κατανιγῇς, ἀνάλγητε καρδία!
Τώρ' ἂν δὲν κλαίῃς, πάντοτε νὰ κλαίῃς εἶσ' ἀξία.»

9

Ἀλλ' ἀπὸ πύργου ὑψηλοῦ φρουρὸς ἡμεροσκόπος
εἰς πεδιάδας ἔφερε τὸ βλέμμα καὶ εἰς ὄρη,
καὶ εἶδε· κόνιος πυκνῆς πληροῦται πᾶς ὁ τόπος,
ἥτις ὡς νέφος μέγιστον μετέωρος προὐχώρει.
Τὸ νέφος δ' ἀκτινοβολεῖ, καὶ λάμψεις ῥίπτει, ὅπως
ἂν ἀστραπάς, ἂν κάμινον φλογῶν ἐκυοφόρει·
καὶ λάμποντα διέκρινε τὰ ὅπλα ὡς πῦρ καῖον,
καὶ εἶδε τάγματα πεζῶν καὶ τάγματα ἱππέων.

10

Καὶ ἔκραξε. «Κονιορτὸς ὢ πόσος αἰωρεῖται!
Ὢ! πόσας ἐκ τῶν σπλάγχνων του ἐκπέμπει λαμπηδόνας!
Ἐγρηγορεῖτε, σπεύσατε, ἐγέρθητε πολῖται!
Γοργοὶ τὰ ὅπλα δράξατε, καὶ εἰς τοὺς προμαχῶνας!
Εἶναι πλησίον ὁ ἐχθρός. Ἐμπρός! Μὴ χαρτερεῖτε!
Καὶ αὖθις ἐπανέλαβεν· ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀγῶνας!
Οἱ φράγκοι φθάνουν, ἔφθασαν! Ἰδέτε, περιβάλλει
νεφέλη τὸν ὁρίζοντα κονιορτοῦ μεγάλη.»

11

Οἱ γέροντες οἱ ἀσθενεῖς, τ' ἀπόλεμα παιδία,
καὶ ἡ πληθὺς τῶν γυναικῶν τῶν καταπεπληγμένων,
αἷς ξένη καὶ ἡ ἄμυνα καὶ ἡ τῶν ὅπλων βία,
εἰς τοὺς ναοὺς προσπίπτουσι, τὸ ἦθος τεθλιμμένον.
Ὅσοις δ' ἀκμάζει ψυχικὴ ἢ σώματος ἀνδρεία,
ν' ἀντιταχθῶσιν ὥρμησαν εἰς τὸν στρατὸν τὸν ξένον.
Τὰς πύλας ἐνισχύουσιν οἱ μέν, τὰ τείχ' οἱ ἄλλοι,
ὁ Βασιλεὺς δ' ἐπισκοπῶν τὴν τάξιν ἐπιβάλλει.

12

Ὡς δὲ διέταξε τὸ πᾶν, εἰς ὑψηλὸν ἀνέβη
πύργον, εἰς δύω ἐνταυτῷ ἐπιπροσθοῦντα πύλας,
ὅθεν προχείρως διοικεῖ, καὶ ὅθεν κατοπτεύει
τὰ ὄρη ἐκ περιωπῆς, τὰς ὄχθας τὰς καμπύλας.
Ἡ Ἑρμινία ἡ καλὴ ἐδῶ τὸν συνοδεύει,
εἰς ἣν ἀγκάλας πατρικὰς ἠνέωξε καὶ φίλας,
ἡ πόλις Ἀντιόχεια ὁπότ' ἐκυριεύθη
κ' ἐν τῇ ἐφόδ' ὁ βασιλεὺς πατήρ της ἐφονεύθη.

13

Πρώτ' ἡ Χλωρίνδα ἔνοπλος μετὰ πολλῶν κινεῖται,
κ' ἐν τῇ ὁρμῇ, ὀπίσω της ἀφίνει τὴν σειράν της.
Κατόπιν δ' ἐνεδρεύουσι κρυπτόμενοι ὁπλῖται,
οὓς εἰς ἐπικουρίαν της καθίζει ὁ Ἀργάντης·
ἡ δὲ τὸ θάῤῥος τῶν ἀνδρῶν, ὧν ἀνδρικῶς ἡγεῖται,
ἐξάπτει μὲ τοὺς λόγους της, τὴν συμπεριφοράν της.
«Ἡ πρώτη, λέγει, μάχη μας καὶ πρώτη ἔστω νίκη.
Ἡ τύχη τῆς Ἀνατολῆς τοῖς ὅπλοις μας ἀνήκει.»

14

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἔλεγε, τῶν ἐχθρικῶν σωμάτων
ἕν, διαρπάζον τοὺς ἀγρούς, μακρόθεν διακρίνει·
ἦγε καὶ ἔφερε πληθὺν σκευῶν καὶ βοσκημάτων,
κ' εἰς τὸν στρατὸν ἐκόμιζε καὶ κτήματα καὶ κτήνη.
Τὴν εἶδεν ὡς ἐπήρχετο ὁ τούτους διατάττων,
καὶ κατ' ἐπάνω της ὁρμᾷ, ἐν ᾧ ὁρμᾷ κ' ἐκείνη.
Γάρδων δὲ εἶχεν ὄνομα ὁ ἀρχηγός των, ὅστις
ἀνδρεῖος ἦτο καὶ αὐτός, οὐχὶ δ' ἐφάμιλλός της.

15

Ὑπὸ τοῦ ξίφους της πληγεὶς ὁ Γάρδων κατεβλήθη
ὑπ' ὄψιν τῶν Χριστιανῶν ὁμοῦ καὶ τῶν ἀπίστων,
ὑφ' ὧν μετὰ κραυγῶν χαρᾶς ὡς νίκης ἐξηγήθη
ἄριστος οὗτος οἰωνός· πλὴν μάτην ἡ ἐλπίς των.
Αὐτὴ δ' ἐῤῥίφθη μετ' ὀργῆς ξιφήρης εἰς τὰ πλήθη,
κ' ἡ χεὶρ ἡ μόνη της πληγὰς χειρῶν μοιράζει πλείστων·
εἰς τὴν ὁδὸν δὲ μαχητῶν τὴν ἠκολούθει στίφος,
ἣν αἱ πληγαί της ἔσχιζον, ἣν ἔτεμνε τὸ ξίφος.

16

Ἁρπάζει ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν τὴν λείαν τῶν συντρόφων·
καὶ βῆμα βῆμ' ἀρχίσαντες νὰ ὀπισθοδρομῶσιν
οἱ Φράγκοι, εἰς ἀπότομον συνῆλθον πάλιν λόφον,
ὅπου ὁ τόπος δύναται φυγάδας νὰ τοὺς σώσῃ.
Τότε, καθὼς πυριλαμπεῖς τῶν νεφελῶν τὸν ζόφον
οἱ κεραυνοὶ ῥηγνύουσι, κ' ἐπὶ τὴν γῆν ὁρμῶσι,
καὶ ὁ Ταγκρέδης, τῷ κλεινῷ στρατάρχῃ ὑπακούων,
ὁρμᾷ, τῶν ἀντιπάλων του τὴν φάλαγγ' ἀποκρούων.

17

Φέρει δὲ τόσον στερεῶς τὸ ἐμβριθές του δόρυ,
καὶ τόσον ἔχει μάχιμον ὁ νεανίας ἦθος,
ὥστ' ἔδειξε τῷ Βασιλεῖ, ὃς ἄνω ἐθεώρει,
ὅτ' ἦτον ἥρως ἐκλεκτὸς εἰς τῶν ἐχθρῶν τὸ πλῆθος·
καὶ λέγει τῇ συντρόφῳ του, ἐνῷ ἡ νέα κόρη
σφοδρὸν παλμὸν ᾐσθάνετο νὰ τῇ κινῇ τὸ στῆθος·
«Γνωρίζεις σὺ τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτοὺς ἐκ συνηθείας,
καὶ ὅταν ἔτι κρύπτωνται ὑπὸ τὰς πανοπλίας.

18

«Τίς εἶν' αὐτὸς, ὅστις ὁρμὴν ἀκράτητον δεικνύει;
Εἶν' ἡ μορφή του μάχιμος κ' οἱ ὀφθαλμοὶ ὀργίλοι.»
Οὐδὲν ἡ κόρη ἀπαντᾷ, ἀλλὰ τῇ ἀναβρύει
ἓν δάκρυ εἰς τὰ βλέφαρα, εἷς γόος εἰς τὰ χείλη·
ἐντός της πλὴν τὸν στεναγμὸν, ἐντὸς τὸ δάκρυ κλείει,
ἀλλὰ δὲν δύνατ' ἐντελῶς καὶ νὰ τὰ καταστείλῃ.
Ῥοδόχροι περιβάλλουσι τοὺς ὀφθαλμούς της γύροι,
καὶ ἀτελὴς ὀλοφυρμὸς τὸ στῆθός της ἐγείρει.

19

Πλὴν τέλος διὰ λέξεων ἀπήντησε δολίων,
καὶ ἄλλους κρύπτει πόθους της τοῦ μίσους ὁ μανδύας.
«Φεῦ! τὸν γνωρίζω, Βασιλεῦ, καὶ μεταξὺ χιλίων
νὰ τὸν γνωρίσω ἱκανὰς μοὶ ἔδωκεν αἰτίας.
Τὸν εἶδα ὅταν αἵματος λαῶν μου τῶν ἀθλίων
ἐπλήρου τὰ πεδία μας, τὰς τάφρους τὰς βαθείας.
Πόσον καιρία καὶ σκληρὰ πᾶσα πληγή του ἦτον!
Δὲν τὰς ἰῶσι βότανα ἢ τέχναι τῶν γοήτων.

20

«Εἶν' ὁ Ταγγρέδος. Εὔχομαι εἰς τὰς ἐμὰς ἀλύσεις
νὰ τὸν κρατήσω δέσμιον, ἀλλ' ὄχι νεκρὸν, ζῶντα,
ὅπως κορέσω ἐν αὐτῷ, γλυκείας ἐκδικήσεις
τὸν πόθον ἐφιέμενον, τὸν πόθον μου διψῶντα.»
Εἶπεν αὐτὰ, δεχόμενα διπλᾶς τὰς ἐξηγήσεις,
καὶ ἄλλως μὲν νοούμενα, ἀλλοῖα ὅμως ὄντα.
Τὰ εἶπε, καὶ μὲ τὴν φωνὴν συγχρόνως τὴν ὑστάτην
ἐξέπεμψα καὶ στεναγμὸν, ὃν καταπνίγει μάτην.

21

Ἀλλ' ἡ Χλωρίνδα ἀνθορμᾷ καὶ τὸν ὁρμῶντα φθάνει·
τὴν λόγχην εἰς τὸν θώρακα στηρίζουσα προτείνει.
Αἱ λόγχαι συνετρίβησαν προσβάλλουσαι τὰ κράνη,
καὶ ἡ λωρὶς τοῦ κράνου της ἐλύθ' ἡ δερματίνη·
τὸ ἀποσείει δὲ αὐτὸς μιᾷ πληγῇ, κ' ἐφάνη
εἰς τὸ στρατόπεδον γυμνὴ τὴν κεφαλὴν ἐκείνη.
Πίπτ' εἰς τοὺς ὤμους της χρυσῆ ἡ κόμ' ἠνεμωμένη,
καὶ κόρ' ὑπὸ στολὴν ἀνδρὸς ἐφάνη κρυπτομένη.

22

Λάμπει τὸ βλέμμα, στίλβουσιν ὀργίλ' οἱ ὀφθαλμοί της.
Ἂν ὀργιζόμενοι γλυκεῖς, γελῶντες τί θὰ ἦσαν;
Ταγγρέδη, ποῦ ἐστρέφεσο; τί ἀλλαχοῦ ἐζήτεις;
Οἱ φίλοι χαρακτῆρές της τῆς μνήμης σου ἀπῆσαν;
Σοὶ εἶναι λοιπὸν ἄγνωστος ἡ θάλλουσα μορφή της;
Ἐρώτα τὴν καρδίαν σου τὴν ὑπ' αὐτῆς τρωθεῖσαν.
Παρὰ τὴν ἔρημον πηγὴν τὴν εἶχες ἀπαντήσει,
ὅταν θερμὸν τὸ μέτωπον προσῆλθε νὰ δροσίσῃ.

23

Αὐτὸς ἀπὸ τοῦ λόφου της καὶ τῆς γραπτῆς ἀσπίδος
δὲν τὴν ἐγνώρισεν, ἀλλὰ τὴν εἶδε κ' ἐλιθώθη.
Ἐκείνη δὲ τὴν κεφαλὴν μετὰ πολλῆς φροντίδος
καλύψασα, ἐφώρμησε, καὶ φεύγοντα τὸν ὤθει.
Ἐν ᾧ δ' αὐτὸς ὑποχωρῶν ἐμπρὸς τῆς νεανίδος,
εἷς τῶν λοιπῶν τὸν διωγμὸν καὶ τὴν σφαγὴν ἐδόθη,
ἐπαπειλοῦσα ἕπεται καὶ τῷ φωνάζει· Στῆθι!
Καὶ δύω τῷ ὑπόσχεται θανάτους εἰς τὰ στήθη.

24

Ὁ μαχητὴς προσβάλλεται καὶ δὲν ἀντιπροσβάλλει.
Διὰ τὰς ἀπειλούσας τον πληγὰς οὐδὲν τῷ μέλλει,
καὶ τοὺς ὡραίους ὀφθαλμοὺς προσβλέπει, καὶ τὰ κάλλη,
ἀφ' ὧν ὁ ἔρως ἀσφαλῆ ἐξακοντίζει βέλη.
Καὶ ἔλεγε καθ' ἑαυτόν· «Πᾶσα πληγὴ ἐσφάλη,
καὶ θὰ σφαλῇ πᾶσα πληγὴ ἣν ἐκ χειρός της στέλλει.
Πλὴν, τῶν πληγῶν της σφάλλεται ἐκείνων οὐδεμία,
ἃς καταφέρ' ἡ εὐγενὴς μορφή της τῇ καρδίᾳ.

25

Καὶ ἀπεφάσισεν, ἐὰν κ' ἐλέους ἀποκλείων
πᾶσαν ἐλπίδα, ἄγνωστος, σιγῶν νὰ μὴ ἐκπνεύσῃ.
Θέλει νὰ μάθ' ἡ ἄσπλαγχνος, πῶς ἕνα τῶν δεσμίων,
τῶν πιστοτέρων δούλων της ὡπλίσθη νὰ φονεύσῃ.
«Σὺ, λέγει, ἥτις μεταξὺ τοσούτων πολεμίων
φαίνεσ' ἐμὲ νὰ πολεμῇς πῶς ἔχεις ἐκστρατεύσει,
ἐνταῦθα, εἰς τὸν ὅμιλον μὴ μάτην πολεμῶμεν.
Ἐξέλθωμεν τῆς συμπλοκῆς, καὶ ἀντιμετρηθῶμεν.

26

«Οὕτως ἂν φθάνῃ βλέπομεν ἡ ἐδική μου ῥώμη
τὴν σήν.» Ἡ κόρ' ἡ ἄτρομος τὸν ἤκουσε, κ' ἐνδίδει.
Καὶ ἀψηφοῦσα πῶς γυμνὴ πνέ' ἡ λυτή της κόμη,
προβαίνει· ὁ δὲ ἔκθαμβος ἀκολουθεῖ, καὶ ἤδη
εἰς μάχην παρατάττεται, καὶ πρὶν αὐτὸς ἀκόμη
ἀντιταχθῇ, ἤδη ὁρμᾷ, ἤδη πληγὰς τῷ δίδει.
Ὁ δὲ φωνάζει· «στρέψωμεν τὰς σπάθας εἰς τὰς θήκας,
καὶ πρὸ τῆς μάχης θέσωμεν τῆς μάχης τὰς συνθήκας.»

27

Καὶ τότε, τὴν ἐπίθεσιν ὡς ἔπαυσεν ἐκείνη,
θρασύτερος δι' ἔρωτα καὶ δι' ἀπελπισίαν,
«Ἰδού, τῇ λέγ', οἱ ὅροι μας· ἂν σ' ἀπαρέσκ' εἰρήνη
ἢ μετ' ἐμοῦ, ἐκρίζωσον κἂν τὴν ἐμὴν καρδίαν,
οὐχὶ ἐμὴν εἰς τὸ ἑξῆς· ἂν θέλῃ νὰ τὴν κτείνῃ
ἡ χείρ σου, δός τῃ θάνατον, ὢ δὸς εὐεργεσίαν!
Εἶν' ἐδική σου πρὸ πολλοῦ· ὤ! λάβε την ὀπίσω·
ἐκρίζωσον καὶ λάβε την, καὶ δὲν θὰ σ' ἐμποδίσω.

28

Ἰδοὺ τὸ στῆθος, κτύπα το. Ἰδοὺ ἐμπρός σου κλίνων
ἀόπλους τοὺς βραχίονας· τί δὲν μὲ ἀποκτείνεις;
Εὔκολον θέλεις τὴν πληγήν; Τὸν θώρακά μου λύνων,
σοὶ παριστῶ τὸ στῆθός μου γυμνόν, ἂν τὸ προκρίνῃς.»
Καὶ ἴσως θὰ παρέτεινεν ἐπέκεινα τὸν θρῆνον
καὶ τὰς ἐκφράσεις τῆς δεινῆς ἐρωτικῆς ὀδύνης,
ἀνίσως ἐπερχόμενος ἐκεῖ ἀκαταλλήλως
δὲν τὸν διέκοπτε στρατὸς καὶ ἐχθρικὸς καὶ φίλος.

29

Διώκουσ' οἱ χριστιανοὶ ἐκθύμως τὸν ἐχθρόν των,
ὅστις ἐπίτηδες ἢ μὴ φεύγ' εἰς αὐτὰ τὰ μέρη.
Ἐκεῖ ἰδών τις, ἄσπλαγχνος ἀνὴρ τῶν διωκόντων
τὴν χρυσῆν κόμην της λυτὴν ὁ ἄνεμος νὰ φέρῃ,
ἐστράφη, καὶ διέτεμε δρομαῖος τὴν ὁδόν των,
καὶ ὕψωσε τὴν χεῖρά του πληγὴν νὰ καταφέρῃ.
Ἀλλ' ὁ Ταγγρέδης ἔκραξεν ἀπελπισίας πλήρης
ἅμα τὸν κίνδυνον ἰδών, καὶ ὥρμησε ξιφήρης.

30

Πλὴν δὲν ἐπρόφθασ' ἐντελῶς, καὶ ὑπὸ τοῦ ὁπλίτου
ὁ τράχηλός της ὁ λευκὸς, ὁ κύκνειος ἐνίχθη.
Τὸ τραῦμα ἦτον ἐλαφρόν· ἀλλὰ οἱ σταλαγμοί του
τὴν κόμην ῥαίνουν τὴν ξανθὴν, κ' ἡ κόμη ἐφοινίχθη,
ὡς ὁ χρυσὸς φοινίσσεται ὑπὸ χειρὸς τεχνίτου,
ὁπόταν μετὰ τιμαλφῶν ἀνθράκων συνεμίχθη.
Πλὴν τοῦ Ταγγρέδου ὁ θυμὸς ἀκάθεκτος ἐξήφθη
ὡς εἶδεν αἷμά της χυθὲν, καὶ ὡς λυσσῶν ἐῤῥίφθη.

31

Ὁ στρατιώτης ἔφευγεν, ὁ δ' ὑπ' ὀργῆς μεθύων,
ἐδίωκε, καὶ τρέχουσιν ἀστραπηδὸν ἐκεῖνοι.
Ἡ δὲ Χλωρίνδ' ἀμφίῤῥοπος τοὺς βλέπει τὸ πεδίον
μετροῦντας· πλὴν τὴν δίωξιν ἀντὶ νὰ παρατείνῃ,
προστίθεται τοῖς φεύγουσιν ἐμπρὸς τῶν πολεμίων,
ἢ στρεφομένη κατ' αὐτῶν τὸ στῆθός της προτείνει,
καὶ δράμει καὶ παλινδρομεῖ, καὶ τρέπεται καὶ τρέπει.
Φυγὴ ἂν εἶναι ἢ τροπὴ ἐκεῖνο, οὐδεὶς βλέπει.

32

Ὁμοίως ταῦρος εὔτολμος ἐντὸς τῶν ἱπποδρόμων
ὅταν προτείνει κέρατα, φεύγουσ' οἱ κῦνες, ὅσοι
κατόπιν τὸν ἐδίωκον, ἀλλ' ὡς δοθῇ εἰς δρόμον,
μὲ νέαν ζέσιν κατ' αὐτοῦ καὶ μ' ὑλακὰς ὁρμῶσι.
Ἡ δὲ Χλωρίνδα φεύγουσα, ἀνεῖχ' ἐπὶ τῶν ὤμων
ὀπίσω τὴν ἀσπίδα της, τὴν κεφαλὴν νὰ σώσῃ.
Τοιοῦτος ὁ Μαυριτανὸς ἐν τοῖς ἀγῶσι φεύγει,
καὶ φεύγων, τὰς βολὰς ταχὺς τῶν δίσκων ἀποφεύγει.

33

Οὕτως οἱ μὲν διώκοντες, οἱ δ' εἰς φυγὴν τραπέντες,
τὰ τύχη ἐπλησίασαν τῆς πόλεως τελείως,
ὁπόταν οἱ Ὀθωμανοί, ἀλαλαγμὸν ἀφέντες,
εἰς τοὺς ἐχθροὺς παρέστησαν τὸ στῆθος αἰφνιδίως,
καὶ μέγαν γύρον ἔδραμον, καὶ μετ' αὐτὸν στραφέντες,
ὀπίσω των ἐπέπεσαν, κ' ἐπέπεσαν πλαγίως.
Συγχρόνως κατὰ μέτωπον μεθ' ἱκανῶν συντρόφων
καὶ ὁ Ἀργάντης ἐφορμᾷ προκύψας ἐκ τῶν λόφων.

34

Ὁ ἄγριος Κιρκάσιος τῶν τάξεων προβαίνων,
νὰ λάβῃ ἀνυπόμονος τὴν ἀπαρχὴν τῶν φόνων,
πρῶτον ἁπλόνει κατὰ γῆς ἱππέα τετρωμένον,
συγχρόνως εἰς τὸ πτῶμά του τὸν ἵππον του ἁπλόνων·
καὶ πρὶν τὸν πέλεκυν αὐτοῦ ἰδῇ συντετριμμένον,
μιαίνει τὴν κοπίδα του διὰ σφαγῶν ἀφθόνων.
Κατόπιν δ' ἐξεσπάθωσε, καὶ ὅπου ἂν ἐγγίζῃ,
θερίζει ὡς μὲ δρέπανον, φονεύ' ἢ τραυματίζει.

35

Καὶ ἡ Χλωρίνδ' ἀξία του ἐφάμιλλος, φονεύει
τὸν ἰσχυρὸν Ἀρδέλιον, πρεσβύτην ῥωμαλέον.
Δυὰς τὸ γῆράς του υἱῶν ἀνδρείων προστατεύει,
πλὴν μάταί' αἱ ὑπὲρ αὐτοῦ προσπάθειαι τῶν νέων,
ὅτι τὸν πρῶτον, Ἄλκανδρον, μακρὰν αὐτοῦ δεσμεύει
πληγὴ εὐρεῖα, κ' ἐξ αὐτῆς τὸ αἷμά του προῤῥέον.
Πολύφερνος δὲ ὁ υἱὸς ὁ δεύτερος ἐκείνου
μόλις κατώρθωσ' ἑαυτὸν νὰ σώσῃ τοῦ κινδύνου.

36

Ἀλλ' ὁ Ταγγρέδης τὸν δειλὸν καταδιώξας μάτην,
διότι τούτου ἔτυχεν ὁ ἵππος ταχυτέρους
τοὺς πόδας ἔχων, στρέφεται, κ' εἰς θέσιν ἀπωτάτην
παρασυρθέντας καθορᾷ τοὺς τολμηροὺς ἑταίρους.
Τοὺς βλέπει· ἐκυκλώθησαν. Κεντᾷ· τὸν ἀναβάτην
ὁ ἵππος φέρει ὡς πετῶν μακρὰν αὐτοῦ τοῦ μέρους,
ἀνδρεῖόν των ἐπίκουρον. Συγχρόνως δὲ μ' ἐκεῖνον
βοήθει' ἄλλη ἔρχεται ἀνδρῶν ῥιψοκινδύνων.

37

Εἰσὶν οἱ Πλάνητες αὐτοί, ὧν ὁ Δυδὼν ἡγεῖται,
εἰσὶ τὸ νεῦρον τοῦ στρατοῦ, τὸ ἄνθος τῶν ἀνδρείων.
Ὡς ἀστραπὴ ὁ ἄτρομος Ῥινάλδος προηγεῖται,
ὁ πάντων ἀνδρειότερος, καὶ τῶν καλῶν καλλίων.
Ἡ δ' Ἑρμινία ἔγνω τον, εἴτ' ἐκ τοῦ ἤθους, εἴτε
λευκὸν ὅτ' εἶχεν ἀετὸν τοῦ θυρεοῦ σημεῖον,
καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα της, ἐκθάμβως βλέποντά τον,
εἶπεν· «Ἰδοὺ ὁ δαμαστὴς τῶν ἀδαμαστοτάτων.

38

«Γνωρίζω ἐφαμίλλους του ὀλίγους ἢ οὐδένα,
καὶ ὅμως μόλις φαίνεται τὸ ἔαρ του ἀνθῆσαν.
Ἂν εἶχον ἓξ ὁμοίους του τὰ τάγματα τὰ ξένα,
εἰς τὴν Συρίαν πρὸ πολλοῦ θὰ ἦρχον δαμασθεῖσαν·
τὰ κράτη τὰ μεσημβρινά, καὶ τὰ ἀπῳκισμένα
πρὸς ἄκραν ἕω, εἰς αὐτῶν τὴν ἅλυσσιν θὰ ἦσαν.
Καὶ ἴσως ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ ὁ Νεῖλος τοῦ βαρέως
τὴν ἄγνωστόν του κεφαλὴν θὰ ἔκρυπτε ματαίως.

39

«Ῥινάλδος ὀνομάζεται· τὰ τείχη τῶν φρουρίων
τῆς δεξιᾶς του τρέμουσι τὰς ἑλεπόλεις ἧττον.
Ἤδη δὲ στράφητι, κ' ἰδὲ ἐκεῖνον τὸν ἀνδρεῖον,
στολὴν πρασίνην φέροντα μεθ' ὅπλων χρυσοχύτων.
Ἐκεῖνος εἶναι ὁ Δυδὼν, οἱ δὲ αὐτοῦ πλησίον,
ὁ λόχος ὁ περίφημος, ὁ λόχος τῶν Πλανήτων.
Εἶν' εὐγενὴς, εἶν' ἔμπειρος, εἶναι βαθὺς τὴν γνώμην,
τὴν ἡλικίαν προτερῶν, οὐδ' ὑστερῶν τὴν ῥώμην.

40

Ἰδὲ τὸν μέγαν, ἐν στολῇ βαδίζοντα μελαίνῃ.
εἶν' ὁ Γερνάνδος, ἀδελφὸς τοῦ Νορβεγοῦ δυνάστου·
ὡς τοῦτον ὑπερήφανον δὲν τρέφ' ἡ οἰκουμένη,
μόνον δ' αὐτὸ τὸ ἔλλειμμα θαμβοῖ τὰς ἀρετάς του.
Οἱ δύω πορευόμενοι ὡς εἷς συνηνωμένοι,
λευκὸν χιτῶνα ἔχοντες, λευκὰς τὰς παρυφάς του,
ὁ Ὀδοάρδος εἶν' αὐτὸς, κ' ἐκείνη ἡ Γιλδίππη·
ἀνδρείας εἰσὶν ἥρωες, πιστῶν συζύγων τύποι.»

41

Τοιαῦτα ἐν ᾧ ἔλεγεν, ἰδοὺ οἱ στρατιῶται
ἀγρίως συνεπλέκοντο, καὶ ηὔξανεν ὁ φόνος,
ὅτε Ταγγρέδης ὁ κλεινὸς, καὶ ὁ Ῥινάλδος ὅτε
τὸν κύκλον τὸν κατάφρακτον διέῤῥηξαν συμφώνως,
καὶ ὅτε ἦλθον βάλλοντες οἱ πλάνητες ἱππόται,
κ' ἐπέπεσεν ἀκάθεκτος ὁ λόχος τοῦ Δυδῶνος.
Καὶ τὸν Ἀργάντην ἔβαλεν ἡ τοῦ Ῥινάλδου σπάθη,
ὁ δὲ πεσὼν, νὰ ἐγερθῇ μ' ἀγῶνας ἐπροσπάθει.

42

Οὐδὲ θεν' ἀνεγείρετο, ὁ ἵππος ὀλισθαίνων,
ἂν τοῦ 'Ρινάλδου μετ' αὐτοῦ δὲν ἔπιπτε βιαίως,
καὶ ἂν ὁ ποῦς τοῦ μαχητοῦ ὑπὸ τὸν ἵππον μένων,
δὲν ἀπεκώλυεν αὐτὸν νὰ τιναχθῇ ταχέως.
Τῶν τοῦ Μωάμεθ δ' ὀπαδῶν τὸ σῶμα ἡττημένον,
ἐν τῇ φυγῇ του φέρεται πρὸς τὴν Σιὼν δρομαίως.
Μόν' ἡ Χλωρίνδ' ἀνθίσταται, καὶ ὁ 'Αργάντης μόνος
ἀναχαιτίζει τὴν ὁρμὴν τῆς ξένης λεγεῶνος.

43

Βαίνουσιν ἔσχατοι αὐτοί· ὡς δ' εἰς προβλῆτας βράχους
προσβάλλον ῥήγνυτ' ἐπ' αὐτῶν τῶν διωκτῶν τὸ κῦμα,
κ' ἐδύναντο οἱ φεύγοντες ἐκεῖνοι διὰ τάχους,
ἀσφαλεστέρως ὁπωσοῦν νὰ σπεύδωσι τὸ βῆμα.
Διώκει ὁ ἀκάθεκτος Δυδὼν τοὺς φυγομάχους,
καὶ τὸν Τιγράνην ἔφθασε τὸν γαῦρον, καὶ τὸ νῆμα
τοῦ βίου ῥήγνυσι, ταμὼν διὰ μιᾶς πληγῆς του,
καὶ τοῦ κορμοῦ τὴν κεφαλὴν χωρίσας τοῦ ἀπίστου.

44

Οὐδὲ εἰς τὸν 'Αλγάζαῤῥον ὁ θώραξ ὠφελεῖ τι,
οὐδὲ τὸν Κόρβαν ἔσκεπεν ἡ περικεφαλαία.
Αὐτοὺς εἰς τὸ μετάφρενον καὶ εἰς τὰ νῶτα πλήττει,
καὶ φθάνει ὡς τὸ πρόσωπον, τὸ στῆθος ἡ ῥομφαία.
Διὰ χειρός του ἡ ψυχὴ κατέλιπε τὰ σκύτη
τοῦ 'Αμουράτου καὶ Μεχμὲτ, τὰ φίλα καὶ ἡδέα,
καὶ τοῦ ἀγρίου 'Αλμανσόρ· οὐδὲ τῆς Κιρκασίας
ὁ γίγας ὑπεξέφευγεν αὐτὸν μετ' ἀσφαλείας.

45

Τὴν λύσσαν τίς τοῦ φοβεροῦ Ἀργάντου περιγράφει;
Ἀνακωχίζει, στρέφεται, καὶ πάλιν ὑπενδίδει,
καὶ πάλιν κατὰ τῶν ἐχθρῶν αἰφνίδιος ἐστράφη,
κ' εἰς τοῦ Δυδῶνος τὸ πλευρὸν πληγὴν βαθεῖαν δίδει,
ὥστε τὸ ξίφος εἰς αὐτὸ μέχρι λαβῆς ἐτάφη.
Ὁ στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ τὸ πνεῦμα παραδίδει,
πίπτει, καὶ τὰ ἡμίκλειστα πιέζει βλέφαρά του
σκληρὰ γαλήνη, σιδηροῦς ὁ ὕπνος τοῦ θανάτου.

46

Τρὶς τὰ ἠνέωξε, ζητῶν τὰς φωταυγεῖς ἀκτῖνας
τοῦ οὐρανοῦ, κ' ἐπὶ μιᾶς χειρὸς ἐναγωνίως
τρὶς ἐγερθείς, τρὶς ἔπεσεν· ὁ θάνατος δ' ἐκτείνας
τὸν πέπλον του, τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ ἔκλεισε τελείως·
τὰ μέλη του ἐλύθησαν, τὴν κεφαλήν του κλίνας,
ἐξέπνευσεν, ἐν ᾧ ἱδρὼς τὸν περιχέει κρύος.
Ὁ δ' ἄγριος Κιρκάσιος τὸ πτῶμα τοῦ Δυδῶνος
ἀφείς, δρομαῖος ἔφυγεν ἀφ' ὅπου λυσσᾷ φόνος.

47

Ἀλλ' ὅμως φεύγων στρέφεται, καὶ πρὸς τοὺς Φράγκους κράζει
λέξεις πικρὰς, αὐθάδειαν προκλητικὴν ἐχούσας·
«Ἱππότ', ἐκ τῆς μαχαίρας μου θερμὸν τὸ αἷμα στάζει·
χθὲς δῶρον ἔλαβον αὐτὴν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ σας.
Ἀγγείλατέ τῳ σήμερον εἰς χεῖράς μου πῶς σφάζει·
ἀναμφιβόλως θὰ χαρῇ τὴν χρῆσίν της ἀκούσας,
καὶ μετ' εὐχαριστήσεως βεβαίως θενὰ μάθῃ,
ὅτ' ἦτον τόσον χρήσιμος ὅσον καλὴ ἡ σπάθη.

48

«Εἰπέτε τῳ πῶς κ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐδικοῦ του στήθους
τῆς ἀρετῆς της θὰ ἴδῃ ἐνδείξεις σαφεστέρας·
καὶ ἂν δὲν ἔλθῃ μεταξὺ τοῦ μαχομένου πλήθους,
ἐγὼ θὰ ἔλθω πρὸς αὐτὸν ὡς τῶν σκηνῶν τὸ πέρας.»
Ἐκ τοῦ αὐθάδους λόγου του καὶ τοῦ αὐθάδους ἤθους
θυμούμεν' οἱ χριστιανοί, ὁρμῶσι πρὸς τὸ τέρας.
Ἀλλ' οὗτος δὲν ἐτόλμησε ν' ἀντισταθῇ εὐψύχως,
κ' ἐσώθη μετὰ τῶν λοιπῶν ὑπὸ τὸ σκέπον τεῖχος.

49

Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν ὑπερμεγέθεις πέτρας
ἤρξατο τότε ἡ φρουρὰ κυλίουσα νὰ στέλλῃ,
καὶ ἐπὶ τοὺς προσβάλλοντας κενοῦσα τὰς φαρέτρας,
τοξεύει ἀναρίθμητα εἰς τὸν ἀέρα βέλη·
Τὴν ἄμμον μᾶλλον τῆς ἀκτῆς ἢ τ' ἄστρα θὰ ἐμέτρας,
ὥστε οἱ Σύρ' εἰσέρχονται εἰς τὴν Σιὼν ἐν τέλει.
Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος ἐνταυτῷ τὸν πόδα ἀποσύρων
ὑπὸ τὸν ἵππον μείναντα, ὁρμᾷ κατὰ τῶν Σύρων.

50

Αὐτὸς κατὰ τοῦ στυγεροῦ φονέως τοῦ Δυδῶνος
αἱματηρὰν ἐκδίκησιν ἐπιθυμῶν κινεῖται,
καὶ κράζων τοὺς συντρόφους του, λαλεῖ μεγαλοφώνως.
«Ἡ τόση ἀπραξία σας τί εἶναι; τί ἀργεῖτε;
Δὲν δάκνει τὰς καρδίας σας τοῦ ἀρχηγοῦ ὁ φόνος;
Δὲν τρέχετε πρὸς τοὺς φονεῖς, καὶ δὲν τὸν ἐκδικεῖτε;
Καὶ πρέπει ἐν τοιαύτῃ μας δικαί' ἀγανακτήσει
τὸ φροῦδον τοῦτο τείχισμα νὰ μᾶς ἀναχαιτίσῃ;

51

«Διπλοῦς ἂν εἶναι σίδηρος, ἂν ἄθραυστος ἀδάμας,
τὰ τείχη τὰ ἐγκλείοντα τὸν βάρβαρον φονέα,
ἂς μὴ ἐκφύγῃ οὐδ' ἐκεῖ τὰς στιβαρὰς παλάμας,
ἂς τὸν πατάξ' ἡ πλάνη σας ἐκδικητὶς ῥομφαία.
Κατὰ τοῦ τείχους φέρωμεν τὰ ὅπλα τ' ἄμαχά μας.»
Εἶπε καὶ προηγήσατο μὲ βήματα ταχέα.
Ὁ πετροκέφαλος οὐδὲν φοβεῖται, δὲν τῷ μέλλει
ἂν τρικυμί' ἐπίκεινται, ἂν βράχοι καὶ ἂν βέλη.

52

Κινῶν τὴν χαίτην, ἄγριον τὸ πρόσωπον ὑψόνει
μετ' ἤθους τρόμον φέροντος καὶ θάῤῥους ἀδαμάστου,
ὥστε καὶ ἔνδον τῶν τειχῶν ἡ ὄψις του παγόνει
τὸ αἷμα, παραλύουσα τὴν δύναμιν ἑκάστου.
Ἀλλ' ἐν ᾧ τούτους ἀπειλεῖ κ' ἐκείνους ἐμψυχόνει,
ἐπέρχεταί τις, χαλεινῶν τὰς ἄφρονας ὁρμάς του·
ὁ Γοδεφρεῖδος τὸν καλὸν πέμπει αὐτῷ Σιγέρον,
ὅστις ὁρμᾷ τοῦ ἀρχηγοῦ τὰς ἐπιτάξεις φέρων.

53

Ἐπιτιμῶν δ' ὡς ἐξ αὐτοῦ τὴν ἄωρόν του ζέσιν,
ὀπίσω τὸν ἀκάθεκτον καλεῖ μεγαλοφώνως.
«Ἐπίστρεψον, τὸν προσκαλεῖ, εἰς ἣν ἐτάχθης θέσιν.
Τὴν τόλμην σου δὲν βοηθεῖ ὁ τόπος οὐδ' ὁ χρόνος.
Ὁ ἀρχηγὸς διέταξεν.» Εἰς τῆς ὁρμῆς τὴν μέσην
τὸν ἀναστέλλ' ἡ αὐστηρὰ φωνὴ τοῦ Βουλιῶνος.
Ἀλλὰ αὐτὸς ἐφρύαττε, διὰ συχνῶν σημείων
συγχρόνως δυσαπόκρυπτον τὸ πεῖσμά του δεικνύων.

54

Τὰ τάγματ' ἀποσύρονται, χωρὶς τῶν πολεμίων
οὐδεὶς τὴν ὑποχώρησιν ταράττων ν' ἀναστείλῃ.
Εἰς τὸν Δυξῶνα δ' ἔπειτα ὁ λόχος του δακρύων
προσφέρει πάσας τὰς τιμὰς ἃς τοῖς νεκροῖς ὀφείλει,
καὶ προσφιλὲς τὸν φέρουσι καὶ ἔντιμον φορτίον
οἱ εὐσεβεῖς βραχίονες, οἱ τεθλιμμένοι φίλοι.
Ἐν τούτοις δ' ἐκ περιοπῆς ὁ Βουλλιὼν ἐσκόπει
ὁποῖον ἦν τὸ φρούριον κ' οἱ ὀχυροί του τόποι.

55

Ἐπὶ διδύμων κάθηται ἡ πόλις ὑψωμάτων,
ἀντιμετώπων, ὧν τὸ ἓν τὸ ἄλλο ὑπεραίρει·
κοιλὰς δι' αὐτῶν ἄγουσα, χωρίζει τὰ πλευρά των,
ἐνῷ τὴν πόλιν ἐνταυτῷ εἰς δύω σχίζει μέρη.
Αἱ τρεῖς πλευραὶ τῆς πόλεως κρημνῶν εἰσὶν ἀβάτων,
ἡ δὲ τετάρτ' εἰς τὰ ἐντὸς ἀνεπαισθήτως φέρει.
Ἀλλὰ πρὸ ταύτης τῆς βατῆς, τῆς πρὸς βοῤῥᾶν ὀρώσης,
τείχ' ὑψηλὰ προΐστανται, κ' ἐπάλξεων πυργώσεις.

56

Ἐντὸς ἡ πόλις κέκτηται ὑπόγεια ταμεῖα
τοῦ ὑετίου ὕδατος, διώρυγας καὶ κρήνας·
ἀλλ' ἔξω χλόη οὐδαμοῦ εἰς τὰ ξηρὰ πεδία,
οὐδαμοῦ ῥύακος πηγὴ εἰς τὰς ἀνύδρους θῖνας,
ἢ δάση μεγαλόσκια, ἢ θάλλουσα φυτεία,
ἢ δένδρα μετριάζοντα τὰς θερινὰς ἀκτῖνας.
Μακρὰν δ' ἓξ στάδια δρυμὼν ἐκτείνεται, ζοφώδης,
νοσώδη ἔχων τὴν πνοήν, καὶ τὰς σκιὰς φρικώδεις.

57

Πρὸς δ σημεῖον τῆς αὐγῆς τὸ ἄστρον ἀνατέλλει,
εὐδαίμων, 6αθυκύμαντος, ὁ Ἰορδάνης χεῖται.
Πρὸς δὲ τὴν δύσιν, τὸ εὐρὺ Αἰγαῖον διαστέλλει,
τ᾽ἀπέραντά του κύματα· πρὸς τὸν βοῤῥᾶν δὲ κεῖται
ἡ Βέθελ, ἥτις πήξασα βωμὸν, τιμὰς ἐτέλει
εἰς χρυσοῦν μόσχον· μετ᾽ αὐτὴν οἰκοῦσ᾽ οἱ Σαμαρῖται.
Ἀφ᾽ ὅπου νέφη δ᾽ ὄμ6ρια ὁ νότος συσσωρεύει,
ἡ πόλις τῆς γενέσεως, ἡ Βηθλεὲμ προνεύει.

58

Ἐν ᾧ δὲ κατεσκόπευε τὰ περὶ τὴν Σιῶνα
ὁ Γοδεφρεῖδος, ἐρευνῶν τὰ τείχη, τὰ πεδία,
τὸν τόπον τῆς παρεμ6ολῆς, καὶ πάντα προμαχῶνα,
καὶ θέσις πρὸς τὴν ἔφοδον τίς ἦν ἐπιτηδεία,
τὸν βλέπει, κ᾽ εἰς τὸν ἄπιστον στραφεῖσα ἡγεμόνα,
καὶ δακτυλοδεικτοῦσά τον τῷ λέγ᾽ ἡ Ἑρμινία·
«Ὁ Γοδεφρεῖδος εἶν᾽ αὐτὸς ὃν βλέπεις ἐν πορφύρᾳ,
ὁ ἔχων τὸν βασιλικὸν καὶ μέγαν χαρακτῆρα.

59

«Ὄντως σεβάσμιος ἀνὴρ, πλασθεὶς διὰ τὸν θρόνον,
ἠξεύρων πῶς νὰ στρατηγῇ καὶ πῶς νὰ βασιλεύῃ,
καὶ στρατιώτης ἄξιος, οὐχὶ στρατάρχης μόνον.
Εἰς οἵαν τάξιν ἂν ταχθῇ, τὴν ἀρετὴν πρωτεύει.
Οὐδὲ ἀνδρεῖος μεταξὺ τῶν ξένων ἡγεμόνων,
οὐδὲ σοφός τις ὡς αὐτὸς εἰς τὴν Σιὼν ἀνέ6η.
Ὁ Ῥαϊμόνδος ἐν βουλαῖς, καὶ ἐν ταῖς μάχαις ἴσως
εἶν᾽ ὁ Ῥινάλδος πρὸς αὐτὸν καὶ ὁ Ταγκρέδης ἴσος.»

60

Ὁ δ' Ἀλαδῖνος πρὸς αὐτὰ ἀπήντησεν· «Εἰς μνήμην
τὸν ἔχω, ὅτ' εἰς τὴν αὐλὴν τὸν εἶδα τῆς Γαλλίας,
ὁπότε πρέσβυς παρ' αὐτῇ τῶν Αἰγυπτίων ἤμην.
Προεῖχεν εἰς τὰς εὐγενεῖς αὐτοὺς ἱππομαχίας.
Κ' εἰς τὴν μορφήν του ἔκτοτε, ἂν καὶ χνοὸς ἐρήμην,
καὶ εἰς τὰς νέας χάριτας τῆς πρώτης ἡλικίας,
καὶ εἰς τὰς πράξεις πάσας του, καὶ εἰς τοὺς λόγους εἶδον
μελλούσης τύχης οἰωνοὺς, καὶ ὑψηλῶν ἐλπίδων.

61

«Φεῦ! τελεσθέντας οἰωνούς!» Κ' ἐδῶ καταβιβάζει
θολὸν τὸ βλέμμα. Ἔπειτα δ' ὑψῶν αὐτὸ, ἠρώτα.
«Τίς δ' εἶν' αὐτὸς ὃν ὁ χιτὼν ὁ ἀλουργὸς σκεπάζει,
καὶ ἴσος πρὸς τὸν φέροντα μοὶ φαίνεται, τὰ πρῶτα;
Ὢ! πόσον κατὰ τὴν μορφὴν ἐκεῖνον ὁμοιάζει,
ἐὰν καὶ ὑψηλότερον κ' εὐρύτερον τὰ νῶτα!»
«Ὁ Βαλδοβῖνος, κύριε, τῷ λέγει. Ἡ μορφή των
αὐτοὺς ἐλέγχει ἀδελφοὺς, κ' αἱ πράξεις των οὐχ ἧττον.

62

«Ἀλλὰ ἰδὲ τὸν ἕτερον αὐτὸν, ἐξ εὐωνύμων,
ὅστις συντρέχων φαίνεται διὰ γνωμῶν καὶ λόγων.
Εἶν' ὁ Ῥαιμένδος, ἄνθρωπος πολύπειρος, νοήμων,
ὃν σοὶ ἐπήνουν συνεχῶς, καὶ ἤδη λευκοπώγων.
Στρατηγημάτων ὡς αὐτὸν οὐδείς ἐστιν εἰδήμων,
οὐδ' ἐφευρέσεων ἐντὸς στρατηγικῶν συλλόγων·
τὸ κράνος δ' οὗτος ὁ φορῶν, μὲ λόφους ἐπιχρύσους,
εἶν' ὁ υἱὸς τοῦ ἔχοντος τῶν Βρετανῶν τὰς νήσους.

63

«Ὁ Γέλφος εἶναι μετ' αὐτοῦ, χαριεστάτου ἤθους,
καὶ εἰς ἀρχαίαν γενεὰν ἀνήκων λαμπροτάτην.
Ναί, τὸν γνωρίζω ἀκριβῶς ἐκ τοῦ κυρτοῦ του στήθους.
Τοὺς ὤμους ἔχει στιβαροὺς κ' εὐρεῖαν ἔχει πλάτην.
Ἀλλὰ τὸν μέγαν μου ἐχθρὸν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ πλήθους
δὲν βλέπω μετὰ τῶν λοιπῶν, καὶ τὸν ζητῶ εἰς μάτην,
τὸν Βοημόνδον, ἔχοντα αἱμοσταγῆ τὴν χεῖρα,
καὶ ὅλης μου τῆς πατρικῆς οἰκίας ὀλετῆρα.»

64

Τοιαῦτα διελέγοντο· ἀφ' οὗ δὲ τῶν φρουρίων
τὴν θέσιν παρετήρησεν ὁ στρατηγός, κατέβη.
Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς του τὸ χωρίον,
ἃς βράχοι περιστέφουσιν, ἀπρόσβλητον πιστεύει,
σκηνοποιεῖται κατ' ἀρχὰς πρὸς τ' ὁμαλὸν πεδίον,
τὸ πρὸ τῆς πύλης κείμενον, ἥτις πρὸς ἄρκτον νεύει,
κ' ἐκεῖθεν παρατείνεται ἡ δεξιά του πτέρυξ
τοῦ πύργου, ὅστις λέγεται ὁ Γωνιαῖος, πέριξ.

65

Καὶ οὕτω τὸ στρατόπεδον πηχθέν, τοῦ περιβόλου
τῆς πολεμίας πόλεως ἐζώννυε τὸ τρίτον.
Νὰ περιφράξῃ δὲ αὐτῆς τὸ φρούριον διόλου
καθ' οἵαν εἶχεν ἔκτασιν, ἀδύνατον τῷ ἦτον.
Ἀλλ' ὅλων τῶν κοινωνιῶν, πάσης ὁδοῦ εὐκόλου
πρὸς βοηθείας, ἐγκρατὴς ἐγένετο οὐχ ἧττον.
Κατέσχε πᾶσαν στενωπὸν πρὸς ἅπαντα τὰ μέρη,
ἥτις ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ πρὸς τὴν πόλιν φέρει.

66

Καὶ διατάττει, αἱ σκηναὶ ὑπὸ πυκνῶν πασσάλων
καὶ ὑπὸ τάφρων ἀσφαλῶν νὰ περικυκλωθῶσιν,
ὅπως ἀφόβως ἵστανται κατὰ τῶν ἀντιπάλων
εἴτ' ἔσωθεν ἐκδράμωσιν, εἴτ' ἔξωθεν ὁρμῶσιν.
Ἀφ' οὗ δὲ ταύτας ἔδωσε τὰς προσταγὰς μετ' ἄλλων,
ἀπῆλθε βλέμμα ὕστατον εἰς τὸν νεκρὸν νὰ δώσῃ.
Κ' ἐστράφη ὅπου ἔνδακρυ, μὲ τεθλιμμένον ἦθος,
τὸ τοῦ Δυδῶνος λείψανον περιστοιχεῖ τὸ πλῆθος.

67

Κυκλούμενος ὑπὸ πομπῆς καὶ φιλικῶν φροντίδων,
μεγαλοσχήμων ὁ νεκρὸς ἐπὶ φερέτρου κεῖται.
Ὡς δ' εἶδαν προσερχόμενον τὸν μέγαν Γοδεφρεῖδον,
ἐπῆραν θρήνου καὶ κλαυθμοῦ φωνὴν οἱ συμπολῖται.
Ὁ δ' ἐσιώπα, εἰς ὁρμὴν τῆς λύπης μὴ ἐνδίδων,
χωρὶς φαιδρὸς νὰ φαίνηται, οὐδὲ νὰ θορυβῆται.
Βαρυθυμῶν, εἰς τὸν νεκρὸν τὸ βλέμμα του προσήλου,
καὶ οὕτως ἐμνημόνευσε τοῦ τεθνεῶτος φίλου.

68

« Οὐχί σοι πένθος καὶ κλαυθμοὺς οἱ μένοντες ὀπίσω!
Ἐπὶ τῆς γῆς ἀποθανὼν, ἐν οὐρανῷ ἀνέστης.
Ἐνταῦθα, ὅπου τὸν θνητὸν μανδύαν ἀπεδύσω,
ἴχνος κατέλιπ' ἐπὶ γῆς ἡ δόξα σου σαφές της.
Χριστιανὸς πολεμιστὴς ἁγνὸς ἐνταῦθα ἦσο,
χριστιανὸς καὶ ἄμωμος εἰς τὸν Θεὸν παρέστης.
Ψυχὴ ὁσία, εἰς Θεὸν βόσκεις ποθοῦν τὸ βλέμμα,
καὶ φέρεις τὸ ἀθάνατον τῶν πράξεών σου στέμμα.

69

«Σὺ χαίρουσα ἐν οὐρανοῖς, ὦ μακαρία, ζῆθι!
Ἂν κλαίωμεν, οὐχ ὑπὲρ σοῦ, ὑπὲρ ἡμῶν οἱ θρῆνοι,
διότι τῆς ἀρίστης του μερίδος ἐστερήθη
τὸ στράτευμα, ἐξ οὗ νεκρὰ ἡ κεφαλή σου κλίνει.
Ἀλλ' ἂν δι' οὗ ὡς θάνατον δοξάζουσι τὰ πλήθη
μεγάλη μᾶς ἐπέλιπε βοήθεια γηΐνη,
σύ, ἐκλεκτὸς εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν ἱερὰν ἀγκάλην,
σὺ οὐρανίαν δύνασαι νὰ μᾶς παρέξῃς ἄλλην.

70

«Καὶ ὡς σὲ εἴδομεν, θνητὸς δι' ὅπλων ἐπιγείων
ὑπὲρ ἡμῶν νὰ μάχησαι ὡς εἷς τῶν ἡμετέρων,
ὁμοίως ἐν τῷ οὐρανῷ μὴ παύσου, πνεῦμα θεῖον,
τῶν φίλων νὰ ὑπερμαχῇς δι' ὅπλων ἀνωτέρων.
Τὸν φόρον τῶν εὐχῶν ἡμῶν προσδέχου τῶν κρυφίων,
κ' ἐξιλεοῦ, βοήθειαν εἰς τὰς ἀνάγκας φέρων.
Σὺ νίκης ἄγγελος γενοῦ, κ' ἐν ὕμνοις καὶ παιᾶσι
τὸ στράτευμα ἐν τοῖς ναοῖς καὶ σὲ θενὰ δοξάσῃ.»

71

Τοιαῦτα ηὔξατο. Ἡ νὺξ προβαίνει μελανείμων,
καὶ τὰς ἐσχάτας τοῦ φωτὸς ἀπέσβυνεν ἀκτῖνας·
καὶ λήθην πόνων φέρουσα καὶ ἰδεῶν πενθίμων,
ἀπέματτε τὰ δάκρυα καὶ ἴα τὰς ὀδύνας.
Ὁ ἀρχηγὸς δὲ μηχανῶν εἰς προσβολὴν χρησίμων
τὴν παρουσίαν ἄφευκτον εἰς τοὺς σκοποὺς του κρίνας,
τὸν τόπον τῆς ξυλεύσεως, τὸ σχῆμα ἐμελέτα,
καὶ τῶν βλεφάρων του μακρὰν ὁ ὕπνος του ἐπέτα.

72

Μετὰ τῶν πρώτων δ' ἐγερθεὶς τοῦ λυκαυγοῦς ἀκτίνων,
μόνος του θέλει τὴν πομπὴν τοῦ φίλου του νὰ φέρῃ.
Ὁ τάφος του δ' ἐξ εὐωδῶν δοκῶν κυπαρισσίνων
ἐσκάφ' εἰς λόφου πρόποδας, πρὸς τὰ τῆς τάφρου μέρη.
Ἄνωθεν φοῖνιξ δὲ, πλατεῖς τοὺς κλάδους του ἐκτείνων,
εἰς ὕψος, μεγαλοπρεπὴς, τὴν κορυφήν του αἴρει.
Ἐνταῦθα τὸν κατέθεσαν. Ψαλμοὶ δὲ ἱερέων
ἀνάπαυσιν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐζήτουν τελευταῖον.

73

Καθ' ἅπαντας τοὺς κλῶνάς του τὸ δένδρον περιήφθη
ὑφ' ὅπλων, καὶ παντοδαπῶν συμβόλων καὶ λαφύρων,
κατακτηθέντων ἄλλοτε, ὁπότε ἀντεμείφθη
διὰ νικῶν ἡ τόλμη του ἐπὶ Περσῶν καὶ Σύρων·
ὁ δὲ κορμὸς τοῦ φοίνικος ἐν μέσῳ ἐκαλύφθη
ὑπὸ τοῦ θώρακος αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν σιδήρων,
καὶ ἐπεγράφη ἐπ' αὐτῶν, «Δυδὼν ἐνθάδε κεῖται.
Τὸν ἔνδοξον πολεμιστὴν τιμᾶτε, παροδῖται!»

74

Ὁ εὐσεβὴς δὲ Βουλλιὼν ὡς εἶχε περατώσει
τὸ ἔσχατον πρὸς τὸν νεκρὸν καὶ πένθιμον καθῆκον,
πρὸς τὸν δρυμῶνα ξυλουργοὶ ὁρίζει νὰ πεμφθῶσι,
καὶ φρουρῶν λόχος μετ' αὐτῶν ν' ἀπέλθῃ ὁ ἀνήκων.
Ἦν δ' ἐν κοιλάδι ὁ δρυμὼν, καὶ εἶχε τὸν προδώσει
εἰς τὸν στρατὸν ἐγχώριος ἀνὴρ ἐκ τῶν κατοίκων.
Ὡς πάντες δὲ συνήχθησαν οἱ τοῦ στρατοῦ τεχνῖται,
ὁ ὄλεθρος τῆς πόλεως ἐνταῦθα τεχνουργεῖται.

75

Εἰς τὴν τῶν δένδρων ἐκτομὴν προτρέπουσιν ἀλλήλους.
Καὶ καθυβρίζει ὁ χαλκὸς δρυμῶνας ἀϊδίους.
Ἐπάγοντες πελέκεων πληγὰς ἀλλεπαλλήλους,
φοίνικας ῥίπτουσ' ἱερούς, μελίας δασοβίους,
ἐλάτας, ὑψηλοὺς φηγούς, καὶ πρίνους πολυφύλλους,
καὶ κυπαρίσσους νεκρικάς, καὶ λάρικας ἀγρίους,
καὶ τὰς πτελέας μετ' αὐτῶν, ἐν αἷς ἐμπλεκομένη,
πρὸς οὐρανὸν ἡ ἄμπελος χαρίεσσ' ἀναβαίνει.

76

Οἱ μὲν κτυπῶσι σμίλακας, καὶ δρῦς κτυπῶσιν ἄλλοι,
αἵτινες κόμας ἤλλαξαν χιλίας εἰς τὰ δάση,
καὶ χιλιάκις ὁ βοῤῥᾶς τὰς εἶχε μὲν προσβάλει,
ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἴσχυσε νὰ τὰς καταδαμάσῃ.
Κ' ἡ βουμελία, εὔοσμος, κ' ἡ κέδρος ἡ μεγάλη,
εἰς τὰς τριζούσας ῥίπτονται ἁμάξας ἐπὶ πᾶσι·
αἱ δὲ κραυγαί, καὶ ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων ἡ μυρία
τῶν φωλεῶν των ὄρνεα σοβοῦσι καὶ θηρία.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

1

Ἐν ᾧ δὲ κατεσκεύαζον αὐτοὶ τὰς ἑλεπόλεις,
καθότι ἤδη προσεχὴς τὰς περιμένει χρῆσις,
ὁ ἀποτρόπαιος ἐχθρὸς τῆς οἰκουμένης ὅλης
λοξῶς βασκαίνει τὸν στρατὸν, τοὺς στρατηγοὺς ἐπίσης·
καὶ βλέπων τους εἰς τὰ καλὰ προθύμους, ὁ ἐξώλης,
τὰ χείλη μέχρις αἵματος δαγκάνει ὑπὸ λύσσης.
Τὸν πόνον δ᾽ ὅς τὸν ἔδακνεν, ὡς ταῦρος τραυματίας,
ἐκπέμπει ὠρυόμενος, φυσῶν μετ᾽ ἀγωνίας.

2

Ἐν τούτοις, τοῖς Χριστιανοῖς σκεπτόμενος ὁποίαν
πηγὴν νὰ εὕρῃ συμφορῶν καὶ ἀφορμὴν δακρύων,
τὸν φοβερὸν αὐτοῦ λαὸν συνάγ᾽ εἰς ἐκκλησίαν
(ὢ ἐκκλησί᾽ ἀπαίσιος!) ἐντὸς τῶν βασιλείων,
ὡς ἂν ἦν ἔργον εὐχερὲς, καὶ κοῦφον ἂν ἦν λίαν,
ὁ ἄφρων νὰ ἐξαναστῇ κατὰ βουλῶν τῶν θείων.
Ναὶ, ἄφρων, ὅστις λησμονεῖ, τεθεὶς τῷ Θεῷ ἴσα,
πῶς τοῦ Θεοῦ ἡ δεξιὰ βροντᾷ παροργισθεῖσα!

3

Τοῦ σκότους τοὺς οἰκήτορας καλεῖ τοῦ ἐξωτάτου
ἡ σάλπιγξ ἡ ταρτάρειος, βραχνὸν ἀφεῖσα τόνον.
Ὁ ᾅδης τρέμει, σείονται τὰ μαῦρα βάραθρά του,
καὶ τρίζει ὁ τυφλὸς ἀὴρ τῶν ζοφερῶν κευθμώνων.
Ὁ κεραυνὸς, ἐξ οὐρανοῦ ἐνσκήπτων ὑπερτάτου,
δὲν φέρει τόσον πάταγον οὐδὲ τοσοῦτον κλόνον,
οὐδ' ἡ σκιρτῶσα γῆ, ἀτμῶν ἐγκύμων διαπύρων,
ὁμοίως δὲν τινάσσεται εἰς ἔκρηξιν κρατήρων.

4

Οἱ τῆς ἀβύσσου δαίμονες, ὁρμῶντες, εἰς τοῦ σκότου
τὰς πύλας συσσωρεύονται ἀπὸ τῶν φωλεῶν των.
Ὢ ἀσχημίας! ὢ μορφῆς φρικτῆς καὶ ἀλλοκότου!
Τρόμος καὶ θάνατος οἰκεῖ ἐντὸς τῶν ὀφθαλμῶν των.
Τινὲς τραγόποδες, τὴν γῆν κτυπῶσι μετὰ κρότου,
καὶ φέρουσ' εἰς τὴν κεφαλὴν πλεκτάνας ἐκ δρακόντων.
Ὑπερμεγέθης δὲ οὐρὰ ὀπίσω των κυρτοῦται,
ἥτις ὡς μάστιξ κάμπτεται, καὶ μ' ἑλιγμοὺς σπειροῦται.

5

Ἐκεῖ φρικώδεις Ἅρπυιαι καὶ τάγματα κενταύρων,
μορφαὶ ἀκάθαρτοι Σφιγγῶν καὶ πελιδνῶν Γοργόνων,
καὶ Σκύλλαι ὠρυόμεναι ἀπὸ στομάτων γαύρων,
κ' ἔθνη συρίζοντα Ὑδρῶν καὶ σίζοντα Πυθώνων,
καὶ Χίμαιρ' ἐρευγόμεναι σπινθῆρας φλογῶν μαύρων,
καὶ Γηρυόναι, Κύκλωπες, καὶ σχήματα δαιμόνων,
ὁποῖα οὖς δὲν ἤκουσε, δὲν εἶδεν ὄμμ' ἀνθρώπου,
συγχέονται, συστρέφονται ἐντὸς ζοφώδους τόπου.

6

Εἰσῆλθον τὰ δαιμόνια μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των,
καθήσαντ' ἄλλα δεξιῶς καὶ ἄλλ' ἀριστερῶς του.
Ἐν μέσῳ των, εὐρωτιῶν καὶ ἐμβριθὲς, ὁ Πλούτων
τὸ μέγα σκῆπτρόν του κρατεῖ διὰ χειρὸς εὐρώστου.
Οὐδεὶς ποτ' αἴρει σκόπελος τὴν κεφαλὴν τοσοῦτον.
Φαίνετ' ὁ Ἄτλας πρὸς αὐτὸν, κ' ἡ Κάλπη εἶν' ἔμπρός του
ὁποῖος λόφος ταπεινὸς πρὸς τὸ ὑψαῦχεν ὄρος.
Τοιαύτ' ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ὑψοῦται κερασφόρος.

7

Φρικτὴ μεγαλοπρέπεια ἐν τῷ ἀγρίῳ ἤθει
τὴν ὕβριν ἔτι κορυφοῖ, καὶ τρόμος ἐμποιεῖται.
Οἱ ὀφθαλμοί του, ἄνθρακες ἐφ' ὧν ἰὸς ἐχύθη,
ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνονται ἀπαίσιοι κομῆται.
Ἀπὸ τῆς σιαγόνος του εἰς τὰ δασέα στήθη
πυκνὴ καὶ βαθυκύμαντος ἡ γενειάς του χεῖται.
Τὸ στόμα του ὡς ἄβυσσος ἠνεῳγμένον χαίνει,
καὶ αἷμα προσπηγνύμενον καὶ μέλαν τὸ μιαίνει.

8

Καθὼς τῆς Αἴτνης ἔμπυρος ἐκρέει σαπρὰ ὕλη,
κ' εἰς ποταμοὺς κατέρχεται βροντῶντας καὶ δυσώδεις,
ὁμοίως, διαφεύγοντες τὰ φοβερά του χείλη,
ἀτμὸς θερμὸς καὶ στρόβιλοι ἐξέρχονται ζοφώδεις.
Παύ' ὑλακτῶν ὁ Κέρβερος ἐν ᾧ αὐτὸς ὡμίλει,
κ' ἐκπέμπουσα τοὺς συριγμοὺς ἡ Ὕδρα τοὺς φρικώδεις.
Τὰ βάραθρα ἐσείσθησαν, ὁ Κώκυτος ἐδέθη,
κ' ἐν δούπῳ τοῦτο φοβερῷ καὶ ἐν βρονταῖς ἐῤῥέθη.

9

«Θεοὶ τοῦ ᾄδου, ἄξιοι ἐπάνω τῶν ἡλίων,
ὅπου ἡ πρώτη σας πατρὶς, νὰ κάθησθ' ἐπὶ θρόνων,
οἱ μετ' ἐμοῦ ἐξ εὐτυχῶν ῥιφθέντες βασιλείων
ἐν στυγηρᾷ καταδρομῇ ἐντὸς φρικτῶν κευθμώνων,
τὴν μνήμην τῶν ὑπονοιῶν τηρεῖτε τῶν κρυφίων,
καὶ τῶν περιφρονήσεων ἡμῶν, καὶ τῶν ἀγώνων.
Ἦδ' ὑπ' ἐκείνου ὁ χορὸς τῶν ἄστρων κυβερνᾶται,
ἡμεῖς δὲ κηρυττόμεθα ἐξώλεις ἀποστάται.

10

«Ἀντὶ δὲ στερεώματος φαιδροῦ καὶ διαχρύσου,
ἀντὶ ἡλίου λάμποντος, ἀντὶ στιλπνῶν ἀστέρων,
ἐντὸς μᾶς ἐφυλάκισε τῆς σκοτεινῆς ἀβύσσου,
καὶ ἀπεκλήρωσεν ἡμᾶς τιμῶν μας τῶν προτέρων,
καὶ ἔπειτα (τύχης ἡμῶν ἀδίκου καὶ ἀνίσου!
Ὦ τῆς βασάνου τῆς πασῶν μεγίστης τῶν ἑτέρων!)
εἰς θρόνους τοὺς περιλαμπεῖς τοῦ οὐρανίου χώρου
τὸν ἄνθρωπον καθίδρυσε, τὸ πλάσμα τοῦ βορβόρου.

11

«Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο τῷ ἀρκεῖ. Ἐφ' ἡμετέρᾳ βλάβῃ,
τὸν ἴδιον προσέφερεν υἱόν του εἰς θυσίαν.
Ὁ δὲ υἱὸς κατέρχεται, τὰς ᾄδου πύλας θραύει,
καὶ αὐθαδῶς καταπατεῖ ἡμῶν τὴν βασιλείαν·
τὸ κράτος μας ἐπὶ ψυχῶν κεχολασμένων παύει,
καὶ ἄφθονον εἰς οὐρανὸν ἐπαναφέρει λείαν,
τοῦ ᾄδου, πρὸς αἰσχύνην μας, τὸ ἡττηθὲν σημεῖον
ἐν δόξῃ θριαμβευτικῶς ἐκεῖ ἐπιδεικνύων.

12

«Πλὴν τὸν ἀρχαῖον πόνον μας πρὸς τί ν' ἀνανεῶμεν;
Τίς ἀγνοεῖ τὰ πάθη μας καὶ τὰς περιφρονήσεις;
Καὶ πότε ἐδυνήθημεν ἢ ποῦ, ν' ἀπαλλαγῶμεν,
φυγόντες τὰς συνήθεις του κακὰς ἐπιχειρήσεις;
Μή, μὴ τὰς παρελθούσας του καταδρομὰς σκοπῶμεν·
σκοπῶμεν τὰς παρούσας του, τὰς νέας ἐξυβρίσεις.
Δὲν βλέπετε πῶς προσπαθεῖ ἐκεῖνος τέχνῃ πάσῃ
πάντα τὰ ἔθν' εἰς τὴν αὐτοῦ λατρείαν νὰ δαμάσῃ;

13

«Ἀδόξους θενὰ σύρωμεν τὰς ὥρας, τὰς ἡμέρας;
Οὐδ' ἀγανάκτησις θερμὴ μᾶς φλέγει τὰς καρδίας;
Καὶ θ' ἀνεχθῶμεν δύναμιν καὶ ῥίζας βαθυτέρας
ὁ ἀπεχθὴς αὐτοῦ λαὸς νὰ λάβ' εἰς τὴν Ἀσίαν,
τὴν Ἰουδαίαν ἐκπορθῶν, καὶ εἰς τῆς γῆς τὸ πέρας
ἐκείνου φέρων τὴν τιμὴν κ' ἐκτείνων τὴν λατρείαν;
Καὶ τ' ὄνομα νὰ ψάλλωσιν αὐτοῦ καὶ ἄλλα πλήθη,
καὶ νὰ τὸ φέρωσι γραπτὸν νέοι χαλκοὶ καὶ λίθοι;

14

«Τὰ εἴδωλά μας εἰς σωρὸν νὰ πέσουν συντριμμάτων,
καὶ οἱ ἡμέτεροι βωμοὶ νὰ γείνωσι βωμοί του,
καὶ νὰ προσφέρωσ' οἱ λαοὶ καπνοὺς θυμιαμάτων
καὶ φόρον μύρων καὶ χρυσοῦ αὐτῷ ἀνεκτιμήτου,
καὶ ν' ἀποδιωκώμεθα ἐκ τῶν προσκυνημάτων
ἐν οἷς ἀπελαμβάνομεν ἰσχύος ἀπολύτου,
νὰ μᾶς στερήσῃ ἀπηνῶς φόρου ψυχῶν τοσούτων,
καὶ ἔρημον τὸ κράτος του νὰ κατοικῇ ὁ Πλούτων;

15

« Μὴ γένοιτο! Ἀδάμαστον εἰσέτι διαμένει
τὸ πνεῦμα τὸ ἀγέρωχον τῆς παλαιᾶς ἀνδρείας,
ὁπότε σιδηρένδυτοι, καὶ φλόγας ἐζωσμένοι,
ἐπολεμοῦμεν φάλαγγας καὶ τάξεις οὐρανίας.
Ἀλλ' ἂν καὶ ἀπηλλάγημεν τῆς πάλης ἡττημένοι,
δὲν προὔδωκεν ἡ ἀρετὴ ἡμῶν τὰς προσπαθείας·
χ' ἐκεῖνον μὲν ἐδόξασεν ἡ νίκ' ἡ ἐδική του,
δόξα δ' ἡ μνήμη τῆς φρενὸς ἡμῖν τῆς ἀνικήτου.

16

« Πλὴν, λέγων ἀνεμώλια, τί σᾶς κρατῶ, γενναῖοι,
στηρίγματά μου, σύντροφοι τῆς σκοτεινῆς μου μοίρας;
Ἀπέλθετε! Πρὶν πήξωσι τὸν θρόνον των ἑδραῖοι,
ταχεῖς ἐξολοθρεύσατε τοὺς ξένους ὀλετῆρας·
πρὶν ἐμπρησθὲν τὸ κράτος των ἴδωσιν οἱ Ἑβραῖοι,
τοὺς πρώτους τῆς πυρκαϊᾶς σεῖς σβέσατε σπινθῆρας,
καὶ καταπολεμοῦντές τους διὰ τῶν ὅπλων ὅλων,
νῦν μὲν ἀσκῆτε δύναμιν, νῦν δὲ ἀσκῆτε δόλον.

17

« Ὃ θέλω ἔστω μόρσιμον! Οἱ μὲν διεσπαρμένοι
ἐπὶ τῆς γῆς πλανάσθωσαν, τοὺς δὲ ἂς φάγ' ἡ σπάθη·
οἱ δὲ εἰς ἓν μειδίαμα, ἓν βλέμμα δεδεμένοι,
Ἔστωσαν δοῦλοι τῶν τρυφῶν, καὶ ἔκδοτ' εἰς τὰ πάθη·
καὶ κατὰ τοῦ στρατάρχου των ἡ χεὶρ των ὡπλισμένη,
στάσεων ὅπλα νὰ κινῇ ἀδελφοκτόν' ἂς μάθῃ.
Δῃοῦτε τὸ στρατόπεδον καὶ καταστρέψατέ το,
χ' ἐξολοθρεύσατε αὐτοὺς, καὶ ἴχνος μὴ μεινέτω. »

18

Ἀλλὰ ἡ θεοήλητος ἀγέλη τῶν πνευμάτων
τῶν λόγων δὲν ἐπρόσμεινε τῶν ἀσεβῶν τὸ πέρας·
τῶν τοῦ ταρτάρου σκοτεινῶν ἐξώρμησεν ἐγκάτων
πρὸς τὸν ὡραῖον οὐρανὸν καὶ τοὺς χρυσοῦς ἀστέρας,
ὡς θύελλ' ἐκρηγνύμεναι ἀπὸ τὰ σπήλαιά των,
πατάγων, κρότων καὶ τριγμῶν πληροῦσι τοὺς ἀέρας,
τὸν ἥλιον σκοτίζουσι, κ' εἰς τὰς μακρὰς ἐκτάσεις
ἠγριωμέναι φέρονται τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης.

19

Τὰς μελανάς των πτέρυγας ἐκτείνοντες εὐρείας,
ταχέως διεσπάρησαν ἐπὶ τὸν κόσμον ὅλον,
καὶ ἤρχισαν τὰς τέχνας των καὶ τὰς μηχανουργίας,
καὶ ψεύδη ἐξυφαίνοντες, καὶ πλαστουργοῦντες δόλον.
Σύ, Μοῦσα, τῶν χριστιανῶν τὰς πρώτας κακουχίας,
τὰ πρῶτα κακουργήματα εἰπὲ τῶν διαβόλων·
σὺ τὰ γνωρίζεις. Ἡ πνοὴ παρηχησάσης φήμης
ἀσθενῶς κρούει τὴν χορδὴν τῆς ἀμυδρᾶς μας μνήμης.

20

Ὁ κυβερνῶν τὴν Δαμασκὸν μετὰ τῶν πέριξ, ἦτον
γνωστὸς καὶ περιβόητος, ὁ μάγος Ὑδραότης.
Ἤσκει κ' ἐγνώριζε καλῶς τὰς τέχνας τῶν γοήτων,
καὶ ἀνετράφη πρὸς αὐτὰς ἡ πρώτη του νεότης.
Ἀλλὰ πρὸς τί αἱ τέχναι του, ἐὰν ἡ ἀρετή των
τῆς τοῦ πολέμου λύσεως δὲν γίνεται προδότις,
οὐδὲ εἰσὶν οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες κ' οἱ πλανῆται,
οὐδὲ τοῦ ᾅδου οἱ χρησμοί, τοῦ ἀληθοῦς προφῆται;

21

Ἔκρινε δ' ὅτι (ὢ θνητῶν φρενῶν ἀμβλυωπίας,
ἀπατηλῶν προῤῥήσεων καὶ κρίσεων ματαίων!)
ἔκρινεν ὅτι ὁ Θεὸς εἰς ξίφος ἀπωλείας
ἀφῆκε τὸν ἀήττητον στρατὸν τῶν Εὐρωπαίων.
Πιστεύων δ' εἰς τὰς φάλαγγας ὅτ' ἦν τὰς Αἰγυπτίας
προωρισμένη ἄνωθεν ἡ λεία τῶν τροπαίων
αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἔνεστιν, ἡ δόξα καὶ ἡ νίκη
καὶ εἰς τοὺς ὑπηκόους του ἠθέλησε ν' ἀνήκῃ.

22

Ἀλλὰ σειρὰν καταστροφῶν καὶ πόλεμον αἱμάτων
προβλέπων, καὶ φοβούμενος δι' ἑαυτὸν τὰ τέλη,
ἐσκέπτετο δι' ἀπατῶν καὶ διὰ τεχνασμάτων
τοῦ χριστιανικοῦ στρατοῦ πῶς ν' ἀποσπάσῃ μέλη,
καὶ ἀνωτέρα νὰ φανῇ τῶν ξένων στρατευμάτων
ἡ τῆς Αἰγύπτου στρατιὰ κ' ἡ ἑαυτοῦ ἀγέλη.
Ὁ δαίμων ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἐν ᾧ ἐδυσσοδόμει
τοιαῦτα, καὶ εἰς χείρονα τὸν παρορμᾷ ἀκόμη.

23

Ἐκεῖνος τὸν καθοδηγεῖ καὶ τὸν διδάσκει ποίας
νὰ στήσῃ πρέπει μηχανάς, τί τρόπους νὰ ἐφεύρῃ.
Ἔχει αὐτὸς ἀνεψιάν. Δι' ὅλης τῆς Ἀσίας
τοῦ κάλλους της ἐφάμιλλον δὲν δύναται νὰ εὕρῃ.
Αὐτὴ παγίδας δολερὰς καὶ πάσας πονηρίας,
καὶ ὡς τεχνῖτις μάγισσα, καὶ ὡς γυνή, ἠξεύρει.
Μετακαλεῖ πλησίον του αὐτὴν ὡς σύμβουλόν του,
καὶ βοηθὸν κ' ἐκτελεστὴν τὴν θέλει τῶν βουλῶν του.

24

Τῇ λέγει· «Κόρη προσφιλὴς, ὑπὸ ξανθὴν τὴν κόμην,
κ' ὑπὸ τοιαύτην τρυφερὰν μορφὴν καὶ ἡλικίαν,
ἔχεις καρδίαν ἀνδρικὴν, πεῖραν ἀνδρὸς καὶ γνώμην,
καὶ φρένα εἰς τ' ἀπόῤῥητα ἐμοῦ γεγηρακυῖαν.
Σκοποὺς μεγάλους μελετῶ, κ' εἰς τέλος θὰ ἠρχόμην,
ἂν μοὶ παρεῖχες ἀρωγὴν τὴν σὴν, τὴν γυναικείαν.
Σὺ τὴν πλεκτάνην ὕφανον, ἧς τέταται ὁ στήμων,
θρασεῖα τελεστὶς βουλῶν γεροντικῶς φρονίμων.

25

«Πρὸς τοὺς ἐχθρούς μας ἄπελθε καὶ τοὺς ἀνδρείους πεῖσε,
ἐρώτων τέχνας πλέκουσα εἰς γυναικείας ἕξεις·
ἱκέτευε γλυκύστομος, κρουνοὺς δακρύων χῦσε,
διάκοπτε συγχέουσα καὶ στεναγμοὺς καὶ λέξεις,
κ' εἰς σὲ θὰ παραδίδωνται ὅλ' αἱ ψυχαὶ καμφθεῖσαι,
ἐντέχνως ἂν τὴν δυστυχῆ καὶ τεθλιμμένην παίξῃς.
Κρύπτε εἰς πρόσχημα αἰδοῦς τὰς σὰς ἐπιθυμίας,
καὶ πέπλον ψεύδους ἔκτεινον ἐπὶ τῆς ἀληθείας.

26

«Ὁ Βουλλιὼν, εἰ δυνατὸν, τῶν φλογερῶν βλεμμάτων
καὶ μελιῤῥύτων λόγων σου τὸ ἄγκιστρον ἂς φέρῃ.
Πολέμων ἄφροντις, μακρὰν μαχῶν καὶ στρατευμάτων,
τὸ βέλος τὸ ἐρωτικὸν αὐτὸς ἂς περιφέρῃ.
Ἂν δ' ὄχι τοῦτον, τοὺς λοιποὺς ἐκ τῶν ἀνδρειοτάτων
ἰδὲ εἰς ἀνεπίστροφα νὰ διασπείρῃς μέρη »
Πολλὰ καὶ ἄλλα δὲ προσθεὶς, τῇ εἶπε τελευταῖον·
«Ὑπὲρ πατρίδος καὶ Θεοῦ τὸ πᾶν συγχωρητέον.»

27

Προθύμως ἡ ἀσύγκριτος Ἀρμίδα, πεποιθυῖα
εἰς τὴν λαμπρὰν νεότητα κ' εἰς τὰ σφριγῶντα κάλλη,
τὸ ἔργον ἀναδέχεται κ' ἐν ὥρᾳ ἑσπερίᾳ
ἀπέρχεται κ' οἱ δρόμοι της τῶν εἰθισμένων ἄλλοι·
κ' εἰς κόμην, κ' εἰς κοσμήματα θαῤῥοῦσα γυναικεῖα,
ἐλπίζει ἀκατάβλητον στρατὸν νὰ καταβάλῃ·
ἡ δ' ἀναχώρησις αὐτῆς τῷ ἐκπλαγέντι πλήθει
παντοίως διαδίδεται, κ' ἐντέχνως ἐξηγήθη.

28

Ἀπῆλθε, καὶ μετά τινας ἡμέρας φθάν' ἡ κόρη,
ὅπου τῶν Φράγκων μαχητῶν ἐσκήνωσε τὸ σῶμα.
Ἐνῷ δὲ εἰς τὰς τάξεις των χαρίεσσα προὐχώρει,
ψιθυρισμὸς ἐγείρεται, καὶ τείνεται πᾶν ὄμμα,
ὡς ὅταν ἀναφαίνηται κομήτης εἰς τὰ ὄρη,
καὶ λάμπῃ ἀπροσδόκητος εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα.
Νὰ μάθωσι προσέρχονται ἀθρόοι, τί σημαίνει
ἡ ἔλευσίς της, τί ζητεῖ, τίς ἡ ὡραία ξένη;

29

Ποτὲ τὸ Ἄργος, καὶ ποτὲ ἡ Κύπρος ἢ ἡ Δῆλος
τοιοῦτον κάλλος ἔθρεψεν, οὐδὲ ὁ κόσμος τρέφει.
Ἡ κόμη της, διὰ λευκοῦ καλύμματος, ποικίλως
ἀστράπτει, ἢ ἀκάλυπτος χρυσῆ τὴν περιστέφει.
Οὕτως ὁπόταν ζέφυρος φυσᾷ, αἰθρίας φίλος,
ὁ ἥλιος ἢ φαίνεται ὑπ' ἀραιὰ τὰ νέφη,
ἢ τῆς νεφέλης προελθὼν, ἐκπέμπει λαμπροτέρας
ἀκτῖνας πέριξ, καὶ τὸ φῶς αὐξάνει τῆς ἡμέρας.

30

Ἡ αὔρα τοὺς πλοκάμους της τοὺς λελυμένους σείει,
ὡς κύματα χαρίεντα τοῦ κολπουμένου πόντου.
Νεύει τὸ βλέμμα της δειλὸν, καὶ φειδωλὸν ἐγκλείει
τοὺς θησαυροὺς τοῦ ἔρωτος μετὰ τῶν θησαυρῶν του.
Τὸ πρόσωπόν της τοῦ λευκοῦ ἐλέφαντος μιγνύει
καὶ τὰ τοῦ ῥόδου χρώματα ἐπὶ τῶν παρειῶν του.
Ἀλλ' ὅμως εἰς τὸ εὔχαρι κ' ἐρωτικόν της στόμα
τοῦ ῥόδου μόνον καὶ ἁπλοῦν ἐρυθριᾷ τὸ χρῶμα.

31

Λάμπει τὸ νέον στῆθός της χιόνος λευκοτέρως,
κ' εἰς τὴν χιόνα ἔρωτος φλὸξ τρέφεται καὶ θάλλει.
Τῶν στερεῶν αὐτῆς μαστῶν γυμνὸν ἀστράπτει μέρος,
καὶ ὑπ' ἐσθῆτος φθονερᾶς καλύπτονται οἱ ἄλλοι.
Ἀλλ' ἂν τὸ βλέμμα ὡς αὐτοὺς δὲν εἰσχωρῇ, ὁ ἔρως
τὴν φαντασίαν προσλαβὼν ἐπίκουρον εἰσβάλλει·
ἀκόρεστος, τῶν ὁρατῶν ἐκτὸς ὡραιοτήτων,
ποθεῖ καὶ μέχρι τῶν κρυπτῶν νὰ εἰσχωρῇ ἀδύτων.

32

Καθὼς διέρχεται ἀκτὶς εἰσδῦσα τοῦ ἡλίου
τὸ ὕδωρ καὶ τὸν κρύσταλλον, πλὴν δὲν τὰ διαστέλλει,
ὁμοίως διεισδύουσα τὰς πτύχας τοῦ μανδύου
ἡ φαντασία, ποθητὰ ἀνακαλύπτει μέλη.
Ἐκεῖ εἰς κάλλους θαύματα πλανᾶται ἐξαισίου,
κ' εἰς θέαν των λεπτομερῆ νὰ ἐντρυφήσῃ θέλει·
εἰς δὲ τὸν πόθον τ' ἀριθμεῖ καὶ τὰ ἐπαναλέγει,
καὶ ἔτι ζωηρότερον τὸ πῦρ του ἀναφλέγει.

33

Οὕτως ἡ νέα προχωρεῖ· κινεῖ δ' ὁ ἔπαινός της
τὰς γλώσσας καὶ τὰ βλέμματα. Ἡ πονηρὰ τὸ βλέπει,
καὶ φαίνεται ὡς βλέπουσα οὐδέν· γελᾷ δ' ἐντός της,
καὶ νίκας οἰωνίζεται, καὶ λάφυρα προβλέπει.
Ὡς ἔστι δὲ διστάζουσα, κ' ἐζήτει τινά, ὅστις
νὰ τῇ εἰπῇ τὸν στρατηγὸν ποῦ νὰ ζητήσῃ πρέπει,
προσῆλθεν ὁ Εὐστάθιος, αὐτάδελφος τοῦ ὄντος
στρατάρχου ἐν τοῖς στρατηγοῖς, καὶ πάντας κυβερνῶντος.

34

Καθὼς εἰς φλόγα χρυσαλίς, ὁμοίως εἰς τὰ βέλη
αὐτὸς ὁρμᾷ καὶ ῥίπτεται τῆς καλλονῆς τῆς θείας,
καὶ τοὺς φωστῆρας νὰ ἰδῇ ἐκ τοῦ πλησίον θέλει,
τοὺς πράως κατανεύοντας μετὰ σεμνῆς δειλίας.
Καὶ πῦρ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῶν, κ' εἰς ὅλα του τὰ μέλη
ἐχύθη, καὶ τὸν πυρπολεῖ ὡς σφάγιον θυσίας.
Καὶ ταῦτα λέγει πρὸς αὐτήν, ὅτι γοργὴ νεότης
τὴν τόλμην τῷ ἐνέπνεε, κ' ἐρωτικὴ θερμότης.

35

«Γύναι, ἂν οὕτως ἀληθῶς προσήκῃ νὰ καλῆσαι,
διότι σὺ δὲν φαίνεσαι καταγωγῆς γηΐνης,
οὐδὲ εἰς κόρην τοῦ Ἀδὰμ ποτὲ δαψιλευθεῖσαι
ἀκτῖνες τόσ' ἐπέλαμψαν καὶ κάλλους καὶ γαλήνης·
τίς τύχη σου, τίς τύχη μας σὲ ἔφερε; Τίς εἶσαι;
Καὶ πόθεν ἔρχεσαι, καὶ ποῦ τὸ βῆμα διευθύνεις;
Ὢ! καθοδήγησόν με πῶς τιμῶν σε νὰ μὴ πταίσω,
ἢ πλάσμ' ἂν εἶσαι τ' οὐρανοῦ, εἰπὲ νὰ σοὶ προσπέσω.»

36

Ἡ δ' ἀπεκρίθη· «Μ' ἐπαινεῖς τῷ ὄντ' ὑπὲρ τὸ δέον.
Δὲν εἶμαι οἵαν μὲ φρονεῖς, οὐδὲ ἀξίζω τόσα.
Δὲν εἶμαι οὐδὲ κἂν θνητή, καθὼς μὲ βλέπεις, πλέον,
ἀλλὰ θανοῦσα τῇ χαρᾷ, τῇ λύπῃ μόνῃ ζῶσα.
Ξένην, φυγάδα, τῶν πληγῶν τῆς μοίρας θῦμα νέον,
εἰς τοῦτο μὲ κατήντησεν ἡ τύχ' ἡ ἐνεστῶσα,
καὶ παρὰ τοῦ στρατάρχου σας χεῖρα ζητῶ προστάτου,
διότ' ἡ φήμη μαρτυρεῖ τὴν ἀγαθότητά του.

37

«Πρόσοδον δός μοι, νὰ ἰδῶ σὺ δὸς τὸν στρατηλάτην,
ἀνίσως ἔχῃς τρυφερὰν, ὡς φαίνεσαι, καρδίαν.»
Ὁ δὲ τῇ εἶπε· «Δίκαιον, νὰ μὲ ζητῇς προστάτην,
καὶ ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφὸν νὰ θέλῃς μεσιτείαν.
Ὡραία κόρη, πρὸς ἐμὲ δὲν καταφεύγεις μάτην,
καὶ παρ' αὐτῷ ἀνίσχυρον δὲν ἔχω παῤῥησίαν.
Δι' ὅ,τι θέλεις δύνασαι θαῤῥούντως νὰ προσδράμῃς
εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ σκήπτρου του ἢ τὰς ἐμὰς δυνάμεις.»

38

Ταῦτα δ' εἰπὼν τὴν ἔφερεν ὅπου ὁ ἥρως μένει
μακρὰν τοῦ πλήθους, μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ γνωρίμων.
Ἐκείνη δ' ἔκλινεν ἐμπρὸς αὐτοῦ ταπεινουμένη,
κ' ἐρυθριῶσα ἔπειτα ἐσίγησε κ' αἰδήμων.
Ἐν ᾧ δὲ οὕτως ἵστατο δειλή, θορυβουμένη,
τὴν ἐνθαῤῥύνει προσηνῶς ὁ ἄρχων τῶν μαχίμων·
καὶ τότ' ἐκείνη δολερὰς ἀρχίζει διηγήσεις,
εἰς γλῶσσαν ἐκβακχεύουσαν τὸν νοῦν καὶ τὰς αἰσθήσεις.

39

«Ὦ ἡγεμὼν ἀήττητε, τῷ λέγει, τ' ὄνομά σου
μέχρι περάτων φέρεται τῆς γῆς τῶν τελευταίων,
καὶ τὸ νὰ καταβάλλωνται ὑπὸ τῆς δεξιᾶς σου,
εἰς δόξαν εἶναι τῶν λαῶν, τιμὴν τῶν βασιλέων.
Γνωστὰ σὺν τῇ ἀνδρείᾳ σου τὰ κατορθώματά σου.
Ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐμπνέων,
τοὺς πείθεις νὰ προσέρχωνται τῇ ἀγαθότητί σου,
καὶ νὰ σὲ ἱκετεύωσιν ὑπὲρ τῆς ἀρωγῆς σου.

40

«Ἰδοὺ κ' ἐγώ, ἀλλόθρησκος θυγάτηρ ἡγεμόνων,
καὶ πίστεως ἣν ταπεινοῖς διὰ νὰ καταλύσῃς,
παρὰ σοῦ ὅμως προσδοκῶ, τὸν πατρικόν μου θρόνον,
τὸ σκῆπτρον τῶν γονέων μου πῶς σὺ θὰ μ' ἀνακτήσῃς.
Κ' ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι πάντοτε παρὰ οἰκείων μόνον
ἐπικαλοῦνται ἀρωγὴν κατὰ τῆς ξένης λύσσης,
ἐγώ, ἀφ' οὗ κατέλιπε πᾶς οἶκτος τοὺς οἰκείους,
συμμάχους ἐναντίον των ζητῶ τοὺς πολεμίους.

41

«Εἰς σὲ ἐλπίζω, σὲ καλῶ, καὶ σὺ θὰ μ' ἀποδώσῃς
τὸ κράτος ὅθεν ἄσπλαγχνοι μὲ εἶχον ἀποβάλει.
Μετὰ δραστηριότητος καὶ προθυμίας τόσης
ἡ δεξιά σου ἂς ὑψοῖ μεθ' ὅσης καταβάλλει.
Ἂν ἔνδοξοι νομίζωνται ἐχθρῶν κατατροπώσεις,
κ' ἡ εὐσπλαγχνία καὶ τιμὴν καὶ δόξαν περιβάλλει.
Θρόνους ὡς τώρ' ἀφήρεσας πολλοῖς τῶν ἡγεμόνων·
θεώρησόν το εὔκλειαν νὰ μοὶ χαρίσῃς θρόνον.

42

«Ἀλλ' ἴσως καὶ ἡ πίστις μου τῆς σῆς πῶς παραλλάσσει
σὲ καταστήσῃ δυσμενῆ πρὸς τὰς ἐμὰς δεήσεις.
Ἡ πίστις μου ἡ πρὸς τὴν σὴν εὐμένειαν ἂς φθάσῃ·
μὴ ψεύσῃς τὰς ἐλπίδας μου, καὶ μὴ μὲ ἀδικήσῃς.
Τὸν Δία σοὶ μαρτύρομαι, κοινὸν θεὸν τοῖς πᾶσι,
οὐδένα δικαιότερον ποτὲ θὰ βοηθήσῃς.
Ἀλλ' ἡγεμὼν, τοὺς λόγους μου ὅπως γνωρίσῃς ὅλους,
ἄκου' ἐμοῦ τὰς συμφορὰς καὶ τοὺς τῶν ἄλλων δόλους.

43

«Ὁ Ἀρβιλάνος μ' ἔτεκεν· οὐχὶ λαμπρᾶς οἰκίας
γόνος αὐτός· τῆς Δαμασκοῦ μονάρχης ἦτον ὅμως,
ὅτι νυμφίος αἱρεθεὶς τῆς νέας Χαρικλείας,
ἀνεκηρύχθη ὑπ' αὐτῆς τοῦ κράτους κληρονόμος.
Κ' ἐκείνη μὲν πρὸ τῆς ἐμῆς ἀπῆλθ' ἐπιδημίας·
τὸ νῆμα τὸ τοῦ βίου της ἐθραύσθη ἀποτόμως,
ὅταν ἐκλώσθη τὸ ἐμὸν, καὶ αἱ στιγμαὶ ἐκεῖναι
τῇ ἔδωκαν τὸν θάνατον, μοὶ ἔδωκαν τὸ εἶναι.

44

«Παρῆλθον πέντ' ἐνιαυτοὶ, ἀφ' ὅτου τῆς πορφύρας
καὶ τῆς ζωῆς ἀπέβαλεν ἡ μήτηρ τὸν μανδύαν,
καὶ ἀνηρπάγη ὁ πατὴρ θεσπίσματι τῆς μοίρας,
καὶ ἴσως ἀπηντήθησαν εἰς σφαῖραν οὐρανίαν·
ἐμὲ δὲ καὶ τὸν θρόνον του παρέδωκεν εἰς χεῖρας
τοῦ ἀδελφοῦ, πρὸς ὃν θερμὴν ᾐσθάνετο φιλίαν.
Οἱ ἄνθρωπ' ἴχνος ἀρετῆς ἂν ἔχουν ἐλαχίστης,
αὐτοῦ νὰ εἶναι ἔπρεπεν ἀκράδαντος ἡ πίστις.

45

«Αὐτὸς τὸ βάρος ἀντ' ἐμοῦ ἀνέλαβε τοῦ κράτους,
ὑπεραγωνιζόμενος ἐμοῦ μετ' ἄκρου ζήλου,
καὶ παρὰ πάντων ἤκουεν ἐπαίνους ὑπερτάτους,
ὡς ἔχων ἀφοσίωσιν πατρὸς, καὶ πίστιν φίλου,
ἢ ὅτι τοὺς δολίους του σκοποὺς τοὺς μυχαιτάτους
εἰς φρένα τότε ὕπουλον ἐγκρύπτων δὲν ἐδήλου,
ἢ ὅτι καὶ εἰλικρινὴς ὑπῆρχε μέχρι τούτου,
διότι μὲ προώριζε γυναῖκα τοῦ υἱοῦ του.

46

«Ἀλλ' ηὔξανον, καὶ ὁ υἱὸς ὁμοῦ ἠλικιοῦτο·
δὲν εἶχεν ὅμως εὐγενεῖς ἱπποτικὰς ὀρέξεις.
Οὐδέποτε εἰς τὸ καλὸν ἢ εὐκλεὲς ὑψοῦτο,
κ' ἦσαν χυδαῖα καὶ κοινὰ τὰ ἔργα του κ' αἱ λέξεις.
Ὡς δυσειδὴς ἦν τὴν μορφὴν καὶ τὴν ψυχὴν ἦν οὕτω·
τὴν φρένα ὑπεροπτικὸς, φιλάργυρος τὰς ἕξεις,
βαναύσων τρόπων, ἔμπλεως χαμερπειῶν ἀπείρων,
οὐδένα ἔχει χείρονα, καὶ πάντων εἶναι χείρων.

47

«Τοιοῦτον αὐτὸν, ἤθελεν ὁ ἀγαθὸς φρουρός μου
νὰ τὸν ἑνώσῃ μετ' ἐμοῦ εἰς κοινωνίαν γάμου·
καὶ ὅτι ἀπεφάσισεν, ἐκήρυξεν ἐμπρός μου,
νὰ τῷ δοθῇ ἡ κοίτη μου κ' ἡ ἐπικράτειά μου.
Τῆς γλώσσης πᾶν μηχάνημα, πᾶν τέχνασμα τοῦ κόσμου
μετεχειρίσθη, ἐνεργῶν εἰς τὰ αἰσθήματά μου·
ὀλίγον ὅμως δι' αὐτῶν προώδευσε τῶν κόπων.
Ἠρνούμην ἄλλοτ' ἐντελῶς, καὶ ἄλλοτ' ἐσιώπων.

48

«Καὶ ἅπαξ ἀνεχώρησε τὴν ὄψιν ἀγριαίνων·
ἀντανεκλᾶτο δ' ἐν αὐτῇ ἡ φρὴν ἡ ἀσεβής του·
καὶ ἔβλεπον τὸ μέλλον μου προδήλως γεγραμμένον
ἐπὶ τῆς ἀπαισίου του καὶ ζοφερᾶς μορφῆς του·
καὶ ὑπ' ὀνείρων ἔκτοτε καὶ φαντασμάτων ξένων
μοὶ ἀφῃροῦντο αἱ στιγμαὶ τοῦ ὕπνου τοῦ ἡδίστου,
καὶ μυστικὴ συναίσθησις ἀνεξηγήτου φρίκης
ὡς οἰωνὸς μελλούσης μου μοὶ ἦτο καταδίκης.

49

«Πολλάκις μοὶ παρίστατο ἡ μήτηρ τεθλιμμένη,
καὶ ἦτον ὅλον ἔνδακρυ τὸ πελιδνόν της φάσμα.
Ὦ! πόσον ἦν διάφορος αὐτὴ, ὦ! πόσον ξένη
πρὸς τὸ ὑπάρχον παρ' ἐμοὶ τοῦ καλλιτέχου πλάσμα!
«Ὦ! φύγε, φύγε, θύγατερ! Ἐδῶ σὲ περιμένει
ὁ θάνατος,» μοὶ ἔλεγε τὸ νεκρικόν της ᾆσμα.
«Τὸ ξίφος βλέπω ἕτοιμον, τὸ πόμα τοῦ φαρμάκου,
πληρούμενον ὑπὸ χειρὸς τυράννου χαιρεκάκου.

50

«Πλὴν τί τὸ ὄφελος ἐὰν ἡ ἄπειρος καρδία
τὸ μέλλον μου ἐμάντευεν ἐν μυστικοῖς παλμοῖς της.
Ἡ τρυφερὰ νεότης μου πρὸς πάντα ἐδειλία,
κ' ἦν ἀσταθὴς ἡ θέλησις καὶ ἡ ἀπόφασίς της.
Ἡ ἀπὸ τῆς πατρῴας μου ἑστίας ἐξορία
μείζων πολὺ τῆς συμφορᾶς μοὶ ἦτο τῆς μεγίστης.
Τοιαύτης σωτηρίας μου προὐτίμων τὴν ἐλπίδα
τοῦ ν' ἀποθάν' ὅπου τὸ φῶς τοῦ κόσμου πρωτοεῖδα.

51

«Τὸν θάνατον ἐτρόμαζον, καὶ ὅμως ἐπτοούμην
ὁσάκις μὲ προέτρεπεν ὁ νοῦς νὰ δραπετεύσω·
ἀλλὰ νὰ δείξω καὶ αὐτὸν τὸν φόβον ἐφοβούμην,
μὴ οὕτω τοῦ θανάτου μου τὴν ὥραν ἐπισπεύσω.
Οὕτω λοιπὸν εἰς ταραχὰς δεινὰς ἐκυλινδούμην,
κ' ἡ βάσανος δὲν μ' ἄφηνε στιγμὴν κἂν ν' ἀναπνεύσω,
ὁμοία τῷ προσμένοντι ἐν καταδίκου θέσει,
εἰς τὸν γυμνόν του τράχηλον ὁ πέλεκυς νὰ πέσῃ.

52

«Καὶ τότε, εἴτε τὴν ὀργὴν ἐμάλαξεν ἡ μοῖρα,
Εἴτ' ἔμελλ' ἐπ' ἐμοῦ διπλῶς ἀγρίαν νὰ τὴν τρέψῃ,
εἷς αὐλικὸς,—ἀνέλπιστον τὸν ἔλαβον σωτῆρα,—
ὃν εἶχεν ὁ ἀποθανὼν πατήρ μου ἀναθρέψει,
μοὶ εἶπεν ὅτι ὕψωσεν ὁ τύραννος τὴν χεῖρα,
καὶ ὅτι ἦλθεν ἡ στιγμὴ τοῦ νὰ μὲ καταστρέψῃ,
καὶ παρ' αὐτοῦ ὁ ἄσπλαγχνος ὅτ' εἶχεν ἀπαιτήσει
αὐθημερὸν τὸ φάρμακον αὐτὸς νὰ μοὶ ποτίσῃ.

53

«Συγχρόνως δὲ μ' ὑπέδειξε πῶς μόνη τὴν ζωήν μου
κατεσπευσμένη δύναται φυγὴ νὰ παρατείνῃ,
καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦτό τις νὰ ἔλθ' εἰς ἀρωγήν μου,
τὴν ἐδικήν του ἔσπευσεν αὐτὸς νὰ μοὶ προτείνῃ.
Καὶ τόσα εἶπε κ' ἔπραξε πρὸς ὑπεράσπισίν μου,
ὥστε τοῦ πρώτου φόβου μου οὐδ' ἴχνος νὰ μὴ μείνῃ,
καὶ μετ' αὐτοῦ ἐν σκοτεινῇ στιγμῇ μεσονυκτίων
νὰ φύγω τὴν πατρίδα μου καὶ τὸν σκληρόν μου θεῖον.

54

«Τὸ σκότος ἦν κατάπυκνον εἰς τὰς ἀγρίας ὥρας,
κ' ἐκάλυπτεν ἡ πτέρυξ του τὰ διαβήματά του.
Οὕτως ἐξῆλθα, μετ' ἐμοῦ λαβοῦσα δύο κόρας,
πιστὰς ἐν τῇ εὐκλείᾳ μου καὶ ἐν τῇ συμφορᾷ μου.
Καὶ ὅμως οἴμοι! ἔστρεφον πρὸς τὰς πατρίους χώρας
ὑπὸ δακρύων μυστικῶν θολὰ τὰ βλέμματά μου·
καὶ φεύγουσα τὸ προσφιλὲς γενέθλιόν μου δῶμα,
προσήλουν εἰς τὰ τείχη του ἀκόρεστον τὸ ὄμμα.

55

«Παρηκολούθει καὶ ὁ νοῦς κατόπιν τῶν βλεμμάτων,
κ' ἐχώρουν τὴν πικρὰν ὁδὸν οἱ πόδες ἀκουσίως,
ὡς λέμβος παρασύρεται ὑπὸ σφοδρῶν πνευμάτων,
ἀνάρπαστος τοῦ προσφιλοῦς λιμένος αἰφνιδίως.
Τὴν νύκτα, καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἡμέραν, δι' ἀβάτων
ὁδῶν διέβην, καὶ χωρῶν ἐρήμων αἰωνίως.
Περὶ δυσμὰς δὲ ἤλθομεν εἰς λόφον πυργοφόρον
ἐπὶ ἐσχάτων κείμενον τοῦ κράτους μου συνόρων.

56

«Ἦν τοῦ Ἀρόντου φρούριον ὁ πύργος τοῦ Ἀρόντου,
ἐκείνου ὅστις μ' ἔσωσε, καὶ ἤδη μ' ἐβοήθει.
Ὁ τύραννος δ' ὡς εἶδέ με φυγοῦσαν τῶν χειρῶν του,
καὶ ὅτι ἡ ἀνόσιος πλεκτάνη του ἐλύθη,
τῶν πράξεων κατήγγειλεν ἡμᾶς τῶν βδελυρῶν του,
καὶ καθ' ἡμῶν ἀκάθεκτος ἡ λύσσα του ἐχύθη·
καὶ τῶν σκοπῶν τῶν κατ' ἐμοῦ τοὺς ἀνοσιωτέρους
ἀνεπαισχύντως εἰς ἡμᾶς ἀπέδω ἀμφοτέρους.

57

«Πῶς τὸν Ἀρόντην ἔπεισα, διέδιδε, τὸν οἶνον
μὲ φάρμακα φθοροποιὰ δολώσας νὰ τῷ δώσῃ,
ὅπως μὴ ἔχω ἔπειτα, φονεύσασα ἐκεῖνον,
οὐδένα νὰ μὲ κυβερνᾷ καὶ νὰ μὲ χαλειvώσῃ,
καὶ ὅτι θέλω ἐκδοθῇ εἰς πάθος καταισχύνον,
καὶ ἐμαυτὴν εἰς ἐραστὰς μυρίους παραδώσει.
Φεῦ! ἂς μὲ καύσῃ κεραυνός, αἰδὼς ἱερωτάτη,
ἐάν ποτε τοὺς νόμους σου ἠθέτησα κατά τι.

58

«Καὶ ὅτι μὲν ὠρέγετο τοῦ θησαυροῦ τοῦ ξένου,
καὶ ὅτι κατὰ τῆς ζωῆς αὐτῆς μου ἐξεμάνη,
φρικτόν· ἀλλὰ φρικτότερον ὅτι τιμὴν παρθένου,
τιμὴν ἁγνὴν, ἀμόλυντον, ἐζήτει νὰ μιάνῃ.
Τοιαύτη τοῦ δειλοῦ αὐτοῦ, τὸ πλῆθος φοβουμένου,
ἡ ἀσεβὴς ἐφεύρεσις κ' ἡ ἄνομος πλεκτάνη,
ὅτ' ἤθελεν ἐν δισταγμοῖς νὰ μέν' ἡ πόλις πᾶσα,
μὴ πρὸς ἐμὴν βοήθειαν ἀρθῇ ἐπαναστᾶσα.

59

«Τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ ὅτ' εἶχεν ἀπολαύσει,
ὅτι τὸ στέμμα ἥρπασε μετὰ τῆς ἐξουσίας,
δὲν ἴσχυσε τὸ αἶσχός μου καὶ τὰ δεινὰ νὰ παύσῃ,
καθότ' ἦν ἔμπλεως αὐτὸς αἱμοχαροῦς μανίας,
καὶ τὸν Ἀρόντην μετ' αὐτοῦ τοῦ πύργου του νὰ καύσῃ
ἠπείλει, μὴ δεχόμενον ἀλύσεις ἐκουσίας.
Εἰς δὲ τὰς φίλας τὰς ἐμὰς καὶ εἰς ἐμὲ, οὐ μόνον
τὸν πόλεμον ἐπέσειεν, ἀλλ' ὄλεθρον καὶ φόνον.

60

»Καὶ ἡ σκληρότης, ἔλεγεν, ἣν ἄφευκτος ἡ τόση,
ἵν' ἀπὸ τοῦ προσώπου του τὸ αἶσχος ἀποπλύνῃ,
καὶ ὅπως τὴν ὑπόληψιν τοῦ θρόνου ἀνορθώσῃ,
καὶ τὴν τιμὴν τοῦ γένους του ἣν εἶχον τῷ μολύνει.
Ἀλλ' ἐφοβεῖτο ἀληθῶς μὴ ἔχῃ ν' ἀποδώσῃ
τὸ σκῆπτρον, οὗ διάδοχος νομίμως εἶχον μείνει·
καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ ἐνόμιζε θανάτου
πῶς νὰ στηρίξῃ δύναται τὴν κυριότητά του.

61

«Κ' εἰς τέλος οἱ ἀνόσιοι θὰ φθάνωσι σκοποί του,
οὓς κατ' ἐμοῦ ὁ τύραννος ἐκεῖνος ἐσκευώρει,
καὶ θὰ σβεσθῇ εἰς αἷμά μου ἡ ἀσεβὴς ὀργή του,
ἣν τῶν δακρύων ὁ κρουνὸς νὰ σβέσῃ δὲν ἠμπόρει,
ἂν ἐπιτρέψῃς, ἡγεμών. Προστάτης μου κηρύττου·
εἰς σὲ προστρέχ' ἡ ὀρφανὴ καὶ ἡ ἀθῶα κόρη.
Τὰ δάκρυ' ἃ ἐκρέουσιν ἐκ τῶν ἐμῶν ὀμμάτων·
εἴθε τὴν μέλλουσαν σπονδὴν προλάβωσιν αἱμάτων!

62

«Ὦ! μὰ τοὺς πόδας σου, ὑφ' οὓς συντρίβεις τοὺς ἀχρείους,
καὶ μὰ τὰς χεῖράς σου, δι' ὧν τὸ δίκαιον στηρίζεις,
μὰ τὰς μεγάλας νίκας σου, μὰ τοὺς ναοὺς τοὺς θείους
οὓς εὐκλεῶς ἐλευθεροῖς, οὓς βοηθεῖς καὶ κτίζεις,
τοὺς πόθους ἐξιλέωσον ἐμοῦ τοὺς ἐγκαρδίους·
σῶσόν μοι κράτος καὶ ζωὴν, διότι σὺ ὁρίζεις·
ἀ' εὐσπλαγχνίαν σῶσόν με καὶ πρὸς τῇ εὐσπλαγχνίᾳ
ἃς σὲ προτρέψ' ἡ φρόνησις καὶ ἡ εὐθυδικία.

63

«Θεόθεν τὸ προνόμιον λαϐὼν τῶν ἡγεμόνων
νὰ θέλῃς μὲν τὸ δίκαιον, νὰ δύνασαι δ' ὃ θέλεις,
σὺ τὴν ζωήν μου λύτρωσον, κατάκτησον τὸν θρόνον·
ἂν τὸν κερδίσῃς, διὰ σὲ νὰ τὸν κερδίσῃς μέλλεις.
Ἐξ ὅλων τῶν ἡρώων σου, ὤ! δέκα δός μοι μόνον!
Ἀρκοῦσι κατὰ τῆς δειλῆς τοῦ ἅρπαγος ἀγέλης.
Στηριζομέν' εἰς τὸν λαὸν καὶ εἰς τοὺς προὔχοντάς μου·
εὐκόλως ἐπανέρχομαι ἐντὸς τῆς φωλεᾶς μου.

64

»Καὶ εἷς τῶν πρώτων μάλιστα, ὁ ἐμπεπιστευμένος
ὑπὸ τοῦ θείου τὴν φρουρὰν κρυφίας τινὸς πύλης,
νὰ τὴν ἀνοίξ' ὑπόσχεται, νὰ φέρῃ δ' ἑπομένως
ἡμᾶς εἰς τὰ βασίλεια, ἂν μόνον νὰ μὲ στείλῃς
μετ' ἐπικούρων συναινῇς· θὰ μᾶς δεχθῇ ἀσμένως,
θαῤῥῶν εἰς τὴν βοήθειαν ὀλιγανθρώπου ἴλης
μᾶλλον ἢ ὅ,τ' εἰς σύμπραξιν δυνάμεως μεγίστης.
Τόσ' ἡ πρὸς τὴν σημαίαν σας καὶ τ' ὄνομά σας πίστις.»

65

Εἰποῦσα, ἐσιώπησεν. Ἀπόκρισιν προσμένει,
κ' εὐγλώττως δέετ' ἐν σιγῇ ἡ φυσιογνωμία.
Ἐν ἀμφιῤῥόπῳ δὲ ἡ φρὴν τοῦ Γοδεφρείδου μένει,
καὶ κλίνει ἐπὶ θάτερα, καὶ μελετᾷ παντοῖα·
φοϐεῖται τὰς βαρϐαρικὰς παγίδας, πεπεισμένη
ὅτ' εἰς ἀνθρώπους οὐ πιστοὶ οἱ ἄπιστ' εἰς τὰ θεῖα.
Ἀλλ' ἐν ταὐτῷ αἰσθάνεται νυγμὸν τῆς εὐσπλαγχνίας,
οὐδέποτε νυστάζοντα εἰς εὐγενεῖς καρδίας.

66

Ἀλλὰ πρὸς τῆς ἱκέτιδος τὰς φλογερὰς δεήσεις
τὸν ἥρωα δὲν ἔκαμψεν ἡ εὐσπλαγχνία μόνον.
Κ' εἰς τὴν κοινὴν ὠφέλειαν ἀπέβλεψεν ἐπίσης,
καὶ ἔκρινεν ὠφέλιμον, τῆς Δαμασκοῦ τὸν θρόνον
εἰς χεῖρας νὰ ἐμπιστευθῇ πιστῆς του βασιλίσσης,
ἥτις ν' ἀνοίξῃ τὴν ὁδὸν τῶν ἄλλων του ἀγώνων,
ἥτις στρατὸν παρέχουσα, προσφέρουσα χρυσίον,
νὰ συμμαχήσῃ μετ' αὐτῶν κατὰ τῶν Αἰγυπτίων.

67

Ἀλλὰ ἐν ᾧ τὸ βλέμμα του ἐπὶ τῆς γῆς στηρίζει
ὁ ἀρχηγὸς ἀμφίβολον, καὶ μελετῶν ῥεμβάζει,
προσηλωμέν' εἰς τὴν μορφὴν αὐτοῦ, τὸν ἀτενίζει
ἡ κόρη, καὶ πᾶν νεῦμά του, πᾶν σχῆμα ἐξετάζει.
Πλὴν μὴ λαβοῦσ' ἀπόκρισιν ταχεῖαν, ὡς ἐλπίζει,
εἰς φόβους παραδίδοται, καὶ τρέμει, καὶ στενάζει,
καὶ τέλος μὲν τὴν δέησιν ἠρνήσατο ἐκείνης,
ἀλλ' ἀπεκρίθη εὐγενῶς καὶ μεθ' ἁβροφροσύνης.

68

«Ἀνίσως, εἶπεν, ἐντολὴν λαβόντες τοῦ ὑψίστου,
τὸ ξίφος δὲν ἐφέρομεν αὐτὸν ὑπηρετοῦντες,
δικαίως θὰ ἐρείδεσο ἐπὶ τῆς ἀρωγῆς του,
καὶ θὰ σὲ συνετρέχομεν προθύμως, ἐλεοῦντες.
Πλὴν ὡς νὰ ἐπιτύχωμεν, τὴν γῆν τῆς γενετῆς του,
τὰ τείχη ἃ ἡγίασεν αὐτὸς, ἐλευθεροῦντες,
δὲν πρέπει διασπείροντες εἰς ἄλλα τὸν στρατόν μας,
ἡμεῖς ν' ἀναχαιτίζωμεν τὸ βῆμα τῶν νικῶν μας.

75

Τὸ πρόσωπόν της ἐκ λαμπρῶν σταγόνων των ὑγράνθη,
τῶν ἕως εἰς τὰ κράσπεδα αὐτῆς κυλιομένων·
αἱ παρειαί της δ' ἔθαλλον ὡς λευκοπόρφυρ' ἄνθη,
ἐφ' ἃ ῥανίδας ἔῤῥανε τὸ νέφος διαβαῖνον,
καὶ ὅσα, μόλις τῆς αὐγῆς ἡ ὄψις ἐλευκάνθη,
εἰς τοὺς ζεφύρους στρέφουσι τὸν κάλυκ' ἀνοιγμένον·
ἡ δὲ αὐγὴ εὐφραίνεται εἰς τὴν τερπνήν των θέαν,
καὶ δι' αὐτῶν τὴν κόμην της στολίζει τὴν ὡραίαν.

76

Αἱ δὲ καταλειβόμεναι ῥανίδες τῶν δακρύων,
ἐπὶ τοῦ στήθους στίλβουσιν ὡς ἀδαμάντων λίθοι·
ἀλλὰ ὡς πῦρ ἀόρατον φλογίζουσιν, εἰσδύον
καὶ ἀποκαλυπτόμενον εἰς τὰ τῶν ἄλλων στήθη.
Ὁ Ἔρως πῶς θαυματουργεῖ, κ' εἰς δάκρυα ἐγκλείων
φλέγουσαν ὕλην, τὰς ψυχὰς δι' ὕδατος ἐμπρήθει!
Πάντοτε εἶναι ἰσχυρὸς καὶ τοὺς θνητοὺς ὁρίζων,
πλὴν δι' ἐκείνης ἔγινεν ἡ δύναμίς του μείζων.

77

Ἡ θλίψις ἡ ἐπίπλαστος, τὰ δάκρυα τὰ τόσα,
ἀπέσπων θλίψιν ἀληθῆ, κ' ἐστέναζε πᾶν στῆθος.
Λυποῦνται πάντες μετ' αὐτῆς, καὶ λέγει πᾶσα γλῶσσα·
«Ἂν δὲν κινῇ τὸν οἶκτόν του τὸ θλιβερόν της ἦθος,
ἀγρία τίγρις τῶν δασῶν τὸν ἔθρεψε λυσσῶσα,
κ' εἰς ὄρη τὸν ἐγέννησεν ἀπότομός τις λίθος,
ἢ κῦμ' ἀφρίζον, συντριβὲν ἐπὶ σκληρῶν σκοπέλων.
Σκληρὸς τοσοῦτον, νὰ λυπῇ τὸ κάλλος τῶν ἀγγέλων!»

78

Ὁ νέος πλὴν Εὐστάθιος, ὃν ζωηρῶς κεντῶσι
καὶ οἱ τοῦ ἔρωτος νυγμοὶ καὶ οἱ τῆς εὐσπλαγχνίας,
ἐνῷ συμψιθυρίζουσιν οἱ μὲν, οἱ δὲ σιγῶσι,
προβὰς τῷ λέγει τολμηρῶς καὶ μετὰ παῤῥησίας.
«Ὦ ἀδελφὲ καὶ κύριε, ἀνίσως δὲν ἐνδώσῃ
ἡ πρώτη σου ἀπόφασις καὶ ἰσχυρογνωμία,
ὁπότε τόσοι δέονται ζητοῦντες ἐντολήν σου,
εἶν' ὑπὲρ αἶσαν ἄκαμπτος κ' ἐπίμονος ἡ φρήν σου.

79

«Οἱ ἡγεμόνες ἀληθῶς, ὁ λόγος μου δὲν ἦτον,
οἱ διὰ τὸ ὑπήκοον κριθέντες ἀναγκαῖοι,
τὰ φρούρια ν' ἀφήσωσιν, ἂν ἔλαχον φρουροί των,
ἢ νὰ παραμελήσωσι τὰ ἐμβριθῆ των χρέη·
ἀλλὰ νομίζω, ἐξ ἡμῶν τῶν ἀφανῶν πλανήτων,
οὓς νόμος ἧττον αὐστηρὸς ὑποχρεοῖ καὶ δέει,
ἄνευ ζημίας δύνασαι νὰ ἐπιτάξῃς δέκα,
τὸν νόμον νὰ συνδράμωσι, τὴν πάσχουσαν γυναῖκα.

80

«Διότι δὲν ἐπαύσατο ὑπηρετῶν τὸ θεῖον
ὁ ὑπερασπιζόμενος ἀνεύθυνον παρθένον,
καὶ οὐδεμία προσφορὰ τῷ οὐρανῷ ἡδίων,
παρὰ τυράννων λάφυρα νεκρῶν κατεῤῥιμμένων·
ὅπως συνδράμωμεν αὐτὴν κατὰ τῶν πολεμίων,
οὐδὲν συμφέρον μᾶς κινεῖ ἐκ τῶν πεφθονημένων·
πλὴν μᾶς κινεῖ τὸ χρέος μας. Ἡμέτερον καθῆκον
ἡ προστασία ἀσθενῶν, ἡ σκέπη ἀνηλίκων.

81

«Ὢ! ἐν Γαλλίᾳ μήποτε, μὴ πρὸς Θεοῦ ῥηθείτω,
οὐδ' ὅπου ἡ ἱπποτικὴ εὐγένεια ἐμπρέπει,
πῶς παρ' ἡμῶν τι δίκαιον καὶ ἱερὸν ᾐτεῖτο,
καὶ κάματος ἢ κίνδυνος ἡμᾶς πῶς ἀποτρέπει.
Τὸ κράνος καὶ ὁ θώραξ μου ἐνταῦθ' ἀποτεθείτω·
τὸ ξίφος ἀποζώννυμαι, οὐδὲ ὁ ἵππος πρέπει
οὐδὲ ἱππότου ὄνομα, οὐδ' ἡ τῶν ὅπλων χρῆσις,
εἰς τὸν ἀξίας ἱπποτῶν ἀρνούμενον ἀσκήσεις.»

82

Τοιαῦτα οὗτος. Κράζουσι δ' ὁμοῦ μεγαλοφωνως
οἱ σύντροφοί του ἅπαντες, λαμπρὸν ἐπευφημοῦντες·
ὅτι ὠφέλιμα λαλεῖ κηρύττουσι συγχρόνως
μετὰ θερμῶν δεήσεων τὸν ἀρχηγὸν κυκλοῦντες.
Ὁ δὲ, «Ἐνδίδω, ἀπαντᾷ· ἡττήθην, ὁμοφώνως
ὅταν τοσοῦτοι ἔρχησθε, τ' αὐτὰ παρακαλοῦντες.
Ὡς θέλετε, ἡ αἴτησις ἐκείνης γενηθήτω.
Πλὴν ὑμετέραν, οὐχ' ἐμὴν βουλὴν αὐτὸ κηρύττω.

83

«Ἀλλ' ἂν πως εἰς τὴν πεῖράν μου ἡ φρόνησίς σας κλίνῃ,
πραΰνατε τὴν ἄμετρον ὁρμήν· μὴ τόσος ζῆλος.»
Ὡς ταῦτα τοῖς ὡμίλησε, μετὰ σπουδῆς ἐκεῖνοι
ὁρμῶσ' εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ λόγου ἐναμίλλως.
Τί τῆς ὡραίας γυναικὸς δὲν δύνανται οἱ θρῆνοι,
κ' οἱ λόγοι οἱ ἐρωτικοὶ εἰς τὸ γλυκύ της χεῖλος;
Κρίκους ἁλύσεως χρυσῆς τοῦ στόματος ἐκβάλλει,
καὶ τὰς καρδίας δι' αὐτῶν δεσμίας περιβάλλει.

84

Τῇ λέγει δ' ὁ Εὐστάθιος, καλῶν αὐτὴν ἐν βίᾳ·
«Ἂς παύσωσι τῆς θλίψεως νὰ σὲ κεντῶσι βέλη,
ὡραία κόρη, ἔσταί σοι λαμπρὰ ἐπικουρία,
ὁποίαν ἂν ὁ φόβος σου νὰ συγκροτήσῃ θέλῃ.»
Ὡς εἶπε, κ' εἰς τὸ βλέμμα της ἐπέλαμψεν αἰθρία,
καὶ διὰ τῶν δακρύων της μειδίαμ' ἀνατέλλει.
Τὸν οὐρανὸν εἰς ἔρωτα κινεῖ, ὡραιοτάτη,
ἐν ᾧ διὰ τῆς σκέπης της τὰ βλέφαρ' ἀπομάττει.

85

Τοῖς ἀποδίδει δ' ἔπειτα ἐν μελιτώδει φράσει,
ἣν χάριν ὤφειλεν ἀντὶ τῶν τόσων των χαρίτων,
καὶ λέγει ὅτι ἔσονται τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ
γνωσταί, καὶ ἡ καρδία της ταμεῖόν των πῶς ἦτον.
Καὶ ὅ,τι γλῶσσ' ἀδυνατεῖ δεόντως νὰ ἐκφράσῃ,
ἡ εὔγλωττός της σιωπὴ ἐξέφραζεν οὐχ ἧττον.
Καὶ ὑπὸ ψεύδη ἔντεχνα τὸν νοῦν της οὕτω κρύπτει,
ὥστε οὐδόλως παρ' αὐτοῖς ὑπόνοια προκύπτει.

86

Βλέπουσα δ' ὅτι οἱ δόλοι της ἐπέτυχον οἱ πρῶτοι,
κ' ἡ τύχη ἐβοήθησεν αὐτῆς τὰς μαγγανείας,
ἐν ᾧ ἡ ὀξυδέρκεια τῶν ἱπποτῶν ὑπνώττει,
νὰ δώσῃ πέρας ἔσπευσεν εἰς τὰς κακοτεχνίας,
μᾶλλον ἀπὸ τοῦ κάλλους της ἐλπίζουσα, ἢ ὅ,τι
ἡ Κίρκη καὶ ἡ Μήδεια ἀπὸ τῆς γοητείας·
καὶ μὲ σειρήνιον φωνήν, καὶ τόνους μελῳδοῦντας,
ὑπούλως ἀπεκοίμιζε τοὺς μᾶλλον γρηγοροῦντας.

87

Ποικίλα τὰ τεχνάσματα κ' οἱ τρόποι της παντοῖοι,
ὅπως εἰς τὰς σαγίνας της ἐμπέσωσι καὶ ἄλλοι.
Πρὸς πάντας πάντοτε μορφὴν ὁμοίαν δὲν δεικνύει,
ἄλλοτε δ' ἄλλως πρόσωπον καὶ τρόπους μεταβάλλει.
Ὁτὲ μὲν τὰς ἀκτῖνάς του σεμνὸν τὸ βλέμμα κλαίει,
ὁτὲ δ' ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν φλὸξ πόθου ἐπιθάλλει.
Καὶ κέντρον δὲ καὶ χαλινὸν διεύθυνε κρατοῦσα,
τοὺς μὲν γοργοὺς συνέχουσα, τοὺς δὲ βραδεῖς ὠθοῦσα.

88

Ἂν ἐννοήσῃ φεύγοντα τινὰ τὸν ἔρωτά της,
καὶ ἀναχαιτιζόμενον ὑπ' ἰδεῶν δυσπίστων,
προσμειδιᾷ χαρμόσυνον, φαιδρὰ τὰ βλέμματά της
τὸν περιβάλλουσιν ἐντὸς τῆς φλογερᾶς στροφῆς των,
καὶ οὕτω τοῖς διστάζουσι τῶν πόθων οἰστρηλάτις,
στηρίζει τὴν πεποίθησιν τῶν ἀναποφασίστων.
κ' ἐν ᾧ τοὺς μὲν εἰς ὄνειρα τοῦ ἔρωτος μεθύει,
παρὰ τοῖς δὲ τὸν παγετὸν τοῦ φόβου διαλύει.

89

Ἂν δέ τις, ὃν ὁ τολμηρὸς ἀόμματος τιτρώσκει,
θρασύνηται, ἀπότομος ἐπιχειρηματίας,
τὸ βλέμμα της ἐρωτικὰς ἐλπίδας του δὲν βόσκει,
καὶ σεβασμοῦ ὁ λόγος της τῷ περιβάλλ' ἡνίας·
ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μετώπου της πολλάκις ὑποφώσκει
ὑπὸ τὸ νέφος τοῦ θυμοῦ ἀκτίς τις εὐσπλαγχνίας·
ὥστε καὶ ἂν τοὺς ἐκφοβῇ πλὴν δὲν τοὺς ἀφοπλίζει,
καὶ ἡ ὑπεροψία της αὐτὴ τοὺς ἐρεθίζει.

90

Πολλάκις ἵσταται μακρὰν, καὶ τὴν μορφήν της πλάττει·
πᾶν σχῆμα, πᾶν της κίνημα προσποιητὸν δεικνύει,
καὶ ὡς ἐν θλίψει, συνεχῶς τὰ βλέφαρ' ἀπομάττει,
καὶ ἄλλοτε τὰ δάκρυα ἐντός της κατακλείει.
Εἰς χιλιάδας καρδιῶν ἀδόλων ἡ ἀπάτη
ἐπέτυχε, καὶ ἕκαστος εἰλικρινῶς δακρύει.
Ὁ δ' ἔρως συμπλεκόμενος μετὰ τῆς εὐσπλαγχνίας,
δι' ὅπλων καταπολεμεῖ ἀμάχων τὰς καρδίας.

91

Ὡς δ' ἂν ἰδέαν ἔπειτα μετέβαλλεν ἐκείνη,
καὶ ὡς ἂν νέα ἐν αὐτῇ ἀνέτελλεν ἐλπίς τις,
τὸ βῆμα πρὸς τοὺς ἐραστὰς, τὸν λόγον ἀπευθύνει,
ἐκλάμπει της τὸ μέτωπον ὑπὸ χαρᾶς μεγίστης,
καὶ ὥς τις ἥλιος διπλοῦς λαμπρὰς ἀκτῖνας χύνει
τὸ βλέμμα τὸ οὐράνιον, ὁ γέλως ὁ γλυκύς της,
καὶ διαλύει δι' αὐτῶν τὸ νέφος, δι' οὗ πρώτη
εἰς τὰς καρδίας των πυκνὰ συνήγαγε τὰ σκότη.

92

Ἐνῷ δ' ἐγέλα εὔχαρις καὶ εὔχαρις ὡμίλει,
καὶ τὰς ψυχὰς ἐμέθυε διὰ διπλῶν χαρίτων,
τῶν ἀνεκφράστων ἡδονῶν πρωτόγευστοι οἱ φίλοι,
ἐνόμιζον τοῦ στήθους των πῶς φεύγει ἡ ψυχή των.
Ὦ ἔρως, ἔρως ἄσπλαγχνε, τὸ ὄξος εἰς τὰ χείλη
προσφέρεις, ἢ τὸ μέλι σου, ὀλέθριον οὐχ ἧττον.
Εἶν' ἡ ὀργή σου φοβερὰ καὶ δόλια τὰ δῶρα.
Αἱ νόσοι καὶ τὰ τραύματα τὰ σὰ θανατηφόρα.

93

Ἐν δὲ ταῖς ἀντιφάσεσιν, ἐν καύσωνι κ' ἐν ψύχει,
ἐν γέλωτι κ' ἐν δάκρυσιν, ἐν φόβοις κ' ἐν ἐλπίσι,
τῆς δολοπλόκου παίγνιον εἶν' ἡ ἑκάστου τύχη,
καὶ πᾶσιν ἐπικρέμαται ἀμφιβολία ἴση.
Ἂν δέ τινα τὸ πάθος του ἀσπλάγχνως κατατρέχῃ,
καὶ κρυπτὸν θρῆνον πρὸς αὐτὴν τολμᾷ νὰ ψιθυρίσῃ,
μὴ ἐννοοῦσα φαίνεται, ὡς ἄπειρος ἐρώτων,
πῶς τῇ ἀνοίγει τὴν ψυχὴν διὰ κλαυθμῶν εὐγλώττων.

94

Ἡ ὑπ' αἰσχύνης εἰς τὴν γῆν δειλὸν τὸ βλέμμα κλίνον,
συστέλλεται, καὶ ἡ αἰδὼς κοσμεῖ τὸ μέτωπόν της,
καὶ τὴν λαμπρὰν λευκότητα τῶν δροσερῶν της κρίνων
τὰ ῥόδα συγκαλύπτουσιν ἐπὶ τῶν παρειῶν της,
καθὼς μιγνύει ἐρυθρὰς μετὰ λευκῶν ἀκτίνων,
ὅταν ἀρχίζῃ ἡ αὐγὴ τὴν πρωϊνὴν ὁδόν της.
Εἰς τῆς αἰδοῦς δὲ τὸ λεπτὸν ἐρύθημα, προσέτι
ἡ ἀγανάκτησις θερμὸν τὸ χρῶμά της προσθέτει.

95

Ἀλλ' ἅμα τινὰ ἔβλεπεν, ὅστις τὴν τόλμην εἶχε
νὰ τῇ εἰπῇ τίνες εἰσὶν οἱ φλέγοντές του πόθοι,
τὸν ἔφευγε, καὶ ἀφορμὴν κατόπιν τῷ παρεῖχε
νὰ ὁμιλήσῃ, κ' ἔπειτα ἐκ νέου τὸν ἀπώθει.
Οὗτος δ' ἀφοῦ πανήμερος ἀπάτη τὸν συνεῖχε,
ἔβλεπε τέλος πᾶσά του ἐλπὶς πῶς ἐνεκρώθη,
καὶ ἔμενεν ὡς θηρευτής, ὃς εἰς δυσμὰς ἡλίου,
ἐν τοῖς δρυμοῖς ἀπώλεσε τὰ ἴχνη τοῦ θηρίου.

96

Διὰ τοιούτων της τεχνῶν ἡ δολοπλόκος νέα
κατώρθωσε τῶν ἱπποτῶν νὰ κατακτήσῃ μέρος,
καὶ εἰς δεσμὰ τοῦ ἔρωτος τοὺς ἔδενεν ὡραῖα,
τῶν ὅπλων των γυμνοῦσά τους ὑπούλως καὶ ἡμέρως.
Τί θαῦμα ἂν τὸν Ἡρακλῆ ἢ ἂν τὸν Ἀχιλλέα
ἢ τὸν Θησέα ἄλλοτε ἐδέσμευσεν ὁ ἔρως,
ὁπόταν τοὺς πολεμιστὰς τοῦ Ἰησοῦ ἐπίσης
συνέχ' εἰς τὰς ἀλύτους του ὁ ἄνομος ἁλύσεις;

ΡΑΨΩΔΙΑ ΠΕΜΠΤΗ

1

Ἐν ᾧ δ' ἡ πολυμήχανος ἱππότας δελεάζει,
εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ ἔρωτος ζητοῦσα νὰ τοὺς τρέψῃ,
κ' ἐκτὸς τῶν δέκα μαχητῶν, μεθ' ἑαυτῆς σπουδάζει
καὶ ἄλλους διὰ δολερῶν τεχνῶν νὰ ὑποκλέψῃ,
ὁ Γοδεφρεῖδος κατὰ νοῦν εἰς τίνα ἐξετάζει
τὸ ἔργον τὸ ὑφ' ὁδηγὸν αὐτὴν νὰ ἐπιτρέψῃ.
Ἐδίσταζεν, ὅτι πολὺ τὸ πλῆθος τῶν Πλανήτων,
καὶ ἴσ' ἡ προθυμία των καὶ ἡ ἀξία ἦτον.

2

Ἀλλ' ἐμβριθῶς σκεψάμενος, καὶ προνοῶν ἐμφρόνως,
νὰ ὀνομάσωσιν αὐτοὶ ἐνέκριναν ἐν τέλει
ἕνα των, ὃς διαδεχθεὶς τὴν θέσιν τοῦ Δυδῶνος,
νὰ διορίσῃ μέτοχον τοῦ ἔργου ὃν ἂν θέλῃ.
Οὕτως οὐδὲν τοῖς Πλάνησι κατὰ τοῦ ἡγεμόνος
δυσαρεσκείας αἴσθημα νὰ διαμείνῃ μέλλει,
καὶ οὕτως ἀπεδείκνυε πῶς τοὺς τιμᾷ ἐπίσης,
οὐδὲ ἀδίκους ἐν αὐτοῖς πῶς θέλει διακρίσεις.

3

Δι' ὃ αὐτοὺς μετακαλῶν, τοιαῦτα τοῖς προτείνει·
«Τὴν πρώτην μου ἀπόφασιν τὴν εἴχετε ἀκούσει·
τῇ νέᾳ μὲν βοήθειαν νὰ δώσωμεν ἐκείνῃ,
νὰ τῇ δοθῇ πλὴν ὥριμος κ' ἐν ὥρᾳ ἀνηκούσῃ.
Καὶ ἤδη τὴν ἀνανεῶ· καθεὶς νὰ τὴν ἐγκρίνῃ
ἐλεύθερος, ἐλεύθερος καὶ νὰ τὴν ἀποκρούσῃ.
Διότ' εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ κόσμου τὴν μεγάλην
πολλάκις εἶν' εὐστάθεια τὸ φρένα μεταβάλλειν.

4

«Ἀλλ' ἂν εἰς τὴν ἀνδρείαν σας ἀνοίκειον φρονῆτε
πρὸ τοῦ κινδύνου νὰ σβεσθῇ ἡ μάχιμός σας ζέσις,
καὶ ἡ ἀδάμαστός σας φρὴν ἂν νὰ καμφθῇ ἀρνῆται
εἰς τὰς περίσκεψιν πολλὴν πνεούσας παραινέσεις,
μὴ ὅτι ἄκοντας ὑμᾶς ἐκώλυσα εἰπῆτε,
καὶ ὅτι δοὺς, ἀνακαλῶ τὰς πρίν μου ὑποσχέσεις·
ἀλλ' ἔστω, ὡς καὶ χρεωστεῖ, γλυκὺς ὁ χαλινός μου.
καὶ ἀνειμένος ὁ ζυγὸς τῆς κυβερνήσεώς μου.

5

«Ἂν θέλητε νὰ μείνητε ἢ ἂν νὰ πορευθῆτε,
ὑμεῖς ἀποφασίσατε· κυρίους σᾶς κηρύττω.
Πλὴν θέλω πρὶν, διάδοχον ἐκείνῳ νὰ εὕρῆτε,
ὅστις πρὶν πέσῃ ἔνδοξος, ὑμῶν ἐπεμελεῖτο·
εἶτα τοὺς δέκα παρ' αὐτῷ νὰ διορίσῃ κεῖται·
τῶν δέκα δὲ τὸν ἀριθμὸν μηδόλως ὑπερβήτω.
Τὴν ὑπερτάτην δύναμιν ὡς πρὸς αὐτὸ φυλάττω,
πρὸς τὰ λοιπὰ δ' ὡς βούλεται αὐτὸς διοικησάτω.

6

Ὁ Βουλλιὼν ἐλάλησεν αὐτά. Ὁ δ' ἀδελφός του
τῇ συναινέσει τῶν λοιπῶν αὐτὰ τῷ ἀπεκρίθη.
«Τῆς μὴ σπευδούσης ἀρετῆς καὶ τῆς πραγματογνώστου,
τῆς προνοούσης, ἡ μερὶς σοὶ πρέπει κ' ἐνεμήθη.
Ἡμῖν καρδίας ἰσχυρᾶς ἡμῖν χειρὸς εὐρώστου
ἀνάγκην ἐπιβάλλουσιν ὁ βίος καὶ τὰ ἤθη.
Θὰ ἦτο δ' ἡ ἐνέργεια ἡ ἐμβριθῶς βραδεῖα
παρ' ἄλλοις μὲν περίσκεψις, πλὴν παρ' ἡμῖν δειλία.

7

«Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κίνδυνος μικρὸς τῆς ἐκστρατείας,
καὶ τούτου ἀντισήκωμα ἐπίσημα ὀφέλη,
πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν ἔνδοξον διὰ τῆς σῆς ἀδείας
ν' ἀπέλθ' ἡ αἱρετὴ δεκὰς μετὰ τῆς κόρης μέλλει.»
Τοιαῦτα λέγει, καὶ μ' αὐτὰς τὰς λέξεις τὰς πλαγίας
νὰ ὑποκρύψῃ προσπαθεῖ τὰ φλέγοντά τον βέλη,
ὑπ' ἄλλου ζήλου κάλυμμα κ' οἱ ἄλλοι προσποιοῦνται
τιμὴν διώκοντες, ἐν ᾧ ὑπ' ἔρωτος κεντροῦνται.

8

Ἀλλ' ὅμως ὁ Εὐστάθιος, ὁ Βουλλιὼν ὁ νέος,
πρὸς τῆς Σοφίας τὸν υἱὸν ζηλεύων ἀποβλέπει,
διότι ἐπὶ ἀρετῇ ἦν οὗτος φθονητέος,
καὶ ἐν ὡραίῳ σώματι ἡ ἀρετὴ ἐμπρέπει.
Δὲν θέλει σύντροφον αὐτόν. Ζηλοτυπίας δέος
πανοῦργα τῷ ἐνέπνευσε φρονήματα καὶ ἔπη,
διὸ καὶ τὸν ἀντίζηλον λαμβάνων κατὰ μέρος,
τῷ λέγει μετὰ τέχνης, ἧς διδάσκαλος ὁ ἔρως.

9

«Ῥινάλδε, σὺ γεννήτορος μεγάλου υἱὲ μεῖζον,
σὺ ἐν ἀγῶσιν ἔφηβος διακριθεὶς δυσκόλοις,
τίς ἄρα ἔσται τοῦ λοιποῦ δι' ἐκλογῆς ὁρίζων
τῆς τύχης ἀμφοτέρων μας, τῆς φάλαγγός μας ὅλης;
Ἐγὼ ὁ τὸν Δυδῶνα πρὶν, μόνον αὐτὸν, γνωρίζων
νὰ μὲ προστάζῃ ἄξιον, κ' ἐκεῖνον ἴσως μόλις,
τοῦ Βουλλιῶνος ἀδελφὸς, εἰς τίνα ἐπιτρέπω
νὰ εἶν' ἐμοῦ ἀνώτερος; Πλὴν σοῦ οὐδένα βλέπω.

10

«Σὲ, οὗ εἶν' ἡ εὐγένεια ταῖς ἀνωτάταις ἴση,
κ' εἰς δόξαν μὲ ὑπερτερεῖς κ' εἰς πᾶν πολέμου εἶδος,
ὃν ἐν ταῖς μάχαις μείζονα προθύμως προκηρύσσει
ὁ πάντων μείζων τῶν λοιπῶν, ὁ μέγας Γοδεφρεῖδος,
σὲ θέλω μόνον ἀρχηγὸν ἐγὼ ἀναγνωρίσει.
Ἂν δὲν ποθῇς νὰ ὁπλισθῇς ὑπὲρ τῆς νεανίδος,
βεβαίως ὅτι ἡ τιμὴ μικρὸν σ' ἐνδιαφέρει
ἣν ἄσημον κατόρθωμα καὶ νύκτιον σοὶ φέρει.

11

«Ἐνταῦθα τῇ ἀνδρείᾳ σου θὰ εὑρεθῶσιν ἴσαι,
μείζονες μάλιστ' ἀφορμαὶ τὸν στέφανον νὰ βρέψῃ·
ἄφες δ' ἐμὲ νὰ ἐνεργῶ, καὶ σύμφωνος ἂν εἶσαι,
εἰς σὲ τὴν θέσιν ἀρχηγοῦ καθεὶς θὰ ἐπιτρέψῃ.
Ἓν δὲ καὶ μόνον σοὶ ζητῶ, ἂν δὲν μοὶ τὸ ἀρνῆσαι,
ποῦ ἡ καρδία ἀγνοῶν τὸν νοῦν μου θέλει τρέψει·
νὰ μ' ἐπιτρέψῃς μόνος μου ἐν τέλει, ὡς προκρίνω,
ἢ μετ' ἐκείνης νὰ ταχθῶ, ἢ μετὰ σοῦ νὰ μείνω.»

12

Εἶπε, πλὴν δὲν ἐπρόφερε τὰς λέξεις τὰς ἐσχάτας
μετ' ἀταράχου ὄψεως καὶ ἀνερυθριάστου.
Ὁ δέ, τῆς διανοίας του γνωρίσας τὰς ἀπάτας,
ὑπεμειδίασ' ἐννοῶν τὰς σκέψεις τὰς κρυπτάς του.
Ἀλλ' ἐπὶ τῆς καρδίας του τῷ εἶχ' ἐλαφροτάτας
ὁ ἔρως θίξει τὰς πληγάς, μικρὰς τὰς ἀμυχάς του·
διὸ καὶ πρὸς ἀντίζηλον σχεδὸν ἠδιαφόρει,
οὐδὲ ν' ἀπέλθῃ βοηθὸς ἐφρόντιζε τῇ κόρῃ.

13

Ἀλλ' εἰς τὴν φρένα ἔμεινε γραφεὶς τὴν σιδηράν του
ὁ νέος καὶ πολύδακρυς τοῦ ἀρχηγοῦ του φόνος·
καὶ ἀτιμίαν θεωρεῖ, τοῦ προπετοῦς Ἀργάντου
ὁ βίος νὰ ἐκτείνηται ὑπὲρ τὸν τοῦ Δυδῶνος·
καὶ τὴν φωνὴν προσδέχεται ἐκείνην μὲ χαράν του,
τὴν ἀπαγγελλομένην τῳ ἀξίαν ἡγεμόνος.
Τοῦ νεανίσκου τὴν ψυχήν, τοῦ κολακευομένου,
ἡ ἁρμονία ἔτερψε τοῦ ἀψευδοῦς ἐπαίνου.

14

Διὸ καὶ ἀπεκρίνατο· «Τὰς θέσεις τὰς πρωτίστας
οὐχὶ νὰ λάβω εὔχομαι, ἀλλὰ νὰ τὰς ἀξίζω.
Καὶ ἐὰν εἶχον ἀρετὰς ἀκόμη τὰς ὑψίστας,
ἄφευκτον ἔπαθλον αὐτῶν τὸ σκῆπτρον δὲν νομίζω.
Ἀλλ' ἂν μ' ἐφρόνεις ἄξιον ἀρχῆς, καὶ μὲ καθίστας
εἰς ταύτην, δὲν θ' ἀντέτεινον, οὐδὲ σὲ ἐμποδίζω.
Καὶ περὶ τῆς ἀνδρείας μου ὡς εὐμενῆ σας γνώμην
ὑπερηφάνως τὴν τιμὴν αὐτὴν θὰ ἐδεχόμην.

15

«Τὴν τιμὴν ταύτην δὲν ζητῶ, ἀλλ' οὐδ' ἀρνοῦμ' ἐπίσης·
ἂν δὲ τὴν λάβω, ἀσφαλῶς εἷς ἐκ τῶν δέκα ἔσῃ.»
Ἀπῆλθεν ὁ Εὐστάθιος, καὶ προσπαθεῖ τὰς κλίσεις
τῶν ἱπποτῶν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν νὰ διαθέσῃ·
ἀλλ' ἀπαιτεῖ ὁ ἡγεμὼν Γερνάνδος προτιμήσεις.
Ναὶ, ἡ Ἀρμίδα καὶ αὐτὸν ἐζήτει μὲν νὰ δέσῃ,
ἀλλ' εἰς τὴν ὑπερήφανον καρδίαν του ὁ ἔρως
ἐπεῖχε μετὰ τὴν τιμὴν τὸ δευτερεῦον μέρος.

16

Τοῦ ἄνακτος τῶν Νορβεγῶν ἦν ὁ Γερνάνδος γόνος,
τοῦ ἄνακτος, ὅστις πολλῶν ἐπαρχιῶν ἐκράτει.
Τὰ τῶν προγόνων στέμματα, ὁ πατρικός του θρόνος,
ὕψουν τὴν φρένα του, καὶ ἦν ὑπεροπτικωτάτη.
Ὁ δ' ἄλλος ἐναμβρύνεται εἰς ὅ,τι πράττει μόνος,
οὐχὶ εἰς ὅ,τ' ἡ ἀρετὴ τῶν προπατόρων πράττει,
ἂν κ' ἐν πολέμῳ ἔνδοξοι, μεγάλοι δ' ἐν εἰρήνῃ
αἰῶνας πέντε καὶ αὐτοῦ οἱ πρόγον' εἶχον μείνει.

17

Ἀλλ' ὁ ἀγροῖκος ἡγεμὼν, ὁ μὴ ἀναγνωρίζων
ἀξίαν πλὴν ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ ἄλλην τῆς τοῦ πλούτου,
καὶ ἀκλεὲς ἐγκόσμημα τὴν ἀρετὴν νομίζων
δι' ὅσους δὲν ἐπικοσμεῖ τὸ στέμμα ἐκτὸς τούτου,
ἀγανακτεῖ ὅτι ἁπλοῦς ἱππότης ὁ ἐρίζων
πρὸς ὃ αὐτὸς δικαίωμα ἐφρόνει τοῦ βαθμοῦ του.
Ἐδάκ' ἡ δύσκολός του φρὴν, καὶ οὕτως ἐθυμώθη,
ὥστ' εἰς ἀτόπους ἡ ὀργὴ παραφορὰς τὸν ὤθει.

18

Ὁ δαίμων ὁ κακοποιὸς, ὁ τῶν καταχθονίων,
εὐρεῖα θύρα ἐν αὐτῷ ὡς εἶδεν ὅτι χαίνει,
ὑφέρπ' εἰς τὴν καρδίαν του, σιωπηλῶς εἰσδύων,
καὶ ἐν ἀπάτῃ κυβερνῶν τοὺς λογισμούς του μένει,
εἰς τὴν φιάλην τοῦ θυμοῦ τὴν φρένα του μεθύων,
εἰς ἔχθραν τὴν ἐξαγριοῖ κ' εἰς μῖσος τὴν μιαίνει,
κ' ἐν τῇ ψυχῇ του διαρκῶς φωνὴν ὑπερεθίζει,
ἥτις εἰς τὴν συνείδησιν αὐτὰ τῷ ψιθυρίζει·

19

«Πῶς! ὁ Ῥινάλδος ἑαυτὸν πρὸς σὲ νὰ ἐξισώσῃ!
Τοσαῦτ' ἀξίζ' ἡ φάλαγξ του τῶν παλαιῶν ἡρώων;
Ἂς ἀντιτάξῃ πρὸς τοὺς σοὺς, πρὶν ἑαυτὸν ὑψώσῃ,
τὸν ἀριθμὸν τῶν δούλων του καὶ τὸν τῶν ὑπηκόων,
τὰ σκῆπτρά του τοῖς σκήπτροις σου, τοῖς ἐδικοῖς σου ζῶσι
τὸ πλῆθος τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς θανόντων του ἀθρόον.
Ποῦ ἀφορᾷ ὁ ἀφανὴς ἐκεῖνος τολμητίας,
ὁ ἄρχων καὶ τὸ γέννημα τῆς δούλης Ἰταλίας;

20

»Ἂν ἢ νικήσ' ἢ νικηθῇ, ἐνίκησεν οὐχ ἧττον
διὰ τῆς ἀξιώσεως καὶ τοῦ πρὸ σὲ ἀγῶνος·
τιμή του καὶ νὰ λέγηται, τὸ τάγμα τῶν Πλανήτων
πῶς διεφιλονείκησε πρὸς τὸν Γερνάνδον μόνος.
Θὰ σ' ἦτον ἴσως ἔντιμον καὶ ἔνδοξον θὰ σ' ἦτον
τὴν θέσιν νὰ διαδεχθῇς τοῦ ἰσχυροῦ Δυδῶνος·
ἀλλὰ τὴν θέσιν τοῦ λοιποῦ σὺ νὰ δοξάσῃς πρέπει.
Τὴν ἐξηυτέλισεν, ἀφ' οὗ εἰς ταύτην ἀποβλέπει.

21

»Ἂν καὶ οὐκέτι ὁμιλῶν οὐδ' ἔτι ἀναπνέων,
ἀκόμη πρὸς τὰ γήϊνα αἰσθάνηται συμφέρον,
ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ οὐρανοῦ ὁποίαν ὀργὴν πνέων
θὰ μένῃ ὁ καλὸς Δυδὼν, ὁ ἀρχηγὸς ὁ γέρων,
ὁσάκις στρέφει τ' ὄμμα του πρὸς τὸν προπέτην νέον,
καὶ βλέπει ποῦ θρασύνεται τὴν φρένα του ἐπαίρων!
Πῶς τὴν ἀξίαν μὴ τιμῶν, οὐδὲ τὸ γηρατεῖον,
τολμᾷ νὰ γίνῃ ἴσόν σου τὸ ἄπειρον παιδίον.

22

»Ναὶ, καὶ τολμᾷ κ' ἐπιχειρεῖ· τῆς τόλμης του δὲ δρέπει
οὐχὶ ποινὴν ἀλλὰ τιμὴν, καὶ ἀμοιβὴν ἐπαίνου·
κ' εἰσὶν οἱ παροτρύνοντες, καὶ ἄλλος ὃς τὸν βλέπει
κ' ἐπικροτεῖ. Ὦ αἴσχους σας κοινῶς ἐπικειμένου!
Ἂν τὸ ἰδῇ ὁ Βουλλιὼν, καὶ ἂν τὸ ἐπιτρέπῃ
ὁ νέος νὰ σ' ἀποστερῇ τοῦ σοὶ ὀφειλομένου,
μὴ ὑπομείνῃς πώποτε καθῆκόν σου ν' ἀρνῆσαι,
καὶ ν' ἀποδείξῃς χρέος σου τί δύνασαι καὶ εἶσαι.»

23

Θυμοῦ πληροῦται πρὸς αὐτὸν, καὶ ἡ ψυχή του καίει,
ὡς ἀναθάλλει τοῦ δαυλοῦ ἡ φλὸξ ταραττομένη·
ὁ δὲ θυμὸς, τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς γλώσσης του ἐκρέει,
οὐδ' ἡ καρδία ἐπαρκεῖ αὐτῷ ἐξογκουμένη.
Κηρύττει δ', οὐδὲ σιωπᾷ, ἂν ὁ Ῥινάλδος πταίῃ,
ἂν ἐν αὐτῷ τι ἀπρεπὲς ἢ φαῦλον συμπεραίνῃ.
Τὸν λέγει γαῦρον, μάταιον· παράφορον μανίαν
τὸ θάῤῥος του ἀποκαλεῖ, καὶ λύσσαν τὴν ἀνδρίαν.

24

Ἂν δέ τι λάμπῃ ἐν αὐτῷ ὑπέρφρον ἢ γενναῖον,
ἢ εὐκλεὲς προτέρημα, ἢ ἀρετὴ μεγάλη,
χολὴν τοῦ μίσους, καὶ σκιὰν τοῦ ψεύδους ἐπιχέων,
αὐτὸς ὡς ἐλαττώματα τὰ πάντα διαβάλλει·
καὶ ἡ κακολογία του, κοινὴ τὸ τελευταῖον,
αὐτοῦ τοῦ ἀντιζήλου του τὴν ἀκοὴν προσβάλλει.
Ἀλλ' οὔτε οὕτως ὁ τυφλὸς θυμός του παύει, οὔτε
ἡ τοῦ θανάτου πρόδρομος ὁρμή του χαλινοῦται.

25

Ὅτι ὁ δαίμων, ὁ κινῶν τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀνθρώπου
ἀντὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, τὰς ὕβρεις του ἐμπνέων,
τὸν ὤθ' εἰς ἐπανάληψιν διαγωγῆς ἀτόπου,
καὶ εἰς τὸ στῆθός του τροφὴν προσέθετε, τὸ καῖον.
Ὑπάρχ' εἰς τὸ στρατόπεδον εὐρὺ πεδίον, ὅπου
ὁμὰς συνήθως ἱπποτῶν συῤῥέει ἀριστέων,
καὶ ὅπου νέοι μαχηταὶ εἰς πάλην καὶ ἀγῶνας
τὰ μέλη των ῥωννύουσιν, ἀσκοῦσι τοὺς μυῶνας.

26

Ἐκεῖ πολλοὶ καθήμενοι ἱππόται ἐν ᾧ ἦσαν,
κατὰ Ῥινάλδου, ὡς αὐτῷ μοιραῖον, ὕβρεις χύνει,
καὶ εἰς τὸ δηλητήριον τοῦ ᾄδου ἐμβαφεῖσαν,
ὀξεῖαν δὲ ὡς ὄφεως, τὴν γλῶσσάν του ἐκίνει.
Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος ἤκουσε τὴν ὕβριν τὴν ῥηθεῖσαν,
καὶ τὴν ὀργὴν δὲν δύναται ἐντός του νὰ πραΰνῃ.
«Ψεύδεσαι!» κράζει, ῥίπτεται θυμοῦ, μανίας πλήρης,
κ' εἰς τὸν ἀντίπαλον ὁρμᾷ μ' ἓν πήδημα ξιφήρης.

27

Ἦν ἡ φωνή του ὡς βροντὴ, ὡς ἀστραπὴ δ' ἡ σπάθη,
προηγουμένη κεραυνοῦ καὶ ἀναγγέλλουσά τον·
ἐκεῖνος δ' ὅλος ἔτρεμε, καὶ πῶς νὰ διαλάθῃ
ἐσκέπτετο τὸν θάνατον τὸν φοβερίζοντά τον.
Ἀνδρίαν πλὴν καὶ δύναμιν νὰ δείξῃ ἐπειράθη,
μάρτυρας ἔχων θεατὰς τὰ πλεῖστα τῶν ταγμάτων.
Δι' ὃ ἐκσπᾷ τὴν σπάθην του καὶ τὸν ἐχθρὸν προσμένει,
κ' ἐμπρός του εἰς ἀκλόνητον ἀμύνης θέσιν μένει.

28

Ἀμέσως ξίφη φλογερὰ ἀστράπτουσι μυρία,
κ' οἱ λάμποντες σπινθῆρές των γοργοὶ διασταυροῦνται,
ὅτι ποικίλη δυσμενῶν πολεμιστῶν σωρεία
συνέῤῥευσε, καὶ φέρονται τὰ πλήθη καὶ ὠθοῦνται.
Ἠχεῖ κραυγὴ, κ' ἐγείρεται εἰς τὸν ἀέρ' ἀγρία,
κ' εἰς ἕνα ἀναρίθμητοι ἀλαλαγμοὶ ἑνοῦνται,
ὡς ὁ ὑψαύχην ἀντηχεῖ τῆς παραλίας ὄχθος,
ὅταν τὸν πλήττῃ ὁ βοῤῥᾶς καὶ ὁ τοῦ πόντου ῥόχθος.

29

Ἀλλ' οὐδαμῶς ἡ τοῦ στρατοῦ φωνὴ ἀναχαιτίζει
τοῦ ὑβρισθέντος τὴν ὁρμὴν ἢ τὴν ὀργὴν πραΰνει·
τὰς ἀντιστάσεις ἀψηφᾷ, κραυγὴ δὲν τὸν φοβίζει,
καὶ θέλει εἰς ἐκδίκησιν τὴν ὕβριν ν' ἀποπλύνῃ·
τοὺς στρατιώτας ἀπωθεῖ, τὰ ὅπλα διασχίζει,
καὶ στρέφεται εἰς χεῖράς του ἡ σπάθη του πυρίνη.
Τὸ ἀπειλοῦν δὲ λύουσα τῶν ἀντιπάλων πλῆθος,
τῷ διανοίγει τὴν ὁδὸν πρὸς τοῦ ἐχθροῦ τὸ στῆθος.

30

Ἡ χείρ του ἀκατάσχετος, ἀλλ' ἑαυτῆς κυρία,
ἐν τῇ ὀργῇ της τὰς πληγὰς ῥαγδαίας καταφέρει,
κ' εἰς στῆθος καὶ εἰς κεφαλὴν μὲ τραύματα μυρία
τῷ κρεουργεῖ τὰ δεξιὰ καὶ τὰ λαιά του μέρη,
καὶ στρεφομένη πανταχοῦ, ὡς ἀστραπὴ ταχεῖα,
τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξαπατᾷ, τὴν τέχνην παραφέρει,
καὶ πίπτει ἀπροσδόκητος, καὶ αἰφνιδίως παίει
τὸ κεχηνὸς τοῦ θώρακος, καὶ εἰς τὸ αἷμα πλέει.

31

Καὶ οὐδὲ πρὶν ἐπαύσατο τῆς λύσσης τῆς μαχίμου,
πρὶν ἅπαξ, δὶς τῷ ἔπηξε τὸ ξίφος εἰς τὰ στήθη.
Πίπτει ὁ δείλαιος πληγείς· καὶ δι' ὁδοῦ διδύμου
καὶ ἡ πνοή του ἐνταυτῷ καὶ ἡ ψυχὴ ἐχύθη.
Ὁ νικητὴς δὲ τῆς χειρὸς ἀφίνων τῆς ἀλκίμου
τὸ ὅπλον ἔτι κάθυγρον, μακράν του ἐκινήθη·
ὅτι ὡς εἶδε τὸν ἐχθρὸν ἀσπαίροντα ἐμπρός του,
ἐσβέσθ' ἡ ἀγριότης του κ' ἐκάμφθη ὁ θυμός του.

32

Ὁ Γοδεφρεῖδος, τὴν βοὴν ἀκούσας τὴν ἀγρίαν,
ἀφίχθη. Ὦ θεάματος φρικτοῦ, μισητοτάτου!
Βλέπει νεκρὸν τὸν Νορβεγόν· τὴν κόμην, τὸν μανδύαν
τῷ χρίει αἷμα, τὴν μορφὴν βάφει χροιὰ θανάτου.
Κλαυθμῶν, καὶ θρήνων, καὶ κραυγῶν ἀκούει συναυλίαν·
θρηνοῦσ' οἱ φίλοι τοῦ νεκροῦ καὶ τὰ στρατεύματά του.
Ἐκπεπληγμένος δ' ἐρωτᾷ· «Τίς ἦν ὁ τολμητίας,
ὁ ἀπειθὴς, ὁ ἔνοχος τῆς ἀνοσιουργίας;»

33

Ἀρνάλδος, ὁ θερμότερος τῶν τοῦ νεκροῦ ἑταίρων,
πᾶν ἐξετίθει τὸ συμβὰν, κ' ἐκθέτων τὸ ἐκείνου·
πῶς ὁ Ῥινάλδος ἀφορμὴν ἐκ τῶν ἐλαφροτέρων
δραξάμενος, παράφορος ἐῤῥίφθη κατ' ἐκείνου,
πῶς τὸν ὁπλίτην τοῦ Χριστοῦ ὁ ὅπλα Χριστοῦ φέρων
εἰς λύσσαν ἐθυσίασεν ὀργῆς του ὑπευθύνου,
καὶ τοῦ στρατεύματος παντὸς ἀπέναντι, ἠψήφει
τοὺς ὅρους οὓς ἐκύρωσαν τοῦ στρατηγοῦ αἱ ψῆφοι.

34

Ὅτι θανάτου ἄξιον τὸν θεωρεῖ ὁ νόμος,
καὶ πρέπει νὰ τιμωρηθῇ ὅπως αὐτὸς προστάττει·
βαρεῖα μὲν καθ' ἑαυτὴν ἡ πρᾶξίς του, ἀλλ' ὅμως
ὡς ἐκ τοῦ τόπου καὶ καιροῦ πῶς ἦτο βαρυτάτη,
ὅτι ἐὰν διὰ ποινῆς δὲν ἐμποιῆται τρόμος,
καθεὶς των θὰ ἐμψυχωθῇ παρόμοια νὰ πράττῃ,
καὶ ὅτ' οἱ ἀδικούμενοι, εἰς εὐθυδίκους κρίσεις
οὐκέτι θὰ προσφεύγωσιν, ἀλλ' εἰς ἀντεκδικήσεις.

35

Ἐντεῦθεν αἱ διχόνοιαι, αἱ ἔριδες κ' αἱ ῥήξεις,
ὅσας ὁ νόμος τῶν χειρῶν ὁ ἄδικος χαλκεύει.
Τῶν ἀρετῶν του ἔπειτα ἀναπολεῖ ἐνδείξεις,
ὅσας ὀργὴ ἢ ἔλεος αὐτῷ ὑπαγορεύει.
Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης κατ' αὐτοῦ προτείνει ἀποδείξεις,
καὶ τὸν κατηγορούμενον ἐντόνως προστατεύει.
Ἀκούει, μ' ὄψιν αὐστηρὰν, αὐτῶν ὁ Γοδεφρεῖδος,
πρόμαντιν φόβου μὲν πολλοῦ, ὀλίγης δὲ ἐλπίδος.

36

Καὶ ὁ Ταγκρέδης ἔλεγεν· «Ὦ κύρ', ἐνθυμεῖσαι
τίς ὁ Ῥινάλδος πάντοτε ὑπῆρξε, καὶ ὁποῖος,
ὁπόσαι τῇ ἀνδρίᾳ του τιμαὶ ἀποδοθεῖσαι,
κ' ἡ ἐξ ἀνάκτων γενεά, καὶ ὁ κλεινός του θεῖος
ὁ Γέλφος πόσον τὸν τιμᾷ. Αἱ τιμωρίαι ἴσαι
δὲν πρέπει νὰ κατέρχωνται ἐξ ὕψους τῆς ἰσχύος.
Εἰς διαφόρους πταίσαντας τὸ πταῖσμα διαφέρει·
πρὸς ἴσους εἶναι δίκαιον τὸ ἴσον, καὶ συμφέρει.»

37

Ὁ δ' ἀρχηγὸς ἀπήντησε· «Παρὰ τῶν ἀνωτέρων
διδάσκονται ὑποταγὴν οἱ ταπεινότεροί των.
Κακῶς, Ταγκρέδη, παραινεῖς, ἂν θεωρῇς συμφέρον
τὸ νὰ ἐκτραχηλίζηται ἀκάθεκτος ὁ κρείττων.
Ἂν μόνον ἐπὶ τῶν μικρῶν καὶ τῶν ταπεινοτέρων
ἡ δύναμίς μου ἔφθανε, τί δύναμις θὰ ἦτον;
Σκῆπτρον ἀνίσχυρον ἐγὼ καὶ κράτος ἐπ' αἰσχύνῃ
ἂν ἔλαβον, δὲν δέχομαι τὸ δῶρόν του· ἂς μείνῃ.

38

»Οὐχί· σεπτὸν κ' ἐλεύθερον, ὡς μοὶ ἐδόθη, κεῖται,
καὶ θενὰ κεῖται παρ' ἐμοὶ ὡς τέλους ἀμειώτως.
Ἠξεύρω πῶς ἁρμόζεται, καὶ ποία ἀπαιτεῖται
διαφορὰ τῶν ἀμοιβῶν καὶ τῶν ποινῶν εἰκότως,
καὶ πότε πρέπει ἀκριβὴς ἰσότης νὰ τηρῆται,
χωρὶς νὰ διακρίνηται ὁ ἔσχατος καὶ πρῶτος.»
Τοιαῦτα ἔλεγεν· ὁ δὲ πρὸς ταῦτα δὲν ὡμίλει,
διότι ἡ εὐλάβεια τῷ ἔδεε τὰ χείλη.

39

Ὁ δὲ Ῥαιμόνδος, αὐστηρᾶς φρενός, ἀρχαίου ἤθους
κεκηρυγμένος ζηλωτής, τοὺς λόγους του ἐπῄνει.
«Ὁ οὕτω προϊστάμενος τοῦ ὑπηκόου πλήθους
δύναται, λέγει, παρ' αὐτῷ σεβάσμιος νὰ γίνῃ.
Ἡ πειθαρχί' ἀπόλλυται ἀπὸ λαοῦ, συνήθους
συγγνώμην πάντοτε, ποτὲ ποινὴν νὰ μὴ προσμείνῃ.
Ἐκλείπει πᾶσα δύναμις, πᾶν κράτος καταῤῥέει,
ἐὰν τὴν ἐπιείκειαν μὲ φόβον δὲν συνδέῃ.»

40

Ὡς δ' ὁ Ταγκρέδης ἤκουσε τοιαῦτα, σπουδῇ πάσῃ
τοὺς καταλείπει, ἀπ' αὐτὸ ἀπέρχεται τὸ μέρος,
πρὸς τὸν Ῥινάλδον στρέφεται, κ' ἐπείγεται νὰ φθάσῃ,
καὶ ὁ ταχύπους ἵππος του τὸν φέρει ὑποπτέρως.
Ὁ δὲ Ῥινάλδος, τοῦ ἐχθροῦ ὡς εἶχεν ἀποσπάσει
τὴν ὕβριν μετὰ τῆς ψυχῆς, ἐσύρθ' ἰδιαιτέρως
εἰς τὴν μονήρη του σκηνήν. Ἐκεῖ εὑρών τον ἔτι
ὁ φίλος του, τὰ ὑπ' αὐτῶν ῥηθέντα τῷ ἐκθέτει.

41

Προσεπιλέγει δ' εἰς αὐτά· «Ἂν καὶ κακῶς, νομίζω,
ἐκφράζ' ἡ ἐπιφάνεια τὰ βάθη τῆς καρδίας,
τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν ἂν καὶ πολλοὶ γνωρίζω
πῶς κρύπτονται εἰς τοῦ νοὸς τὰς πτύχας τὰς μυχίας,
ἀλλὰ ὁ ἀρχιστράτηγος, ἐξ ὅσων οἰωνίζω,
κ' ἐκ τῆς ἰδίας ἄλλως τε αὐτοῦ ὁμολογίας,
ἀποφασίσας φαίνεται νὰ σὲ καθυποβάλλῃ
εἰς ὅσ' ἂν καὶ οἱ ἔνοχοι ὑπόκεινται οἱ ἄλλοι!»

42

Πρὸς ταῦτα ἐμειδίασε πικρῶς ὁ νεανίας,
ἀλλὰ ἐπέλαμψεν ὀργὴ εἰς τὸ μειδίαμά του.
«Ἂς πειραθῇ, ἀνέκραξε, δειλῆς ἀπολογίας
ὁ εἰς δεσμὰ συρόμενος καὶ στέργων τὰ δεσμά του.
Ἐγὼ δ' εἰμὶ ἐλεύθερος, καὶ τῆς ἐλευθερίας
λάτρης τελῶ ἐκ γενετῆς, καὶ λάτρης ὡς θανάτου.
Νὰ φέρῃ ὁ βραχίων μου τὴν μάχαιραν, κ' ἐπίσης
νὰ δρέπῃ δάφνας γυμνασθεὶς, δὲν δέχεται ἀλύσεις.

43

»Τοιαύτην ἂν ὁ Βουλλιὼν τῶν εὐγενῶν μου κόπων
μοὶ προορίζῃ ἀμοιβὴν, τῶν φυλακῶν τὸ σκότος,
καὶ ὡς τὸν χυδαιότερον ἂν θέλῃ τῶν ἀνθρώπων
νὰ μ' ὑποβάλλ' εἰς βάναυσον ποινὴν, ἂς ἔλθῃ πρῶτος,
ἢ ἄλλους ἂς μοὶ πέμψῃ κἂν, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τόπον
προσμένω· θὰ δικάσωσι τὰ ὅπλα μας εἰκότως.
Μοὶ εἶναι προφανέστατον, δι' ὅσων μοὶ ἀγγέλλει,
πῶς τραγῳδίαν τοῖς ἐχθροῖς νὰ παραστήσῃ θέλει.»

44

Ταῦτα εἰπὼν, τὰ ὅπλα του ἐν βίᾳ ἐνεδύθη.
Κοσμεῖ χαλκὸς τὰ στήθη του, χαλκὸς τὴν κεφαλήν του·
ὑπὸ τὸ σάκκος του ἡ χεὶρ ἡ στιβαρά του βρίθει,
καὶ ἡ μεγάλη σπάθη του ἠρτήθ' εἰς τὴν ὀσφύν του.
Λαμπρὸς τὴν ὄψιν, εὐπρεπὴς παρίσταται τῷ πλήθει,
ὡς ἂν ἡλίου ἔστεφον ἀκτῖνες τὴν μορφήν του.
Ἀγέρωχος ἐβάδιζεν, κ' ἐξ οὐρανοῦ ἐθάῤῥεις
κατήρχετο ἀγριωπὸς, χαλκοφορῶν ὁ Ἄρης.

45

Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης προσπαθῶν τὴν ἐπηρμένην φρένα
καὶ τὸν ἀκαταμάχητον θυμόν του νὰ μαλάξῃ,
τῷ λέγει· «Τ' ἀκατόρθωτα, ὦ ἥρω, εἰς καθένα,
ἠξεύρω ἡ ἀνδρία σου ζητεῖ νὰ διαπράξῃ.
Ἡ ἄκαμπτός σου ἀρετὴ ἐγείρει τὸν αὐχένα,
ὁσάκις βίαν προσκληθῇ εἰς βίαν ν' ἀντιτάξῃ.
Ἀλλὰ μὴ δώσῃ ὁ Θεὸς, κ' εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν
σκληράν της πεῖραν λάβωμεν πρὸς βλάβην ἡμετέραν!

46

«Εἰπέ μοι τί προτίθεσαι; Εἰς αἷμα τῶν ἑταίρων,
αἷμ' ἀδελφῶν, νὰ μολυνθῇ ἡ χείρ σου λοιπὸν θέλει;
Πῶς τραυματίζεις τὸν Χριστὸν δὲν βλέπεις, καταφέρων
πληγὰς εἰς τοὺς Χριστιανοὺς, τὰ προσφιλῆ του μέλη;
Πῶς! δι' ἐπίδειξιν τιμῶν κενῶν καὶ ἐφημέρων,
ὡς κῦμα διαῤῥεουσῶν θαλάσσιον, σοὶ μέλει;
Καὶ ταύτην ὑπερτίθεσαι τῆς δόξης τῆς ὑψίστης,
τῆς δόξης τῆς ἐν οὐρανῷ, ἣν δίδωσιν ἡ πίστις;

47

»Ἀλλ' ὄχι, νίκα σεαυτὸν, καὶ, πρὸς Θεοῦ, ἐκδύσου
τῶν αἱμοβόρων τάσεων καὶ τῶν ὑπερηφάνων.
Δειλία δὲν σ' ἐδάμασε, σὲ κάμπτ' ἡ θέλησίς σου,
καὶ ἀνταξίαν θεωρῶ τὴν ἧττάν σου στεφάνων·
καὶ κῦρος δὲ ἂν δέχεσαι παραδειγμάτων, πείσου
καὶ ὑποχώρησον, ἐμὲ παράδειγμα λαμβάνων.
Ὡς σὲ, κ' ἐμὲ προὐκάλεσαν· ἀλλ' ὅμως κατεστάλην
ὑπ' ἐμαυτοῦ, ἀποφυγὼν τὴν πρὸς οἰκείους πάλην.

48

»Ὁπότ' ἐγὼ κατέκτησα τὴν χώραν τῶν Κιλίκων,
τὰς τῆς σημαίας τοῦ Χριστοῦ πτυχὰς ἀναπετάσας,
ὁ Βαλδοβῖνος ἐπελθὼν, διὰ τεχνῶν ἀδίκων
τὴν χώραν ἐκυρίευσε, τὸ κτῆμά μου ἁρπάσας.
Δὲν εἶδα ὑπ' ἀλωπεκῆν λανθάνοντα τὸν λύκον,
οὐδ' ὑπὸ φίλου πρόσχημα τὰς πονηρίας πάσας;
Οὐδόλως πλὴν ἠθέλησα, ὁπλίζων τὴν παλάμην,
νὰ λάβ' ὀπίσω τὸ κλαπέν· καὶ ὅμως ἠδυνάμην.

49

»Ἀλλ' ἂν σοὶ φαίνωντ' ἐπαχθεῖς αἱ ἀγενεῖς ἁλύσεις,
ἂν σ' εἶναι ἀποτρόπαιος ἡ τῆς εἱρκτῆς σκοτία,
καὶ προτιμᾷς, ἀποφυγὼν αὐτὴν, ν' ἀκολουθήσῃς
ὅσα ὡς ἔθιμα τιμῆς ἐγκρίν' ἡ κοινωνία,
συνήγορόν σου ἄφες με, καὶ μὴ χρονοτριβήσῃς·
πρὸς Βοημόνδον ἄπελθε τὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ.
Νομίζω ἀσφαλέστερον νὰ φύγῃς ἀπ' ἐμπρός του.
Μὴ ἀψηφήσῃς τὴν ὁρμὴν τῆς πρώτης κρίσεώς του.

50

»Μετ' οὐ πολὺ, ἂν καθ' ἡμῶν προκύψῃ ἡ σημαία
τῶν Αἰγυπτίων καὶ λοιπῶν βαρβάρων ἡγεμένων,
ἡ ἔξοχος ἀνδρία σου θὰ λάμψῃ, ἀναγκαία,
ἀφ' οὗ μακράν μας ἀποστῇς, καὶ ἔξω τῶν ἀγώνων,
καὶ ἄνευ σοῦ ἡ στρατιὰ θὰ εἶναι ἡ γενναία,
ὡς ἄνθρωπος ἀποκοπεὶς χειρῶν καὶ βραχιόνων.»
Τ' αὐτὰ προσεπερχόμενος ὁ Γέλφος τὸν προτρέπει,
ὅτι χωρὶς ἀναβολῆς ν' ἀναχωρήσῃ πρέπει.

51

Τοιαῦτα παραινούμενος ὁ γαῦρος νεανίας,
τὴν ὑπερόπτην φρένα του μετέτρεψε, καὶ κλίνει.
Τὴν κινδυνώδη θέσιν του ν' ἀφήσῃ μετὰ βίας
τοῖς προσπαθοῦσι φίλοις του οὐκέτι ἀντιτείνει.
Ἐν τούτοις πλῆθος πέριξ του συῤῥέ' ὑπὸ φιλίας,
καὶ νὰ τὸν συνοδεύσωσι καθείς των τῷ προτείνει.
Ἀλλ' οὗτος τοὺς εὐχαριστεῖ· τὸν ἵππον του ἀνέβη,
καὶ δύω μόνους ὀπαδοὺς λαμβάνων ἀφιππεύει.

52

Ἀναχωρεῖ, καὶ ὑψηλαὶ κεντῶσι τὴν ψυχήν του
ἰδέαι φήμης εὐγενοῦς καὶ δόξης αἰωνίας·
πτεροῦται πρὸς ἀνήκουστα, πρὸς ἀσυνήθ' ἡ φρήν του,
πρὸς κατορθώματα λαμπρὰ, καὶ πρὸς μεγαλουργίας.
Νὰ πέσῃ θέλει πολεμῶν, κοσμῶν τὴν κεφαλήν του
μὲ δάφνην ἢ κυπάρισσον ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας,
καὶ διελθὼν τὴν Αἴγυπτον, νὰ φθάσῃ μέχρις ὅπου
ὁ Νεῖλος κρύπτει τὴν πηγὴν ἐντὸς ἀγνώστου τόπου.

53

Ἀλλ' ὅταν ἀπερχόμενος ὁ μεγαλόφρων νέος,
ἐστράφη τὸν χαιρετισμὸν τὸν τελευταῖον δίδων,
ὁ Γέλφος δὲν ἐπρόσμεινεν, ἀλλ' ἔσπευσε δρομαῖος
πρὸς ἄλλα μέρη τῶν σκηνῶν, ζητῶν τὸν Γοδεφρεῖδον.
Ὡς δὲ τὸν εἶδε καὶ αὐτὸς, ἐφώνησεν εὐθέως·
«Ὦ Γέλφε, τύχῃ ἀγαθῇ! σ' ἐζήτουν ὅτε σ' εἶδον,
καὶ εἶχον πέμψει εἰς πολλὰ τοῦ στρατοπέδου μέρη,
ἂν τῶν κηρύκων μου κἀνεὶς σ' ἀπήντα, νὰ σὲ φέρῃ.»

54

Εἶτα μακρύνας τοὺς λοιποὺς, καὶ τὴν φωνὴν χαλάσας,
σπουδαίους λόγους πρὸς αὐτὸν καὶ σοβαροὺς προφέρει.
«Ὦ Γέλφε, ὁ ἀνεψιός ὁ σὸς, ἀφηνιάσας,
ἐπ' ἀληθείας φέρεται ὡς ὁ θυμὸς τὸν φέρει.
Ποινὴν διὰ τῆς πράξεως τὸ βάρος ἐπισπάσας,
νομίζω ὅτ' εἰς ἑαυτὸν κακὸν θὰ ἐπιφέρῃ.
Θὰ ἠγαλλόμην ἐκ ψυχῆς ἂν ἦν ἀθῶος ἴσως·
ἀλλὰ ὁ πάντων ἀρχηγὸς πρὸς πάντα ἔσται ἴσος.

55

»Καὶ ἔσται ὑπερασπιστὴς καὶ φύλαξ τοῦ νομίμου,
καὶ τοῦ δικαίου πρόμαχος ἐν πάσῃ περιστάσει·
κ' ἐλεύθερος τῆς τῶν παθῶν δουλείας τῆς ἀτίμου
μενεῖ, ὅταν ὁμοίους του καλῆται νὰ δικάσῃ.
Τῇ πειθαρχίᾳ, τῇ τιμῇ καὶ τῇ διαταγῇ μου
τὸν συγγενῆ σου ν' ἀπειθῇ ἂν εἶχέ τις βιάσει,
ὡς ἤκουσα λεγόμενον, ἂς ἔλθῃ, καὶ ταχέως
τὴν κεφαλὴν τοῖς δικασταῖς ἂς κλίνῃ κατὰ χρέος.

56

»Ἂς ἔλθῃ εἰς τὴν φυλακὴν οἰκείᾳ του θελήσει·
αὐτὴ καὶ μόνη δύναται ἡ χάρις νὰ τῷ γίνῃ.
Ἂν ὅμως μείνῃ ἄκαμπτος καὶ ἂν μᾶς ἀψηφήσῃ,
(γνωστὴ ἡ ἀχαλίνωτος ὁρμή του μ' εἶν' ἐκείνη),
σὺ θέλεις ἐπιμεληθῇ καὶ τὸν καθοδηγήσει,
μὴ ἄνθρωπον μακρόθυμον καὶ πρᾶον παροξύνῃ
νὰ γίνῃ κατὰ δίκαιον ἐκδικητὴς τῶν νόμων,
ἐμπνέων τὸν σωτήριον τοῖς ἀπειθοῦσι τρόμον.»

57

Τοιαῦτα μὲν ὁ Βουλλιών· ὁ Γέλφος δ᾽ ἀπεκρίθη·
«Ψυχὴ πρὸς ὕβριν ἄτιμον κατεξανισταμένη
λοιδόρους λέξεις ν᾽ ἀνεχθῇ οὐδέποτ᾽ ἐδυνήθη,
καὶ πρὸς τὴν περιφρόνησιν ἀνάλγητος νὰ μένῃ.
Ἂν θανατῶν τὸν ὑβριστὴν αὐτὸς ἐξεδικήθη,
νὰ πνίξῃ τὴν δικαίαν του ὀργὴν τίς ὑπομένει;
Τίς τὰς πληγάς του ἀριθμεῖ, ἃς δίδ᾽ ἢ ἃς λαμβάνει,
ὅταν ἡ μάχη μαίνηται κ᾽ ἐκεῖνος ἐξεμάνῃ;

58

»Ἀλλ᾽ ὅ,τι θέλεις παρ᾽ αὐτοῦ, προσταχτικῶς ὁρίζων,
ὑπὸ τὸ δικαστήριον ἐλθὼν νὰ ὑποκύψῃ,
λυποῦμαι, ἀλλ᾽ ἀδύνατον. Τὴν θέσιν του γνωρίζων,
ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου σου προὐτίμησε νὰ λείψῃ·
ἰδού με ὅμως ἕτοιμος, τὴν χεῖρά μου ὁπλίζων,
εἰς τὸν ἐπιχειρήσαντα μομφὴν νὰ τῷ προστρίψῃ
ἢ τὴν τιμήν του δάκνοντα, νὰ δείξω κατὰ χρέος
ὅτ᾽ εἰς ἀδίκους προσβολὰς ἀντέτεινε δικαίως.

59

»Δικαίως, λέγω, τὴν ὀφρὺν, τὸν τύφον τοῦ ἀνόμου
νὰ ταπεινώσ᾽ ἠθέλησε καὶ νὰ τὸν καταβάλῃ.
Ἂν ἔσφαλε, τὸ σφάλμα του ἦν μόνον λήθη νόμου.
Οὐδόλως ἐπαινῶ αὐτὸν, κ᾽ ἡ λύπη μου μεγάλη·»
Πρὸς ταῦτα δὲ ὁ Βουλλιών· «Ἂς φύγῃ! Τῷ στρατῷ μου
διχονοιῶν ζιζάνια δὲν θέλω νὰ ἐμβάλλῃ.
Τῆς ἔριδος ἐπιθυμῶ τὸ σπέρμα ν᾽ ἀποπνίξῃς.
Ἀποσβεσθήτω, πρὸς Θεοῦ, ἡ ἀπευκταία ῥῆξις.»

60

Ἀλλὰ νὰ λάβῃ κραταιὰν αὐτοῦ ἐπικουρίαν
οὐδόλως ἀπελπίζεται ἡ πονηρὰ ἐκείνη.
Παρακαλεῖ πανήμερον, καὶ πᾶσαν μαγγανείαν,
πᾶσαν παγίδα ἔντεχνον τὸ κάλλος της ἐντείνει.
Ἀλλ' ὅτ' ἐπέρχεται ἡ νὺξ, καὶ μέλανα μανδύαν
ἐπὶ τοῦ φθίνοντος φωτὸς κατὰ δυσμὰς ἐκτείνει,
δύω ἱππότας, δύω της λαμβάνει θεραπαίνας,
κ' εἰς τὰς σκηνάς της σύρεται, μονήρεις πεπηγμένας.

61

Ἀλλ' ἂν καὶ πολυμήχανος εἰς τὴν πλοκὴν τῶν δόλων,
κ' εἰς χάριν καὶ θωπεύματα ἡ τέχνη της μεγάλη,
ἂν κ' ἔλαβεν ἐξ οὐρανοῦ μορφὴν ἀκτινοβόλον,
οἵαν οὐδ' ἔσχε πώποτε οὐδ' ἕξει ποτὲ ἄλλη,
καὶ ἂν ἐνετυπώθησαν εἰς τῶν ἡρώων ὅλων
τὴν ἐρωτόληπτον ψυχὴν τὰ μαγικά της κάλλη,
πλὴν δὲν κατώρθωσεν ἐντὸς τῶν τρυφηλῶν παγίδων
τοῦ ἔρωτος, τὸν εὐσεβῆ νὰ λάβῃ Γοδεφρεῖδον.

62

Ματαίως δέλεαρ γλυκὺ τῷ τείνει, καὶ ματαίως
ἐλπίζ' εἰς ἐρωτομανῆ νὰ τὸν ἑλκύσῃ βίον.
Καθὼς ὁ χορεσθεὶς στρουθὸς, ὁ μὴ ὁρμῶν ὀξέως
ὅπου τροφὴ προτίθεται, ἀπάτη τῶν στρουθίων,
οὕτω πᾶν φεύγει τὸ τὴν γῆν κατακηλοῦν ἡδέως,
καὶ τὰς ἐρήμους προτιμᾷ ὁδοὺς τῶν οὐρανίων·
καὶ ὅσ' ἂν δίκτυα χρυσᾶ ὁ ἔρως τῷ ταννύῃ,
ἄκαμπτος πάντα ματαιοῖ καὶ πάντα διαλύει.

63

Τοὺς λογισμούς του πρόσκομμα τοὺς εὐσεβεῖς δὲν σύρει
ἐκτὸς τῶν τρίβων ἂς αὐτὸ τὸ θεῖον τῷ χαράττει.
Μυρί' ἀλλάσσει σχήματα, μαγγανευμάτων πλήρη
ἡ ὡς Πρωτεὺς πολύτροπος καὶ ἡ πανουργοτάτη.
Πᾶν σχῆμά της δὲ φλογερὸν τὸν ἔρωτα ἐγείρει,
καὶ ὅπου πρὶν εἰς τὰς ψυχὰς τὸ ψῦχος ἐπεκράτει.
Ἀλλ' οὗτος, χάρις τῷ Θεῷ, εἰς τὰ τεχνάσματά της
ἀντέστη, καὶ κατέῤῥευσε τὸ ἔργον τῆς ἀπάτης.

64

Εἶχεν ἐκλάβει ἡ καλὴ, πῶς εἰς τοῦ βλέμματός της
τὰς φλόγας δὲν ἀνθίστατο ποτὲ καρδία σώφρων.
Πλὴν πόσ' ἡ ἀγανάκτησις, καὶ τίς ὁ θαυμασμός της,
πῶς κατῃσχύνθη ταπεινὴ ἡ πρώην μεγαλόφρων!
Τότε νὰ στρέψῃ τὴν αἰχμὴν τῆς δεξιότητός της
εἰς ὅ,τι ἐφικτότερον, συγκατανεύει πρόφρων,
ὡς στρατηγὸς ἀπόρθητα πολιορκήσας μέρη,
καὶ ἀπαυδήσας, ἀλλαχοῦ πολέμους περιφέρει.

65

Ἐπίσης ὑπὸ τῶν θερμῶν βελῶν της δὲν ἐτρώθη
καὶ τοῦ Ταγκρέδου ἡ γοργὴ, ἀήττητος καρδία,
διότι ἀρχαιότεροι τὸν ἀπησχόλουν πόθοι,
κ' εἰς διπλῆν φλόγα ἐν αὐτῇ δὲν ἦν εὐρυχωρία,
ὁ ἔρως ὑπὸ ἔρωτος ἑτέρ' οὐδετερώθη,
ὡς φάρμακον οὐδετεροῖ φαρμάκου ἄλλ' οὐσία.
Ἀλλ' ἄτρωτος μόνος αὐτὸς καὶ ὁ στρατάρχης ἦτον,
οἱ δὲ λοιποὶ ἐτρώθησαν, τίς μᾶλλον καὶ τίς ἧττον.

66

Ἐὰν κ' ἐν τῇ καρδίᾳ της στενάζῃ καὶ λυπῆται
διότι πᾶν τὸ ἔργον της δὲν εἶχε κατορθώσει,
ἀλλ' ὅτι λείας ἔτυχε λαμπρᾶς, παρηγορεῖται,
καὶ ἥρωες πῶς ἔδαχον τὴν ὁρμιάν της τόσοι·
κ' εἰς μέρη ἀσφαλέστερα αὐτοὺς διανοεῖται
νὰ φέρῃ, πρὶν τοὺς δούλους της τοὺς μαύρους διΐδῶσι,
κ' ἐκεῖ νὰ σύρ' εἰς ἄλυσιν αὐτοὺς ὡς καταδίκους,
κρίκους καινοὺς προσθέτουσα εἰς τοὺς ἀρχαίους κρίκους.

67

Καὶ ὅταν ἦλθεν ὁ καιρὸς καὶ ἡ στιγμὴ ἐπέστη,
καθ' ἣν προθύμως συνδρομὴ ἀνδρῶν τῇ ἐπηγγέλθη,
μ' εὐλαβὲς πρόσωπον ἐμπρὸς τοῦ στρατηγοῦ παρέστη,
καὶ εἶπεν· «Ἤδη κ' ἡ τακτὴ ἡμέρα θὰ παρέλθῃ.
Περὶ ἐμοῦ ὁ τύραννος ἂν μάθῃ ἀκριβές τι,
πῶς εἶχον ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ὅπλων σου προσέλθει,
μεγάλας τότε καθ' ἡμῶν δυνάμεις θὰ κινήσῃ,
κ' ἡ τῆς ἐπιχειρήσεως δυσχέρεια θ' αὐξήσῃ.

68

»Πρὶν τὸ ἀγγείλῃ πρὸς αὐτὸν κᾀνεὶς τῶν ὑπηκόων,
ἢ βέβαιος κατάσκοπος, ἢ φήμη ἀβεβαία,
ὤ! δός μοι, δίκαιε, τινὰς τῶν ἰσχυρῶν ἡρώων,
καὶ δός μοι τὴν βοήθειαν ὁπόση ἀναγκαία.
Καὶ ἂν δὲν ἐπελάθετο ὁ πλάστης, τῶν ἀθώων,
ἂν δὲν τῷ ἀπαρέσκωσι τὰ ἔργα τὰ γενναῖα,
ἔσομαι πάλιν βασιλὶς, κ' αἱ ἐπικράτειαί μου
ὑποτελεῖς σοι ἔσονται, εἰρήνης καὶ πολέμου.»

69

Εἶπε, καὶ μὴ δυνάμενος εἰς τὴν παράκλησίν της
νὰ ἀντιτάξῃ ἄρνησιν ὁ στρατηγὸς, προσνεύει.
Ἐπισπευδούσης δὲ αὐτῆς τὴν ἀναχώρησίν της,
εἰς τὴν τῶν νέων ἐκλογὴν ὁ ἴδιος προέβη.
Ἀλλ' ἅπαντες ἐθήρευον τὴν ἐκλογὴν, οὐδ' ἦν τις
ὁ μὴ ἐνθέρμως ἀπαιτῶν αὐτὴν νὰ συνοδεύῃ·
κ' ἡ ἅμιλλά των βαθμηδὸν ὑπερχορυφομένη,
εἰς ἀπαιτήσεις ὀχληρὰς ὡς τέλους ἀποβαίνει.

70

Ἡ δὲ, τὰ βάθη βλέπουσα τῶν καρδιῶν των, θέλει
ἐκ τούτου μείζους ν' ἀρυσθῇ καὶ νέας ὠφελείας·
καὶ εἰς τὰ στήθη των ζητεῖ νὰ ἐκτοξεύσῃ βέλη
τοῦ φόβου, τῶν ὑπονοιῶν καὶ τῆς ζηλοτυπίας,
ὅτι γηράσκ' ἠξεύρουσα κ' ἐξασθενεῖ ἐν τέλει
ὁ ἔρως ἄνευ συνεχοῦς τοιαύτης βοηθείας,
ὡς ἵππος σταδιοδρομῶν ὀλίγον προθυμεῖται,
ἂν ἵππος δὲν παρέπηται, ἢ ἂν δὲν προηγῆται.

71

Λέξεις ὑπούλους, βλέμματα ἀπάτης, δόλου πλήρη,
καὶ μειδιάματα ψευδῆ τοῖς διανέμει οὕτω,
ὥστε τὸν φθόνον πανταχοῦ ἀνάμεσόν των σπείρει,
καὶ μετὰ τῶν ἐλπίδων των ὁ φόβος συνηνοῦτο.
Τῶν κουφονόων ἐραστῶν τὸ σμῆνος διεγείρει
ἡ ἔντεχνος προσποιητὴ μορφή. Τὸ σμῆνος τοῦτο
χωρὶς αἰδοῦς καὶ σκέψεως ἀφηνιᾷ καὶ τρέχει,
καὶ ὁ γενναῖος ἀρχηγὸς ματαίως τοὺς συνέχει.

72

Τὴν στάθμην ἐν αὐτοῖς κρατῶν ἰσόῤῥοπον, φροντίζει
πρὸς πάντας ἴσος νὰ δειχθῇ, καὶ πρὸς οὐδένα κλίνει.
Αἰσχύνην πλὴν τῷ ἐμποιεῖ, ἐν ᾧ τὸν παροργίζει,
τῶν ἐν Χριστῷ πολεμιστῶν ἡ τόση ἀφροσύνη.
Καλῶς τὴν πεισματώδη των ἐπιμονὴν γνωρίζει,
καὶ νέον ἐπινόημα διαλλαγῆς προτείνει.
«Γραφέντα τὰ ὀνόματα ὑμῶν, ἂς ἐντεθῶσι
εἰς κάλπην, καὶ τὸν νικητὴν ἡ τύχη ἂς δηλώσῃ.»

73

Εἰς κάλπης τὰ ὀνόματα ἐντίθενται γαστέρα,
κ' εἰς τὰς τυφλὰς ἀφίενται τῆς τύχης συγκυρίας.
Αἱ ψῆφοι πάλλονται σφοδρῶς, κ' ἐξῆλθεν ἡ προτέρα
Ἀρτεμιδώρου, ὅστις ἦν ὁ κόμης Πεμβροσίας.
Ἡ τοῦ Γεράρδου μετ' αὐτὴν ἐξέρχεται δευτέρα,
ἡ Βιγκιλάου δ' ἔπειτα ἐξῆλθε τῆς ὑδρίας·
ἡ Βιγκιλάου, ὅστις πρὶν ἐκ τῶν ἐμφρονεστέρων,
παλίμπαις ἐρωτομανὴς κατέστη ἄρτι γέρων.

74

Ὦ! τί λαμπρὰ τὰ πρόσωπα! Πόση πληροῖ φαιδρότης
τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐκ καρδιῶν ὑπερχειλῶν χυθεῖσα,
τῶν τριῶν τούτων ἐκλεκτῶν, οὓς ἔλαβεν ἐν πρώτοις
ὁ ἔρως, ἵλεως φανεὶς, κ' ἡ τύχη των καμφθεῖσα.
Πῶς τρέμει, πῶς ζηλοτυπεῖ πᾶς ἕτερος ἱππότης
μὴ ἐκ τῆς κάλπης ἐξελθὼν καὶ μὴ λαβὼν τὰ ἴσα!
Καὶ πάντες ἐναγώνιοι κρεμῶνται εἰς τὰ χείλη
τοῦ μέλλοντος τὸ ψήφισμα τῆς κάλπης ν' ἀναγγείλῃ.

75

Ὁ Βάσκος εἶτα τέταρτος προέκυψεν ὁ ἥρως,
καὶ ὁ Ῥοδόλφος ἕπεται μετὰ τὸν Ὀλδερίκον·
τὸν Γουλιέλμον Ῥογκιλῶν ἀνέδειξεν ὁ κλῆρος,
τὸν Βαυαρὸν Ἐβέραρδον, τὸν Φράγκον τὸν Ἑῤῥῖκον,
καὶ τὸν Ῥαμβάλδον ἔσχατον· δραπέτης τοῦ Σωτῆρος,
κατόπιν προὔδωκεν αὐτὸς τὸ ἱερὸν καθῆκον.
Τόσ' ἡ ἰσχὺς τοῦ ἔρωτος! Καὶ οὕτως ἀπηρτίσθη
ὅλ' ἡ δεκὰς τῶν ἐκλεκτῶν, πᾶς δ' ἄλλος ἀπεκλείσθη.

76

Ὅλ' ὑπὸ φθόνου, ὑπ' ὀργῆς κατέχονται πυρίνης·
καθεὶς κατὰ τῆς τύχης του πικρῶς παραπονεῖται.
Ὦ ἔρως, σοῦ καθάπτονται, πῶς ὑπ' αὐτῆς ἀφήνεις
ἡ στάθμη ἐν τῷ κράτει σου τῆς δίκης νὰ κρατῆται.
Ἀλλ' ἐπειδὴ τῆς φύσεως ἐστὶ τῆς ἀνθρωπίνης
τὸ ἀπαγορευόμενον πρὸ πάντων νὰ ποθῆται,
πολλοὶ διαλογίζονται, ὡς πυκνωθῇ τὸ σκότος,
νὰ παρακολουθήσωσι τὴν κόρην λεληθότως.

77

Πλησίον της διὰ νυκτὸς καὶ δι' ἡμέρας μένων,
καθείς των θέλει δι' αὐτὴν τὸ αἷμά του νὰ χύνῃ·
κ' εἰς τοῦτο διὰ στεναγμῶν συχνῶν καὶ κεκομμένων,
διὰ κρυφίων λέξεων αὐτὴ τοὺς παροτρύνει·
καὶ εἰς τὸν μὲν καὶ εἰς τὸν δὲ τῶν ἀπολειπομένων
ἐκφράζει λύπην, πῶς μακρὰν αὐτοῦ θεν' ἀπομείνῃ.
Ἐν τούτοις δὲ ὡπλίσθησαν οἱ δέκα στρατιῶται,
καὶ ἦλθον ἀσπασόμενοι τὸν στρατηγόν των τότε.

78

Ὅτ᾿ ὕπουλον κ᾿ ἐπίβουλον τὸ γένος τῶν ἀπίστων
ὁ στρατηγός των παραινῶν τοῖς λέγ᾿ ἰδιαιτέρως,
καὶ διὰ τίνων δύνανται ἐπινοιῶν ἀρίστων
νὰ φύγωσι τὸν δόλον του καὶ τῶν παγίδων μέρος.
Πλὴν τοῦ ἀνέμου! Προσοχὴν δὲν ἔδωκεν οὐδείς των.
Δὲν ὑπακού᾿ εἰς συμβουλὰς φρονήσεως ὁ ἔρως.
Ἐν τέλει τοὺς ἀσπάζεται, κ᾿ ἡ ῥᾳδιοῦργος κόρη
δὲν περιμένει τῆς αὐγῆς τὰ φῶτα εἰς τὰ ὄρη.

79

Ἀναχωρεῖ νικήτρια, καὶ σύρει αἰχμαλώτους
τοὺς ἀντιζήλους ἐραστὰς ἡ πονηρὰ ἐκείνη·
τοὺς δὲ ὑπὸ τῆς μοίρας των μὴ ἐνδειχθέντας πρώτους,
βεβυθισμένους εἰς δεινῶν ὠκεανὸν ἀφίνει.
Ἀλλ᾿ ὡς ἐκάλυψαν τὴν γῆν αἱ πτέρυγες τοῦ σκότους,
καὶ ὑπ᾿ αὐτὰς σιωπηλὰ πετοῦν ὀνείρων σμήνη,
κρυφίως, εἰς ἐρωτικὰς ὑπείκοντες ἐλπίδας,
ἀκολουθοῦσι συνεχεῖς τὰ ἴχνη τῆς Ἀρμίδας.

80

Καὶ πρῶτος ὁ Εὐστάθιος. Τὸ φῶς δὲν ἐνικᾶτο
εἰσέτ᾿ ὑπὸ τοῦ λυκαυγοῦς, κ᾿ ἐπείγετο νὰ φύγῃ·
μετὰ παλμῶν τοῦ στήθους του ἀπῆλθε, κ᾿ ἐπλανᾶτο
ὡς ἐν τυφλῇ νυκτὶ τυφλὸς ὁ ἔρως τὸν ὡδήγει.
Ἦν αἴθριος ὁ οὐρανὸς κ᾿ ἡ φύσις ἐκοιμᾶτο·
πλὴν ὡς τὰς πύλας ἡ αὐγὴ τοῦ οὐρανοῦ ἀνοίγει,
ἐφάν᾿ ἡ νέα οὐ μακρὰν μεθ᾿ ὅλων τῶν συντρόφων,
ἀφεῖσα τοῦ νυκτερινοῦ σκηνώματος τὸν λόφον.

81

Κινεῖται σπεύδων πρὸς αὐτήν· ἀλλ' ἐκ τῶν ἐμβλημάτων
εὐθὺς ἀναγνωρίζεται, καὶ ὁ 'Ραμβάλδος λέγει·
«Τί θέλει ὁ ἀκολουθῶν ἐπὶ τὰ βήματά των;»
Ὁ δὲ τῷ ἀποκρίνεται· «Ὁ πόθος της μὲ φλέγει,
καὶ ὀπαδός της ἕπομαι ἐκ τῶν εὐπειθεστάτων,
καὶ πρόμαχος πιστότατος καὶ δοῦλος, ἂν μ' ἐκλέγῃ.»
Ὁ δὲ «Καὶ ποῖος τὴν τιμὴν σοὶ δίδει;» Ἐλευθέρως
ὁ ἄτρομος Εὐστάθιος ἀπήντησεν· «Ὁ ἔρως.

82

»Εἶμ' ἐκλεκτὸς τοῦ ἔρωτος, σὺ δὲ τῆς τύχης. Τίνος
ἡ ἐκλογὴ σοὶ φαίνεται, εἰπὲ, νομιμωτέρα;»
«Αἱ ἀξιώσεις σου ψευδεῖς ἀπήντησεν ἐκεῖνος,
καὶ μάταιοι οἱ τίτλοι σου. Ὀργώνεις τὸν ἀέρα.
Σὺ, ὀπαδὲ παράνομε, τί θέλεις εἰς τὸ σμῆνος
τὸ ὑπὸ σκέπην νόμιμον λαβὸν τὴν θυγατέρα
τῶν βασιλέων;»—«Ἀλλὰ τίς, ἐν μέσῳ τοῦ θυμοῦ του
ὁ ἄλλος ἀπεκρίνατο, θὰ μ' ἐμποδίσῃ τούτου;»

83

Ὁ δὲ ἀπήντησεν· «Αὐτὴ ἡ χεὶρ θὰ σ' ἐμποδίσῃ.»
Καὶ ταῦτα λέγων, ἔνοπλος ἐπάνω του ἐχύθη.
Συγχρόνως δ' ἴσῃ τῇ ὀργῇ καὶ προθυμίᾳ ἴσῃ
κατὰ τοῦ ἐφορμήσαντος ὁ ἄλλος ἐκινήθη.
Ἀλλὰ τὰς χεῖρας τείνουσα, τὴν λύσσαν των νὰ σβύσῃ
ἡ τῶν ψυχῶν των τύραννος εὐθὺς παρενεβλήθη,
καὶ εἶπε τούτῳ· «Ἄπεχε, μὴ ἀφαιρέσῃς μάτην
ἀπὸ σοῦ σύντροφον καλὸν καὶ ἀπ' ἐμοῦ προστάτην.

84

»Ἀνίσως θέλῃς νὰ σωθῶ τῷ ὄντι, μὴ μὲ στέρει
καὶ ταύτης τῆς ἐλπίδος μου καὶ νέας ἀρωγῆς μου.»
Κ' ἐκείνῳ λέγει· «Πίστευσον πῶς ἡ ψυχή μου χαίρει
ὅτ' ἦλθες ὡς ὑπέρμαχος καὶ ὑπερασπιστής μου.
Νὰ φύγῃς, σύμμαχ' εὐγενῆ, δὲν θέλω ὑποφέρει,
χωρὶς καὶ σὺ νὰ προστεθῇς τοῖς φίλοις ὀπαδοῖς μου.»
Τοιαῦτα τοῖς ἀπέτεινεν αὐτὴ, κ' ἐνῷ ὡμίλει,
νέοι προσήρχοντο, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, φίλοι.

85

Ἔρχονται ἄλλος ἄλλοθεν, καὶ ἀγνοῶν καθείς των
περὶ τῶν ἄλλων, βλέμματα λοξὰ πρὸς αὐτοὺς ῥίπτει·
αὐτὴ δὲ διὰ λέξεων τοὺς δέχεται ἡδίστων,
καὶ τὴν μεγάλην της χαρὰν οὐδόλως ἀποκρύπτει.
Ἀλλ' ὅμως τὴν περίστασιν τῆς μυστικῆς φυγῆς των
ὁ ἀρχηγὸς, ὡς ἔφθινεν ἡ νὺξ, ἀνακαλύπτει·
πλήρης μερίμνης πατρικῆς καὶ θλίψεως βαθείας,
πολλὰς μελλούσας δι' αὐτοὺς προβλέπει δυστυχίας.

86

Ἀλλ' ἐν ᾧ ταῦτα μελετᾷ, εἰς τὸν στρατὸν ἐφάνη
ἀνὴρ ἀσθμαίνων, κατηφὴς, καὶ πλήρης κόνιν ὅλος.
Ἐκ τῆς μορφῆς του δύναται καθεὶς νὰ συμπεράνῃ
ὅτι αὐτὸς εἶν' ἄγγελος κακῶν ἀναμφιβόλως.
«Κύριε, λέγει, ἐν βραχεῖ εἰς τὰς θαλάσσας φθάνει
αὐτὰς ὁ πολυάνθρωπος ἐκ τῆς Αἰγύπτου στόλος.
Ὁ Γουλιέλμος, διοικῶν τῶν Λιγουρῶν τοὺς ναύτας,
αὐτὸς σοὶ πέμπει δι' ἐμοῦ τὰς ἀγγελίας ταύτας.»

87

Εἰς ταῦτα δὲ προσέθηκε, πῶς ἔπεμπον τὰ πλοῖα
τροφὰς κ' ἐφόδια πολλὰ εἰς τὸν στρατὸν τὸν φίλον·
ἐνῷ δ' ὑπὸ τὸ ἄχθος της ἐβάδιζε βαρεῖα
ἡ συνοδία ἡ μακρὰ τῶν ἵππων καὶ καμήλων,
ὅτι προέκυψε ληστῶν Ἀράβων συμμορία
αἴφνης ἐν μέσῳ τῆς ὁδοῦ, καὶ κατὰ τόπον κοῖλον
ὅτι προσέβαλεν αὐτοὺς ἐμπρὸς καὶ κατὰ νῶτον,
καὶ πάντες ἀπεσφάγησαν ἐκτὸς τῶν αἰχμαλώτων.

88

Πῶς τῶν βαρβάρων ἀλητῶν καὶ τῶν ἐρημοβίων
ἡ ἀκατάσχετος ὁρμὴ καὶ ἡ αὐθάδης ἦτον
ὡς φοβερὸς κατακλυσμὸς, τὰ πάντα καταλύων,
χωρὶς φραγμὸς τὸν χείμαῤῥον νὰ τέμνῃ τῶν ἀδύτων,
καὶ πῶς ἀνάγκ' εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ τῶν παραλίων
λόχοι τινὲς πολεμιστῶν ν' ἀπέλθουν ἀτρομήτων,
καὶ νὰ ἐξασφαλίσωσι τῆς Παλαιστίνης πάσης
τ' ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου των καὶ μέχρι τῆς θαλάσσης.

89

Ὡς ταῦτα ἐκοινώθησαν, κινεῖται πᾶσα γλῶσσα,
κ' ἡ φήμη διαδίδεται ἐκ πέρατος εἰς πέρας.
Ἡ τῶν κοινῶν στρατιωτῶν ψυχὴ, ἀγωνιῶσα
ὑπὸ τοῦ φόβου, δέχεται τὴν φήμην τῆς ἡμέρας·
ὁ δ' ἀρχηγὸς, ὁ ἔργα των θαυμάσας ἤδη τόσα,
μὴ βλέπων ἤδη δείγματα τῆς τόλμης τῆς προτέρας,
φαιδρὸς προσέρχεται αὐτοῖς καὶ λόγους τοῖς προσφέρει,
δι' ὧν τὸ θάῤῥος των ζητεῖ νὰ τοῖς ἐπαναφέρῃ.

90

«Σεῖς οἱ δι' ἄλλων συμφορῶν, καὶ οἱ διὰ κινδύνων
παντοίων, μέρη μετ' ἐμοῦ τοσαῦτα διαβάντες,
σεῖς, στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, χρισθέντες δι' ἐκεῖνον,
διὰ τὴν θείαν πίστιν του νὰ πολεμῆτε πάντες,
ὅπλα νικήσαντες Περσῶν καὶ δόλους τῶν Ἑλλήνων,
ὄρη, πελάγη σχίσαντες, χειμῶνας ὑποστάντες,
πρὸς πάντα καρτερήσαντες, καὶ δείξαντες πῶς εἶσθε
λιμοῦ καὶ δίψης κρείττονες, σεῖς σήμερον φοβεῖσθε;

91

»Καὶ πῶς; Τὸν κατευθύνοντα τὰ διαβήματά σας,
τὸν Κύριον, ὃν ἔγνωτε ἐν συμφοραῖς σωτῆρα,
δὲν θεωρεῖτε βοηθὸν καὶ ἀντιλήπτορά σας,
καὶ ἀλλαχοῦ πῶς ἔστρεψε νομίζετε τὴν χεῖρα;
Θὰ εὐλογεῖτ' ἐντὸς μικροῦ τὰς κακουχίας πάσας,
ὅτ' εὐκλεεῖς καὶ νικητὰς θενὰ σᾶς στέψ' ἡ μοῖρα.
Ἐμμείνατε, τὸ αἴσθημα τηρεῖτε τὸ ἀρχαῖον.
Γενναῖοι! περιμείνατε τὴν ὥραν τῶν τροπαίων!»

92

Οὕτω θαῤῥύνει τὰς ψυχὰς τὰς τεθορυβημένας
διὰ γενναίων λέξεων καὶ ἀταράχου ἤθους.
Οὐχ ἧττον δ' ὑπὸ μεριμνῶν πιέζεται τὰς φρένας,
καὶ καταστέλλει λογισμοὺς δεινοὺς ἐντὸς τοῦ στήθους.
Ἐν σίτου σπάνει καὶ πλωτοὺς μὴ ἔχων τοὺς λιμένας,
πόθεν θ' ἀνεύρῃ τὰς τροφὰς τοῦ παμποικίλου πλήθους,
πῶς θεν' ἀνοίξῃ σκέπτεται τὸν τῆς θαλάσσης δρόμον,
καὶ εἰς τοὺς Ἄραβας λῃστὰς πῶς θὰ ἐμπνεύσῃ τρόμον.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΕΚΤΗ

1

Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ὁ λαὸς τῶν πολιορκουμένων
ἐκ νέου ἀνεθάῤῥησε, κ' ἐῤῥώσθη ἡ ἐλπίς των,
ὅτι ἐφόδια συχνὰ, ἐκτὸς τῶν εἰθισμένων,
εἰσῆγον οἱ περίπολοι καὶ οἱ νυκτοδρομεῖς των,
καὶ ὅτι τὸ τῆς πόλεως πρὸς Ἄρκτον τετραμμένον
δι' ὅπλων κατηρτίσαντο καὶ τοξευμάτων πλείστων,
τῶν πύργων προσαυξήσαντες τὸ ὕψος καὶ τὸ πάχος,
ὥστε νὰ περιμένωσιν ἐφόδους ἀταράχως.

2

Ὁ δ' ἡγεμὼν περινοστῶν τὰ τείχη ἀνενδότως,
ὑψοῖ τὰ μεταπύργια καὶ τὰ πλευρὰ κρατύνει,
εἴτε κατέχει ἥλιος τὸν οὐρανὸν ἢ σκότος,
εἴτε ἀστέρες λάμπουσιν εἴτε χρυσῆ σελήνη,
ἐνῷ περιῤῥεόμενος ὑπὸ θερμοῦ ἱδρῶτος
ἀσθμαίνων ὁ ὁπλοποιὸς τοὺς κόπους ἐπιτείνει.
Ἀλλ' ὁ Ἀργάντης δυσφορεῖ πρὸς τὰς ἀργοπορίας,
καὶ ταῦτα τῷ παρατηρεῖ μετὰ μεμψιμοιρίας.

3

«Ὡς πότε εἰς τὴν ἄδοξον αὐτὴν πολιορκίαν
θὰ ὑπομένῃ ὁ λαὸς αἰχμάλωτος καὶ ἄκων;
Ναὶ μὲν, ἀκμόνων καὶ σφυρῶν ἀκούω συναυλίαν,
καὶ πάταγον χαλκότυπον ἀσπίδων καὶ θωράκων,
πλὴν ποῦ τ' ἀποτελέσματα; Παράδοτος εἰς λείαν,
ἡ χώρα μας ὑπὸ λῃστῶν λυμαίνεται παγκάκων,
ἀλλὰ οὐδεὶς ἐγείρεται ἐπὶ τὰ βήματά των,
οὐδ' ἦχος σάλπιγγος κροτεῖ τὸν ὕπνον των ταράττων.

4

»Αὐτῶν ἐκεῖ παρενοχλεῖ οὐδὲν τὰς εὐωχίας,
ἢ διακόπτει τὴν τρυφὴν τῶν πότων καὶ τῶν δείπνων,
ἀλλὰ μακρὰς διάγουσιν ἡμέρας ἡσυχίας,
καὶ ἀσφαλεῖς ἐκτείνονται εἰς τῆς νυκτὸς τὸν ὕπνον.
Ὑμεῖς δὲ καταβάλλεσθε ὑπὸ τῆς ἀδρανείας,
ὑπὸ λιμοῦ τριχόμενοι καὶ ὑφ' ὡρῶν ἀγρύπνων,
κ' ἐδῶ θεν' ἀποθάνετε ὡς ἄνανδροι ἐν τέλει,
νὰ σᾶς συνδράμ' ἡ Αἴγυπτος ἐγκαίρως ἂν δὲν θέλῃ.

5

»Τὸ κατ' ἐμὲ, τὴν μνήμην μου δὲν θέλω ὑπομείνει
νὰ σβέσῃ τάφος ἄδοξος εἰς κεκλεισμένα τείχη,
οὐδ' ὅτε αὔριον τὴν γῆν ὁ ἥλιος λαμπρύνῃ,
ἀργὸν καὶ ἔσω τῶν πυλῶν εἰσέτι νὰ μὲ τύχῃ.
Ὀλίγον μέλει μ' ἡ ζωὴ αὐτή μου ἡ γηΐνη·
ἂς γίνῃ ὅ,τι ἄνωθεν τῇ ἔκλωσεν ἡ τύχη.
Νὰ πέσω δὲν θεν' ἀπαιτῇ ἡ ἄδικός της ψῆφος,
πρὶν σύρω πρὸς ἐκδίκησιν καὶ δόξαν μου τὸ ξίφος.

6

»Ἀλλ' ἂν δὲν εἶχεν εἰς τὴν σὴν ἀποσβεσθῇ καρδίαν
πᾶν σπέρμ' ἀνδρίας, πᾶσά σου ἡ ἐγνωσμένη ῥώμη,
οὐ μόνον θὰ ἐδίωκον μαχῶν εὐθανασίαν,
ἀλλὰ καὶ δάφνας καὶ ζωὴν θὰ ἤλπιζον ἀκόμη.
Θαῤῥούντως πρὸς τὴν στρατιὰν ἐκεῖ τὴν πολεμίαν
καὶ πρὸς τὴν τύχην τὴν κοινὴν μιᾷ χωρῶμεν γνώμῃ.
Ἐπὶ κινδύνων συνεχῶς συμβαίνει τῶν ἐσχάτων
ὅτι τὸ τολμηρότερον νικᾷ τῶν βουλευμάτων.

7

»Ἂν ἐκ τῆς τόλμης πλὴν μικρὸν ἐλπίζῃς τῆς μεγάλης,
καὶ τὸν στρατὸν εἰς ἔξοδον φοβῆσαι νὰ ἐκθέσῃς,
τὴν κρίσιν μᾶλλον ταύτης μας τῆς ἐπισήμου πάλης
εἰς δύω συγκατάνευσον ἱππότας ν' ἀναθέσῃς·
καὶ ὅπως, ὅταν πρότασιν τοιαύτην τῷ προβάλῃς,
μηδόλως εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν Φράγκων ἀπαρέσῃς,
νὰ κανονίσῃ δὸς αὐτῷ τοὺς ὅρους καὶ τὸν τόπον,
καὶ ἄφες τῳ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὅπλων καὶ τῶν τρόπων.

8

»Ἂν δύω χεῖρας ὁ ἐχθρὸς, ψυχὴν ἂν ἔχῃ μίαν,
καὶ ἂν ἀδάμαστον αὐτὴν, καὶ ἂν ἀγριωτάτην,
τὴν ἧτταν τῆς μερίδος μας καὶ τὴν ἀποτυχίαν,
ὅταν αὐτῆς ὑπερμαχῶ, τὴν ὑποπτεύεις μάτην.
Ἀντὶ τῆς τύχης, εἰς αὐτὴν τὴν χεῖρα τὴν ἀνδρείαν
πιστεύθητι καὶ πρόσμενε τὴν νίκην πληρεστάτην.
Ἰδοὺ αὐτὴ, ἐχέγγυον πιστὸν προσφέρεταί σοι,
πῶς ἡττηθὲν τὸ κράτος σου δὲν θέλει καταπέσει.»

9

Σιγᾷ· ὁ δ' ἀποκρίνεται· «Ἂν ἐπ' ἐμοῦ τὸ γῆρας
βλέπῃς, ὁπλίτ' ἀτρόμητε, βαρὺ ἐπικαθῆσαν,
δὲν ἔχω τόσον ἀδρανεῖς εἰς πόλεμον τὰς χεῖρας,
οὐδὲ ὀκνοῦσαν τὴν ψυχὴν καὶ ἐξαχρειωθεῖσαν,
ὥστε νὰ στέρξω ἀκλεῆ καταστροφὴν τῆς μοίρας,
ἐν ᾧ τῆς δόξης πρόχειροι αἱ ἀφορμαὶ μοὶ ἦσαν,
ἐὰν κινδύνους, καὶ δεινὰ ἐὰν ὑπωπτευόμην,
ὅσα μοὶ ἐπικρέμανται κατ' ἰδικήν σου γνώμην.

10

»Μακρὰν τὸ αἶσχος ἀπ' ἐμοῦ· ἀλλά σοι κοινωτέον
τὸ ἄγνωστον μυστήριον, ὃ κρύπτεται τοῖς πᾶσι.
Ἐκδίκησιν εἰς Νίκαιαν ὁ Σολιμάνος πνέων
δι' ὅσας εἶχε προσβολὰς καὶ ὕβρεις δοκιμάσει,
τοὺς φερεοίκους Ἄραβας τῶν Λιβυκῶν ὀρέων
συλλέξας, ἔχει πρὸς ἡμᾶς σκοπὸν νὰ προσελάσῃ,
καὶ ὡς κατέλθῃ πυκνωθὲν ἐπὶ τῆς γῆς τὸ σκότος,
ἐπικουρίαν καὶ τροφὰς νὰ φέρῃ λεληθότως.

11

»Μετ' οὐ πολὺ ἐπέρχεται. Εἰς ἀλλοφύλων χεῖρας
τὰ φρούρι' ἂς δουλεύωσι κ' ἡ ἄλλη Παλαιστίνη.
Μικρὸν μοὶ μέλει. Μοὶ ἀρκεῖ, ὁ κόσμος τῆς πορφύρας
κ' ἡ εὐγενὴς καθέδρα μου ἀνέπαφος νὰ μείνῃ.
Σὺ τῆς ὁρμῆς σου τοὺς θερμοὺς κατάπνιξον σπινθῆρας·
μή, πρὸς Θεοῦ, ἐπίτρεπε νὰ ἐκραγῇ πυρίνη.
Μέχρις οὗ φθάσῃ ἡ στιγμὴ ἡ πρόσφορος, πραΰνσου,
διὰ τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν καὶ τὴν ἐκδίκησίν σου.»

12

Ὁ λόγος, τοῦ Σαρακηνοῦ ἐξήγειρε τὴν μῆνιν,
ἔτ' ἦν ἐκ τῶν ἀρχαίων του ἐχθρῶν ὁ Σολιμάνος.
Δυσανασχέτει δ' ἰσχυρῶς, δρῶν ἐμπιστοσύνην
κ' ἐλπίδας πῶς ἐστήριζεν εἰς τοῦτον ὁ Σουλτάνος.
«Σὸν νὰ κινῇς τὸν πόλεμον, σὸν νὰ τηρῇς εἰρήνην·
οὐδὲν ἐγὼ προστίθημι», τῷ λέγ' ὑπερηφάνως.
»Τοῦ Σολιμάνου ἔρχεται τὸ ξίφος· πρόσμεινέ το.
Ὁ τῆς ἰδίας στερηθεὶς ἀρχῆς τὴν σὴν σωζέτω.

13

»Ἐλθέτω, καὶ μετὰ φρενῶν πιστεύου εὐγνωμόνων
εἰς τοῦτον τὸν θεόπεμπτον τοῦ ἔθνους μας σωτῆρα.
Τὸ κατ' ἐμὲ, πιστεύομαι εἰς ἐμαυτὸν καὶ μόνον,
καὶ τὴν ἐλευθερίαν μου εἰς ταύτην μου τὴν χεῖρα.
Οἱ ἄλλοι ἀναπαύονται. Τὸ βάρος τῶν ἀγώνων
ἄφες ἐμὲ νὰ ὑποστῶ. Ἄς μ' ἀνοιχθῇ ἡ θύρα.
Ὡς ἰδιώτης, καὶ οὐχὶ ὡς εἷς τῶν σῶν προμάχων
θὰ προκαλέσω τοὺς ἐχθροὺς εἰς πάλην μονομάχον.»

14

Ὁ βασιλεὺς δ' ἀπήντησεν· «Ἐν περιστάσει ἄλλῃ
καὶ κρείττονι, τὸ ξίφος σου κ' ἡ τόλμη σου λαμψάτω·
ἂν τόσον πλὴν σ' εὐχαριστῇ ἡ πρόκλησις κ' ἡ πάλη,
προκάλεσον, οὐδὲν ἐγὼ κωλύων διατάττω.»
Ὡς εἶπε, καὶ οὐδὲ στιγμὴν ὁ ἄλλος ἀναβάλλει,
καὶ λέγει πρὸς τὸν κήρυκα· «Ν' ἀπέλθῃς ἐκεῖ κάτω·
εὑρὼν τὸν Φράγκον ἀρχηγὸν, τῆς στρατιᾶς του πάσης
ἔμπρὸς, αὐτὰς νὰ τῷ εἰπῇς τὰς οὐ μικρὰς προτάσεις·

15

«Ἱππότης δυσανασχετῶν, εἶπε, διότι μένει
κατάκλειστος εἰς τὸν κλωβὸν τειχοστεφῶν φρουρίων,
νὰ δείξῃ πῶς ἐφίεται, ἡ χείρ του ὡπλισμένη
τί δύναται κ' ἐκτὸς αὐτῶν τῶν πνιγηρῶν ὁρίων,
καὶ μάχην ἐφιέμενος, προθύμως καταβαίνει
μεταξὺ τείχους καὶ σκηνῶν, εἰς τὸ εὐρὺ πεδίον,
πεῖραν τῆς ῥώμης του διδούς· καὶ εἰς μονομαχίαν
πῶς προκαλεῖ τοὺς ὑψηλὰ φρονοῦντας δι' ἀνδρίαν.

16

»Καὶ ὅτι δὲν κατέρχεται ἐν ὅπλοις μεταξύ των
παλαίσων μόνον καθ' ἑνὸς, ἢ ἔστω καὶ δευτέρου,
ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν τέταρτον καλεῖ μετὰ τὸν τρίτον,
καὶ πέμπτον, εἴτε εὐγενῆ, ἢ γένους κατωτέρου.
Καὶ ἔστω, ὡς ἀνέκαθεν πολέμου νόμος ἦτον,
ὁ ἡττηθεὶς, αἰχμάλωτος νὰ γίνῃ τοῦ ἑτέρου.»
Ταῦτα διέταξεν· ὁ δὲ, ὡς οὕτως ὡδηγήθη,
εὐθὺς τὴν χρυσοπόρφυρον στολήν του ἐνεδύθη.

17

Ὡς δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον μετέβη, παρουσίᾳ
τοῦ Γοδεφρείδου, τῶν λοιπῶν ὁπλαρχηγῶν ἐπίσης,
ὡμίλησεν· «Ὦ ἀρχηγὲ, τοῦ λόγου παῤῥησία
μοὶ δίδοται; καὶ νὰ προβῶ τολμῶ εἰς ἐξηγήσεις;»
«Σοὶ δίδοται, ὁ ἡγεμὼν τῷ εἶπε· μὴ δειλία·
λέγ' ἐλευθέρως. Ἔχεις τί νὰ μᾶς γνωστοποιήσῃς!»
Ὁ πρέσβυς δὲ ὑπέλαβε· «Θενὰ φανῇ συντόμως
ἂν τῆς πρεσβείας μου καρπὸς ἔσται χαρὰ ἢ τρόμος.»

18

Καὶ περὶ τῆς προκλήσεως κατόπιν ἐξηγήθη,
πυργώσας ὑπερήφανον τὸν λόγον καὶ πομπώδη.
Τοιαῦτα δὲ ἀκούσαντα, ἐφρίαξαν τὰ πλήθη,
καὶ τὴν ὀργὴν ἐξέφρασαν σφοδρὰν καὶ θορυβώδη.
Ὁ εὐσεβὴς δὲ Βουλλιὼν ἀμέσως ἀπεκρίθη·
«Ἀγῶνα, ὅστις σ' ἔπεμψεν, ἀνέλαβεν ἐργώδη.
Πιστεύω ὅτι μόνος του θὰ τὸν μετανοήσῃ·
οὐδὲ θὰ φθάσῃ, πέποιθα, τὸν πέμπτον ν' ἀπαντήσῃ.

19

»Ἀλλὰ ἡ πεῖρα πρόχειρος· ἂς ἔλθῃ πολεμήσων·
ἐλεύθερον καὶ ἀσφαλὲς προσφέρω τὸ πεδίον.
Τῶν μαχητῶν τις τῶν ἐμῶν μεθ' ὅπλων ταχθεὶς ἴσων,
θενὰ παλαίσῃ κατ' αὐτοῦ. Ὑπόσχομαι ὀμνύων.»
Τοιαῦτα, ἐσιώπησεν, εἰπών. Ὁ δὲ κηρύσσων
ὀπίσω διὰ τῶν ὁδῶν ἀπῆλθε τῶν ἰδίων·
οὐδέ, προβαίνων ἐν σπουδῇ, τὸ βῆμα διακόπτει,
τῷ Κιρκασίῳ πρὶν ἐλθὼν δειχθῇ τῷ ὑπερόπτῃ.

20

«Ὁπλίσου, λέγει, μαχητά. Τί περιμένεις πλέον;
Ἐδέχθησαν τὴν πρόκλησιν οἱ τοῦ Χριστοῦ ὁπλῖται.
Νὰ μετρηθῶσι μετὰ σοῦ, καὶ ἐκ τῶν τελευταίων
καθεὶς, οὐ μόνον ἕκαστος τῶν πρώτων προθυμεῖται.
Πᾶν βλέμμα τῶν πολεμιστῶν εἶδ' ἀπειλοῦν καὶ καῖον,
καὶ πᾶσα χεὶρ, τὸν σίδηρον γυμνοῦσα νὰ κινῆται.
Ὁ ἀρχηγός σοι ἀσφαλὲς τὸ στάδιον παρέχει.»
Ἀκούει ὁ Κιρκάσιος, καὶ εἰς τὰ ὅπλα τρέχει.

21

Καὶ περιβάλλεται αὐτὰ, κ' εἰς τὸ εὐρὺ πεδίον
νὰ καταβῇ ἐπείγεται, δρμῶν ἀνυπομόνως.
Λαλεῖ δὲ οὕτ' ὁ βασιλεὺς, ἱστάμενος πλησίον,
πρὸς τὴν Χλωρίνδαν· «Μένεις σὺ, καὶ καταβαίνει μόνος.
Καλὸν δὲν εἶναι· φάλαγγα λαβοῦσα ἐκ χιλίων,
παρακολούθησον αὐτὸν, καὶ φρούρει ἐπιμόνως.
Ἐκεῖνος μόνος προχωρῶν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἂς φθάσῃ.
Μετὰ τοῦ σοῦ δὲ τάγματος σὺ μέν' ἐν ἀποστάσει.»

22

Ὡς εἶπε κ' ἐσιώπησεν. Οἱ δὲ, σιδηροφόροι,
κατέβησαν ἐκ τῶν κλειστῶν εἰς τ' ἄφρακτα πεδία.
Ὁ δὲ Ἀργάντης, ἔφιππος ἐμπρὸς αὐτῶν προὐχώρει,
καὶ ἔλαμπεν ἡ εὐπρεπὴς τοῦ ἵππου πανοπλία.
Ὅπου δὲ ἦσαν τῶν σκηνῶν καὶ τῶν τειχῶν οἱ ὅροι,
μικρὰ ἡπλοῦτο πεδιὰς, ἀλλ' ὁμαλὴ καὶ λεία,
στρογγύλη δὲ καὶ ἄνετος, καὶ ὡς δι' ἐργαλείων
ἂν εἶχε διασκευασθῇ εἰς Ἄρεως πεδίον.

23

Ἐνταῦθα μόνος ἔφθασεν, ἐνταῦθα μόνος ἔστη
πρὸ τῶν ἐχθρῶν, ὁ ἄγριος Ἀργάντης, θαῤῥαλέως,
καὶ εἶχεν εἰς τὴν ὄψιν του θρασὺ καὶ προπετές τι
ὁ τὴν ψυχὴν ἀδάμαστος, τὸ σῶμα ῥωμαλέος,
ὡς ἦτον ὁ Ἐγκέλαδος ἐν Φλέγρᾳ, ὡς παρέστη
ἐν τῇ κοιλάδι ἄλλοτε ὁ γίγας Φιλισταῖος.
Ἀφόβως ὅμως πρὸς αὐτὸν ἀπέβλεπον οἱ πλεῖστοι,
οἱ ἀγνοοῦντες πόσον ἦν ἡ ῥώμη του μεγίστη.

24

Ὁ δ' ἔχων ἐπὶ τοῦ στρατοῦ ἀνώτατον τὸ κράτος,
εἰσέτι τίς ὁ ἄριστος δὲν εἶπε τῶν ἀρίστων,
καὶ ἤδη διεκρίνοντο θερμῶς καὶ αὐτομάτως
πρὸς τὸν Ταγκρέδην τείνοντα τὰ βλέμματα τῶν πλείστων.
Ἐκεῖνος ὅτι τῶν λοιπῶν προεῖχεν ὑπερτάτως
καταφανῶς ἡ ἔκφρασις ἐδήλου τῆς μορφῆς των.
Αὐτὸς διεκηρύττετο ὑπὸ λαμπροῦ ψιθύρου,
καὶ τοῦτον τοῦ στρατάρχου των τὸ βλέμμα ἐπεκύρου.

25

Ἤδη ἀπέναντι αὐτοῦ πᾶς ἄλλος ὑπεχώρει,
οὐδ' ἔτι ἦν ἡ θέλησις κρυπτὴ τοῦ Βουλλιῶνος.
«Ἂν θέλῃς ν' ἀντικαταβῇς, δὲν σὲ κωλύω, χώρει,
χάλασον, εἶπε, τὴν ὀφρὺν τοῦ γαύρου λυμεῶνος.»
Ὁ δὲ περιεβλέπετο, καὶ χαίρων ἐθεώρει
ὅτι τοιούτου πρόμαχος προώρισται ἀγῶνος,
καὶ ἔλαβε τὰ ὅπλα του, τὴν μάχιμον φοράδα,
καὶ πρόπεμπτος ὑπὸ πολλῶν, κατέβ' εἰς τὴν κοιλάδα.

26

Ἀλλὰ εἰς τὴν εὐρύχωρον, τὴν προσεχῆ πλατεῖαν,
ὅπου προσμένει ὁ θρασὺς Ἀργάντης, μόλις φθάνει,
ὁπόταν, τὴν ξενοπρεπῆ φοροῦσα πανοπλίαν,
ἐνώπιόν του εὔχαρις ἡ ἡρωῒς ἐφάνη.
Λευκόν, ὁποία ἡ χιὼν τῶν Ἄλπεων, μανδύαν
ἐξῆρτα ἐκ τῶν ὤμων της· τὴν δὲ τῷ χαλκῷ κράνει
προσοῦσαν προσωπίδα της ἠνέῳξε, καὶ στᾶσα
ἐπὶ τοῦ λόφου ὑψηλή, καταφανὴς ἦν πᾶσα.

27

Ὁ δὲ Ταγκρέδης, ποῦ ὑψοῖ τὸ γαῦρον μέτωπόν του,
ποῦ εἶναι ὁ Κιρκάσιος οὐδὲ φροντίζει πλέον.
Ἀλλ' εἰς τὸν λόφον προσηλοῖ, ποθῶν, τὸν ὀφθαλμόν του,
μετὰ βημάτων προχωρῶν ἀτάκτων καὶ βραδέων·
καὶ εἶτα μένει, καὶ κρατῶν τὸν ἵππον τὸν γοργόν του,
ὡς βράχος φαίνετ' ἔξωθεν ψυχρός, ἀλλ' ἔσω καίων,
ἀκίνητος ἱστάμενος, καὶ ὅρασις εἶν' ὅλος·
περὶ μαχῶν δὲ μεριμνᾷ μικρόν, ἢ καὶ οὐδόλως.

28

Ὁ δὲ Ἀργάντης, σπεύδοντα μὴ βλέπων οὔτε ἕνα
νὰ ἔμβῃ εἰς τὸ στάδιον καὶ νὰ τὸν ἀντικρούσῃ,
«Πρὸς πάλην ἦλθον, ἐκφωνεῖ, καὶ προκαλῶ καθένα.
Ποῦ εἶναι ὅσοι κατ' ἐμοῦ ν' ἀντιταχθοῦν ποθοῦσι;»
Ὁ δέ, ὡς νεύρων στερηθείς, ὡς ἔκπληκτος τὴν φρένα,
δὲν δύναται νὰ τὸν ἰδῇ οὐδὲ νὰ τὸν ἀκούσῃ.
Ὁ Ὄθων τότ' ἐξώρμησε τὸν ἵππον του κεντήσας,
κ' εἰσῆλθε πρῶτος τὴν κενὴν παλαίστραν, εἰσπηδήσας.

29

Ἦν δὲ καὶ οὗτος κατ' ἀρχὰς τὴν πάλην πρὸς τὸν ξένον
ποθῶν μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ μετὰ ζήλου πλείστου.
Καὶ ὅμως ὑπεχώρησεν εἰς τὸν Ταγκρέδην, μένων
ὅπου ἐλθόντες κ' οἱ λοιποὶ παρέμεινον ἱππεῖς του.
Πλὴν βλέπων αὐτὸν ἔχοντα τὸν νοῦν ἠσχολημένον,
τὴν πάλην δ' ἀποφεύγοντα κατὰ τοῦ ἀλλοπίστου,
ἀμέσως, νέος τολμηρός, ἀκάθεκτος ὁ Ὄθων,
τῆς παραστάσεως ἀφορμῆς ἐδράξατο μὲ πόθον.

30

Ταχύτερος παρδάλεως αὐτὸς τῆς δασοβίου,
ῥιπτόμενος ὡς ῥίπτεται ἡ τίγρις εἰς τὰ ὄρη,
ὁρμᾷ ὁ ἀκατάσχετος κατὰ τοῦ Κιρκασίου,
ὅς ἵστατο κ' ἐπρότεινε το στιβαρόν του δόρυ.
Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης συνελθὼν καθὼς ἂν ἀνεβίου,
ἢ ἂν ὁ νοῦς του ὕπνωττε καὶ ἤδη ἐγρηγόρει,
«Ποῦ τρέχεις; κράζει. Ὁ ἀγὼν εἶν' ἐδικός μου. Μεῖνε.»
Πλὴν μάτην πᾶσαι αἱ κραυγαί· μακρὰν ὁ Ὄθων εἶναι.

31

Ἵσταται τότε· πείσματος ὀργὴ ἐντός του καίει,
καὶ φλὸξ ἐκλάμπει ἐρυθρὰ ἐπὶ τῶν παρειῶν του,
διότι ἦτταν θεωρεῖ κ' αἰσχύνην τῷ ἐμπνέει
πῶς εἰς τὴν πάλην ἔφθασεν ὁ ἄλλος πρότερόν του.
Ἐν τούτοις δ' ὡς ἐπήρχοντο ἀμφότεροι δρομαῖοι,
ὁ νέος κατὰ κεφαλῆς πατάζει τὸν ἐχθρόν του.
Δι' ὀξυτόμου δὲ αὐτὸς ἐπιπεσὼν λεπίδος,
τῷ ἔσχισε τὸν θώρακα κατόπιν τῆς ἀσπίδος.

32

Καὶ πίπτει ὁ Χριστιανός. Ὑπὸ χειρὸς εὐρώστου
τῷ κατηνέχθη ἡ πληγὴ ὑφ' ἧς κατεκυλίσθη·
ὁ δ' ἄλλος εὐσωμότερος καὶ νευρωδέστερός του,
δὲν ἔπεσε τοῦ ἵππου του, καὶ οὐδὲ κἂν ἐσείσθη,
ἀλλὰ περιφρονητικῶς καὶ γαύρως στὰς ἐμπρός του,
εἶπε, κ' εἰς λόγον πρὸς αὐτὸν βραχὺν περιωρίσθη·
«Ἡττήθης. Παραδόθητι· κ' εἰς δόξαν σου ἀρκεῖ σοι
νὰ ἐγκαυχᾶσαι κατ' ἐμοῦ πῶς εἶχες πολεμήσει.»

33

«Οὐχὶ, ὁ Ὄθων ἀπαντᾷ. Δὲν εἶν' ἡμῶν ἡ φύσις
τὰ ὅπλα καὶ τὴν τόλμην μας ν' ἀφίνωμεν ῥᾳδίως·
ἄλλος, πεσὼν καθὼς ἐγὼ, ἂς δώσῃ ἐξηγήσεις.
Ἐγὼ ζητῶ ἐκδίκησιν ἢ θάνατον.» Ἀγρίως
φρυάττει ὁ Κιρκάσιος, τὴν ὄψιν ὑπὸ λύσσης
εἰς Ἀληκτὼ ἢ Μέδουσαν ἀλλάσσων ἀπαισίως.
«Λοιπὸν, τῷ λέγει, γνώρισον τὴν ῥώμην τῆς χειρός μου,
σὺ ὁ τὸ δῶρον μὴ δεχθεὶς τῆς ἀγαθότητός μου.»

34

Εἰπὼν, κεντᾷ τὸν ἵππον του κατὰ τοῦ ἀντιπάλου,
καὶ λησμονεῖ παντάπασι τῶν ἱπποτῶν τὰ χρέη·
ὁ Φράγκος φεύγει τὴν ὁρμήν· πλὴν τὴν πλευρὰν τοῦ ἄλλου
ἰδὼν γυμνὴν τὴν δεξιὰν, ὑποχωρῶν τὸν παίει.
Ὁ σίδηρος ἐπέτυχε, κ' ἐκ τραύματος μεγάλου
περὶ τὸ ξίφος ἐρυθρὸν τὸ αἷμα καταῤῥέει.
Τί τ' ὄφελος; Τὰς σάρκας του τὸ τραῦμα διασχίσαν,
δυνάμεις δὲν τῷ ἀφαιρεῖ, καὶ τῷ προσθέτει λύσσαν.

35

Ἐστάθη ὁ Κιρκάσιος, καὶ ἐν τῷ ἅμα στρέφει
μετὰ πολλῆς ἐπάνω του ταχύτητος τὸν ἵππον,
ὥστε πρὶν ἔτι τὸν ἰδῇ πῶς πάλιν ἐπιστρέφει·
ὁ ἀνταγωνιστὴς αὐτοῦ, σφοδρὸν ᾐσθάνθη κτύπον.
Τρέμουσ' οἱ πόδες του, θολὰ τοὺς ὀφθαλμούς του νέφη
καλύπτουσι, καὶ σβέννυται τὸ πνεῦμά του ἐκλεῖπον.
Ὠχρὸς τὴν ὄψιν, ἀσθενὴς, ἀπηυδημένος κύπτει,
κ' εἰς τὸ πετρῶδες ἔδαφος ἐκτάδην καταπίπτει.

36

Ὁ δὲ Ἀργάντης, ἀγενὴς ἐν τῷ θυμῷ, χαλπάζει
πρὸς τὸν πεσόντα του ἐχθρὸν νὰ τὸν καταπατήσῃ.
«Ὡς οὗτος εἰς τοὺς πόδας μου κατάκειται, φωνάζει,
ὁμοίως πᾶς ἀγέρωχος θενὰ μετανοήσῃ.»
Πλὴν τότε ὁ ἀήττητος Ταγκρέδης δὲν διστάζει,
καὶ τὸ τῆς πράξεως ὠμὸν βδελύττεται καὶ φρίσσει,
κ᾽ ἐπιθυμεῖ, τὸ σφάλμα του ἐπανορθώσας πάλιν,
νὰ δείξῃ τὴν ἀνδρίαν του ὡς ἄλλοτε μεγάλην.

37

Ὁρμῶν δὲ κράζει· «Χαμερπὴς ψυχὴ, ἀγενεστάτη
καὶ ἐν τῇ νίκῃ σου αὐτῇ! Ὁποῖον θαῤῥεῖς φόρον
ἡ πρᾶξις ἡ ἀπαίσιος αὐτὴ σ᾽ ἐπιφυλάττει
καὶ εὐγενῶν εὐφημιῶν κ᾽ ἐπαίνων ὑψηγόρων;
Δικαίως εἰς τὸν ὅμιλον αὐτὴ σὲ κατατάττει
κλεπτῶν Ἀράβων, καὶ ληστῶν κοινῶν τῶν λεωφόρων.
Φύγε τὸ φῶς. Θηριωδῶς συζῶν μετὰ θηρίων,
ἐντὸς ὀρέων διαιτοῦ κ᾽ ἐντὸς δασῶν ἀγρίων.»

38

Εἶπεν. Ὁ δὲ τὸν λόγον του δυσκόλως ὑποφέρει.
Δάκνει τὰ χείλη, μαίνεται, τὸν ἀποπνίγ᾽ ἡ λύσσα.
Ν᾽ ἀποκριθῇ ἠθέλησεν, ἀντὶ πλὴν νὰ προφέρῃ,
ἀνάρθρως, ὡς ἀγρίμιον βρυχώμενον, ἐφύσα,
κ᾽ ἦν ἡ φωνή του κεραυνὸς, ὃν λάβρον καταφέρει
μετὰ πατάγου καὶ βροντῆς νεφέλη ἐκραγεῖσα,
κ᾽ αἱ τόνοι πρὶν διέλθωσι τὸ ἕρκος τῶν ὀδόντων,
εἰς τὴν ἀγρίαν κάμινον τοῦ στήθους του ἐβρόντων.

39

Ὡς δ' ἀμφοτέρων τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ὑπεροψίαν
παρώξυνον αἱ ἀπειλαὶ κ' αἱ ἄγριαι προκλήσεις,
τοὺς δύω ἵππους εἰς στροφὴν ἐμάκρυνον ταχεῖαν,
καὶ μεθ' ὁρμῆς προσέβαλον ὁ εἷς τὸν ἄλλον ἴσης.
Σύ μοι, ὦ Μοῦσα, τὴν φωνὴν ἐνίσχυσον, μανίαν
ἀνάλογον διδοῦσά μοι τῆς ἐμμανοῦς των λύσσης,
ὥστ' ἄξια τῆς πράξεως νὰ ψάλω τῆς μαχίμου,
καὶ ν' ἀντηχήσῃ ὡς κλαγγὴ τῶν ὅπλων ἡ ᾠδή μου.

40

Τὰ γονατώδη ἔγχη των ἐστήριξαν ἑδραῖα,
κ' εἰς ὕψος ἦραν τὰς αἰχμὰς ἀμφότερ' οἱ ὁπλῖται.
Ποτὲ ὁ δρόμος, καὶ ποτὲ τὸ ἅλμα, κ' ἡ ῥαγδαία
φορὰ τοῦ βέλους, ὡς αὐτοί, ταχεῖα δὲν κινεῖται,
οὐδὲ ὑπῆρξε ποθ' ὁρμὴ ὡς ἡ αὐτῶν βιαία,
εἴτε ὁ ἐπερχόμενος ἦν ὁ Ταγκρέδης, εἴτε
ἦν ὁ Ἀργάντης. Θραύονται τὰ δόρατα, πετῶσι
συντρίμματα, καὶ φλογεροὶ σπινθῆρες ἐκπηδῶσι.

41

Μόν' ἡ βροντὴ τοῦ κτύπου των καὶ τοῦ συνωθισμοῦ των
σείει τὴν γῆν, καὶ ἀντηχοῦν αἱ νάπαι τῶν ὀρέων.
Ἀλλὰ ἡ βία τῶν πληγῶν τῶν ἀκαθέκτων τούτων,
τὰ ὑψωμένα μέτωπα δὲν κλίνει τῶν γενναίων.
Οἱ δ' ἵπποι συγκρουόμενοι ἐκτύπησαν τοσοῦτον,
ὥστ' ἔπεσαν ἀμφότεροι, οὐδεὶς δ' ἠγέρθη πλέον.
Τότ' ἔσυρον τὰ ξίφη των οἱ γαῦροι μονομάχοι,
καὶ ἐκπηδήσαντες, πεζοὶ εὑρέθησαν ἐν τάχει.

42

Πεφροντισμένως έκαστος την δεξιάν εκτείνει,
τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν, τὸν πόδα πρὸς τὸ βῆμα·
θέσεις καινὰς ἐν προσβολῇ εὑρίσκει κ' ἐν ἀμύνῃ,
στρέφετ', ἐνδίδει, προχωρεῖ, ὡς τὸ παλίῤῥουν κῦμα,
ἐδῶ, καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ τὸ ξίφος διευθύνει,
καὶ ὅπου ἧττον ἀπειλεῖ, τιτρώσκει παραχρῆμα,
καὶ τὰ γυμνὰ τοῦ σώματος σπουδάζων ν' ἀσφαλίσῃ,
διὰ τῆς τέχνης προσπαθεῖ τὴν τέχνην ν' ἀπατήσῃ.

43

Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης τὸ πλευρὸν γυμνῶν ἐξ ἀμελείας,
ἀκάλυπτον εἰς τὰς πληγὰς προσφέρει τοῦ Ἀργάντου.
Αὐτὸς ἀμέσως ἐφορμᾷ. Πλὴν τρέχων μετὰ βίας,
ὁμοίως τὴν ἀριστερὰν ἠνέῳξε πλευράν του.
Ὀξέως ὁ χριστιανὸς τὸν παίει νεανίας,
καὶ τὸν πληγόνει, ἀπωθῶν ὁμοῦ τὴν μάχαιράν του.
Ἀμέσως δ' ὀπισθοπορεῖ ἓν βῆμα πληγῆς πέραν,
κ' εἰς τῆς ἀμύνης ἵσταται τὴν θέσιν τὴν προτέραν.

44

Ὁ δὲ τραχὺς Κιρκάσιος, ὡς εἶδε πῶς φοινίσσον
τὸ σῶμα καὶ τὰ ὅπλα του τὸ αἷμά του κατέῤῥει,
βαρὺν ἐκπέμπει μυκηθμὸν μαινόμενος καὶ φρίσσων,
καὶ πόνος, καὶ ἀκάθεκτος θυμὸς τὸν παραφέρει,
ἐν ᾧ ἐντός του ἄγρια αἰσθήματα ἑλίσσων,
συγχρόνως αἴρει τὴν φωνὴν καὶ τὴν ῥομφαίαν αἴρει,
καὶ νὰ κτυπήσῃ ἐφορμᾷ· ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ κτυπᾶται
ὅπου εἰς τοὺς βραχίονας ἑνοῦντ' αἱ ὠμοπλάται.

45

Καθὼς ἐπὶ τῶν Ἄλπεων ἡ ἄρκτος τῶν ὀρέων,
ὅταν σκληρὸν ἀκόντιον εἰς τὴν πλευράν της μείνῃ,
ψηφῶσα οὐδὲ θάνατον οὐδὲ κινδύνους πλέον,
κατὰ τοῦ ὅπλου πᾶσάν της τὴν λύσσαν διευθύνει,
πρόσθετον οὕτως ὁ ὠμὸς τῆς Κιρκασίας λέων
βλέπων πληγὴν ἐπὶ πληγῇ, αἰσχύνην ἐπ' αἰσχύνῃ,
αἱματηρὰν ἐκδίκησιν τοσοῦτον θερμῶς θέλει,
ὥστ' οὐδὲ κίνδυνον ψηφᾷ, οὐδ' ἄμυνα τῷ μέλει.

46

Τῇ ἀδαμάστῳ του ὀργῇ ἡ ῥώμη του ἦν ἴση,
ἡ δὲ ἀνδρία τῆς ψυχῆς αὐτῶν μεγαλητέρα.
Τὴν μάχαιραν ἀστραπηδὸν συστρέφει νὰ κτυπήσῃ,
ὥστε κλονίζεται ἡ γῆ καὶ λάμπ' ἡ ἀτμοσφαῖρα,
οὐδὲ ὁ ἄλλος τ' ὅπλον του προφθάνει νὰ κινήσῃ,
πληγῇ πληγὴν, καὶ μάχαιραν ν' ἀπώσῃ τῇ μαχαίρᾳ·
οὐδέ τι σώζει τέχνασμα αὐτὸν ξιφομαχίας,
κατὰ τῆς τοῦ ἐχθροῦ ὁρμῆς καὶ κατὰ τῆς ἀνδρίας.

47

Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης, συσταλεὶς εἰς ἑαυτὸν, προσμένει
μάτην, νὰ παύσ' ἡ καταιγὶς πληγῶν τῶν σφοδροτάτων.
Νῦν μὲν ἐμμέν' εἰς ἄμυναν, καὶ νῦν μακρόθεν βαίνει
διὰ σοφῶν περιστροφῶν, δι' ἀκριβῶν βημάτων.
Πλὴν τοῦ Ἀργάντου ἡ τυφλὴ μανία ἐπιμένει,
καὶ ὁ Ταγκρέδης ἀπαυδεῖ τὰς θέσεις του ἀλλάττων.
Δι' ὃ καὶ τὰς δυνάμεις του ἐντείνων, ὀργῆς πλήρης,
κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του τινάσσεται ξιφήρης.

48

Ἡ λύσσα του καὶ λογισμὸν καὶ τέχνην παραλύει,
ἀλλὰ καὶ τὰς δυνάμεις του αὐξάνει καὶ στηρίζει.
Ὅπου ἐγγίζ' ἡ μάχαιρα, ἢ σχίζ', ἢ διατρύει,
ἢ τέμν', ἢ θραύ', ἢ κρεουργεῖ, πλὴν μάτην δὲν ἐγγίζει.
Ὅπλα καλύπτουσι τὴν γῆν, τὰ δ' ὅπλα αἷμα χρίει,
καὶ μὲ τὸ αἷμα καὶ ἱδρὼς συγχρόνως τὰ ποτίζει.
Τὴν λάμψιν ἦσαν ἀστραπαὶ, βρονταὶ τὸν κρότον ἦσαν,
καὶ κεραυνοὶ τὰ ξίφη των, πατάσσοντα μὲ λύσσαν.

49

Ἀμφίβολα δὲ κ' ἔκθαμβα ἀμφότερα τὰ πλήθη
τὴν νέαν καὶ φρικτὴν σκηνὴν ἐκείνην θεωροῦσι.
Φόβων κ' ἐλπίδων μεταξὺ κυμαίνονται τὰ στήθη,
δι' ὅσα βλάπτουσι τοὺς μὲν, τοὺς δ' ἄλλους ὠφελοῦσι.
Καθ' ὅλον ὅμως τὸν καιρὸν οὐδέ τις ἐκινήθη,
οὐδ' εἶχέ τις ψιθυρισμὸν ἐλάχιστον ν' ἀκούσῃ.
Ἐν σιωπῇ παρίσταντο καὶ ἐν ἀκινησίᾳ,
πλὴν ὅτι πᾶσα τρέμουσα ἐπάλλετο καρδία.

50

Ἀμφότεροι ἀπηύδησαν, ὁ δ' ἀμοιβαῖος φόνος
ἴσως ὁ ἄωρος καρπὸς θὰ ἦτον τῆς ὀργῆς των·
ἀλλ' ἦλθε νὺξ, κ' εἰς τὰς πτυχὰς τῆς μελανῆς σινδόνος
ἔκρυπτεν ἤδη τὰς μορφὰς τῶν ὄντων τῶν ἐγγίστων.
Δι' ὃ καὶ δύω κήρυκες εἰς παῦσιν τοῦ ἀγῶνος
προσῆλθον, τῶν πιστῶν ὁ εἷς, ὁ δ' ἄλλος τῶν ἀπίστων.
Ὁ Ἀριδαῖος ἦν ὁ μὲν, ὁ δ' ἀγγελιαφόρος
τῶν ἀλλοθρήσκων, ὁ σοφὸς καὶ ἄξιος Πινδόρος.

51

Οἱ δύω οὗτοι κήρυκες τὰ σκῆπτρα τῆς εἰρήνης,
ἐν μέσῳ τῶν πολεμιστῶν χωροῦντες θαῤῥαλέως,
μετὰ τῆς πεποιθήσεως ἐξέτεινον ἐκείνης
ἣν τοῖς παρεῖχε τῶν ἐθνῶν ὁ νόμος ὁ ἀρχαῖος.
«Πολεμισταὶ, ὁ δεύτερος λαλεῖ· χωρὶς αἰσχύνης
τὴν πάλην καταλύσατε· εἶν' ἴσον σας τὸ κλέος.
Τὰ ὅπλα καταθέσατε ἀνίκητοι ὁπλῖται.
Τὴν ἡσυχίαν, τῆς νυκτὸς τὸν νόμον σεβασθῆτε.

52

»Ὅταν ὁ ἥλιος γελᾷ, εἶν' ὥρα ἐργασίας,
κατὰ τὴν νύκτα δὲ τὸ πᾶν ἀκινητοῦν ὑπνώττει.
Σπανίως εὐγενὴς ψυχὴ φιλεῖ ἀνδραγαθίας
κ' ἐπαίνους εἰς νυκτερινὰ ἐγκρυπτομένους σκότη.»
Ὁ δὲ Ἀργάντης ἀπαντᾷ· «Ἐκ τῆς μονομαχίας
οὐδόλως ἔχω ἔφεσιν ν' ἀποσυρθῶ, διότι
νὺξ εἶναι. Προτιμῶ τὸ φῶς, καὶ τῆς ἡμέρας πάλην·
ἀλλ' ἂς ὀμώσῃ καὶ αὐτὸς νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν.»

53

Ὁ δ' ἄλλος ἀπεκρίνατο· «Σὺ ὄμωσον ἐπίσης
νὰ ἐπιστρέψῃς, ἀλλ' ὁμοῦ μετὰ τοῦ αἰχμαλώτου.
Ἂν τοῦτο δὲν παραδεχθῇς μηδέποτε ἐλπίσῃς
κατάπαυσιν τῆς πάλης μας αὐτῆς τῆς ἀνενδότου.»
Καὶ ὤμωσαν. Οἱ κήρυκες δ' οἱ ἔχοντες τὰς κρίσεις
τοῦ τόπου, ἐν ᾧ δείχνυνται αἱ πράξεις τοῦ ἱππότου,
τοῦ χρόνου ὅστις πρόσφορος πρὸς τὴν μονομαχίαν,
τῆς ἕκτης προσδιώρισαν ἡμέρας τὴν πρωΐαν.

54

Ἡ πάλη αὔτ' ἡ φοβερὰ φρικτὰς εἰς τὰς καρδίας
τῶν Φράγκων καὶ Σαρακηνῶν ἀφῆκεν ἐντυπώσεις,
καὶ ἦσαν τρόμου ἔμπλεοι καὶ πλήρεις ἀπορίας,
χωρούσης δι' ὡρῶν πολλῶν καὶ διὰ πάσης γλώσσης.
Καὶ λόγος μόνον γίνεται, μεθ' ὅσης εὐτολμίας
ὁ μὲν ἐδείχθη καὶ ὁ δὲ, καὶ μετ' ἀνδρίας ὅσης.
Πλὴν τίς ὁ προκριτώτερος ὑπῆρξε μεταξύ των,
εἰς τοῦτο γενικὴ γνωμῶν διαφωνία ἦτον.

55

Καὶ πρὶν ἡ ψῆφός των δοθῇ, καθεὶς των περιμένει
τῆς ὠμῆς πάλης νὰ ἰδῇ ἡ ἔκβασις ὁποία,
ἡ λύσσα ἂν τὴν ἀρετὴν νικῶσα ὑπερβαίνῃ,
ἢ ἂν ἐνδίδ' εἰς τὴν τυφλὴν μανίαν ἡ ἀνδρία.
Ἀλλ' ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς προσμένει τηκομένη
κ' ἐν ἀγωνίᾳ ἡ καλὴ καὶ νέα Ἑρμινία,
καθότ' ἡ ἀλλοπρόσαλλος τοῦ Ἄρεως τρυτάνη
τὸν πλοῦτον τῆς ἐρώσης της ψυχῆς περιλαμβάνει.

56

Θυγάτηρ αὕτη τοῦ Χασὰν, ἐσχάτου ἡγεμόνος
ὅσ' ἦρξαν Μωαμεθανοὶ ἐπὶ Ἀντιοχείας,
ὑπὸ τοὺς Φράγκους νικητὰς ὅτ' ἔπεσεν ὁ θρόνος,
ἔγινε κτῆμά των, ὁμοῦ μετὰ τῆς ἄλλης λείας.
Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης εἰς αὐτὴν τοσοῦτον φιλοφρόνως
κ' ἐπιεικῶς ἐφήρμοσε τὸν νόμον τῆς δουλείας,
ὥστ' ἂν καὶ δούλην, κ' ἔκπτωτον τῆς φίλης της πατρίδος
τὴν εἶχε, τῇ ἀπέδιδε τιμὰς ἡγεμονίδος.

57

Πανταίως ὑπηρέτησεν ὁ εὐγενὴς τὴν νέαν,
καὶ τέλος τῇ ἀπένειμε καὶ τὴν ἐλευθερίαν,
ἔτι χρυσὸν, ἀδάμαντας, καὶ προσαποδοτέαν
ἐκήρυξέ καὶ τὴν λοιπὴν αὐτῆς περιουσίαν.
Δι' ὃ κ' ἐκείνη, βλέπουσα ὑπὸ μορφὴν ὡραίαν
κ' εἰς σῶμα τόσῳ νεαρὸν βασιλικὴν καρδίαν,
ἐκυριεύθ' ὑπ' ἔρωτος, καὶ ἦσαν οἱ δεσμοί του
στεῤῥότεροι παντὸς δεσμοῦ, καὶ φύσεως ἀλύτου.

58

Οὕτω καὶ ἂν σωματικῶς ἐκείν' ἠλευθερώθη,
ἀλλ' ἡ ψυχή της πάντοτε παρέμεινε δεσμῶτις,
καὶ τὰς ἀλύσεις ἔκλαιε, καὶ ὅ,τι ὑπερεπόθει
ἦν ἡ γλυκεῖα φυλακὴ, ὁ προσφιλὴς δεσπότης.
'Αλλ' ὡς παρθένον ὑψηλοῦ φρονήματος, τὴν ὤθει
ἡ χρέη ἐπιβάλλουσα βασιλικὴ σεμνότης
ν' ἀπέλθῃ εἰς τῆς γηραιᾶς μητρός της τὴν ἀγκάλην,
καὶ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους της νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν.

59

'Ελθοῦσαν δὲ, ὁ τύραννος τῆς χώρας τῶν Ἑβραίων
τὴν ὑπεδέξατο ἐντὸς τῶν Ἱεροσολύμων.
Πλὴν τῆς μητρός της ἔφθασε τὸ τέλος τὸ μοιραῖον,
κ' ἐκάλυψε τὸ σῶμά της διὰ στολῶν πενθίμων.
'Αλλ' οὐδαμῶς κατίσχυσε τὸ πένθος της τὸ νέον,
οὐδ' ἡ πικρία τῶν ὡρῶν προσέτι τῶν ἐκδήμων,
τὸ πάθος τῆς καρδίας της νεκρὸν νὰ ἐκριζώσῃ,
οὐδὲ τὸ πῦρ ἐν τῇ ψυχῇ νὰ σβέσῃ τῇ ἐρώσῃ.

60

Τὸν ἀγαπᾷ, καὶ φλέγεται ἡ δυστυχής· πλὴν μένει
ἄνευ ἐλπίδος, καὶ μακρὰν αὐτοῦ, εἰς τόπον ἄλλον.
Τὰ σπλάγχνα της φλὸξ ἔρωτος βιβρώσκει κεκρυμμένη·
δὲν τρέφει δ' ἡ ἐλπὶς αὐτὴν, ἀλλὰ ἡ μνήμη μᾶλλον.
Πλὴν ὅσον ἡ πυρκαϊὰ ἦν μᾶλλον πεπνιγμένη,
τοσοῦτον ἦν λαμπρότερον τὸ πῦρ αὐτῆς τὸ θάλλον.
Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης ἔφθασε, κ' ἐλπίδας δίδει νέας,
εἰς τὴν Σιὼν ἀκολουθῶν τὰς τοῦ Χριστοῦ σημαίας.

61

Οἱ μὲν λοιποὶ ὠχρίασαν, ἰδόντες ἔθνη τόσα
ἀδάμαστα καὶ ἄγρια πληροῦντα τὸ πεδίον.
Τῆς Ἑρμινίας δ' ἡ μορφὴ, ἡ πρώην ὠχριῶσα,
φαιδρύνεται ἀπέναντι τῶν λόχων τῶν ἀνδρείων,
καὶ μετ' ἀπλήστων ὀφθαλμῶν τὰ στίφη ἐρευνῶσα,
τὸν ἐραστήν της μεταξὺ ζητεῖ τῶν πολεμίων.
Πολλάκις μάτην τὸν ζητεῖ, καὶ ἄλλοτε νομίζει
ὅτι τὸν 6λέπει, καὶ «Ἰδοὺ, ἰδού τον» ψιθυρίζει.

62

Ὑπῆρχε πύργος ὑψηλὸς ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων,
ὅστις ἐπάνω τῶν τειχῶν ὠρθοῦτο κ' ἐθεώρει.
Ἐκ τούτου ὁ ἀπέραντος στρατὸς τῶν σταυροφόρων
χ' ἡ πεδιὰς ἐφαίνετο, κ' ἐφαίνοντο τὰ ὄρη.
Ἐκεῖ, ἐξ οὗ ὁ ἥλιος τὸ ἅρμα του πυρφόρον
ἐξεύγνυ, ἕως οὗ ἡ νὺξ ἡ σκοτεινὴ προὐχώρει,
ἐκάθητο, εἰς τὸν στρατὸν τὸ βλέμμα προσηλοῦσα,
κ' ἐστέναζε, μὲ μόνους της τοὺς λογισμοὺς λαλοῦσα.

63

Ἐκεῖθεν ἐπεσκόπευε τὴν πόλιν, καὶ ἦν δείλη,
κτυπῶσα ἡ καρδία της τὸ στῆθός της τὸ τρέμον,
κ' ἐδόκει λέγουσα· Ἰδοὺ ἡ κεφαλὴ ἡ φίλη,
ἣν τοῦ πολέμου σήμερον ἐπαπειλεῖ ὁ δαίμων.
Μετ' ἀγωνίας δ' ἵστατο νὰ ἴδῃ ποῦ ἠπείλει
νὰ κλίνῃ ἀμφιῤῥέπουσα ἡ τύχη τῶν πολέμων.
Καὶ ὅταν ὁ Κιρκάσιος τὸ ξίφος του ἐκίνει,
εἰς τὴν ψυχήν της τὰς πληγὰς ᾐσθάνετο ἐκείνη.

64

Ἀφ' οὗ πλὴν τῇ ἐγνώσθησαν αἱ ἀληθεῖς εἰδήσεις,
κ' ἡ μάχη πῶς δὲν ἔπαυσεν, ἀλλὰ πῶς ἀνεβλήθη,
φόβος ἐνέκρωσεν αὐτῆς ἀήθεις τὰς αἰσθήσεις,
τὸ αἷμα τῆς καρδίας της εἰς πάγον μετεβλήθη,
οἱ ὀφθαλμοί της ἔγιναν κρυπτῶν δακρύων βρύσεις,
καὶ ὑποκρύφους στεναγμοὺς ἐξέπεμπον τὰ στήθη.
Τῶν νεαρῶν της παρειῶν ἐξέλιπε τὸ αἷμα,
καὶ τρόμος εἰκονίζετο εἰς τὸ θολόν της βλέμμα.

65

Ἀπαίσια καὶ φοβερὰ ὁ λογισμός της πλάττων,
τῇ βασανίζει τὴν ψυχήν, τὸ πνεῦμά της ταράττει·
ὁ ὕπνος δέ, πολλῶν αὐτῇ φρικτότερος θανάτων,
ἀτόπως τερατολογῶν σκληροὺς ὀνείρους πλάττει.
Τῇ φαίνεται, ὅλη πληγάς, εἰς ποταμοὺς αἱμάτων
τοῦ ἐραστοῦ της ἡ μορφὴ πῶς κεῖται ἡ φιλτάτη,
πῶς τῇ ζητεῖ βοήθειαν, καὶ κοιμωμένη κλαίει,
καὶ εἰς τὸ πάλλον στῆθός της θερμὸν τὸ αἷμα ῥέει.

66

Οὐ μόνον φόβος δ' ἄωρος μελλόντων του κινδύνων
κατεῖχε τὴν καρδίαν της καὶ τὴν κατετυράννει,
ἀλλὰ κ' ἡ μνήμη τῶν πληγῶν τῶν παλαιῶν ἐκείνων
ἡσύχους δὲν τῇ ἄφηνε στιγμὰς ν' ἀπολαμβάνῃ.
Ὁ θροῦς ψευδῶν εἰδήσεων, τὸν κύκλον των ἐκτείνων,
τ' ἀπέχοντα καὶ ἄγνωστα συνήθως ἐπαυξάνει·
δι' ὃ νομίζει καὶ αὐτὴ, ὅτι τρωθεὶς καιρίως,
παλαίει πρὸς τὸν θάνατον ὁ νέος ὁ ἀνδρεῖος.

67

Καὶ ἐπειδὴ τὰς μυστικὰς τῶν χόρτων ἐνεργείας
νὰ διακρίν', ἡ μήτηρ της τῇ ἔμαθε πρὸ χρόνων,
πρὸς δὲ καὶ τῇ ἐδίδαξε τὰς ἄλλας γοητείας
ὅσαι τὰ μέλ' ἰαίνουσι πραΰνουσαι τὸν πόνον,
τέχνας ἃς μόνας εἰς αὐτὰ τὰ μέρη τῆς Συρίας
ὡς φαίνετ' ἐδιδάσκοντο αἱ κόραι ἡγεμόνων,
ἕνεκα τούτου μόνη της καὶ διὰ τῶν χειρῶν της
νὰ θεραπεύσῃ ηὔχετο τὸν τρισαγαπητόν της.

68

Νὰ σώσῃ τοῦτον ἤθελε διὰ τῆς θεραπείας,
ἀλλ' ὤφειλε τὸν μισητὸν ἐχθρὸν νὰ θεραπεύσῃ.
Πολλάκις τῇ ἐπήρχετο, κακοποιοὺς οὐσίας
νὰ ἐνσταλάξ' εἰς τὸ ποτὸν καὶ νὰ τὸ φαρμακεύσῃ.
Ἀλλ' ἡ παρθένος αὐτῆς χεὶρ τὸ πόμα τῆς ὑγείας
δι' ἀσεβῶν μαγγανειῶν δὲν θέλει νὰ νοθεύσῃ,
καὶ εὔχεται τοὐλάχιστον αἱ πόσεις τῶν φαρμάκων
ν' ἀποδειχθῶσιν ἀρετῶν κεναὶ ἀλεξικάκων.

69

Ν' ἀπέλθ' εἰς τὸν ἀπέναντι στρατὸν τῶν πολεμίων
ποσῶς δὲν θὰ ἐδίσταζεν. Ὡς ἄπατρις καὶ ξένη,
ἀλήτην ἦγε πρὸ πολλοῦ κ' ἐπίπονον τὸν βίον,
κ' ἦν εἰς πολέμων καὶ μαχῶν σκηνὰς συνηθισμένη.
Ἐκ τούτου καὶ τὸ φρόνημα αὐτῆς τὸ γυναικεῖον
ἡ ἕξις ἀπετράχυνεν ἡ πεπαλαιωμένη,
καὶ οὐδὲ μορμολύκειον κενὸν τὴν καταπλήττει,
οὐδὲ τῇ μέλει κίνδυνος, οὐδὲ τὴν ἐκφοβεῖ τι.

70

Πλὴν φόβος εἰς τὸ στῆθός της ἐὰν δὲν εἰσεχώρει,
πρὸ πάντων ἦν παραίτιος ὁ τολμητίας ἔρως.
Ὑπ' ὄνυχας τῶν Λιβυκῶν θηρίων εἰς τὰ ὄρη
θὰ ἦτον, ὡς εἰς ἄσυλον ἂν διῃτᾶτο μέρος.
Ἀλλ' ὅμως περὶ τῆς ζωῆς ἐν ᾧ ἠδιαφόρει,
περὶ τῆς φήμης τῆς χρηστῆς ἐφρόντιζεν ἑτέρως,
καὶ ἔνδον τῆς καρδίας της δεινῶς ἐφιλονείκει
ὁ ἔρως μετὰ τῆς τιμῆς, ποῦ θέλει κλίν' ἡ νίκη.

71

Ἡ μία λέγει πρὸς αὐτήν· «Ἀείποτε, νεάνις,
ὁ βίος σου σεβόμενος τοὺς νόμους μου ἐτέλει·
αἰχμάλωτος, σὺ δι' ἐμοῦ ἀήττητος ἐφάνης,
καὶ σώφρονας ἐτήρησας τὰς φρένας καὶ τὰ μέλη·
κ' ἐλευθερίας σήμερον ἐν ᾧ ἀπολαμβάνεις,
τὸ ἄνθος ν' ἀπομαρανθῇ τῆς ἀρετῆς σου μέλλει!
Εἰς ποῖα, φεῦ! αἰσθήματα ἡ νέα σου καρδία
παράγεται; Τί μελετᾷς, καὶ ἡ ἐλπίς σου ποία;

72

»Τόσον ὀλίγον μεριμνᾷς λοιπὸν νὰ εἶσ' αἰδήμων,
οὐδὲ τὸ ἆθλον τῆς τιμῆς τὴν φρένα σου εὐφραίνει,
ὥστ' εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐχθρῶν ν' ἀπέλθῃς τῶν μαχίμων,
ζητοῦσα περιφρόνησιν, νυκτία ἐρωμένη,
καὶ νὰ εἰπῇ ὁ νικητὴς πρὸς σὲ, μεγαλοῤῥήμων·
«Τὸν θρόνον σου ἀπώλεσας, καὶ ἤδη δὲν σοὶ μένει
οὐδὲ ψυχὴ βασιλική. Δὲν εἶσ' ἐμοῦ ἀξία.
Πρὸς ἄλλους ἄπελθε, κοινὴ, μὴ στέργουσά μοι λεία.»

73

Ὁ δόλιος δὲ σύμβουλος τὸ πάθος της ἐκκαίων,
πρὸς τὰς ἐπιθυμίας της τοὺς λόγους προσεμέτρα.
«Δὲν σ' ἔτεκε, τῇ ἔλεγεν, ἡ ἄρκτος τῶν ὀρέων,
οὐδὲ ὁ βράχος ὁ ψυχρὸς, οὐδ' ἡ τραχεῖα πέτρα,
ὥστε πᾶν τέρπον ν' ἀπωθῇς, νὰ φεύγῃς πᾶν ὡραῖον,
καὶ μισητὴ τοῦ ἔρωτος νὰ σ' εἶναι ἡ φαρέτρα,
οὐδὲ καρδίαν σιδηρᾶν, οὐδὲ ἀδαμαντίνην
ἔχεις. Πρὸς τί τὸν ἔρωτα νὰ θεωρῇς αἰσχύνην;

74

»Ἄπελθε ὅπου ἡ φωνὴ τοῦ πόθου σου σὲ κράζει.
Σκληρὸν φρονεῖς τὸν νικητήν; Τίς ταῦτα σοὶ ἐμπνέει;
Καὶ ἀγνοεῖς πῶς ὅταν σὺ στενάζῃς, συστενάζει,
πῶς ὅταν πάσχῃς θλίβεται, πῶς ὅταν κλαίῃς κλαίει;
Σκληρὰ σὺ εἶσαι. Ἀσταθὲς τὸ πνεῦμά σου διστάζει
ἂν νὰ τὸν σώσῃς χρεωστῆς, ἢ ποῖα ἔχεις χρέη;
Ἀχάριστε καὶ ἄπονε, ἐντὸς δεινῶν μεγάλων
ὁ φίλος σου εὑρίσκεται, καὶ θεραπεύεις ἄλλον!

75

»Ναὶ, τὸν Ἀργάντην ἴανον, διὰ νὰ θανατώσῃ
ἐκεῖνον ὃς σοὶ ἔδωκε ζωὴν κ' ἐλευθερίαν.
Οὕτω τὸν φόρον εἰς αὐτὸν σὺ θέλεις ἀποδώσει·
τοιαύτην ἕξει παρὰ σοῦ καλὴν εὐχαριστίαν.
Καὶ ἀληθῶς ἡ λύπη σου δὲν εἶναι οὐδὲ τόση
διὰ τὴν ἀποτρόπαιον αὐτὴν ὑπηρεσίαν,
ὥστ' ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ ὑπὸ φρίκης ἴσης
τὰ μέρη ταῦτα, φεύγουσα ὑπόπτερος, ν' ἀφήσῃς;

76

»Μεγίστην ἀγαλλίασιν σ' ἐπιφυλάττ' ἡ μοίρα
ἂν ἀποδώσῃς ὄφλημα κοινὸν φιλανθρωπίας,
ἐὰν προσέλθῃς εἰς αὐτὸν, καὶ τὴν ἰῶσαν χεῖρα
ἐκτείνῃς εἰς τὸ στῆθός του τὸ πάλλον ὑπ' ἀνδρίας,
κ' ἐπαναφέρῃς, σώζουσα τὸν φίλτατον σωτῆρα,
εἰς τὰς ὠχράς του παρειὰς τὰ ῥόδα τῆς ὑγείας!
Τότε ὡς δῶρον θέλουσι γλυκύ σου ἀναθάλλει
τὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἀποσβεσθέντα κάλλη.

77

»Μέρος καὶ σὺ τῆς φήμης του θὰ ἔχῃς τῆς μεγάλης,
καὶ τῶν κατορθωμάτων του τῶν περιφημοτέρων·
θενὰ σ' ἐγκλείῃ δὲ σεμνῶς ἐντὸς πιστῆς ἀγκάλης,
τὸν στέφανον εὐδαίμονος συζύγου σοι προσφέρων·
καὶ ἀνωτέραν δρέπουσα τιμὴν ἁπάσης ἄλλης
τῶν Λατινίδων μεταξὺ συζύγων καὶ μητέρων,
κατὰ τὰς χώρας τῆς καλῆς θ' ἀπέλθῃς Ἰταλίας,
τῆς γῆς ἀνδρίας ἀληθοῦς καὶ ἀληθοῦς θρῃσκείας.»

78

Ὑπὸ τοιούτων βόσκεται ἀπατηλῶν ἐλπίδων,
κ' εὐδαιμονίας ἀμιγοῦς φαντάζεται νὰ τύχῃ.
Ἀλλὰ πῶς μέλλει μεταξὺ δυσκολιῶν ἀπείρων
νὰ διαβῇ ἀκίνδυνος, αὐτὸ τὴν κατατρύχει,
διότι νυκτοφύλακες ἀκάματοι εἰς γύρον
τ' ἀνάκτορα περιφρουροῦν, περινοστοῦν τὰ τείχη,
οὐδ' εἰς πολέμου ἐποχὴν, ἐκτὸς ἂν κατεπείγῃ,
τινὰ θυρίδα τῶν τειχῶν ὁ πυλωρὸς ἀνοίγει.

79

Ὑπ' αἰσθημάτων πρὸ πολλοῦ συνδέονται φιλίων
ἡ Ἑρμινία ἡ καλὴ κ' ἡ μαχητὶς ἡ ξένη.
Ὁμοῦ τὰς βλέπει πάντοτε ὁ ἥλιος ὁ δύων,
ὁμοῦ τὰς βλέπει κ' ἡ αὐγὴ ἡ ἀναδυομένη·
καὶ ὅταν νὺξ κατέρχηται ἀπὸ τῶν οὐρανίων,
ἡ αὐτὴ κλίν' ἡ νυκτικὴ τὰς δύω περιμένει.
Οὐδεὶς, ἐκτὸς τοῦ ἔρωτος, τῶν στοχασμῶν των ἦτον,
ὃν αἱ νεάνιδες κοινὸν δὲν εἶχον μεταξύ των.

80

Πλὴν μόνον περὶ ἔρωτος ἐκείνη δὲν ὡμίλει.
Ἂν δ' ἡ Χλωρίνδα κλαίουσαν ποτὲ τὴν ἐθεώρει,
αὐτῆς ἐπροφασίζοντο ἄλλας πληγὰς τὰ χείλη,
δι' ἄλλας δυστυχίας της τὴν μοῖραν κατηγόρει.
Ἡ Ἑρμινί' ἀχώριστος τοιαύτη οὖσα φίλη,
εἰς τῆς Χλωρίνδης πάντοτε νὰ ἔρχηται ἠμπόρει.
Καὶ ταύτης εἰς συμβούλια κ' εἰς πόλεμον ἀπούσης,
οὐδέποτε τῇ κλείεται ἡ θύρα τῆς αἰθούσης.

81

Κ᾽ ἦλθε ποτέ, ὅτ᾽ ἔτυχεν ἀποῦσα ἡ ὁπλῖτις,
καὶ σύννους ἔστη, σκεπτική, καὶ μελετῶσα, ὅπως
ἀπόῤῥητος ἐδύνατο νὰ μείνῃ ἡ φυγή της,
τίς τέχν᾽ ἦν ἡ κατάλληλος, τίς πρόχειρος ἦν τρόπος.
Ἐν ᾧ δ᾽ ἐταλαντεύοντο οἱ διαλογισμοί της,
κ᾽ ἐφέρετο διστάζουσα ἡ φρὴν της ἀμφιῤῥόπως,
τὰ ὅπλα καὶ τὸ ἔνδυμα τῆς φίλης της κυττάζει,
τὰ ὑψηλὰ κρεμάμενα· τὰ βλέπει καὶ στενάζει.

82

Καὶ ὁμιλεῖ στενάζουσα· «Πῶς φθόνον μοὶ ἐνσπείρεις,
εὐδαίμων ἀγωνίστρια τῶν ἀνδρικῶν ἀγώνων!
Δὲν σοὶ φθονῶ τὴν εὔκλειαν ἣν κατακτᾷς ξιφήρης,
οὐδὲ φθονῶ τὸ κάλλος σου, τῶν γυναικῶν τὸν φθόνον...
Ἀλλ᾽ ὁ χιτὼν τὸ βῆμά της δὲν δέει ὁ ποδήρης,
οὐδὲ δεσμῶτις κλείεται ἐντὸς στενῶν κοιτώνων.
Τὰ ὅπλα περιβάλλεται, καὶ ὡς καὶ ὅταν θέλῃ
ἐξέρχεται, κ᾽ αἰσχύνεται οὐδὲν, οὐδὲν τῇ μέλει.

83

»Ὦ! διατί δὲν μ᾽ ἔδωκαν ὁ οὐρανὸς κ᾽ ἡ φύσις
τὸ στῆθος τόσον ἰσχυρὸν, τὰς χεῖρας ῥωμαλέας,
ὥστε ν᾽ ἀλλάξω κάλυμμα καὶ πέπλους μου ἐπίσης
ἀντὶ χαλκίνου θώρακος καὶ περικεφαλαίας,
οὐδὲν νὰ ἔχουν κάλυμμα αἱ πύριναί μου κλίσεις
εἰς παγετὸν ἢ καύσωνα οὐδ᾽ εἰς βροχὰς ῥαγδαίας,
καὶ εἴτε εἶν᾽ ἡλίου φῶς, ἢ λάμψις τῶν ἀστέρων,
νὰ διατρέχω τοὺς ἀγροὺς ἢ μόν᾽ ἢ μεθ᾽ ἑτέρων;

84

»Ὦ! τότε δὲν θὰ ἔφθανες πρὸς τὸν ἀγαπητόν μου
ν' ἀντιταχθῇς, σὺ δυσσεβῆ Ἀργάντα, κατὰ πρῶτον·
προτοῦ θὰ τῷ ἀντέταττον ἐγὼ τὸν ἑαυτόν μου,
καὶ ἴσως ἤδη τῶν ἐμῶν θὰ ἦτον αἰχμαλώτων,
καὶ ἴσως θενὰ ἔφερε τὸν ἐλαφρὸν ζυγόν μου,
τῆς πολεμίας φίλης του γλυκὺν ζυγὸν ἐρώτων,
καὶ ἴσως εἰς τὰς χεῖράς του ἡ ἄλυσις ἐκείνη
τοὺς σκληροὺς κρίκους τῆς ἐμῆς θὰ ἤθελ' ἐλαφρύνει.

85

»Ἢ δι' ἀπόνων προσβολῶν ἐὰν ἡ δεξιά του
τὸ στῆθός μου διέσχιζε κ' ἐτρύπα τὴν καρδίαν,
θὰ εἶχε κἂν τὸ ξίφος του δι' εὐτυχοῦς θανάτου
τοῦ ἔρωτός μου τὴν πληγὴν ἰάνει τὴν καιρίαν.
Τὸ σῶμα τότ' ἐκ τοῦ μακροῦ θ' ἀνέπαυον καμάτου,
καὶ τότε θὰ ἐπράϋνον τοῦ νοῦ τὴν τρικυμίαν.
Καὶ ἴσως συγκατάνευεν ὁ νικητὴς, κ' ἐτίμα
τὴν κόνιν μου μ' ἓν δάκρυ του καὶ τὰ ὀστᾶ μ' ἓν μνῆμα.

86

»Πλὴν μελετῶ ἀδύνατα, οὐδ' εἶν' ἐλπὶς κἀμμία,
καὶ ἄτοπα ζητεῖ ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχή μου θέλει.
Ἐδῶ λοιπὸν θὰ ἵσταμαι ἐν θλίψει καὶ δειλίᾳ,
ὡς ἡ χυδαία καὶ πολλὴ τῶν γυναικῶν ἀγέλη.
Δὲν ἵσταμαι! Πεποίθησιν καὶ θάῤῥος, ὦ καρδία!
Τί ἅπαξ δὲν ὁπλίζω κἂν κ' ἐγὼ αὐτὰ τὰ μέλη;
Ὡς ἀσθενῆ καὶ τρυφερὰ, πῶς; δὲν θὰ δυνηθῶσι
οὐδ' ἐπ' ὀλίγας κἂν στιγμὰς χαλκὸν νὰ ἐνδυθῶσι;

87

»Θὰ δυνηθῶσιν. Εἰς αὐτὰ θὰ χορηγήσῃ τόνον
ὁ ἔρως, ὅστις δύναμιν παρέχει ἀνωτάτην,
ὅστις πολλάκις παρορμᾷ εἰς πόλεμον καὶ φόνον
καὶ τὴν δορκάδα τὴν δειλὴν, τὴν ἀπολεμωτάτην.
Ἐγὼ δὲν θέλω πόλεμον. Ἐπιθυμῶ δὲ μόνον
τὰ ὅπλ' αὐτὰ νὰ ἐνδυθῶ πρὸς ἔντεχνον ἀπάτην.
Ὡς ἡ Χλωρίνδ' ἂν ἐνδυθῶ, ἂν νομισθῶ ἐκείνη,
οὐδεὶς εἰς τὴν παράτολμον φυγήν μου θ' ἀντιτείνῃ.

88

»Δὲν θὰ τολμήσωσιν αὐτὴν οἱ πυλωροὶ βεβαίως
νὰ ἐμποδίσωσιν, ἐν ᾧ διέρχεται τὰ τείχη.
Ἄλλην διέξοδον ζητῶ, ἀλλὰ ζητῶ ματαίως.
Ὁ μόνος τρόπος εἶν' αὐτός. Λοιπὸν ἐμπρὸς, κ' εὐψύχει!
Καὶ τὸν ἀθῶον δόλον σου δεχθήτωσαν ἱλέως
ὁ ἔρως ὁ ἐμπνέων σε κ' ἡ ὁδηγοῦσα τύχη.
Πρὸς τὸ σκοπούμενον δ' ἐστὶ κατάλληλος ἡ ὥρα,
ἐν ᾧ εἰς τὰ βασίλεια μέν' ἡ Χλωρίνδα τώρα.»

89

Καὶ οὕτως ἀπεφάσισεν. Ὁρμὴ δὲ τὴν ἐκέντα
καὶ οἶστρος ἐρωτομανής· αὐτὴ δ' ἀνυπομόνει.
Νὰ ἐνδυθῇ δὲ σπεύδουσα τὰ ὅπλα τὰ κλαπέντα,
εὐθὺς ἐν τῷ ἰδίῳ της τὰ ἔκλεισε κοιτῶνι·
καὶ τὸ κατώρθωσ', ἐπειδὴ ἐκεῖ παρευρεθέντα
οὐδένα εὗρεν ἕτερον, καὶ κατεκλείσθη μόνη.
Προσέτ' ἡ νὺξ, καλύπτουσα τὰ διαβήματά της,
ἐπῆλθεν, ἡ τῶν ἐραστῶν καὶ τῶν κλεπτῶν προστάτις.

90

Ὁρῶσα δὲ τὸν οὐρανὸν ὑπό τινων ἀστέρων
ἤδη στικτὸν, καὶ τῆς νυκτὸς τὸ σκότος καταβαῖνον,
παύει διστάζουσα· χωρὶς χρονοτριβῶν ἀκαίρων
τὸν ὀπαδόν της προσκαλεῖ τὸν ἐμπεπιστευμένον,
καὶ μίαν τῶν παρθένων της τῶν ἀγαπητοτέρων,
καὶ μέρος λέγει τῶν σκοπῶν αὐτῆς τῶν κεκρυμμένων.
Ναὶ μὲν, τοῖς ἐμπιστεύεται τὴν πρόθεσιν νὰ φύγῃ,
πλὴν προσποιεῖται σοβαρὰ αἰτία πῶς ἐπείγει.

91

Ὁ πρόθυμός της ὀπαδὸς ταχέως διαθέτει
πᾶν ὅ,τι συντελεστικὸν πρὸς τὸν σκοπόν της ἦτον.
Ἡ δ' Ἑρμινία τὴν λαμπρὰν στολήν της καταθέτει,
τοὺς πόδας της διὰ πτυχῶν καλύπτουσαν εὐχύτων.
Πᾶν δέ της πίπτον ἔνδυμα τὰ κάλλη της ἐκθέτει,
καὶ ἵσταται, ἀμίμητος τὴν χάριν, μονοχίτων.
Δὲν θέλει δ' εἰς τὸν ὁπλισμὸν οὐδεὶς νὰ τὴν συνδράμῃ,
ἐκτὸς τῆς μόνης μετ' αὐτῆς μελλούσης νὰ ἐκδράμῃ.

92

Χαλκὸς τραχύτατος λυπῶν πιέζει καὶ προσβάλλει
τὴν κόμην της τὴν πάγχρυσον καὶ τ' ἁπαλά της στήθη.
Ἡ τρυφερά της χεὶρ κρατεῖ καὶ ἀδυνάτως πάλλει
ἀσπίδα ἥτις αἴρεται δυσβάστακτος καὶ βρίθει.
Τοιαύτη πᾶσα λάμποντα τὸν σίδηρον ἐστάλη
καὶ σχῆμα στρατιώτιδος σεμνῆς περιεβλήθη.
Ὁ ἔρως βλέπει καὶ γελᾷ, ὡς ἄλλοτ' ἐμειδία,
τὸν Ἡρακλῆν ὅτ' ἔστελλεν εἰς πέπλα γυναικεῖα.

93

Ὢ! πόσον ὁ βραχίων της κατάπονον στηρίζει
τὸ ἄχθος του τὸ ἄνισον! Πόσον βραδέως βαίνει!
Πλησίον τῆς ἀγαπητῆς συντρόφου της βαδίζει,
εἰς τὸν πιστὸν βραχίονα αὐτῆς ἐρειδομένη.
Ἐλπίδα πλὴν καὶ δύναμιν ὁ ἔρως τῇ χαρίζει,
καὶ ῥώννυσι τὰ μέλη της, καὶ τὸν θυμὸν θερμαίνει.
Ἐλθοῦσαι δ' ὅπου ὁ πιστὸς προσμέν' ὑπασπιστής της,
ἀνέβησαν τοὺς ἵππους των μετὰ σπουδῆς μεγίστης.

94

Ἀγνώριστοι ἐβάδιζον. Ἀλλὰ τὰ βήματά των
ἔστρεφον μᾶλλον ὅπου ἦν ὁδὸς ἐρημοτέρα.
Τὰς εἶδον ὅμως καὶ πολλοί. Τὰ ὅπλα τὰ χαλκᾶ των
μακρόθεν εἰς τὸν σκοτεινὸν ἐξήστραπτον ἀέρα.
Οὐδεὶς πλὴν ἐπλησίαζε τὸν δρόμον των ταράττων,
καὶ ἕκαστος, ὑποχωρῶν, τὸν ἑαυτοῦ ἐπέρα,
ὅτι ὁ λόφος ὁ φρικτὸς καὶ ὁ λευκὸς μανδύας
εἰσὶ τοῖς πᾶσι γνώριμα καὶ διὰ τῆς σκοτίας.

95

Τῆς Ἑρμινίας ηὔξησε τὸ θάῤῥος, πλὴν δὲν θέλει
εἰσέτι νὰ θεωρηθῇ ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ·
ὁ φόβος τὴν κατέτηκε μὴ γνωρισθῇ ἐν τέλει,
καὶ πρὸς τὸ μέγα θάῤῥος της μεγάλως ἐδειλία.
Πλὴν εἰς τὴν πύλην φθάνουσα, τὸν φόβον καταστέλλει,
καὶ ἀπατᾷ τὸν πυλωρὸν διαταγῇ δολίᾳ.
Λέγ', «Ἡ Χλωρίνδα εἶμ' ἐγώ. Ἀνοίξατε ταχέως.
Ἀπέρχομαι εἰς πρόσταγμα παρὰ τοῦ Βασιλέως.»

96

Ἡ γυναικεία της φωνὴ, ὁ θώραξ καὶ τὸ δόρυ
εὐκόλως συνεπλήρωσαν τὸ ἔργον τῆς ἀπάτης.
Τίς ἤθελεν ὑποπτευθῇ, ἀπόλεμός τις κόρη
πῶς ἦν ἡ ἔνοπλος αὐτὴ τοῦ ἵππου ἀναβάτις;
Ὁ πυλωρὸς ἠνέῳξε· διέβη καὶ προὐχώρει
ἐκείνη, κ' οἱ ἑπόμενοι ἐπὶ τὰ βήματά της,
καὶ ὅπως μετὰ πλείονος προβῶσιν ἀσφαλείας,
εἰς τὴν κοιλάδα σχολιὰς ἐζήτουν ἀνοδίας.

97

Ἀφ' οὗ δ' εἰς τόπον ὑψηλὸν ἀφίχθη καὶ μονήρη,
τὸ βῆμα τότε ὁπωσοῦν τοῦ ἵππου της βραδύνει.
Οὐδὲν φοβεῖται τοῦ λοιποῦ ὀπίσω νὰ τὴν σύρῃ,
οὐδὲ τὸν πρῶτον κίνδυνον παρόντα ἔτι κρίνει.
Ἡ θέσις της πλὴν λογισμοὺς ἐντός της διεγείρει
οὓς δὲν ἐσκέφθη κατ' ἀρχάς. Δὲν εἶχε διακρίνει,
ὁπότε πρὸς τὴν πρᾶξίν της τὴν ὤθει τυφλὸς ἔρως,
τὸ δυσκατορθωτότερον τῆς πράξεώς της μέρος.

98

Ἤδη νοεῖ τὸ ἄτοπον, δι' ἐξηγριωμένων
ἐχθρῶν νὰ περιφέρηται αὐτὴ ὡς στρατιώτης·
προσέτι δὲ νὰ γνωρισθῇ δὲν θέλει ὑπὸ ξένων,
πρὶν ἢ προσέλθῃ καὶ δειχθῇ τῷ φίλῳ τῷ πιστῷ της,
ἀλλ' αἰφνιδίως νὰ φανῇ, καὶ μέχρι φαινομένων
ἁγνὴ καὶ ἄσπιλος αὐτῆς νὰ μείν' ἡ ἀθωότης.
Τοιοῦτοι διαλογισμοὶ κεντῶσι τὴν ψυχήν της,
καὶ οὕτως ἀποτείνεται πρὸς τὸν ὑπασπιστήν της·

99

«Σὺ, ὦ πιστέ μου, πρόδραμον, καὶ σπεῦσον κατ' εὐθεῖαν.
Πλὴν τάχος καὶ περίνοιαν ζητῶ μ' ἐμπιστοσύνην.
Πρὸς τὸν Ταγκρέδην ζήτησον τινὸς τὴν ὁδηγίαν,
κ' ἐλθὲ ὅπου κατάκειται ὁ ἥρως εἰς τὴν κλίνην.
Εἰπέ τῳ· Ἦλθέ σοι γυνὴ κομίζουσα ὑγείαν,
καὶ ἀπαιτοῦσα, εἰς μισθὸν τοῦ δώρου της, εἰρήνην.
Εἰρήνην, ἀφ' οὗ πόλεμον μ' ἐκήρυξεν ὁ ἔρως.
Ἐὰν σωθῇ, θενὰ σωθῶ ἐγὼ ἰδιαιτέρως.

100

»Ὅτ' εἰς αὐτὸν προσέρχεται αὐτὴ ἐν πεποιθήσει,
οὐδὲ νομίζει αἶσχός της δεσμῶτίς του νὰ λάχῃ.
Τοσαῦτα μόνα νὰ εἰπῇς· ἂν δ' ἄλλα σ' ἐρωτήσῃ,
εἰπέ τῳ ὅτι ἀγνοεῖς, κ' ἐπίστρεψον ἐν τάχει.
Ἐγὼ δὲ περιμένουσα ἐδῶ θέλω καθήσει,
διότι οὗτοι ἀσφαλεῖς μοὶ φαίνονται οἱ βράχοι.»
Τοιαῦτα τῷ ὑπασπιστῇ ὡμίλησεν ἡ κόρη·
αὐτὸς δὲ πρόθυμος, καὶ ὡς ὑπόπτερος ἐχώρει.

101

Ὡς δὲ ἀφίχθη, φιλικῶς νὰ τὸν δεχθῶσι πείθει,
κ' ἐμβαίνει, μέχρι τῶν σκηνῶν προβὰς τῶν ἐνδοτέρων.
Πρὸς τὸν κλινήρη δ' ἔπειτα ἱππότην ὡδηγήθη,
ὅστις ἐδέχθη παρ' αὐτοῦ τὴν ἀγγελίαν χαίρων.
Καὶ οὗτος μὲν εἰς λογισμοὺς παντοίους ἐνεβλήθη,
εἰς τὸν διχογνωμοῦντα νοῦν μυρίας σκέψεις φέρων.
Ὁ δ' ἐπιστρέφει, κομιστὴς γλυκείας ἀγγελίας,
πῶς μετὰ πάσης δύναται νὰ ἔλθῃ εὐκολίας.

102

Ἡ δ' ἀνυπόμονος, ἐν ᾧ τὸ πάθος της αὐξάνει,
πρὸς πᾶν λεπτὸν ἀναβολῆς ὀργίζεται, στενάζει,
τὰ βήματά του ἀριθμεῖ. «Ἰδού τον, λέγει, φθάνει,
ἰδοὺ, εἰσέρχεται, ἰδοὺ, ἀπῆλθε, πλησιάζει.
Ὁ νέος ὁ ἀκάματος ποτὲ δὲν τῇ ἐφάνη
τόσον βραδύπους καὶ νωθρὸς, καὶ τὸν καταδικάζει.
Τέλος δὲ ὥρμησεν ἐμπρὸς, κ' εἰς κορυφὴν ἀνέβη,
ὅθεν τὰς πρώτας δύναται σκηνὰς νὰ κατοπτεύῃ.

103

Νὺξ εἶναι, καὶ ὁ οὐρανὸς ἀνέφελον ἐκτείνων
τὸν πέπλον του τὸν κυανοῦν, διάστερος κοσμεῖται.
Ἡ δὲ σελήνη στρέφεται ὑπὸ λαμπρῶν ἀκτίνων,
καὶ καταῤῥαίνουσι στιλπνοὶ τὴν φύσιν μαργαρῖται.
Ἡ κόρη δὲ πρὸς οὐρανὸν ὁρῶσα, μετὰ θρήνων
τοῦ μυστικοῦ της ἔρωτος τὰς φλόγας διηγεῖται.
Καὶ μόνους ἔχει μάρτυρας ἐκείν' ἡ θρηνῳδία
τῆς φύσεως τὴν σιωπὴν καὶ τὰ βωβὰ πεδία.

104

Καὶ λέγ', εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ ξένον ἀφορῶσα·
«Ὦ σεῖς σκηναὶ πολέμιαι, τοῖς ὀφθαλμοῖς μου φίλαι,
ἡ αὖρα μὲ ζωογονεῖ ἡ ἀφ' ὑμῶν φυσῶσα,
ὅταν ἐγγὺς προκύπτετε, τοῖς ὀφθαλμοῖς μου δῆλαι.
Εἰς τὴν ἀθλίαν μου ζωὴν, τὴν ὑποστᾶσαν τόσα,
ὦ οὐρανὲ, ἀνάπαυσιν καὶ σὺ ὀλίγην στεῖλε,
οἵαν εὑρίσκω ἐν αὐταῖς· διότι, τὸ ἠξεύρω,
εἰρήνην μόνον μεταξὺ τῶν ὅπλων θενὰ εὕρω.

105

»Σεῖς δέχθητέ με, ὦ σκηναί· εἰς σᾶς τὴν εὐσπλαγχνίαν
θεν' ἀπαντήσω, ὑπὲρ ἧς ὁ ἔρως ἦν' ἐλπίς μου,
κ' ἣν εὗρον ὅταν ἄλλοτε εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν
μὲ εἶχε σύρει ὁ γλυκὺς, ὁ πρᾶος νικητής μου.
Δὲν ἔρχομαι ὑπείκουσα εἰς τὴν ἐπιθυμίαν
τοῦ ν' ἀνακτήσω τὰς τιμὰς τῆς παλαιᾶς ἀρχῆς μου.
Ἡ δόξα ἂν ἀνέφικτος μοὶ εἶν' ἡ παρελθοῦσα,
εὐδαίμων θὰ λογίζωμαι εἰς σᾶς ὑπηρετοῦσα.»

106

Οὕτως ὡμίλει, συμφορὰν μὴ βλέπουσα ὁποίαν
ἡ τύχη τῇ ἐπέκλωθε. Τὸν λόφον ὅπου ἦτον
προσέβαλλον αἱ ἀργυραῖ ἀκτῖνες κατ' εὐθεῖαν·
τὸν θώρακα καὶ τὴν χαλκῆν ἀσπίδα τὸ φῶς πλῆττον,
μακρόθεν ἀνεδείκνυεν αὐτῆς τὴν πανοπλίαν,
καὶ τὴν λευκὴν λαμπρότητα τῶν καθαρῶν ἐσθήτων,
κ' ἐπὶ τοῦ λόφου ἔλαμπεν ἡ τίγρις μεταλλίνη
ὡς φλὸξ, ὥστε θὰ ἔλεγε καθεὶς, ἰδοὺ ἐκείνη!

107

Ἡ τύχη της ἠθέλησεν ὑπὸ φυλάκων πλείστων
Λατίνων νὰ κατέχηται ἡ θέσις ἡ πλησίον.
Εἰσὶ δὲ δύω ἀδελφοὶ, Πολύφερνος ὁ εἷς των,
καὶ Ἄλκανδρος ὁ ἕτερος, οἱ ἐπὶ τῶν ἀνδρείων·
κ' ἐτάχθησαν, κωλύσοντες τὴν πόλιν τῶν ἀπίστων
ἀγέλας μὴ δεχθῇ βοῶν κ' ἐφόδια ποιμνίων.
Ὁ δ' ὑπηρέτης ἔλαθε, τὸ βῆμά του ταχύνων,
κ' εἰς τὴν ὁδὸν ἣν ἔβαινε στραφεὶς μακρὰν ἐκείνων.

108

Τὸν φίλον ὁ Πολύφερνος πατέρα του ἐθρήνει,
ὃν πρὸ μικροῦ ἐφόνευσεν ἡ αἱμοβόρος κόρη.
Ὡς τῷ ἐφάνη δ' ἡ μορφὴ ἡ λάμπουσα ἐκείνη,
ἐπείσθη πῶς τὴν μάχιμον Χλωρίνδαν ἐθεώρει·
κ' ἐν ᾧ τοὺς ἐνεδρεύοντας συντρόφους παροτρύνει,
νὰ χαλινώσῃ τὴν δεινὴν ὀργήν του δὲν ἠμπόρει,
καὶ ὑπὸ λύσσης ἐμμανοῦς διάφλεκτος φωνάζει,
«Ἀπόθανον!» Καὶ μάταιον τὸ δόρυ του τινάζει.

109

Καθὼς διψῶσα ἔλαφος εἰς φάραγγας ὀρέων
τὰ ψυχρὰ νάματα ζητεῖ, τὰς κρυσταλλώδεις κρήνας,
καὶ βλέπ' ἢ ὕδωρ διαυγὲς ἐκ βράχου καταῤῥέον,
ἢ ρύακα κυλίοντα τὰς ἀργυράς του δίνας·
πρὶν δὲ δροσίσῃ λούουσα τὸ σῶμα τὸ αὐχμαῖον,
ἐπερχομένους ἀπαντᾷ τοὺς ὑλακτοῦντας κύνας·
τρέχει τραπεῖσα εἰς φυγὴν, κ' ἐν ὅσῳ κυνηγεῖται,
παντάπασι καὶ κάματος καὶ δίψα λησμονεῖται

110

Οὕτως ἐκ δίψης ἔρωτος κ' ἐκείνη φλεγομένη,
κ' αἰσθανομένη ἄσβεστον τὸ πῦρ εἰς τὴν καρδίαν,
ἐν ᾧ ἐλπίζει, ἄμωμος κ' εὐδαίμων ἐρωμένη,
τέλος ἀνάπαυσίν τινα νὰ εὕρῃ κ' ἡσυχίαν,
σιδηροφόροι ἐπ' αὐτὴν ἐπῆλθον ὡπλισμένοι,
ὥστ' ἤκουε πολλὴν κλαγγὴν καὶ ἀπειλὴν ἀγρίαν,
κ' εὐθὺς ὁ πρῶτος πόθος της ἐκόπασεν ἐκλείπων,
καὶ τρέμουσα ἐκέντησε τὸν ταχυπόρον ἵππον.

111

Καὶ φεύγει ἡ ταλαίπωρος. Ὁ δ' ἵππος ὁ ταχύς της
διὰ τῶν ὑποπτέρων του ποδῶν τοὺς βράχους τύπτει·
κ' ἡ ἄλλη φεύγει μετ' αὐτῆς. Οἱ δὲ καταδρομεῖς της
ἐπίκεινται, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐδὲν τὴν ἀποκρύπτει·
ἰδοὺ δ' ἐν ᾧ διώκεται, καὶ ὁ ὑπασπιστής της
βραδεῖαν φέρων εἴδησιν ἐκ τῶν σκηνῶν προκύπτει.
Ἀμφίβολος ἀκολουθεῖ τὰ ἴχνη τῆς φυγάδος,
καὶ φόβος τοὺς περιπλανᾷ διὰ τῆς πεδιάδος.

112

Ἀλλὰ καὶ ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν συγχρόνως,
ἐὰν καὶ εἶδε τὴν ψευδῆ Χλωρίνδαν εἰς τὸ ὄρος,
πλὴν δὲν τὴν κατεδίωξε, καὶ ἔμεινεν ἐμφρόνως,
καθ' ὃ μακρὰν ἱστάμενος· καὶ ἀγγελιαφόρος
πεμφθεὶς, εἰς γνῶσιν ἔφερεν εὐθὺς τοῦ Βουλλιῶνος
πῶς ποίμνιον βαθύμαλλον, ἀγέλη κερασφόρος
δὲν ἦλθεν εἰς τὸ φρούριον, ὁ ἀδελφός του δ' ὅτι
ἐδίωκε τὴν ἔντρομον Χλωρίνδαν εἰς τὰ σκότη.

113

Οὐδὲ πιστεύει δὲ αὐτὸς, οὐδὲ φρονεῖ ἐν τάξει,
ἐκείν' ἡ πολεμίστρια τῶν πρώτων, τῶν ἐν τέλει,
χωρὶς σπουδαίας ἀφορμῆς, τοιοῦτόν τι νὰ πράξῃ,
καὶ τὴν μονήρη ἔξοδον νυκτὸς νὰ ἐξετέλει.
Ἂς κρίνῃ πλὴν ὁ Βουλλιὼν καὶ ἂς τῷ διατάξῃ,
κ' ἐκεῖνος τὸ διαταχθὲν νὰ ἐκτελέσῃ μέλλει.
Εἰς τὸν στρατάρχην φθάσασα ἡ εἴδησις ἐδόθη,
καὶ εἰς σκηνὴν ἀπὸ σκηνῆς ἀμέσως διεδόθη.

114

Ὡς ὁ Ταγκρέδης ἔμαθεν αὐτά, οὗ ἡ καρδία
διὰ τὸ πρῶτον ἄκουσμα ἦν ἔτι παλλομένη,
«Φεῦ! ἴσως, λέγει, δι' ἐμὲ νὰ ἦλθ' ἐν εὐμενείᾳ,
καὶ κινδυνεύει δι' ἐμέ.» Καὶ ὡς εἰπών, δὲν μένει.
Λαβὼν τὰ μᾶλλον πρόχειρα τῶν ὅπλων του ἐν βίᾳ,
καὶ ἐνδυθεὶς ἐν σιωπῇ, τὸν ἵππον ἀναβαίνει,
καὶ τὰ σημεῖ' ἀκολουθῶν, τὰ ἴχνη των τὰ νέα,
διηύθυνε τοῦ ἵππου του τὰ βήματα δρομαῖα.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΕΒΔΟΜΗ

1

Ὁ ἵππος ὅμως φέρεται μετὰ τῆς Ἑρμινίας
εἰς τὰς ζοφώδεις ἀτραποὺς τοῦ δάσους τοῦ δυσβάτου.
Ἐκ τῆς τρεμούσης της χειρὸς ἀφῆκε τὰς ἡνίας,
καὶ ἦτον μεταξὺ ζωῆς καὶ μεταξὺ θανάτου.
Πρὸς διευθύνσεις δὲ ὁρμᾷ τοσαύτας καὶ παντοίας
τὸ ζῶον τὸ ἀφηνιῶν, πλανῶν τὰ βήματά του,
ὥστ' ἤδη πέραν βλέμματος τῶν διωκόντων ἦτο,
καὶ μάτην πλέον ὑπ' αὐτῶν θὰ παρηκολουθεῖτο.

2

Καθὼς δ' οἱ κῦνες κατηφεῖς ἀπὸ κυνηγεσίου
ματαίου ἐπανέρχονται, ἀσθμαίνοντες ἐκ κόπου,
διότι ἀπωλέσθησαν τὰ ἴχνη τοῦ θηρίου,
εἰσδύντος εἰς τὰ λάσια ἐκ τοῦ ἀδένδρου τόπου,
καὶ οἱ ἱππεῖς ἐπέστρεψαν πλήρεις θυμοῦ ὁμοίου,
καὶ ἐντροπὴ ἀπέπνεεν αὐτοῖς ἐκ τοῦ προσώπου.
Ἐκείνη δ' ἔφευγε δειλή, καὶ οὐδ' ἐστράφη πλέον
νὰ μάθῃ ἂν διώκηται ἀκόμ' ὑπὸ ἱππέων.

3

Καὶ διὰ πάσης τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας πάσης
ἔφευγεν ἄνευ ὁδηγῶν ἢ συμβουλῶν φιλίων·
οὐδ' ἔβλεπεν, οὐδ' ἤκουεν εἰς τὰς μακρὰς ἐκτάσεις
ἄλλο, πλὴν μόνον τῶν κλαυθμῶν, τῶν στόνων τῶν ἰδίων.
Ἀλλ' ὅτε εἰς τὰ κύματα κατέδυ τῆς θαλάσσης
ὁ ἥλιος, τὴν φλογερὰν ἀπήνην ὑπολύων,
τοῦ Ἰορδάνου τὰς καλὰς ῥοὰς ἀνακαλύπτει,
φθάνει, τοῦ ἵππου ἐκπηδᾷ, καὶ εἰς τὴν ὄχθην πίπτει.

4

Περὶ τροφῆς δὲν μεριμνᾷ· ἔχει τροφὴν τὸν πόνον·
διὰ δακρύων ἀπατᾷ τὴν δίψαν της πυρίνων.
Ὁ ὕπνος δ' ὁ παρήγορος θνητῶν κακοδαιμόνων,
ὁ εἰς πληγὰς τὸ βάλσαμον τῆς λήθης ἐπιχύνων,
γλυκὺς κατῆλθεν ἐπ' αὐτῆς τὰς πτέρυγας ἁπλόνων,
τὰ μέλη της, καὶ μετ' αὐτῶν τὰς θλίψεις της πραΰνων.
Ὁ ἔρως πλὴν δὲν ἔπαυε διὰ τερπνῶν τεράτων
τὴν ἡσυχίαν της, ἐν ᾧ ἐκάθευδε, ταράττων.

5

Καὶ μόνον ὅταν ἤκουσε τὰς πρώτας χελιδόνας
νὰ χαιρετῶσι τὴν αὐγὴν διὰ φαιδρῶν ᾀσμάτων,
κ' ἡ αὔρα ἐψιθύριζε ταράττουσα τοὺς κλῶνας,
καὶ ἔπαιζ' ἐπὶ τῶν ἀνθῶν καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων,
ἠνέῳξε τοὺς ὀφθαλμοὺς νωθροὺς, καὶ εἶδε μόνας
βουνῶν καλύβας, μεταξὺ ἐρήμων ἀπροσβάτων,
καὶ τῇ ἐφάνη πῶς φωνὴ διὰ τῶν κλάδων ᾄδει,
κ' εἰς στεναγμοὺς καὶ δάκρυα πῶς τὴν καλοῦσ' οἱ κλάδοι.

6

Ἐν ᾧ δὲ κλαίει, αἴρεται, τὴν ἀκοήν της πλήττων,
ἦχος λαμπρός. Ἐξίσταται, καὶ παύουσ' οἱ κλαυθμοί της.
Λύρας ἀγρώτιδος φωνὴ ἐφαίνετο, καὶ ἦτον.
Ἐγείρετ', ἕλκει πρὸς αὐτὴν τὸ βῆμα τὸ βραδύ της.
Ποίμνια ἔβοσκον ἐκεῖ, τριγύρω. Μεταξύ των,
κόφινον πλέκων, εἰς σκιὰν ἐκάθητο πρεσβύτης,
ἀκούων τρία παρ' αὐτὸν ἱστάμενα παιδία
καὶ ᾄδοντα. Καὶ ἦν αὐτῶν ἐκείν' ἡ μελῳδία.

7

Ἀλλ' ὡς ἐφάνη ἔξαφνα, ἐτρόμαξαν ἐκεῖνοι,
ἰδόντες ν' ἀκτινοβολοῦν τὰ ὅπλα τ' ἀσυνήθη.
Τότε τὸ κράνος ἀφαιρεῖ αὐτή· καὶ τοὺς θαῤῥύνει
τὸ βλέμμα τὸ γλυκύτατον, ἡ κόμη ποῦ ἐλύθη.
Καὶ εἶπ'· «Εὐδαίμονες βοσκοί, ἐργάζεσθ' ἐν εἰρήνῃ,
σεῖς, οὓς φιλεῖ ὁ οὐρανὸς, οὓς ὁ Θεὸς ηὐχήθη.
Μὴ φοβηθῆτε πῶς αὐτὴ ἡ πανοπλί' ἀγγέλλει
πολέμους εἰς τὰ ἔργα σας κ' εἰς τὰ τερπνά σας μέλη.»

8

Καὶ προσελθοῦσα· «Πάτερ μου, τῷ εἶπε, πῶς συμβαίνει,
ἐν ᾧ τὴν χώραν νέμεται πυρκαϊὰ πολέμων,
τὸ ποίμνιόν σου ἀσφαλὲς, ἀλώβητον νὰ μένῃ,
νὰ ζῇς μακρὰν τῶν ἐχθρικῶν καταδρομῶν, κ' εὐδαίμων;»
«Υἱέ μου, τὰ βοσκήματα, ἀπήντησε, ποιμαίνει
ἡ γενεά μου ἐπ' αὐτῶν τῶν τόπων τῶν ἠρέμων
ἀνέκαθεν εἰρηνικῶς. Τοῦ Ἄρεως τὴν λύσσαν
οὐδέποτε ᾐσθάνθημεν ἐνταῦθα ἐκραγεῖσαν.

9

»Ἴσως ἡ χάρις τ' οὐρανοῦ ἐξαίρει καὶ καλύπτει
τὴν ὕπαρξιν τὴν ἄπλαστον τῶν μὴ ἐπαιρομένων,
ἢ ἴσως, ὡς, φειδόμενος τῶν ταπεινῶν, ἐνσκήπτει
ὁ κεραυνὸς εἰς κορυφὰς ὀρέων ὑψαυχένων.
Ὁμοίως καὶ ἡ καταιγὶς τῶν ξένων ὅπλων τύπτει
τὰς ἐστεμμένας κεφαλὰς ἀντὶ πτωχῶν ποιμένων.
Οὐδὲν ἑλκύει καθ' ἡμῶν τὰ εἰσβαλόντα σμήνη.
Μᾶς σώζ' ἡ περιφρονητὴ ἡμῶν ἀκτημοσύνη.

10

»Δι' ὅλους περιφρονητή, πλὴν δι' ἐμὲ φιλτάτη,
ὑπὲρ μυρίους θησαυροὺς καὶ σκῆπτρα ἡγεμόνων.
Τὴν ἤρεμον καρδίαν μου ἀγάπη δὲν ταράττει
ἀπλήστων πλεονεξιῶν, δοξομανῶν ἀγώνων.
Τὸ διαυγὲς ῥυάκιον τῆς δίψης μ' ἀπαλλάττει,
καὶ δὲν φοβοῦμαι φάρμακον τὸ ὕδωρ του δολόνον·
καὶ οἱ καρποὶ τοῦ κήπου μου καὶ τῶν προβάτων τούτων
ἀποτελοῦσι τῆς λιτῆς τραπέζης μου τὸν πλοῦτον.

11

»Ἀπ' ἐλαχίστων ἀναγκῶν μικρὰς ἐπιθυμίας
κέκτημαι, ὅσον ν' ἀποζῶ, καὶ οἱ ἐμοὶ νὰ ζῶσι.
Ἔχω οἰκέτας μου τοὺς τρεῖς ἐκείνους νεανίας.
Εἰσὶν υἱοί μου· μοὶ ἀρκοῦν τὴν μάνδραν νὰ φρουρῶσι.
Καὶ τέρπομαι θεώμενος διὰ τῆς ἐρημίας
σῦς ἄγριοι νὰ τρέχωσι, δορκάδες νὰ πηδῶσι,
ἰχθῦς νὰ διαλάμπωσι διὰ γλαυκῶν ὑδάτων,
καὶ τὰ πτηνὰ εἰς οὐρανὸν ν' ἁπλῶσι τὰ πτερά των.

12

»Καιρὸς ὑπῆρξεν, ὁ καιρὸς καθ' ὃν τὴν πρώτην ἥβην
εἰς πόθους ἡ καρδία μας ἀτόπους παραφέρει.
Τὴν ποίμνην κατεφρόνησα, τὴν πατρικὴν καλύβην,
κ' εἰς ξένα ἀπεδήμησα καὶ ἄγνωστά μοι μέρη.
Εἰς Μέμφιν ζῶν, πρὸς λειτουργοὺς ἀνάκτων προσετρίβην,
καὶ μεγιστᾶνες αὐλικοὶ ἦσαν ἐμοὶ ἑταῖροι.
Ἂν δὲ καὶ ἤμην εὐτελὴς τῶν κήπων δενδροκόμος,
κ' ἐκεῖθεν εἶδα τῶν αὐλῶν τὰς πονηρίας ὅμως.

13

»Ἐπὶ πολὺ δὲ, παίγνιον ἀπατηλῶν ἐλπίδων,
ἐπὶ μακρὸν πολυειδεῖς ὑπέμεινα πικρίας.
Ἀφ' οὗ δὲ τὰς ἐλπίδας μου συμμαρανθείσας ἴδον
μετὰ τῆς τόλμης, τῶν ἀνθῶν τῆς πρώτης ἡλικίας,
τὸν βίον μου ἐπόθησα τὸν ἀμιγῆ φροντίδων,
καὶ ἔκλαυσα τὰς ὥρας μου τῆς εὐτελοῦς πενίας,
καὶ χαίρειν εἶπα ταῖς αὐλαῖς, κ' ἐπέστρεψα ὀπίσω
εὐδαίμων εἰς τὰ δάση μου τὰ προσφιλῆ νὰ ζήσω.»

14

Ἡ Ἑρμινία ἤκουεν ἐν ᾧ αὐτὸς ἐλάλει,
καὶ ἐκ τῶν μελιῤῥύτων του ἐξήρτητο χειλέων,
καὶ τῶν αἰσθητηρίων της τὸν σάλον καταβάλλει
ὁ λόγος του ὁ συνετὸς εἰς τὴν καρδίαν ῥέων.
Ἀφ' οὗ δ' ἐσκέφθη, μέχρις οὗ ἡ τύχη μεταβάλῃ
τὸν δρόμον της ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ ἄλλον λάβῃ, νέον,
νὰ μείνῃ ἀπεφάσισεν ἐν μέσῳ τῶν ποιμένων,
κ' ἐν μέσῳ τῶν ἐρημιῶν αὐτῶν τῶν κεκρυμμένων.

15

Καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἀγαθὸν πρεσβύτην· «Ὦ εὐδαίμων,
πλὴν πειραθεὶς καὶ συμφορᾶς, καὶ τὸ κακὸν γνωρίσας,
ἂν τὴν γλυκεῖαν ὕπαρξιν δὲν σοὶ φθονῇ ὁ δαίμων,
καὶ πρὸς τὰ πάθη τὰ ἐμὲ κατάνευσ' ἐλεήσας.
Ἐντὸς τῶν σκηνωμάτων σας ἐκείνων τῶν ἠρέμων
ὁμώροφον δεχθῆτέ με. Θέλω νὰ ζῶ μαζῆ σας.
Ἐλπίζω τῶν εἰρηνικῶν σκιῶν σας ἡ γαλήνη
τὴν τρικυμίαν τῶν παθῶν ἐντός μου νὰ πραΰνῃ.

16

»Ἂν ἐπεθύμεις ἢ χρυσὸν ἢ λίθους πολυτίμους,
ὁποίους οἱ κοινοὶ θνητοὶ λατρεύοντες ποθοῦσι,
ἀφθόνους ἔχω παρ' ἐμοί, κ' εἰς χρῆσίν σου ἑτοίμους,
ὁπόσοι νὰ κορέσωσι τοὺς πόθους σου ἀρκοῦσι.»
Κ' ἐκ τῶν καλῶν της ὀφθαλμῶν προχέουσα πενθίμους
καὶ κρυσταλλίνους σταλαγμούς, ζητεῖ αὐτὸν ν' ἀκούσῃ
κἂν μέρος τῶν συμβάντων της τῶν κατοδυνωτέρων,
καὶ διηγεῖται κλαίουσα, καὶ συνθρηνεῖ ὁ γέρων.

17

Καὶ δαψιλεύων εἰς αὐτὴν πατρὸς φιλοστοργίαν,
τὴν παρεδέχθη προσηνῶς· κ' ἐν ᾧ τὴν παρηγόρει,
τὴν φέρει πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ τὴν σεβασμίαν,
ἣν συνοδίτην ὁ Θεὸς τοῦ βίου τῷ ἐδώρει.
Καὶ ἐνεδύθη εὐτελῆ, χονδρὴν ἐνδυμασίαν
καὶ βάναυσα καλύμματα ἡ βασιλέων κόρη.
Ἀλλ' ὑπὸ τὴν χυδαίαν της ἀναβολήν, τὸ εἶδος,
τὸ βλέμμα καὶ τὸ σχῆμά της δὲν ἦταν ποιμενίδος.

18

Τὸ κάλλος της καὶ ὑπ' αὐτὰ τὰ ῥάκ' ἠκτινοβόλει,
καὶ ἔλαμπεν ἡ εὔχαρις μεγαλοπρέπειά της.
Σεμνότης ἡγεμονικὴ κ' εὐγένεια ἦν ὅλη
ἐν μέσῳ ἔργων ταπεινῶν, ζωῆς ἀφανεστάτης·
κ' εἰς χεῖρας ῥάβδον ἔχουσα ὡς ἔχουσ' οἱ αἰπόλοι,
φέρ' εἰς βοσκὴν, κ' ἐκ τῆς βοσκῆς καλεῖ τὰ ποίμνιά της,
καὶ τοὺς μαστοὺς πιέζουσα τῶν τριχωτῶν ἀμνάδων,
τὸ γάλ' ἀφρίζον δέχεται καὶ πήγνυσ' εἰς τὸν κάδδον.

19

Πολλάκις, ὅταν αὐχμηρὰ τὰ πρόβατα τὸ θέρος
καθήμεν' ἀνεπαύοντο ὑπὸ σκιάδας φύλλων,
ποικίλως ἐπεχάραττεν εἰς τοῦ φλοιοῦ πᾶν μέρος
τῶν πτελεῶν καὶ τῶν δαφνῶν τὸ ὄνομα τὸ φίλον,
καὶ πῶς, ἀφ' ὅτου ἤρχισεν ὁ δυστυχής της ἔρως,
ἐξήντλησεν ἡ τύχη της τὸν δυσμενῆ της ζῆλον.
Καὶ ὅταν ἐπανέβλεπε τὰ χαραχθέντα μέρη,
εἰς τὰς καλάς της παρειὰς τὸ δάκρυ της κατέῤῥει.

20

Κ' ἔλεγε κλαίουσα· «Ὑμεῖς, τ' ἀνίατά μου πάθη,
»ὦ δένδρα μου ἀγαπητὰ, ὑμεῖς διατηρῆτε.
»Ἀνίσως ἐραστὴς πιστὸς, εἰς τῶν δασῶν τὰ βάθη
»ποτὲ ἀναπαυόμενος, εἰς τὴν σκιάν σας κεῖται,
»ποῖοι καὶ πόσοι παρ' ὑμῶν οἱ πόνοι μου ἂς μάθῃ.
»Ὑμεῖς γλυκὺν τὸν οἰκτόν του τὸν πρὸς ἐμὲ κινῆτε·
»καὶ ἂς εἴπῃ λυπούμενος· Ἀνταμοιβὴν κακίστην
»ἔρως καὶ τύχη ἔδωκαν εἰς τὴν τοιαύτην πίστιν.

21

»Ἴσως, ἐὰν ἐκ τρυφερῶν ψυχῶν ἀναπεμφθεῖσαι
»εἰς οὐρανὸν εὐπρόσδεκτοι ἀνέρχωντ' αἱ δεήσεις,
»σὺ, ὅστις ἂν ἀπέθανα, ἂν ζῶ δὲν ἐνθυμεῖσαι,
»ποτὲ θὰ ἔλθῃς εἰς αὐτὰ τὰ δάση νὰ καθήσῃς.
»Ἂν περιάγων γύρω σου τὸ βλέμμα, ὅτι κεῖσαι
»πλησίον εἰς τὸν τάφον μου τὸν ἄχαριν γνωρίσῃς,
»ἴσως ἀντὶ τῶν τόσων μου παθῶν τῶν ψυχοβόρων,
»ἑνὸς δακρύου ὄψιον θὰ μοὶ προσφέρῃς φόρον.

22

»Δυσδαίμων ἡ καρδία μου ἂν ἦτον ἐν τῷ βίῳ,
»τότ' ἐν τῷ τάφῳ εὔδαιμον τὸ πνεῦμά μου θὰ εἶναι.
»Ὅταν εἰς τέφραν ψυχρανθῇ ὁ μύδρος ὃν ἐγκλείω,
»θενὰ τραποῦν εἰς ἡδονὴν αἱ σήμερον ὀδύναι.»
Τοιαῦτα πρὸς κωφοὺς κορμοὺς ἐστέναζε, καὶ δύω
οἱ ὀφθαλμοί της οἱ καλοὶ δακρύων ἦσαν κρῆναι.
Ὁ δὲ Ταγκρέδης φέρεται ἡ τύχη ὡς τὸν φέρει,
κ' εἰς ἀφεστῶτ' ἀπέρχεται νὰ τὴν ζητήσῃ μέρη.

23

Τὰ ἴχνη παρακολουθῶν, ἃ ἡ δραπέτις φίλη
ἀφῆκεν εἰς τὸ ἔδαφος, ἐμβαίν' εἰς δάσος γεῖτον.
Δασεῖα πλὴν ἐφύετο καὶ σύμπυκνος ἡ ὕλη,
καὶ ὅταν ὑπὸ τὰς σκιὰς βαθὺ τὸ σκότος ἦτον,
καὶ τῶν ποδῶν της ἔπαυσαν οἱ τύποι ὄντες δῆλοι,
ἐξῆλθε τῶν δυσχωριῶν αὐτῶν τῶν ἀπατήτων,
καὶ ἔτεινε προσεκτικῶς τὸ οὖς εἰς πάντα κτύπον,
μὴ ὅπλ' ἀκούσῃ βρέμοντα, μὴ δράμοντα τὸν ἵππον.

24

Καὶ τῆς νυκτὸς ὁ ἄνεμος ὅταν τὰ φύλλα σείων,
τῆς πίτυος ἢ τῆς δρυὸς τὴν κορυφὴν ἐκίνει,
τοὺς κλῶνας ὅτ' ἐτάραττεν ἀφυπνισθὲν στρουθίον,
χωρῶν ὅπου οἱ θόρυβοι ἠκούοντο ἐκεῖνοι,
ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὕπαιθρον, καὶ δι' ὁδῶν παντοίων
ἐφέρετ' ὡς ἡ ἀμυδρὰ τὸν ἔφεγγε σελήνη·
καὶ ὡς τὸ οὖς του ταραχὴ προσέβαλλεν ὀλίγη,
ἔσπευδεν ὅπου ἂν αὐτὴ τὸ βῆμά του ὡδήγει.

25

Καὶ ἦλθεν ὅπου, διαυγὲς ἀπὸ τοῦ βράχου ῥέον
τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς πόδας του τὴν γῆν ἐζωογόνει
καὶ ἄφθονον συνήρχετο εἰς ῥύακα ὡραῖον,
καὶ παρετείνετο χλωρὰ ὑπὸ τοὺς βράχους ζώνη.
Ἐνταῦθα λοιπὸν ἄπελπις ἐστάθη τελευταῖον,
κ' ἐφώναξεν· ἀλλ' ἡ ἠχὼ τῷ ἀπεκρίθη μόνη.
Ἐν τούτοις δὲ ἀνέβλεψε, καὶ εἶδε πρὸς τὰ ὄρη
φαιδρὰ καὶ ῥοδοπάρυφος ὅτ' ἡ αὐγὴ προὐχώρει.

26

Ἀδημονεῖ, τὸν οὐρανὸν γογγύζων ἐπιπλήττει
διότι τῆς ἐρεύνης του τὸ τέρμα τῷ ἠρνήθη.
Ὑπὲρ τῆς ἐρωμένης του ἐκδίκησιν κηρύττει,
ἀνίσως τι ἀνήκουστον κακὸν τῇ προὐξενήθη.
Συγχρόνως δ' ἐστοχάζετο κ' ἐπιστροφῆς, κ' ἐζήτει
τοῦ στρατοπέδου τὴν ὁδὸν, ἀφ' ἧς ἀπεπλανήθη·
διότι βλέπει τὴν γραπτὴν ἡμέραν ν' ἀνατέλλῃ,
καθ' ἣν πρὸς τὸν Αἰγύπτιον νὰ πολεμήσῃ μέλλει.

27

Ἀπέρχεται, καὶ προχωρεῖ δι᾽ ἀμφιβόλων δρόμων.
Ἦχος ἠκούσθη ἔξαφνος, αὐξάνων ὡς προὐχώρει.
Κ᾽ ἐμπρός του βλέπει ἄνθρωπον, τὸ σχῆμα ταχυδρόμον,
αὐλῶνα διερχόμενον ἥτις περᾷ τὰ ὄρη.
Ἐξηρτημένην σάλπιγγα ἐφόρει ἐκ τῶν ὤμων,
καὶ κατὰ τ᾽ ἄλλα, ἔνδυμα χριστιανοῦ ἐφόρει.
Ὁ πλανηθεὶς ἱππότης μας ἐπερωτᾷ ἐκεῖνον
ἂν νὰ τῷ δείξῃ τὰς σκηνὰς ἠξεύρῃ τῶν Λατίνων.

28

Ἰταλιστὶ τῷ ἀπαντᾷ, καὶ λέγει πῶς τὸν στέλλει
ὁ Βοημόνδος εἰς αὐτάς, κ᾽ ἐκεῖ νὰ φθάσῃ τρέχει.
Καὶ ὁ Ταγκρέδης πιστευθείς, νὰ συμβαδίσῃ θέλει,
διότι πρὸς τὸν θεῖόν του πολὺ τὸ σέβας ἔχει.
Οὕτως ἀφίχθησαν ὁμοῦ εἰς βορβορώδη ἕλη,
κ᾽ εἰς φρούριον ὃ πάντοθεν τὸ ἕλος περιβρέχει,
καθ᾽ ἣν στιγμὴν ὁ ἥλιος, ἀκτινοφόρος δύτης,
εἰς τὸν βυθὸν κατήρχετο τῆς νυκτικῆς του κοίτης.

29

Ὡς δ᾽ ἔφθασαν, ἐσάλπισεν ὁ ὁδηγὸς τὸ κέρας,
κ᾽ εὐθὺς κατέβ᾽ ἡ γέφυρα τῆς τάφρου τῆς εὐρείας.
«Ἐδῶ, τῷ εἶπε, πρόσμεινε ὡς τῆς νυκτὸς τὸ πέρας,
ἀφ᾽ οὗ Λατῖνος φαίνεσαι πῶς εἶσαι νεανίας.
Αὐτὸ ἐδῶ τὸ φρούριον δὲν ἔχει τρεῖς ἡμέρας
ὁποῦ τὸ ἐξεπόρθησεν ὁ Κόμης Κοσεντίας.»
Κ᾽ ἐπισκοπεῖ ὁ μαχητὴς τὴν θέσιν, ἣν ἐπίσης
ἀπόρθητον κατέστησαν ἡ τέχνη καὶ ἡ φύσις.

30

Ὑπώπτευσε μὲν κατ' ἀρχὰς εἰς τὰ ἑδραῖα τείχη
τὸ ἄγνωστον ὀχύρωμα μὴ δόλον ὑποκρύπτει.
Ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς κίνδυνον οὐδέποτε ἠψύχει,
σιγᾷ, καὶ φόβου αἴσθημα οὐδὲν ἀποκαλύπτει.
Ὅπου ἰδία θέλησις τὸν φέρει, ὅπου τύχη,
πλὴν τῆς χειρός του, βοηθὸν πάντ' ἄλλον ἀποῤῥίπτει.
Ἀλλ' εἰς ἀγῶνα ἕτερον εἰσέτι μένη πνέων,
οὐδόλως τότ' ἐπιθυμεῖ ν' ἀποδυθῇ κ' εἰς νέαν.

31

Λοιπὸν πρὸ τῶν ἐπάλξεων καὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου,
ὅπου ἡ γέφυρα κυρτὴ πατεῖ εὐρυνομένη,
εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ὁδηγοῦ μὴ σπεύδων τοῦ δολίου,
δὲν ἕπεται κατόπιν του, καὶ ὅπου ἦτον μένει.
Ἐκεῖ ὁπλίτης ἔφιππος, μετ' ἤθους ἀπαισίου,
προκλητικῶς παρίσταται, καὶ πρὸς αὐτὸν προβαίνει.
Ἡ στιβαρά του δεξιὰ γυμνὸν κρατεῖ τὸ ξίφος,
κ' ἔχει ἀγρίαν τὴν φωνὴν, καὶ ἀπειλοῦν τὸ ὕφος.

32

«Ὅστις ἂν εἶ, προαίρεσις ἄν σ' ἔφερεν ἢ μοῖρα
»εἰς τὰ ὑποτασσόμενα εἰς τὴν Ἀρμίδαν μέρη,
»ἐλπίδ' ἀποχωρήσεως κατάλιπε· τὴν χεῖρα
»δὸς, ἄοπλον, τὰς δουλικὰς ἀλύσεις της νὰ φέρῃ.
»Προχώρει. Τοῦ φρουρίου της θὰ σ' ἀνοιγῇ ἡ θύρα·
»κ' ἐκεῖ, ὑποτασσόμενος τοῖς νόμοις του, καρτέρει,
»καὶ μὴ ἐλπίζῃς νὰ ἰδῇς τὸν οὐρανὸν εἰσέτι
»ὅταν ἀλλάσσουν ἔνδυμα ἡ φύσις καὶ τὰ ἔτη,

33

»Πρὶν ἢ ὁμώσῃς, εἰς αὐτῆς ταχθεὶς τὴν συνοδίαν,
»κατὰ τῶν δούλων τοῦ Χριστοῦ τὰ ὅπλα νὰ κινήσῃς.»
Στρέφει τὸ βλέμμα ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἐκ τῆς πανοπλίας
ὁ νέος τὸν ἐγνώρισε, κ' ἐκ τῆς φωνῆς ἐπίσης.
Ἦν ὁ Ῥαμβάλδος, ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Γασκωνίας,
ὅστις δεχθεὶς τῆς πονηρᾶς Ἀρμίδας τὰς ἀλύσεις,
παρηκολούθησεν αὐτὴν ὡς λάτρης τῶν εἰδώλων,
καὶ τῶν κακῶν ὑπέρμαχος τῆς ἀπιστίας δόλων.

34

Ἁγίας ἔμπλεως ὀργῆς ὁ εὐσεβὴς ἱππότης,
«Προδότα, λέγει, ἄπιστε,» —καὶ φλὸξ ἦν ἡ μορφή του,—
«εἶμ' ὁ Ταγκρέδης, τοῦ Χριστοῦ εἰμὶ ὁ στρατιώτης.
»Τὰ ὅπλα σεμνυνόμενος φορῶ τὰ εὐαγῆ του.
»Διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, πᾶς πρὸς αὐτὸν προδότης
»πίπτ' ὑπ' ἐμέ· καὶ θὰ ἴδῃς πῶς πίπτει. Ἡ ὀργή του
»τῆς δεξιᾶς μου ἐκλογὴν ποιεῖται τῆς εὐρώστου
»εἰς φοβερὰν ἐκτέλεσιν τῆς ἐκδικήσεώς του.»

35

Τὸ ἔνδοξόν του ὄνομα ἀκούσας ἐπτοήθη
ὁ ἀσεβὴς πολεμιστὴς, κ' ἐσβέσθη ἡ χροιά του.
Πλὴν τόλμην προσποιούμενος, «Πῶς ἦλθες, ἀπεκρίθη,
»ὦ ἄθλιε, ἀπέναντι βεβαίου σου θανάτου;
»Ἡ δύναμίς σου εἶν' ἐδῶ μηδὲν, καὶ κατεβλήθη.
»Ἡ κεφαλή σου θὰ κοπῇ, καὶ εἰς τοῦ στρατηλάτου
»τῶν Φράγκων θεν' ἀποσταλῇ εἰς δῶρον καὶ εἰς μνήμην,
»ἀλλοῖος ἂν δὲν ἔγινα, ἂν εἶμαι οἷος ἤμην.»

36

Οὕτως ὁ ἄπιστος λαλεῖ. Ἀλλ' ἤδη ἀποκλίνει
ὁ ἥλιος, κ' ἐπέρχεται ἡ σκοτεινὴ ἑσπέρα.
Αἴφνης λαμπάδες μύριαι ἀστράπτουσι. Φαιδρύνει
τὸ φῶς των τὰ περίχωρα, καὶ λάμπ' ἡ ἀτμοσφαῖρα,
ὡς εἰς σκηνὴν θεατρικὴν ὅτ' αἰφνιδία γίνῃ
τροπή, καὶ διαδέχεται τὴν νύκτα ἡ ἡμέρα.
Καὶ ἡ Ἀρμίδα μεταξὺ τῶν φώτων διαπρέπει,
πλὴν οὕτως, ὥστε ἀφανὴς ν' ἀκούῃ καὶ νὰ βλέπῃ.

37

Ὁ ἥρως δ' ὁ μεγάθυμος, πρὶν ἡ ἀρχίσ' ἡ πάλη,
τὴν φρένα καὶ τὰ ὅπλα του πρὸς ταύτην ἑτοιμάζει·
ἀπὸ τοῦ ἵππου του πηδᾷ, μακρὰν τὸν ἀποβάλλει,
ὡς βλέπει τὸν ἀντίπαλον πεζὸς νὰ πλησιάζῃ.
Κράνος τὴν κόμην του κοσμεῖ, τὴν χεῖρ' ἀσπίς· κ' ἡ ἄλλη
γυμνὸν τὸ ξίφος του κρατεῖ, ὡς ἕτοιμον νὰ σφάζῃ.
Οὕτω φρικτὸς ὁ εὐγενὴς προβαίνει νεανίας,
μετ' ἀπειλοῦντος βλέμματος, μετὰ φωνῆς ἀγρίας.

38

Ὁ δὲ, κατάφρακτος, μακρὰς καμπὰς περιελίσσει,
καὶ πληγὰς φέρει συνεχεῖς, καὶ ἄλλας προσποιεῖται.
Ἀλλ' ὁ ἱππότης τοῦ Χριστοῦ, ἂν κ' εἶχεν ἀπαυδήσει,
ἔγκειται ὅμως εὐθαρσῶς· τὸ ζεῦγος ἀντωθεῖται·
καὶ ὁ Ῥαμβάλδος σπιθαμὴν καθὼς ὑποχωρήσῃ,
ὁ ἄλλος σπεύδει, προχωρεῖ ταχὺς, ὀξὺς κινεῖται·
πλήττει, προσβάλλει· κ' ἐκθαμβοῖ ἡ σιδηρᾶ λεπίς του
ὡς κινουμένη ἀστραπὴ τὰς ὄψεις τοῦ ἀπίστου.

39

Καὶ ἐπιβλέπει μάλιστα τοῦ σώματος τὰ μέρη
ὅπου τὰς ῥίζας τῆς ζωῆς κατέθεσεν ἡ φύσις.
Μετὰ πληγῶν τὰς ἀπειλὰς συγχρόνως ἐπιφέρει,
μετὰ τοῦ φόβου τοῦ κακοῦ καὶ τὸ κακὸν ἐπίσης.
Τὸ σῶμά του δ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὁ Γάσκων περιφέρει,
καὶ ἀποφεύγει τὰς πληγὰς εἰς τὰς γοργὰς κινήσεις·
κ' ἐντέχνως τὴν ἀσπίδα του, τὸ ξίφος του προβάλλων,
νὰ ὑπεκφύγῃ προσπαθεῖ μαινόμενον τὸν ἄλλον.

40

Εἶν' ἔμπειρος εἰς ἄμυναν· ἀλλ' ἐξ ἐμπειροτέρας
χειρὸς οἱ κτύποι ἐπ' αὐτὸν κατέρχονται ῥαγδαῖοι.
Φέρ' ἡ ἀσπὶς, τὸ κράνος του, τὰ ἴχνη τῆς μαχαίρας,
καὶ αἷμα εἰς τὰ ὅπλα του τὰ τεθραυσμένα ῥέει.
Αὐτὸς δὲ, βάλλων, κατορθοῖ οὐδὲν νὰ φέρ' εἰς πέρας,
καὶ ὡς εἰς στῆθος ἄτρωτον τὸ ξίφος του προσπταίει.
Φοβεῖται· τὴν καρδίαν του ὁμοῦ κ' ἰδιαιτέρως
δάκνουσιν αἶσχος καὶ ὀργὴ καὶ συνειδὸς καὶ ἔρως.

41

Καὶ βλέπων πῶς ἀπέβαινεν εἰς μάτην ὁ ἀγών του,
καὶ μία πῶς τῷ ἔμενεν ἐλπὶς, ἡ πανυστάτη,
ἀφίνει τὴν ἀσπίδα του, καὶ διὰ τῶν χειρῶν του
τῶν δύω τὸ ἀναίμακτον εἰσέτι ξίφος δράττει,
σῶμα πρὸς σῶμα συλλαβὼν, συσφίγγει τὸν ἐχθρόν του,
τῷ καταφέρει κτύπημα καθ' οὗ χαλκὸς δὲν φράττει,
τῆς πανοπλίας διαιρεῖ τὰ πέταλα, καὶ τέλος
τὸν τραυματίζει ἀλγεινῶς εἰς τὸ λαιόν του σκέλος.

42

Εἰς τὸ εὐρύ του μέτωπον κατέφερε καὶ ἄλλην,
ἥτις τὸ κράνος ἠχηρῶς ὡς κώδωνα ἐδόνει,
ἀλλ' ὅμως δὲν τὸ ἔσχισεν. Ἠσθάνθη δὲ μεγάλην
τὴν κλόνησιν ὁ μαχητής, καὶ ἔκλινε τὸ γόνυ.
Αἱ παρειαί του ὑπ' ὀργῆς ἀνήφθησαν καὶ πάλιν,
τοὺς ὀφθαλμούς του ἀστραπὴ αἱμοδιψὴς πυρόνει,
καὶ ἐκ τῆς προσωπίδος του αἱ φλόγες τῶν βολβῶν των
τοξεύονται, καὶ ἀντηχεῖ ὁ κρότος τῶν ὀδόντων.

43

Δὲν ὑπομένει τοῦ λοιποῦ ὁ λάτρης τῶν εἰδώλων
τὸ θέαμα, τὸ πᾶσάν του τὴν τόλμην παραλῦον.
Σίζει τὸ ξίφος, καὶ φρονεῖ πῶς τὸ ᾐσθάνθη ὅλον
εἰσδύον εἰς τὰς φλέβας του καὶ εἰς τὸ στῆθος κρύον.
Τὴν πληγὴν φεύγει, καὶ αὐτὸ κτυπᾷ σπινθηροβόλον
ὅπου παρὰ τὴν γέφυραν ὑψοῦται λίθου κίων.
Τὰ τρίμματα πρὸς οὐρανὸν πετῶσι, κ' οἱ σπινθῆρες,
κ' ἐπάγωσαν τοῦ ἀσεβοῦς τὸ αἷμα καὶ αἱ χεῖρες.

44

Νὰ φύγῃ τότε τρέπεται ἐπάνω τῆς γεφύρας,
καὶ τὴν ἐλπίδα πᾶσάν του εἰς τὴν φυγὴν στηρίζει.
Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης ἕπεται, κ' ἐξέτεινε τὰς χεῖρας
νὰ τὸν συλλάβῃ, καὶ ὁ ποῦς τὸν πόδα του ἐγγίζει,
ὅταν (δὲν ἤλπιζεν αὐτοὺς τοὺς ὑψηλοὺς σωτῆρας)
πᾶσ' αἱ λαμπάδες σβύνονται, ὁ οὐρανὸς μαυρίζει,
χωρὶς τὸ σκότος τὸ τυφλὸν σκεδάζον ν' ἀπομείνῃ
εἰς τῆς νυκτὸς τὴν ἔρημον ἢ ἄστρον ἢ σελήνη.

45

Εἰς δὲ τὸν ζόφον τῆς νυκτὸς καὶ εἰς τὸν τῆς μαγείας
νὰ τὸν διώκῃ ἔπαυσε καὶ νὰ τὸν διακρίνῃ.
Ἐμπρὸς, πλαγίως, ἔβλεπεν οὐδὲν ἐκτὸς σκοτίας,
οὐδ' ἤξευρε ποῦ ἀσταθὲς τὸ βῆμα διευθύνει.
Τέλος ἐπάτησε φλιὰν εἰσόδου ἐξ ἀγνοίας,
χωρὶς διόλου νὰ ἰδῇ πῶς θύρα ἦν ἐκείνη.
Ἀλλ' αἴφνης τοῦ θυρώματος ἀκούεται ὁ κρότος
ὀπίσω του, κ' εὑρίσκεται κατάκλειστος εἰς σκότος.

46

Ὡς ὁ ἰχθὺς, ὅταν ζητῇ τὸν σάλον ν' ἀποφύγῃ
καὶ τὴν σφοδρὰν κυματωγὴν, προθύμως εἰσελάσας
ὅπου βαλτώδη καὶ νεκρὸν τὸν κόλπον της ἀνοίγει
ἡ λίμνη ἡ Κομάχιος εἰς τὰς ἐδῶ θαλάσσας,
τῆς τελματώδους φυλακῆς ἀδυνατεῖ νὰ φύγῃ
ἑκούσιος αἰχμάλωτος τὴν εἴσοδον περάσας·
διότ' εἶναι τὸ στόμιον τοῦ κόλπου τοῦ ἑλώδους
πρὸς μὲν εἰσόδους ἀνοικτὸν, κλειστὸν δὲ πρὸς ἐξόδους.

47

Καὶ ὁ Ταγκρέδης ὡς αὐτὸς εἰσῆλθεν ἑκουσίως
εἰς τόπον ὅστις φυλακῆς ἀγνώστου ὄψιν εἶχε.
Εἰς τὴν εἱρκτὴν κατάκλειστος εὑρέθη παραμοίως,
εἱρκτὴν, ἥτις διέξοδον κἀμμίαν δὲν παρεῖχε.
Καὶ συλλαβὼν μὲν ἔσειε τὴν θύραν μετ' ἰσχύος,
πλὴν μάται' οἱ ἀγῶνές του, διότ' ἡ θύρ' ἀντεῖχε.
Φωνὴ ἐν τούτοις ἀντηχεῖ· «Διαφυγῆς ἐλπίδας
»ματαίως μὴ διάτρεφε, δεσμότα τῆς Ἀρμίδας.

48

»Ἐδῶ θὰ μείνῃς. Μὴ φοβοῦ. Δὲν θέλεις ἀποθάνει·
»ἀλλ' εἰς τὸν τάφον ἔγκλειστος μακρὰ θὰ ζήσῃς ἔτη.»
Οὐδὲν ὁ ἥρως ἀπαντᾷ· τὴν θλίψιν του δαγκάνει
ἐντός του, καὶ εἰς στεναγμοὺς βωβοὺς τὴν ἀποθέτει,
νοῶν πῶς τὸν ἀπώλεσεν ἀσύνετός του πλάνη,
ἔρως, καὶ τύχη, κ' ἐχθρικὴ ἐπιβουλὴ προσέτι.
Καὶ ταῦτα ἔλεγε σιγῶν ἐντὸς τοῦ ὑπογείου·
«Μικρὸν εἶν' ὅτι τοῦ φωτὸς στεροῦμαι τοῦ ἡλίου·

49

»Πλὴν τοῦ ἡλίου μου τὸ φῶς τοῦ ἄλλου μ' ἀφαιρεῖται,
»τοῦ γλυκυτέρου δι' ἐμὲ καὶ καὶ τοῦ προσφιλεστέρου.
»Ἠξεύρω ἂν τοῦ ἔρωτος οἱ δίδυμοι πλανῆται
»θὰ λάμψωσ' εἰς τὴν ἔρημον ψυχήν μου ἐκ δευτέρου;»
Καὶ τὸν Ἀργάντην ἔπειτα ἐνθυμηθεὶς λυπεῖται.
«Τοῦ χρέους, λέγει, ἀκηδὴς τοῦ ἐπισημοτέρου
»φωρῶμαι. Οἴμοι! Ἄνανδρον δικαίως θὰ μὲ κρίνῃ.
»Ποῖον τὸ μέγα σφάλμα μου, καὶ ποία καταισχύνη!»

50

Τὸν θλίβει οὕτως ἡ τιμὴ καὶ τὸν λυπεῖ ὁ ἔρως,
καὶ τὴν γενναίαν του ψυχὴν πιέζ' ἡ μέριμνά των.
Οὐδ' ὁ Ἀργάντης δ' ἥσυχος ὑπνώττ' εἰς ἄλλο μέρος,
ἀπολαμβάνων τῆς τρυφῆς τῶν ἁπαλῶν στρωμάτων,
καὶ τόσον τὴν καρδίαν του κατέχει ἀνιέρως
μῖσος εἰρήνης, ἔφεσις εὐφημιῶν κ' αἱμάτων,
ὥστ' ἐπιλήσμων τῶν πολλῶν πληγῶν του τῶν ἐναίμων,
ἐπικαλεῖται τὴν αὐγὴν τῆς ὥρας τῶν πολέμων.

51

Τὴν νύκτα, ἥτις τῆς ταχτῆς ἡμέρας προηγεῖται,
ὁ ἄγριος, τὴν κεφαλὴν εἰς ὕπνον μόλις κλίνει,
κ' ἐγείρεται ὅταν πυχνὸν τὸ σκότος ἔτι κεῖται,
καὶ οὐδ' ἡ πρώτη κἂν ἀκτὶς τὰς κορυφὰς λαμπρύνει·
καὶ κράζει τοῖς ὑπασπισταῖς· «Τὰ ὅπλα μου! Προβῆτε!»
καὶ μ' ἕτοιμα τὰ ὅπλα του προβαίνουσιν ἐκεῖνοι.
Δὲν ἦσαν δ' ὅπλα τῶν κοινῶν καὶ τῶν ἀδιαφόρων,
ἀλλ' εἰς αὐτὸν πολύτιμον τοῦ βασιλέως δῶρον.

52

Χωρὶς κἂν βλέμμα ἐπ' αὐτὰ νὰ ῥίψῃ, ἐνεδύθη,
καὶ τοῦ σιδήρου εἰς οὐδὲν τῷ ἦτον ἡ βαρύτης.
Εἰς τὸ πλευρόν του δ' ἐξαρτᾷ τὴν σπάθην τὴν συνήθη.
Ἐκ χάλυβος ἦν ἰσχυροῦ ἀρχαίου ἡ ἀκμή της.
Ὡς τρόμον φέρων εἰς τὴν γῆν, καὶ φρίκην εἰς τὰ πλήθη,
τὴν ὄψιν αἱματοβαφῆ προκύπτει ὁ κομήτης
εἰς ἀτμοσφαῖραν φλέγουσαν, νόσους δεινὰς μηνύων,
τυράννων ἀναστάτωσιν καὶ πτῶσιν βασιλείων,

53

Οὔτ' ὁ Ἀργάντης ὁπλισθεὶς ἀστράπτει ἀπαισίως,
κ' αἱμοδιψὴς ὁ ὀφθαλμὸς ὁ βλοσυρός του καίει.
Θανάτου φρίκην πνέουσιν αἱ ὄψεις του ἀγρίως,
καὶ τοῦ θανάτου ἀπειλὴν τὸ πρόσωπόν του πνέει·
καὶ οὐδ' ὑπάρχει ἄνθρωπος, ὁ ὑπὲρ πάντ' ἀνδρεῖος,
πρὸς ὃν στραφὲν τὸ βλέμμα του δειλίαν δὲν ἐμπνέει.
Γυμνὸν τὸ ξίφος του κρατεῖ καὶ εἰς τὰς χεῖρας πάλλει,
καὶ τὰς σκιὰς μετὰ κραυγῶν καὶ τὸν ἀέρα βάλλει.

54

«Ταχέως, λέγει, τοῦ ληστοῦ τοῦ χριστολάτρου τούτου,
»δν πρὸς ἐμὲ νὰ μετρηθῇ ὠθεῖ αὐθάδης πλάνη,
»τὸ αἷμα, ἐκ τοῦ σώματος θὰ ῥέῃ τοῦ νεκροῦ του,
»τὴν ἐσπαρμένην κόμην του ἡ κόνις θὰ μιάνῃ,
»καὶ θὰ ἴδῃ τὴν χεῖρά μου, πρὸς αἶσχος τοῦ Θεοῦ του,
»νὰ τῷ συλῇ τὰ ὅπλα του πρὶν ἔτι ἀποθάνῃ·
»καὶ μὴ θαῤῥῇ ἐκλιπαρῶν πῶς νὰ μὲ πείσῃ μέλλει
»μὴ ῥίψω εἰς βορὰν κυνῶν τ' ἀκάθαρτά του μέλη.»

55

Οὕτως ὁ ταῦρος· ἔρωτος ζηλοτυπί' ἂν καίῃ
τὰ θηριώδη σπλάγχνα του, ὀρύεται τὸ τέρας·
ὁ μυκηθμὸς νέαν ὀργὴν φλογώδη τῷ ἐμπνέει,
θίγ' εἰς τῶν δένδρων τοὺς κορμοὺς τὸ φονικόν του κέρας,
καὶ διὰ τοῦ εὐρέος του μετώπου μάτην παίει,
ὡς ἂν εἰς μάχην δι' αὐτοῦ προὐκάλει τοὺς ἀέρας·
σκάπτουσ' οἱ πόδες του τὴν γῆν, καὶ διὰ τῶν φωνῶν του
εἰς πάλην ἄσπονδον καλεῖ μακρόθεν τὸν ἐχθρόν του·

56

Καὶ ὁ Ἀργάντης, ὑφ' ὁρμῶν νισσόμενος πυρίνων,
καὶ διαλείπων τὴν φωνὴν, καλεῖ τὸν κήρυκά του.
«Ἄπελθε, λέγ', εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν ὀπαδὸν ἐκεῖνον·
»εἰς μάχην πῶς τὸν προκαλῶ, εἰπὲ, μέχρι θανάτου.»
Κ' ἱππεύσας, τὸν αἰχμάλωτον προτάττει τὸν Λατῖνον,
οὐδὲν προσμένει, κ' ἕπεται ἐπὶ τὰ βήματά του.
Καὶ προελθὼν τῆς πόλεως, τοὺς λόφους διανύων,
δριμὺς πρὸς τὸ στρατόπεδον χωρεῖ τῶν πολεμίων.

57

Ὡς δ' ἔφθασεν, ἐκ τῆς πλευρᾶς ἀναλαβὼν τὸ κέρας,
φυσᾷ, καὶ φρίκη πανταχοῦ σκεδάζεται, διότι
ὡς κεραυνὸς τὸ σάλπισμα αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀέρας
κ' εἰς τὴν καρδίαν φοβερὸν καὶ εἰς τὸ οὖς ἐκρότει.
Ἀπὸ τῶν ἄλλων δὲ σκηνῶν ἐντὸς τῆς εὐρυτέρας
τῶν ὁπλοφόρων τοῦ Χριστοῦ εἶχον συνέλθ' οἱ πρῶτοι.
Ἐκεῖ ὁ κήρυξ εἰσελθὼν, τὴν πρόκλησιν μηνύει
πρὸς τὸν Ταγκρέδην πρῶτον, πλὴν οὐδένα ἀποκλείει.

58

Ὁ Γοδεφρεῖδος δὲ βραδὺ τὸ βλέμμα περιφέρει
καὶ σοβαρὸν, καὶ σκέπτεται διστάζων, ἀμφιβάλλων.
Πῶς βλέπει πλὴν καὶ σκέπτεται τί ὄφελος τῷ φέρει;
Τί τὸ πρακτέον ἀπορεῖ, ἀμηχανεῖ δὲ μᾶλλον.
Τοῦ ἄνθους τῶν ἀνδρείων του ἡ τύχη τὸν ἐστέρει·
περὶ Ταγκρέδου ἀγνοεῖ ποῦ εἶναι, κ' ἐκ τῶν ἄλλων
ὁ Βοημόνδος ἔλειπεν ἡμέρας· ἄλλας τόσας
ὁ ἥρως ὁ τὸν ἄγριον Γερνάνδον θανατώσας.

59

Ἐκτὸς τῶν δέκα κληρωτῶν, προσέτι καὶ οἱ ἄλλοι
οἱ εἰς τὴν φήμην πρώτιστοι καὶ κατ' ἀνδρίαν ὄντες,
τὰ τῆς Ἀρμίδας δολερὰ ἀκολουθοῦντες κάλλη,
ὑπὸ τὰ σκότη τῆς νυκτὸς ἀπέδρασαν φυγόντες.
Ὅσων δ' ἡ χεὶρ ἦν ἀσθενὴς οὐδ' ἡ ψυχὴ μεγάλη,
οὔτ' ἠσχυμένοι ἔμενον, καὶ ἵσταντο σιγῶντες.
Τὴν ἐπικίνδυνον τιμὴν ἀπέφευγον ἐκείνην,
διότι ἡ δειλία των ἐνίκα τὴν αἰσχύνην.

60

Τὰ πάντα εἰς τὸν ἀρχηγόν, τὸ βλέμμα, ἡ σιγή των,
καὶ ὁ διστάζων τρόπος των ἐμφαίνουσι δειλίαν.
Γενναίως ὀργιζόμενος ἠγέρθη μεταξύ των,
διότι ἠγανάκτησε καὶ ἐθυμώθη λίαν·
καὶ εἶπεν ὅτι τῆς ζωῆς ἀνάξιος θὰ ἦτον
νὰ καταλείψῃ τὴν ζωὴν ἂν εἶχε δυσκολίαν,
ὅταν ἡ τόλμ' ἡ ἀναιδὴς ἐκείνων τῶν ἀπίστων
τῶν στρατευμάτων τὴν τιμὴν πατῇ τῶν φιλοχρίστων.

61

«Ἐν ἡσυχίᾳ μένετε, τοῖς λέγει, στρατιῶται,
»καὶ θεωρεῖτ' ἐξ ἀσφαλοῦς ὁποῖ' οἱ κίνδυνοί μου.
»Ἐδῶ, ἐδῶ τὰ ὅπλα μου! Εὐθὺς τὰ ὅπλα δότε.»
Τοιαῦτα λέγει ζωηρῶς, κ' ἐνδύετ' ἐξ ἑτοίμου,
τὴν πανοπλίαν του λαβών. Ἀλλ' ὁ Ῥαιμόνδος τότε,
ἀνὴρ τὰ ἔτη ὥριμος, πλὴν καὶ φρενὸς ὡρίμου,
ἀλλ' ὡς οἱ νέοι εὔρωστος καὶ ἀκμαιότερός των,
τοῦτο ἰδών, ἐγείρεται, καὶ ἵσταται ἐμπρός των.

62

«Τοιαύτη, λέγει, παρ' ἡμῶν μὴ γένοιτο σκαιότης,
»εἰς ἑνὸς τύχην ὁ στρατὸς τὴν τύχην του νὰ βάλῃ.
»Στρατάρχης εἶσαι σύ· ἁπλοῦς δὲν εἶσαι στρατιώτης.
»Μὴ ἔστω ἰδιωτικὴ, ἔστω κοινὴ ἡ πάλη.
»Τὴν πολιτείαν τοῦ Χριστοῦ σὺ σώζεις ἐν τοῖς πρώτοις.
»Τὴν ἀποτρόπαιον Βαβὲλ σὺ θέλεις καταβάλει.
»Τὰ σκῆπτρα σοί. Σοὶ τὸ φρονεῖν καὶ σκέπτεσθαι ἀνήκει.
»Ἄλλοις ἡ τόλμη τῶν μαχῶν καὶ ἡ δι' ὅπλων νίκη.

63

»Ἐγὼ δὲ, ἂν κ' ἐκύρτωσαν τὸ σῶμά μου τὰ ἔτη,
»ἀλλ' οὐδαμῶς ἀφίσταμαι τοῦ εὐγενοῦς ἀγῶνος.
»Ἂν ἄλλος φυγοπόλεμος τὸ ξίφος ἀποθέτῃ,
»ἐγὼ, τὸ γῆρας ἀψηφῶν, εἰς μάχην βαίνω μόνος.
»Ὦ! Ἂν τῆς ἡλικίας σας τὴν ῥώμην εἶχον ἔτι,
»σεῖς ὅσοι κλείεσθ' ἔμφοβοι καὶ ἵστασθε ἀφώνως,
»καὶ οὐδ' ὀργίζεσθε ποσῶς, οὐδὲ ποσῶς αἰδεῖσθε
»ὅταν δεινῶς ὑβρίζεσθε καὶ ὅταν προκαλῆσθε·

64

»Ἂν ἤμην ὡς ἐνώπιον τῆς Γερμανίας ὅλης
»εἰς τοῦ Κοῤῥάδου τὴν αὐλὴν ὁπότε προεκλήθη
»ὁ Λεοπόλδος ὑπ' ἐμοῦ, κ' εἰς μάχην ὁ ἐξώλης
»κατέστη, καὶ τῷ ἔσχισα τ' ἀνήμερά του στήθη!
»(Τὰ ὅπλα πῶς ἐσύλησα ἀνδρὸς τοιούτου, μόλις
»ἦν ἔλαττον κατόρθωμα, παρ' ἂν τὰ φαῦλα πλήθη
»τὰ πρὸ ἡμῶν ἱστάμενα ἐδίωκεν ἀψήφως
»εἷς ἥρως μόνος, θώρακα μὴ φέρων, οὐδὲ ξίφος)·

65

»Ἂν εἶχον νεύρων δύναμιν, θερμὸν ἂν αἷμα ῥέον,
»ὡς τότε, θὰ κατέβαλλον ταχέως τὴν ὀφρύν του.
»Ἀλλ' ἔστω, οἷον καὶ ἂν ᾖ αὐτὸ τὸ γηραλέον
»σωμάτιον, μικρὸν ψηφᾷ τὴν νεαρὰν ἀκμήν του.
»Καὶ τόλμ' εἰς τὸ στρατόπεδον ἐὰν δὲν μένῃ πλέον,
»ἐμὲ ἀντίπαλον, ἐμὲ θὰ εὕρῃ νικητήν του.
»Τὰ ὅπλα μου θὰ ἐνδυθῶ, καὶ ἔστω μ' ἡ ἡμέρα
»τῶν παλαιῶν μου ἡμερῶν πασῶν ἡ λαμπροτέρα.»

66

Τοιαῦτα τοῖς πολεμισταῖς λαλεῖ ὁ μέγας γέρων·
ἀνδρίαν δὲ ὁ λόγος του ἐξάπτ' εἰς τὰς καρδίας.
Ὅσοι σιγῶντες ἔμενον ὡς τότε τῶν ἑταίρων,
λαλοῦσιν ἤδη τολμηρῶς καὶ μετὰ παῤῥησίας.
Οὐδεὶς ὁ εἰς τὴν πάλην μὴ τὴν χεῖρά του προσφέρων,
ὁμοῦ ἐγείρονται πολλοί, καὶ πλήρεις προθυμίας.
Ὁ Βαλδοβῖνος τὴν ζητεῖ, προσέτι ὁ Ῥουγέρος,
ὁ Γέλφος καὶ ὁ Στέφανος, οἱ Γίδοι, ὁ Γερνέρος.

67

Καὶ ὁ τὴν Ἀντιόχειαν κερδίσας λεληθότως
κ' εἰς Βοημόνδον παρασχὼν, ἐγείρεται ὁ Πύῤῥος.
Κατόπιν τὴν τιμὴν ζητεῖ ὁ Ἐβεράρδος πρῶτος,
καὶ ὁ Ῥιδόλφος μετ' αὐτὸν, καὶ Ῥόσμονδος ὁ ἥρως,
Ἄγγλος ὁ μὲν, ὁ δ' Ἰρλανδὸς, ὁ τελευταῖος Σκῶτος,
ἐκ τόπων οὓς τῆς γῆς ἡμῶν χωρίζ' ὑδάτων γῦρος.
Ὁ Ὀδοάρδος ἔπειτα μετ' ἤθους ἀτρομήτου
προυχώρησε, καὶ ἡ πιστὴ Γυλδίππη, ἡ γυνή του.

68

Ἀλλ' ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς ὁ μεγαλόφρων γέρων
δεικνύει ζέσιν μάχιμον κ' αἰσθήματα γενναῖα.
Ἤδη ὡπλίσθη. Ἵσταται τὴν πανοπλίαν φέρων·
τῷ λείπει μόνη λάμπουσα ἡ περικεφαλαία.
Ὁ Γοδεφρεῖδος πρὸς αὐτὸν, «Ὦ, λέγει, τῶν προτέρων
»ζῶν κάτοπτρον, ἂς σὲ ἴδῃ ἡ γενεὰ ἡ νέα,
»καὶ ἀρετὴν ἂς διδαχθῇ. Ναὶ, σὺ θὰ τοῖς διδάξῃς
»τίς ἐν πολέμοις ἡ τιμὴ, ἡ τέχνη καὶ ἡ τάξις.

69

»Ὦ! εἰς τὰς τάξεις τὰς πυκνὰς ἐὰν τῶν στρατευμάτων
»κἂν δέκα ὡς τὸν πρέσβυν σὲ ἀπήντων νεανίας,
»πῶς τὴν Βαβὲλ θ' ἀνέτρεπον, καὶ μέχρι τῶν περάτων
»πῶς θὰ ἐξήπλουν τὸν σταυρὸν ἐφ' ὅλης τῆς Ἀσίας!
»Ἀλλ' ἔνδος, σὲ παρακαλῶ, σαυτὸν διαφυλάττων
»δι' ἔργα τούτου μείζονα πρεσβύτιδος σοφίας.
»Τῶν ἄλλων τὰ ὀνόματα εἰς κάλπην ἂς ῥιφθῶσι,
»κ' ἡ τύχη μεταξὺ αὐτῶν τὴν ἐκλογὴν ἂς δώσῃ·

70

»Ἢ ἂς τὴν δώσῃ τοῦ Θεοῦ ἡ εὐδοκία μᾶλλον,
»διότ' ἡ τύχη λειτουργὸς ἐστὶ τοῦ ὑπερτάτου.»
Ἀλλ' ὁ Ῥαιμόνδος ν' ἀποστῇ δὲν στέργ' ὑπὲρ τῶν ἄλλων,
κ' εἰς τοὺς λαχνοὺς νὰ προστεθῇ ζητεῖ καὶ τ' ὄνομά του.
Ὁ Γοδεφρεῖδος δὲ αὐτοὺς συνέλεξε, καὶ πάλλων
τῆς περικεφαλαίας του ἐντὸς τῆς χαλκηλάτου,
τὸν πρῶτον ὃς ἐξέπεσε λαβὼν, ἐπ' ἐκκλησίας
ἀνέγνω, κ' ἦν τὸ ὄνομα: «Ὁ κόμης Τολωσίας.»

71

Πάντες χαρᾶς ἐκπέμπουσι φωνὰς, καὶ χειρῶν κρότον,
καὶ οὐδεὶς ψέγει τὰ καλῶς τῇ μοίρᾳ δεδογμένα.
Ἐκεῖνος δ' ἀνανεωθεὶς, ἐπὶ τῶν παρεστώτων
φέρει τὰ βλέμματα γοργὰ, πυρὸς πεπληρωμένα,
ὡς γαῦρος ὄφις, ἐκδυθεὶς τὸ δέρμα του τὸ πρῶτον,
ἐγείρει πρὸς τὸν ἥλιον τὸν χρυσαυγῆ αὐχένα.
Πρὸ πάντων δὲ ὁ ἀρχηγὸς χαρὰν ἐπιδεικνύει,
χειροκροτῶν τὸν ἐπαινεῖ, καὶ νίκην τῷ μηνύει.

72

Ἐκ τῆς πλευρᾶς του ἔλαβε τὴν σπάθην, και, προφρόνως
τῷ εἶπε ταῦτα, δίδων την ὁ ἔμφρων στρατηλάτης·
«Εἶναι ἡ σπάθη—λάβε την— ἣν ἔβαψεν ὁ φόνος,
»καὶ ἣν εἰς μάχας ἔφερεν ὁ Σάξων ἀποστάτης.
»Ἐγὼ τὴν ἥρπασ' ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἥρπασα συγχρόνως
»καὶ τὴν ψυχήν του, τιμωρῶν τὰ κακουργήματά της.
»Ἦν νικηφόρος πάντοτε ἀφ' ὅτου τὴν ἐπῆρα.
»Ὁμοίως ἔστω, εἰς τὴν σὴν ὁπόταν λάμπῃ χεῖρα.»

73

Ἐν τούτοις ἀνυπομονῶν πρὸς τὰς ἀργοπορίας,
ὁ βάρβαρος φοβερισμὸς ἐκφέρει καὶ κραυγάζει·
«Ὦ τῆς Εὐρώπης γίγαντες, ὦ ἥρωες ἀνδρίας!
»εἷς εἶναι μόνος καθ' ὑμῶν κ' εἰς πόλεμον σᾶς κράζει.
»Ποῦ ὁ Ταγκρέδης κρύπτεται λοιπὸν ὁ τολμητίας,
»εἰς τὴν ἰδίαν δύναμιν τοσοῦτον ἂν κομπάζῃ;
»Μήπως εἰς στρώματ' ἁπαλὰ προσμένει νὰ νυκτώσῃ,
»νὰ ἔλθῃ καθὼς ἄλλοτε τὸ σκότος νὰ τὸν σώσῃ;

74

»Ἂς ἔλθῃ ἄλλος τις λοιπόν, ἐκεῖνος ἂν φοβῆται,
»κ' ἔλθετε ὅλοι βαθμηδόν, ἱππεῖς, πεζοί, τί εἴσθε;
»ἀπέναντί μου νὰ ταχθῇ ἀφ' οὗ δὲν εἶναι μήτε
»εἷς μόνος, ἐν ᾧ τάγματα πολυπληθῆ μετρεῖσθε.
»Αἴ! τῆς Μαρίας ὁ υἱὸς ἐδῶ πλησίον κεῖται.
»Ἰδοὺ ἐκεῖ ὁ τάφος του. Ἐμπρός! Τί δὲν κινεῖσθε;
»Τὸν ὅρκον ἐκπληρώσατε. Ὁ δρόμος εἶν' ἐμπρός σας.
»Πρὸς τί τὰ ξίφη ἔχετε; Τίς ἄλλος ὁ σκοπός σας;»

75

Τοιαῦτα ὁ Σαρακινὸς ὁ βάρβαρος ὑβρίζει,
κ' αἰσθάνονται τὸν λόγον του ὡς μάχαιραν πυρίνην.
Πλὴν τὸν 'Ραιμόνδον ἡ φωνὴ πρὸ πάντων ἐρεθίζει,
καὶ περαιτέρω ν' ἀνεχθῇ δὲν θέλει τὴν αἰσχύνην.
Εἰς τὴν καρδίαν, ἣν θερμὴ ἀνδρία μυωπίζει,
τὸ πῦρ ἀναῤῥιπίζεται εἰς τὴν ἀγρίαν μῆνιν.
Δι' ὃ καὶ εἰς τὸν ἵππον του ἐπήδησε προθύμως,
τὸν ἵππον ὅστις Ἀετὸς ἐκλήθη φερωνύμως.

76

Τοῦ Τάγου θρέμμα ἦν αὐτός. Παρὰ τὸν ῥοῦν του πρῶτον
τῶν ἵππων ἡ γεννέτειρα τῶν πολεμιστηρίων,
ὁσάκις φέρ' ἡ ἄνοιξις τὴν ὥραν τῶν ἐρώτων,
καὶ διὰ πόθων τὴν κεντᾷ ἡ φύσις δραστηρίων,
τὸ στόμα στρέφει ἀνοικτὸν πρὸς τὸν φλογώδη νότον,
κ' εἰσπνέει σπέρμα γόνιμον ἐντὸς τῶν ἐντοσθίων
τῶν διαπύρων, κ' ἐξ αὐτοῦ ἀπλήστως συλλαμβάνει.
Τοιοῦτος ἀνεμόσπαρτος ὁ Ἀετὸς ἐφάνη.

77

Τῷ ὄντι, ἀποκύημα ἐναερίων γάμων
τῆς αὔρας θὰ τὸν ἔλεγες τῆς αἰθεριωτέρας
ἐὰν τὸν ἔβλεπες, χωρὶς οὐδ' ἴχνος εἰς τὴν ἄμμον
ν' ἀφήνῃ, τοῦ σταδίου του νὰ φθάνῃ ὡς τὸ πέρας,
ἢ νὰ ἑλίσσῃ, τὰς καμπὰς γοργὸς, ἀεροβάμων,
τὰς στενωτέρας ἐνταυτῷ καὶ τὰς ποικιλωτέρας.
Τοιούτου ἵππου ἀναβὰς ὁ γηραιὸς τὴν ῥάχιν,
τὸ βλέμμα αἴρ' εἰς οὐρανὸν, ἐν ᾧ προβαίν' εἰς μάχην.

78

«Θεέ, ὁ εἰς Τερέβινθον παιδὸς ὁπλίσας χεῖρα,
»καὶ δοὺς αὐτῇ, προσεύχεται, τὸν Γολιὰθ νὰ τύψῃ,
»σὺ, παρασχὼν, τοῦ Ἰσραὴλ τὸν φαῦλον ὀλετῆρα
»ἡ ἄπειρος σφενδόνη του νεκρὸν νὰ καταῤῥίψῃ,
»σὺ ἤδη πρὸς παράδειγμα, τὰ ὅπλα ὅτ' ἐπῆρα,
»νὰ θριαμβεύσω τοῦ ἐχθροῦ σὺ νεῦσον εἰς τὰ ὕψη,
»καὶ, γέρων, τὸ ἀγέρωχον αὐτοῦ νὰ καταβάλω,
»καθὼς παιδίον ἀσθενὲς κατέβαλε τὸ ἄλλο.»

79

Ταῦτα κρυφίως εὔχονται τὰ χείλη τοῦ πρεσβύτου,
κ' εἰς τὰ πτερὰ τῶν ἱερῶν ἐλπίδων φερομένη,
πρὸς τὴν οὐράνιον μονὴν ἀνέβ' ἡ προσευχή του,
καθὼς ἡ φλὸξ πρὸς τ' οὐρανοῦ τὸν θόλον ἀναβαίνει.
Τὴν εἰσακούει ὁ πατὴρ τῶν πάντων, κ' ἐντολῇ του
ἐκ τ' οὐρανίου του στρατοῦ εἷς ἐκλεχθεὶς προβαίνει,
καὶ ἡ φροντὶς τῷ δίδοται τὸν κόμητα νὰ σώσῃ
ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀσεβοῦς, καὶ νίκην νὰ τῷ δώσῃ.

80

Ἦτον δ' ὁ ἄγγελος αὐτὸς, ὁ ὑπὸ τῆς προνοίας
προστάτης εἰς τὸν γέροντα δοθεὶς ἐκ δορυφόρος,
ὁ εἰς φρουρόν του κληρωθεὶς ἐκ πρώτης ἡλικίας,
ὁπότε ἦλθε νήπιον, τοῦ κόσμου ὁδοιπόρος.
Καὶ ἤδη δὲ, τὰς προσταγὰς ὡς ἔλαβε τὰς θείας
ὡς τοῦ Ῥαιμόνδου πρόμαχος, ἀνέπτη εἰς τὸ ὄρος
ὅπου οἱ θεῖοι μαχηταὶ ἀγγελικῶν ταγμάτων
τὰ ὅπλα καταθέτουσι τὰ ἐπουράνιά των.

81

Ἐκεῖ τὸ ἔγχος κρέμαται, ὃ εἶχε καταβάλει
τὸν ὄφιν τὸν πρωτογενῆ, καὶ τὰ φλογώδη βέλη
τῶν θεσπεσίων κεραυνῶν· ἐκεῖ προσέτ' οἱ ἄλλοι,
εἴ τις πανώλην, ἢ πληγὰς φρικτὰς ὀλέθρου στέλλει·
ἐκεῖ ἀκόμ' ἡ τρίαινα ὑπάρχει ἡ μεγάλη,
ἥτις τῷ γένει τῶν θνητῶν καταστροφὰς ἀγγέλλει,
καὶ ἥτις τῆς εὐρείας γῆς τὰ στέρνα πλήττει μόλις,
καὶ πάλλεται τὸ ἔδαφος, καὶ ἐκριζοῦντ' αἱ πόλεις.

82

Ἤστραπτεν ἔτι μεταξὺ τῶν ὅπλων τῶν παντοίων
καὶ ἡ ἀπέραντος ἀσπὶς, ἀσπὶς ἀδαμαντίνη,
εὐρεῖα, ὥστ' ἐξ Ἄτλαντος καὶ μέχρι Καυκασίων
ἐδύνατο τὴν ἰσχυρὰν σκιάν της νὰ ἐκτείνῃ.
Αὔτ' εἶν' εἰς σκέπην πόλεων ἐκτάκτων καὶ ὁσίων,
καὶ ἡγεμόνων οὓς κοσμεῖ σεμνὴ δικαιοσύνη.
Αὐτὴν εἰς τὸν βραχίονα ὁ ἄγγελος λαμβάνει,
καὶ ἀφανῶς ἱπτάμενος εἰς τὸν Ῥαιμόνδον φθάνει.

83

Ἐν τούτοις ὄχλος συμμιγὴς τὰ τείχη ἀναβαίνει·
ἡ δὲ Χλωρίνδα, ὡς αὐτῇ ὁ τύραννος κελεύει,
μεθ' ὅσων ἄλλων μετ' αὐτῆς εἰσὶ συντεταγμένοι,
μέχρι τῶν λόφων προχωρεῖ, καὶ πέραν δὲν κατέβη·
Τοῦ δὲ Χριστοῦ τὸ στράτευμα ἀπέναντί της μένει,
κ' εὐρύθμῳ βήματι χωροῦν μέχρι τινὸς προέβη·
κ' ἐν μεταιχμίῳ τῶν στρατῶν τῶν διαμαχομένων
μένει τὸ στάδιον εὐρὺ καὶ ἀναπεπταμένον.

84

Ὁ δὲ Ἀργάντης πέριξ του τὸ βλέμμα περιφέρει,
καὶ τὸν Ταγκρέδην πανταχοῦ ζητεῖ, πλὴν ἄλλον βλέπει.
Ὁ κόμης ὅμως πρὸς αὐτὸν χωρεῖ. «Εἰς ἄλλα μέρη
»ἐκεῖνον, λέγει, ὃν ζητεῖς ἡ τύχη τὸν ἐκτρέπει.
»Ἂν τὸν ἀντικατέστησα ἐγώ, νὰ ἐπιχαίρῃ
»ἐν κόμπῳ ἡ ἀγέρωχος καρδία σου δὲν πρέπει.
»Θενὰ ἰδῇς ἀντίπαλος ἀνίσως εἶμαι ἥττων,
»χ' ἡ θέσις κἂν πῶς εἰς ἐμὲ ἀνῆκεν ὡς εἰς τρίτον.»

85

Ὁ ὑπερόπτης μειδιᾷ, καὶ οὕτω ῥητορεύει·
«Ποῦ εἶναι ὁ Ταγκρέδης σας λοιπόν, καὶ πῶς ἐχάθη;
»Τὸν οὐρανὸν ἠπείλει πρίν, καὶ τώρα δραπετεύει,
»συγκρύπτων τῶν βημάτων του τὰ ἴχνη ὅπως λάθῃ.
»Πλὴν μάτην ὅτι ἀπ' ἐμοῦ τὸν σώζουσι πιστεύει
»τὰ καταχθόνια τῆς γῆς, τῶν θαλασσῶν τὰ βάθη.»
Ὁ δ' ἄλλος λέγει· «Μὴ καυχῶ πῶς ἔφυγεν ἐμπρός σου
»ἀνὴρ σοῦ κρείττων ἐν πολλοῖς καὶ ἀνδρειότερός σου.»

86

Ὠργίσθη ὁ Κιρχάσιος διὰ τὰς ἀπειλάς του.
«Ἐλθὲ λοιπόν! Σὲ δέχομαι,» τῷ λέγ' ὑπερηφάνως.
«Ἂν νὰ κυρώσῃς δύνασαι τὰς λέξεις τὰς μωράς του,
»ἰδοὺ ἡ ὥρα, κάτελθε, καὶ δεῖξον περιτράνως.»
Καὶ ἐπιπίπτουσι. Φρικταὶ εἶν' αἱ πληγαί, χ' ἑκάστου
ἡ λόγχη πλήττουσ' ἀντηχεῖ εἰς τοῦ ἐχθροῦ τὸ κράνος.
Καὶ ὁ Ῥαιμόνδος μὲν κτυπᾷ κατὰ τοῦ μισοχρίστου,
ἀλλ' οὗτος μένει ἄσειστος εἰς τοὺς ἀναβολεῖς του.

87

Ἐπίσης τύπτει ὁ τραχὺς Ἀργάντης, ἀλλ' ἐσφάλη
ἡ λόγχη του, κ' ἐκπλήττεται ματαίως ὅτι τύπτει·
διότ' ἡ χεὶρ τοῦ φύλακος ἀγγέλου, κ' ἡ μεγάλη
ἀσπὶς ἐκείνη, τοῦ Χριστοῦ τὸν μαχητὴν καλύπτει.
Τὸ χεῖλος δάκνει, βλασφημεῖ, κατὰ τῶν λίθων βάλλει
τὴν λόγχην τὴν ἀνωφελῆ, τὴν θραύει, καὶ τὴν ῥίπτει.
Τότε τὸ ξίφος ἐμμανὴς ἀπὸ τῆς θήκης σύρει,
κ' εἰς τὸν Ῥαιμόνδον ῥίπτεται, ὃν ἀπαντᾷ ξιφήρη.

88

Ὁ ἵππος ἀντιμέτωπος ὁρμᾷ τοῦ Αἰγυπτίου,
ὡς κερατίζει ὁ κριὸς, τὴν κεφαλὴν προτείνων.
Ὁ κόμης δὲ δι' ἑλιγμοῦ ἐξέφυγε πλαγίου,
καὶ ἐν ῥιπῇ ἐπέστρεψε κ' ἐκτύπησεν ἐκεῖνον.
Ἀλλ' οὗτος πάλιν ὥρμησε κατὰ τοῦ ἐναντίου,
ὅστις ἐκ νέου δεξιῶς ἐστράφη παρεκκλίνων·
κ' ἡ μάχαιρα κατέπεσεν ἐπὶ τὸ κράνος μάτην,
διότ' εἶχεν ἀδάμαντος τὴν φύσιν σκληροτάτην.

89

Συντονωτέραν δὲ ποθῶν ὁ βάρβαρος τὴν πάλην,
ὁρμᾷ, εἰς τοὺς βραχίονας ὡς θέλων νὰ τὸν δέσῃ·
ὁ δὲ, ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ὄγκου τὴν μεγάλην
μετὰ τοῦ ἵππου εἰς τὴν γῆν φοβούμενος μὴ πέσῃ,
ὑποχωρεῖ, καὶ προχωρεῖ, καὶ ὑπενδίδει πάλιν,
ὡς πτερωτὸς, ὡς ἐν στροφαῖς ζητῶν νὰ ἐπιπέσῃ.
Ὁ ἵππος δ' εἰς τὰς ἐλαφρὰς τοῦ χαλινοῦ κινήσεις
πειθήνιος ταχυβατεῖ καὶ ἀσφαλῶς ἐπίσης.

90

Ὡς στρατηγὸς, πολιορκῶν εἰς ἀκρωρείας ὕψη
δυσπόρθητον ὀχύρωμα, ἢ ἐπὶ γῆς ἐλώδους,
παντοῖα μηχανεύεται, ζητῶν ν' ἀνακαλύψῃ
μεθόδους προσεγγίσεως καὶ δυνατὰς προσόδους,
οὕτω, τὰ ὅπλ' ἀδυνατῶν ὁ κόμης νὰ συντρίψῃ,
τὸ κράνος καὶ τὸν θώρακα τοῦ ἀσεβοῦς, ἐφόδους
εἰς τ' ἀσθενέστερ' ἀφορᾷ νὰ κατορθώσῃ μέρη,
κ' εἰς τῶν σιδήρων τὸ κενὸν τὸν σίδηρον νὰ φέρῃ.

91

Ἡ μάχαιρά του δὶς καὶ τρὶς διαπερᾷ τὰ λέπη
τῆς πανοπλίας τοῦ ἐχθροῦ, καὶ αἷμα ἀναβλύζει.
Ἡ δ' ἐδική του ἄθικτος εἰσέτι διαπρέπει,
οὐδὲ πληγὴ τὸν λόφον του ἢ τὰς τορείας σχίζει.
Ὁ δὲ Ἀργάντης μαίνεται διότι μάτην βλέπει
ὅτι δυνάμεις ἐξαντλεῖ, καὶ τοὺς ὀδόντας τρύζει.
Οὐδ' οὕτως ὅμως ἀπαυδεῖ, ἀλλὰ κεντῶν καὶ βάλλων,
καθ' ὅσον μᾶλλον σφάλλεται, ἐξάπτετ' ἐπὶ μᾶλλον.

92

Ἐν τέλει ὁ Κιρκάσιος, μετὰ πληγὰς ἀσκόπους
πληγὴν φρικτὴν κατέφερε κατὰ τῆς κεφαλῆς του·
καὶ ἴσως οὐδ' ὁ ἵππος του αὐτὸς ὁ ἀνεμόπους
τὸν κόμητα θὰ ἔσωζε τῶν ὅπλων τοῦ ἀπίστου,
ἂν ὁ πρὸς ἄμυναν αὐτοῦ τοὺς οὐρανίους τόπους
ἀφεὶς, δὲν ἤρχετο σωτὴρ καὶ ὑπερασπιστής του.
Αὐτὸς τὸν ἐπροφύλαξε, καὶ ἡ ἀδαμαντίνη
ἀσπὶς ἣν ὑπεράνω του ὁ ἄγγελος ἐκτείνει.

93

Τὸ ξίφος θραύετ' ἐπ' αὐτῆς (διότι σφυρηλάτου
λεπίδος ὅπλα, ἐκ χαλκοῦ ὅστις ἐκ γῆς ἐπλάσθη,
πρὸς ἔργα δὲν ἀντέχουσι χαλκόπτου ἀθανάτου
οὐράνια καὶ ἄφθαρτα), κ' εἰς τρίμματα ἐθλάσθη·
καὶ βλέπων ὁ Κιρκάσιος εἰς γῆν τὰ θλάσματά του,
πρὸς ὅ,τι βλέπει ἀπιστεῖ· τοσοῦτον ἐξιππάσθη.
Ἀλλ' ὅμως ἄοπλος ἰδὼν ἡ χείρ του ὅτι μένει,
τοῦ ἄλλου ἰσχυρώτατα τὰ ὅπλα συμπεραίνει.

94

«Τὴν ἰσχυράν του μάχαιραν ἐνόμισε θραυσθεῖσαν
εἰς ἣν ἀσπίδα ἔφερεν ὁ κόμης, τὴν χαλκῆν του.
Αἱ πεποιθήσεις ὅμοιαι καὶ τοῦ Ῥαιμόνδου ἦσαν,
διότι τὸν οὐράνιον ἠγνόει λυτρωτήν του.
Τοῦ ἀντιπάλου πλὴν ἰδὼν τὴν χεῖρ' ἀφοπλισθεῖσαν,
διστάζει, ταλαντεύεται ἀμφίῤῥοπος ἡ φρήν του·
διότι λάφυρ' ἀκλεῆ, καὶ φέρουσαν αἰσχύνην
τὴν νίκην θὰ ἐνόμιζε τὴν ἄνισον ἐκείνην.

95

«Λοιπὸν τὸ ξίφος ἄλλαξον» ἐπῆγε νὰ προφέρῃ,
ὁπότε ἄλλος στοχασμὸς ἐντός του ἀνατέλλει.
Ἀνελογίσθη τοῦ στρατοῦ τὴν τύχην ὅτι φέρει
εἰς χεῖράς του, καὶ ἐκτεθεὶς νὰ τὴν ἐκθέσῃ μέλλει,
καὶ οὔτε εἰς ἀδόξους μὲν θριάμβους ἐπιχαίρει,
ἀλλ' οὔτε ὅλων τὴν τιμὴν νὰ κινδυνεύσῃ θέλει.
Τότε τοῦ ξίφους τὴν λαβὴν μετὰ βαρβάρου τρόπου
ὁ ἄλλος ἐσφενδόνισεν αὐτῷ κατὰ προσώπου.

96

Συγχρόνως δ' εἰς τὰς χεῖράς του ζητῶν νὰ τὸν ἐγκλείσῃ,
ῥίπτει τὸν ἵππον κατ' αὐτοῦ, ὡς ἂν τὸν ἐκυνήγει.
Ἡ δὲ λαβὴ τοῦ ξίφους του, ἣν εἶχεν ἀκοντίσει,
τὸ κράνος καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Τολωσίου θίγει.
Οὐδόλως ὅμως ἤρκεσεν αὐτὸ νὰ τὸν κλονίσῃ.
Ἀπὸ τῶν βραχιόνων του ζητεῖ νὰ διαφύγῃ,
καὶ τραῦμα εἰς τὴν χεῖρά του τὴν εὔρωστον ἐπάγει,
ἥτις κλεισθεῖσα, σιδηρᾶ νομίζεται ἁρπάγη.

97

Τρέχων ἐγκλίνει δεξιῶς, ἀριστερῶς ἐγκλίνει,
κ' εἰς ὅλας τὰς ἀριστεράς, τὰς δεξιὰς ἐγκλίσεις,
τὸν ἵππον του ἐὰν ἐγγὺς τὸν φέρ' ἢ τὸν μακρύνῃ,
κτυπᾷ πληγὰς ἐπὶ πληγῶν εἰς ὅλας τὰς κινήσεις,
καὶ ὅση ῥώμ' ἦν ἐν αὐτῷ ἢ τέχνη ἀνθρωπίνη,
ὅσας ἂν ἔπνεεν ὀργὰς ἢ ὅσας ἐκδικήσεις,
ὁμοῦ τὰ πάντα συνενοῖ κατὰ τοῦ λυμεῶνος,
Θεὸν καὶ τύχην ἀρωγοὺς παρακαλῶν συγχρόνως.

98

Ὁ δέ, ἐπὶ τοῖς ὅπλοις του κ' ἐφ' ἑαυτῷ πιστεύων,
ἀτρόμητος ἀνθίσταται, καὶ φαίνεται ὡς πλοῖον
ἐντὸς ἀγρίου κλύδωνος τῶν θαλασσῶν, χηρεῦον
καὶ πηδαλίου καὶ ἱστῶν καὶ κεραιῶν κ' ἱστίων,
μὴ καταποντιζόμενον, ἐὰν καὶ κινδυνεῦον,
διότι εἶν' ἐξ ἰσχυρῶν σανίδων καὶ παγίων
τὸ σκάφος, καὶ ἡ θύελλα, ἂν κ' ἐμμανὴς τὸ σείῃ,
πλὴν δὲν τῷ σχίζει τὰ πλευρά, καὶ δὲν τὸ διαλύει.

99

Ἀργάντα, αὔτ' ἡ ὥρα σου θὰ ἦτον ἡ ἐσχάτη,
ἂν κατ' αὐτὴν ὁ Βελζεβοὺλ σ' ἠρνεῖτο προστασίαν.
Αὐτὸς, ὢ θαῦμα! Ἐκ σκιᾶς εἰς νέφος κοῖλον πλάττει
μορφὴν πρὸς τὴν ἀγέρωχον Χλωρίνδαν παρομοίαν.
Τὴν ὄψιν καὶ τὴν ἔκφρασιν αὐτῇ ἐμφερεστάτη,
εἶχε τὴν φωτοβόλον της πλουσίαν πανοπλίαν,
τὴν λαλιάν της, πλὴν χωρὶς φρενὸς, τὸ ὅλον σχῆμα,
καὶ τὴν γνωστὴν αὐτῆς φωνὴν, τοὺς τρόπους καὶ τὸ βῆμα.

100

Ἵνα ἡ φρούδη δὲ εἰκὼν φανῇ πιθανωτέρα,
ἐκεῖ ὅπου τὸ πρότυπον τοῦ φάσματος ἑδρεύει
ὁ ἀερόπλαστός της ποῦς τὴν φέρ' εἰς τὸν ἀέρα,
καὶ εἰς τὰ τείχη ἔρχεται, ὁπόθεν φυγαδεύει
ὁ φόβος τὸν πολὺν λαὸν, καὶ ὅθεν ἐν ἡμέρᾳ
φρουρὸς συνήθως τὰς μακρὰς ἐκτάσεις κατοπτεύει·
κ' εὗρε καθήμενόν τινα ἐκεῖ ποῦ ἐσχισμένη
ῥαγάς ἐστι, κ' εἰς σκοπιὰν διὰ τοῦ τείχους χαίνει.

101

Πρὸς Ὠραδῖνον ἔρχεται τὸ φάσμα, ὅστις εἶναι
τοξότης, πρῶτος τῶν ἐχθρῶν δοξάζων τὰς σημαίας.
«Ὦ φήμην ἔχων ἔξοχον, τῷ λέγει, Ὠραδῖνε,
»ὁ βάλλων σὺ κατὰ σκοποῦ ἀπὸ χειρὸς βεβαίας,
»ζημί' ἀνεπανόρθωτος ἂν δὲν θὰ ἦτον κρῖνε,
»νὰ πέσῃ οὔτ' ὁ πρόμαχος αὐτὸς τῆς Ἰουδαίας,
»καὶ ὁ ἐχθρός του, λάφυρα λαβὼν τὸν ὁπλισμόν του,
»νὰ ἐπανέλθῃ ἀσφαλὴς εἰς τὸ στρατόπεδόν του.

102

»Ἐδὼ τὴν ἐμπειρίαν σου θὰ δείξῃς· λάβε βέλη,
»καὶ βάψον τα εἰς τοῦ λῃστοῦ τὸ αἷμα τοῦ Γαλάτου.
»Βασιλικῶς ὁ βασιλεὺς νὰ σ' ἀνταμείψῃ μέλλει,
»πλὴν ὅτι στέφανον τιμῆς θὰ λάβῃς ἀθανάτου.»
Ὡς ἔλεγε, καὶ πρόθυμος ὁ ἄλλος ἐξετέλει,
ἅμα ἐξήφθ' εἰς τὴν φωνὴν ἡ αἰσχροκέρδειά του.
Εὐθὺς τὸ βέλος ἔλαβε, καθὼς τὸν παρεκίνει,
κ' εἰς τὴν χορδὴν τὸ ἥρμοσε, καὶ τὴν χορδὴν ἐντείνει

103

Ῥίπτει σκοπεύσας. Ἡ νευρὰ βοΐζει παλλομένη,
φεύγει τὸ βέλος πτερωτὸν, κ' ἱπτάμενον συρίζει
εἰς τοὺς ἀέρας, καὶ κτυπᾷ ὅπου ἡ πόρπη δένει
τὴν ζώνην περὶ τὴν ὀσφὺν,, κ' εἰς δύω τὴν χωρίζει.
Διαπερᾷ τὸν θώρακα· πλὴν μόλις τὸ μιαίνει
τὸ αἷμα ἐκ τοῦ δέρματος, ὃ ἡ ἀκμή του σχίζει·
διότι ὁ οὐράνιος φρουρὸς δὲν τὸ ἀφήνει
νὰ εἰσχωρήσῃ, κ' ἐπεμβὰς τὴν ῥύμην του πραΰνει.

104

Τὸ βέλος ἐκ τοῦ θώρακος ἀπέσπασεν ὁ γέρων,
καὶ ν' ἀναβλύζῃ παρ' αὐτῷ θερμὸν τὸ αἷμα βλέπει.
Πρὸς τὸν ἀλλόπιστον ἐχθρὸν ὀργίλον βλέμμα φέρων,
σφοδρᾶς ἀγανακτήσεως τῷ ἀπευθύνει ἔπη.
Τρωθέντα δὲ ὁ ἀρχηγὸς ὡς εἶδεν τὸν ἑταῖρον,
διότι οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκτρέπει,
ἐνόμισε πῶς καίριον τὸ τραῦμα κατεβλήθη,
κ' ἐθλίβη ἡ καρδία του βαθέως, κ' ἐφοβήθη.

405

Καὶ εἰς ἐκδίκησιν αὐτοῦ ἡ γλῶσσα καὶ τὸ σχῆμα
τοὺς στρατιώτας προκαλεῖ νὰ τρέξωσιν ἐν βίᾳ·
καὶ πάντων ἡ προμετωπὶς κατέβη παραχρῆμα,
τὰ δόρατα προτάττονται, χαλῶνται τὰ ἡνία,
κ' οἱ λόχοι ἑκατέρωθεν ταχύνοντες τὸ βῆμα,
ἐκ διαφόρων, πρὸς τ' αὐτὰ εὐθύνονται σημεῖα.
Ἡ πεδιὰς εἶν' ἀφανὴς, κ' ἡ κόνις πετωμένη,
εἰς τὸν ἀέρα κρέμαται πυκνὴ, καὶ ἀναβαίνει.

406

Καὶ μέγας κρότος αἴρεται ἀσπίδων κρουομένων,
δοράτων θώρακας, ξιφῶν τὰς περικεφαλαίας
κτυπώντων. Ἵππος κατ' ἐδῶ νεκρός· ἄλλος ἀσθμαίνων
ἄνευ ἱππέως φέρεται εἰς αἱμοφύρτους γαίας.
Ἐδῶ ἐκπνεύσας μαχητὴς, παρέκει ἄλλος στένων,
ἀγωνιῶν, καὶ οἰμωγὰς ἐκπέμπων φρικαλέας.
Ἀγρία εἶν' ἡ συμπλοκὴ, καὶ ὅσον κορυφοῦται,
τοσοῦτο μᾶλλον φαίνεται, καὶ τόσον ἀγριοῦται.

407

Ὁ δὲ Ἀργάντης ῥίπτεται, πηδᾷ ταχὺς, κουφόπους,
καὶ στρατιώτου ῥόπαλον ἁρπάζει ἐκ σιδήρου.
Τὸ περιστρέφει, καὶ πατῶν καὶ ὅπλα καὶ ἀνθρώπους,
ὀλόγυρά του ἔκτασιν κενοῦ ἀφήνει γύρου.
Πλὴν τὸν Ῥαιμόνδον ἀπειλῶν ζητεῖ εἰς πάντας τόπους
διὰ βλεμμάτων ἃ ὀργὴ παράφορος ἐπλήρου.
Ὡς λύκος ἦν βουλιμιῶν, ζητῶν νὰ ἐπιπέσῃ,
τὴν πεῖνάν του εἰς τοῦ ἐχθροῦ τὰ σπλάγχνα νὰ κορέσῃ.

108

Πλὴν νὰ προβῇ μέχρις αὐτοῦ δὲν δύνατ' ἐλευθέρως,
διότι τῷ ἐπέπεσαν ἀμέσως ὡς τὸν εἶδον
Γεράρδ' οἱ δύω ἀδελφοὶ, Ὁρμάννος, καὶ Ῥουγιέρος,
ὁ Βαλναβίλλης τρόφιμος, κ' ὁ ἕτερος τῶν Γίδων.
Ἀλλ' ὅσῳ τὸν προσέβαλλον αὐτοὶ ἀγριωτέρως,
τοσούτῳ ἀντεμάχετο ἀγρίως, μὴ ἐνδίδων·
καθὼς τὸ πῦρ κατάκλειστον ἐκ βίας, διαδύον
σφοδρότερον ἐξέρχεται διὰ τῶν ἐρειπίων.

109

Τὸν μὲν Ὁρμάννον θανατοῖ, τὸν Γίδον τραυματίζει,
τὸν Ῥουγιέρον εἰς τὴν γῆν αἱμόφυρτον κυλίει.
Πλῆθος πλὴν ῥίπτετ' ἐπ' αὐτὸν καὶ τὸν περιστοιχίζει,
κ' εἰς κύκλον δυσδιάλυτον καὶ φονικὸν τὸν κλείει.
Ἀλλὰ διὰ τῆς τόλμης, ἣν εἰς πάντας ἐγκεντρίζει,
ἰσοῤῥοποῦσι τῶν στρατῶν τῶν δύω οἱ ἀνδρεῖοι.
Ὁ πρᾶος Βουλλιὼν καλεῖ τὸν ἀδελφόν του τότε·
«Ἂς προχωρήσωσιν οἱ σοὶ, τῷ λέγει, στρατιῶται.

110

»Καὶ ὅπου βλέπεις τὴν ἀκμὴν τῆς αἱματοχυσίας,
»βοήθειαν εἰς τὸ λαιὸν τῆς μάχης φέρε πέρας.»
Ἀπῆλθε, καὶ προσέβαλε μετὰ τοσαύτης βίας
καὶ ῥώμης τὸ ἀριστερὸν τῶν πολεμίων κέρας,
ὥστε νωθρὰ ἐφαίνοντο τὰ στίφη τῆς Ἀσίας
ἀπέναντι τῆς Φραγκικῆς ὁρμῆς τῆς ἀνωτέρας,
κ' ἔμπρός του σύγχυσις, φυγὴ καὶ τρόμος ἐπεκράτει,
κ' ἵππους, σημαίας καὶ ἱππεῖς ὁμοῦ ἐποδοπάτει.

111

Οὐδ' εἰς τοῦ ἄλλου κέρατος τὰς τάξεις ἦν ἐλάττων
ὁ φόβος. Ὅλοι ἔτρεχον, καὶ ὁ Ἀργάντης μόνον
ἀνθίστατο· οἱ δὲ λοιποὶ, καθεὶς ὡς εἶχε θᾶττον
ἀπὸ ῥυτῆρος ἔφευγε τὸν ἀπειλοῦντα φόνον.
Ἐκεῖνος μόνος ἔμενε, τὸ στῆθος ἀντιτάττων.
Ἂν ἦτόν τις μεθ' ἑκατὸν χειρῶν καὶ βραχιόνων,
μετὰ πεντήκοντα ξιφῶν, ἀσπίδων τόσων ἄλλων,
δὲν θενὰ ἦτον ἄγριος, θανατηφόρος μᾶλλον.

112

Μὴ λογιζόμενος πληγὰς ξιφῶν καὶ ἀκοντίων,
οὐδὲ πεζῶν ἐπιδρομὰς καὶ προσβολὰς ἱππέων,
καθ' ὅλων μόνος φαίνεται ἀρκῶν καὶ κατισχύων,
καὶ στρέφεται νῦν κατ' αὐτῶν νῦν κατ' ἐκείνων παίων.
Ὅπλα καὶ μέλη του ἐν ᾧ συντρίβονται, μεθύων,
δὲν βλέπει τὸν ἱδρῶτά του πῶς βάφει αἷμα ῥέον.
Ὁ ὄχλος ὅμως ὁ φυγὰς τοσοῦτος πέριξ ἦτον,
ὥστε τὸν συμπαρέσυρεν ἡ ἄτακτος φυγή των.

113

Ὠθούμενος ἐνέδωκε, καὶ ἄκων, εἰς τὴν βίαν,
διότι ὁ ἀνθρώπινος χειμάῤῥους τὸν ἁρπάζει.
Ἀλλὰ δὲν ἔχει φεύγοντος ἢ ὄψιν ἢ καρδίαν,
ἂν τὴν καρδίαν τῆς χειρὸς τὸ ἔργον μεταφράζῃ.
Τὸ βλέμμα του τὴν πρώτην του διατηρεῖ μανίαν,
καὶ τὴν ἀγρίαν του ὀργὴν ἡ ἀπειλὴ ἐκφράζει.
Τὸν ἄνανδρον καὶ ῥίψασπιν λαὸν παντοιοτρόπως
ν' ἀναχαιτίσῃ προσπαθεῖ, πλὴν μάταιος ὁ κόπος!

114

Μάτην ἡ τόλμη του ζητεῖ τὴν ἧτταν νὰ βραδύνῃ,
καὶ τάξιν εἰς τὰ φεύγοντα νὰ ἐπιβάλῃ πλήθη.
Παράκλησις ἢ προσταγὴ τὸν φόνον δὲν πραΰνει,
ἡ τέχνη δὲν τὸν ὁδηγεῖ, ὁ λόγος δὲν τὸν πείθει.
Ὁ Βουλλιὼν δ' ὁ εὐσεβής, ἰδὼν ὅτ' εἶχε κρίνει
ὀρθῶς, καὶ πῶς ἐπέτυχε καθὼς διενοήθη,
τὴν νίκην τὴν χαρμόσυνον νὰ συμπληρώσῃ θέλει
καὶ νέαν εἰς τοὺς νικητὰς ἐπικουρίαν στέλλει.

115

Μόνον διότι δὲ αὐτὴ ἦν ἄλλη τῆς ἡμέρας
ἣν εἶχεν εἰς τὰς δέλτους της ἡ βίβλος τῆς προνοίας,
τῶν ἀηττήτων μαχητῶν δὲν ἔφερεν εἰς πέρας
τὸ ἔργον, καὶ τὰς ἱερὰς μεγάλας κακουχίας.
Ἀλλὰ ὁ καταχθόνιος στρατός, ὁρῶν τὸ γέρας
τῆς μισητῆς του ἀπειλοῦν νὰ παύσῃ τυραννίας,
τὴν ἄδειαν ὠφεληθείς, συνήγειρε νεφέλας,
ἀνέμους ἐξανήγειρε, καὶ ὁ ἀὴρ ἦν μέλας.

116

Πρὸ τοῦ ἡλίου σκοτεινὴ ἀχλὺς ἐπιχυθεῖσα,
τὸν ἔσβεσεν, ἀόρατα ἐγένοντο τὰ ὄντα·
ὁ οὐρανὸς ταρτάρειος φλογιζομένη πίσσα
ἐφαίνετο ὅτ' ἤστραπτεν ὁ κεραυνὸς κ' ἐβρόντα.
Ῥαγδαία ἔπιπτε βροχὴ εἰς παγετὸν πηχθεῖσα,
καὶ τὰ πεδία ἔπηγε, τὸ ῥεῦμά της πιόντα.
Ἡ λαίλαψ κλάδους καὶ κορμοὺς συντρίβει καὶ κυλίει,
καὶ ὅλους βράχους ἀποσπᾷ, καὶ λόφους αὐτοὺς σείει.

117

Τοῖς Φράγκοις ἀντιμέτωπος ἡ καταιγὶς φρυάττει,
καὶ ὑπ' ἀνέμου καὶ βροχῆς καὶ ἀστραπῶν τυφλοῦνται.
Ἡ αἰφνιδία ῥύμη της τὸ βῆμά των ταράττει,
ὡς ὑπὸ τρόμου πανικοῦ σχεθέντες, δὲν κινοῦνται·
καὶ περὶ τὰς σημαίας των, ἃς νὺξ σκοτεινοτάτη
τῆς ὄψεώς των ἀφαιρεῖ, ὀλίγοι συσπειροῦνται.
Ἡ δὲ Χλωρίνδα, βλέπουσα μακρόθεν, συλλαμβάνει
χρηστὰς ἐλπίδας, καὶ κτυπᾷ τὸν ἵππον της καὶ φθάνει.

118

«Ὁ οὐρανὸς κηρύττεται, κραυγάζει, τοῦ ἀπίστου
»ἐχθρὸς, καὶ σύμμαχος ἡμῖν καὶ τῇ δικαιοσύνῃ.
»Οὐδόλως μᾶς ἐπικρεμᾷ τὴν χεῖρα τῆς ὀργῆς του,
»καὶ ἀνεπάφους ὑπ' αὐτῆς τὰς ὄψεις μας ἀφήνει.
»Ἰδέτε, μόνος τοὺς ἐχθροὺς μετὰ θυμοῦ μεγίστου
»προσβάλλει κατὰ πρόσωπον, καὶ τρέμουσιν ἐκεῖνοι·
»αὐτὸς τυφλοὺς τοὺς καθιστᾷ καὶ ἀναξιομάχους.
»Ἐμπρός! Ἡ τύχη ὁδηγεῖ· χωρεῖτε διὰ τάχους.»

119

Οἱ ὀπαδοί της ὥρμησαν εἰς τὴν προσλαλιάν της.
Ἡ δὲ, τὴν λύσσαν ὄπισθεν τοῦ Ἅδου δεχομένη,
ἐκόρεσ' ἐπὶ τῶν ἐχθρῶν σφαγῆς τὴν δεξιάν της,
τὰς ἀνισχύρους των πληγὰς μικρὸν λογιζομένη.
Συγχρόνως δὲ, στρεφόμενος ὀπίσω ὁ Ἀργάντης,
κατὰ τῶν ἤδη νικητῶν φρικώδης ἐπεμβαίνει.
Αὐτοὶ δὲ, μὴ ἀντέχοντες εἰς φονικὴν τὴν μάχην
κ' εἰς τῆς θυέλλης τὴν ὁρμὴν, τῷ ἔστρεψαν τὴν ῥάχιν.

120

Ὑπὸ πληγῶν προσβάλλονται θνητῶν καὶ ἀθανάτων,
ἐλαύνοντες οἱ ἔντρομοι ἱππεῖς ἀπὸ ῥυτῆρος·
καὶ τῆς βροχῆς οἱ χείμαῤῥοι, κ' ἐκεῖνοι τῶν αἱμάτων,
μιγνύμενοι κατέβαφον τὴν γῆν ὑποπορφύρως.
Ἐν δὲ τῷ πλήθει τῶν νεκρῶν καὶ ἑτοιμοθανάτων
πίπτει Ῥιδόλφος ὁ χρηστὸς καὶ παρ' αὐτὸν ὁ Πύῤῥος.
Ὁ μὲν εὐθὺς ἐξέπνευσε, τοῦ Κιρκασίου θῦμα,
τοῦ δ' ἡ Χλωρίνδα ἔκοψεν ἀνιλεῶς τὸ νῆμα.

121

Οὕτως οἱ Φράγκοι φεύγουσιν· ἀλλ' ἔτι ἐπεκράτει
ἀκάθεκτος ἡ δίωξις τῶν Σύρων καὶ δαιμόνων.
Εἷς μόνος δὲ, ὁ Βουλλιὼν, ὃν φόβος δὲν ταράττει,
πρὸς ὅπλα καὶ πρὸς χάλαζαν καὶ ἀπειλὰς σιφώνων
ἀπτόητον τὸ μέτωπον, τὸ στῆθος ἀντιτάττει,
κ' ἐλέγχει τὸ μικρόψυχον τῶν πέριξ του Βαρόνων·
κ' ἐμπρὸς εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπὶ τοῦ ἵππου μένων,
συλλέγει ὅσους δύναται ἐκ τῶν διωκομένων.

122

Δὶς ἔπληξε τὸν ἵππον του, καὶ μεθ' ὁρμῆς προσβάλλων,
ἰδίως κατὰ τοῦ σκληροῦ Ἀργάντου ἐπεβλήθη.
Καὶ πάλιν δὶς ἐξώρμησε ξιφήρης, ὅπου μᾶλλον
πεπυκνωμένα τοῦ ἐχθροῦ ἐμάχοντο τὰ πλήθη.
Πλὴν τέλος εἰς τ' ὀχύρωμα ὑποχωρῶν μετ' ἄλλων,
καὶ παύσας τὴν ἐπίθεσιν, τῆς νίκης παρῃτήθη.
Ἀπῆλθον οἱ Σαρακηνοὶ, κ' ἑτέρωθεν οἱ Φράγκοι
ἐπίσης ὑπεχώρησαν, ἐνδόντες τῇ ἀνάγκῃ.

123

Ἀλλ' οὐδ' εἰς τὸ στρατόπεδον δὲν ἔπαυσε νὰ πνέῃ
ἡ μαινομένη καταιγὶς, οὐδὲ νὰ τοὺς μαστίζῃ,
καὶ νῦν μὲν ταύτας τὰς πυρὰς, ἐκείνας νῦν νὰ σβέῃ.
Ὕδωρ εἰσρέει πανταχοῦ, ὁ ἄνεμος συρίζει·
θραύει τοὺς πάλους, τὰς σκηνὰς ἁρπάζει καὶ συγχέει
καὶ σχίζει, καὶ εἰς σίφωνας μακρὰν τὰς σφενδονίζει.
Βροχὴ, βρονταὶ καὶ ἄνεμος μετὰ κραυγῶν, εἰς μίαν
συμμίγνυνται κωφεύουσαν, φρικώδη ἁρμονίαν.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΟΓΔΟΗ

1

Ἡ θύελλα ἐκόπασεν, ἐπῆλθε νηνεμία
καὶ ὁ καικίας ἔπαυσε τρομάζων τοὺς ἀνθρώπους.
Ἐκ τῶν δωμάτων τ' οὐρανοῦ φαιδρὰ ἐν ἠρεμίᾳ
ἡ ῥοδοστέφανος αὐγὴ προῆλθεν ἡ χρυσόπους.
Ἀλλὰ οἱ ἐξεγείραντες εἰς πάλην τὰ στοιχεῖα
εἰσέτι δὲν μετέβαλλον διάθεσιν καὶ τρόπους.
Καὶ μάλιστα τῇ Ἀλικτοῖ, καταχθονίῳ κόρῃ,
ἓν τῶν πνευμάτων ὁμιλεῖ, ᾧ ὄνομ' Ἀσταγόρῃ.

2

«Ἰδὲ, τῇ λέγει, Ἀλικτὼ, ἐκεῖνον τὸν ἱππέα
»ὅστις προβαίνει. Κώλυμα ἡμῶν τίς θὰ τῷ φέρῃ;
»Ζῶν, σῶος, τὸν τοῦ κράτους μας προστάτην βασιλέα
»διέφυγε, καὶ πρὸς αὐτὰ πορεύεται τὰ μέρη.
»Ἐὰν τίς ἦν τοῦ ἀρχηγοῦ ἡ τύχ' ἡ ἀπευκταία
»καὶ τίς ἡ τῶν συντρόφων του τοῖς Φράγκοις ἀναφέρῃ,
»πολλὰ θὰ γίνουν, κ' ἔχομεν ὑπόνοιαν μεγάλην
»μὴ τοῦ Βερτόλδου ὁ υἱὸς ἀνακληθῇ καὶ πάλιν.

3

»Ἠξεύρεις ποῖον τὸ κακόν. Καὶ δύναμις καὶ δόλος
»χρειάζεται εἰς πρόληψιν ἐκείνου τοῦ κινδύνου.
»Σὺ πρὸς τοὺς Φράγκους ἄπελθε. Σὸν ἔργον εἶν', εὐκόλως
»ὅ,τι ἂν λέγῃ πρὸς καλὸν νὰ στρέφῃς κατ' ἐκείνου.
»Σὺ χύσον φλόγας, πλήρωσον δηλητηρίου ὅλως
»τοῦ Ἐλβετοῦ, τοῦ Βρετανοῦ τὰς φλέβας, τοῦ Λατίνου.
»Ὀργὰς εἰς τὸ στρατόπεδον κατάσπειρον καὶ μίση,
»καὶ ἀναστάτωσον αὐτὸ ἐν φοβερᾷ συγχύσει.

4

»Τὸ ἔργον σου εἶν' ἄξιον. Ἐὰν τὸ κατορθώσῃς,
»ἔσται παρὰ τοῦ Ἄνακτος σοὶ ἔπαινος καὶ γέρας.»
Ὡς εἶπεν. Οὐδὲ προτροπῆς ἀνάγκην εἶχε τόσης
ὅπως εἰς ταῦτ' ἀποδυθῇ τὸ ἀπευκταῖον τέρας.
Ἀλλ' ὁ ἱππεὺς ὃν εἴδομεν, ὁ πρὸς τὰς ὀχυρώσεις
χωρῶν, εἰς τῆς πορείας του ἀφίκετο τὸ πέρας,
καὶ εἶπε· «Χαρισθῆτέ μοι, γενναῖοι στρατιῶται.
»Ποῦ εἶναι ὁ στρατάρχης σας πληροφορίαν δότε.»

5

Τὸν φέρουσ' εἰς τὸν ἀρχηγὸν πολλοὶ τῶν ἡγεμόνων,
ἀκρόασιν εἰδήσεων ποθοῦντες νεωτέρων.
Ὁ δ' εἰς τὴν χεῖρα ἔκλινεν ἥτις δονεῖ τὸν θρόνον
τῆς Βαβυλῶνος, εὐλαβῶς τὰ χείλη του προσφέρων.
«Ἄνερ οὗ, λέγει, ὅριον ἡ φήμη ἔχει μόνον
»τὸν ἄπειρον Ὠκεανὸν, τὸν θόλον τῶν ἀστέρων,
»χαριεστέραν εἴδησιν ἐπόθουν νὰ σοὶ φέρω.»
Καὶ ἔπειτα ἐστέναξε, καὶ εἶπε περαιτέρω·

6

«Τοῦ Βασιλέως τῶν Δανῶν υἱὸς ἦν ὁ Συένος.
»Στήριγμα, δόξαν ὁ πατὴρ τὸν εἶχεν εἰς τὸ γῆρας.
»Αὐτὸς τοῖς σοῖς διδάγμασι προήχθη πεπεισμένος
»τὸ ξίφος ὑπὲρ Ἰησοῦ νὰ λάβῃ ἀνὰ χεῖρας·
»καὶ οὐδεὶς κάματος αὐτὸν, οὐδὲν κινδύνου γένος,
»ἢ ἔφεσιν ἀνέσεως, ἢ πόθος τῆς πορφύρας,
»οὐδ' ἡ τοῦ γέροντος πατρὸς ἀνέστειλεν ἀγάπη·
»καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ εὐσεβοῦς οὐδόλως ἀπετράπη.

7

»Ἤθελε μόνον παρὰ σοῦ, μεγάλου διδασκάλου,
»τὴν τέχνην τὴν πολύμοχθον νὰ μάθῃ τῶν ἀνδρείων.
»Καὶ ἓν ἐντός του αἴσθημα παντὸς προεῖχεν ἄλλου·
»ᾐσχύνετο τὸν ἄδοξον, τὸν ἀφανῆ του βίον.
»Τὴν φήμην τοῦ ὀνόματος ἀκούων τοῦ μεγάλου
»ἣν ὁ Ῥινάλδος ἔδρεπεν, ἀκμαίαν τὸ παιδίον,
»δόξαν ἐξήπτετο ποθῶν· ἀλλ' ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην
»ἐπόθει τὴν οὐράνιον, τὴν δόξαν τὴν μεγάλην.

8

»Ταχύνας τὰς παρασκευὰς, τῶν ὀπαδῶν του μόνος
»τὸν στόλον διεκόσμησεν ἐκ τῶν ἀνδρειοτέρων.
»Εὐθὺ τῆς Θράκης ἔπλευσεν, ὅπου ἀρχαῖος θρόνος,
»ὁ τῶν Ἑλλήνων, ἵδρυται, τὰ βήματά του φέρων.
»Ὁ Βασιλεὺς τῷ ἔδιδε ξενίαν φιλοφρόνως,
»ὁπότε ἦλθεν ἄγγελος ἐκεῖ τῶν ὑμετέρων.
»Αὐτὸς ἡ Ἀντιόχεια μᾶς εἶπε τί ὑπέστη,
»πῶς κατεκτήθη, κ' ἔπειτα ἡρωϊκῶς ἀντέστη.

9

»'Αντέστη κατὰ τῶν Περσῶν, ὧν τόσα ἦλθον σμήνη
»ὅπως παρακαθήσωσιν εἰς τὴν πολιορκίαν,
»ὥστε ὁ βλέπων ἔλεγεν ὅτι δὲν εἶχον μείνει
»οὐδ' ὅπλα οὐδὲ κάτοικοι σχεδὸν εἰς τὴν Περσίαν.
»Σὲ εὐφημεῖ, καὶ ἔπειτα τὸν λόγον παρατείνει
»περὶ Ῥινάλδου, ἐπαινῶν ἐκείνου τὴν ἀνδρίαν
»καὶ τὴν παράτολμον φυγὴν, καὶ ὅσα μεταξύ σας
»κατώρθωσε, τὴν παρ' ὑμῖν ὑπόληψιν κερδήσας.

10

»Πῶς ὁ στρατὸς εἶν' ἕτοιμος, προσέθηκεν ἐν τέλει,
»εἰς ἔφοδον τὰ ὅπλα του νὰ στρέψῃ νικηφόρα·
»καὶ προσεκάλεσεν αὐτὸν τοὐλάχιστον ἂν θέλῃ
»τῆς τελευταίας νίκης του νὰ συμμετάσχῃ τώρα.
»Τοσοῦτον δ' αἱ πολεμικαὶ εἰδήσεις ἃς ἀγγέλλει
»τὸν νέον ἐρεθίζουσιν, ὥστ' ἔτος πᾶσα ὥρα
»τῷ φαίνεται καθ' ἣν ἀργεῖ τὸ ξίφος εἰς τὴν θήκην,
»κ' ἡ χείρ του δὲν ἐμβάφεται εἰς αἱματώδη νίκην.

11

»Αἰσχύνην του ἐνόμιζε τὴν εὔκλειαν τῶν ἄλλων,
»καὶ ἦτον ἡ καρδία του ἐκ τούτου τετρωμένη.
»Πᾶς δ' ὁ περίσκεψιν αὐτῷ καὶ ἀποχὴν προβάλλων
»τὸν εὕρισκεν ἢ ἀπειθῆ, ἢ καὶ κωφὸν ἐν γένει·
»οὐδ' ἐφοβεῖτο κίνδυνον τινὰ ἐκείνου μᾶλλον
»τοῦ τῶν κινδύνων σου μακρὰν, καὶ ἄγευστος νὰ μένῃ
»τῆς δόξης σου. Μόνον αὐτὰ σπουδαῖα ἐθεώρει.
»Πρὸς πάντα τὰ ἐπίλοιπα δεινὰ ἠδιαφόρει.

12

»Ὁ ἴδιος τὴν τύχην του, ἥτις ἡμᾶς μὲν σύρει
»ἐκεῖνον δὲ καθοδηγεῖ, ὁ ἴδιος ἐπείγει·
»ὥστε ἡ ἀνυπόμονος ὁρμή του τὸν ἐγείρει
»ὁπότε μόλις ἡ αὐγὴ τὰς πύλας της ἀνοίγῃ.
»Ἀναχωρήσας μεθ' ἡμῶν, διεύθυνσιν ἐτήρει
»εὐθεῖαν, ἥτις τάχιστα εἰς τὸν στρατόν σας λήγει,
»μὴ ἀποφεύγων στενωποὺς ἢ δυσχερεῖς διόδους,
»οὐδ' ἐχθρικὰς φοβούμενος ἐνέδρας ἢ ἐφόδους.

13

»Τροφαὶ πολλάκις ἔλειπον, καὶ ὑπ' ἀνθρώπων βίας
»ἢ κρυπτομένων λοχιτῶν κατείχοντο οἱ δρόμοι.
»Ἀλλὰ, ὑπερενίκησεν αὐτὰς τὰς δυσκολίας,
»κ' ἐθανατοῦτο πᾶς ἐχθρὸς ἂν δὲν ὠπισθοδρόμει.
»Τέλος αἱ νίκαι σας πηγὴ ὑπῆρξαν ἀσφαλείας,
»κ' ἐγένοντο οἱ ἀσφαλεῖς παράτολμοι ἀκόμη.
»Ἐν τέλει, μίαν τὰς σκηνὰς ἐπήξαμεν ἑσπέραν
»τῇ Παλαιστίνῃ προσεχεῖς, τῆς μεθορίου πέραν.

14

»Ἐκεῖ μᾶς ἦλθον πρόσκοποι καὶ ἔφερον εἰδήσεις·
»οὐχὶ μακρὰν πῶς ἤκουσαν βροντὴν κλαγγῇ ὁμοίαν,
»ὅτι σημεῖα στίλβοντα καὶ σημαιῶν κινήσεις
»στρατεύματος ἀνήγγελλον ἀμέτρου παρουσίαν.
»Πλὴν ταῦτα ἥσυχον ὡς πρὶν, ἀτάραχον ἐπίσης
»καὶ ἄτρομον ἀφήνουσι τὸν νέον τολμητίαν,
»ἂν κ' εἰς τὸ ἄκουσμα οὐδεὶς ὑπῆρξε στρατιώτης
»οὗ πελιδνὴ τὸ μέτωπον δὲν ἔβαψεν ὠχρότης.

15

»«Ὦ! Δάφνην θενὰ δρέψωμεν, τοῖς εἶπεν, εἰς τὴν πάλην
»»μαρτύρων ἢ θριαμβευτῶν. Ἐλπίζω τὴν δευτέραν,
»»ὁμολογῶ πλὴν, ἐκ ψυχῆς πῶς εὔχομαι τὴν ἄλλην,
»»πλὴν τῆς εὐκλείας, ἔχουσαν ἀξίαν ἀνωτέραν.
»»Ἡ θέσις αὕτη, ἀδελφοὶ, ἀθάνατον, μεγάλην
»»τὴν μνήμην μας θενὰ τηρῇ, καὶ εἰς τὴν ἀπωτέραν
»»τῶν ἀπογόνων γενεὰν εἰς ταῦτα τὰ ἐδάφη
»»θὰ δείκνυνται τὰ τρόπαια ἡμῶν, κ' ἡμῶν οἱ τάφοι.»

16

»Τοιαῦτα εἶπε, καὶ φρουροὺς εἰς τὰς παρόδους θέτει,
»καὶ τοὺς ἀγῶνας διαιρεῖ καὶ τὰς ὑπηρεσίας.
»Ὁ ἴδιος τὰ ὅπλα του οὐδόλως ἀποθέτει,
»καὶ πᾶς κοιμᾶται ὁ στρατὸς φορῶν τὰς πανοπλίας.
»Ἡ νὺξ ἐν τούτοις προχωρεῖ· κ' ἐν ᾧ οἱ πάντες ἔτι
»ἐν κόλποις ἀναπαύονται σιγῆς καὶ ἡσυχίας,
»αἴφνης κραυγῶν ἀλαλαγμὸς ἀντήχησε βαρβάρων,
»χωρῶν ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ὡς ἄκρων τῶν ταρτάρων.

17

»«Ὅλ' εἰς τὰ ὅπλα!» ῥήγνυται φωνὴ, καὶ τὸν Συένον,
»τῶν πρώτων προηγούμενον, ἀκολουθοῦσ' οἱ ἄλλοι.
»Τὸ εὐγενές του πρόσωπον ὡς πεπυρακτωμένον
»ἐβάφη, κ' εἰς τὸ βλέμμα του φλὸξ θάρρους ἀναθάλλει.
»Ἰδοὺ, μᾶς ἐπιτίθενται, καὶ κύκλος, περιδένων
»ἡμᾶς εἰς τὴν καμπύλην του, σφιγκτὰ μᾶς περιβάλλει.
»Αἱ λόγχαι καὶ αἱ μάχαιραι ὡς δάση μᾶς ἐγκλείουν,
»καὶ ἄνωθεν τὸν ἥλιον τὰ βέλη ἀποκλείουν.

18

»Εἰς τοῦτον δὲ τὸν ἄνισον ἀγῶνα τῆς ἀνδρίας,
»καθ' ὃν ῥομφαῖαι εἴκοσι προσβάλλουσι τὴν μίαν,
»πολλοὺς εἰς γῆν ἐκτείνουσαι νεκροὺς ἢ τραυματίας
»τυφλαὶ κατάγονται πληγαὶ εἰς τὴν τυφλὴν σκοτίαν.
»Πλὴν ν' ἀριθμήσῃ τραύμαται καὶ ἀνθρωποθυσίας
»οὐδεὶς ἐκείνην δύναται τὴν ὥραν τὴν ἀγρίαν.
»Ἡ μαύρη νὺξ τὸ μέγεθος τῶν ζημιῶν μας κρύπτει·
»ὁμοῦ πλὴν καὶ τὰ ἔργα μας τὰ ἔνδοξα καλύπτει.

19

»Ἀλλ' ὁ Συένος τοὺς λοιποὺς ἀνδρείους ὑπεραίρει,
»ὥστε τοῖς πᾶσιν ὁρατὴ προκύπτ' ἡ κεφαλή του.
»Ἡ φήμη διὰ τῆς νυκτὸς τὰς διηγήσεις φέρει
»παντός του ἔργου πιστευτοῦ, ἢ ἔργου ἀδοκήτου.
»Πέριξ του ἔπιπτον σωροὶ νεκρῶν, τὸ αἷμα ἔῤῥει,
»ὥστε τῷ ἦσαν πρόχωμα καὶ τάφρος οἱ ἐχθροί του,
»καὶ εἶχεν, ὅπου ἤγετο ὑπὸ κακῆς των μοίρας,
»τὴν φρίκην εἰς τὸ βλέμμα του, τὸν φόνον εἰς τὰς χεῖρας.

20

»Εἰσέτι ἐμαχόμεθα, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ κόμη
»ῥοδοστεφὴς εἰς οὐρανὸν ἡπλώθη τῆς πρωΐας.
»Ἀλλ' ὡς διεσκεδάσθησαν οἱ τῆς σκοτίας τρόμοι
»κ' οἱ τῶν νεκρῶν οὓς ἔκρυπτεν ὁ πέπλος τῆς σκοτίας,
»καὶ ὡς ἀνέλαμψε τὸ φῶς τὸ ποθητὸν, ἀκόμη
»καὶ ἄλλας ὄψεις ἔδειξε φρικτὰς καὶ ἀπαισίας.
»Καλύπτονται ὑπὸ σωρῶν πτωμάτων τὰ ἐδάφη,
»καὶ σχεδὸν ὅλος ὁ μικρὸς στρατός μας κατεστράφη.

21

»Ἐκ δισχιλίων, ἔμειναν οὐδ' ἑκατόν. Αἱμάτων
»τοιοῦτον βλέπων χείμαῤῥον, τοσαῦτα νεκρὰ στήθη,
»ἂν ἐταράχθ' εἰς τὸ δεινὸν ἐκεῖνο θέαμά των,
»τὸ ἀγνοῶ, ἂν ἡ χαλκῆ καρδία ἐλυπήθη.
»Οὐδὲν δεικνύει ἔξωθεν· καὶ κράζει διατάττων·
»«Ἐμπρὸς, ἀκολουθήσωμεν τ' ἀνδρεῖα ταῦτα πλήθη,
»»ὧν ἴχνη αἱματότυπα ὁρᾶτε οὐκ ὀλίγα
»»πρὸς οὐρανὸν νὰ φέρωσι, καὶ ὄχι πρὸς τὴν Στύγα.»

22

»Εἶπε, καὶ εἶδ' ἐγγίζοντα τὸν θάνατόν του χαίρων.
»Ἦτον φαιδρὰ ἡ ὄψις του, πιστεύω κ' ἡ καρδία.
»Σφάζων ἐῤῥίφθη μεταξὺ βαρβάρων ἀνημέρων,
»κ' ἡ καρτεροψυχία του ἦν ἴση τῇ ἀνδρίᾳ.
»Καὶ οὐδ' ὑπῆρχε χάλυβος ἐκ τῶν στεγανωτέρων
»οὐδὲ σκληροῦ ἀδάμαντος ὑπῆρχε πανοπλία,
»τὸ ξίφος ἀναστέλλουσα αὐτοῦ τὸ ἀπολύον.
»Συγχρόνως πλὴν τὸ σῶμά του πληγῶν ἦν ὅλον βρύον.

23

»Δὲν ἦτον πλέον ἡ ζωὴ, ἀλλ' ἡ ἀνδρία ἦτον
»ἡ τὸ ἀδάμαστον αὐτὸ διατηροῦσα πτῶμα.
»Οὐδὲ στιγμὴν ἐπαύσατο πληττόμενος καὶ πλήττων,
»κ' ἔῤῥιπτε, προσβαλλόμενος, νεκρῶν ἐμπρός του στρῶμα,
»ὁπότε γίγας ἄγριος προβὰς, σιδηροχίτων,
»τὴν ὄψιν ἔχων φοβερὰν, ἀπαίσιον δὲ τ' ὄμμα,
»ὁρμᾷ. Μακρὰ συνάπτεται καὶ πεισματώδης πάλη.
»Πλὴν τέλος, τῇ συναῤῥωγῇ πολλῶν, τὸν καταβάλλει.

24

»Οὕτως ὁ ἥρως ἔπεσε. Συμβάντος πικροτάτου!
»Καὶ οὐδεὶς ἔμεν' ἐξ ἡμῶν, οὐδεὶς ἐκδικητής του.
»Ὑμᾶς ἐπιμαρτύρομαι, ὦ ἔνδοξα ὀστᾶ του,
»ὦ αἷμα ῥεῦσαν εἰς τιμὴν ἀγῶνος φιλοχρίστου,
»ὅτι οὐδόλως ἔφυγα τὴν ὄψιν τοῦ θανάτου,
»οὐδόλως τὰς δεινὰς πληγάς, οὐδόλως τοὺς φονεῖς του,
»καὶ ὅτι, ἂν ἐπέτρεπεν ὁ Κύριος ὁ ἄνω,
»διὰ τῶν ἔργων ἄξιος ἐδείχθην ν' ἀποθάνω.

25

»Ζῶν, μόνος ἐκεῖ ἔπεσα ἐγὼ τῶν ἡμετέρων,
»καὶ ἴσως οὐδὲ εἷς ἐστι νὰ μ' ἐκλαμβάνῃ ζῶντα.
»Οὐδέν τι περὶ τῶν ἐχθρῶν γνωρίζω τῶν ἑτέρων,
»διότι μ' ἐγκατέλιπεν ἡ αἴσθησις πεσόντα.
»Ὡς πάλιν δ' εἰς τὰς ὄψεις μου φῶς ἦλθεν, ἀποφέρον
»τὴν περιβάλλουσαν ἀχλὺν, τὴν κρύπτουσαν τὰ ὄντα,
»νὺξ μοὶ ἐφάνη· κ' ἔβλεπε μακρὰν, εἰς τὴν σκοτίαν,
»ὁ ἀδρανής μου ὀφθαλμὸς ὡς ἀμυδρὰν φωτίαν.

26

»Οὐδὲν διέκρινον σαφῶς μακρὰν οὐδὲ πλησίον,
»διότι μόλις αἴσθησις μοὶ ἔμενεν ὀλίγη·
»ἀλλ' ἔβλεπον ὡς ἔξυπνος, εἰς ὕπνον δὲ καμμύων,
»ὅστις καμόντα βλέφαρα νῦν κλείει νῦν ἀνοίγει.
»Πλὴν τῶν τραυμάτων ἤρξατο ὁ πόνος καταπρίων
»τὰ μέλη μου, ὡς τῆς νυκτὸς ᾐσθάνθησαν τὰ ῥίγη,
»καὶ ἅμα τὰ κατέψυξεν ἡ πάχνη τοῦ ἀέρος
»εἰς τὸ γυμνὸν καὶ ὕπαιθρον παρεῤῥιμμένα μέρος.

27

»Ἐν τούτοις βαθμηδὸν τὸ φῶς τὸ ἀσταθὲς προὐχώρει,
»καὶ ψίθυρος μοὶ ἔφθανεν ὡς λόγων δυσνοήτων.
»Ἂν καὶ θολὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἀδρανὴς ἡ κόρη,
»οὐχ ἧττον ἀνεγνώρισεν ἐγγὺς τὸ φῶς πῶς ἦτον·
»κ' ἐμπρός μου δύω ἵσταντο μορφαὶ μανδυοφόροι,
»ἔχουσαι δᾷδας· καὶ «Υἱὲ, μοὶ εἶπεν ἡ φωνή των,
»»πιστεύθητ' εἰς τὸν Κύριον, οὗ πανταχοῦ προφθάνει
»»ἡ χάρις, καὶ τὰς προσευχὰς πρὶν γίνουν προλαμβάνει.»

28

»Οὕτως ὁ εἷς ὡμίλησε, κ' ἐξέτεινε τὴν χεῖρα
»ὑπὲρ ἐμὲ ἡμιθανῆ, ὡς ὅσοι εὐλογοῦσι·
»κ' ἐπρόσθεσεν, ἐπίσημον λαμβάνων χαρακτῆρα,
»λέξεις ἃς οὐδ' ἐνόησα, οὐδ' εἶχον κἂν ἀκούσει.
»«Ἐγέρθητ'», εἶπεν ἔπειτα· καὶ δύναμιν ἐπῆρα,
»κ' ἐγείρομαι· οὐδ' αἱ πληγαὶ τοῦ σώματος πονοῦσι.
»Καὶ (παραδόξου θαύματος!) ᾐσθάνθην πῶς ἀκόμη
»ἐνίσχυε τὰ μέλη μου ἡ παλαιά των ῥώμη.

29

»Ὡς ἐννεὼς τοὺς ἔβλεπον· ὁ νοῦς μου ἠμφισβήτει
»τὸ ἀληθὲς, τὸ βέβαιον, ὡς ὄψεως ἀπάτην.
»Ὁ δ' εἷς των «Ὀλιγόπιστε, μοὶ λέγει· τί σ' ἐκπλήττει;
»»Τί ἔφερε τὴν φρένα σου εἰς ταραχὴν ἐσχάτην;
»»Ἄνθρωποι εἴμεθ' ἀληθεῖς. Μὴ τερατώδη ζήτει.
»»Φέρομεν σάρκα. Τοῦ Χριστοῦ εἴμεθα λάτρεις. Μάτην
»»διὰ ψευδῶν μᾶς εἵλκυεν ὁ πλάνος κόσμος τρόπων.
»»Εἰς τοῦτον ζῶμεν τὸν τραχὺν μεμονωμένον τόπον.

30

»»Ἐμὲ πρὸς σωτηρίαν σου ὁ Κύριος προκρίνει,
»»ὅστις προστάττει πανταχοῦ καὶ πάντων βασιλεύει,
»»καὶ ὅστις δι' οὐτιδανῶν καὶ ἀσθενῶν νὰ γίνῃ
»»τὸ μέγα καὶ θαυμάσιον πολλάκις ἐπινεύει.
»»Αὐτὸς τὸ σῶμ' ἀκήδευτον δὲν δέχεται νὰ μείνῃ
»»οὗ ἡ ἀρειμανὴς ψυχὴ εἰς οὐρανοὺς ἀνέβη,
»»καὶ ὅπερ μέλλει μετ' αὐτῆς λαμπρὸν καὶ κοῦφον πάλιν
»»νὰ ἑνωθῇ ἀθάνατον εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἄλλην.

31

»»Τὸ σῶμα λέγων, ἐννοῶ τὸν εὐγενῆ Συένον,
»»εἰς ὃν ταφὴ ὀφείλεται ἐκ τῶν εὐκλεεστέρων,
»»μνημεῖον πολυτίμητον, καὶ ἄξιον ἐπαίνων
»»τῶν ζώντων, καὶ τῶν γενεῶν τῶν μεταγενεστέρων.
»»Ἀνάβλεψον· τὸν οὐρανὸν ἰδὲ τὸν ἐστιγμένον,
»»καὶ τὸν ὡς ἥλιον λαμπρὸν, τὸν ἕνα τῶν ἀστέρων.
»»Τὸ φῶς αὐτὸ τὸ ζωηρὸν νὰ σ' ὁδηγήσῃ μέλλει
»»τοῦ ἀρχηγοῦ σου ποῦ εἰσὶ τὰ ἐῤῥιμμένα μέλη.»

32

»Κ' ἐκ τοῦ φωστῆρος, μᾶλλον δὲ τοῦ τῆς νυκτὸς ἡλίου
»βλέπω ἀκτὶς καλλίφωτος εὐθὺ νὰ καταβαίνῃ
»ὅπου ἀγνώστως ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ ἀνδρείου,
»καθὼς γραμμὴ ἐξ οὐρανοῦ χρυσῆ καταγομένη.
»Τόσον ἐπλήσθη δὲ φωτὸς τὸ σῶμα ὑπεργείου,
»ὥστ' ἔλαμπε πᾶσα πληγὴ περιαυγαζομένη,
»καὶ καλλυνθὲν ἐξέλιπε πᾶν εἰδεχθές του στίγμα,
»καὶ τὴν μορφήν του ἔλαβε τὸ αἱματῶδες μίγμα.

33

»Ὡς πρὶν, δὲν ἔκειτο πρηνής· ἀλλ' ὡς κατὰ τὸν βίον
»ὁ πόθος του εἰς οὐρανὸν ἀείποτ' ἐπεδήμει,
»καὶ νῦν τὴν ὄψιν ἔστρεφε τῶν ἄστρων ἐναντίον,
»ὡς κοῦφος ν' ἀναπτερωθῇ πρὸς τ' ἄστρ' ἂν ἐπεθύμει.
»Ἡ δεξιά του ἦν κλειστὴ, καὶ ἔσφιγγε πλησίον
»τὸ τεταμένον ξίφος, ὡς εἰς προσβολὴν ἑτοίμη·
»ἡ δ' ἄλλη, εἰς τὸ στῆθός του σεμνῶς ἐσταυρωμένη,
»παρὰ Θεοῦ συγχώρησιν αἰτούμενον ἐμφαίνει.

34

»Τὰ δάκρυά μου ἔπλυνον ἀκόμη τὰς πληγάς του,
»οὐδ' ἐν ἐμοὶ ἐκόπαζε τοῦ πένθους ἡ δριμύτης,
»ὁπόταν, κλίνων ἐλαφρῶς, ἀπὸ τῆς δεξιᾶς του
»τὴν μάχαιραν ἀπέσπασεν ὁ ἱερὸς πρεσβύτης.
»«Ἡ σπάθη, λέγει, τῆς χειρὸς αὐτῆς τῆς στιβαρᾶς του,
»»ἥτις τοσούτων ἔχυσεν αἷμα ἐχθρῶν, καὶ ἥτις
»»εἰσέτι μὲν ὑπέρυθρος, ἠξεύρεις, ὑπερβάλλει
»»πᾶν ὅπλον· ἀνωτέρα της δὲν ἐχαλκεύθη ἄλλη.

35

»»Ἀφ' οὗ ἡ ἄνω ἔνευσε βουλὴ νὰ τὴν χωρήσῃ
»»διὰ θανάτου στυγεροῦ, τοῦ πρώτου της κυρίου,
»»καταχειμένη ἄχρηστος ἐνταῦθα μὴ ἀργήσῃ,
»»καὶ χεὶρ ἂς τὴν ἐκδέχηται ἀνδρείου παρ' ἀνδρείου.
»»Γνώμη καὶ ῥώμη πρὸς τὴν πρὶν ἂς τὴν διέπῃ ἴση,
»»πλὴν μακροτέρα καὶ φαιδρὰ διάρκεια τοῦ βίου.
»»Διὰ τοῦ ὅπλου δὲ αὐτοῦ τοῦ μοίρᾳ εἱμαρμένου
»»αἱματηρὰ ἐκδίκησις ληφθήτω τοῦ Συένου.

36

»»Ὁ Σολιμὰν, ὑφ' οὗ νεκρὸς ἐῤῥίφθη ὁ Συένος,
»»πρέπ' ὑπ' αὐτοῦ τὴν μάχαιραν νὰ φονευθῇ ἐπίσης.
»»Λάβε την. Ὅπου τὸ πιστὸν στρατοπεδεύει γένος
»»τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν, ἐκεῖ νὰ τὴν κομίσῃς.
»»Καὶ μὴ φοβῆσαι, ἂν εἰς σὲ ὁ τόπος εἶναι ξένος,
»»ὅτι δυσκόλους καὶ κλειστὰς διόδους θ' ἀπαντήσῃς·
»»διότ' ἡ χεὶρ ἡ πανσθενὴς νὰ σ' ὁδηγήσῃ μέλλει
»»ἐκείνου, ὅστις σ' ἔφερε, καὶ ὅστις σ' ἀποστέλλει.

37

»»Θέλει ἡ ζῶσά σου φωνὴ, ἣν διετήρησέ σοι,
»»εἰς τὸν φιλόχριστον στρατὸν πανδήμως νὰ κηρύξῃ
»»τὴν τόλμην, τὴν εὐσέβειαν, πρὸς τῇ ἀγρίᾳ ζέσει
»»ἣν εἶχεν εἰς τὸν πόλεμον ὁ ἀρχηγός σου δείξει.
»»Τότε τὸν ἐρυθρὸν σταυρὸν πᾶς ἄλλος νὰ φορέσῃ
»»θενὰ θελήσῃ, προτραπεὶς ἐπὶ τοιαύτῃ νύξει,
»»καὶ ἤδη, κ' ἐν τῷ μέλλοντι μετὰ πολλοὺς αἰῶνας
»»θενὰ ἐξάπτ' ἡ φήμη του εἰς εὐγενεῖς ἀγῶνας.

38

»»Νὰ μάθῃς ἤδη μένει σοι ἐξ οὐρανοῦ τὸ γέρας
»»τῆς ἐκδικήσεως αὐτῆς εἰς τίν' ἀπενεμήθη.
»»Εἰς τὸν Ῥινάλδον, μείρακα, πλὴν τῆς ὡριμωτέρας
»»ἀνδρίας ἀνδρειότερον, ὃς πάντων προεκρίθη.
»»Ὡς τῷ τὴν δώσῃς, παρ' αὐτοῦ εἰπὲ ὅτι τὸ πέρας
»»προσμένουσιν ὁ οὐρανὸς καὶ τῶν λαῶν τὰ πλήθη.»
»Ἀλλ' ἐν ᾧ ἤκουον αὐτοῦ τοιαῦτα φθεγγομένου,
»ὑπ' ἄλλου νέου θαύματος ἐθορυβήθην ξένου.

39

»Ἐκεῖ ὅπου κατέκειτο, ἐμπρός μου παραχρῆμα
»βλέπω, καὶ τάφος αἴρεται εὐρὺς τὰς διαστάσεις.
»Τ' ἀκήδευτά του λείψανα ἐνέκλεισε τὸ μνῆμα·
»οὐδὲ τὸ πῶς ἐνόησα οὐδὲ τὰς περιστάσεις·
»καὶ τ' ὄνομά του ἔλεγε, τὰς πράξεις του ἐτίμα
»δι' ἐπιγράμματος σεμνοῦ κεχαραγμέν' ἡ βάσις.
»Ἐκπεπληγμένος ἔμεινα, οὐδ' ἔπαυον θαυμάζων,
»νῦν πρὸς τὰ μάρμαρ' ἀφορῶν, νῦν τὴν γραφὴν σπουδάζων.

40

»«Θὰ κεῖτ' ἐδῶ, προσέθηκεν ἐκεῖνος, τεθαμμένον
»»τὸ σῶμα τοῦ κυρίου σου ἐν μέσῳ τῶν ἑταίρων·
»»τὰ πνεύματά των δ' εἰς δεσμὸν θὰ ζῶσ' ἡγιασμένον,
»»διηνεκῶς εὐδαίμονα ἐπάνω τῶν αἰθέρων.
»»Ἀλλ' ἤδη σὺ ἀπόστηθι, τὰ δάκρυα ξηραίνων.
»»Καιρός σοι ἀναπαύσεως. Ἐλθὲ (εἶπεν ὁ γέρων),
»»καὶ παρ' ἐμοὶ κατάλυσον. Ὡς λύσῃ δὲ τὰ σκότη,
»»εἰς νέους δρόμους ἡ ἀκτὶς θὰ σ' ὁδηγήσ' ἡ πρώτη.»

41

»Σιγᾷ, καὶ νῦν διὰ κρημνῶν καὶ νῦν δι' ἀνηφόρων
»τὰ βήματά μου ὁδηγεῖ, δυσχρήστου ὀπαδοῦ του.
»Τέλος εἰς κοῖλον, ἄγριον καὶ σπηλαιώδη χῶρον
»διὰ τῶν βράχων φθάνομεν. Ἐντὸς τοῦ ἄντρου τούτου
»μεταξὺ λύκων κατοικεῖ καὶ ἄρκτων αἱμοβόρων,
»ἀλλ' ἀσφαλὴς καὶ ἄφοβος, μετὰ τοῦ μαθητοῦ του·
»διότι ὅσον οὐδ' ἀσπὶς, οὐδὲ θωράκων λέπη,
»τὸ στῆθος, ἔστω καὶ γυμνὸν, ἡ ἀθωότης σκέπει.

42

»Ἦτον λιτὸν τὸ δεῖπνόν των, ἦτον σκληρὰ ἡ κλίνη,
»καὶ εἰς αὐτὴν ἀνέπαυσα τὰ μέλη κατακλίνων.
»Πλὴν μόλις τῆς ἀνατολῆς τὸ χάραγμα φαιδρύνει
»ἡ πρώτη λάμψις τῶν χρυσῶν καὶ πορφυρῶν ἀκτίνων,
»οἱ ἐρημῖται ἄγρυπνοι ἠγέρθησαν ἐκεῖνοι
»εἰς προσευχὴν ἑωθινὴν, κ' ἠγέρθην μετ' ἐκείνων.
»Καὶ ἀσπασθεὶς τὴν δεξιὰν τοῦ ἱεροῦ πρεσβύτου,
»ἐστράφην ὅπου μ' ἔπεμπεν ἡ ἔνθεος φωνή του.»

43

Εἶπεν αὐτὰ ὁ Γερμανός. Αὐτῷ δὲ ἀπεκρίθη
ὁ Βουλλιών· «Μοὶ ἔφερες εἰδήσεις, ὦ ἱππότα,
»σκληρὰς, δι' ἃς τὸ στράτευμα βαθέως ἐλυπήθη,
»διότι ἀναγγέλλουσι δεινὰ συμβεβηκότα.
»Εἰς μίαν ὥραν ἔφαγε τὸ χῶμα τόσα πλήθη
»καὶ εἰς ἡμᾶς παμφίλτατα, κ' εἰς τὴν ἀνδρίαν πρῶτα·
»καὶ οἷος κεραυνὸς τὴν γῆν ἐπὶ στιγμὴν θαμβώσας
»ἐνέσκηψε, καὶ ἔπεσε σβεσθεὶς ὁ κύριός σας.

44

»Πλὴν τί; Σφαγῆς περικλεοῦς! Θανάτου μακαρίου
»ὑπὲρ κατάκτησιν χωρῶν καὶ ὑπὲρ πάντα πλοῦτον!
»Ποτὲ ἡ δάφνη τῶν μαχῶν ἐκ τοῦ Καπιτωλίου
»δὲν ἀπεδόθ' ἡ ἔνδοξος ὑπὲρ νικῶν τοιούτων.
»Ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ φωταυγοῦς καὶ τοῦ ἐπουρανίου
»ἦραν αὐτοὶ τὸν στέφανον τοῦ ἔργου τοῦ καλοῦ των
»ἀθάνατον· κ' ἐκεῖ καθεὶς δεικνύων ὅσας φέρει,
»νομίζω, εὐκλεεῖς πληγὰς, καυχᾶται κ' ἐπιχαίρει.

45

»Σὺ δ' εἰς τοῦ κόσμου τὸν στρατὸν κινδύνους καὶ στερήσεις
»ἀκόμη νὰ ὑφίστασαι ἀφ' οὗ σοὶ ἐπετράπη,
»διὰ τὸν θρίαμβον αὐτῶν ἐπίχαιρε ἐπίσης.
»Ἂς σοὶ φαιδρύνῃ τὴν ψυχὴν ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀγάπη.
»Τοῦ δὲ Βερτόλδου ὁ υἱός, ὃν ἦλθες νὰ ζητήσῃς,
»δὲν εἶναι μεταξὺ ἡμῶν, καὶ ἀλλαχοῦ ἐτράπη.
»Νὰ τὸν ζητήσῃς δι' ὁδῶν μὴ θέλῃς ἀβεβαίων,
»καὶ ἀσφαλὲς περίμεινον νὰ μᾶς δοθῇ τι νέον.»

46

Εἰς τὰς τοιαύτας σκέψεις των τὸ φιλικὸν τῶν πλείστων
πρὸς τὸν Ῥινάλδον αἴσθημα θερμὸν ἀναγεννᾶται·
καὶ «Οἴμοι! λέγουσι πολλοί· ἐν μέσῳ τῶν ἀπίστων
»ὁ νεανίας ὁ χρηστὸς τίς οἶδε ποῦ πλανᾶται;»
Κ' εἰς κύρωσιν τῶν λόγων των πρὸς τὸν Δανὸν καθείς των
πῶς τὰς ἀνδραγαθίας του ἐγνώρισε καυχᾶται.
Ὁ δέ, ἀκούων τοὺς πολλούς, ἐνδόξους του θριάμβους
εἰς συνεχῆ ἀφήγησιν, πληροῦται ὑπὸ θάμβους.

47

Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἐνθύμησις τοῦ νέου, τὰς καρδίας
τοῦ πλήθους τῶν στρατιωτῶν εἰς οἶκτον συνεκίνει,
νέοι ἐπέστρεψαν πολλοὶ ἀπὸ λεηλασίας,
εἰς ἣν ἐξέδραμον, καθὼς πολλάκις εἶχε γίνει.
Συνήγαγον δὲ κ' ἔφερον αὐτοὶ μετ' ἀφθονίας
καὶ ἐριοῦχα ποίμνια καὶ κερασφόρα κτήνη,
ἀκόμη καὶ γεννήματα ὀλίγα, καὶ προσέτι
κριθάς, καὶ εἴ τι ὁ ἱππεὺς τῷ ἵππῳ παραθέτει.

48

Ἐκτὸς δὲ τούτων, ἔφεραν καὶ δείγματ' ἀφορήτου
μεγίστου δυστυχήματος, καὶ πιθανῶς βεβαίου,
τὸ ῥάκος τοῦ εἰς αἵματα βαφέντος ἐπενδύτου,
καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν τοῦ ἥρωος τοῦ νέου.
Φήμη διέτρεξεν εὐθύς. —Τίς ἦν ἐπ' ἀποῤῥήτου
ὅστις σιγῶν θὰ ἔμενε τοσοῦτον ἀπευκταίου;—
Ὁ λόγος ἦν ἀμφίβολος· ἀλλ' ἅπαντες ὁρμῶσι
νὰ μάθωσι, ν' ἀκούσωσι, τὰ ὅπλα νὰ ἴδωσι.

49

Τὸν θώρακα ἐγνώρισαν αὐτοῦ τὸν φωτοβόλον,
τὸν μέγαν, ὄρνιν ἔχοντα ἀντ' ἄλλων ἐμβλημάτων,
ὡς στρέφει πρὸς τὸν ἥλιον, πρὸς τ' οὐρανοῦ τὸν θόλον,
τοὺς νεοσσοὺς, πρὶν εὔρωστοι ἀρθῶσ' εἰς τὰ πτερά των.
Ἂν ὄχι μόνος, ἔστιλβε πολλάκις πρῶτος ὅλων
εἰς τὰς παλαίστρας τῶν μαχῶν καὶ τῶν κατορθωμάτων·
καὶ ἤδη, ὅτε βλέπωσι πῶς αἷμα τὸν μολύνει
συντετριμμένον, θλίβονται καὶ μαίνονται ἐκεῖνοι.

50

Παντοῖα ἐψιθύριζον, κ' ἐξέταζον τὰ πλήθη
τὰ αἴτια τοῦ φόνου του καὶ τὰ συμβεβηκότα.
Τὸν Ἀλιπράνδον δὲ, παρ' οὗ ἡ λεία ἐσυλήθη
ἐκάλεσεν ὁ Βουλλιὼν, καὶ τοῦτον, παρεστῶτα,
ἄνδρα τὴν φρέν' ἀδούλωτον, τὴν γλῶσσαν φιλαλήθη
καὶ ἀφελῆ, καταλεπτῶς τοιαῦτα τὸν ἠρώτα·
«Τὰ ὅπλα ταῦτα ποῦ καὶ πῶς εὑρέθησαν, εἰπέ μοι.
»Εἴ τι καλὸν, εἴ τι κακὸν, οὐδὲν ἀπόκρυπτέ μοι.»

51

Κ' ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο· «Μακρὰν, ἐν ἀποστάσει
»ἣν πεζοδρόμος ἐν δυσὶν ἡμέραις διατρέχει,
»κατὰ τὴν Γάζαν, εἴχομεν μικρὰν κοιλάδα φθάσει,
»ἥτις εἰς λόφους κλείεται καὶ τῆς ὁδοῦ ἀπέχει.
»Προῤῥέων δὲ ἀφ' ὑψηλοῦ, διέρπων εἰς τὰ δάση,
»ῥύαξ βραδὺς καὶ ἥσυχος τὸν τόπον διαβρέχει.
»Δασὺ ἐνταῦθα, σύσκιον καὶ σύδενδρον τὸ ὄρος,
»εἶν' εἰς κρυπτίας πρόσφορος καὶ εἰς ἐνέδρας χῶρος.

52

»Ἐδῶ ζητοῦμεν ποίμνια μὴ εὕρωμεν, ἐλθόντα
»τὴν χλόην νὰ βοσκήσωσι τὴν παραποταμίαν.
»Τὰ χόρτα αἴφνης βλέπομεν αἷμα πυκνὸν πιόντα,
»κ' ἐν αὐτοῖς κείμενον νεκρὸν ὁπλίτην νεανίαν.
»Ἰδόντες ἐταράχθημεν τὰ ὅπλα, γνωστὰ ὄντα,
»ἂν κ' εἶχον ὅλα μιανθῇ εἰς αἷμα κ' εἰς κονίαν.
»Τὸ πρόσωπόν του νὰ ἰδῶ ἠθέλησα. Ὦ λύπη!
»Εὑρίσκω ὅτ' ἡ κεφαλὴ εἶχε κοπῇ, καὶ λείπει.

53

»Ἡ δεξιά του ἔλειπεν ὁμοίως, καὶ μυρίων
»ἔφερε στίγματα πληγῶν τὸ στῆθος, ὁ κορμός του.
»Τὸ κράνος ἔκειτο κενὸν παρέκει, καὶ πλησίον
»τὸ τανυσίπτερον πτηνὸν, ὁ λόφος ὁ λευκός του.
»Νὰ ἐρωτήσω ἤθελον, δὲν ἤξευρον δὲ ποῖον,
»ὁπότε μετὰ χωρικοῦ συμπίπτομεν ἀγνώστου
»καὶ μόνου, ὅστις ἐμπεσὼν εἰς ὁπλοφόρα πλήθη,
»στρέφει τὸ βῆμα πρὸς φυγὴν, διότι ἐφοβήθη.

54

»Πλὴν συνελήφθη διωχθείς. Νὰ ἔλθῃ διατάττω,
»καὶ ἀπεκρίνετ' ὡς ἐγὼ ἠρώτων ἐξετάζων·
»Ἐντὸς τοῦ δάσους, ἔλεγε, τὴν χθὲς ὡς ἐπλανᾶτο,
»εἶδεν, ὁπλῖται ἤρχοντο, κ' ἐκρύβη ἐνδοιάζων.
»Ἀρτίτομος εἰς τοῦ ἑνὸς τὴν χεῖρα ἐξηρτᾶτο
»ξανθὴ τὴν κόμην κεφαλὴ, κ' εἶχ' αἷμ' ἀποσταλάζον.
»Καθ' ὅσον παρετήρησε, νομίζει νεανίου
»πῶς ἦτον, ἐκ τοῦ πώγωνος τοῦ ὅλως ἀγενείου.

55

»Τὸν εἶδε πῶς τὴν κεφαλὴν ὀλίγον μετὰ τοῦτο
»ἀπὸ τοῦ ἐφιππίου του ἐξήρτησεν εἰς πήραν.
»Προσέθηκε δ' ἐκ τῆς στολῆς σαφῶς πῶς ἐδηλοῦτο
»ὅτι ἀνῆκον οἱ ἱππεῖς εἰς ἡμετέραν μοῖραν.
»Ἐγὼ δὲ ἀπεγύμνωσα τὸ σῶμα ἐν τοσούτῳ,
»κ' εἰς μόνην τὴν ὑπόνοιαν τὰ δάκρυα μ' ἐπῆραν.
»Τὰ ὅπλα δὲ παρέλαβον, ἀφήσας ὁδηγίας
»νὰ τῷ δοθῶσιν αἱ τιμαὶ ἀξίας του κηδείας.

56

»Ἀλλ' ἂν ὑπώπτευσα ὀρθῶς, ἂν ὃς νομίζω ἔστι,
»ἄλλης κηδείας ἄξιος καὶ τελετῶν εἶν' ἄλλων.»
Ὁ Ἀλιπράνδος, ὡς εἰπὼν, ἐν σιωπῇ ἀπέστη,
περὶ τοῦ τίς ὁ φονευθεὶς οὐδόλως ἀμφιβάλλων.
Ἀλλὰ στενάξας, σκυθρωπὸς ὁ Γοδεφρεῖδος ἔστη,
κ' αἱ τεθλιμμέναι φρένες του ἀμφίῤῥοπ' ἦσαν μᾶλλον.
Καὶ νὰ πεισθῇ ἀπὸ πηγῶν ζητεῖ ἀναντιῤῥήτων
τίς ὁ ἀκέφαλος κορμὸς, καὶ ὁ φονεὺς τίς ἦτον.

57

Ἐν τούτοις ἤδη τῆς νυκτὸς ὁ πέπλος ἐπεχύθη
ἐπὶ τῆς γῆς, κ' εἰς τ' οὐρανοῦ τ' ἀπέραντα πεδία.
Ὁ ὕπνος δὲ ὁ νηπενθὴς, ἡ τῶν δεινῶν μας λήθη,
καὶ τὰς φροντίδας ἔλυε καὶ τὰς αἰσθήσεις ἴα.
Σὺ μόνος δὲ, ὦ Ἀργιλλὰν, φλεγόμενος τὰ στήθη,
ὑπ' ἀλγηδόνος τήκεσαι, σκεπτόμενος παντοῖα·
κ' ἡ τρικυμία τῆς φρενὸς νὰ ἔλθῃ δὲν ἀφήνει
εἰς τ' ἄγρυπνά σου βλέφαρα τοῦ ὕπνου ἡ γαλήνη.

58

Αὐτοῦ ὁ λόγος ἦν θρασὺς, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του
ἦσαν δριμέα, ζέουσα ἡ τῶν φρενῶν του στάσις·
καὶ ἀνετράφη, γεννηθεὶς παρὰ τὸν ῥοῦν τοῦ Τρόντου,
εἰς ἐμφυλίους ἔριδας καὶ εἰς ἐπαναστάσεις.
Ἀλλ' ἐξωρίσθη ἔπειτα, καὶ διὰ τῶν σφαγῶν του
τὸ αἷμα λαῦρον ἔῤῥευσε διὰ τῆς χώρας πάσης,
μέχρις οὗ τέλος, πόλεμον εἰς τὴν Ἀσίαν φέρων,
στεφάνους νέους ἔδρεψε δαφνῶν εὐγενεστέρων.

59

Μόλις τὴν πρώτην ἔκλεισεν αὐγὴν τὰ βλέφαρά του,
ἀλλ' οὐδ' εἰς ὕπνον κλείονται οὐδὲ εἰς ἠρεμίαν·
εἰς φρίκην μᾶλλον, φοβερὰν καθὼς τὴν τοῦ θανάτου,
ἣν εἰς αὐτὸν ἐνέχυσεν ἡ Ἀληκτὼ, ἀγρίαν.
Εἰς βάσανον τὰ ὄνειρα εἰσὶ τ' ἀπατηλά του,
καὶ ἂν καὶ ἤδη ὑπνωττε, δὲν εἶχεν ἡσυχίαν·
διότι τερατεύεται ἡ Ἐριννὺς, καὶ πλάττει
ποικίλα, ἀποτρόπαια, καὶ τὸν καταταράττει.

60

Τῷ παριστᾷ ἀκέφαλον κορμὸν γιγαντιαῖον,
ἐστερημένον τῆς μιᾶς χειρὸς, τῆς δεξιᾶς του·
καὶ νεκρωσίμως πελιδνὴ, ὑγρὰ εἰς αἷμα ῥέον,
ἐξήρτηται ἡ κεφαλὴ ἐκ τῆς ἀριστερᾶς του.
Τὸ ἄψυχον δὲ πρόσωπον ὡμίλει ἀναπνέον,
καὶ προηγεῖτ' ὀλοφυρμὸς τοῦ λόγου του ἑκάστου·
κ' ἔλεγε· «Φύγε, Ἀργιλλάν. Δὲν βλέπεις; ἢ τυφλώττεις;
»Αὗτ' αἱ σκηναὶ εἰσὶ φρικταὶ, ὁ ἀρχηγὸς προδότης.

61

»Κατὰ τοῦ Γοδεφρείδου τίς, ὦ φίλοι, τοῦ αἰσχίστου,
»καὶ τίς κατὰ τῶν δόλων του θὰ σᾶς ἐξασφαλίσῃ;
»Ὁ φθόνος τὰ ἐνδόμυχα βιβρώσκει τῆς ψυχῆς του.
»Φονεύς μου ἤδη, σκέπτεται καὶ σᾶς πῶς ν' ἀφανίσῃ.
»Ἀλλ' ἂν ἐπαίνου ἀληθῶς ἐφίησαι ἀρίστου,
»ἡ χείρ σου ἂν τὴν ἀρετὴν ποθῇ νὰ προασπίσῃ,
»μὴ φεῦγε, μή. Ὁ τύραννος τὸ πνεῦμ' ἂς παραδώσῃ,
»ὅπως τὴν ὠργισμένην μου ψυχὴν ἐξιλεώσῃ.

62

»Παρὰ σοὶ ἔσομαι, σκιὰ ὀργῆς, σκιὰ σιδήρου
»καὶ τιμωρίας. Δι' ἐμοῦ τὴν χεῖρα καθοπλίσεις.»
Τοιαῦτα εἶπε· καὶ εἰπὼν, τὸ πνεῦμά του ἐπλήρου
δεινῆς μανίας, καὶ φλογὸς ἐνάγχως ἐκραγείσης.
Οἱ ὀφθαλμοί του στρέφονται, λυθέντος τοῦ ὀνείρου,
δηλητηρίου ἐνταὐτῷ ἀνάπλεοι καὶ λύσσης·
καὶ ἔνοπλος, μετὰ πολλῆς ἀνυπομονησίας
ἀνεγερθεὶς, τοὺς μαχητὰς καλεῖ τῆς Ἰταλίας.

63

Εἰς θέσιν δὲ τοὺς συγκαλεῖ, καθ' ἣν ἀνηρτημένα
εἰσὶ τὰ ὅπλα τοῦ καλοῦ Ῥινάλδου, κ' ἑπομένως
τὴν πρᾶξιν ἣν ὑπώπτευσε, τὴν λύσσαν ἣν ἐγέννα
εἰς τραχὺν λόγον καὶ πικρὸν ἐκθέτ' ἠγριωμένος.
«Ὡς πότε θενὰ κλίνωμεν, τοῖς λέγει, τὸν αὐχένα
»εἰς βάρβαρον, τυραννικὸν, ἐστερημένον γένος
»καὶ λογικοῦ καὶ πίστεως, ὃ δὲν θὰ ἠμπορέσῃ
»οὐδ' ὁ χρυσὸς, οὐδ' ὅλον μας τὸ αἷμα νὰ χορέσῃ;

64

»Δι' ὅσας μᾶς ἐπέφερον πληγὰς καὶ δι' ὁποίας,
»βαρείας, ἀτιμωτικὰς, οἱ ἄνομοί των νόμοι,
»καὶ βάσανα ἑπταετῆ, ἐπὶ χιλιετίας
»ἡ Ἰταλία θὰ πονῇ, καὶ θὰ φρυάττ' ἡ Ῥώμη.
»Ν' ἀναπολήσω περιττὸν τὴν γῆν τῆς Σικελίας
»πῶς τοῦ Ταγκρέδου ἔλαβεν ἡ φρόνησις κ' ἡ ῥώμη·
»καὶ σήμερον προδοτικῶς εἶν' ἕρμαιον τῶν Γάλλων,
»καὶ δόλος ὑπεσκέλισε τὴν ἀρετὴν τῶν ἄλλων.

65

»Τί νὰ τὰ λέγω, ἂν χειρὸς ταχύτης ἀπαιτῆται
»ἢ ἐὰν δύναμις νοὸς, ἂν τολμηρὰ καρδία,
»πῶς πάντοτ' ἕνα ἐξ ἡμῶν βεβαίως θὰ ἴδῆτε
»πρῶτον, τὸν σίδηρον, τὸ πῦρ νὰ φέρ' εἰς τὰ πεδία.
»Ἂν δὲ λαφύρων καὶ δαφνῶν διανομὴ τελῆται
»εἰρήνη ὅτ' ἐπικρατεῖ κ' ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ,
»τότε ἡμῶν οὐδέτερα, ἀλλ' εἶν' αὐτῶν ἐπίσης
»χρυσὸς, τιμαὶ καὶ θρίαμβος, καὶ τῶν χωρῶν αἱ κτήσεις.

66

»Τίς ἄλλοτε ἀγανακτῶν ἡμῶν ἢ ἐπικρίνων
»κατὰ τοιούτων ἤγειρε φωνὴν ἀδικημάτων;
»Τὰ παρατρέχ' ὡς ἐλαφρά. Ἐξήλειψεν ἐκείνων
»τὴν μνήμην πρᾶξις στυγερά, τῶν ἀνοσιωτάτων.
»Ναί, τοῦ Ῥινάλδου οἱ φονεῖς εἰσὶ καὶ ἀνθρωπίνων
»καὶ θείων καταπατηταὶ νομίμων καὶ πραγμάτων.
»Καὶ δὲν βροντᾷ ὁ οὐρανός, ἡ γῆ δὲν θεν' ἀνοίξῃ
»ἐντὸς τῆς αἰωνίας της σκοτίας νὰ τοὺς πνίξῃ;

67

»Ἐκεῖνον ἐθανάτωσαν ὃς ἦν ἀσπὶς καὶ σπάθη
»τῆς ἡμετέρας πίστεως· καὶ τίς τὸν ἐκδικεῖται;
»Τί λέγω νὰ ἐκδικηθῇ; Τίς κἂν ἀπεπειράθη
»νὰ τὸν κηδεύσῃ; Ἄταφος εἰς χῶμα γυμνὸν κεῖται.
»Θέλει καθείς σας, ἀδελφοί, τίς ὁ φονεὺς νὰ μάθῃ;
»Μὴ εἶναι ἄρ' ἀπόῤῥητον, ἢ μὴ τὸν ἀγνοεῖτε;
»Τίς δὲν ἠξεύρ' ἡ ἀρετὴ ὁπόσον τῶν Λατίνων
»τὸν Γοδεφρεῖδον ἐνοχλεῖ, κεντᾷ τὸν Βαλδουΐνον;

68

»Ἀλλ' ἄλλους λόγους τί ζητῶ; Τὸν οὐρανὸν ὀμνύων,
»σᾶς λέγω, τὸν παιδεύοντα ἐπιορκίαν πᾶσαν.
»Ὁπότε τ' ἄστρα τῆς νυκτὸς πρὸς τὴν αὐγὴν ὠχρίων,
»ἀεροπλάνητον σκιὰν τὸν εἶδα καταβᾶσαν.
»Ὢ θέαμα! ὢ ἔγκλημα τοῦ Γοδεφρείδου ποῖον,
»νέα ἡμῖν ἐγκλήματα πολλὰ παρασκευάσαν!
»Τὸν εἶδα· δὲν ἦν ὄνειρον. Ὅπου τὸ βλέμμα τρέπω,
»κ' ἐκεῖνος ὁμοῦ τρέπεται, καὶ πανταχοῦ τὸν βλέπω.

69

»Καὶ ἤδη τί θὰ πράξωμεν; Εἰς χεῖρας τὰς ἐναίμους
»τὸ σκῆπτρον θ' ἀνεχώμεθα νὰ μένῃ τοῦ προστάτου,
»τοῦ κυβερνήτου τῶν λαῶν; Ἢ ὅπου τὰς ἠρέμους
»πλουσίας χώρας πλημμυροῖ τὸ ῥεῦμα τοῦ Εὐφράτου
»θ' ἀπέλθωμεν, ὅπου λαοὺς πλουτίζοντ' ἀπολέμους
»εἰς τόσας πόλεις φέρουσι τροφὴν τὰ κύματά του;
»Θὰ φέρωσι καὶ εἰς ἡμᾶς. Θὰ γίνωσ' ἡμῶν λεία,
»κ' εἰς αὐτὰς ξέν' ἡ φραγκικὴ θὰ μείνῃ βασιλεία.

70

»Ἀπέλθωμεν, ἂν θέλητε. Ἀφήσωμεν τὸν φίλον,
»τὸν ἥρω' ἀνεκδίκητον ἀφήσωμεν ἐκεῖνον.
»Καὶ ὅμως, ζωηρότερον ἂν εἴχετε τὸν ζῆλον,
»οὐδ' ἦν εἰς τὴν καρδίαν σας ὑπόψυχρος καὶ σβύνων,
»τὸν ὄφιν ὅστις ἔφθειρε διὰ τεχνῶν ποικίλων,
»διὰ λοιμώδους ἐπαφῆς τὸ ἄνθος τῶν Λατίνων,
»θενὰ τὸν ἐφονεύομεν, ὅπως, φρικτὸν τὸ πέρας,
»διὰ τοῦ παραδείγματος, πᾶν ἐκφοβίσῃ τέρας.

71

»Ἐγὼ θὰ ἤθελον, ἐγώ,— ἀνίσως τῆς ἀνδρίας
»τῆς τόσον ἐγνωσμένης σας ἡ τόλμη ἦτον ἴση,—
»τὴν ποινὴν σήμερον ἐντὸς ἐκείνης τῆς καρδίας,
»τῆς φωλεᾶς τῶν κακιῶν αὐτοχειρὶ βυθίσει.»
Οὕτως ὡμίλει ἐμμανής, καὶ τῆς αὐτοῦ μανίας
κατώρθωσεν ἡ γλῶσσά του τοὺς ἄλλους νὰ ἐμπλήσῃ.
«Ὅπλα!» φρυάττει· κ' ἐνταυτῷ ἡ ταραχωδεστάτη
ὁμήγυρις «ὅπλα!» ὁμοῦ κραυγάζουσα φρυάττει.

72

Ἡ Ἀληκτὼ τὴν χεῖρά της κινεῖ ἐξοπλισθεῖσα,
καὶ εἰς τὸ αἷμά των ὀποὺς φαρμακεροὺς μιγνύει.
Τῆς διανοίας ἔκστασις, καὶ μανιώδης λύσσα
αἱμοδιψής, τὰς φρένας των ταράττει καὶ μεθύει.
Ἡ λύμη δ' ἀπὸ τῶν σκηνῶν αὐτῶν διαδοθεῖσα
ἐξέρπει, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν στρατόπεδον εἰσδύει·
καὶ πρῶτον ἐπινέμεται τῶν Ἑλβετῶν τὰ πλήθη·
εἶτα τῶν Ἄγγλων ὑπ' αὐτῆς τὸ ἔθνος προσεβλήθη.

73

Οὐ μόνον δὲ πρὸς τὸ φρικτὸν τῆς ἀνομίας, οὔτε
πρὸς μόνον τὸ δημόσιον κακὸν ἀγανακτοῦσι.
Πᾶσ' ἀφορμὴ ἐγκλήσεως ἀρχαίας συνενοῦται,
τροφὴν καὶ νέαν ἔντασιν διδοῦσα τῇ παρούσῃ.
Πᾶσα τὸ πρὶν κοπάσασα ὀργὴ ἀνανεοῦται.
Λαὸν τοὺς Φράγκους ἀσεβῆ, τυραννικὸν καλοῦσι,
κ' εἰς θορυβώδεις ἀπειλὰς τὸ μῖσός των ἐκρέον,
δὲν μένει συνεχόμενον εἰς τὰς καρδίας πλέον.

74

Οὕτως εἰς κοῖλον χάλκωμα τὸ ὕδωρ ὅταν βράζῃ
ἐπὶ φωτίας μαλερᾶς, ὀγκοῦται καὶ καπνίζει.
Δὲν συγκρατεῖται ἑαυτοῦ ἐντὸς, ἀλλὰ καχλάζει,
καὶ πλημμυροῦν, ὑπερπηδᾷ τὰ χείλη, καὶ ἀφρίζει.
Οὐδεὶς τὴν ἄφρονα ὁρμὴν αὐτῶν καθησυχάζει·
ὀλίγων ἡ ἀλήθεια τὸ φρόνημα φωτίζει.
Ὁ Γουλλιέλμος, Κάμιλλος, Ταγκρέδης, εἶν' ἀπόντες,
κ' οἱ ἄλλοι, οἱ τὴν δύναμιν ἀνώτεροί των ὄντες.

75

Τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖράς του καθεὶς ἀγρίως πάλλει
μετὰ θορύβου, ταραχῆς καὶ ἀταξίας πάσης.
Κροτοῦσι σάλπιγγες, κραυγὴ ἐγείρεται μεγάλη,
ἠχεῖ παιάν, καὶ φοβερὰ ὁρύεται ἡ στάσις.
Πρὸς Βουλλιῶνα δ' ἄγγελοι ἄλλοθεν ἦλθον ἄλλοι,
νὰ ὁπλισθῇ προτρέποντες διὰ τὰς περιστάσεις.
Πρῶτος δὲ πάντων ἔνοπλος ὁ Βαλδουΐνος φθάνει,
καὶ θέσιν παρὰ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ καταλαμβάνει.

76

Ὁ δ', ὡς τὴν φύσιν ἤκουσε τῶν κατηγοριῶν των,
τὸ βλέμμα στρέφ' εἰς οὐρανόν, εἰς ὃν ἐλπίδα ἔχει·
«Σὺ ὁ ἐτάζων τοὺς νεφρούς, ὦ Κύριε τῶν ὄντων,
»ἠξεύρεις αἷμ' ἀδελφικὸν τὰς χεῖράς μου ἂν βρέχῃ.
»Σὺ ἆρον, λέγει, τὴν ἀχλὺν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν των,
»καὶ τὴν ὀργὴν κατάστειλον ἥτις αὐτοὺς κατέχει.
»Ἡ ἀθωότης μου, γνωστὴ τῇ σῇ δικαιοσύνῃ,
»δὸς κ' εἰς τὸν κόσμον τὸν τυφλὸν πασίγνωστος νὰ γίνῃ.»

77

Εἶπε, καὶ εἰς τὰς φλέβας του ᾐσθάνθη ἐγχυθεῖσαν
νέαν τινὰ θερμότητα ἐξ οὐρανοῦ ἀήθη,
ἔναυσμα ῥώμης εὐγενοῦς τὴν ὄψιν του φωτίσαν
ὡς δι' ἐλπίδος ὑψηλῆς· κ' ἡ τόλμη του ηὐξήθη.
Χωρεῖ μετὰ τῶν φίλων του ἀφόβως, ὅπου ἦσαν
τὰ ἐπαναστατήσαντα ὑπὲρ Ῥινάλδου πλήθη.
Κλαγγὴ τῶν ὅπλων πέριξ του καὶ ἀπειλὴ φρυάττει.
Ἀλλὰ τὸ βῆμά του οὐδὲν βραδύνει καὶ ταράττει.

78

Φέρ' εἰς τὰ νῶτα θώρακα, φέρει λαμπρὸν χιτῶνα
ἐκ τῶν ὑπὲρ συνήθειαν ποικίλων καὶ πλουσίων.
Ἔχει τὸ πρόσωπον γυμνὸν, γυμνὴν ὡς τὸν ἀγκῶνα
τὴν χεῖρα. Θεῖον ἐπ' αὐτοῦ ἐκλάμπει μεγαλεῖον.
Κρατεῖ τὸ σκῆπτρον τὸ χρυσοῦν· καὶ ταῦτα ἔχων μόνα
τὰ ὅπλα, ταῖς ὁρμαῖς αὐτῶν ἐτάχθη ἐναντίον.
Τοιοῦτος δὲ, τοῖς ὁμιλεῖ διὰ τοιούτου τρόπου,
καὶ ἡ φωνή του φαίνεται οὐχὶ φωνὴ ἀνθρώπου·

79

«Ποῖα φρυάγματ' ἀπειλῶν ἀκούω, κραυγὰς πόσας;
»καὶ τίνας βλέπω ἀπειθεῖς καὶ τῶν φρενῶν ἐκστάντας;
»Αὔτ' εἰς ἐμὲ ἡ πίστις σας; Αὐτὸς ὁ σεβασμός σας
»εἰς πάσας τὰς θυσίας μου καὶ τοὺς ἀγῶνας πάντας;
»Ἐφάνην λοιπὸν ὕποπτος εἰς ὄμματα τινός σας,
»καὶ ἀντ' ἐμοῦ πιστεύετε λοιπὸν τοὺς συκοφάντας;
»Ἀκόμ' ὑπολαμβάνετε εἰς δικαιολογήσεις
»πῶς θέλω ἴσως καταβῇ, ἢ ἴσως εἰς δεήσεις;

80

»Ποτὲ ὁ κόσμος, ὃν πληροῖ τῶν ἔργων μου ἡ φήμη
»μὴ γένοιτο νὰ μὲ ἰδῇ ἐν τόσῃ ταπεινώσει.
»Τὸ σκῆπτρον τοῦτο, τῶν λαμπρῶν ἀγώνων μου ἡ μνήμη,
»καὶ ἡ ἀλήθεια, αὐτὰ θὰ μ' ὑπερασπισθῶσι.
»Ἀλλ' ἤδ' ἡ ἐπιείκεια προτιμητὴ ἐστί μοι,
»καὶ θέλω ὅλ' οἱ ἔνοχοι νὰ μὴ τιμωρηθῶσι.
»Πρὸς χάριν τοῦ Ῥινάλδου σας, διὰ τὰς ἀρετάς σας
»τὰς ἐπιλοίπους, συγχωρῶ τὰ παραπτώματά σας.

81

«Ἂς ἀποτίσῃ τὸ κακὸν διὰ τοῦ αἵματός του
»ὁ Ἀργιλλὰν, ὁ πρώτιστος τῆς στάσεως ἐργάτης,
»ὅστις ἀπὸ προφάσεως ἀσήμου καὶ ἀγνώστου
»εἰς τὴν σαγήνην ἔσυρε καὶ ἄλλους τῆς ἀπάτης.»
Ἤστραπτον φλόγες, κεραυνοὶ ἀπὸ τοῦ βλέμματός του,
ὡς ἔλεγεν, ἐκφράσεως μεγαλοπρεπεστάτης.
Ὁ Ἀργιλλὰν δ' ὃς πρὸ μικροῦ τὰς ἀπειλὰς ἐξέμει,
ἐμπρός του πτήσσει ἐκπλαγεὶς, κ' εἰς τὴν φωνήν του τρέμει.

82

Τὸ πλῆθος δὲ τὸ ἔναγχος θρασυστομοῦν ἀψήφως,
τὸ ἐξ αἰσχύνης καὶ ὀργῆς ὑπέρφρονος φρυάττον,
τὸ πάλλον δᾷδα ἐμπρησμοῦ καὶ πέλεκυν καὶ ξίφος,
τ' ἀπαίσι' αὐτὰ ὄργανα θυμῶν ἀγριωτάτων,
σιγᾷ πρὸς τὸ ἀγέρωχον τοῦ στρατηγοῦ του ὕφος,
καὶ κλίνουσι περιδεεῖς χαμαὶ τὰ μέτωπά των,
δεχόμενοι ὁ Ἀργιλλὰν ἐκ μέσου αὐτῶν ἄκων
δεσμώτης ν' ἀποκομισθῇ, ἀχθεὶς ὑπὸ φυλάκων.

83

Οὕτως ὁ λέων. Φρικιᾷ ὁ λάσιός του λόφος,
καὶ ἀγερώχως προχωρεῖ μετ' ὀρυγμῶν ἀγρίων.
Ἀλλ' ὡς ἐμπρός του ὁ τραχὺς φανῇ θηριοτρόφος,
ὁ ἐν τῇ ἀγριότητι δαμάσας τὸ θηρίον,
προσέρπει, κ' ὑποβάλλεται εἰς τὸν ζυγὸν ἀψόφως,
καὶ ἀπειλὰς ἀνέχεται καὶ νόμους τῶν κυρίων·
καὶ οὐδ' εἰς τοὺς μυῶνάς του, οὐδ' εἰς ὀδόντων πλέον
οὐδ' εἰς ὀνύχων δύναμιν ἐπαίρεται ὁ λέων.

84

Ἐῤῥέθη ὅτι μεταξὺ προέκυψε τῶν ἄλλων,
δριμὺς τὸ βλέμμα, ἀπειλῶν, καὶ φοβερῶς μορφάζων,
ὁπλίτης φέρων πτέρυγάς, περιφερῆ προβάλλων
ἀσπίδα, καὶ τὸν ἀρχηγὸν ὀπίσω της σκεπάζων.
Μεγάλην καὶ περιλαμπῆ ῥομφαίαν εἶχε πάλλων,
καὶ εἰς αὐτὴν ἐφαίνετο νωπὸν τὸ αἷμα στάζον,
τὸ αἷμα ἴσως τῶν χωρῶν ἐφ᾽ ἃς, εἰ καὶ βραδεῖα,
ἀλλ᾽ ἀσφαλὴς ἐπέρχεται ἡ νέμεσις ἡ θεία.

85.

Οὕτως ἡ στάσις ἔπαυσε· καὶ τὰς κακὰς βουλάς του
ὁμοῦ μετὰ τῶν ὅπλων του καθεὶς συναποβάλλει.
Ὁ Βουλλιὼν ἀπέρχεται, στραφεὶς πρὸς τὰς σκηνάς του.
Ἄλλαι φροντίδες, καὶ σκοποὶ τὸν ἀσχολοῦσιν ἄλλοι.
Τὸ πᾶν διέθετε. Σκοπὸς καὶ πόθος ἦτον πᾶς του
πρὶν τρεῖς ἡμέραι δύσωσι, τὴν πόλιν νὰ προσβάλῃ·
κ᾽ ἐπεθεώρει τὰς δοκοὺς, τῶν ξυλουργῶν τὸν πόνον,
καὶ τὰς βαρείας μηχανὰς, τὰ ὄργανα τῶν φόνων.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΕΝΑΤΗ

1

Ἀλλ' ἡ μεγάλη ἔμπουσα τοῦ Ἅδου εὐνασθεῖσαν
τὴν ῥῆξιν, πραΰνόμενα τὰ πλήθη ἅμα βλέπει,
τὰς θείας βουλὰς, ἄσειστοι πῶς μένουσιν ὡς ἦσαν,
καὶ πῶς οὐδὲν τὸ θέσπισμα τῆς μοίρας ἀνατρέπει,
ἀφίπταται. Ὅπου περᾷ, τὴν χώραν μαρανθεῖσαν
ἀφήνει, καὶ τὸν ἥλιον καλύπτει μαύρη σκέπη·
καὶ ἄλλων ῥᾳδιουργιῶν κακεντρεχὴς ἐργάτις,
πρὸς νέα κακουργήματα ἐκτείνει τὰ πτερά της.

2

Μαθοῦσα δὲ τὰ τοῦ στρατοῦ πῶς εἶχον τῶν Λατίνων
διὰ τῶν ὁμοφύλων της, τῶν ἄλλων ἐριννύων,
πῶς τοῦ Βερτόλδου ὁ υἱὸς δὲν ἦτον μετ' ἐκείνων,
καὶ ὁ Ταγκρέδης, κ' οἱ λοιποὶ, οἱ πρῶτοι τῶν ἀνδρείων,
«Ἰδοὺ καιρὸς, ἀνέκραξεν· ἢ ἄλλων δεῖται τίνων
»ὁ Σολιμὰν ἵνα ῥιφθῇ κατὰ τῶν πολεμίων;
»Θενὰ νικήσῃ πολεμῶν — ἐλπίζω ἀδιστάκτως —
»διχογνωμοῦσαν στρατιὰν κ' ἐρίζουσαν ἀτάκτως.»

3

Ὡς εἶπε, καὶ ἀπέρχεται ὅπου φυλὰς πλανήτων
ἐρημοβίων ὁδηγεῖ ὁ Σολιμὰν μακράν των·
ὁ Σολιμὰν, πρὸς ὃν οὐδεὶς τῶν Θεομάχων ἦτον
ἐφάμιλλος. Ὑπέροχος τὴν λύσσαν ἦτον πάντων,
καὶ ἂν πρὸς νέας, πολλαπλᾶς τῶν πάλαι ὠμοτήτων,
ἡ γῆ καὶ αὖθις τὴν φυλὴν παρῆγε τῶν Γιγάντων.
Ἦτον τῶν Τούρκων Βασιλεὺς, καὶ ἐν Νικαίᾳ μένων,
εἶχεν ἐκεῖ τὸ κατ' ἀρχὰς τὸν θρόνον ἱδρυμένον.

4

Ἦν ἡ Ἑλλὰς ἀπέναντι εἰς τὸ Βασίλειόν του,
ἀπὸ Μαιάνδρου ποταμοῦ χωροῦν ὡς Σαγγαρίου.
Λαοὺς δὲ περιέκλειε, τὸν κάτοικον τοῦ Πόντου,
Λυδὸν καὶ Φρύγα καὶ Μυσὸν μετὰ τοῦ Βιθυνίου.
Ἀλλὰ κατὰ τῶν Τούρκων του καὶ ἄλλων ὀπαδῶν του
ἐλθὼν ὁ ξενικὸς στρατὸς ἐκ γῆς ὑπερορίου,
τὴν χώραν του κατέκτησε, καὶ δὶς αὐτὸν προσφάτως
ἐνίκησεν, εἰς γενικὰς συγκρούσεις, κατὰ κράτος.

5

Κ' ἐκ τρίτου ἐδοκίμασε τὴν τύχην, πλὴν ματαίως.
Ἐκ δὲ τῆς γενεθλίου του ἀποδεδιωγμένος,
καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθὼν, ὑπὸ τοῦ Βασιλέως
εἰς τὴν πλουσίαν του αὐλὴν εἰσήχθη φιλοξένως,
διότι ἐλογίσατο ὁ Βασιλεὺς εἰς κλέος
κ' εἰς κέρδος πῶς ὁ ἰσχυρὸς αὐτὸς τῷ ἦλθε ξένος,
ἐλπίζων διὰ συνδρομῆς αὐτοῦ νὰ κατορθώσῃ
τὴν Παλαιστίνην τῶν χειρῶν τῶν ξένων νὰ λυτρώσῃ.

6

Δι' ὃ, πρὶν πρὸς ἐκτέλεσιν προβῇ τῆς ἐκστρατείας,
καὶ πρὶν κατὰ Χριστιανῶν τὰ ὅπλα του κινήσῃ,
τὸν Σολιμάνον μετ' ἁδρᾶς ἐκπέμπει χορηγίας,
τοὺς Ἄραβας διὰ χρυσοῦ συμμάχους νὰ κερδίσῃ.
Ἐν ᾧ δ' αὐτὸς Μαυριτανοὺς καὶ φῦλα τῆς Ἀσίας
στρατολογεῖ, κατώρθωσεν ὁ Σολιμὰν νὰ πείσῃ
διὰ μισθοῦ τοὺς Ἄραβας, λῃστὰς φιλοχρημάτους,
ἀπλήστους λαφυραγωγοὺς καὶ ἁρπακτικωτάτους.

7

Οὕτω στρατάρχης κηρυχθεὶς αὐτῶν, τὴν Ἰουδαίαν
ἐπέδραμε, κ' ἐπιπεσὼν τὴν ἄγει καὶ τὴν φέρει·
οὐδ' ἔχουσ' οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸ ἑξῆς βεβαίαν
τὴν ἄνοδον καὶ κάθοδον εἰς τῶν ἀκτῶν τὰ μέρη.
Καὶ πάντοτ' ἐνθυμούμενος τὴν ἧτταν τὴν ἀρχαίαν
καὶ ποίαν εἶχ' ἐρήμωσιν ἡ γῆ του ὑποφέρει,
καὶ ἄλλους μείζονας σκοποὺς καθ' ἑαυτὸν σταθμίζει,
ἀλλὰ διστάζων ἵσταται, καὶ δὲν ἀποφασίζει.

8

Πρὸς τοῦτον σπεύδ' ἡ Ἀληκτώ. Αὐτῆς δ' οἱ χαρακτῆρες
εἰς τύπον παρακμάσαντος ἐκτρέπονται πρεσβύτου.
Τὸ πρόσωπόν του, ἄναιμον, ῥυτίδων εἶναι πλῆρες,
ὁ πώγων του ἀγένειος, τὸ χεῖλος δὲ δασύ του.
Φέρ' εἰς τὰς πτέρνας κατιὸν ἱμάτιον ποδῆρες,
κ' εἰς ὕφασμα καλύπτεται μακρὸν ἡ κεφαλή του.
Εἰς τὴν ὀσφύν του κρέμαται ῥομφαία μακροτάτη,
κ' εἶχε φαρέτραν βρίθουσαν, τὸ τόξον του δ' ἐκράτει.

9

«Ἐν ᾧ ἡμεῖς διὰ χωρῶν ἀφόρων, λέγει, στείρων,
»ἀκατοικήτων τρέχομεν, καὶ εἰς ἀκτὰς ἐρήμους,
»ὅπ' οὐδεμία κἂν ἐλπὶς μᾶς μειδιᾷ λαφύρων,
»οὐδὲ νικῶν περικλεῶν εἰς μάχας ἐπισήμους,
»ὁ Γοδεφρεῖδος ἀδεῶς τὴν πόλιν ἡμῶν φθείρων,
»κατὰ τῶν πύργων μηχανὰς ἀνίστησι μαχίμους.
»Ἀνίσως καὶ δὲν σπεύσωμεν, καὶ ἂν χρονοτριβῶμεν,
»ἕως ἐδῶ τὰς φλόγας της ταχέως θὰ ἰδῶμεν.

10

»Εἰς μόνης ποίμνης σύλησιν κ' εἰς ἁρπαγὴν ἀγέλης,
»εἰς τὰ τοιαῦτα τρόπαια, ὦ Σολιμὰν, ἀρκεῖσαι;
»Οὕτω φρονεῖς τὸν θρόνον σου πῶς ν' ἀναστήσῃς μέλλεις;
»καὶ οὕτω τὰς ζημίας σου, τὰς ὕβρεις ἐκδικεῖσαι;
»Θάῤῥος, ναὶ, θάῤῥος! Νύκτιος ἂν νὰ ἐμπέσῃς θέλῃς,
»κατέστρεψες τὸν τύραννον καὶ νικητής του εἶσαι.
»Ἐρείδου εἰς τοῦ πολιοῦ Ἀράσπου σου τὴν πίστιν,
»ἣν κ' ἐπὶ θρόνου, καὶ φυγὰς, ἐγνώρισας μεγίστην.

11

»Ὁ βάρβαρος δὲν μᾶς ψηφᾷ, οὐδὲ μᾶς περιμένει.
»Οἱ Ἄραβες τῷ φαίνονται ἀπόλεμοι γυμνῖται·
»οὐδὲ φρονεῖ δραπετιδῶν, λαφυροφάγων γένη
»νὰ ῥιψοκινδυνεύσωσιν ὡς ἔμπειροι ὁπλῖται.
»Πλὴν θὰ ἐκλάμψ' ἡ τόλμη των, τῇ σῇ ἐκκαιομένη,
»κατὰ στρατοῦ ὅστις ἀργῶς καὶ ἀμερίμνως κεῖται.»
Τοιαῦτα εἶπε πρὸς αὐτὸν, καὶ τὰς φλογερωτέρας
ὁρμὰς τῷ ἐνεφύσησε, κ' ἐλύθ' εἰς τοὺς ἀέρας.

12

Ὁ μαχητὴς δ' εἰς οὐρανὸν τὴν χεῖρα αἴρων, κράζει·
«Σὺ ὅστις τὴν καρδίαν μου ἐνέπλησας μανίας,
»θνητὸς δὲν εἶσαι, ἂν θνητοῦ ἡ ὄψις ὁμοιάζει.
»Συμβούλευσεν. Ὑπὸ τὰς σὰς ἐτέθην ὁδηγίας.
»Θ' ἀπέλθω, κ' εἰς τὰ πεδινὰ τὰ ὄρη θὰ στιβάζῃ
»τὸ ξίφος μου, ὄρη νεκροὺς, καὶ ὄρη τραυματίας.
»Θὰ χύσω λίμνας αἵματος. Σὺ δὲ δὲν θέλεις φύγει.
»Εἰς τὴν σκοτίαν τῆς νυκτὸς τὰ ὅπλα μου ὁδήγει.»

13

Ἐσίγησε, κ' ἐν ἀκαρεῖ τὰ στίφη συναθροίζει,
καὶ ἐξεγείρει τὸν βραδὺν, καὶ τὸν δειλὸν θαῤῥύνει.
Ἡ θέλησίς του τῶν λοιπῶν τὴν ζέσιν μυωπίζει,
κ' εἰς τὴν φωνήν του πρόθυμοι παρέπονται ἐκεῖνοι.
Ἀλλ' ἡ ἰδία Ἀληκτὼ τὸ σύνθημα σαλπίζει,
κ' εἰς τοὺς ἀέρας τὴν φρικτὴν σημαίαν της ἐκτείνει.
Προβαίνει τὸ στρατόπεδον ταχὺ, ἢ μᾶλλον τρέχει·
ἀλλὰ ταχύτερον αὐτοῦ ἡ φήμη του προτρέχει.

14

Ἡ Ἀληκτὼ ἀκολουθεῖ· ἀλλ' ἔπειτ' ἀποστᾶσα
ἄλλην ἐνδύεται μορφὴν, ἀναβολὴν ἀλλάζει.
Ὁπότε δ' ἀμφιῤῥέπουσα ἡ φύσις εἶναι πᾶσα
μεταξὺ σκότους καὶ φωτὸς, κ' ἐν ᾧ γλυκοχαράζει,
εἰσδύ' εἰς Ἱερουσαλὴμ, κ' ἐν μέσῳ διαβᾶσα
τοῦ ὄχλου τοῦ περιδεοῦς, στρατὸς πῶς πλησιάζει
μέγας ἐν σκότει τῆς νυκτὸς, καὶ διατί, τί θέλει,
τὴν ὥραν καὶ τὸ σύνθημα τῷ Βασιλεῖ ἀγγέλλει.

15

Αἴφνης ἰδοὺ, κατάστικτος ὑπ' ἐρυθρῶν χρωμάτων
ἐπὶ τὴν φύσιν σκοτεινὸς ἐκτείνεται μανδύας.
Τὴν γῆν κηλίδες βάφουσι καθὼς ὑγρῶν αἱμάτων,
λυθείσης περὶ τὴν αὐγὴν τῆς πάχνης τῆς νυκτίας.
Πλήρης ἐστὶν ὁ οὐρανὸς σημείων καὶ τεράτων
καὶ σκιαὶ φαῦλαι οἰμωγὰς ἀφήνουσι κρυφίας.
Ὁ Πλούτων τὰς ἀβύσσους του ἐκένωσεν, ἐκχέων
τὰς ταρταρείους νύκτας του ἐκ τῶν φρικτῶν σπηλαίων.

16

Τοιαῦτα τὸν ἀγέρωχον κατέλαβον Σουλτάνον,
τρόμον ἐμπνέοντα, ἐν ᾧ πρὸς τὰς σκηνὰς προβαίνει.
Ὅταν τὸ σκότος δ' εἰς ἀκμὴν μεσονυκτίου φθάνον,
συνεπυκνοῦτο κατ' ἀρχὰς, καὶ εἶτα ἐξησθένει,
ὅπου ὁ Γάλλος ἔκειτο, ἀνάπαυσιν λαμβάνων,
προὐχώρησεν· ἀλλὰ μακρὰν μέχρι σταδίου μένει.
Ἐνταῦθα ν' ἀριστήσωσι τοὺς ἄνδρας του ἀφήνει,
καὶ διὰ λόγων ἔπειτα θερμῶν τοὺς παροτρύνει·

17

«Βλέπετε τὸ στρατόπεδον, τὸ ἐπὶ φήμῃ μεῖζον
»ἢ ἐπ' ἀνδρίᾳ, ἔμπλεον τῆς κλοπιμαίας λείας,
»τὸ ὡς ὁ τοῦ Ὠκεανοῦ πυθμὴν καταβροχθίζον
»εἰς τὸν παμφάγον κόλπον του τὰ πλούτη τῆς Ἀσίας;
»Ἰδοὺ ἐκεῖνο λεία σας· καὶ οὔτις ἐμποδίζων
»κίνδυνος τὰς περικλεεῖς ὑμῶν ἐπιτυχίας.
»Οἱ ἵππ' οἱ χρυσοφάλαροι καὶ αἱ στολαὶ ἐκεῖναι
»αὐτοὺς δὲν σώζουσι, κ' ὑμῖν εἰς πλουτισμὸν θὰ εἶναι.

18

»Δὲν εἶναι οὗτος ὁ στρατὸς, ὁ πρώην τὴν Περσίαν
»νικήσας, ὁ τὴν Νίκαιαν περικλεῶς τροπώσας.
»Αὐτοῦ τὸ πλεῖστον ἔπεσε νεκρὸν εἰς τὰς στρατείας,
»μετὰ ποικίλας συμφορὰς καὶ μετὰ μάχας τόσας.
»Καὶ σῶος πλὴν ἂν ἔμενε καὶ ἄνευ ἀπωλείας,
»ἄοπλος κεῖται, κ' ἑαυτὸν εἰς ὕπνον παραδώσας.
»Τὸν εἰς τὸν ὕπνον κείμενον δαμάζουσι ταχέως,
»καὶ ῥίπτουσ' εἰς τὸν θάνατον αἱ χεῖρες τοῦ Μορφέως.

19

»Ἐμπρὸς, ἐμπρός! Ἐπιπεσὼν ἐπὶ τῶν κοιμωμένων
»θενὰ σᾶς δείξω τὴν ὁδόν. Σεῖς δὲ, ἀκολουθῆτε.
»Τὸ ξίφος τοῦτο οὐδενὸς θενὰ φεισθῇ τῶν ξένων.
»Ἀναδειχθῆτε μετ' ἐμοῦ ὠμότητος τεχνῖται.
»Τώρα τὸ κράτος τοῦ Χριστοῦ θὰ πέσῃ ᾐσχυμένον,
»καὶ ἡ Ἀσία θὰ σωθῇ, κ' ὑμεῖς θὰ δοξασθῆτε.»
Οὕτως ἐξάπτει αἴσθημα ἀκάθεκτον ἐντός των,
καὶ μετὰ ταῦτα ἐν σιγῇ πορεύεται ἐμπρός των.

20

Ἀλλ' αἴφνης ἐν τῷ ἀμυδρῶς φωτιζομένῳ σκότει
προσκόπους νυκτοφύλακας διέκρινεν ἐγγύς του,
καὶ εἶδε πῶς ὁ ἀρχηγὸς ὁ ἔμφρων δὲν ὑπνώττει,
οὐδὲ κατενεδρεύεται, ὡς ἦτον ἡ ἐλπίς του.
Πρὸς τὰ ὀπίσω τρέπονται, καὶ κράζουσιν οἱ πρῶτοι,
ἰδόντες τον ὑπὸ στρατοῦ ν' ἀκολουθῆται πλείστου·
ὥστε ἡ πρώτη φυλακὴ ἐξύπνησεν ἐν τάχει,
καὶ παρετάχθη ὡς ἐνῆν, κ' ἐπέκειτο ἡ μάχη.

21

Ἰδόντες πῶς δὲν δύνανται ν' ἀποκρυφθῶσι πλέον,
τὰ βάρβαρά των κέρατα οἱ Ἄραβες φυσῶσι.
Τὸν οὐρανὸν ἀλαλαγμὸς προσβάλλει τῶν ἱππέων,
χρεμετισμοὶ καὶ καλπασμοὶ τῶν ἵππων τὸν κτυπῶσι.
Γογγύζουσιν αἱ κορυφαὶ καὶ τ' ἄντρα τῶν ὀρέων,
κ' αἱ ἄβυσσοι τοὺς γογγυσμοὺς κωφῶς ἀνταναχλῶσι.
Τὴν δᾷδα τοῦ Φλεγέθοντος ἡ Ἀληκτὼ ἐγείρει,
καὶ τοὺς τοῦ ὄρους μαχητὰς εἰς τὸ πεδίον σύρει.

22

Ἀκάθεκτος ὁ ἀρχηγὸς ὁρμᾷ τῆς Ἀραβίας
κατὰ τῆς πρώτης φυλακῆς, τῆς συνταχθείσης μόλις.
Δὲν ἐξορμᾷ ἡ θύελλα μετὰ τοσαύτης βίας,
ἣν κρύπτουσι τὰ σπήλαια ἐν ὑπογείοις θόλοις.
Ὁ κεραυνός, ὁ ἐκ φλογὸς ἐνσκήπτων οὐρανίας,
ὁ χείμαῤῥος ὁ ἐκριζῶν τὰ δάση καὶ τὰς πόλεις,
καὶ ὁ σεισμός, σχίζων τὴν γῆν βιαίως τιναχθεῖσαν,
εἰκόνες λίαν ἀσθενεῖς τῆς λύσσης του θὰ ἦσαν.

23

Δὲν ἐκινήθη μάχαιρα εἰς σῶμα μὴ εὑροῦσα,
οὐδ' εὗρε σῶμα ὁ χαλκός, πληγὴν μὴ ἐπιβάλλων,
οὐδὲ κατήνεκται πληγὴ ζωὴν μὴ ἀφαιροῦσα.
Καὶ ἄλλα θενὰ ἔλεγον, ἂν μύθους λέγων μᾶλλον
δὲν ἐφαινόμην. Ἢ πλαστὴ ἢ ἀληθὴς δὲ οὖσα,
ἡ γενναιότης του πληγὰς περιφρονεῖ τῶν ἄλλων.
Τὸ κράνος του βαλλόμενον βοΐζει ὑποκώφως,
ἢ ὡς κωδώνων ἀντηχεῖ τοῦ χάλυβος ὁ ψόφος.

24

Μόλις τὴν πρώτην φυλακὴν τῶν Γάλλων καταβάλλει,
μόνος καθ' ὅλου σώματος ἐκεῖνος ἐπεμβαίνων,
συῤῥέουσιν οἱ Ἄραβες ἐξ ἄλλων μερῶν ἄλλοι,
ὡς χείμαῤῥος πολυσχιδὴς ἐξ ὄρους καταβαίνων.
Ἀπὸ ῥυτῆρος φεύγουσιν ἐκπεπληγμέν' οἱ Γάλλοι,
καὶ μίγνυται ὁ νικητὴς μετὰ τῶν ἡττημένων·
εἰς τὰς ἐπάλξεις των πηδᾷ κατόπιν αὐτῶν ἔνθους,
καὶ ἐρειπίων τὰ πληροῖ, καταστροφῶν καὶ πένθους.

25

Ἐπὶ τοῦ κράνους δράκοντα ὁ Σολιμάνος φέρει,
ὅστις ἀνελισσόμενος, τὸν τράχηλον μηκύνει.
Εἰς κύκλον τὴν ἀκιδωτὴν οὐράν του περιφέρει,
καὶ εἰς τοὺς πόδας αἴρεται, καὶ τὰ πτερὰ ἐκτείνει·
εἰς τρία δὲ ἡ γλῶσσά του διεσχισμένα μέρη,
μέλανας φαίνεται ἀφροὺς καὶ συριγμοὺς πῶς χύνει·
κ' ἡ μάχη ὅτ' ἐξάπτεται, κ' ἐκεῖνος ὡς νὰ καίῃ
εἰς τὴν ἀγρίαν της ὁρμὴν, καπνὸν καὶ φλόγας πνέει.

26

Εἰς φῶς τοιοῦτον ἔπληττον τὸ βλέμμα τοῦ ὁρῶντος
ἔτι φρικτότερ' οἱ φρικτοὶ ἐκείνου χαρακτῆρες,
ὡς εἶναι μελανώτερος ὁ μέλας ἤδη πόντος,
ὅτ' ἐπ' αὐτοῦ νυκτερινοὶ αὐγάζουσι λαμπτῆρες.
Τρέπονται πλεῖστοι εἰς φυγὴν τοῦ στίφους τοῦ ἐνδόντος·
ἄλλων ὁρμῶσ' εἰς ἄμυναν ἀπέλπιδες αἱ χεῖρες.
Ἡ νὺξ μιγνύει στεναγμοὺς καὶ ἀπειλὰς καὶ θρήνους,
καὶ τοὺς κινδύνους κρύπτουσα, αὐξάνει τοὺς κινδύνους.

27

Εἷς δὲ τῶν μᾶλλον εὐσταθῶν καὶ τῶν γενναιοτέρων
ἦν ὁ Λατῖνος. Ἔγγιστα τοῦ Τέβρου ἐγεννήθη.
Οὐδέποτε ἀπηύδησεν εἰς μάχας, ἂν καὶ γέρων,
οὐδέποτε ὑπὸ συχνῶν ἀγώνων κατεβλήθη.
Οὗτος τοὺς πέντε του υἱοὺς εἰς τοὺς πολέμους φέρων,
παρὰ τὸ στῆθός του αὐτῶν παρέτατπε τὰ στήθη.
Ἦσαν σχεδὸν ὁμήλικες. Τὸ ἔαρ μόλις ἤνθει
αὐτῶν. Ὑπὸ τὸν θώρακα τὸ σῶμα ἐσκληρύνθη.

28

Τιμῶντες τὸ παράδειγμα τῆς πατρικῆς ἀξίας,
τὰ ξίφ' εἰς αἷμα θίγουσι, κ' εἰς αἷμα τὸν θυμόν των.
«Ἄγωμεν ὅπου, λέγει τοις, ὁ φαῦλος τολμητίας
»ἐπὶ τοῖς δυστυχήμασιν ὑβρίζει τῶν φυγόντων.
»Μὴ ἀναστείλῃ παρ' ὑμῖν τὴν ζέσιν τῆς ἀνδρίας
»τὸ ἔργον τὸ αἱματηρὸν τῶν φονικῶν χειρῶν των·
»διότι εἶναι ἄτιμος τιμὴ ἐκείνη, ἥτις
»δὲν διορθοῖ παράπτωμα προπαρελθούσης ἥττης.»

29

Οὕτως ἀγρία λέαινα, ἡ τοὺς λεοντιδεῖς της,
πρὶν ἢ ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτῶν κατέλθ' ἡ χαίτη,
πρὶν ἢ ὀδόντες φονικοὶ δοθῶσι τοῖς κρατίστοις,
καὶ πρὶν ἢ τοῖς ὀξύνωσι τοὺς ὄνυχας τὰ ἔτη,
μετόχους τῶν κινδύνων της καὶ πάσης ἁρπαγῆς της
λαβοῦσα κ' ἐξορμῶσά τους, σκληρῶς τοὺς διαθέτει
πρὸς θηρευτὰς ταράττοντας τὰ πάτριά της δάση,
τοῖς δὲ θηρίοις φοβεροὺς τοῖς πρᾳοτέροις πᾶσι.

30

Ἀκολουθῶν τὴν ἄφοβον πεντάδα τῶν ἀνδρείων,
τὸν Σολιμάνον ὁ πατὴρ κτυπᾷ καὶ περιβάλλει.
Γνώμῃ μιᾷ, πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, πρὸς ἓν σημεῖον
αἱ λόγχαι πάλλουσιν αἱ ἓξ ὡς μία λόγχη πάλλει.
Ἀλλ' ὑπὸ τόλμης ὁ υἱὸς ὁ πρῶτός του μεθύων,
κ' εἰς τὸν ἐχθρὸν ῥιπτόμενος, τὴν λόγχην ἀποβάλλει.
Ξιφήρης χύνετ' ἐπ' αὐτὸν, καὶ νὰ τὸν ἀποσείσῃ
τοῦ ἵππου θέλει, κ' εἰς τὴν γῆν νεκρὸν νὰ τὸν κυλίσῃ.

31

Ἀλλ' ὡς εἰς θαλασσοπληγῆ ἀκτὴν ἑδραῖος βράχος
ὃν πλήττ' ἡ ἀκατάσχετος μανία τῶν κυμάτων,
βροντῶν, ἀνέμων ἀψηφᾷ ὀργὴν, καὶ ἀταράχως
εἰς τὰς ὁρμὰς ἀνθίσταται τῶν ἀχανῶν ὑδάτων,
ὁμοίως καὶ ὁ Σολιμὰν ὑψοῖ ὁ Θεομάχος
κατὰ ξιφῶν τὴν κεφαλὴν, κατὰ πυκνῶν δοράτων·
κτυπᾷ τὸν ἐφορμήσαντα εἰς προσβολὴν τοῦ ἵππου,
καὶ δι' ἑνὸς τὴν κεφαλὴν τῷ ἀποκόπτει κτύπου.

32

Ὁ Ἀραμάντης εὐσεβῶς ἐκτείνει τὴν ἀγκάλην,
ἵνα τὸ πίπτον λείψανον δεχθῇ τοῦ ἀδελφοῦ του.
Ἄφρων εὐσέβεια, μιᾷ καταστροφῇ καὶ ἄλλην
προσέθηκε, καὶ δεύτερον νεκρὸν κατόπιν τούτου.
Τὸ ξίφος ὁ Σαρακηνὸς δριμὺ κατάγων πάλιν,
τὸν στηριχθέντα ἔῤῥιψε μετὰ τοῦ στηρικτοῦ του.
Πίπτουν οἱ δύω ἐν δεσμῷ χειρῶν ἀλληλενδέτων,
καὶ μίγνυται τὸ αἷμά των, καὶ μίγνυντ' αἱ ψυχαί των.

33

Τὴν λόγχην του προέτεινε μακρόθεν ὁ Σαβῖνος,
ἀλλ' ἔπεσεν εἰς θρύμματα τῆς λόγχης ἡ ἐλάτη.
Ἐπὶ τοῦ ἵππου δ' ὥρμησεν ὁ βάρβαρος ἐκεῖνος,
καὶ κατὰ γῆς τὸν ἔρριψε καὶ τὸν ἐποδοπάτει.
Τοῦ σώματος τοῦ νεαροῦ ἀπέπτη ἐπωδύνως
ἀφαιρεθεῖσα ἡ ψυχὴ, καὶ ἦν λυπηροτάτη
ἡ ἀποχώρησις αὐτῆς, ἐν ᾧ τοῦ νεανίου
ὁ κάλυξ ἦν ἀρτιθαλὴς εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ βίου.

34

Ὁ Πίκος καὶ Λαυρέντιος ἀκόμη ζῶντες ἦσαν,
διὰ διδύμου τοκετοῦ ὁμοῦ τὸ φῶς ἰδόντες.
Ἀντίτυπα πανόμοια, τὴν ἐξαπατηθεῖσαν
φιλοστοργίαν τοῦ πατρὸς ἡδέως περισπῶντες.
Ἀλλ' ἤδη διεκρίθησαν ὑφ' αἱμοβόρον λύσσαν
οἱ οὕτως ἐκ τῆς φύσεως συνδεδεμένοι ὄντες.
Φρικτῆς διαφορᾶς! Τοῦ μὲν ἡ κεφαλὴ ἐτμήθη,
τοῦ δὲ πληγὴ θανάσιμος διέσχισε τὰ στήθη.

35

Καὶ ὁ πατήρ των (φεῦ! Πατὴρ δὲν ἦτο πλέον! Μοίρας,
μοίρας πικρᾶς, ἥτις υἱῶν τοσούτων τὸν ἐστέρει!)
βλέπει τὰ πέντε τέκνα του σφάγι' ἀγρίας θήρας,
κ' ὁ ὄλεθρος τοῦ γένους του τὸν ὄλεθρόν του φέρει.
Πῶς εἶχε τόσον εὔρωστον καὶ ζωηρὸν τὸ γῆρας,
ὥστε πρὸς τόσας συμφορὰς ὁμοῦ ἐνεκαρτέρει,
κ' ἔζη, κ' ἐμάχετο; Ἀλλὰ τὸ ῥέον ἴσως αἷμα
κ' ἡ ὄψις του διέφυγε τὸ πατρικόν του βλέμμα.

36

Τὸ μέρος τὸ δεινότερον τῶν πόνων τῶν μεγάλων
φίλη σκοτί' ἀπέκρυψεν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του.
Τὴν νίκην θέλει, τὴν ποθεῖ· ἀλλὰ τὴν θέλει μᾶλλον
ποθῶν νὰ πέσῃ καὶ αὐτὸς πλησίον τῶν ἐχθρῶν του.
Τοῦ αἵματός του δαψιλὴς, τοῦ αἵματος τῶν ἄλλων
ἦτον φιλάργυρος, αὐτὸ νομίζων θησαυρόν του.
Κ' ἐφαίνετο ἀμφίβολον ἀνίσως ἐπροτίμα
ν' ἀνοίξῃ μᾶλλον ἑαυτοῦ ἢ τῶν ἐχθρῶν τὸ μνῆμα.

37

«Λοιπὸν, φωνάζ' εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἡ χείρ μου ἀδρανείας
τοσαύτης εἶναι, ἄτιμος κατήντησε νὰ γίνῃ,
ὥστε μετὰ τὰς τόσας της καὶ τόσας προσπαθείας
δὲν δύναται οὐδὲ τὴν σὴν ὀργὴν νὰ παροξύνῃ!»
Τοιαῦτα λέγει, καὶ κτυπᾷ μετὰ νευρώδους βίας
καὶ οὐδὲ θώρακ' ἄσχιστον οὐδὲ χιτῶν' ἀφήνει.
Εἰς τὸ πλευρὸν ὁ σίδηρος χωρεῖ, τὰς σάρκας σχίζων,
κ' ὡς ῥύαξ ὕδατος θερμοῦ ἐκρέει αἷμ' ἀχνίζων.

38

Πρὸς τὴν φωνὴν, πρὸς τὴν πληγὴν εὐρώστως ἀκοντίζει
ὁ αἱμοβόρος βάρβαρος, καὶ τὸν θυμὸν ἐκχέει.
Ὁμοῦ τὸν θώρακα, ὁμοῦ καὶ τὴν ἀσπίδα σχίζει,
ἣν ἑπταπλάσιος πτυχὴ δερμάτων περιδέει.
Ἀγρίως εἰς τὰ σπλάγχνα του τὸν σίδηρον βυθίζει,
καὶ ὁ Λατῖνος, ἄθλιος, μετὰ λυγμῶν ἐκπνέει,
κ' ἐκρέουσιν οἱ δίδυμοι κρουνοὶ τοῦ σώματός του
ἐκ τῆς πληγῆς του ἐνταυτῷ καὶ ἐκ τοῦ στόματός του.

39

Ὡς ὅτε πελωρίαν δρῦν ἐπὶ τῶν Ἀπεννίνων,
καθ' ἧς ὁ εὖρος μαίνεται, ἣν ὁ βοῤῥᾶς προσβάλλει,
ἂν ἐκριζώσ' εἷς ἐξ αὐτῶν τὴν βίαν ἐπιτείνων,
ἀναρπασθεῖσα, πέριξ της τὰ δένδρα καταβάλλει,
οὕτω κ' ἐκεῖνος ἔπεσε, καὶ οὕτω παρ' ἐκεῖνον
πολλοὺς στοιβάζ' ἡ σπάθη του κ' ἡ λύσσα ἡ μεγάλη.
Ἀνάλογον τὸ τέλος του τῇ πρίν του ἦτο ῥώμῃ,
ὥστε, ἐν ᾧ ἀπέθνησκεν, ἐφόνευεν ἀκόμη.

40

Ἐν ᾧ δ' ἀπλήστως, ὅμοιος πρὸς σαρκοφάγον λύκον,
εἰς πτώματα ὁ ἄγριος Σουλτάνος εὐωχεῖτο,
οἱ ἄλλοι Ἄραβες χειρῶν ἐνήρχοντο ἀδίκων,
καὶ κρεουργία φοβερὰ τῶν Φράγκων ἐτελεῖτο.
Δραγούττα, σὺ ἐφόνευσας τὸν Βρεταννὸν Ἐῤῥῖκον,
καὶ θῦμά σου ὁ Βαυαρὸς ὁ Ὀλιφέρνης ἦτο·
καὶ τοῦ Φιλίππου ἔλαβεν ὁ γαῦρος Ἀργαδῖνος
καὶ τοῦ Γιλβέρτου τὴν ζωὴν, οὓς ἔθρεψεν ὁ Ῥῆνος.

41

Τὸν Ἐγκερλὰν κατέῤῥιψε τοῦ Ἀλγαζὲλ ἡ σπάθη,
τὸ ῥόπαλον τοῦ Ἀλβαζὰρ φονεύει τὸν Ἐρνέστον.
Πλὴν τίς νὰ εἴπῃ πῶς αὐτὸς κ' ἐκεῖνος ἀπεκτάθη,
καὶ πόσος ὄχλος ἔπεσε, καὶ πλῆθος ἀγενές των;
Ὁ Γοδεφρεῖδος δ' ἅμα φθὰς τὴν εἰσβολὴν νὰ μάθῃ,
ἠγέρθη, ταῖς νυκτεριναῖς ἑπόμενος κραυγαῖς των,
ὡπλίσθη, ἔλαβέ τινα τῶν ὁπλιτῶν του πλήθη,
καὶ ἤδη τὰ παρέταξε, καὶ ἤδη ἐκινήθη.

42

'Αμέσως μετὰ τὰς κραυγὰς ὀχλοβοὴν ἀκούσας,
καὶ πάταγον αὐξάνοντα συγκρούσεως ἀγρίας,
'Αράβων ἀνεγνώρισε ληστῶν τὰς θορυβούσας,
φερούσας ὕβριν καὶ σφαγὴν ἐκείνας συμμορίας,
διότι δὲν ἦν ἄγνωστον αὐτῷ, τὰς παρελθούσας
ἡμέρας πῶς ἐλήστευον τὰς πέριξ ἐπαρχίας.
Πλὴν δὲν ἐπίστευε, λαὸς ὡς τοῦτον ἐλαφόπους
ὅτι ἀπεθρασύνετο πρὸς μαχητὰς ἀνθρώπους.

43

'Εν ᾧ δὲ σπεύδει πρὸς ἐκεῖ, «Τὰ ὅπλα μας ταχέως,
»τὰ ὅπλα μας!» ἀντήχησε πρὸς τὴν λαιὰν πλευράν του.
'Ανέβη ὁ ἀλαλαγμὸς ὡς οὐρανοῦ ὁ νέος,
κ' ὑπὸ θορύβου ὁ ἀὴρ ἐπλήσθη ἀπεράντου.
Ἦν ἡ Χλωρίνδα, φέρουσα στρατὸν τοῦ Βασιλέως,
μετὰ πολλῶν ὁρμήσασα, καὶ μετὰ τοῦ 'Αργάντου.
Τότε πρὸς Γέλφον, ἀρχηγὸν τὸν πρῶτον μετ' ἐκεῖνον,
ἀπέβλεψεν ὁ στρατηγὸς τὸν λόγον ἀποτείνων.

44

«Τὴν ἀρειμάνειον κλαγγὴν ἀκούεις ἣν μᾶς στέλλει
»ἐκεῖθεν, ἐξ ἀριστερῶν ὁ λόφος καὶ ἡ πόλις;
»Σπεῦσον ἐκεῖ. Ἡ τέχνη σου ἐκεῖ ἂς περιστέλλῃ
»καὶ ἡ ἀνδρία σου ὁμοῦ ἐκείνους τοὺς ἐξώλεις.
»Ἄπελθ' ἐκεῖ. Ὡς δύνασαι τὰ κατὰ σὲ ἐκτέλει,
»λαβὼν ὁ μέρος προτιμᾷς τῆς στρατιᾶς μου ὅλης.
»Εἰς τὴν ἑτέραν δὲ πλευρὰν ἐγὼ μετὰ τῶν ἄλλων
»ἀπέρχομαι, ν' ἀντιταχθῶ κατὰ τῶν ἀντιπάλων.»

45

Ὡς οὕτω συνεφώνησαν, δι' ἄλλου ἄλλον τόπου
ἡ τύχη φέρει ἡ αὐτὴ πρὸς ἄλλας περιστάσεις·
τὸν Γέλφον πρὸς τὸ ὕψωμα, τὸν στρατηγὸν δὲ ὅπου
κατέβαλλον οἱ Ἄραβες ἐχθροὺς καὶ ἀντιστάσεις.
Ἡγεῖτο δ' οὗτος κατ' ἀρχὰς στρατοῦ ὀλιγανθρώπου,
ἀλλὰ λαβόντος βαθμηδὸν μεγάλας διαστάσεις·
καὶ μετὰ τῆς δυνάμεως τῆς οὕτως αὐξηθείσης,
χωρεῖ ὅπου ὁ βάρβαρος αἱμάτων χύνει βρύσεις.

46

Οὕτως ὁ Πάδος κατ' ἀρχὰς τοῦ ὅρους του προῤῥέων,
τὰ κύματά του ταπεινὰ εἰς κοίτην στενὴν σύρει·
ἀλλ' ὅσον τῶν τῆς γενετῆς μακρύνεται ὀρέων,
αὐξάνει, ὑπεραίρεται, ὁμόῤῥους συναγείρει,
τὸ ταύρειόν του μέτωπον προτείνει τελευταῖον,
καὶ τροπαιοῦχος πλημμυρεῖ τὰ πέριξ του καὶ φθείρει,
καὶ πολλαχόθεν τὸν τραχὺν Ἀδρίαν κερατίζων,
πόλεμον φαίνεται, οὐχὶ φόρον δειλὸν κομίζων.

47

Ὁ Γοδεφρεῖδος δὲ ἰδὼν νὰ φεύγωσ' οἱ ὁπλῖται
δειλοὶ, πρὸς τούτους στρέφεται, καὶ ἀπειλῶν προφθάνει.
«Τίς, λέγει, εἶν' ὁ φόβος σας; Ποῦ φεύγετε; σταθῆτε!
»Ἰδέτε οἱ διῶκταί σας τί εἶναι. Μουσουλμάνοι.
»Πῶς εἶναι ὄχλος ἀγενὴς, λαὸς ὅστις φοβεῖται
»ἀντιμετώπως τὰς πληγὰς νὰ δίδ' ἢ νὰ λαμβάνῃ.
»Ἀντ' ἄλλου ὅπλου νὰ στραφῇ ἀρκεῖ ἀπέναντί των
»τὸ πρόσωπόν σας· μέγιστος ὁ τρόμος των θὰ ἦτον.»

48

Κτυπᾷ τὸν ἵππον ὡς εἰπὼν, καὶ ῥίπτεται φρυάττων
ὅπου ὁ γαῦρος Σολιμὰν πυρκαϊὰς σκορπίζει.
Ἐν μέσῳ τοῦ κονιορτοῦ, διὰ ῥοῆς αἱμάτων,
δι' ὅπλων, διὰ συμπλοκῶν, διὰ νεκρῶν βαδίζει·
καὶ διὰ τάξεων πυκνῶν, καὶ δι' ὁδῶν ἀβάτων,
προσβάλλων, πλήττων, κρεουργῶν, τὴν δίοδόν του σχίζει,
καὶ ῥίπτει ἑκατέρωθεν, καὶ καταστρέφει παίων
καὶ ὅπλα μετὰ ὁπλιτῶν καὶ ἵππους μεθ' ἱππέων.

49

Ἄλλα μετ' ἄλλα τῶν νεκρῶν ὑπερπηδῶν τὰ ὄρη,
περᾷ τὸν χῶρον τῆς σφαγῆς, κ' ἐν ᾧ περᾷ, προσβάλλει.
Ἀλλ' ὁ φρικτὸς Ὀθωμανὸς οὐδόλως ὑπεχώρει,
εἰ καὶ γνωρίζων φοβερὰ πῶς πλησιάζ' ἡ πάλη.
Ὀξὺς πρὸς τὸν ἀντίπαλον χωρεῖ, ὑψοῖ τὸ δόρυ,
καὶ ἕτοιμον εἰς προσβολὴν τὸ τείνει καὶ τὸ πάλλει.
Ὁποίους δύω μαχητὰς εἰς ἓν ἡ τύχη φέρει,
ἀφήσαντας τὰ ἔσχατα τῆς οἰκουμένης μέρη!

50

Ἤδη ἐνταῦθ' ἀμφισβητεῖ ἀνδρία κατὰ λύσσης,
ἐντὸς τοῦ κύκλου τοῦ στενοῦ, τὸ κράτος τῆς Ἀσίας.
Πόσον βαρὺς ὁ σίδηρος, πλὴν καὶ ταχὺς ἐπίσης!
Τίς ἡ μανία τῶν πληγῶν καὶ τῆς μονομαχίας!
Ἔργα φρικτὰ διέπραξεν ἡ αἱματώδης κρίσις,
ἃ συγκαλύψας ἔκρυψεν ὁ πέπλος τῆς σκοτίας.
Ἀλλ' ἔργα ἦσαν ἄξια φωτὸς ἀκτινοβόλου,
ἄξια ἔργα θεατῶν τοῦ κόσμου ἦσαν ὅλου.

51

Τοιαύτην τόλμην ὁ στρατὸς ἰδὼν τῶν φιλοχρίστων
τοῦ ἀτρομήτου ἀρχηγοῦ, κατόπιν του ἐστράφη.
Πᾶς Ἄραψ δὲ ὁπλοφορῶν, τὸ ἄνθος τῶν ἀρίστων,
περὶ τὸν αἱμοβόρον των Σουλτάνον συνεστράφη.
Ἐπίσης βάφουσ' οἱ πιστοὶ εἰς αἷμα τῶν ἀπίστων,
κ' οἱ ἄπιστοι εἰς τῶν πιστῶν τὸ αἷμα τὰ ἐδάφη.
Ἐπίσης Φράγκοι, Ἄραβες, καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι,
νικώμενος καὶ νικητὴς καὶ κτείνεται καὶ κτείνει.

52

Καθὼς μετ' ἴσης ζέσεως, καὶ μετὰ βίας πάσης
βοῤῥᾶς καὶ νότος, τὴν ὀργὴν ὁ εἷς κατ' ἄλλου τρέφει,
κ' ἐρίζουσ' ὑπὲρ οὐρανοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς θαλάσσης,
καὶ κατ' ἀλλήλων κύματα ἐπάγουσι καὶ νέφη,
οὕτω κ' ἐνταῦθ' ἀντίῤῥοποι εἰσὶν αἱ ἀντιστάσεις·
οὐδεὶς ἐνδίδ' ὑποχωρῶν, οὐδένα νίκην στέφει.
Συγκρούονται, καὶ μάχαιρα ἐπὶ μαχαίρας σπάνει,
οἱ θώρακες εἰς θώρακας, τὰ κράνη εἰς τὰ κράνη.

53

Οὐχ ἧττον ἦσαν ἄγρια καὶ πρὸς τὸ ἄλλο μέρος
αἱ συμπλοκαί, κ' ἦσαν πυκνὰ τὰ στίφ' εἰς τὸ πεδίον.
Νέφη δ' ἐπίσης τὸ κενὸν ἐπλήρουν τοῦ ἀέρος,
νέφη ἀγγέλων τῆς Στυγὸς μυρίων καὶ μυρίων,
τοὺς ἀντιθέους στέγοντα· δι' ὃ τῆς ζωῆς ἔρως
οὐδένα ἦτον εἰς φυγὴν ἐπαίσχυντον ἑλκύων.
Εἰς τοῦ Ἀργάντου τὴν ψυχὴν γεέννης πῦρ ἀνήφθη,
καὶ ἔτι μᾶλλον ἐκ φλογὸς ἰδίας του ἐξήρθη.

54

Κ' ἐκεῖνος, τρέψας τὴν φρουρὰν ἐκ τῶν χαρακωμάτων,
εἰς τὰς ἐπάλξεις εἰσπηδᾷ καὶ πρῶτος ἀναβαίνει.
Κρεουργηθέντων δὲ πληροῖ τοὺς χάνδακας πτωμάτων,
καὶ τὰς ὁδοὺς ἰσοπεδῶν, τὴν ἔφοδον περαίνει.
Ὁ λόχος πᾶς του εἰσορμᾷ, κ' εἰς ποταμοὺς κυμάτων
πορφυροῦν χρῶμα τῶν σκηνῶν τὰ κράσπεδα μιαίνει.
Πλησίον του δὲ, ἢ μικρὸν ὀπίσω του ἐπέρα
καὶ ἡ Χλωρίνδα, ἡ ποτὲ μὴ μένουσα δευτέρα.

55

Καὶ ἤδ' οἱ Φράγκοι ἔφευγον, ὅτε ὁ Γέλφος φέρει
ἐπίκαιρον βοήθειαν εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον,
καὶ τοὺς φυγάδας ἀπαντῶν, τὸ θάῤῥος των ἐξαίρει,
τοὺς στρέφει, καὶ τοὺς ὁδηγεῖ κατὰ τῶν πολεμίων.
Οὕτως ἐκεῖ ἐμάχοντο, οὕτω τὸ αἷμα ἔῤῥει
ἄλλοθι ἄλλο, εἰς πολλὰς ἑλίξεις ῥυακίων.
Ἐν τούτοις δ' ἐκ τοῦ θρόνου του εἰς ὕψ' ὑπὲρ τὰ νέφη
τὸ βλέμμα ὁ παμβασιλεὺς ἐπὶ τὴν μάχην στρέφει.

56

Ἐπὶ τοῦ θρόνου κάθηται ὁ ἄκρος νομοδότης,
πανάγαθος, πανδίκαιος, ὁ ῥυθμιστὴς τῶν ὅλων.
Πρὸ τοῦ μεγέθους του μηδὲν τοῦ κόσμου ἡ μικρότης,
ὅπου ὁ λόγος δι' ὁδῶν βαδίζει ἀμφιβόλων.
Εἰς τῆς αἰωνιότητος τὸν θρόνον ἡ Θεότης
ἐκ φώτων τριῶν ἔλαμπεν ἓν φῶς ἀκτινοβόλον.
Ταπεινοὺς ἔχει λειτουργοὺς τὴν φύσιν καὶ τὰ ὄντα,
τὴν τύχην, καὶ τὴν κίνησιν, καὶ τὸν αὐτὴν μετρῶντα.

57

Τὴν ὑπὲρ κόνιν ἐλαφρὰν, καπνοῦ ἀσταθεστέραν
τὴν δόξαν τὴν ἐπίγειον, τὰ σκῆπτρα, τὸ χρυσίον,
τὴν ἀπληστίαν παρ' οὐδὲν τιθεὶς τὴν ἡμετέραν
διασκορπίζει, χορηγεῖ αὐτὸς ἐξ οὐρανίων.
Χλαμύδα περιβάλλεται τὴν λάμπουσαν ἡμέραν,
ὥστε ἡ θέα του θαμβοῖ τὰς ὄψεις τῶν ἁγίων.
Περιπετῶσι πέριξ του χορεῖαι ἀθανάτων
εἰς ἄνισα συμπλέγματα ἐν ἴσῃ τῇ χαρᾷ των.

58

Μακάρων αἴρονται ψαλμοὶ, καὶ εἰς τὴν λαλιάν των
ᾆσμα χαρᾶς ἀντιλαλεῖ τῶν οὐρανίων θόλων.
Τότε καλεῖ τὸν Μιχαὴλ, ὅς θώραχ' ἀδαμάντων
καὶ πανοπλίαν πάγχρυσον φορεῖ ἀκτινοβόλον,
καὶ ταῦτα λέγει πρὸς αὐτόν· «Δὲν βλέπεις ὅτι πάντων
»ἡ γέεννα τὸν ἀσεβῆ στρατὸν τῶν διαβόλων
»ὁπλίζει κατὰ τῶν ἐμῶν τῆς ἐκλογῆς ποιμνίων,
»ὡς ἂν τὴν γῆν ἐκ τῶν νεκρῶν ἐκύκα θεμελίων;

59

»Ἐκεῖσε καταπτὰς, εἰπὲ τῇ ἀσεβεῖ ἀγέλῃ
»ν' ἀφήσῃ εἰς τοὺς μαχητὰς τὴν τῶν μαχῶν πορείαν,
»καὶ οὐδ' εἰς τὸ βασίλειον τῶν ζώντων νὰ μὴ θέλῃ
»οὐδ' εἰς τὴν λάμψιν τ' οὐρανοῦ νὰ φέρῃ ἀταξίαν.
»Ἂς σπεύσ' εἰς τοῦ Ἀχέροντος τὰ σεσηπότα ἕλη,
»ἀξίαν κατοικίαν της, δικαίαν τιμωρίαν.
»Ὅπου αἱ κολαζόμεναι ψυχαὶ, ἐκεῖ μεινάτω
»εἰς τὰς ἀβύσσους. Βούλομαι αὐτὰ καὶ διατάττω.»

60

Ἐσίγησεν. Ὁ δ' ἀρχηγὸς στρατῶν τῶν ὑποπτέρων
μέχρι τοῦ θείου του ποδὸς μετ' εὐλαβείας κλίνει·
καὶ τὰς χρυσᾶς του πτέρυγας ἐν μέσῳ τῶν ἀέρων,
ταχύτερον καὶ τοῦ νοὸς κινούμενος ἐκτείνει.
Τὸ πῦρ διέρχεται, τὸ φῶς, τῶν μακαριωτέρων
τὴν ἕδραν, καὶ μετέπειτα τὴν πτῆσιν κατευθύνει
ὅπου ὁ στίλβων κρύσταλλος, διαπερῶν τὰς σφαίρας,
ἔσ' ἔχουσι κοσμήματα τοὺς τιμαλφεῖς ἀστέρας.

61

Τοὺς κύκλους, ὧν διάφορα τὸ σχῆμα καὶ ἡ φύσις,
ὅπου ὁ Κρόνος καὶ ὁ Ζεύς, ἀριστερῶς του ἔχει.
Τοὺς μὴ ὑπείκοντας περᾷ ἀστέρας εἰς πλανήσεις,
διότι ἄνω δύναμις ἀγγέλων τοὺς συνέχει.
Ἐκ δὲ τοῦ ἱλαροῦ φωτός, οὗ δὲν ὑπάρχει δύσις,
κατέπτ' εἰς προσγαιότερα, ὅπου βροντᾷ καὶ βρέχει·
ὅπου ὁ κόσμος ἑαυτὸν νῦν φθείρει καὶ νῦν τρέφει,
ἀναγεννᾷ ἐν συμπλοκαῖς, κ'. ἐν μάχαις καταστρέφει.

62

Διὰ τῶν ἀθανάτων του ἐσκόρπισε πτερύγων
τὴν φρίκην τὴν νυκτερινήν, τὰ σκότη τὰ βαθέα.
Ἡ θεία λάμψις του χρυσοῖ τὴν νύκτα κατ' ὀλίγον,
ἐν ᾧ τὸ πᾶν ἐφαίδρυνεν ἡ φωταυγής του θέα.
Ὁ ἥλιος μετὰ βροχὴν οὕτω τὰ νέφη θίγων,
βάφει αὐτῶν τὰ κράσπεδα εἰς χρώματα ὡραῖα.
Ὁμοίως καὶ τὸ αἴθριον ὑγρὸν ἀστὴρ διάττων,
πίπτ' εἰς τὸν κόλπον τῆς μητρός, τῆς γῆς ἢ τῶν ὑδάτων.

63

Τὴν πτῆσιν δ' ὡς ἐπέρανε τὴν ἐπουράνιόν του,
ὅπου ἐξάπτον τοὺς ἐχθροὺς τὸ ἀσεβὲς ἦν σμῆνος,
εἰς τοὺς ἀέρας, πεποιθὼς τῇ ῥώμῃ τῶν πτερῶν του,
ἐστάθη, κ' ἔκραξε, κινῶν τὴν λόγχην του ἐκεῖνος·
«Καὶ ὅμως σεῖς ἠξεύρετε ἐὰν τοῦ ἐριβρόντου
»παμβασιλέως ὁ στρεπτὸς κτυπᾷ ἐπικινδύνως,
»σεῖς, οἱ κ' εἰς ἄκρα βάσανα, καὶ εἰς περιφρονήσεις
»κ' εἰς τὰς ἐσχάτας συμφορὰς ἀγέρωχοι ἐπίσης!

64

»Θ' ἀνοίξ' ἡ πύλη τῆς Σιών. Ὁ οὐρανὸς προστάττει.
»Θὰ πέσωσι τὰ τείχη της, δοθέντος τοῦ σημείου.
»Τί πρὸς τὴν τύχην μάχεσθε; Τί πώρωσις ἐσχάτη,
»νὰ προκαλῆτε κεραυνοὺς ὀργῆς τῆς οὐρανίου.
»Ἀπέλθετε, κατάρατοι, εἰς τ' ἄνομά σας κράτη,
»κράτη φρικτῶν τιμωριῶν, θανάτου αἰωνίου·
»καὶ ὅταν εἰς τὰς φοβερὰς εἱρκτάς σας καταβῆτε,
»ἐκεῖ καὶ θριαμβεύετε, ἐκεῖ καὶ πολεμεῖτε.

65

»Ἐκεῖ φρυάττεσθε· ἐκεῖ ἐπὶ τῶν ἁμαρτώντων
»τῆς πονηρᾶς ἰσχύος σας ἀσκεῖτε ὅ,τι χεῖρον
»ἐν μέσῳ τῶν ὀλολυγμῶν καὶ τῶν βρυγμῶν ὀδόντων,
»συγκρούσεως ἁλύσεων καὶ κρότου τῶν σιδήρων.»
Εἶπε, καὶ ὅσους ἔβλεπε βραδεῖς εἰς τὴν ὁδόν των,
τοὺς ὤθει, δι' ἀκμῆς αὐτοὺς ἀφύκτου διαπείρων.
Ἐκεῖνοι δὲ, γογγύζοντες, ἀφῆκαν τοὺς ἀέρας,
ὅπου τὸ φῶς τὸ πάγκαλον, καὶ τοὺς χρυσοῦς ἀστέρας.

66

Πρὸς τὰς ἀβύσσους ἔφυγον τὰ πνεύματα ὀργίλα,
καὶ μελετῶντα τοῖς κακοῖς βασάνους φρικτοτέρας.
Τὸν πόντον δὲν διέρχονται πτηνῶν τοσαῦτα φῦλα,
ὅτ' ἐν ἀγέλαις ἵπτανται πρὸς χώρας θερμοτέρας,
οὐδ' εἰς τὴν γῆν στοιβάζονται ξηρὰ τοσαῦτα φύλλα,
ὁπόταν τὸ φθινόπωρον φέρῃ ψυχρὰς ἡμέρας.
Τῆς μισητῆς των ὄψεως ἀφ' ὅτου ἀπηλλάγη,
ἡ φύσις εἰς χαρμόσυνον ἐκ σκυθρωπῆς ἠλλάγη.

67

Πλὴν δὲν ἐσβέσθη ἐντελῶς ἡ τοῦ Ἀργάντου λύσσα,
οὐδὲ ἡ ἀκατάβλητος θρασύτης τῆς φρενός του,
ἂν κ' ἐν αὐτῇ ἡ Ἀληκτὼ τὸ πῦρ της δὲν ἐφύσα,
καὶ ἔπαυσ' αἰσθανόμενος τὸ κέντρον της ἐντός του.
Ὅπου τῶν Φράγκων μᾶλλον ἦν ἡ φάλαγξ πυκνωθεῖσα,
ἔπαλλε τὴν ῥομφαίαν του διὰ χειρὸς εὐρώστου.
Ἐθέριζεν ἰσχύοντας καὶ ἀσθενεῖς ἐξ ἴσου,
καὶ ἐπηρμένας κεφαλὰς καὶ ταπεινὰς ἐξίσου.

68

Ἦν ἡ Χλωρίνδα οὐ μακρὰν, καὶ ἤδη κατασπείρει
μελῶν τὸ πέριξ ἔδαφος, καὶ κολοβῶν πτωμάτων.
Τοῦ Βερλιγγέρου διαμπὰξ τὸ στῆθος διαπείρει,
μέχρι τῆς ἕδρας τῆς ζωῆς, τῶν σκοτεινῶν ἐγκάτων,
καὶ ὅτ' ἐκ τῆς καρδίας του τὸ ξίφος πάλιν σύρει,
καὶ ἡ ψυχὴ ἐξέρχεται μετὰ κρουνῶν αἱμάτων.
Εἰς τῆς τροφῆς τὴν δίοδον τρυπῶσα τὸν Ἀλβῖνον,
τὸ πρόσωπον διχοτομεῖ τοῦ Γάλλου μετ' ἐκεῖνον.

69

Τοῦ Γερνιέρου ἔῤῥιψε τὴν χεῖρ' ἀποτεμοῦσα,
τὴν χεῖρα ἥτις πρὸ μικροῦ εἶχεν αὐτὴν πληγώσει.
Πίπτει ἐκείνη κατὰ γῆς τὴν μάχαιραν κρατοῦσα,
καὶ ἴχνη σώζοντες ζωῆς οἱ δάκτυλοι σφριγῶσι.
Τοιαύτη εἶν' ὄφεως οὐρά, τοὺς κρίκους της ζητοῦσα
μετὰ τοῦ σώματος, ἐξ οὗ ἐκόπη, νὰ ἑνώσῃ.
Ἀφεῖσα διακείμενον κακῶς αὐτὸν, ταχέως
τὸ ξίφος της κατέφερε κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως.

70

Ἡ μάχαιρα τὸν φάρυγκα διέτεμεν ἐν μέσῃ,
διερχομένη μεταξὺ αὐχένος καὶ τραχήλου.
Ἐστράφη περὶ ἑαυτὴν ἡ κεφαλὴ πρὶν πέσῃ,
κ' ἐν ᾧ τὸ σῶμα ἔμενεν, ἡ κόνις τὴν ἐσπίλου.
Ὁ δὲ κορμὸς (θέας φρικτῆς!) ἐν τῇ προτέρᾳ θέσει
διετηρήθη, πρὶν ῥιφθῇ ἐν μέσῳ τοῦ ὁμίλου.
Πλὴν ἤδ' ὑπὸ τοῦ χαλινοῦ ὡς δὲν ἐκυβερνᾶτο,
ὁ ἵππος ἀπετίναξε σκιρτῶν καὶ τοῦτον κάτω.

71

Ἐν ᾧ ἀκαταμάχητος ἡ ἄτρομος ὁπλῖτις
τὰς φάλαγγας τῆς δύσεως κτυπᾷ καὶ καταβάλλει,
ὑπερηφάνως κατ' αὐτῆς βαίν' ἡ Γυλδίππη, ἥτις
μετ' ἴσης τοὺς Σαρακηνοὺς δυνάμεως προσβάλλει.
Ἦσαν τοῦ φύλου τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἡ αὐτὴ δριμύτης,
ὅμοιον θάῤῥος ἔφλεγεν ἐν ταύτῃ κ' ἐν τῇ ἄλλῃ.
Πλὴν ν' ἀλληλομαχήσωσιν ἡ τύχη δὲν ἀφῆκε,
καὶ ἄλλοι ταῖς ἐπέκειντο ἀγῶνες, ἄλλαι νίκαι.

72

Κ' ἑκάστη μὲν τὸν ἵππον της κατὰ τῆς ἄλλης φέρει,
ἀλλ' ὅμως τὴν συνάντησιν τὸ πλῆθος δὲν ἀφήνει.
Ὁ Γέλφος δ' ὁ μεγάθυμος γυμνὸν τὸ ξίφος φέρει
κατὰ Χλωρίνδας, κ' ἐπ' αὐτὴν τὸ τραῦμα διευθύνει.
Εἰς τῶν ὡραίων της πλευρῶν τὴν ἔθιξε τὰ μέρη
ὁ ἄγριός του σίδηρος ἀμίσσων· ἀλλ' ἐκείνη
κεντᾷ σφοδρῶς, κ' ἡ μάχαιρα διὰ πληγῆς μεγάλης,
ἐν μέσῳ τῆς μιᾶς πλευρᾶς διῆλθε καὶ τῆς ἄλλης.

73

Ἀναδιπλοῖ τὸ κτύπημα ὁ Γέλφος, πλὴν ματαίως·
διότι διερχόμενος ὁ ἐκ τῆς Παλαιστίνης
Ὀσμίδας, τραῦμα ἔλαβεν ἀλλότριον τυχαίως,
σχίσαν αὐτοῦ τὸ μέτωπον, κ' ἐκπνέει ἐξαπίνης.
Περὶ τὸν Γέλφον δ' ἐνταυτῷ συνήχθησαν δρομαίως
ὅσοι συνήθως εἵποντο ἐκείνῳ ἐν κινδύνοις.
Κ' ἑτέρωθεν δ' ἡ συῤῥοὴ τῶν μαχητῶν αὐξάνει,
ὥστε ἡ μάχη μίγνυται, καὶ πάλιν ἐξεμάνη.

74

Ἀλλ' ἡ πορφυροπρόσωπος αὐγὴ ἐν τούτοις πᾶσι
ἐπὶ τοῦ θεσπεσίου της προέκυψεν ἐξώστου.
Νὰ φύγῃ δ' εἶχεν ἐνταυτῷ ὁ Ἀργιλλὰν προφθάσει,
εἰς τῶν μαχῶν τὴν σύγχυσιν ἐκ τῆς καθείρξεώς του.
Τὰ πρῶτα δ' ὅπλα ἔσπευσεν, ὡς ἔτυχε, ν' ἁρπάσῃ,
εἴτε καλὰ εἴτε κακὰ, καθὼς τὰ εὗρ' ἔμπρός του·
καὶ εἰς τὴν μάχην ῥίπτεται, νὰ κατακτήσῃ πάλιν,
ἀνθ' ἧς ἀπώλεσε, τιμὴν κ' ἐπιτυχίαν ἄλλην.

75

Ὡς ἵππος ἐκ βασιλικῶν φυγὼν ἱπποστασίων
ἐν αἷς κλειστὸς ἐτρέφετο εἰς δίαιταν πολέμων
ἐλεύθερος εἰς τὰς ὁδοὺς ὁρμᾷ κ' εἰς τὸ πεδίον,
ὅπου ἢ ῥύαξ δροσερὸς, ἢ λεῖον πολυθρέμμον·
αἱ χαῖτ' ἐπὶ τῶν νώτων του κινοῦνται τῶν ἀνδρείων·
τὴν γαύρην κεφαλὴν ὑψοῖ μετ' ὀφθαλμῶν ἐναίμων,
πῦρ πνέει, διὰ τοῦ ποδὸς κτυπᾷ τὴν γῆν καὶ τρέμει,
καὶ ὁ ἀὴρ τῶν ἠχηρῶν χρεματισμῶν του γέμει·

76

Τοιοῦτος καὶ ὁ Ἀργιλλάν· οἱ ὀφθαλμοί του ἴσον
εἶχον τὸ πῦρ· ἀγέρωχον τὸ μέτωπον προτάττει·
κοῦφος πηδᾷ· ὁ ποῦς αὐτοῦ ταχὺς τὸ χῶμα πλήσσων
οὐδ' εἰς τὴν ἄμμον ὁρατὸν τὸ ἴχνος του χαράττει.
Ὡς ἄνθρωπος τὸ πᾶν τολμῶν, οὐδέποτε δὲ πτήσσων,
φωνάζει, ὡς προσήγγισεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς κατά τι·
«Ὦ φαῦλα σκύβαλα τῆς γῆς, ὦ Ἄραβες χυδαῖοι
»κ' εὐήθεις, τί θρασύτητα τοσαύτην σᾶς ἐμπνέει;

77

»Ὡς ἔχθη σεῖς δὲν στέργετε τὸ κράνος καὶ τὸ σάκος·
»δὲν φέρουσι τὰ νῶτά σας, τὸ στῆθος πανοπλίαν.
»Δειλοὶ, τὸ σῶμα κρύπτετε ἡμίγυμνον εἰς ῥάκος,
»σκιαμαχεῖτε, κ' εἰς φυγὴν ζητεῖτε σωτηρίαν.
»Ἐπιχειρεῖτ' ἐν τῇ νυκτὶ, κ' ἐργάζεσθε παγκάκως,
»καὶ σύμμαχόν σας ἔχετε καὶ σκέπην τὴν σκοτίαν.
»Ἐκλείπ' ἡ βοηθός σας νύξ· τὴν διεδέχθ' ἡμέρα.
»Ἤδη ἀγὼν ἐπίκειται, ἀνδρί' ἀληθεστέρα.»

78

Ὡς εἶπε, καὶ τὴν μάχαιραν καταγαγὼν συντόνως,
κατ' Ἀλγαζὲλ, τῷ ἔκοψε τὴν στήλην τοῦ τραχήλου·
ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόκρισιν τῷ ἔκοψε συγχρόνως,
πρὸς ἣν ὅτ' ἦτον ἕτοιμον τὸ χεῖλός του ἐδήλου.
Ἐπὶ τὸ φῶς του ἔῤῥιψε φρίκης ἀχλὺν ὁ φόνος,
καὶ τοῦ θανάτου παγετὸς τὰ μέλη του ἐξύλου.
Πίπτει, καὶ οἱ κινούμενοι σπασμωδικῶς ὀδόντες
τὴν γῆν ἣν ἀποστρέφεται δαγκάνουσι λυσσῶντες.

79

Καὶ διαφόρως ἔπειτα κτυπᾷ τὸν Σαλαδῖνον,
φονεύει τὸν Μουλεασσὲμ, τὸν Ἀγρικάλτην σφάζει,
καὶ εἶτα τὸν Ἀλδιαζὶλ, εἰς τὸ πλευρὸν ἐκείνων
διὰ μιᾶς τοῦ ξίφους του καταφορᾶς διχάζει·
καὶ εἰς τὸ στῆθος μετ' αὐτὸν τρυπῶν τὸν Ἀργαδῖνον,
καὶ διὰ λόγων δηκτικῶν προσέτι τὸν χλευάζει.
Ὁ δὲ, βαρεῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑψῶν, πρὶν ἀποθάνῃ,
τὸν λόγον εἰς ἀπόκρισιν τοῦ προπετοῦς λαμβάνει·

80

«Μακρὰν δὲν θέλεις εὐφρανθῇ οὐδὲ μεγαλαυχήσει
»ἐπὶ τῷ φόνῳ τῷ ἐμῷ, σὺ ὅστις καὶ ἂν εἶσαι.
»Ἰσχυροτέρα χεὶρ τῆς σῆς θέλει καὶ σὲ θερίσει,
»καὶ ἐπὶ σὲ θὰ ἔλθωσι ταχέως τύχαι ἴσαι.»
Ὁ δὲ χαγχάζων ἔκραξε· «Τῷ οὐρανῷ μελήσει
»ἡ τύχη μου. Σὺ δὲ θανὼν ἐνταῦθα θενὰ κεῖσαι
»βορὰ ὀρνέων καὶ κυνῶν.» Κτυπῶν δ' αὐτὸν ἀγρίως,
τὸ ξίφος τῷ ἀπέσπασε καὶ τὴν ψυχὴν ὁμοίως.

81

Εἰς τὰ συχνὰ τῶν τοξοτῶν καὶ λογχοφόρων πλήθη
σουλτανικὸς ἀκόλουθος ὑπῆρχε νεανίας.
Εἰσέτ' ἡ γνάθος ἡ καλὴ τὸν χνοῦν δὲν ἐνεδύθη,
τὸ ἄνθος τὸ ἐαρινὸν τῆς πρώτης ἡλικίας.
Ὡς μαργαρῖτ' ἐφαίνοντο ἢ ὡς ῥουβίνων λίθοι
ὅταν ἐκάλυπτεν ἱδρὼς τὰς παρειὰς τὰς λείας.
Ἦν εὔχαρις ἡ κονιστὴ ἀτημελής του κόμη,
κ' ἡ ὄψις του ἐν τῇ ὀργῇ ἦν γλυκυτέρ' ἀκόμη.

82

Τὸν ἵππον εἶχε πάλλευκον· σπανίως, εἰς τὰ ὄρη
τ' Ἀπέννινα, στίλβει λευκὴ τοσοῦτον ἡ χιών των·
ὁ ποῦς του τὴν ταχύτητα οὐδόλως ὑπεχώρει
εἰς ἀστραπάς· τὸ βῆμά του ἦν ἐλαφρότερόν των.
Κυρτὴν βραχεῖαν μάχαιραν εἰς τὴν ὀσφὺν ἐφόρει,
κ' εἰς τὴν παλάμην ἔπαλλε μικρὸν ζυγίζων κόντον.
Ἡ θήκη δ' ἦν τοῦ ξίφους του χειρῶν ἀπειροκάλων
ἔργον, πορφύρας καὶ χρυσοῦ, πολυτελὴς δὲ μᾶλλον.

83

Ἐν ᾧ δ' ὁ παῖς τερπόμενος πρὸς ἃ ἐκθύμως πράττει,
δόξης νεανικεύματα, ἀρτιφυοῦς ἀνδρίας,
κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ φερόμενος τὰ τάγματα ταράττει,
οὐδὲ κωλύει τις αὐτὸν δι' ὑπερόχου βίας,
κρυφίως τὰς παντοίας του καμπὰς παραφυλάττει
ὁ Ἀργιλλάν· τὸ δόρυ του τινάσσων ἀπ' εὐθείας,
τὸν ἵππον ῥίπτ' ἡμιθανῆ. Πρὶν δ' ἐγερθῇ ὁ νέος,
ὁρμᾷ ξιφήρης, κ' ἐπ' αὐτὸν ἐπέρχεται ταχέως.

84

Κ' ἐκεῖ, καθικετεύοντος τοῦ ἀγλαοῦ προσώπου,
οὐδ' ἄλλα ὅπλα ἔχοντος ἐκτὸς τῶν τοῦ ἐλέους,
σκληρὰν τὴν χεῖρα ἔτεινε μετ' ἀμειλίκτου τρόπου,
τοὺς χαρακτῆρας ἀπειλῶν νὰ σχίσῃ τοὺς ὡραίους.
Ἀλλὰ φιλανθρωπότερον τὸ ξίφος τοῦ ἀνθρώπου,
ὠλίσθησε, κ' ἐπήγαγε τοὺς κτύπους ἀβεβαίους.
Τί τ' ὄφελος! τοῦ Τραύματος σφαλέντος τοῦ προτέρου,
προτείνων τὴν σκληρὰν αἰχμὴν ἐπέπεσ' ἐκ δευτέρου.

85

Ὁ Σολιμὰν δ', ὃν ν' ἀσχολῇ συνέπεσεν ἐκεῖ που
ὁ Γοδεφρεῖδος οὐ μακρὰν διὰ χειρὸς εὐρώστου,
ἀφεὶς τὴν μάχην, ἔστρεψε τοὺς χαλινοὺς τοῦ ἵππου,
ὡς εἶδε πῶς ἐκτίθεται ὁ φίλος ὀπαδός του.
Τὰς τάξεις σχίζων, ἔφθασεν εἰς τὴν στιγμὴν περίπου,
ἐκδικητής του, μάλιστα, ἀλλ' ὄχι βοηθός του.
Διότι βλέπει πίπτοντα τὸν προσφιλῆ Λεσβῖνον
ὡς πάγκαλον, ὢ θλίψεως! ἐκριζωθέντα κρῖνον.

86

Οἱ ὀφθαλμοί του κλείονται καὶ δύουσιν ὡραῖοι,
καὶ εἰς τὸ στῆθος εὐπρεπῶς ἡ κεφαλή του κλίνει.
Τὸν ἐπιχρίει ἐλαφρὰ ὠχρότης, καὶ ἐμπνέει
τοσοῦτον οἶκτον ἡ στιγμὴ ὅταν τὸ φῶς του σβύνει,
ὥστ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὀργῆς ὁ Μουσουλμάνος κλαίει,
καὶ ἡ καρδία λύεται, ἡ πρώην μαρμαρίνη.
Σὺ κλαίεις, σὺ, ὦ Σολιμάν! Ἀλλ' ἀδακρύτως εἶδες
νὰ πέσωσι καὶ θρόνος σου καὶ μέλλοντος ἐλπίδες.

87

Τὸ αἷμα ὅμως τοῦ παιδὸς ὡς εἶδε νὰ σταλάζῃ
ἀπὸ τοῦ ξίφους τοῦ σκληροῦ, κ' ἔτι θερμὸν ν' ἀχνίζῃ,
σιγᾷ ὁ οἶκτος, καὶ ὀργὴ ἐντός του ἀναβράζει,
καὶ παύ' εἰς τὴν καρδίαν του τὸ δάκρυ ν' ἀναβλύζῃ.
Ἐπὶ τὸν Ἀργιλλὰν ὁρμῶν, τὴν μάχαιραν ἁρπάζει,
καὶ τὴν ἀσπίδα, κ' ἔπειτα τὸ κράνος του χωρίζει,
τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμόν· κ' ἡ φοβερὰ πληγή του
εἶν' ἀνταξία τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀκοιμήτου.

88

Οὐδ' εἰς αὐτὰ δὲ ἀρκεσθεὶς, καὶ τὸ νεκρόν του στῆθος,
καταπεσόντος εἰς τὴν γῆν, ἀκόρεστος σπαράσσει.
Τοιοῦτος κύων μολοσσὸς, δν ἂν προσβάλῃ λίθος,
μετὰ μανίας στρέφεται τὸν λίθον νὰ δαγκάσῃ.
Τίς πόνος πλήττει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπαραμύθως,
ὥστ' ἐπ' ἀψύχου χώματος ζητεῖ νὰ τὸν χορτάσῃ!
Ὁ δ' εἰς τοὺς Φράγκους τὴν ἀρχὴν ἀσκῶν τὴν ὑπερτάτην
δὲν σπαταλᾷ τὰ τραύματα καὶ τὸν θυμὸν εἰς μάτην.

89

Ὑπῆρχον Τοῦρκοι χίλιοι ἐκεῖ θωρακοφόροι·
εἶχον τὰ κράνη σιδηρᾶ, ἀσπίδας εἰς τὰς χεῖρας.
Οὐδεὶς ἀγὼν τὸ σῶμά των νὰ καταβάλλ' ἠμπόρει·
θρασεῖς τὸ πνεῦμα, ἐγκρατεῖς παντοίας ἦσαν πείρας.
Εἰς τοῦ Σουλτάνου τοὺς στρατοὺς πρὶν ἔφερον τὸ δόρυ,
καὶ πάλιν ἠκολούθησαν τὰς πλάνητάς του μοίρας.
Φυγάδα τὸν συνώδευσαν διὰ τῆς Ἀραβίας,
καὶ τῷ παρέμειναν πιστοὶ καὶ εἰς τὰς δυσπραγίας.

90

Ἐν τάξεσιν ἀνθίστανται πυκναῖς αὐτῶν τὰ πλήθη.
Ὁ Γοδεφρεῖδος κατ' αὐτῶν ὁρμᾷ, καὶ τοῦ Κορκούττου
κόπτει τὸ πρόσωπον, κτυπᾷ εἰς τοῦ Ῥοστὲμ τὰ στήθη,
καὶ ἀποκόπτει τῷ Σελὶμ τὴν κάραν τοῦ λαιμοῦ του.
Ὁ δὲ Ῥοξένος ἐνταυτῷ τῶν δύω ἐστερήθη,
τοῦ δεξιοῦ βραχίονος καὶ τοῦ ἀριστεροῦ του.
Οὐ μόνους δὲ τὸ ξίφος του ἐκείνους καταβάλλει.
Καὶ ἄλλοι πίπτουσι νεκροὶ καὶ τραυματίαι ἄλλοι.

91

Ἐν ᾧ δὲ οὕτω κατ' αὐτῶν τὰ ὅπλα διευθύνει,
ἢ ἀποκρούων φονικὰς πληγὰς ἢ διανέμων,
κ' εἶν' ἡ ἐλπὶς ἀμφίῤῥοπος, καὶ πρὸς αὐτοὺς δὲν κλίνει
ἢ πρὸς ἐκείνους τῶν μαχῶν τὴν πλάστιγκα ὁ δαίμων,
ὁ Βουλλιὼν κονιορτοῦ νεφέλην διακρίνει
ἐπερχομένην, κεραυνοὺς χωνεύουσαν πολέμων.
Ἐκ τῆς νεφέλης δ' ἀστραπὴ ὅπλων πολλῶν ἐῤῥάγη,
καὶ τῶν ἀπίστων ὁ στρατὸς τὰ εἶδε κ' ἐξεπλάγη.

92

Ἦσαν πεντήκοντα ἱππεῖς, τὸ τοῦ Σταυροῦ σημεῖον
ἐπὶ σημαίας φέροντες πορφύρας καὶ ἀργύρου.
Χίλι' ἂν εἶχον στόματα μετὰ γλωσσῶν χιλίων,
ἂν εἶχον σιδηρᾶν φωνὴν καὶ πνεύμονας σιδήρου,
θὰ ἠδυνάτουν νὰ εἰπῶ τὸ πλῆθος τῶν σφαγίων
δι' ὧν ἡ φάλαγξ ἡ φρικτὴ τὸ ἔδαφος ἐπλήρου.
Πίπτ' ὑπ' αὐτῆς τὴν μάχαιραν ὁ Ἄραψ ὅστις τρέμει,
πίπτει ὁ Τοῦρκος, ὃς πεσὼν ἀκόμη ἐπολέμει.

93

Τρόμος καὶ φρίκη πανταχοῦ, σκληρότης, ἀσπλαγχνία
καὶ πένθος περιάγεται, καὶ διὰ τῶν ταγμάτων
θερίζει ὑπὸ σχήματα ὁ θάνατος παντοῖα,
καὶ λίμνη βαθυκύματος ἐκτείνεται αἱμάτων.
Ἐν τούτοις δὲ μετ' ὀπαδῶν κατέβ' εἰς τὰ πεδία
ὁ Βασιλεὺς, ὡς οἰωνοὺς ἐκ.τῶν εὐτυχεστάτων
κομίζων, κ' ἔξω τῶν πυλῶν ἐξ ὕψους ἐθεώρει
τὴν μάχην, ὡς ἀμφίβολος καὶ ἄστατος προὐχώρει.

94

Πλὴν βλέπων νὰ ὑποχωρῇ τὴν πρώτην στρατιάν του
καὶ τὴν μεγαλητέραν του, ἐπιστροφὴν κηρύσσει.
Παρὰ Χλωρίνδας πρὸ παντὸς καὶ παρὰ τοῦ Ἀργάντου
τὴν ἀπαιτεῖ, καὶ προσπαθεῖ παντοίως νὰ τοὺς πείσῃ.
Τὸ σκληρὸν ζεῦγος ἀπειθεῖ πρὸς τὴν προσπάθειάν του,
αἱμοχαρὲς, παράφορον, καὶ πνέον τυφλὰ μίση.
Τέλος ἐπείσθησαν· ἀλλὰ τοὺς φεύγοντας συνῆγον,
κ' ἐχώρουν βάδην, τὴν φυγὴν ῥυθμίζοντες ὀλίγον.

95

Πλὴν τίς τὰ πλήθη χαλινοῖ, τὸν φόβον ὃς ἐνσκήψῃ
εἰς χαῦνον ὄχλον; Εἰς φυγὴν ἐτράπησαν τελείαν.
Ὁ μὲν τὸ σάκος του, ὁ δὲ τὸ ξίφος του νὰ ῥίψῃ
σπεύδει. Τὸ ὅπλον ἐνοχλεῖ, δὲν δίδει σωτηρίαν.
Ὑπάρχει πρὸ τῆς πόλεως κοιλάς· τραχέα ὕψη
πρὸς δύσιν ἔχει, καὶ πρανὴς χωρεῖ πρὸς μεσημβρίαν.
Ἐνταῦθα καταφεύγουσι, κ' ἐντεῦθεν ἀνακύπτει
πυκνὴ ὁμίχλη κόνιος, καὶ τὰς ἐπάλξεις κρύπτει.

96

Ἐν ᾧ αὐτοὶ κατήρχοντο τὸ προκλινὲς χωρίον,
ἐγκείμεν' οἱ Χριστιανοὶ πολὺν ἐπῆγον φόνον.
Ἀλλ' ὅτε πρὸς τὰ ὑψηλὰ προὐχώρησαν, πλησίον
τοῦ θρόνου τοῦ τυράννου των, τῶν πρώτων προμαχώνων
ὁ Γέλφος δὲν ἠθέλησεν εἰς στενωποὺς εἰσδύων,
ἀνίσων καὶ κινδυνωδῶν νὰ πειραθῇ ἀγώνων,
ἐστάθη, καὶ ὁ Βασιλεὺς συσσωματοῖ ἐν τάχει
τὰ λείψαν' ἃ διέσπειρεν ἀποτυχοῦσα μάχη.

97

Πᾶν δ' ἔπραξεν ὁ Σολιμὰν ὅ,τ' ἦτον δεδομένον
εἰς ἀνθρωπίνην δύναμιν· δὲν δύναταί τι πλέον.
Τὸν βρέχει αἷμα καὶ ἱδρώς. Τὸ στῆθός του ἀσθμαῖνον
κτυπᾷ, καὶ πνίγεται φυσῶν, βαρέως ἀναπνέων.
Ἦν ὁ βραχίων ἀδρανὴς εἰς τὴν ἀσπίδα μένων,
κ' ἡ δεξιὰ δὲν ἔφερε πληγὰς ἀνδρείας πλέον.
Δὲν κόπτει, ὀλισθαίνουσα, ἀμβλεῖα κατεστάθη
αὐτοῦ ἡ σπάθη, κ' ἔπαυσε νὰ εἶναι πλέον σπάθη.

98

Ἑαυτὸν οὕτως αἰσθανθεὶς, ἐσκέφθη ἀμφιῤῥέπων,
διάνδιχα τοὺς λογισμοὺς μερίζων τῆς φρενός του,
ἂν ἔπρεπε νὰ φονευθῇ, μὴ ἄλλοις ἐπιτρέπων
τὸ ἔνδοξον κατόρθωμα τῆς θανατώσεώς του·
ἢ ἐπιζῶν τοῖς φίλοις του ἂν μᾶλλον ἦτον πρέπον,
νὰ μεριμνήσ' ὑπὲρ ζωῆς κ' ἐξασφαλίσεώς του·
«Ἔστω λοιπὸν, ἀνέκραξεν. Ἡ μοῖρ' ἂς κατισχύσῃ·
»εἰς τὴν φυγήν μου τὴν κακὴν τὸ τρόπαιον ἂς στήσῃ.

99

»Εἰς τὸν ἐχθρὸν τὰ νῶτά μου ἂς τρέψω, κ' εἰς τὴν φήμην
»ἂς μὲ χλευάσῃ τῆς φυγῆς τὸν πλάνητα, τὸν μόνον.
»Ἀρκεῖ καὶ πάλιν ἔνοπλος νὰ ἔλθω καθὼς ἤμην,
»καὶ νὰ κλονίσω τὸν σαθρὸν ἀστήρικτόν των θρόνον.
»Καθὼς τῶν ἐγκλημάτων των τὴν αἰωνίαν μνήμην
»διατηρῶ, τὸ μῖσός μου θὰ ζήσῃ δι' αἰώνων.
»Θ' ἀναγεννῶμαι ἄσπονδος ἐχθρὸς τῶν φαύλων ξένων,
»κόνις, τοῦ τάφου ἕρμαιον, πλὴν πνεῦμα ὠργισμένον.»

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ

1

Ὡς εἶπε, καὶ ἀπήντησεν, ὡς ἔτρεχ' ἐπ' ἀδείας
ἵππον πολεμιστήριον χωρὶς τοῦ ἀναβάτου.
Ἅμα τὸν εἶδε, ῥίπτεται εἰς τὰς λυτὰς ἡνίας,
κ' ἐπιπηδᾷ, εἰ καὶ βαρὺς τὰ μέλη ἐκ καμάτου.
Τὸ κράνος του, τὸ νεῦον πρὶν φρικτὸν εἰς ἐκστρατείας,
ἀπώλεσε τὸν λόφον του, τὸ μέγα κόσμημά του.
Εἰς ῥάκη ἀποκρέμαται ἡ εὐπρεπὴς ἐσθής του,
καὶ οὔ τι σώζει τῆς πομπῆς τῆς πρὶν βασιλικῆς του.

2

Ὡς λύκος ἐκ παρεμβολῆς ἐκδιωχθεὶς προβάτων
φεύγει, δειλῶς κρυπτόμενος, τὴν μάνδραν ἣν ἠπείλει,
ἐὰν δὲ καὶ ἀνάπλεως ἀρτισφαγῶν κρεάτων
ἡ ἀδηφάγος του γαστὴρ οἰδαίνηται ἡ κοίλη,
ὅμως τὴν γλῶσσάν του κρεμᾷ, ἀκόρεστον αἱμάτων,
καὶ ἀπολείχει δι' αὐτῆς τ' ἀκάθαρτά του χείλη,
τοιοῦτος ὁ Ὀθωμανὸς κατέλιπε τὴν πάλην
εἰς θερμὸν αἷμα μεθυσθείς, καὶ αἷμα θέλων πάλιν.

3

Τοιαύτη δ' ἦν ἡ τύχη του, ὥστ' ἂν καὶ τοὺς ἀέρας
ἐσκότιζον ὑπὲρ αὐτὸν συρίζοντα τὰ βέλη,
αὐτὰ, τοσαύτας μετ' αὐτῶν καὶ λόγχας καὶ μαχαίρας,
τόσας θανάτου μηχανὰς ἀπέφυγεν ἐν τέλει,
καὶ μόνος, ἄγνωστος αὐτὸς, εἰς τὰς ἀγνωστοτέρας
κ' ἐρημοτέρας τῶν ὁδῶν νὰ διαβαίνῃ θέλει.
Ὡς βαίνει δὲ, καθ' ἑαυτὸν σταθμίζει τὸ πρακτέον,
καὶ λογισμῶν κυμαίνεται ἐν μέσῳ ἀβεβαίων.

4

Τέλος ν' ἀπέλθ' ἠθέλησεν ἐκεῖ ὅπου συλλέγει
ὁ τῆς Αἰγύπτου Βασιλεὺς τὸν ἰσχυρὸν στρατόν του.
Εἰς τούτου θέλει νὰ ταχθῇ τὰς φάλαγκας, καὶ λέγει
τὴν τύχην νὰ συμμερισθῇ τῶν συστρατιωτῶν του.
Ὡς δ' ἀπεφάσισε, νυκτὸς δὲν τὸν ἐδέχθη στέγη
οὐδὲ κατάλυμα· χωρεῖ εὐθὺ πρὸς τὸν σκοπόν του.
Βαδίζει ἄνευ ὁδηγοῦ· γνωρίζει τὰς διόδους,
καὶ προχωρεῖ πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Γάζας τῆς ἀμμώδους.

5

Ὁ κόπος μὲν τὸ σῶμά του πιέζει καὶ βαρύνει,
κ' αἰσθάνεται τὰς ἀλγεινὰς πληγὰς ἀλγεινοτέρας,
ἀλλ' οὐδὲ ἀναπαύεται οὐδὲ τὰ ὅπλ' ἀφήνει,
κ' ἐργάζεται ἀγωνιῶν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας.
Ὅταν δ' ἡ νὺξ τὸν πέπλον της ἐπὶ τῆς γῆς ἐκτείνῃ,
τὸ πᾶν συγχέουσα ἐντὸς μελαίνης ἀτμοσφαίρας,
ἀπὸ τοῦ ἵππου καταβὰς τὰ τραύματά του λύει,
καὶ φοίνικας, ὡς δύναται, ἐκ δένδρου ἀποσείει.

6

Κ᾽ ἐκ τοῦ καρποῦ ἀποτραφεὶς, τὰ ἐναγώνιά του
πλευρὰ εἰς ἔδαφος γυμνὸν ἁπλοῖ, ν᾽ ἀναπαυθῶσι·
καὶ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος του τιθεὶς τῆς χαλκηλάτου
τὴν κεκμηκυῖαν κεφαλὴν, τοῖς λογισμοῖς νὰ δώσῃ
θέλει ἀνάπαυσιν· ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ τραύματά του
ἡ ἀλγηδὼν ἐνίοτε αὐξάνει, κ᾽ εἶναι τόση,
ὥστε δεινῶς τὸν τυραννεῖ· πρὸς δὲ κ᾽ εἰς τὴν καρδίαν
πιέζουσαν αἰσθάνεται ὀργὴν καὶ ἀθυμίαν.

7

Ὅταν δ᾽ ἐν μέσῃ τῇ νυκτὶ τὰ ὄντα καὶ τὰ πλήθη
ἐῤῥίπτοντο εἰς παντελοῦς ναρκώσεως ἀγκάλην,
ὑπὸ τοῦ κόπου νικηθεὶς, παρέδιδε τῇ λήθῃ
κ᾽ ἐκεῖνος τὰς φροντίδας του, τὴν ψυχικήν του πάλην·
μόλις τὸ φλέγον βλέφαρον, καὶ μόλις παρεμύθει
τὸ σῶμα εἰς ἀνήσυχον, βραχεῖαν ὕπνου ζάλην.
Ἀλλ᾽ ἅμα τὸν κατέλαβεν ἡ νάρκη κεκμηκότα,
τοιαῦτα λέγουσα φωνὴ τῷ ἔκρουσε τὰ ὦτα·

8

«Ὦ Σολιμὰν, ὦ Σολιμὰν, ἡσύχως ἤδη κεῖσαι
»κοιμώμενος! Ἐγέρθητι, καὶ ἄλλοτε κοιμήσου.
»Τῆς γῆς ἧς ἐβασίλευες δεδιωγμένος εἶσαι,
»καὶ ὑπ᾽ ἀλλότριον ζυγὸν δουλεύει ἡ πατρίς σου.
»Εἰς ταύτην κατακείμενος τὴν γῆν δὲν ἐνθυμεῖσαι
»ὅτι ἀκήδευτ᾽ εἰς αὐτὴν εἰσὶν οἱ σύντροφοί σου;
»Ἐν ᾧ εἰσὶν ἀρτίτυπα τοῦ αἴσχους σου τὰ ἴχνη,
»νωθρὸς προσμένεις τῆς νυκτὸς νὰ σβύσωσιν οἱ λύχνοι;»

9

Ὁ Σολιμὰν ἐξύπνησε. Τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐγείρας,
ἐμπρός του βλέπει γέροντα ἐπίσημον τὸ σχῆμα.
Ῥάβδον κυρτὴν ὁ ἄνθρωπος βαστάζων εἰς τὰς χεῖρας,
ὡδήγει τὸ πρεσβυτικὸν σφαλλόμενόν του βῆμα·
«Τίς εἶσαι, φαῦλον φάντασμα; Τί τὸ κακόν σου γῆρας
»τοὺς ὁδοιπόρους ἐνοχλεῖ; (ὁ Τοῦρκος ἐπετίμα.)
»Τί τοὺς καμόντας ἐξυπνᾷς; καὶ διὰ σὲ τί εἶναι
»ἡ ἡ ἐμὴ ἐκδίκησις, ἢ αἱ ἐμαὶ αἰσχύναι;»

10

«Ἐγὼ τίς εἶμαι; Εἰς ἐμὲ, ἀπήντησεν ὁ γέρων,
»διόλου ἴσως ἄγνωστος δὲν εἶναι ὁ σκοπός σου.
»Καὶ ὥς τις ἔχων ὑπὲρ σοῦ πολὺ ἐνδιαφέρον,
»καὶ πλεῖον ἢ ὅ,τι φρονεῖς, παρίσταμαι ἐμπρός σου.
»Μὴ σὲ λυπῇ ὁ λόγος μου. Τὴν φρένα σου ἐξαίρων,
»εἶν' ὁ τραχύς μου ἔλεγχος ἀκόνη τῆς φρενός σου.
»Μὴ, ὦ γενναῖε, θυμωθῇς δι' ὅσα σ' ἐπιπλήττω.
»Ὑπὸ τὸ κέντρον μου ἡ σὴ ἀνδρία ἐγερθήτω.

11

»Πρὸς τί ματαίως ἔστρεψες τὸ βῆμα τοῦ ποδός σου
»ὅπου μονάρχης κραταιὸς εἰς Αἴγυπτον ἀνάσσει;
»Ἐπίπονος καὶ δυσχερὴς θὰ εἶναι ἡ ὁδός σου,
»θὰ εἶναι δὲ ἀνωφελὴς, προβλέπω, ἐπὶ πᾶσι.
»Διότι, μάθε, καὶ χωρὶς τῆς ἀπελεύσεώς σου,
»τὸ σῶμα τὸ Σαρακηνὸν θὰ κινηθῇ, θὰ φθάσῃ.
»Δὲν εἶν' ἐκεῖνο στάδιον εἰς ὃ ἐπιδεικνύων
»τὴν ἀρετήν σου, νὰ ῥιφθῇς κατὰ τῶν πολεμίων.

12

»Ἀλλ᾽ εἰς ἐμὲ πιστεύθητι, καὶ εἰς τὰς ὀχυρώσεις
»αὐτάς, αἷς περικάθηνται τὰ ὅπλα τῶν Λατίνων,
»ἐν πλήρει σοὶ ὑπόσχομαι φωτὶ νὰ κατορθώσῃς
»νὰ εἰσχωρήσῃς, καὶ χωρὶς ἢ μάχης, ἢ κινδύνων.
»Ἐκεῖ πρὸς ὅπλα ἔριζε καὶ μάχου πρὸς κακώσεις,
»καὶ δόξης δρέπων στέφανα, καὶ τὴν ψυχὴν ἡδύνων.
»Ὑπερμαχῶν τῆς πόλεως ἐκεῖ κλειστὸς ἐγκρύπτου,
»ὡς ὁ ἐπίκουρος στρατὸς νὰ φθάσῃ τῆς Αἰγύπτου.»

13

Ἐν ᾧ ἀκόμη ἔλεγε, τὸ βλέμμα τοῦ ἀνθρώπου
καὶ τὴν φωνήν του ὁ τραχὺς Ὀθωμανὸς θαυμάζει,
καὶ ἀπὸ τῆς ἀγρίας του ψυχῆς καὶ τοῦ προσώπου
τὸν τύφον ἀποδύεται, καὶ τὸν θυμὸν εὐνάζει.
«Πάτερ, νὰ ἔλθω μετὰ σοῦ δι᾽ οἵου θέλεις τόπου
»εἶμ᾽ ἕτοιμος· ὁδήγει με· σ᾽ ἀκολουθῶ, φωνάζει.
»Δὸς οἵας θέλεις συμβουλάς· θεν᾽ ἀγαπήσω μόνας
»ἐκείνας, ὅσαι φέρουσι κινδύνους καὶ ἀγῶνας.»

14

Τοὺς λόγους τούτους ἐπαινεῖ ὁ ἄλλος. Ἀλλὰ πνέει
ἡ αὔρα, καὶ τὰ τραύματα τὸ ψῦχος παροξύνει.
Τότ᾽ ἐκ φιάλης τι ῥευστὸν ὁ γέρων ἐπιχέει,
καὶ τὴν ῥοὴν τοῦ αἵματος καὶ τὰς πληγὰς πραΰνει.
Ἐν τούτοις τοῦ Ἀπόλλωνος οἱ πλόκαμ᾽ οἱ ὡραῖοι
ἐφάνησαν, καὶ τῆς Αὐγῆς ἡ ὄψις ἡ ῥοδίνη.
«Οἱ δρόμ᾽ ἰδοὺ φωτίζονται, τῷ λέγει, ἀλλὰ βαῖνε.
»Τῶν ἔργων ἤδη ἄρχονται αἱ ὧρ᾽ αἱ τεταγμέναι.»

15

Εἰς δίφρον τότ' ἐκάθησαν προσμένοντα πλησίον,
ὁ γέρων, καὶ ὁ εὐγενὴς ὁπλίτης τῆς Νικαίας.
Ἀμέσως δὲ, δραττόμενος ὁ πρῶτος τῶν ἡνίων,
τοὺς δύω ἵππους ὁδηγεῖ διὰ χειρὸς βεβαίας.
Διάττουσι δὲ μεθ' ὁρμῆς τοιαύτης τὸ πεδίον,
ὥστε οὐδ' ἴχνος τῶν τροχῶν ἀφήνουσ' εἰς τὰς γαίας.
Σταλάζ' ἱδρὼς ἐκ τῶν πλευρῶν τῶν ἵππων ἀσθμαινόντων·
φυσῶσι, καὶ λευκαίνουσιν ἀφροὶ τὸν χαλινόν των·

16

Θαύματα τώρα θὰ εἰπῶ. Εἰς νέφος συμπυκνοῦται
ὁ ἀὴρ πέριξ, κ' ἑαυτὸν εἰς πάγιον συστέλλει.
Ὁ μέγας δίφρος ὑπ' αὐτοῦ ὁλόκληρος κυκλοῦται,
καὶ γίνονται ἀόρατοι αὐτὸς καὶ ἡ νεφέλη.
Ἀλλ' αὕτη εἶναι στερεὰ, καὶ δὲν τὴν σχίζει οὔτε
ὁ λίθος ὃν κατὰ τειχῶν ὁ καταπέλτης στέλλει.
Τὸ νέφος ὅμως βλέπουσιν οἱ ἐν τῷ κοίλῳ νέφει,
καὶ δι' αὐτοῦ τὸν οὐρανὸν, ὃς ἄνωθεν τοὺς στέφει.

17

Ὁ Σολιμὰν ἐκπλήττεται, καὶ τὰς ὀφρῦς συσπάσας,
ῥικνοῦται, καὶ τὸ βλέμμα του ἀκίνητον στηρίζει.
Τὸν δίφρον βλέπων νὰ πηδᾷ τὰς δυσκολίας πάσας,
ἐνίοτε μετέωροι πῶς φέρονται νομίζει.
Ὁ δὲ, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τὸ ἀτενὲς σπουδάσας,
πῶς ἡ ψυχή του ἔμπληκτος ἀπέμεινε γνωρίζει.
Τῷ ὁμιλεῖ, τὴν φρένα του τὴν πτοηθεῖσαν σείει,
καὶ ὁ Σουλτάνος συνελθὼν, τὴν σιωπήν του λύει·

18

«Σὺ, ὅστις, λέγει, καὶ ἂν εἶ, ὁ κάμπτων καὶ βιάζων
»τὴν φύσιν εἰς φαινόμενα ἀδόκητα καὶ ξένα,
»κατασκοπεύων τὸν μυχὸν τῶν καρδιῶν, κ' ἐτάζων
»τὰ τῶν φρενῶν μυστήρια τὰ μᾶλλον κεκρυμμένα,
»ἐὰν διὰ τῆς γνώσεως προβαίνῃς πλησιάζων
»καὶ εἰς αὐτὰ τ' ἀτέλεστα καὶ τὰ μεμακρυσμένα,
»εἰπέ μοι ποίαν ἔκβασιν τῶν νῦν καιρῶν, ἢ ποίας
»ὁ οὐρανὸς ἐπέκλωσε τὰς τύχας τῆς Ἀσίας;

19

»Ἀλλὰ πρὸ πάντων σοὶ ζητῶ, εἰπέ μοι τ' ὄνομά σου,
»καὶ τίνι τέχνῃ κατορθοῖς τοιαῦτα ἀσυνήθη·
»διότι πῶς θενὰ δεχθῇ ὁ νοῦς τὰ λόγιά σου
»ἂν πρῶτον ἡ κατάπληξις αὐτοῦ δὲν διελύθη;» —
«Νὰ ἐκτελέσω ἐξ αὐτῶν τὸ πρῶτον θέλημά σου
»εὔκολον εἶναι», μειδιῶν ὁ γέρων ἀπεκρίθη.
»Εἶμ' ἐκ Συρίας Ἴσμενος, καὶ μὲ καλοῦσ' οἱ Σύροι
»μάγον, ὡς γνώσεων αὐτοῖς ἀκαταλήπτων πλήρη.

20

»Ἀλλὰ νὰ λέγω μέλλοντα, τῆς μοίρας ν' ἀνελίττω
»τ' ἀθάνατα θεσπίσματα, τὰς δέλτους τὰς κρυφίας,
»τόλμην, καὶ τῆς ἰσχύος μου ἀνώτερον κηρύττω,
»οὐδὲ ἐδόθ' εἰς τῶν θνητῶν αὐτὸ τὰς διανοίας.
»Πᾶσα ψυχὴ καὶ δύναμις ἐνταῦθα προσπαθήτω
»τῆς γῆς νὰ φύγῃ τὰ δεινὰ καὶ τὰς ταλαιπωρίας.
»Πολλάκις εἰς τὸν ἰσχυρὸν καὶ τὸν σοφὸν συμβαίνει
»ὁ ἴδιος τῆς τύχης του τὰς βάσεις νὰ τεκταίνῃ.

21

»Σὺ τὴν ἀνδρείαν δεξιὰν, δι' ἧς νὰ ὑποσείσῃς
»τὸ ξένον κράτος δύνασαι, καὶ φόβον νὰ ἐνσπείρῃς,
»πολλῷ δὲ μᾶλλον δι' αὐτῆς τὴν πόλιν νὰ φρουρήσῃς,
»ἣν ἀπειλοῦσιν ἄγριοι κατακτηταὶ ξιφήρεις,
»πρὸς ὅπλ' αὐτὴν ἑτοίμασον, πρὸς πῦρ αὐτὴν ἐπίσης.
»Ἀνδρίζου, θάῤῥ', ὑπόμενε. Εἰμὶ ἐλπίδων πλήρης.
»Ἀλλ' ἔστω· ἄς σοὶ προειπῶ προσέτι, ἀφ' οὗ θέλεις,
»τί βλέπω ὑποσκότεινον, καὶ ὡς διὰ νεφέλης.

22

»Βλέπω, ἢ κἂν μοὶ φαίνεται πῶς βλέπω,— τὴν πορείαν
»ἀφ' οὗ ὁ δίσκος συνεχῶς ἀλλάζῃ τοῦ πλανήτου,—
»ἄνδρα δι' ἔργων εὐγενῶν κοσμοῦντα τὴν Ἀσίαν,
»καὶ τῆς Αἰγύπτου ἄρχοντα, τῆς γῆς τῆς πολυσίτου.
»Τὴν πρὸς τὰς τέχνας σιωπῶ λοιπὴν του ἐμπειρίαν,
»ἀμβλυωπῶν. Τὰς ὄψεις μου θαμβοῖ ἡ ἀρετή του.
»Ἀρκεῖ σοι τοῦτο. Ὑπ' αὐτοῦ τὰ ὅπλα ἡττημένοι
»ἐκ τῆς τεκούσης ἡμᾶς γῆς θ' ἀφανισθῶσ' οἱ ξένοι.

23

»Ἐκ βάθρων θεν' ἀνατραπῇ τὸ ἄνομόν των κράτος,
»κ' ἐν τῷ ὑστάτῳ ἀφανὲς θὰ καταστῇ ἀγῶνι.
»Τὰ ἔσχατά των λείψανα εἰς γῆν μικρὰν τὸ πλάτος
»θὰ φύγωσι, κ' ἡ θάλασσα θενὰ τὰ σώζῃ μόνη.
»Θὰ εἶναι σὸς ἀπόγονος αὐτός.» Εἰπὼν ὑστάτως
αὐτὰ ὁ μάγος, σιωπᾷ. Ὁ δ' ἄλλος ἀνεφώνει·
«Εὐδαίμων! Πόσον πέπρωται νὰ δοξασθῇ!» Κ' ἐν μέρει
φθονεῖ διὰ τὴν τύχην του, ἐν μέρει ἐπιχαίρει.

24

Κ' ἐπρόσθεσε μετέπειτα· «Ἡ τύχη ἐὰν κλίνῃ
»ὑπὲρ ἐμοῦ ἢ κατ' ἐμοῦ, ὡς εἶναι πεπρωμένον,
»νὰ μὲ δεσμεύσῃ δοῦλόν τις δὲν θέλω ὑπομείνει,
»οὐδέ τις θέλει μὲ ἰδῇ ποτὲ νενικημένον.
»Νὰ ἐκτραπῶσι δύνανται τὰ ἄστρα κ' ἡ σελήνη
»τῆς τροχιᾶς των, πρὶν ἐγὼ τοῦ δρόμου παρεκβαίνων
»τῶν καθηκόντων φωραθῶ.» Κ' ἐν ᾧ τοιαῦτα λέγει,
πῦρ πνέει ἀρειμάνιον, καὶ ἡ ψυχή του φλέγει.

25

Τοιαῦτα διελέγοντο, καὶ ἦλθον ἕως ὅπου
οὐχὶ μακράν των αἱ σκηναὶ ὑψοῦντο τῆς Γαλλίας,
καὶ εἶδον — ὢ θεάματος δεινοῦ καὶ ἀπανθρώπου! —
τὸν θάνατον ὑπὸ μορφὰς μυρίας καὶ μυρίας.
Βαθεῖα θλίψις ἔβαψε τὴν ὄψιν τοῦ προσώπου
τοῦ Σολιμάν, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς ἀχλὺς σκοτοδινίας.
Κειμένας εἶδε κατὰ γῆς καὶ ποδοπατουμένας
τὰς τρομερὰς σημαίας του, τὰς πρὶν πεφημισμένας.

26

Τοὺς Φράγκους εἶδε χαίροντας κ' εὐθύμους νὰ πατῶσι
τὰ σώματα, τὰς κεφαλὰς τῶν εἰς αὐτὸν φιλτάτων,
κ' ἐν ἐπιδείξει, τοῖς νεκροῖς ἀτάφοις νὰ συλῶσι
τὰ ᾑμαγμένα ὅπλα των καὶ τὰ ἐνδύματά των.
Πολλοὺς δ' ἐναποθέτοντας εἰς τάφους νὰ τιμῶσι
τὰ σώματα τῶν φίλων των διὰ τιμῶν ἐσχάτων·
καὶ ἄλλους εἶδε ῥίπτοντας εἰς πῦρ, εἰς σωρὸν ἕνα
ὁμοῦ Ἀράβων πτώματα καὶ Τούρκων μεμιγμένα.

27

Βαθέως ἀνεστέναξε, τὴν μάχαιράν του σύρει,
ἀπὸ τοῦ δίφρου ἐκπηδᾷ, καὶ θέλει νὰ ὁρμήσῃ.
Ὁ γέρων πλὴν μετὰ κραυγῆς συνέχει τὸν φρενήρη,
καὶ τὸν βιάζει ἄκοντα νὰ ὀπισθοδρομήσῃ.
Ἅπτεται πάλιν τῆς ὁδοῦ εὐθὺς, καὶ πρὸς μονήρη
λόφον χωρῶν, τὸν ὕψιστον αὐτῶν, τοὺς ἵππους πλήσσει.
Οὕτω προέβη ἕως οὗ ἀφῆκε παραβάλλων
ὀπίσω του τὸ στράτευμα καὶ τὰς σκηνὰς τῶν Γάλλων.

28

Ἐκεῖ λοιπὸν ἀπέβησαν· ὁ δίφρος δὲ συγχρόνως
ἐχάθη, κ᾽ εἰς τὸ νέφος των κρυπτόμενοι τὸ πρῶτον,
πεζοὶ ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον ἐπιπόνως,
καὶ εἰς κριλάδ᾽ ἀριστερῶς κατέβησαν πρὸς νότον,
κ᾽ ἔφθασαν ὅπου, ὑψηλὴν τὸ ὄρος τῆς Σιῶνος
κεφαλὴν αἶρον, πρὸς δυσμὰς τὸ γαῦρον στρέφει νῶτον.
Ἐκεῖ ὁ μάγος ἵσταται, καὶ ἔπειτα προέβη
πρὸς τὴν ἀπόκρημνον ὀφρὺν, ὡς ἂν τὴν κατοπτεύῃ.

29

Πλησίον κοῖλον σπήλαιον ὁ γέρων διακρίνει,
ἔργον πανάρχαιον, ἐντὸς τῶν βράχων τῶν ἀβάτων.
Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἀπάτητον αἰῶνας εἶχε μείνει,
τὸ στόμιον ἐκλείετο ὑπ᾽ ἀκανθῶν καὶ βάτων.
Ἐπιμελῶς τὰ ἐμποδὼν προσκόμματα μακρύνει,
καὶ προχωρεῖ καμπτόμενος διὰ τῶν στενωμάτων.
Τὴν μίαν χεῖρα, ψηλαφῶν τὸ σπήλαιον, προβάλλει,
κ᾽ εἰς τὸν Σουλτάνον ὁδηγὸς προσφέρεται ἡ ἄλλη.

30

Ὁ δὲ Σουλτάνος ἐκφωνεῖ· «Ἀλλὰ εἰπέ μοι, ποία
»εἶν' ἡ κρυπτὴ αὐτὴ ὁδὸς ἣν θέλεις νὰ βαδίσω;
»Ἂν δὲν μ' ἐκώλυεν ἡ σὴ προβλεπτικὴ φιλία,
»διὰ τοῦ ξίφους ηὕρισκον ἄλλην τινὰ νὰ σχίσω.»
Ἐκεῖνος δ' ἀπεκρίνατο· «Μὴ, ὦ ψυχὴ ἀνδρεία
»ἡ ἀνοδία σὲ πτοῇ, καὶ μὴ στραφῇς ὀπίσω.
»Καὶ ὁ Ἡρώδης δι' αὐτῆς διήρχετο τὸ πάλαι,
»πολλάκις, οὗ φημίζονται αἱ πράξεις αἱ μεγάλαι.

31

»Ἐσκάφη δὲ τὸ σπήλαιον ὑπὸ τοῦ Βασιλέως
»ὁπότε τὸ ὑπήκοον νὰ χαλινώσ' ἠξίου,
»καὶ δι' αὐτοῦ συνήθιζε νὰ καταβαίνῃ ἕως
»τοῦ πύργου ὃν ὠνόμασε «Προτείχισμ' Ἀντωνίου»
»κατὰ τὸν μέγαν φίλον του· καὶ ἀπ' αὐτοῦ λαθραίως
»μέχρι ναοῦ τοῦ παλαιοῦ προὐχώρει τοῦ ἁγίου.
»Οὕτως ἀόρατος αὐτὸς παρήλλαττε τὰ τείχη,
»κ' ἐξῆγεν ὅσους ἤθελε, κ' εἰσῆγεν οὓς ἂν τύχῃ.

32

»Ἀλλὰ τὴν δίοδον αὐτὴν τὴν ζοφερὰν, τῶν ζώντων
»ἀνθρώπων σήμερον οὐδεὶς ἐκτὸς ἐμοῦ γνωρίζει.
»Θὰ πορευθῶμεν δι' αὐτῆς ἐκεῖ ὅπου προὐχόντων
»καὶ πρεσβυτῶν συνέδριον ὁ Βασιλεὺς καθίζει·
»διότι, καθὼς φαίνεται, διὰ τῶν συμβαινόντων
»ὑπὲρ τὸ δέον ἡ ὀργὴ τῆς τύχης τὸν φοβίζει.
»Ἐγκαίρως ἦλθες· ἄκουσον, καὶ σίγα ὡς ν' ἀκούσῃς,
»λόγους δὲ λέγεις ἀνδρικοὺς τῆς ὥρας καθηκούσης.»

33

Ὁ Σολιμὰν προὐχώρησε λοιπὸν, ἀκούων τοῦτο.
Μόλις τὸ ἄντρον τὸ στενὸν τὸ σῶμά του ἐχώρει·
καὶ εἰς τὴν σύριγκα, ἐν ᾗ τὸ σκότος ἐπυκνοῦτο,
τοῦ γηραιοῦ του ὁδηγοῦ κατόπιν ὡδοιπόρει.
Οὕτω τὸ πρῶτον ἔβαινεν· ἀλλ' ἔπειτα ἡπλοῦτο
τὸ ἄντρον κ' ἐξετείνετο ὅσον ἐντὸς προὐχώρει·
ὥστε τὸ σῶμ' ἀμφότεροι ἀνώρθωσαν ἐκ νέου,
ὡς εἰς τὸ μέσον ἔφθασαν τοῦ ζοφεροῦ σπηλαίου.

34

Θυρίδα δύσγνωστον ἡ χεὶρ ἀνοίγει τοῦ πρεσβύτου,
ἥτις εἰς κλίμαχ' ἄχρηστον καὶ τετριμμένην φέρει.
Ἀὴρ ὀλίγος ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὑψηλοῦ φεγγίτου
καὶ φῶς θαμβὸν, ἀμφίβολον εἰς τὸν μυχὸν εἰσέῤῥει.
Ὡς τέλους δ' ἐκ τοῦ πνιγηροῦ ἐξέρχονται ἀδύτου
εἰς αἴθουσαν εὐρύχωρον, φωτοβολοῦντα μέρη.
Χλαμυδοφόρος ἦν ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ θρόνου μένων
ὁ τεθλιμμένος Ἀλαδὶν ἐν μέσῳ τεθλιμμένων.

35

Ὁ Τοῦρκος ἐκ τῆς κοίλης του νεφέλης κατοπτεύει
τὰ πάντα πέριξ ἑαυτοῦ, καὶ βλέπει ἀοράτως.
Ἀκούει πῶς ὁ Βασιλεὺς ὁ πρῶτος ἀγορεύει
ἐπὶ τῆς ἕδρας τῆς χρυσῆς ἑδρεύων ὑπερτάτως.
«Τῷ ὄντι, λέγει, φίλτατοι, αὐτ' ἡ ἡμέρ' ἀπέβη
»πολλοῦ ὀλέθρου πρόξενος εἰς τὸ πιστόν μου κράτος.
»Πρὶν αἱ ἐλπίδες του πολλαὶ ὑπῆρχον καὶ μεγάλαι.
»Ἤδη μᾶς μέν' ἡ Αἴγυπτος· ἐξέλιπον αἱ ἄλλαι.

36

»Ἐκ τούτου βλέπετε μακρὰν ὅτ' ἡ ἐλπὶς ἀπέχει,
»ἐν ᾧ εἰσὶ πρὸ τῶν θυρῶν οἱ κίνδυν' οἱ μεγάλοι·
»δι' ὃ καὶ ἡ συγκάλεσις ὑμῶν τὸν σκοπὸν ἔχει,
»πᾶν ὅ,τι ἕκαστος φρονεῖ ἐν μέσῳ νὰ προβάλῃ.»
Σιγᾷ. Ὡς δ' ὅταν ζέφυρος τὸ δάσος διατρέχῃ,
κ' ἐδῶ τοιοῦτος ψίθυρος τὰ ὦτά των προσβάλλει.
Ἀλλ' ὁ Ἀργάντης ἐγερθεὶς εἰς σιωπὴν τοὺς φέρει,
καὶ θαῤῥαλέον καὶ φαιδρὸν τὸ βλέμμα περιφέρει.

37

«Ὦ Βασιλεῦ μεγάθυμε, τῷ λέγει ὁ γενναῖος,
»ὁ ἄτρομος αὐτὸς ἱππεὺς, τί θέλεις νὰ εἰπῶμεν;
»Ἡμῶν τὴν γνωμοδότησιν δὲν προκαλεῖς ματαίως;
»Ἠξεύρεις· εἶναι ἄχρηστος ἡ ψῆφος ἣν ἂν δῶμεν.
»Εἰς ἄλλους μὴ ἐλπίζωμεν ἐκτὸς ἡμῶν· καὶ χρέος
»νομίσωμεν τὴν ἀρετήν· αὐτὴν ἐνστερνισθῶμεν.
»Θαῤῥῶμεν μόνον ἐπ' αὐτῇ. Δὲν ἔχω λόγον ἄλλον.
»Ὅπου τιμᾶται ἡ ζωὴ μὴ τὴν τιμῶμεν μᾶλλον.

38

»Δὲν λέγω ταῦτα παντελῶς ὡς τὴν ἐπικουρίαν
»ἣν θέλει πέμψ' ἡ Αἴγυπτος μὴ δῆθεν περιμένων.
»Τὸν λόγον τοῦ Μονάρχου μου οὐδ' εἰς ἀμφιβολίαν
»νὰ θέσω εἶναι δίκαιον ἢ ἐπιτετραμμένον·
»ἀλλὰ τὰ λέγω, μείζονα τὴν ψυχικὴν ἀνδρίαν
»ἐπιθυμῶν ἐντὸς τινῶν ἡμῶν, τῶν μαχομένων.
»Θέλω καθεὶς ἀπτόητος οὗ ἔλαχε νὰ μένῃ·
»νίκην ἐλπίζων, θάνατον θαῤῥούντως νὰ προσμένῃ.»

39

Ὡς εἶπεν ὁ ἀτρόμητος Ἀργάντης, μετὰ τρόπου
δηλοῦντος ὅτι ἔλεγεν ἐν πλήρει πεποιθήσει.
Ἔπειτ' ἀνέστη ὁ Ὀρχὰν μετὰ σεμνοῦ προσώπου.
Πρὸς τούτου τὴν εὐγένειαν ἦν οὐδεμία ἴση.
Εἶχε μὲν φήμην ἄλλοτε πολεμιστοῦ ἀνθρώπου·
φθὰς ὅμως νέαν σύζυγον καὶ τέκνα ν' ἀποκτήσῃ,
ἀπόλεμος, τοῦ πρώτου του σταδίου ἐξετράπη,
κ' ἐδάθη τῇ συζυγικῇ καὶ πατρικῇ ἀγάπῃ.

40

Εἶπε δὲ οὗτος· «Βασιλεῦ, δὲν θέλω κατακρίνει
»τὸν χείμαῤῥον τῆς εὐγενοῦς ἐκείνης εὐγλωττίας.
»Πηγάζει ἐξ αἰσθήματος μὴ θέλοντος νὰ μείνῃ,
»μὴ δυναμένου κἂν ἐντὸς νὰ μείνῃ τῆς καρδίας.
»Ἀλλὰ τὸν λόγον πύρινον ἐὰν σοὶ ἀπευθύνῃ
»ἢ καὶ θρασὺν ὁ ἀγαθὸς υἱὸς τῆς Κιρκασίας,
»ἂν τολμηρῶς σοὶ ὁμιλῇ, ἀλλ' ὁμολογητέον
»πῶς εἶν' ἐπίσης τολμηρὸς καὶ κατ' ἐχθρῶν παλαιῶν.

41

»Ἀλλὰ σὸν ἔργον, Βασιλεῦ, οὗ τόσα ἐπελθόντα
»συμβάντα καὶ παθήματα ὡρίμασαν τὴν φρένα,
»ὅταν ἴδῃς ἀκάθεκτον αὐτὸν ἀφηνιῶντα,
»νὰ κάμπτῃς ὑπὸ χαλινὸν τὸν δύσκαμπτον αὐχένα,
»τὸν κίνδυνον τὸν προσεχῆ συγκρίνων, τὸν παρόντα,
»πρὸς βοηθήματα μικρά, ἀπομεμακρυσμένα,
»πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, τὰ ὅπλα του τ' ἀκμαῖα
»τὰς νέας ὀχυρώσεις σου, τὰ τείχη σου τ' ἀρχαῖα.

42

»Τὴν πόλιν μας — ὅ,τι φρονῶ ἐκεῖνο ἀφηγοῦμαι —
»κατήρτισε μὲν ὀχυρὰν ἡ τέχνη καὶ ἡ φύσις.
»Οὐχ ἧττον πλὴν κ' ἑτέρωθεν πῶς εἶναι δὲν ἀρνοῦμαι
»πανίσχυρα τὰ ὅπλα των κ' αἱ μηχαναὶ ἐπίσης.
»Ποῖον τὸ μέλλον, ἀγνοῶ. Ἐλπίζω, πλὴν φοβοῦμαι
»ὡς ἀσταθεῖς τοῦ Ἄρεως τὰς παλιμβούλους κρίσεις.
»Ἀλλ' ἡ πολιορκία μας ἂν στενωτέρα ἦτον,
»ἴσως ἐκινδυνεύομεν νὰ στερηθῶμεν σίτων.

43

»Ἐκεῖνα τὰ βοσκήματα, ἐκεῖνα τὰ σιτία
»ὁπόσ' ἂν χθὲς συνήγαγες ἐντὸς τῆς Βαβυλῶνος
»ἐν ᾧ ἐκεῖνος αἵματος ἐπλήρου τὰ πεδία
»διὰ γενναίων πράξεων ὅσας κατώρθου μόνος,
»μικρὰ θὰ εἶν' ἐφόδια, ἂν ἡ πολιορκία
»δὲν παύσῃ, πόλιν ὡς αὐτὴν νὰ θρέψωσιν ἀφθόνως·
»καὶ δὲν θὰ παύσῃ πιθανῶς, ἄν, ὅτε ἀνηγγέλθη
»ἐπίκουρον τὸ στράτευμα τὸ ἐξ Αἰγύπτου ἔλθῃ.

44

»Τί δ' ἂν ἀργήσῃ νὰ φανῇ; Ἂν καὶ τῶν σῶν ἐλπίδων,
»τῶν τούτου ὑποσχέσεων ἀντάξιόν τι γίνῃ,
»ὅπως παρέλθῃ ἀφ' ἡμῶν ὁ τοῦ πολέμου κλύδων,
»ἡ νίκη, ἂν νικήσωμεν, εἰς τί θενὰ συντείνῃ;
»Θὰ ἔχωμεν ἀντίπαλον αὐτὸν τὸν Γοδεφρεῖδον,
»καὶ πρὸς ἡμᾶς θὰ μάχωνται οἱ στρατιῶτ' ἐκεῖνοι
»οὓς νὰ νικῶσιν εἴδαμεν εἰς συμπλοκὰς ἀπείρους
»τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Ἄραβας, τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Σύρους.

45

»Ὁποῖοι δέ τινες εἰσὶ δὲν ἀγνοεῖ κἀνείς σας,
»καὶ σὺ, Ἀργάντ' ἀτρόμητε, ὁ εἰς αὐτοὺς ἐνδώσας,
»τὰ νῶτα στρέψας ἀπ' αὐτῶν καὶ ὀπισθοχωρήσας,
»καὶ ἵν' αὐτῶν ἀπαλλαγῇς τὰς πτέρνας σου πτερώσας·
»οὐδ' ἡ Χλωρίνδα ἀγνοεῖ, ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ μαζῇ σας,
»οὐδ' ἔστιν ὁ ἀνώτερα τῶν ἄλλων κατορθώσας.
»Ἡμῶν οὐδένα ἐγκαλῶ, καὶ θὰ ὁμολογήσω
»εἰς τὸν ἀγῶνα πῶς οὐδεὶς ἀπέμεινεν ὀπίσω.

46

»Προσέτι λέγω·—κ' ἐννοῶ καλῶς τὰς ἀπειλάς του.
»Νὰ ὁμιλῶ ἀλήθειαν ἀκούων, δριμὺ βλέπει.—
»Τῆς μοίρας, καὶ τοῦ μέλλοντος ἡμῶν τοῦ ἀλανθάστου
»εἰς τῶν ἐχθρῶν τὸ μέτωπον σημεῖον ἐπιπρέπει.
»Δύναμις πύργων ἰσχυρῶν ἢ στήθους ἀδαμάστου
»τὸ πεπρωμένον τρόπαιον αὐτῶν δὲν ἀνατρέπει.
»Ταῦτα μ' ἐμπνέει—κ' ἔστω μοι ὁ οὐρανὸς προστάτης—
»ὁ ζῆλος σοῦ, ὦ Βασιλεῦ, τῆς χώρας τῆς φιλτάτης.

47

»Ὦ! Ἔμφρων τῆς Τριπόλεως ὁ Βασιλεύς! Τῶν ξένων
»δὲν τρέμει τὰς ἐπιδρομὰς οὐδὲ τὰς κατακτήσεις.
»Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος, ἄπειστος εἰς πεῖσμα ἐπιμένων,
»ἢ τὴν ζωὴν ἀπώλεσεν, ἢ κεῖται εἰς ἁλύσεις·
»ἢ δραπετεύσας ἄτολμος, κ' εἰς ἐξορίαν στένων,
»ἐσώθη εἰς ζωὴν δεινῶν καὶ εἰς περιφρονήσεις,
»ἐν ᾧ κατὰ τὸ ἥμισυ ἀνίσως εἶχ' ἐνδώσει,
»δῶρα ἢ φόρον ἴσως δοὺς, θὰ εἶχε τ' ἄλλα σώσει.»

48

Τοιαῦτα λέγων σκολιὰ, περινενοημένα
τὸν νοῦν του ἐνεκάλυπτεν ἐν σκοτεινῇ τῇ γλώσσῃ,
μὴ ἔχων θάῤῥος νὰ εἰπῇ ὅ,τ' εἶχεν εἰς τὴν φρένα,
εἰρήνην νὰ ζητήσωσι, κ' ὑποτελεῖς νὰ ὦσι.
Ὁ Σολιμὰν τὰ ἤκουσε, καὶ πρὸς τὰ εἰρημένα
ὀργὴν ᾐσθάνθη, κ' ἑαυτὸν ζητεῖ νὰ φανερώσῃ.
Τότε ὁ μάγος, «δύνασαι ἀτάραχος νὰ βλέπῃς
»τοιαῦτα, λέγει· καὶ αὐτὰ νὰ λέγωντ' ἐπιτρέπεις»;

49

«Ἐνταῦθα μένω ἔγκλειστος, ὁ ἄλλος ἀπεκρίθη,
»ἄκων καὶ ἀνυπόμονος, καὶ ὁ θυμὸς μὲ φλέγει.»
Τὸ νέφος ἐν ᾧ κρύπτονται ἐξαίφνης διελύθη
κ' ἐσχίσθη διασκεδασθὲν ἐν ᾧ ἐκεῖνος λέγει.
Πάλιν τριγύρω του τὸ φῶς τὸ καθαρὸν ἐχύθη,
καὶ τ' οὐρανοῦ λαμποβολεῖ ἐπάνω του ἡ στέγη·
κ' ἐν μέσῃ ἀπροσδόκητος φανεὶς τῇ ὁμηγύρει,
ὑπερηφάνως ἐν αὐτῇ τὸ μέτωπον ἐγείρει.

50

«Ἐγὼ, περὶ οὗ πρόκειται, ἰδοὺ ἐγὼ ἐμπρός σας,
»οὐχὶ Σουλτάνος ἔντρομος, οὐχὶ φυγομαχήσας.
»Ὅτι δὲ ψεύστης καὶ δειλὸς ὁ ταῦτα διαδόσας
»νὰ τ' ἀποδείξω εἶμ' ἐδῶ, τὸ ξίφος μου ἑλκύσας.
»Ἐγὼ ὁ πέριξ τοὺς ἀγροὺς δι' αἵματος ζυμώσας,
»πτωμάτων στρώσας εἰς τὴν γῆν σωροὺς, καὶ περιστήσας
»φρούριον πέριξ μου νεκρῶν, ἐφ' οὗ δὲν ἔμεινέ τις
»ἢ ὀπαδὸς ἢ σύντροφος ἐμοῦ, ἐγὼ δραπέτης!

51

»Ἂν οὗτος, ἤ τις συμπαθὴς πρὸς τὰ φρονήματά του,
»προδίδων τὴν θρησκείαν του καὶ τὴν πατρίδα, σπεύσῃ
»περὶ τοιούτου νὰ εἰπῇ δεσμοῦ ἀνομωτάτου,
»ὦ Βασιλεῦ, θέλω τῇ σῇ ἀδείᾳ, τὸν φονεύσει.
»Δέχομαι μᾶλλον τὸν δεσμὸν τοῦ λύκου καὶ προβάτου,
»μᾶλλον εἰς ἓν περιστερὰ καὶ ὄφις νὰ φωλεύσῃ,
»προθύμως νὰ παραδεχθῶ πᾶν ἄλλο θέλω μᾶλλον,
»παρὰ νὰ συνοικήσωμεν ἡμεῖς μετὰ τῶν Γάλλων.»

52

Τὴν φοβερὰν ῥομφαίαν του, ἐν ᾧ αὐτὰ ὡμίλει,
εἰς ὕψος ὁ βραχίων του ὁ εὔρωστος ἐκίνει.
Ὡς δ' ἔλεγεν ἀγριωπὸς, κ' ἡ ὄψις του ἠπείλει,
ἐπτοημένοι καὶ βωβοὶ ἀπέμειναν ἐκεῖνοι.
Ἀλλ' εἶτα, σεμνοπροσωπῶν, φωνῇ οὐχὶ ὀργίλῃ,
πρᾳότερον τῷ Βασιλεῖ τὸν λόγον ἀποτείνει·
«Ἀναλαμψάτω, Βασιλεῦ, τῷ λέγει, ἡ ἐλπίς σου.
»Ἀῤῥωγὴν ἔχεις. Πολεμεῖ ὁ Σολιμὰν μαζῆ σου.»

53

Ὁ Ἀλαδῖνος δ' ἔκραξεν· «Ὦ φίλε, μετὰ πόσης
»χαρᾶς σὲ βλέπω μεταξὺ ἡμῶν ἐπανελθόντα!
»Ἤδη τῶν στρατευμάτων μου τὰ πάθη, τὰς κακώσεις
»ἐλάσσονα αἰσθάνομαι καὶ μέτριά πως ὄντα.
»Τὸν θρόνον, Θεοῦ θέλοντος, σὸν ἔσται ν' ἀνορθώσῃς
»καὶ τὸν ἐμὸν, κλονούμενον, ὡς καὶ τὸν σὸν, πεσόντα.»
Ὡς εἶπε, καὶ τοὺς δύω του βραχίονας ἐκτείνων,
σφικτῶς εἰς τὰς ἀγκάλας του ἐνέκλεισεν ἐκεῖνον.

54

Καὶ μετὰ τὴν περίπτυξιν ὁ Βασιλεὺς κατέβη
τοῦ θρόνου, καὶ παραχωρεῖ αὐτὸν τῷ Νικαιάτῃ.
Ἀριστερῶς του κάθηται ὁ ἴδιος, καὶ νεύει
τὸν Ἴσμενον, κ' εἰς τὸ πλευρὸν τὸ ἕτερον τὸν τάττει.
Ἐν ᾧ δ' ἠρώτα νὰ εἰπῇ πᾶν ὅ,τι τοῖς συνέβη,
καὶ ἦτον ἡ διήγησις τοῦ μάγου πληρεστάτη,
προσῆλθε πρὸς τὸν Σολιμὰν ἡ κόρη ἡ μεγάλη,
πρώτ' εἰς προσκύνησιν αὐτὴ, κατόπιν δὲ οἱ ἄλλοι.

55

Παρουσιάσθη μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Ὁρμούσσης,
ὅστις ὡς πρῶτος ἀρχηγὸς τοὺς Ἄραβας ὡδήγει.
Αὐτὸς, εἰσέτι ζωηρᾶς τῆς μάχης διαρκούσης,
διὰ παρόδων σκολιῶν τὸν δρόμον του ἀνοίγει.
Ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς σιγῆς, καὶ τῆς νυκτὸς ἐλθούσης,
τέλος κατώρθωσεν ἐντὸς τῆς πόλεως νὰ φύγῃ,
καὶ τ' ἁρπαγέντα θρέμματα εἰσάγων κατὰ πρῶτον,
πείνης δεινῆς ἀπήλλαξε τὸ πλῆθος τὸ λιμόττον.

56

Μόνος τὴν ὄψιν σκυθρωπὸς, περιφρονήσεις πνέων,
ὁ ἄγριος Κιρκάσιος δὲν τοὺς μιμεῖτ' ἐκείνους,
καθὼς πολλάκις ἵσταται ἀκίνητος ὁ λέων,
μόνους κινῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ στρέφων τοὺς πυρίνους.
Ἀλλ' ὁ Ὀρχάνης δὲν τολμᾷ τὸ βλέμμα θαῤῥαλέον
νὰ στρέψῃ πρὸς τὸν Σολιμὰν, κ' εἰς γῆν τὸ ῥίπτει σύννους.
Οὕτω λοιπὸν συμβούλιον οἱ Βασιλεῖς καθίστων,
ὁ Τοῦρκος καὶ ὁ τῆς Σιὼν, καὶ πάντες οἱ ἱππεῖς των.

57

Ἐν τούτοις δὲ ὁ Βουλλιὼν τὴν νίκην ἀσφαλίζει,
τοὺς ἡττηθέντας κυνηγεῖ, καὶ τὰς ὁδοὺς καθαίρει.
Τῶν φονευθέντων ἔπειτα τὰ σώματα ἀθροίζει,
καὶ τῆς κηδεύσεως τιμὰς ἐσχάτας τοῖς προσφέρει.
Καὶ τότε τὴν μεθαύριον ἡμέραν διορίζει
ἡτοιμασμέν' εἰς ἔφοδον νὰ εἶναι οἱ ἑταῖροι.
Τοὐντεῦθεν εἰς τὸ φρούριον ἐγκλείσας τοὺς βαρβάρους,
πόλεμον αἴρει πολλαπλοῦν μετ' ἀνωτέρου θάῤῥους.

58

Ἀναγνωρίσας δὲ αὐτὸς τὸ σῶμα ποῖον ἦτον
τὸ ἐπελθὸν ἐπίκουρον εἰς τὸν δεινὸν ἀγῶνα,
ὅτι' ἦτον ἐκ τῶν πρώτων του καὶ τῶν πολυφιλήτων,
τὸ ἀσυνέτως πιστευθὲν εἰς τὴν ἀπαταιῶνα,
καὶ ὁ Ταγκρέδης συνιδὼν ὅτ' ἦτον μεταξύ των
ὁ δεσμευθεὶς εἰς ἔρημα τειχίσματα καὶ μόνα,
ἐμπρός του τοὺς ἐκάλεσε μετὰ τοῦ ἐρημίτου·
κ' οἱ ἄλλ', οἱ ἐμφρονέστεροι παρῆσαν ὀπαδοί του.

59

«Παρακαλῶ τις ἐξ ὑμῶν νὰ μοὶ διηγηθῆτε,
τοῖς λέγει, τὰ συμβάντα σας, τὰς ἀσταθεῖς πλανήσεις,
»καὶ ἔπειτα πῶς φέροντες, ἐκεῖ νὰ εὑρεθῆτε
»ἐπικουρίαν ἰσχυρὰν καὶ ἔγκαιρον ἐπίσης.»
Πρὸς ταῦτα, κάτω νεύοντες, ἐσίγων οἱ πλανῆται,
ὅτι τὸ σφάλμα ἔδακνεν αὐτῶν τὰς συνειδήσεις.
Ὁ Βασιλόπαις προελθὼν ὁ Βρεταννὸς ἐν τέλει,
καὶ ἀνυψῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, νὰ ὁμιλήσῃ θέλει.

60

«Ἡμεῖς, εἰς ὅσους δυσμενεῖς ἐφάνησαν οἱ κλῆροι,
»ἀπήλθομεν, κρυπτόμενοι δι᾽ ἄλλων δρόμων ἄλλοι.
»Τοῦ ἔρωτος, τ᾽ ὁμολογῶ, τὸ θέλγητρον μᾶς σύρει
»τὸ δολερὸν, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ τ᾽ ἀπατηλά της κάλλη
»εἰς μέρη ξένα, ἑλιγμῶν ἀνεξιτήτων πλήρη,
»ὅπου ἡμᾶς φιλάρεσκος ζηλοτυπίας πάλη
»διῄρει. Πῶς ἡ κρίσις μας οἰκτρῶς ἀπετυφλώθη!
»Αὐτῆς πῶς ἦσαν παίγνια τὰ πάθη μας κ᾽ οἱ πόθοι!

61

»Ὡς τέλους αἱ πλανήσεις μας μᾶς ἔφερον εἰς τόπους
»ὅπου τὸ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κατέῤῥευσεν εἰς βρύσεις.
»Ἠθέλησεν εἰς ἀσεβεῖς λαοὺς καὶ κακοτρόπους
»τοὺς ὑβρισθέντας νόμους της νὰ ἐκδικήσ᾽ ἡ φύσις,
»καὶ τὰς πλουσίας χώρας των καὶ τὰς πολυανθρώπους
»ἐκάλυψεν ὑφ᾽ ὕδατα θερμὰ, καὶ λίμνην πίσσης.
»Μέχρι δὲ ὅπου τὰ νεκρὰ ἐκτείνονται πεδία,
»πιέζει ὁ ἀὴρ βαρὺς, καὶ πνέει δυσωδία.

62

»Πηκτὸν εἶν᾽ ἕλος, κ᾽ ἐν αὐτῷ σῶμα βαρὺ οὐκ ἔστι
»τὸ καταποντιζόμενον εἰς βάθος τοῦ πυθμένος.
»Καθὼς ἡ δρῦς, ἢ ὁ φελλὸς, ἢ ἄλλο ἀβαρές τι,
»σίδηρος πλέει ἐπ᾽ αὐτοῦ καὶ βράχος ἐῤῥιμένος.
»Κατὰ τὸ μέσον δὲ αὐτοῦ μονήρης πύργος ἔστη,
»διὰ στενῆς, ἀλλὰ μακρᾶς γεφύρας ἡνωμένος.
»Ἐκεῖ μᾶς δέχεται, κ᾽ ἐκεῖ, τίς οἶδε τέχνῃ τίνι
»τὸ πᾶν γελᾷ, καὶ εἰς χαρὰν κ᾽ εἰς ἡδονὴν συντείνει.

63

»Τερπνὰ τὰ μέρ' ἦσαν αὐτὰ, γλυκὺς ἦν ὁ ἀήρ των,
»χλωρὰ τὰ δένδρα κ' οἱ ἀγροὶ, λαμπρὰ τὰ ὕδατά των.
»Ψυχρὰ πηγὴ ἀνέβλυζεν ἐξ ἠνθισμένων μύρτων
»κ' εἰς ἄνθη ῥύαξ ἔῤῥεε μετὰ κελαρυσμάτων.
»Κ' ἐν ᾧ ἐκ δένδρων καὶ δασῶν αἱ μελῳδί' ἐσκίρτων
»ἃς ἔψαλλε, τοὺς κλάδους των ὁ ζέφυρος ταράττων,
»προσεκελᾄδουν τὰ πτηνά. Δὲν λέγω ἐκτὸς τούτων
»τὰ μάρμαρα καὶ τὸν χρυσὸν, τὴν τέχνην καὶ τὸν πλοῦτον.

64

»Εἰς τὴν παχεῖαν δὲ σκιὰν, τοῦ ῥύακος πλησίον,
»ὅπου ἡ χλό' ἡ μαλακὴ, ἐσκευασμένη ἦτον
»τράπεζα βρίθουσα σκευῶν καὶ τοῤῥευτῶν ἀγγείων,
»καὶ ἐδεσμάτων ἐκλεκτῶν, σκευῶν πολυτιμήτων·
»κ' ἐκεῖ ἦν τούτων τῶν χωρῶν πᾶν προϊὸν, ὁποῖον
»ἢ ἔπεμπεν ἡ θάλασσα ἢ ἔφερεν ἡ γῆ των,
»ἢ τεχνητὸν μελίπηκτον· καὶ ἑκατὸν ὡραῖαι
»περιεβόμβουν εὔθυμοι διακονοῦσαι νέαι.

65

»Ἡ δὲ τροφὴν μᾶς ἔδιδε κακὴν, θανατηφόρον,
»ἔχουσα γέλωτα καλὸν καὶ ὄψιν ἥτις πείθει.
»Ἐν ᾧ δὲ εἰς τὴν τράπεζαν, τρυφῶντες κατὰ κόρον,
»ἐπίνομεν, κ' ἡ πόσις ἦν πυρκαϊὰ καὶ λήθη,
»ἠγέρθη, κ' εἶπεν «Ἔρχομαι»· ἀλλὰ τῶν ψυχοβόρων
»βλεμμάτων της ἡ ἔκφρασις, ὅτ' ἦλθε, μετεβλήθη.
»Εἰς μίαν χεῖρα φέρουσα ἦλθε μακρὰν σκυτάλην,
»κ' εἰς βίβλον ἀνεγίνωσκεν ἣν εἶχεν εἰς τὴν ἄλλην.

66

»Ἀναγινώσκ' ἡ μάγισσα· κ' ἐγὼ πῶς ἄλλα θέλει,
»πῶς ἄλλα ἡ καρδία μου φρονεῖ ἀλλοιουμένη
»ᾐσθάνθην. Νέαι ἡδοναὶ μοὶ εἷρπον εἰς τὰ μέλη·
»κ' ἐῤῥίφθην εἰς τὰ κύματα.—Ὢ δύναμίς της ξένη!—
»Πῶς συνεσχέθησαν ὁμοῦ δὲν ἐννοῶ τὰ σκέλη,
»καὶ πῶς ἡ χεὶρ κ' ἡ ἄλλη χεὶρ εἰς τὸν κορμὸν ἐμβαίνει.
»Συστέλλομαι, καὶ εἰς ἐμὲ, ἐκ παραδόξου τρόπου
»λέπη ἐκφύονται. Ἰχθὺς εἰμὶ ἀντὶ ἀνθρώπου.

67

»Πᾶς ἄλλος τῶν συντρόφων μου ὁμοίως μετεβλήθη,
»κ' ἐν μέσῳ πάντες τοῦ ῥευστοῦ ἐπλέομεν ἀργύρου.
»Τὰ τότε μου αἰσθήματα ἐσκίασεν ἡ λήθη,
»καὶ ὡς ἀχλὺς παράφρονος καὶ νοσηροῦ ὀνείρου.
»Ὡς τέλους μᾶς ἀπέδωκε τὴν ὄψιν τὴν συνήθη.
»Ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἐκπλήξεως, τοῦ τρόμου τοῦ ἀπείρου
»βωβοὶ ἐμένομεν. Ἡ δὲ, λαλεῖ καὶ ἀγριοῦται
»καὶ ἀπειλεῖ. Πάντων δ' ἡμῶν ὁ φόβος κορυφοῦται.

68

»Καὶ λέγει· «Ἤδ' ἠξεύρετε ἡ δύναμίς μου πόση,
» »πῶς ὁ ζυγός μου ἐφ' ὑμᾶς ἐπίκειται βαρύνων,
» »ὅτι ἐξήρτητ' ἐξ ἐμοῦ οἱ μὲν νὰ στερηθῶσι
» »εἰς ὑπογείους φυλακὰς τῶν φωταυγῶν ἀκτίνων,
» »οἱ δὲ πτηνὰ νὰ γίνωσιν, οἱ δὲ νὰ ῥιζωθῶσι
» »καὶ νὰ βλαστήσωσιν ἐντὸς τῶν σπλάγχνων τῶν γηΐνων,
» »νὰ σκληρυνθῶσ' εἰς χάλυβας, ἢ νὰ λυθῶσ' εἰς κρήνας,
» »ἢ νὰ προσλάβωσι κτηνῶν ἐκφύσεις κερατίνας.

69

»»Πλὴν δύνασθ' ἐκ τῆς φοβερᾶς ὀργῆς μου νὰ σωθῆτε
»»καθ' ἃ ἐμοὶ ἀρέσκουσιν ἂν πράξητε προφρόνως,
»»τὴν πίστιν σας τὴν ἀσεβῆ ἀνίσως ἀρνηθῆτε,
»»τὴν σπάθην σαν ἂν σύρετε κατὰ τοῦ Βουλλιῶνος.»
»Πρὸς τὸ αἰσχρὸν συμβόλαιον οἱ εὐγενεῖς ὁπλῖται
»ἀγανακτοῦσι, καὶ πεισθεὶς ἦν ὁ Ῥαμβάλδος μόνος.
»Ἡμᾶς τοὺς ἄλλους, ἔχοντας οὐδέν' ἀμύνης τρόπον,
»ἐντὸς φρικτῶν ἐδέσμευσε καὶ ἀφωτίστων τόπων.

70

»Καὶ τὸν Ταγκρέδην ἔφερεν ἡ τύχη του ἐπίσης
»ὅπου ἡμᾶς ἐμένομεν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἐδέθη.
»Χρόνον δ' ἐτήρησεν ἡμᾶς βραχὺν εἰς τὰς ἀλύσεις
»ἡ δολοπλόκος μάγισσα, διότι, ὡς ἐῤῥέθη,
»ἡμᾶς εἰς δῶρον παρ' αὐτῆς νὰ λάβῃ τῆς μαγίσσης
»εἷς πρεσβευτὴς τοῦ ἄρχοντος τῆς Δαμασκοῦ εὑρέθη.
»Αὐτὸς δ' εἰς τὸν Αἰγύπτιον Σουλτάνον πάλιν δῶρον
»μᾶς ἔφερε, δέσας ἡμᾶς ἐν μέσῳ ὁπλοφόρων.

71

»Οὕτως ἐπορευόμεθα. Ἀλλ' ὅπως τῆς Προνοίας
»ἡ δύναμις διευθετεῖ τὰ πάντα ἡ μεγάλη,
»ὁ πάντοτε τὴν δόξαν του αὐξάνων νεανίας
»ἴδομεν ὁ ἀτρόμητος Ῥινάλδος νὰ προβάλῃ,
»καὶ τὰ συνήθη δείγματα διδοὺς ἀνδραγαθίας,
»τὴν ἔφιππον ἡμῶν φρουρὰν ἐξαίφνης νὰ προσβάλῃ.
»Τοὺς καταβάλλει, τοὺς νικᾷ, τὰ ὅπλα των μᾶς δίδει,
»ἃ ἦσαν ἄλλοτε ἡμῶν, καὶ πάλιν εἰσὶν ἤδη.

72

»Τὸν εἴδαμεν, αὐτοὶ κ' ἐγώ· ἡ χείρ του ἡ ἰδία
»μὲ ἤγγισεν· ὡμίλησε, καὶ ἦτον ἡ φωνή του.
»Ἦτον ψευδὴς, ἀνύπαρκτος ἡ φήμ' ἡ ἀπαισία.
»Δὲν ἀφῃρέθη ἀπ' αὐτοῦ, ἐσώθη ἡ ζωή του.
»Τριήμερος εἶν' ἀφ' ἡμῶν αὐτοῦ ἡ ἀπουσία.
»Πρὸς Ἀντιόχειαν στραφεὶς μετ' ἄλλου παροδίτου,
»ἀπῆλθε, χωρισθεὶς ἡμῶν· ἀλλ' ἀπηλλάγη πρῶτον
»τῶν αἱμοφύρτων ὅπλων του καὶ τῶν κατεαγότων.»

73

Ταῦτα εἰπὼν, ἐσίγησεν· ὁ δ' ἐρημίτης αἴρει
τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς δύω του πρὸς τ' οὐρανοῦ τὸν θόλον,
τὸ πρίν του χρῶμα, τὴν μορφὴν τὴν πρώτην του δὲν φέρει·
ἔχει τὸ σχῆμα ἱερὸν, τὴν ὄψιν φωτοβόλον.
Θυσίαν τὴν καρδίαν του εἰς τὸν Θεὸν προσφέρει,
ἀναπτερῶν τὸ πνεῦμά του πρὸς τοὺς ἀγγέλους ὅλον.
Ἀποκαλύπτεται δ' αὐτῷ τὸ μέλλον, καὶ τὰ ἔτη
ἐμπρός του παρελαύνουσι καὶ οἱ αἰῶνες ἔτι.

74

Τότ' ἐμπνευσθὲν τὸ στόμα του, τὴν σιωπήν του λύσαν,
τοῦ ἀοράτου μέλλοντος ἀγγέλλει προφητείας.
Οἱ δὲ πρὸς ταύτην τὴν φωνὴν τὴν ἐξαλλοιωθεῖσαν,
πρὸς τὴν μορφήν του, ἔμενον εἰς θάμβος ἀφασίας.
«Ναὶ, ὁ Ῥινάλδος, λέγει, ζῇ, καὶ τ' ἄλλα ὅλα ἦσαν
»οὐδὲν ἢ πονηρεύματα ἀπάτης γυναικείας.
»Ζῇ ἔτι, κ' ὑπὸ τ' οὐρανοῦ ἡ νεαρά του ῥώμη
»εἰς ἔργα ὡριμώτερα φυλάττεται ἀκόμη.

75

»Τῆς ἡλικίας παίγνια εἰσὶ τῆς νεαρᾶς του
»αὐτὰ δι' ὅσων σήμερον ἐκπλήττει τὴν Ἀσίαν.
»Ἀνδροῦται, καὶ διὰ χειρὸς προσβάλλων ἀδαμάστου,
»ἰδοὺ, Αὐγούστου ἀσεβοῦς δαμάζει ἐξουσίαν.
»Ὁ ἀετός του τὰς χρυσᾶς ἐκτείνει πτέρυγάς του
»ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐνταυτῷ κ' ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν,
»ἣν ἐξ ὀνύχων τοῦ δεινοῦ θηρίου θέλει σώσει.
»Κατόπιν δ' ἄξιοι αὐτοῦ υἱοὶ θὰ γεννηθῶσι.

76

»Καὶ τῶν υἱῶν των οἱ υἱοὶ, εἰς γενεὰς ἐσχάτας,
»παραδειγμάτων θέλουσι λαμπρῶν τὴν γῆν πληρώσει,
»θραύσει τυράννους Καίσαρας, συντρίψει ἀποστάτας,
»τὰς μήτρας ὑπερασπισθῇ καὶ τοὺς ναοὺς λυτρώσει,
»σώσει τὴν ἀθωότητα, ἐλέγξει τὰς ἀπάτας,
»κ' ἐξαίροντες τοὺς ταπεινοὺς τοὺς γαύρους ταπεινώσει.
»Ὁ κόσμος τότε θὰ ἰδῇ τοῦ οἴκου τοῦ Ἑστίου
»τὸν ἀετὸν πτερούμενον ἐπάνω τοῦ ἡλίου.

77

»Ὁ ἀνιπτάμενος ἐγγὺς φωτὸς τοῦ ἀλανθάστου,
»πρέπει αὐτὸς τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Πέτρου νὰ ὀξύνῃ,
»πρέπει αὐτὸς τὰς πτέρυγας τὰς θριαμβευτικάς του
»ὅπου ἡ μάχ' ὑπὲρ Χριστοῦ εὐρείας νὰ ἐκτείνῃ.
»Διὰ νομοθετήματος αὐτὸς ἀναποδράστου
»τῶν θείων ὥρισται βουλῶν ἐκτελεστὴς νὰ γίνῃ.
»Δι' ὃ προστάττει ὁ Θεὸς πρὸς ταύτην τὴν μεγάλην
»στρατείαν, ἥτις πρόκειται ἡμῖν, νὰ ἔλθῃ πάλιν.»

78

Διὰ τοιούτων λόγων του ἐξάγει τῆς ἀπάτης
τοὺς εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ πιστεύσαντας εὐκόλως,
καὶ ὅλοι ἐπιχαίρουσιν. Ὁ δ' ἔμφρων στρατηλάτης
σιωπηλῶς ἐσκέπτετο, καὶ ἦτον σύννους ὅλως.
Ἐν τούτοις δ' ἔφθασεν ἡ νὺξ, κ' ὑπὸ τὸ κάλυμμά της
ἡ γῆ ἐβάφη μέλαινα καὶ τ' οὐρανοῦ ὁ θόλος.
Κ' οἱ μὲν ἀπῆλθον ἔπειτα εἰς ὕπνον νὰ δοθῶσι.
Πλὴν δὲν ἀφήν' ἡ μέριμνα ἐκεῖνον νὰ ὑπνώσῃ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΡΑΨΩΔΙΑ Α'

Στροφὴ 1

¹ *Τὸν στρατάρχην.* Γοδεφρεῖδος ὁ Βουλλιὼν, δοὺξ τῆς Κάτω Λοθριγγίας, ἄρχων τῆς Στεννάνης, τῆς Βερδώνης καὶ τοῦ Μὲτς, μαρκέσιος τῆς Ἀνβέρσης, καὶ ἡγεμὼν μέρους τῆς Βραβάντης, ἐγεννήθη τὸ ἔτος 1060 ἐν Βαισὺ ἐπὶ τῆς Δίλης, χωρίῳ κειμένῳ εἰς τεσσάρων ὡρῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Βρυξελλῶν, μιᾶς δὲ ἀπὸ τῆς Γενάππης. Καὶ πατὴρ μὲν αὐτοῦ ἦν ὁ ἔνδοξος κόμης Εὐστάθιος τῆς Βολωνίας, μήτηρ δὲ ἡ κόμισσα Ἴδα, φημιζομένη ἐπ' εὐσεβείᾳ. Αὐτὸς δ' ὁ Γοδεφρεῖδος, ἀφ' οὗ ἐπὶ νεότητός του ἐδοξάσθη ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Αὐτοκράτορος Ἑρρίκου τοῦ Δ', μεταμεληθεὶς ἔπειτα διότι ἐπολέμησε κατὰ τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης, ἠθέλησε ν' ἀποπλύνῃ ὅ,τι ἐνόμιζεν ἁμαρτίαν, καὶ πρῶτος ἐγγραφεὶς ὀπαδὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Πάππα Οὐρβανοῦ τοῦ Β' ὀργανισθείσης σταυροφορίας, ἀπέπλευσε τὴν 15 Αὐγούστου 1096 μετ' ἰσχυροῦ στρατοῦ ἐκ Λοθριγγίας, διῆλθε διὰ τῆς Βυζαντινῆς χώρας παρὰ τὴν θέλησιν Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἐκυρίευσεν ἀλληλοδιαδόχως τὴν Νίκαιαν, τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Συρίας. Ὑπερτάτην δ' ἐξασκῶν ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῶν στρατιωτῶν του, καὶ ὡς ὁ νουνεχέστερος καὶ ἀνδρειότερος μεταξὺ πάντων θεωρούμενος, καὶ πρῶτος εἰσελθὼν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀνεκηρύχθη ὁμοφώνως βασιλεὺς αὐτῆς.

Στροφὴ 3

Οὕτω πρὸς βρέφος. Μίμησις τοῦ Λουκρητίου: De rer. nat. I, στ. 925.

Sed veluti pueris absinthia tetra medentes
quum dare conantur, prius oras pocula circum
contingunt mellis dulci flavoque liquore.

Στροφὴ 4

Ἀλφόνσος Ἔστης, Δοὺξ τῆς Φερράρας, ὁ πρῶτος προστάτης τοῦ Τάσσου, εἰς οὗ τὴν αὐλὴν ἔμενεν ὁ ποιητὴς ὅτε συνέταττε τὰς πρώτας ῥαψῳδίας τῆς Ἱερουσαλήμ. Εἰσὶ δὲ παρένθετοι, καὶ βραδύτερον συντεθεῖσαι αἱ στροφαὶ 4 καὶ 5, διότι τὴν σύνθεσιν τοῦ ποιήματος εἶχεν ἀρχίσει ὁ Τάσσος πολὺ πρὶν ἔλθῃ εἰς τὴν Φερράραν. Ἴδ. ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ.

Στροφὴ 5

Τὸν *Θρᾷκα*, ἐννοεῖ τὸν Τοῦρκον. Ἡ εὐγενὴς ψυχὴ τοῦ Τάσσου διεφλέγετο ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἐλευθερώσεως τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, εἰ καὶ δὲν ἦν ἀπηλλαγμένος θρησκευτικῶν προλήψεων κατ' αὐτῶν.

Στροφὴ 6

Τὸ ἕκτον ἔτος. Ἱστορικῶς τὸ τρίτον.

Τορτοσία, πόλις τῆς Συρίας, τὸ πάλαι *Ὀρθοσία* καὶ *Ἀντάραδος* καλουμένη, κεῖται εἰς τὴν παραλίαν, εἰς ἐννέα μιλίων ἀπόστασιν βορείως τῆς Τριπόλεως.

Στροφὴ 7

Στίχ. 6. Ἴδ. Βιργιλίου Αἰνειάδα ΣΤ, 576 ἑπ.

Στροφὴ 9

Βαλδοβῖνος, τρίτος ἀδελφὸς τοῦ Γοδεφρείδου, ἀρχηγὸς τῶν Φλαμιγγίων, παρηκολούθησε τὴν σταυροφορίαν ἐπὶ τῇ φιλοδόξῳ προσδοκίᾳ, ἥτις καὶ ἐπέτυχε, τοῦ νὰ ἱδρύσῃ ἑαυτῷ θρόνον ἐν Ἀσίᾳ. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ ποιητὴς «*ἄπληστον τὴν φρένα αὐτοῦ, ζητοῦντος πάντα τ' ἀγαθὰ ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν*.» Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ἐδέσσης, υἱοθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐγκαταστάντος κόμη-

τος τῆς χώρας ἐκείνης, διεδέχθη αὐτὸν ὡς κόμης, ὅτε ἐκεῖνος ἐσφάγη ἐν στάσει, εἰς ἣν ἐνείχετο καὶ αὐτὸς ὁ Βαλδοβῖνος. Τέλος δὲ διεδέχθη τὸν Γοδεφρεῖδον, τὸ πρῶτον μὲν ὡς Βαρόνος, ἔπειτα δὲ καὶ ὡς Βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ταγκρέδης, ἔγγονος τοῦ ὁμωνύμου Νορμανδοῦ ἱππότου, τοῦ εἰς Νεάπολιν βασιλεύσαντος. Συνεκστρατεύσας μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του Βοεμόνδου εἰς Παλαιστίνην, διῆλθε δι' Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας, φέρων ἐκεῖ τὸν πόλεμον, οὐδ' ἠθέλησεν ὡς ὁ Βοεμόνδος νὰ ὑποταγῇ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξιον. Ἐλθὼν δ' εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους, συνεμάχησε μετὰ τοῦ Γοδεφρείδου, καὶ διακρινόμενος ἐπ' ἀνδρίᾳ μεταξὺ τῶν ἱπποτῶν, καὶ πολλὰς νίκας ἀράμενος καὶ πόλεις καταχτήσας, ἀνεδείχθη ἡγεμὼν τῆς Τιβεριάδος.

Βοεμόνδος, υἱὸς Γισκάρδου, Μαρκεσίου τῆς Ἀπουλίας, καὶ υἱοῦ τοῦ πρώτου Ταγκρέδου, ἐπομένως ἐξάδελφος τοῦ συνεκστρατεύσαντος αὐτῷ εἰς Παλαιστίνην Ταγκρέδου. Κυριεύσας τὴν Ἀντιόχειαν, ἔμεινεν εἰς αὐτήν, καὶ δὲν συνηκολούθησε περαιτέρω τοὺς σταυροφόρους.

Στροφὴ 40

Γέλφος ὁ Δ', ἐκ Σουηβίας, υἱὸς τοῦ Ἀλβέρτου Ἄζζου, Μαρκεσίου Ἔστης, καὶ Κονίζζης, ἀπῆλθεν εἰς Παλαιστίνην ἀληθῶς μόνον τέσσαρα ἔτη μετὰ τὰ ἐν τῷ ποιήματι ᾀδόμενα συμβάντα· ἀλλὰ κατατάττει αὐτὸν ὁ Τάσσος μετὰ τῶν κατακτητῶν, ἵνα καὶ ταύτην τὴν δόξαν περιάψῃ εἰς τοῦ πρώτου προστάτου του τοὺς προγόνους.

Στροφὴ 25

Ὁ Ἕλλην. Αἰνίττεται τοὺς Βυζαντινούς, περὶ ὧν ὅμως ἀμφισβητεῖται ἂν αὐτοὶ ἢ οἱ σταυροφόροι ἔπταισαν διὰ τὴν ἔλλειψιν συμπνοίας.

Στροφὴ 29

Πέτρος, ἐξ Ἀμιένσης τῆς Πικερδίας, ἢ πιθανώτερον ἐκ Λιέγης· ἀλλὰ καὶ κατά τινας χρονογράφους ἐκ τῆς κάτω Γερμα-

νίας. Σπουδάσας ἐν Παρισίοις, ἦν ἀνὴρ πολυμαθὴς διὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καὶ ὑπῆρξε τοῦ Γοδεφρείδου διδάσκαλος. Ἕνεκα τῶν αὐστηρῶν αὐτοῦ ἠθῶν ἐπεκλήθη *ἐρημίτης*. Κατὰ δὲ τὰ 1095 μετέβη εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου Τάφου, καὶ ἐπανελθὼν ἐκήρυξε κατὰ πρῶτον σταυροφορίαν καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἱερῶν χωρῶν, καὶ κατώρθωσε νὰ συναγείρῃ στρατὸν ἑκατὸν χιλιάδων ἀνδρῶν. Ἀλλ' ὁ στρατὸς οὗτος, κακῶς ὠργανωμένος, καὶ στερούμενος πειθαρχίας, ἐκινδύνευσε ν' ἀπολεσθῇ ἐν Οὐγγαρίᾳ, καὶ κατεστράφη τέλος ἐν Ἀσίᾳ, προσβληθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τῆς Νικαίας.

Στροφὴ 37

Τὰ πλεῖστα τῶν ἀπαριθμουμένων ὀνομάτων τῶν χριστιανῶν ἱπποτῶν εἰσὶν ἱστορικά. Περὶ αὐτῶν ἴδε τὰς κυριωτέρας ἱστορίας τῶν σταυροφοριῶν, οἷον ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων τὴν Γουλλιέλμου τοῦ Τυρίου, ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων τὴν ἀξιόλογον τοῦ Michaud (Histoire des Croisades), καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ σύγγραμμα τοῦ J. Collin de Plancy (Chroniques et légendes du temps des deux premières croisades).

Ἀλλὰ μὴ ἐγκαυχώμενον. Ὁ Κλωτάριος δὲν ἦν, ὡς ὁ Οὔγων, ἐκ τῆς βασιλικῆς οἰκογείας τῶν Γάλλων.

Στροφὴ 38

Δύω ποιμένες. Ὁ *Γουλλιέλμος* ἐκ τῆς πόλεως Μὲτς, ἐπίσκοπος Ὀραγγίας, ἐχειροτονήθη μετὰ ταῦτα (καθολικὸς) πατριάρχης τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ *Ἀδελμάρος* ἐκ Μοντείλης (Monteil), ἐπίσκοπος τοῦ Πογγίου ἢ Πυῆ (Puy) ἐν τῇ Λαγγεδόκῃ, ἐξελέγη ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Κλερμόντου ἔξαρχος τοῦ Πάππα Οὐρβανοῦ Β' εἰς τὴν σταυροφορίαν. Ἐτιμᾶτο δὲ ὑπὸ πάντων διὰ τὰς μεγάλας χριστιανικὰς αὐτοῦ ἀρετάς, καὶ ἀπέθανε προσβληθεὶς ὑπὸ τῆς εἰς Ἀντιόχειαν ἐνσκηψάσης πανώλους.

Στροφὴ 40

Ὁ *Κόμης Καρνούτιος*, Στέφανος ἐκ Βλοϊσίας (Blois).

Στροφὴ 41

Ἀπὸ Λατίνου, δηλ. Ἰταλοῦ. Τὴν γενεαλογίαν τῶν Ἑσταίων ἴδ. ἐν Ῥαψῳδίᾳ ΙΖ', στροφ. 79 ἑπ.

Στροφὴ 42

Ἄνδρας, τοὺς Βαυαροὺς καὶ Ῥαιτούς.

Στροφὴ 43

Λευκόξανθον γένος, οἱ Φλαμίγγιοι (Βέλγοι) καὶ οἱ Ὀλλανδοί, ὧν δραστηριωτάτη ἦν ἡ μετοχὴ εἰς τὴν σταυροφορίαν.

Στροφὴ 44

Ῥοβέρτον ἕτερον, τὸν Β', κόμητα τῆς Φλανδρίας, ἀρχηγὸν τῶν Φρισώνων καὶ Φλαμιγγίων σταυροφόρων.

Βρεταννοὶ ἦσαν μετὰ τῶν σταυροφόρων. Ἀλλ' ὅτι καὶ υἱὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, Γουλλιέλμος καλούμενος, τοὺς συνώδευε, δὲν εἶναι ἀποδεδειγμένον.

Στροφὴ 49

Καμπανία, ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Νεαπόλεως, ἡ κοινῶς λεγομένη Terra del Lavoro.

Στροφὴ 51

Τατῖνος, ὁ ὑπὸ τῆς Κομνηνῆς Ἄννης καλούμενος *Τατίκιος*.

Ὢ αἶσχος! Ὅτε οἱ σταυροφόροι ἐταπείνουν καὶ κατέστρεφον τὴν δύναμιν τῶν Ὀθωμανῶν, ἂν οἱ Βυζαντινοὶ Αὐτοκράτορες εἶχον εἰλικρινῶς συμπράξει μετ' αὐτῶν, πλὴν τοῦ θρησκευτικοῦ καθήκοντος ὃ θὰ ἐξετέλουν καὶ τῆς δόξης ἣν θὰ ἔδρεπον, θὰ προὐλάμβανον πιθανῶς καὶ τὴν πτῶσιν τῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ θ' ἀπήλλαττον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τοῦ ζυγοῦ εἰς ὃν ὑπέκυψεν. Ἀλλ' ἂν τὴν Ἱερουσαλὴμ ἔγραφεν Ἕλλην, ἴσως θὰ ἔλεγεν ὅτι ὅλον τὸ σφάλμα δὲν ἦτον τῶν Αὐτοκρατόρων, εἰς οὓς οἱ σταυροφόροι ἔδωκαν οὐκ ὀλίγους λόγους ἵνα φοβῶνται ὅτι μόνον ζυγὸν θὰ ἤλλασσον.

Στροφὴ 52

Ἀρθοὺρ, μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Βρεταννίας, ᾧ ἀποδίδοται ἡ

σύστασις τῆς *Στρογγύλης τραπέζης*, καὶ ἡ τῶν *Ἀλητῶν ἱπποτῶν*.

Ἡ *Ἀργὼ τοὺς παλαιοὺς Μινύας*. Ἀργὼ, τὸ πλοῖον τοῦ Ἰάσωνος. Οἱ δὲ Μινύας, ἀρχαιότατος λαὸς Θεσσαλικὸς, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀργοναυτῶν.

Στροφὴ 53

Ἐκ Κόνσης ὁ Δυδών. Ὑπάρχει Κόνσα ἐν Νεαπόλει. Ἀλλ' αὕτη εἶναι ἡ ἐν Τρέβῃ (Contz), ὅπου ὁ Σὰρ ἐκβάλλει εἰς τὴν Μοσέλλαν. Περὶ δὲ τοῦ Δυδῶνος τούτου οὐδὲν μνημονεύει ἡ ἱστορία.

Στροφὴ 54

Εὐστάθιος, ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Γοδεφρείδου.

Γερνάνδος, πλαστὸν πρόσωπον.

Ῥογιέρος, ἐκ Βαλναβίλλης, πρόσωπον ἱστορικόν.

Ῥαμβάλδος, κόμης τῆς Ὀραγγίας, ὁμοίως.

Γέντωρ, ὁ ἐκ Βεάρνης.

Ἐγγερλὰν καὶ *Γεράρδος*, ἄγνωστον τίνες ἦσαν τῶν σταυροφόρων.

Στροφὴ 55

Ἐκ τῶν ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ ἑπομένῃ στροφῇ μνημονευομένων γνωστοὶ εἰσὶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ μόνον εἷς *Ἐβεράρδος*, ὁ ἐκ Πουϋσάγης (Puysage), καὶ πέντε Γίδοι ἢ Γουΐδοι, ἐξ ὧν ὅμως ἄγνωστον τίνας ἐννοεῖ ὁ Τάσσος.

Ἐκ δράκοντος γυμνὸν παιδίον. Τὸ σύμβολον τοῦ Μεδιολάνου.

Στροφὴ 59

Ματθίλδης, τῆς περιφήμου κομίσσης τῆς Τοσκάνης.

Στροφὴ 61

Ραιμόνδος, ὁ κόμης τῆς Σὰν Γίλλης (San Gilles) καὶ τῆς Τολώσσης, ἱππότης πλούσιος καὶ ῥιψοκίνδυνος.

Τετρακισχίλιοι. Ἱστορεῖται ὅτι οἱ ὑπὸ τὸν Ῥαιμόνδον πεζοὶ καὶ ἱππεῖς σταυροφόροι ἦσαν οὐχὶ ἐλάττους τῶν ἑκατὸν χιλιάδων.

Στροφή 62

Στέφανος ἐξ Ἀμβυοσίας, κόμης τῆς Βλοϊσίας (de Blois), εἷς τῶν πλουσιωτέρων, σοφωτέρων καὶ εὐγλωττοτέρων ἱπποτῶν τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἐλέγετο δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν φρουρίων αὐτοῦ ἐξισοῦτο πρὸς τὸν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους.

Στροφή 63

Καπανεύς, εἷς καὶ ὁ φοβερώτερος τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, κεραυνωθεὶς ὅταν ἀνέβαινε τὰ τείχη αὐτῶν. Ὁμήρ. Ἰλ. Β, 564.

Στροφή 69

Μονάρχης τῶν Ἑλλήνων, Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, Αὐτοκράτωρ ἀπὸ 1081 μέχρι 1118. Ἴδε τὴν εἰσαγωγήν.

Στροφή 75

Ὁ βασιλεὺς τῶν ποταμῶν, ὁ Πάδος. Fluviorum rex Eridanus. Virg. Georg. I, 462.

Στροφή 81

Ἡ φέρουσα. Μίμησις τοῦ Βιργιλίου:

Tam ficti, pravique tenax, quam nuncia veri.
(Æn. IV).

Στροφή 83

Ἀλαδῖνος. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἐμίρου τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῆς πρώτης σταυροφορίας δὲν ἦτον Ἀλαδῖνος, ἀλλὰ *Ἰφτιχὰρ-Ἐλδοβλὲτ* (δηλοῦν «δόξα τῆς ἐπικρατείας»). Ἴσως δὲ τὴν λέξιν *Ἐλδοβλὲτ* ἐξελατίνισαν οἱ τότε χρονογράφοι εἰς *Ἀλαδῖνος*. Κατ' ἄλλους ἐκαλεῖτο *Δουκὰτ*, ἢ *Δουκάλτος*.

Στροφή 89

Κρήνας δολοῖ. Ἰδοὺ τί ὁ Τύριος Γουλλιέλμος γράφει περὶ τῶν ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Ἱερουσαλὴμ ληφθέντων μέτρων ὡς πρὸς τὰς κρήνας: Porro cives præcognito notrorum adventu ora fontrum et cisternarum, quæ in circuitu urbis erant, usque ad quinquea vel sex milliaria . . . obstruxerant. (Βιβλ. VII).

ΡΑΨΩΔΙΑ Β'

Στροφή 1

Ὁ *τύραννος*, ὁ Ἀλαδῖνος, ἡγεμὼν τῆς Ἱερουσαλήμ.

Τὰς ἐν τούτῳ τῷ ᾄσματι καὶ ἐν ἄλλοις περιεχομένας ὑπερφυσικὰς καὶ μαγικὰς ἐνεργείας ψέγει ὁ Βολταῖρος ἐν τῷ *Λόγῳ* αὐτοῦ *περὶ ἐποποιΐας*· ἀλλ' αἱ κατακρίσεις αὐτοῦ εἰσὶν ἄδικοι, διότι εἰς τὴν μαγείαν ἐπίστευεν οὐ μόνον τῶν σταυροφόρων ἡ ἐποχή, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ Τάσσου. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς δὲ τῶν ἀρχῶν τοῦ Βολταίρου τίς ἀγνοεῖ πόσον κατωτέρα ἀπέβη ἡ Ἐῤῥιὰς τῆς Ἱερουσαλήμ;

Στροφή 12

Νέον ἔγκλημα, τὸ τῆς κλοπῆς· *ἀρχαῖα λάθη*, τὸ μῖσος πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν Ὀθωμανῶν

Στροφή 38

Χλωρίνδα, φανταστὸν πρόσωπον.

Στροφή 53

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ὀλίνδου καὶ τῆς Σωφρονίας ἐνόμισάν τινες ὅτι εἰσήγαγεν ὁ Τάσσος αἰνιττόμενος ἑαυτὸν καὶ τὴν Λεονόραν· καὶ ὡς ἀπόδειξιν φέρουσιν ὅτι εἰς τὴν μετασκευὴν τοῦ ἔπους, τὴν ἐπιγραφομένην «Ἡ κατάκτησις τῆς Ἱερουσαλήμ», γενομένην ἀφ' οὗ ὁ ποιητὴς διέκοψε τὰς μετὰ τῆς Ἑσταίας οἰκογενείας σχέσεις του, τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἀφῃρέθη. Οὐχ ἧττον ὅμως παρατηρητέον ὅτι αὐτὸ δὲν παρέλκει εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἔπους, διότι καὶ οἱ ἕνεκα τῆς εἰκόνος ἐν τῇ πόλει καταδιωχθέντες χριστιανοὶ ἐνίσχυσαν διὰ τῆς ἐξόδου των τὸν σταυροφορικὸν στρατόν, καὶ ἡ ἐν τῷ μικρῷ τούτῳ δράματι παρέμβασις τῆς Χλωρίνδας δεικνύει ἐκ πρώτης ἀφετηρίας τὸν μεγαλόψυχον αὐτῆς χαρακτῆρα. Φαίνεται δὲ μᾶλλον ὅτι τὸ ἐπεισόδιον βάσιν ἔχει ἱστορικόν τι συμβὰν ἐν τοῖς χρονογράφοις ἀπομνημονευόμενον. Πρὸ τῆς σταυροφορίας, φανατικοί τινες Ὀθωμανοί, ἵνα ἐξεγείρωσι κατὰ τῶν χριστιανῶν τὸ μῖσος καὶ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ὁμοδόξων των, ἔῤῥιψαν διὰ νυκτὸς εἰς ἓν τῶν Ὀθωμανικῶν

προσκυνητηρίων νεκρὸν κύνα, ὅστις ἀνευρεθεὶς τὸ πρωῒ, ἐνομίσθη ὅτι ἐῤῥίφθη ὑπὸ τῶν χριστιανῶν εἰς ὕβριν τῆς πίστεως τοῦ Μωάμεθ καὶ βεβήλωσιν τοῦ ναοῦ αὐτοῦ, καὶ γενικὴ ἀπεφασίσθη σφαγὴ τῶν χριστιανῶν. Τότε νέος χριστιανὸς, οὗ ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα, παρελθὼν πρὸς τοὺς συμπολίτας του, εἶπεν ὅτι ἑπόμενος τῷ παραδείγματι τοῦ Σωτῆρος, θέλει νὰ θυσιασθῇ εἰς ὑπὲρ ὅλων, καὶ παρακαλέσας νὰ εὐλογῆται κατ' ἔτος ἡ μνήμη του, καὶ νὰ τύχωσι περιθάλψεως οἱ οἰκεῖοί του, κατήγγειλεν αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς τὸν ῥίψαντα τὸν κύνα, καὶ ἔσωσε τοὺς ἄλλους θανατωθείς.

Στροφὴ 55

Τὴν καταδρομὴν τῶν χριστιανῶν διηγοῦνται τὰ χρονικὰ τῶν καιρῶν ἐκείνων, πῶς, ἅμα φανέντων τῶν σταυροφόρων, ἐφυλακίσθη ὁ καθολικὸς ἡγούμενος, ἐκρατήθησαν ὡς ἐνέχυρα οἱ γέροντες, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία, καὶ οἱ ἄνδρες ἐξεδιώχθησαν· πῶς ὁ Γοδεφρεῖδος ἔπεμψεν ἑκατὸν ἱππεῖς εἰς προϋπάντησιν καὶ ἐξασφάλισιν αὐτῶν, αὐτοὶ δὲ, ὡς εἶδαν χριστιανικὸν ἀπόσπασμα, ἤγειραν φωνὰς εὐχαριστίας πρὸς οὐρανὸν, διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἑαυτῶν καὶ τῶν ἁγίων τόπων ἀπὸ τῆς τυραννίας.

Στροφὴ 58

Ἀλήτης. Ὑποτίθεται ὑπό τινων ὅτι ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦτο ὁ Τάσσος ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ τὸν ἀτομικόν του ἐχθρὸν Ἰωάννην Βαπτιστὴν Πίγναν, γραμματέα τοῦ Ἀλφόνσου Β'.

Στροφὴ 60

Οἱ Ἄραβες ἱστοριογράφοι οὐδένα ποιοῦνται λόγον τῆς πρεσβείας ταύτης. Οἱ Εὐρωπαῖοι χρονογράφοι ὅμως μνημονεύουσιν αὐτὴν, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν πρέσβεων τὰ ὀνόματα. Εἷς δὲ, Ῥοβέρτος ὁ μοναχὸς, παραθέτει καὶ τὴν ἀγόρευσιν αὐτῶν, καὶ τὴν ἔντονον ἀπάντησιν τῶν σταυροφόρων.

Στροφὴ 71

Κασσάνου, τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀντιοχείας. Ἰδ. Ῥαψῳδ. ΣΤ' στρ. 56.

Στροφὴ 84

Ἀμφιλαφεῖς, διττὰς καὶ ἀντιφατικάς.

Στροφὴ 87

Ὡς ὁ Φάβιος, ὁ πρέσβυς τῶν Ῥωμαίων παρὰ τοῖς Καρχηδονίοις.

Στροφὴ 93

Λαβῆς . . . λιθοκολλήτου. Ἡ τοιαύτη τοῦ ὅπλου πολυτέλεια θὰ ἦτον ἐξαίρεσις, διότι ἐπὶ τῶν πρώτων σταυροφοριῶν οἱ χριστιανοὶ εἶχον εἰσέτι ἁπλούστατον τὸν ὁπλισμὸν, ὥστε καὶ λέγεται ὅτι Κερβόγας, ὁ Σουλτάνος τῆς Περσίας, ὅταν εἶδε τὰ ἀπὸ τῶν χριστιανικῶν στρατῶν συληθέντα ὅπλα, ἐκπλαγεὶς δι' αὐτῶν τὴν λιτότητα, εἶπεν ὅτι ἦτον ἀδύνατον διὰ τοιούτων ὅπλων νὰ νικήσωσι ποτὲ τοὺς Ὀθωμανούς.

Στροφὴ 96

Ἴδ. Βιργιλ. Αἰν. Δ, 520 ἐπ.

ΡΑΨΩΔΙΑ Γ'

Στροφὴ 3

Τὴν περιγραφὴν τῆς πρώτης ἀφίξεως τῶν σταυροφόρων ἀπέναντι τῆς Ἱερουσαλὴμ ἴδ. ἐν Michaud, Hist. des Crois. Tome I, Paris, 1812.

Στροφὴ 12

Περὶ *Ἑρμινίας*, θυγατρὸς Κασσάνου, τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀντιοχείας, ἴδ. Ῥαψῳδ. ΣΤ', στρ. 56 ἐπ. Ἀμφισβητεῖται δὲ ἂν ὑπῆρξεν ἀληθῶς, ἢ ἂν εἶναι ἁπλῆ τοῦ Τάσσου ἐπίνοια. Οἱ χρονογράφοι οὐδὲν ἀναφέρουσι περὶ θυγατρὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀντιοχείας· ἀλλ' ὁ Ὀδερῖκος Βιτάλης μνημονεύει αὐτῆς ὡς ἀσπασθείσης τὸν χριστιανισμόν.

Στροφὴ 13

Ἀργάντης, πρόσωπον πλαστόν.

Στροφὴ 46

Τρὶς τὰ ἠνέῳξε.

Ter sese attollens cubitoque adnixa levavit,
ter revoluta torost oculisque errantibus alto
quæsivit cælo lucem ingemuitque repert.

(Virg. Æn. IV, 69) ἑξ.)

Στροφὴ 52

Σιγιέροι. Δύω Σιγιέροι μνημονεύονται ὑπὸ τῆς ἱστορίας, ὁ ἐκ Κουρτραίης καὶ ὁ ἐκ Γάνδης. Οἱ δ' ὑπασπισταὶ τοῦ Γοδεφρείδου ἐκαλοῦντο Γιοσφρέδος καὶ Ματθαῖος.

Στροφὴ 55

Ἡ τοπογραφικὴ αὕτη περιγραφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐστὶν ἀκριβεστάτη, ἐντελῶς σύμφωνος πρὸς τὴν Γουλλιέλμου τοῦ Τυρίου, καὶ ἐπικυρουμένη ὑπ' αὐτοπτῶν, τοῦ Σατωβριάνδου, τοῦ Λαμαρτίνου, καὶ τοῦ οὐδὲν ἀβασανίστως γράφοντος Michaud.

Στροφὴ 63

Τὸν Βοεμόνδον. Οὗτος μόνος ἐκ τῶν σταυροφόρων οὐδὲ μετέσχε τῆς ἁλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ, οὐδὲ στρατὸν ἔπεμψεν εἰς σύμπραξιν μετὰ τῶν χριστιανῶν.

Στροφὴ 66

Καὶ τοῦ στρατοπέδου τῶν χριστιανῶν ἡ περιγραφή ἐστι συμφωνοτάτη πρὸς τὰς διηγήσεις τῶν ἱστοριογράφων. Λέγει δ' ὁ Michaud ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἐξελέξαντο πρὸς προσβολὴν αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ σημεῖον ἀφ' οὗ τὴν ἐξεπολιόρκησαν ὁ Τῖτος καὶ ὁ Οὐεσπασιανός.

Στροφὴ 74

Πρὸς τὸν δρυμῶνα. Ἦν οὗτος ὁ τοῦ ὄρους Σάρωνος, κειμένου πρὸς δυσμὰς τῆς σειρᾶς ἥτις διαιρεῖ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰορδάνου ἀπὸ τῶν πεδίων τῆς Παλαιστίνης, καὶ δυναμένου νὰ θεωρηθῇ ὡς παρέκτασις τοῦ Λιβάνου. Κατά τινα ἱστορικὸν ὁ Ταγκρέδης, καὶ οὐχὶ, ὡς ὁ Τάσσος λέγει, χωρικός τις, ἀνεκάλυψε τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν θέσιν τοῦ δάσους τούτου.

Στροφὴ 75

Ἐπάγοντες πελέκεων πληγάς. Μίμησις τοῦ Βιργιλίου·

Ferro sonat alta bipenni
fraxinus, evertunt actas ad sidera pinus,
robora nec cuneis et olentem scindere cedrum
nec plaustris cessant vectare gementibus ornos.

(Æn. XI, 135.)

ΡΑΨΩΔΙΑ Δ'

Στροφή 3

Τὸ συμβούλιον τοῦτο τῶν δαιμόνων ἄλλοι θέλουσιν ὅτι παρ' ἄλλων ἐμιμήθη ὁ Τάσσος, οἷον παρὰ Βιργιλίου, Κλαυδιανοῦ, Δάντη καὶ νεωτέρων. Ἀλλ' ἡ μὲν ἰδέα εἶναι ἱκανῶς κοινὴ, καὶ εἰς πολλοὺς ἐδύνατο φυσικῶς νὰ ἐπέλθῃ· ἡ δὲ περιγραφὴ εἶναι ἓν τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Τάσσου, ὥστε δὲν νομίζομεν ἀναγκαῖον ἢ δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς μίμησις.

Στροφή 5

Γηρυόνης, τρίσωμος βασιλεὺς τῆς Ἰβηρίας.

Στροφή 6

Κάλπη, τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Γιβραλτάρ.

Στροφή 8

Τῆς Αἴτνης. Τὸ Ἰταλικὸν φέρει Mongibello.
Παὺ' ὑλακτῶν. Ἴδ. Virg. Georg. IV, 480.

ΡΑΨΩΔΙΑ Ε'

Στροφή 1

Τῶν Πλανήτων. Οἱ Πλάνητες οὗτοι περιγράφονται ὡς ἕπεται ὑπὸ τοῦ ἱστοριογράφου τῶν σταυροφοριῶν· «Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ταραχῶν καὶ τῆς ἀναρχίας ὑφ' ὧν κατετρύχετο ἡ Εὐρώπη ἀπὸ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, συνέστη εταιρία εὐγενῶν ἱπποτῶν πανταχοῦ *πλανωμένων* εἰς ζήτησιν ἀγώνων, ὁρκισθέντων δὲ νὰ ὑπερασπίζωσι τὴν ἀθωότητα, νὰ πολεμῶσι τοὺς ἀπίστους, καὶ διὰ περιέργου ἀντιθέσεως αὐτεκαλοῦντο οἱ πρόμαχοι τοῦ *Θεοῦ* καὶ τοῦ *κάλλους*. Ἡ θρησκεία, καθιερώσασα τὸν ὀργανισμὸν καὶ εὐλογήσασα τὰ ξίφη αὐτῶν, τοὺς ἐπεκαλέσθη εἰς ἀρωγήν της, καὶ οὕτως τὸ τάγμα τῶν ἱπποτῶν, λαμπρυνθὲν ἰδίως καὶ

προκόψαν διὰ τῶν σταυροφοριῶν, πολυαρίθμους ἔταξε στρατιώτας ὑπὸ τοῦ σταυροῦ τὰς σημαίας.» Michaud, Ἱστ. τῶν Σταυροφ., Τόμ. Α', σελ. 107.

Στροφὴ 15

Γερνάνδος, Νορβηγὸς ἡγεμών. Ἴδ. Ῥαψ. Α', στρ. 54. Ῥαψ. Γ', στρ. 40.

Στροφὴ 48

Τὸ συμβὰν εἶναι ἱστορικόν. Ὅτε ὁ Ταγκρέδης ἦλθε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Ἀσίαν, διαβὰς τὰ ὄρη τῆς Κιλικίας, ἔφθασεν εἰς Ταρσὸν καὶ τὴν ἐκυρίευσεν. Ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ Βαλδοβῖνος τῷ ἠμφισβήτησε τὴν λείαν, καὶ ὁ Ταγκρέδης, πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλων καὶ ἐμφυλίων ῥήξεων, τῷ ὑπεχώρησε.

Στροφὴ 80

Καὶ οὐδεμία προσφορά, τὸ τοῦ Βιργιλίου·

Victima haud nulla major mactari potest
summo Iovi, quam rex iniquus.

Στροφὴ 86

Λιγουρῶν, τῶν Γενουησίων.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΣΤ'

Στροφὴ 10

Σολιμάνος, Σουλτάνος τῆς Νικαίας ἐν Βιθυνίᾳ, πρὶν κυριεύσωσιν αὐτὴν οἱ χριστιανοί. Ἔπειτα δ' ἀρχηγὸς τῶν πλανοβίων Ἀράβων.

Στροφὴ 23

Ἐγκέλαδος, γίγας κεραυνωθεὶς ὑπὸ Διός, ἐν Φλέγρᾳ, τῷ πεδίῳ τῆς Γιγαντομαχίας, ἐπὶ τῆς Χερσονήσου Πελλήνης.

Στροφὴ 28

Ὁ Ὄθων. Οὗτος, μνημονευόμενος καὶ ἐν Ῥαψῳδίᾳ Α', 55, ἦν, ὡς εἰκάζεται, ὁ τοῖς ἱστορικοῖς γνωστὸς Ὄθων Βισκόντιος, ἡγεμὼν τῶν Μεδιολάνων, φονευθεὶς ἐν Ῥώμῃ ἐν ἔτει 1111 ὑπὸ τῶν Λομβαρδῶν συμμαχούντων τοῖς Γερμανοῖς, κατὰ τὴν ἐκ-

στρατείαν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας ἀξιοῦντος ὡς ἴδιον δικαίωμα τὸν διορισμὸν τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἰταλίας.

Στροφὴ 68

Ἐχθρόν, τὸν Ἀργάντην.

Στροφὴ 109

Καθὼς διψῶσα ἔλαφος. Ἡ παραβολὴ τοῦ Δαυΐδ. Ψαλμ. Μ'.

Στροφὴ 111

Ἡ ἄλλη, ἡ σύντροφός της. Ἴδ. στρ. 90.

Οἱ καταδρομεῖς της. Ἴδ. Ῥαψ. Γ', στρ. 35.

ΡΑΨΩΔΙΑ Ζ'

Στροφὴ 29

Κοπεντία, πόλις τῆς Καλαβρίας.

Στροφὴ 46

Κομάχιος λίμνη, ἡ παρὰ τὸ Κομάχιον, πόλιν τῆς Φεῤῥάρας.

Στροφὴ 52

Ὡς τρόμον κτλ. Μίμησις τῶν τοῦ Βιργιλίου·

Non secus ac liquida siquando nocte cometæ
sanguinei lugubre rubent aut Sirius ardor,
ille sitim morbosque ferens mortalibus ægris,
nascitur et lævo contristat lumine cælum.

(Æn. X, 272.)

Στροφὴ 67

Πύῤῥος. Ὅτε ὁ Βοεμόνδος ἐπολιόρκει τὴν Ἀντιόχειαν, δεινὴ σιτοδία εἶχεν ἐνσκήψει εἰς τὴν Συρίαν, μὴ ἐπαρκούντων τῶν ἐφοδίων ὅσα ἔφερον τοῖς χριστιανοῖς τὰ πλοῖα τῆς Γενούης, τῆς Ὁλλανδίας καὶ τὰ τῆς Φλαμανδίας. Τότε κατὰ πρῶτον ἐφεῦρον καὶ ἐφήρμοσαν ἐκεῖ τοὺς ἀνεμομύλους, ἐκεῖθεν ἔπειτα διαδοθέντας εἰς τὴν Εὐρώπην· ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου οὐδ' αὐτοὶ πλέον εἶχον σῖτον πρὸς ἄλεσιν. Πιεζομένης λοιπὸν καὶ τῆς Ἀντιοχείας ὑπὸ τῆς πείνης, ὁ ἡγεμὼν αὐτῆς ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ ἀναχωχήν, ἣν ὁ Βοεμόνδος, ἀντιφιλοτιμούμενος πρὸς τὸν Βαλδοβῖνον, γενόμενον ἤδη ἡγεμόνα τῆς Ἐδέσσης, ἐδέχθη μετὰ χα-

ρᾶς, δόλια μηχανώμενος. Ἐπὶ τῆς παύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν εἰς συνάφειαν ἐλθὼν μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐγνώρισε μεταξὺ αὐτῶν Ἀρμένιόν τινα ἀρνηθίθρησκον, *Πύῤῥον* ἢ *Φιρούζ* καλούμενον, πᾶσαν ἔχοντα τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἡγεμόνος, καὶ τρεῖς ἐκ τῶν πύργων τῆς πόλεως φρουροῦντα. Οὗτος δ' ἐπ' ἀμοιβῇ ὑπεσχέθη νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν, ἐφ' ἧς κυριευθείσης ν' ἀναγορευθῇ ἡγεμὼν ὁ Βοεμόνδος. Ἀλλ' οἱ συστρατιῶται τούτου, ἀκούσαντες παρ' αὐτοῦ τὸ σχέδιον, ἀπέκρουσαν αὐτὸ μετ' ἀγανακτήσεως εἰπόντες ὅτι τὴν πόλιν θέλουσι νὰ καταχτήσωσι διὰ τῆς ἀνδρίας των καὶ οὐχὶ διὰ προδοσίας, καὶ ὅτι δὲν ἦλθον ἵνα ἀνεγείρωσι θρόνον ἐν Ἀσίᾳ εἰς ἕνα τῶν συντρόφων των. Τότε ὁ Βοεμόνδος δολίως διέδωκεν εἰς τὸν στρατὸν ὅτι Κερβόγας, ὁ ἡγεμὼν τοῦ Μοσσοὺλ, ἐπήρχετο κατ' αὐτῶν μετὰ διακοσίων χιλιάδων, στρατολογηθέντων παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγριδος, ἀφ' οὗ ἠρήμωσε τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ ἠπείλησε τὴν Ἔδεσσαν. Ἡ φήμη αὕτη κατατρόμαξε τοὺς χριστιανοὺς ἀρχηγοὺς, καὶ τοὺς ἔπεισε νὰ δεχθῶσι τοῦ Βοεμόνδου τὸ σχέδιον. Ἀφ' οὗ λοιπὸν οἱ σταυροφόροι ἀπεσύρθησαν, ὡς ἵνα προσβάλωσι τὸν ἀντιτεταγμένον αὐτοῖς στρατὸν τῶν Περσῶν, ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ ὅπως ἀπατήσωσι τοὺς πολιορκουμένους, προὐχώρησαν ἔπειτα κατὰ τὴν συμφωνηθεῖσαν ὥραν, καὶ ἐπετέθησαν πρὸς τὸ μέρος ἔνθα ἐφρούρει ὁ Πύῤῥος. Καταπεπληγμένος τότε ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἀντιοχείας, ἐκάλεσεν αὐτὸν ἵνα τὸν συμβουλευθῇ· ἀλλ' ὁ προδότης τὸν καθησύχασε, καὶ πολλοὺς ἐπαίνους λαβὼν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος του, ἐπέμφθη ὀπίσω εἰς τὴν θέσιν ἣν ἐφύλαττεν. Ἐκεῖ δ' ἠθέλησε νὰ παρασύρῃ εἰς τὴν ἄτιμον πρᾶξίν του τὸν ἴδιον ἀδελφόν του. Ἰδὼν δ' αὐτὸν ἀποκρούοντα αὐτὴν μετ' ἀγανακτήσεως, τὸν ἐφόνευσε διὰ τῆς μαχαίρας του, καὶ τὸν ἔρριψεν εἰς τὴν τάφρον, ἵνα μὴν τὸν ἴδῃ ὁ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν πρὸς ἐπιθεώρησιν ἀφικνούμενος φρούραρχος. Τότε δ' ὥρμησαν οἱ χριστιανοὶ κράζοντες τὸ σύνηθες αὐτῶν ἐπιφώνημα· «Ὁ Θεὸς τὸ θέλει», καὶ εἰσήλασαν εἰς τὴν πόλιν διὰ τῶν παραδο-

θέντων αὐτοῖς πύργων. Οὕτως ἐκυριεύθη δι' ἐπιβουλῆς ἡ πόλις, καὶ ἐσώθησαν τοῦ θανάτου πολλοὶ χριστιανοὶ αἰχμάλωτοι οὓς τὴν ἐπαύριον ἐμελέτα ὁ Σουλτάνος ν' ἀποκεφαλίσῃ. Αὐτὸς δὲ, φεύγων, ἐθανατώθη ὑφ' ἑνὸς τῶν ὑπηκόων των. Τοιαύτη τοῦ Πύῤῥου ἢ Φιροὺζ ἡ ἄτιμος πρᾶξις, ἣν δὲν στιγματίζει ὡς ἔδει ὁ Τάσσος, καθ' ὃ ποιητὴς αὐλικός.

Στροφὴ 69

Βαβὲλ, ἐννοεῖ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ὀθωμανῶν.

Ἐφ' ὅλης τῆς Ἀσίας. Ὁ Τάσσος λέγει· *Ἐκ Βάκτρων μέχρι Θούλης*, ἣν γράφει Tile.

Στροφὴ 72

Ὁ Σάξων ἀποστάτης. Ἐννοεῖ τὸν Δοῦκα Ῥοδόλφον τῆς Σουαβίας, ἐκλεχθέντα ἔπειτα Αὐτοκράτορα τῶν Σαξόνων. Τοῦτον ὁ Γοδεφρεῖδος ἐφόνευσεν ὡς ἀποστάτην κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἑῤῥίκου Δ', ὑφ' ὃν ὑπηρέτει κατὰ τὰ πεδία τοῦ Φυλκςεῖμ ἐν Σαξωνίᾳ. Ἀλλ' ὅτε μετὰ ταῦτα ὁ Ἑῤῥῖκος ἐπανέστη κατὰ τοῦ Πάππα καὶ ἀφωρίσθη, τότε ὁ Γοδεφρεῖδος, ἵνα ἐξαγορεύσῃ τὴν ἁμαρτίαν ὅτι ἀσεβῆ ἀρχηγὸν ὑπηρέτησεν, ἔσπευσε νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς σταυροφορίας.

Στροφὴ 78

Τερέβινθον, κοιλάδα ἐν Ἰουδαίᾳ, ὅπου ὁ Δαυὶδ ἐφόνευσε τὸν γίγαντα Γολιάθ.

Στροφὴ 80

Τὰ περὶ ἀγγέλων ἐνταῦθα καὶ ἐν στρ. 81 λεγόμενα ἐλήφθησαν ἐκ τῶν περὶ οὐρανίου ἱεραρχίας Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου.

Στροφὴ 100

Ἡ στροφὴ αὕτη ἐλλείπει ἐκ πολλῶν τῶν ἐκδόσεων, καὶ ἐκ τῆς *Κατακτήσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ*.

ΡΑΨΩΔΙΑ Η'

Στροφὴ 6

Συένος. Ὅτε τὸ κήρυγμα τῶν σταυροφοριῶν ἔφθασε μέχρι

τοῦ ἀπωτάτου βοῤῥᾶ, συνεκινήθησαν ὑπ' αὐτοῦ καὶ οἱ ῥιψοκίνδυνοι ἡγεμόνες τῆς Δανίας, καὶ εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Κόμητος τῆς Φλανδρίας προθύμως πειθόμενος, ἀνέλαβε τὸν σταυρὸν καὶ ὁ *Συένος* ἢ Swenn, νόθος υἱὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας Olaw, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως Ἐῤῥίκου Γ΄. Οὗτος δὲ, μετὰ καὶ ἄλλων εὐγενῶν Σκανδιναυῶν, τοῦ Σὶξ-Κάμμιγγα, τοῦ Τζάλλιγκ-Ὄνιγγα, τοῦ Γοτφρὶδ-Ῥόορδα, καὶ μετὰ στρατοῦ χιλίων καὶ πεντακοσίων μαχητῶν, ἦλθον εἰς τὸ Βυζάντιον, ὅπου καλῆς ἔτυχον δεξιώσεως ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, καὶ ἐκεῖθεν ἠθέλησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἀσίαν διὰ Ῥωμανίας, καὶ μείναντες ν' ἀναπαυθῶσιν εἰς μέρος ὃ Γουλλιέλμος ὁ Τύριος ἐνδεικνύει διὰ τῶν λέξεων inter urbes Finimuri et Termam, προσεβλήθησαν αἴφνης ὑπὸ Τουρκικῶν δυνάμεων πολὺ ὑπερεχουσῶν παρὰ ἁλμυρά τινα τέλματα, οὐ μακρὰν τῆς πόλεως ἥτις ὠνομάζετο *Φιλομήλιον*, κατὰ τὸν Michaud, καὶ ἣν οἱ μεταγενέστεροι γεωγράφοι καλοῦσι *Θάζλαν* ἢ *Θρύζλαν*, καὶ ἐκεῖ ὑπέστησαν τὴν παντελῆ καταστροφὴν, ἣν διηγεῖται ἐνταῦθα ὁ Τάσσος. Τὸν Συένον λέγουσιν οἱ χρονογράφοι ὅτι παρηκολούθει καὶ ἡ ἐρασθεῖσα αὐτοῦ *Φλωρίνα*, θυγάτηρ τοῦ *Εὔδου* ἢ *Ὄθωνος τῆς Βουργωνίας*, καὶ *Ματθίλδης τῆς Καλῆς*, ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ μὴ τὸν νυμφευθῇ εἰμὴ μετὰ τὴν εἰσέλασίν των εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ' ἀκούσασα τὴν εἰσβολὴν τῶν Ὀθωμανῶν καθ' ἣν στιγμὴν προσηύχετο, ἀνέστη, ὡπλίσθη ὡς ἱππότης, ἔσπευσεν εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ ἐραστοῦ της, καὶ οἱ δύω ἔπεσαν ὁμοῦ, παρὰ τοῦ θανάτου λαβόντες ἣν περιέμενον ἕνωσιν.

Στροφὴ 58

Τρόντου. Κατά τινας ἣν ἡ πλάττεται ὁ Ἀργιλλὰν γεννηθεὶς εἰς τὴν πόλιν Ἄσκλον, ἣν παραῤῥέει ὁ Τρόντος, καὶ ἥτις ἦν διηνεκὲς ἐμφυλίων ἐρίδων καὶ στάσεων θέατρον. Ἐπὶ τῶν ἀρχαίων δὲ χρόνων ἦν ἐπίσημος, καὶ τῆς Ἰταλικῆς ἐλευθερίας προμαχήσασα ὅτε ἡ Ῥώμη ἦν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἰσχύος της, ἠνάγκασεν αὐτὴν νὰ ἐκτείνῃ εἰς τὰς Ἰταλικὰς ἐπαρχίας τὰ

ἀστυκὰ τοῦ Ῥωμαίου προνόμια. Αὐτῆς δὲ πολίτης ἦν καὶ ὁ Βαντίδιος, ὅστις πρῶτος ἐθριάμβευσε κατὰ τῶν τέως ἀνικήτων Πάρθων. Ὁ Φλῶρος καλεῖ τὴν πόλιν ταύτην Caput Picentis, ὁ δὲ Πλίνιος Coloniam nobilissimam.

Στροφὴ 74

Οὕτως εἰς κολλον: Ἡ σύγκρισις ἐκ τοῦ Βιργιλίου·

Magno veluti cum flamma sonore
virgea suggeritur costis undantis aëni
exultantque æstu latices, furit intus aquai
fumidus atque alte spumis exuberat amnis,
nec iam se capit unda, volat vapor ater ad auras.
(Æn. VII, 462.)

Κάμιλλος, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ῥωμαίων· Γουλλιέλμος, ὁ τῶν Ἄγγλων.

ΡΑΨΩΔΙΑ Θ'

Στροφὴ 3

Ὁ Σολιμάν. Πρὸ πολλοῦ ἡ Μεσοποταμία ἦν θέατρον καὶ λεία τῶν εἰσβολῶν καὶ στάσεων τῶν Ἐμιρῶν, ἢ τῶν ἀχαλινώτων φυλῶν, αἵτινες προερχόμεναι ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ὄχθῶν τῆς Κασπίας, ἠπείλουν τὸ Καλιφφάτιον τῶν Ἀβασιδῶν. Τὴν ἐσχάτην δὲ τοῖς Ἀβασίδαις καταστροφὴν ἐπέφερεν ἡ δυναστεία τῶν Σελδιουκιδῶν, πρὸ τῶν σταυροφοριῶν, ὅταν ὁ Τογροὺλ Βέης, ἀνεψιὸς τοῦ Σελδιοὺκ, ἔνδοξος ἤδη διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Ἰρὰν, ἐλθὼν εἰς βοήθειαν Καΐὲν τοῦ Καλίφφου τῆς Βαγδάτης, ἐπροχειρίσθη ὑπὸ αὐτοῦ Ἐμίρης, καὶ τοῦ Καλίφφου τοποτηρητής. Κατὰ τὸ ἔτος 1050 ἐπολέμησεν οὕτως πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς, πολλὰς νίκας ἐνίκησεν ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, καὶ κατέκτησε τὴν Νίκαιαν ὑπὲρ τῶν Τούρκων τῶν Σελδιουκιδῶν. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1040 ἔριδες εἶχον ἤδη ἀναφανῆ ἐν τῇ δυναστείᾳ ταύτῃ, καὶ διαιροῦσαι αὐτὴν ἀνεχαίτισαν τῶν ὅπλων αὐτῆς τὴν πρόοδον. Οὐχ ἧττον ὅμως τέσσαρες αὐτῆς κλάδοι ἵδρυσαν τέσσαρα κράτη, τὸ τοῦ Ἰρὰν ἢ Κορασσὰν (1040—1193), τὸ τοῦ Κερμὰν ἢ τῆς Καραμανίας πρὸς ἀνατολὰς (1041—1107), τὸ τῆς Βεῤῥοίας

ἡ Χαλεπίου (1041—1117), καὶ τὸ τοῦ Ἰκονίου πρὸς δυσμὰς (1084—1300). Ἐκ τῶν δυναστειῶν τούτων αἱ μὲν τρεῖς πρῶται κατήγοντο ἀπὸ Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ τοῦ Σελδιοὺκ καὶ πατρὸς τοῦ Τογροὺλ, ἡ δὲ τετάρτη ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Σελδιούκ· ἦσαν δ' αἱ δύω τελευταῖαι, αἱ τοῖς σταυροφόροις ἀντιταττόμεναι, φοβεραὶ διά τε τὸν μωαμεθανικὸν αὐτῶν φανατισμὸν, καὶ διότι τὴν τακτικὴν καὶ στρατηγίαν εἶχον διδαχθῆ παρὰ τῶν Βυζαντινῶν, ὅταν κατ' αὐτῶν ἐπολέμουν. Ἦν δ' ὁ Σολιμάνος ἀνεψιὸς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ μάτην ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ Πόντου, ἐκυρίευσε τέλος τὴν Παφλαγονίαν, καὶ προὐχώρησε μέχρι τοῦ Εὐξείνου. Ἀπετέλεσαν δὲ τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ ἡ Καππαδοκία, μέρος τῆς Κιλικίας, ἡ Γαλατία, ἡ Φρυγία, ἡ Λυκαονία, ἡ Λυδία, ἡ Νίκαια ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Μυσίας καὶ Βιθυνίας, καὶ τὸ κράτος τοῦτο ἐκλήθη κατ' ἀρχὰς Ῥωμανία (Ῥοὺμ), καὶ μετὰ ταῦτα ἐπικράτεια τοῦ Ἰκονίου. Ὅτε δ' ἡ Νίκαια ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὁ Σολιμὰν δὲν ἔζη πλέον, καὶ ἡ μνεία αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Τάσσου εἶναι ἀναχρονισμός. Αὐτὸν δὲ διεδέχθη ἐν ἔτει 1077 ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κιλιτζῆ-Ἀρσλὰν, καταλιπὼν τὸν θρόνον ἐν ἔτει 1092 εἰς τὸν ἴδιον υἱὸν Σαϊσὰμ-Κιλιτζῆ-Ἀρσλὰν (Ἀλφανσάλην).

Ἡ δὲ *Νίκαια* ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Βιθυνῶν βασιλέων τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Μετὰ ταῦτα, πρωτεύουσα γενομένη ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας, ἐξετάθη, καὶ φήμην περιῆψεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἡ κατὰ τὸ ἔτος 325 ἐν αὐτῇ συγκροτηθεῖσα πρώτη οἰκουμενικὴ σύνοδος. Κεῖται δὲ πλησίον μεγάλης καὶ ὡραίας λίμνης· ὁ δὲ ταχύῤῥους Σαγγάριος, ὁρίζων αὐτὴν τότε πρὸς τὴν Βιθυνίαν καὶ πρὸς τὰς βορειοτέρας κτήσεις τῶν Σελδιουκιδῶν, στρέφεται οὐ μακρὰν τῆς Νικαίας πρὸς βοῤῥᾶν, καὶ ἐκρεῖ εἰς τὸν Εὔξεινον. Ὁ πολύστροφος δὲ Μαίανδρος, ὁ διὰ τῆς Ἰωνίας εἰς τὸ Αἰγαῖον ἐκρέων, ὥριζε πρὸς μεσημβρίαν τὸ κράτος τῶν Σελδιουκιδῶν ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἡ δ' *Αἴγυπτος* ὑπέκειτο ἐπὶ τῆς πρώτης σταυροφορίας εἰς Καλίφφας Φατιμίτας σχισματικούς· ὁ δὲ τότε αὐτὴν κυβερνῶν ἦν ὁ δέκατος ἐξ αὐτῶν, καλούμενος Ὀμὲρ-Βέη-Κανιλλοῦ. Ἔπαυσε δὲ τὸ κράτος αὐτῶν ἐπὶ τοῦ δεκάτου τετάρτου Καλίφφου, ἐν ἔτει 1171, καὶ μετὰ ταῦτα ἐκυρίευσε τὴν Αἴγυπτον Σαλαδῖνος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀϋοὺβ, ἐπαναστατήσας κατὰ τῶν Καλιφφῶν τῆς Βαγδάτης.

Στροφὴ 31

Ἀλλ' ὡς... Ἡ σύγκρισις κατὰ τὸν Βιργίλιον·

Ille velut pelagi rupes immota resistit,
ut pelagi rupes magno veniente fragore,
quæ sese multis circum atrantibus undis
mole tenet; scopuli nequiquam et spumea circum
saxa fremunt laterique inlisa refunditur alga.

(Æn. VII, 586.)

Στροφὴ 60 καὶ 61

Κατὰ τὸ ἐπὶ τοῦ Τάσσου πιστευόμενον ἀστρονομικὸν σύστημα ὑπῆρχον τόσοι οὐρανοὶ ὅσαι καὶ ἀστέρων κινήσεις. Ἦσαν δ' οἱ οὐρανοὶ πάγιοι, ἵνα ὑπέχωσι τὰ ἐπικείμενα αὐτοῖς οὐράνια σώματα, καὶ κρυστάλλινοι, ἵνα διαφαίνεται δι' αὐτῶν εἰς τὴν γῆν τὸ φῶς τῶν σωμάτων ἐκείνων. Ὑπῆρχον δὲ ἑπτὰ οὐρανοί, ὁ τῆς Σελήνης, ὁ τοῦ Ἑρμοῦ, ὁ τῆς Ἀφροδίτης, ὁ τοῦ Ἡλίου, ὁ τοῦ Ἄρεως, ὁ τοῦ Διὸς καὶ ὁ τοῦ Κρόνου. Ἦν δὲ καὶ ὄγδοος, τὸ στερέωμα, διὰ τοὺς ἀπλανεῖς. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος προσέθετε καὶ ἔννατον οὐρανόν, ὃν ἔλεγε *πρῶτον κινητόν*. Ὁ δὲ Ἀλφόνσος, ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλίας, παρεδέχθη δύω κρυσταλλίνους οὐρανοὺς πρὸς ἐξήγησιν τινῶν ἀνωμαλιῶν ἃς παρετήρησεν εἰς τὰς κινήσεις τῶν ἄλλων. Ὑπὲρ πάντας δ' ἡπλοῦτο ὁ *ἔμπυρος* οὐρανὸς (l'empyrée), ὅλος πῦρ καὶ φῶς, καὶ κατοικία τῆς θεότητος καὶ τῶν μακάρων.

Στροφὴ 74

Ἀργιλλάν. Ἴδ. Ῥαψ. Η', στροφ. 57 καὶ 81.

Στροφὴ 75

Ὡς ἵππος. Τὴν παραβολὴν ταύτην, ἣν καὶ ὁ Ὅμηρος μετεχειρίσθη διὰ τὸν Πάριν, καὶ ὁ Βιργίλιος διὰ τὸν Αἰνείαν, ἀποδοκιμάζουσιν οἱ ἐκ συστήματος κατακριταὶ τοῦ Τάσσου, λέγοντες ὅτι, ὡς εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους υἱοὺς βασιλέων, δὲν ἐφαρμόζεται οὕτω καὶ εἰς τὸν Ἀργιλλὰν, ὃς *ἔφυγεν ἐκ βασιλικῶν ἱπποστασίων, ἵνα ὁρμήσῃ εἰς τὸ πεδίον*.

ΡΑΨΩΔΙΑ Γ′

Στροφὴ 22

Ἄνδρα, τὸν Σαλαδῖνον.

Ὁ Ἰσμηνὸς ἐνταῦθα προφητεύει τὰ ἐπ' αὐτοῦ μὲν ἄγνωστα καὶ μέλλοντα, ἐπὶ δὲ τοῦ Τάσσου γνωστὰ καὶ παρελθόντα. Ἐπειδὴ τὸ ἔπος τοῦτο ὑπόθεσιν ἔχει τὴν ἵδρυσιν τοῦ Χριστιανικοῦ κράτους ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἰς αὐτὴν ἔπρεπε νὰ καταλήγῃ, ὁ ποιητὴς ἠθέλησε νὰ παρενείρῃ ἐν αὐτῷ διὰ τοῦ ἐπιτηδείου τούτου τρόπου καὶ τὴν ὑπόδειξιν πῶς τὸ κράτος τοῦτο κατεστράφη μετὰ ταῦτα, καὶ δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του. Ὀλίγον μετὰ τὴν κατάκτησιν, σειρὰ ἀλληλοδιαδόχων περιστάσεων, αἵτινες ἐπήγαζον ἐξ ἐνδομύχων ἐλαττωμάτων, κατέστησαν ἐπισφαλῆ τὴν θέσιν τῶν κατακτητῶν. Μεταξὺ τῶν περιστάσεων, τούτων πρέπει νὰ καταταχθῶσιν αἱ ἀδέξιοι βασιλεῖαι τοῦ Φόλκου καὶ τοῦ Μελισένδα, τοῦ Βαλδοβίνου Γ′, τοῦ Ἀλμαρίνου, τοῦ Βαλδοβίνου Δ′, ἡ οὐχὶ εὐτυχὴς διοίκησις τοῦ Λυσιγνάνου, ἡ ἀντιβασιλεία τοῦ κόμητος τῆς Τριπόλεως ἐπὶ τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ Βαλδοβίνου Ε′, ὁ ὕποπτος τούτου θάνατος εἰς ἡλικίαν πέντε ἐτῶν, καὶ ἡ μετάβασις τῆς ἀρχῆς εἰς τὴν μητέρα του Σιβίλλαν, καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὸν δεύτερον αὐτῆς σύζυγον Γουΐδον τὸν Λυσιγνάνον. Ἀλλ' εἰς αὐτὰς προσετέθησαν καὶ ἐξωτερικαὶ παρακμῆς αἰτίαι. Καὶ εὐτυχὴς μὲν ἦν διὰ τοὺς χριστιανοὺς ἡ περίστασις τῶν διχονοιῶν τῶν Τούρκων καὶ Σαρακηνῶν, τῶν Φατιμιτῶν Καλιφφῶν καὶ τῶν Σουλτάνων τῆς Δαμασκοῦ, καὶ ὀλίγην μόνον ἂν εἶχον πρόβλεψιν καὶ ἐπιτηδειότητα, θὰ ὠχύ-

ρουν ἀναλώτως τὰς μεθορίους πόλεις τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Περσίας. Ἀλλ' οὐδὲ νὰ προϊδῶσιν ἤξευρον τοὺς κινδύνους οὐδὲ νὰ τοὺς προλάβωσι. Καὶ πρῶτον μὲν ἐνικήθησαν παρὰ τὴν Ἔδεσσαν ὑπὸ τοῦ Ζιγγισχάν· ἔπειτα δ' ἐκυρίευσε τὴν πόλιν ταύτην ὁ Νουραδῖνος, καὶ οὕτως ἐξέπεσεν ἡ φήμη τοῦ ἀνικήτου αὐτῶν παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς. Τότε ἀπετάθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην ζητοῦντες ἐπικουρίας. Ἀλλ' ὁ Πάππας Εὐγένιος ὁ Γ' ἐκωλύετο ὑπὸ τῶν κατ' αὐτοῦ ἐπιχειρήσεων τοῦ ἐκ Βρεσινίας Ἀρνάλδου νὰ τεθῇ αὐτὸς ἐπὶ κεφαλῆς σταυροφόρων, ὡς εἶχε πράξει Οὐρβανὸς ὁ Β', καὶ ἀνέθηκε τὴν περὶ τούτου φροντίδα καὶ πληρεξουσιότητα εἰς τὸν Βερορδῖνον ἀββάτην Κιαραβάλλην. Ὁ δ' ἐπιτήδειος μοναχὸς, γνωρίζων ὅτι τύψεις συνειδότος κατεσπάραττον τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκον Ζ' διὰ τὰς φρικτὰς σκληρότητας ἃς διέπραξε μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βιτρῆ, καύσας 1300 ἀνθρώπους ἐντὸς μιᾶς ἐκκλησίας, ἀπετάθη πρὸς αὐτὸν καὶ τῷ παρέστησε τὴν συμμετοχήν του εἰς τὴν σταυροφορίαν ὡς μόνον τρόπον ἵνα ἀνακτήσῃ τὴν συγχώρησιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ Κορράδος δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωμανίας, ὑπὸ θρησκευτικοῦ ζήλου ὁρμώμενος, ἀπεφάσισε καὶ αὐτὸς νὰ μετάσχῃ τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ οὕτω Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι συνῆλθον εἰς Ῥατισβόνην καὶ Μέτς. Ἀλλὰ μόλις ὁ Κορράδος ὑπερέβη τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὸ στράτευμα αὐτοῦ νικηθὲν κατεστράφη· μόλις δ' αὐτὸς κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς Παλαιστίνην ὡς προσκυνητής. Ὁ δὲ Λουδοβῖκος ἔφθασε μὲν εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Ἔδεσσαν, ἀλλ' εἴτε ἕνεκα τῶν σκανδαλωδῶν ἠθῶν τῆς γυναικός του Ἐλεονόρας ἥτις τὸν συνώδευεν, εἴτε δι' ἄλλας αἰτίας, ἔλυσε μετ' οὐ πολὺ τὴν πολιορκίαν, καὶ εἰς τὴν ἐπιστροφήν του συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, καὶ ἀπηλευθερώθη ὑπὸ Ῥυγέρου τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας.

Μετὰ τοιαῦτα συμβάντα φυσικὴ ἦτον ἡ ἀποτυχία ἐπιχειρήσεων ἃς δὲν ὑπεστήριζε πλέον ὁ ἀρχαῖος θρησκευτικὸς ζῆλος, ἀλλὰ μᾶλλον φιλοδοξία καὶ πλεονεξία τῶν ἀρχηγῶν, καὶ ἃς

ὑπηρέτει κατὰ τὸ πλεῖστον οὐχὶ στρατὸς ἐμπειροπόλεμος, ἀλλ' ὄχλος ἢ φανατικῶν τὴν νίκην ἐκ προσευχῶν καὶ λιτανιῶν προσδοκώντων, καὶ ἀγνοούντων ὅτι ὁ οὐρανὸς δὲν βοηθεῖ εἰμὴ τὸν ἑαυτὸν βοηθοῦντα, ἢ καὶ κακούργων φευγόντων τῆς πατρίδος των τὴν δικαιοσύνην, καὶ πᾶσαν ἐνδιαίτησιν καὶ πᾶσαν ἀπείθειαν εἰς τοῦ στρατοῦ τὰς τάξεις μετενεγκόντων.

Οὕτω δεινῶς διακειμένων τῶν πραγμάτων τῶν σταυροφόρων, Σαλαδῖνος, ὁ Σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου, ἐπωφεληθεὶς ἐκ τοῦ ὅτι οἱ χριστιανοὶ δὲν ἐτήρησαν πιστῶς τὴν συνομολογηθεῖσαν μετ' αὐτοῦ ἀνακωχὴν, ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς Αἰγύπτου, τῆς Ἀραβίας, καὶ τῆς Συρίας, τοὺς ἐνίκησε κατὰ κράτος περὶ τὴν Τιβεριάδα, ᾐχμαλώτισε τὸν βασιλέα Λυσιγνάνον, καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας ἐστρατοπέδευσεν ἔμπρὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπέκρουσε τὰς προτάσεις τῶν πεφοβισμένων χριστιανῶν τοῦ νὰ παραδοθῶσιν ἐπὶ συνθήκῃ. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, ἰδὼν τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν ἀντίστασιν, συγκατένευσε νὰ τῷ παραδοθῇ ἡ πόλις ἐντὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν, φιλανθρώπως προσενεχθεὶς πρὸς τοὺς ἡττημένους, καὶ διευκολύνας αὐτοῖς τοὺς τρόπους τῆς ἐπανόδου εἰς Τύρον καὶ Τρίπολιν, ἢ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην.

Στροφὴ 61 καὶ 62

Εἰς τόπους ὅπου τὸ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ, κτλ. Ἰδοὺ πῶς περιγράφει τὴν νεκρὰν θάλασσαν ὁ Βολνέϋ, ὅστις ἐπιμελῶς ἐσπούδασε τοὺς γεωλογικοὺς αὐτῆς χαρακτῆρας· «Ἡ ἀσφαλτῖτις λίμνη οὐδὲν περιέχει ζωϊκῆς ἢ φυτικῆς οὐσίας. Οὐδὲ πράσινον φύλλον φύεται εἰς τὰς ὄχθας της, οὐδ' ἰχθὺς ζῇ ἐντὸς αὐτῆς. Ἀληθὲς ὅμως δὲν εἶναι ὅτι αἱ ἀναθυμιάσεις αὐτῆς εἰσὶ θανατηφόροι, ὥστε πτηνὰ νὰ μὴ δύνανται νὰ διέλθωσιν ἀκινδύνως ὑπὲρ αὐτήν. Ἐξ ἐναντίας πολλάκις ἀπαντῶνται χελιδόνες πετῶσαι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας της, καὶ ἀρυόμεναι ἐξ αὐτῆς τὸ ὕδωρ εἰς πῆξιν τῶν φωλεῶν των. Ἡ ἀληθὴς δ' αἰτία τῆς ἀπουσίας τῶν φυτῶν καὶ ζώων εἶναι ἡ μεγάλη αὐτῆς ἁλμυρότης, κατὰ πολὺ

ὑπερβαίνουσα τὴν τῆς θαλάσσης, καὶ ἥτις εἰσδύουσα καὶ εἰς τὴν πέριξ γῆν, καθίστησιν αὐτὴν ἀκατάλληλον εἰς βλάστησιν, ὡς ἀπρόσφορος ἀποβαίνει πρὸς αὐτὴν καὶ ὁ ἀὴρ, δεχόμενος τὰς ἁλατώδεις ἀναθυμιάσεις, εἰς ἃς προστίθενται καὶ αἱ τοῦ θείου αὐτῆς ἀσφάλτου. Ἐκ τούτου τὰ πέριξ πάντα τῆς λίμνης φαίνονται νεκρά. Ἄλλως τε ὅμως ἡ λίμνη δὲν εἶναι ἑλώδης, τὰ δὲ ὕδατα αὐτῆς εἰσὶ διαυγῆ καὶ ἀδιάφθορα, ὡς εἶναι ἑπόμενον, καθ' ὃ περιέχοντα πολὺ ἅλας ἐν ἑαυτοῖς ἀναλελυμένον.»

(Volney, Œuvres Conop. T. II, p. 293.)

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	Στροφ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
η'		26	ὑποπονηθῇ	ὑποποιηθῇ
ι'		17	πρωτότυπον	πρωτότοκον
ια'		4	Γουζάγα,	Γονζάγα,
ιϐ'		1	ἔκτασιν	ἔντασιν
»		6	παρέστη	περιέστη
ιε'		7	ὑποϐάλλῃ	ὑποϐάλῃ
10	27	7	δράμομεν,	σπεύδομεν,
18	52	5	κομίζῃ,	φημίζῃ,
19	54	4	ὦ	ᾧ
27	80	4	ὅτ'	ὅ,τ'
28	82	4	φρέναν	φρένα
»	83	5	πρότασιν	πρόθεσιν
33	5	3	εἰκὼν τις	εἰκὼν τῆς
41	29	4	ἄϐαθα	ἄϐατα
42	30	8	Ἀρκεῖ	Ἀρκῶ
45	40	6	ἔδραμε	ἔτρεχε
50	56	6	τῶν ζῆλόν των	τὸν ζῆλόν των
59	82	7	Ἤ τις	Ἢ τίς
63	95	4	οὐδὲν	οὐδὲ
64	96	6	σπήλαια	σπήλαι'
71	20	8	ἐξέπεμψα	ἐξέπεμψε
75	31	7	δράμει	τρέχει
76	33	2	τύχη	τείχη
82	51	4	πλάνη	πλάνος
»	»	7	μέλλει	μέλει
87	66	2	περικυκλωθῶσιν,	περικυκλωθῶσι,
»	»	4	ὁρμῶσιν.	ὁρμῶσι.
97	19	1	εὑρεῖας,	εὑρείας,

Σελ.	Στροφ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
102	33	5	ἔστι	ἔστη
109	55	8	ἐσχάτων	τῶν ἄκρων
»	56	1	ὁ πύργος τοῦ Ἀρόντου,	ὁ πύργος, τοῦ Ἀρόντου
111	61	1	φθάνωσι	φθάσωσι
120	87	5	κλαίει,	κλείει,
122	93	5	κατατρέχῃ,	κατατρύχῃ,
124	2	2	ἐνέχριναν	ἐνέχρινεν
128	13	6	ἀπαγγελλομένην	ἐπαγγελλομένην
»	14	6	οὐδὲ σὲ	καὶ οὔτε σ'
130	20	2	πρὸ	πρὸς
131	21	5	προπέτην	αὐθάδη
»	23	1	αὐτὸν,	αὐτὰ,
146	66	6	δούλους	δόλους
159	12	3	Δυσαναστχέτει	Δυσανεσχέτει
176	64	3	ἀήθεις	ἀήθης
186	93	1	κατάπονον	κατάπονος
188	99	1	πρόδραμον,	πρόδραμε,
189	103	3	στρέφεται	στέφεται
191	108	8	«Ἀπόθανον!»	«Ἀπόθανε!»
197	9	4	ὑψαυχένων.	ὑψαυχένων,
»	»	5	Ὁμοίως	ὁμοίως
199	15	4	ἐμὲ	ἐμὰ
201	23	8	δράμοντα	τρέχοντα
202	26	4	ἀνήκουστον	ἀνήκεστον
209	47	3	παραμοίως,	παρομοίως,
214	62	7	σκῆπτρα σοί.	σκῆπτρα σά.
218	73	2	φοβερισμὸς	φοβερισμοὺς
219	77	5	ἑλίσσῃ,	ἑλίσσῃ
277	37	8	ἀχνίζων.	ἀχνίζον.
282	53	1	ἄγρια	ἄγριαι

ΑΠΑΝΤΑ

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΡΙΖΟΥ

ΤΟΥ

ΡΑΓΚΑΒΗ

ΤΟΜΟΣ Ζ'

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Αἰόλου καὶ Ἀκαδημίας

1875

ΤΑΣΣΟΥ

Η ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΡΙΖΟΥ

ΤΟΥ

ΡΑΓΚΑΒΗ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΡΑΨῼΔΙΑΙ ΙΑ'—Κ'.

Η ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

ΡΑΨΩΔΙΑ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

1

Ἐν ᾧ δ' ὁ ἄκρος κοσμητὴς τῶν εὐσεβῶν ταγμάτων
περὶ ἐφόδου σκέπτεται, καὶ ἄγρυπνος σπουδάζει
παντοῖα περὶ προσβολῶν, περὶ μηχανημάτων,
ὁ ἐρημίτης εἰς αὐτὸν, ὁ Πέτρος, πλησιάζει,
καὶ αὐστηρὸν κ' ἐπίσημον τὸ πρόσωπόν του πλάττων,
μόνος πρὸς μόνον συντυχὼν τοιαῦτα τῷ φωνάζει·
«Τὰ ὅπλα σου τὰ γήϊνα κοσμεῖς καὶ καταρτίζεις.
»Ὅθεν, στρατάρχα, ὤφειλες, ἐκεῖθεν δὲν ἀρχίζεις.

2

»Ἐξ οὐρανοῦ ἀρχώμεθα, καὶ διὰ δημοσίων
»κ' εὐλαβεστάτων προσευχῶν ἐπικαλοῦ πρὸ πάντων
»τὰς τροπαιούχους στρατιὰς ἀγγέλων καὶ ἁγίων,
»τῶν πάντοτε τὸν στέφανον τῆς νίκης δωρησάντων.
»Ὁ κλῆρος ἂς προπορευθῇ μεθ' ἱερῶν ἀμφίων,
»τῶν μυστηρίων ψαλμῳδῶν τοὺς ὕμνους τῶν ἀχράντων·
»καὶ τῶν μεγάλων ἀρχηγῶν μιμούμενον τὸ ἦθος,
»ὑμῶν κατόπιν εὐλαβῶς ἂς ἕπεται τὸ πλῆθος.»

3

Τοιαῦτα ὁ θεοσεβὴς κηρύττει ἐρημίτης·
ὁ Βουλλιὼν δ' ὁ συνετὸς τὴν συμβουλὴν ἐγκρίνει.
«Ὦ πρόπολε τοῦ Ἰησοῦ, θεάρεστα κηρύττεις»,
τῷ λέγει. «Τὴν καρδίαν μου ὁ λόγος σου ἡδύνει.
»Ἐν ᾧ ἐνταῦθα παρ' ἐμοῦ κληθεὶς πᾶς κυβερνήτης
»θὰ ἔλθῃ, τοὺς ἀρχιερεῖς, τὸν Γουλλιέλμον κίνει
»καὶ κίνει τὸν Ἀλδέμαρον νὰ ἔλθωσιν ἐπίσης.
»Προσέτι σὺ τὰ τῆς σεπτῆς πομπῆς θενὰ φροντίσῃς.»

4

Ὡς δ' ἡ αὐγὴ ἀνέτειλε, συνήγαγεν ὁ γέρων
τοὺς δύω πρώτους ἱερεῖς μετὰ τοῦ ἄλλου κλήρου,
εἰς τὸν περίβολον αὐτοὺς τὸν ὡρισμένον φέρων,
ὃν ἡ πληθὺς τῶν εὐσεβῶν ἐν τελεταῖς ἐπλήρου.
Λευκὸν χιτῶνα ἔφερε καθεὶς τῶν κατωτέρων,
οἱ πρῶτοι δ' ἐξ ὑφάσματος μανδύαν διαργύρου,
ὅστις ἐπὶ τοῦ στήθους των πεπορπημένος ἦτον·
τιάραν δὲ κατάχρυσον ἐφόρ' ἡ κεφαλή των.

5

Ὁ Πέτρος πρῶτος ἔβαινεν, ἀνέχων τὸ σημεῖον
ὃ σέβονται οἱ ἄγγελοι κ' οἱ ἐν τῷ παραδείσῳ.
Βραδυπορῶν δὲ ὁ χορὸς, ὁ ἐκ σειρῶν ὁμοίων,
ἐν ἐπισήμῳ βήματι ἐχώρει ἐξοπίσω,
καὶ λιτανίας ἔμελπον ἁγίων τροπαρίων,
τὰς ψαλμῳδίας ἐν ῥυθμῷ ἀντιφωνοῦντες ἴσῳ.
Ὀπίσω των δ' ἐβάδιζον ὁμοῦ, καὶ τελευταῖοι
μετὰ τὸν κλῆρον τὸν λοιπὸν, οἱ δύω κορυφαῖοι.

6

Παρηκολούθει δ' ἔπειτα ἐπὶ τὰ βήματά των
ὁ Ἀρχηγὸς, ὅμως αὐτὸς, ὡς ἦτον ἔθος, μόνος·
κατόπιν δὲ οἱ στρατηγοὶ μετὰ τῶν στρατευμάτων,
ἐνόπλων, ὡς εἰς ἄμυναν, κ' ἐν τάξει τοῦ ἀγῶνος·
καὶ οὕτως ἐγκατέλιπον τὰ χαρακώματά των,
κ' ἐξῆλθεν ὅλος ὁ λαὸς μετὰ τοῦ ἡγεμόνος·
οὐδὲ ἀντήχουν σάλπιγγες ἢ ἄλλαι κραυγαὶ βίας,
πλὴν μόνων ταπεινώσεως φωνῶν καὶ εὐσεβείας.

7

Σὲ, ὦ γεννήτωρ, καὶ υἱὲ πρὸς τὸν πατέρα ἴσε,
καὶ σὲ, τὸ ἀμφοτέρωθεν ἐν πάσῃ στοργῇ πνέον·
μῆτερ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ, ἥτις παρθένος εἶσαι,
καὶ ἣν ἐπικαλεῖται πᾶς ὁ πρὸς δεινὰ παλαίων·
ὦ φάλαγγες οὐράνιαι αἱ φλόγας ἐνδυθεῖσαι,
κ' εἰς κύκλον συστρεφόμεναι τριπλοῦν καὶ ἀναγκαῖον·
καὶ σὲ, ὅστις ἀπέπλυνας τοῦ ἱεροῦ μετώπου,
ὦ ἅγιε, ἐν τῇ πηγῇ τὸ στίγμα τοῦ ἀνθρώπου·

8

Ἐπικαλοῦνται σᾶς· καὶ σὲ, τὸν πέτρον ἐφ' οὗ βαίνει
ὁ οἶκος ὃν ἀνίδρυσεν ὁ ἄρχων τῶν ἀγγέλων,
καὶ οὗ πιστὸς διάδοχος καὶ οἰκονόμος μένει
ὁ εἰς σφαλμάτων ἄφεσιν τὴν πύλην διαστέλλων·
καὶ σᾶς, δι' ὧν ἐπὶ τῆς γῆς εἰς τῶν θνητῶν τὰ γένη
κηρύττεται ὁ θάνατος ὁ τὴν ζωὴν ἀγγέλλων·
καὶ ὅσοι, ὁμολογηταὶ τῆς ἀληθείας, κλῆρον
αἱματηρὸν ἐδέχθητε, καὶ στέμμα τῶν μαρτύρων·

9

Καὶ σᾶς, ὅσων ὁ κάλαμος, ἢ ἔνθεος ἡ γλῶσσα
διήνοιξε τὴν δύσβατον ὁδὸν τῶν οὐρανίων·
καὶ σέ, ὦ κόρη σὺ πιστή, ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐρῶσα,
ἡ εἰς τὸν ὁσιώτερον ἐπιδοθεῖσα βίον·
καὶ εἴ τις ἄλλη ἐν κλεισταῖς μοναῖς παρθένος ζῶσα,
ἐκλεξαμένη τὸν Θεὸν ὡς μόνον της νυμφίον·
καὶ σᾶς, ὅσοι ἀτρόμητοι, ἀδάμαστ' εἰς βασάνους,
ἦσθ' ἄψηφοι πρὸς ἀσεβεῖς, γενναῖοι πρὸς τυράννους.

10

Τοιαύτας οὗτοι εὐλαβεῖς ἐτέλουν λιτανίας,
καὶ τῆς μακρᾶς πορείας των ἐκτείνονται οἱ γύροι·
πρὸς τ' ὄρος δὲ τῶν Ἐλαιῶν ἐχώρουν ἀπ' εὐθείας,
τῶν ἐλαιῶν φερώνυμον, ὧν τὰ πλευρά του πλήρη.
Τὸ ὄρος, περιλάλητον, καὶ φήμης ὂν εὐρείας,
πρὸς ἕω τοῦ τειχίσματος τὴν κορυφὴν ἐγείρει.
Πρὸς ὅπου δ' ἡ ὑπώρεια τὴν πόλιν προσεγγίζει,
εἶν' ἡ κοιλὰς Ἰωσαφὰτ καὶ τὰς διαχωρίζει.

11

Οὕτω προὐχώρει ὁ στρατὸς τοὺς θείους ὕμνους ᾄδων,
κ' εἰς τοὺς ψαλμοὺς αἱ φάραγκες ἐβόων αἱ βαθεῖαι,
καὶ τὴν ἠχὼ ἀνέπεμπον πυθμένες τῶν κοιλάδων
καὶ τῶν σπηλαίων στόματα, κ' αἱ πέριξ ἐρημίαι,
καὶ ἦν ὡς ἂν ἐκρύπτοντο δασοπλανῶν δρυάδων
ἐντὸς τῶν δένδρων ψάλλουσαι ἁρμονικῶς χορεῖαι.
Οὕτως ἐκ λόφων καὶ δασῶν ἀντήχ' εἰς ψαλμῳδίας
τ' ὄνομα πότε τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ καὶ πότε τῆς ΜΑΡΙΑΣ.

12

Εἰς τὰς ἐπάλξεις δ' ὁ λαὸς τῶν ἀσεβῶν συῤῥέων,
τὰ ξένα ἔργα ἐν σιγῇ κ' ἐκπλήξει παρετήρει,
τῶν κινημάτων τὸν ῥυθμὸν ἐκείνων τῶν βραδέων,
καὶ τ' ᾄσματα ἐθαύμαζε τὰ εὐλαβείας πλήρη.
Τὸ θέαμα δ' ὡς ἔπαυσε νὰ εἶναι αὐτοῖς νέον,
ὁ βέβηλος λαὸς κραυγὰς ἐκπληκτικὰς ἐγείρει,
κ' ἐξ ἀπειλῶν καὶ ὕβρεων βλασφήμων ἐμυκᾶτο
τὸ ὄρος ἄνω, κ' οἱ δρυμοὶ καὶ αἱ κοιλάδες κάτω.

13

Ἀλλ' οἱ πιστοὶ τὰ μέλη των δὲν ἔπαυσαν τὰ πρῶτα,
οὐδέ τινα τῶν τελετῶν ἀφῆκαν τῶν συνήθων.
Μάτην αἱ βάρβαροι κραυγαὶ τοῖς ἔπληττον τὰ ὦτα,
ὡς ἂν ἀνεμοσκόρπιστος ἦτον κλαγγὴ ὀρνίθων.
Μικρὸν τὰ μηχανήματα τὰ τόσον ἀφεστῶτα
τὰς προσευχὰς ἐτάραξαν διὰ βολῆς τῶν λίθων.
Καὶ οὕτω δὲν διέκοψαν τὸ ἱερόν των μέλος,
ἀλλ' ἀταράχῳ τῇ φρενὶ τὸ ἔφερον εἰς τέλος.

14

Στὴν' εἰς τὴν ἄκραν δὲ βωμὸν τὸ πλῆθος ὡς ἀνέβη,
ὅστις ἐστὶν ἡ τράπεζα τοῦ δείπνου τοῦ κρυφίου·
λυχνία δὲ πολύφωτος τεθεῖσα, συνοδεύει
ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὸν βωμόν, κ' ἦν ἐκ χρυσοῦ παγίου.
Ὁ Γουλλιέλμος δὲ χρυσᾶ καὶ ἄλλα λαβὼν σκεύη,
τὴν φρένα εἰς ἐπίκλησιν ἐγείρει τοῦ Κυρίου.
Μεγαλοφώνως ἑαυτὸν κατόπιν καταγγέλλει,
προσεύχεται, κ' εἰς τὸν Θεὸν εὐχαριστίας στέλλει.

15

Οἱ πρῶτοι τὸν ἀκούουσιν ἐν ταπεινοφροσύνῃ,
οἱ πόῤῥωθεν δὲ βλέπουσι μετ' ἄκρας εὐλαβείας.
Ὡς δ' ἔπαυσαν αἱ προσευχαὶ, «Ἀπέλθετ' ἐν εἰρήνῃ»
τοῖς λέγει, τὸ μυστήριον τελέσας τῆς θυσίας.
Ἐν ᾧ δ' ἐκεῖνοι κλίνουσι, τὴν χεῖρ' αὐτὸς ἐκτείνει
ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν εἰς σχῆμα εὐλογίας.
Καὶ τότε, εἰς κατάνυξιν τὸ στράτευμα μεγάλην,
ὀπίσω ἣν ἐβάδισεν ὁδὸν ἐστράφη πάλιν.

16

Εἰς τὴν κοιλάδα δὲ καθὼς ὁ Βουλλιὼν κατέβη,
αἱ τάξεις διελύθησαν διὰ τῆς ἐντολῆς του.
Οὐχ ἧττον λόγος εὐσταλὴς ἐν τάξει συνοδεύει
αὐτὸν, ἕτ' ἐμακρύνετο, καὶ μέχρι τῆς σκηνῆς του.
Ἐκεῖ δ', ἀφ' οὗ ἀπέπεμψε τοὺς ἄλλους, ὡς εἰσέβη,
παρ' ἑαυτὸν ἐτήρησε τινὰς, τοὺς ἀριστεῖς του,
καὶ προσεκάλεσεν αὐτοὺς, ἑστίασιν προσφέρων.
Ὁ κόμης δ' ὁ Τολώσσιος προὐκάθησεν ὁ γέρων.

17

Ὁ ἔρως ὅμως τῆς τροφῆς ὡς ἔπαυσεν ὁ πρῶτος,
καὶ κατεστάλ' ἡ δίψα των εἰς τὴν οἰνοποσίαν,
τοῖς λέγει· «Εἰς τὸν οὐρανὸν ὡς σκεδασθῇ τὸ σκότος,
»ἔσθ' ἕτοιμοι εἰς ἔφοδον καὶ εἰς τειχομαχίαν.
»Ἡμέρα ἔσται αὔριον ἀγῶνος καὶ ἱδρῶτος·
»ἀπόψε εἰς παρασκευὰς δοθῆτε κ' ἡσυχίαν.»
Τότε καθεὶς ἀπέρχεται μικρὸν νὰ ἡσυχάσῃ,
τοὺς ὀπαδούς του, κ' ἑαυτὸν νὰ προπαρασκευάσῃ.

18

Ἀπῆλθον, καὶ διὰ φωνῆς σαλπίγγων πολυήχων
τὸν κήρυκα διέταξαν τοῖς πᾶσι νὰ δηλώσῃ
διὰ τὴν μέλλουσαν αὐγὴν, ὅτ' οἱ ὁπλῖται εἶχον
εἰς τῶν τειχῶν τὴν ἔφοδον νὰ παρασκευασθῶσι.
Οὕτω καιρὸν λαμβάνουσιν οἱ μὲν στιγμῶν ἡσύχων,
οἱ δέ τι καὶ νὰ πράξωσιν, οἱ δὲ καὶ νὰ σκεφθῶσι.
Τέλος δ' ἡ νὺξ, ἡ φέρουσα τὴν λύσιν τῶν καμάτων,
τὸν πρᾷον ὕπνον ἔχυσεν ἐπὶ τὰ βλέφαρά των.

19

Μόλις δ' ἀμφίβολον τὸ φῶς διαγελᾷ τὸ πρῶτον,
κ' ἡ γέννησις ἦν ἄωρος εἰσέτι τῆς ἡμέρας·
ἄροτρον ἔτι τῶν ἀγρῶν δὲν ἔσχιζε τὸ νῶτον,
οὐδὲ ἀπέθετ' ὁ ποιμὴν τῆς μάνδρας τὰς διφθέρας.
Εἰς κλάδους μένει τὸ πτηνὸν ἀτάραχον ὑπνῶττον,
οὐδ' ἔτι τὸ ἐξήγειρε τοῦ κυνηγοῦ τὸ κέρας.
Αἴφνης ἀντήχησαν κλαγγαὶ σαλπίγγων πανταχόθεν:
«Τὰ ὅπλα!» κ' ἡ αὐτὴ φωνὴ κατῆλθεν οὐρανόθεν.

20

«Τὰ ὅπλα!» Γενικὴ κραυγὴ ἐξήγειρε τὰ πλήθη,
πηδᾷ εἰς πᾶσαν φάλαγγα, πᾶσαν κινεῖ σημαίαν.
Ὁ Βουλλιὼν δ' εἰς θώρακα δὲν ἔκρυψε τὰ στήθη,
οὐδ' εἰς τὴν κόμην ἥρμοσε τὴν περικεφαλαίαν·
ἀλλὰ ψιλὸς, τὸν ἐλαφρὸν μανδύαν ἐνεδύθη,
καὶ στρατιώτου ἔλαβεν ἀναβολὴν τυχαίαν.
Ἀλλ' ὁ Ῥαιμόνδος τότε δὲ εἰς τὴν σκηνὴν ἐμβαίνων,
ἀπροφυλάκτως οὕτω πως τὸν εἶδεν ἐσταλμένον.

21

Τὸν ἀρχηγὸν οὕτω λεπτῶς ἐνδεδυμένον βλέπει,
καὶ παραχρῆμα ἐννοῶν τὰ σχέδιά του ποῖα·
«Ποῦ εἶναι, λέγει, Κύριε, τὰ σιδηρᾶ σου λέπη,
»ἡ περικεφαλαία σου ποῦ εἶναι ἡ βαρεῖα;
»Ἀλλ' εἶσαι ἄοπλος σχεδόν. Τῷ στρατηγῷ δὲν πρέπει
»τὰ μέλη του μὴ σκέπουσα τοιαύτη πανοπλία.
»Ἐξ ὅσων βλέπω, φαίνεται πῶς νὰ ἐπιδιώξῃς
»πρόθεσιν ἔχεις στέφανον ταπεινοτέρας δόξης.

22

»Τί θέλεις; Τί ἐφθόνησας; Τὴν δάφνην τὴν χυδαίαν
»τυχαίων τειχαναβατῶν; Ἂς ἀναβῶσιν ἄλλοι.
»Ὕπαρξιν ἧττον ἔνδοξον καὶ ἧττον ἀναγκαίαν
»ὁ στρατιώτης (χρέος του ἐστὶν) ἂς καταβάλῃ.
»Ὢ! μεῖνε εἰς τὴν θέσιν σου, στρατάρχα, τὴν ἀρχαίαν.
»Ἡ σωτηρία σου ἡμῶν ἐστὶν ἐλπὶς μεγάλη.
»Διὰ σοῦ σκέπτεται, καὶ ζῇ κ' ὑπάρχει ὁ στρατός σου.
»Ὢ! μὴ ἐκτίθου. Πρὸς Θεοῦ, διαφυλάξου! σῶσου!»

23

Εἶπεν· ὁ δ' ἀπεκρίνατο· «Ἐντὸς τοῦ Κλαραμόντου
»ὅτε ὁ μέγας Οὐρβανὸς μὲ ἔχρισεν ἱππότην,
»καὶ σπάθην ἐκ τῶν ἱερῶν ὅτ' ἔλαβον χειρῶν του,
»καὶ τοῦ Χριστοῦ ἐλάχιστον μ' ἐδέχθη στρατιώτην,
»ἐκ βαθυτάτων σπλάγχνων μου κρυπτὴν ἐνώπιόν του
»εἰς τὸν Θεὸν ἀπέτεινα ταύτην εὐχὴν τὴν πρώτην·
»οὐ μόνον ὡς ὁπλαρχηγός, ἀλλ' ὅσον ἠμπορέσω
»καὶ ὡς ὁπλίτης ἔσχατος προσέτι νὰ παλαίσω.

24

»Αἱ φάλαγγες κ' οἱ λόχοι μου ἀφ' οὗ διατεθῶσι,
»κ' ἐν τάξει κατὰ τῶν ἐχθρῶν κινήσωσ' οἱ ὁπλῖται,
»καὶ πάντα τὰ κατ' ἐντολὴν ἐμοῦ ἐκτελεσθῶσι,
»πᾶν ὅ,τ' ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ὀφείλει νὰ τελῆται,
»τότε,—κ' εἰς τοῦτο συμφωνῶν θέλεις καὶ σὺ ἐνδώσει,—
»τότ' εἰς τὴν ἔφοδον κ' ἐγὼ νὰ ἔλθω συγχωρεῖται.
»Εἰς λύσιν ἧς ἐπρόφερα εὐχῆς μου θέλω σπεύσει.
»Ἂς μὲ φυλάξῃ δ' ὁ Θεὸς καὶ ἂς μὲ προστατεύσῃ.»

25

Τοιαῦτα εἶπε, καὶ αὐτὸν μιμούμενοι οἱ Γάλλοι
κ' οἱ ἀδελφοί του, ὡς αὐτὸς ἀνέῤῥιψαν τὸν κλῆρον,
καὶ πάντες ἔσπευσαν πεζοὶ οἱ ἀρχηγοὶ οἱ ἄλλοι,
τὰ στήθη των δι' ὁπλισμῶν ἐνδύσαντες προχείρων.
Ἀλλ' ὅπου τοῦ τειχίσματος προκύπτει ἡ ἀγκάλη,
κατὰ τὴν θέσιν τῶν ἑπτὰ ἀρκτῴων ἀροτήρων,
καὶ κάμπτεται πρὸς δύσμια, τῶν Τούρκων ἐσπειροῦτο
τὸ πλῆθος, ὅτι ἀσθενὲς ἦν τὸ χωρίον τοῦτο.

26

Ἐκεῖ καὶ μόνον, ἀλλαχοῦ ἡ πόλις δὲν φοβεῖται
ἐξ ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς οὐδ' ἐκ πολιορκίας.
Ὑπὸ τυράννου δ' ἀσεβοῦς οὐ μόνον συγκαλεῖται
εἴ τις στρατεύσιμος ἐκεῖ, μαχίμου ἡλικίας,
ἀλλὰ καὶ τὰ μειράκια, κ' οἱ ἄμαχοι πρεσβῦται
καλοῦνται εἰς τὰς φοβερὰς αὐτὰς δοκιμασίας.
Οὗτοι ἐν μέρ' ὑπηρετῶν πρὸς τοὺς μαχίμους ἦσαν
καὶ βλήματα τοῖς ἔφερον, καὶ ἄσβεστον, καὶ πίσσαν.

27

Τὰ ὅπλα ἐσωρεύθησαν κατὰ τὸ μέρος τοῦτο,
ὅπου τῷ τείχει τὸ πρανὲς ὑπόκειται πεδίον.
Ἐκεῖ δὲ, ὡς οἱ γίγαντες τῶν πάλαι χρόνων, οὕτω
νῦν ὁ Σουλτάνος ἵσταται, φρικτὴν τὴν χεῖρα σείων.
Καὶ ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τὸ σῶμα ἐπυργοῦτο
καταφανὲς τοῦ φοβεροῦ Ἀργάντου, τὸ ἀνδρεῖον.
Ἡ δὲ γωνία ὅπου ἦν τοῦ τείχους ἐξηρμένη
εἰς πύργον, ἡ ἀτρόμητος Χλωρίνδα ἐκεῖ μένει.

28

Εἰς τοὺς εὐρώστους ὤμους της φαρέτρα ἐκρεμᾶτο.
Βαρεῖα ἦν, ἀμφιλαφὴς, καὶ τὴν ἐπλήρουν βέλη.
Ἤδη τὸ τόξον ἤγειρε· τὸ βέλος προσηρτᾶτο
εἰς τὴν χορδὴν, καὶ φαίνεται πῶς νὰ τοξεύσῃ θέλει.
Διερχομένους τοὺς ἐχθροὺς κατασκοπεύει κάτω,
ὡς ἂν, ἐν ᾧ διέρχονται, νὰ τοὺς κτυπήσῃ μέλλῃ.
Τοιαύτη ἐπιστεύετο πῶς πέμπει ἐῤῥωμένως
ἐξ οὐρανοῦ τὰ βέλη της τῆς Δήλου ἡ παρθένος.

29

Κάτω, πεζὸς περιπατῶν ὁ Βασιλεὺς ὁ γέρων,
τὰ πάντα ἐπιθεωρεῖ, τὰ τείχη καὶ τὰς πύλας.
Περὶ τῶν προσταγμάτων του φροντίζει τῶν προτέρων,
θαῤῥύνει τοὺς πολεμιστὰς, ἐξάπτει τὰς ἁμίλλας·
κ᾽ ἐδῶ μὲν τάττων μαχητὰς, ἐκεῖ δὲ ὅπλα φέρων,
πάντα διέθετο, ἰδὼν, προβλέψας, παραγγείλας.
Ἀλλ᾽ αἱ μητέρες τὰς στοὰς πληροῦσαι τῶν ναῶν των,
εὐχὰς βεβήλους πέμπουσι πρὸς τὸν ψευδῆ Θεόν των.

30

«Διὰ τῆς πανισχύρου σου χειρὸς τὴν λόγχην θραῦσον
»καὶ τὴν ὀφρὺν ταπείνωσον τῆς στρατιᾶς τῆς ξένης.
»Τὴν ὕβριν τούτων τῶν ληστῶν πρὸ τῶν τειχῶν μας παῦσον.
»Νὰ βλασφημῆται τ' ὄνομα τὸ σὸν μὴ ὑπομένης.»
Ἀλλ' ἡ ἠχὼ τῶν προσευχῶν δὲν φθάνει τῶν βαναύσων
εἰς οὐρανὸν ἐκ τοῦ βρυγμοῦ ὀδόντων τῆς γεέννης.
Ἐν ᾧ δ' ἑτοιμαζόμενοι προσηύχοντο ἐκεῖνοι,
ὁ Βουλλιὼν τὸ στράτευμα παρέταττε κ' ἐκίνει.

31

Εὐκόσμως τάττει τοὺς πεζοὺς κ' ἐντέχνως εἰς τοὺς τόπους
καθ' ὧν τὰς πρώτας μελετᾷ νὰ φέρῃ ἐπιθέσεις.
Εἰς δύω εἶτα φάλαγγας διεῖλε τοὺς ἀνθρώπους,
κ' εἰς θέσιν ἔστησε λοξὴν τὰς δύω διαιρέσεις,
τοὺς καταπέλτας μέσῳ των τιθεὶς ἀντιμετώπους,
καὶ τὰς λοιπὰς τοῦ Ἄρεως ἀγρίας ἐφευρέσεις.
Ἐκεῖθεν ἐσφενδόνιζον τὰ μηχανήματά των
θανατηφόρον ὑετὸν καὶ λίθων καὶ δοράτων.

32

Κατὰ τὰ νῶτα τῶν πεζῶν τὸ σῶμα τῶν ἱππέων
ἐτάχθη, κ' ἑκατέρωθεν οἱ ἐλαφροὶ ἱππόται.
Τότ' ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς μάχης αὐτὸς πλέον,
καὶ ἦσαν οἱ σφενδονισταὶ τοσοῦτοι κ' οἱ τοξόται,
τόσον τὸ πλῆθος τῶν πετρῶν καὶ τῶν βελῶν ῥαγδαῖον,
ὥστ' ἔπιπτον ἐκ τῶν τειχῶν σωροὶ οἱ στρατιῶται,
κ' οἱ μὲν ἀπέθνησκον ἐκεῖ, οἱ δ' ἔφευγον ἐν τάχει·
καὶ ἤδη ἀραιότεροι εἰσὶν οἱ τειχομάχοι.

33

Ὁρμητικαὶ, θυμομανεῖς αἱ φάλαγγες τῶν Γάλλων,
τὸ σύνθημ' ἅμα ἔλαβον, ἀκάθεκτοι ἀπήντων·
καὶ τὰς ἀσπίδας των τινὲς συντάττοντες μετ' ἄλλων,
εἰς στέγην τὰς ἐπύκνωσαν ὑπὲρ τὴν κεφαλήν των·
ἠκολουθοῦντο δὲ αὐτοὶ ὑφ' ὁπλοφόρων ἄλλων,
εἰς μηχανὰς κατὰ πληγῶν τῶν λιθοβόλων δίντων·
καὶ ἀφιχθέντες μέχρις οὗ ἡ τάφρος ἦν ἡ κοίλη,
νὰ τὴν ἐπιπεδώσωσιν ἐζήτουν ὡς τὰ χείλη.

34

Πηλὸς τὴν τάφρον δὲν πληροῖ οὐδ' ὕδωρ καταβρέχει,
διότ' ἦν ἀκατάλληλος ἡ φύσις τοῦ πεδίου·
δι' ὃ καὶ τὴν ἐπλήρωσαν, ἐὰν καὶ βάθος ἔχῃ,
διὰ χωμάτων καὶ πετρῶν, καὶ ὑλικοῦ παντοίου.
Πρῶτος δ' ὁ Ἄδραστος γυμνοῖ τὴν κεφαλὴν, καὶ τρέχει,
καὶ κλίμακα εἰς τὸ πλευρὸν ἁρμόζει τοῦ φρουρίου·
καὶ δὲν ἀναχαιτίζουσιν αὐτοῦ τὰς ἐφορμήσεις,
βολαὶ ἢ λίθων ἢ βελῶν, ἢ καιομένης πίσσης.

35

Εἰς τὴν ἡμίσειαν ὁδὸν τὴν ἐναέριόν του
καταφανὴς ὁ Ἑλβετὸς τοῖς πᾶσι διετέλει.
Οὐδόλως πλὴν ἐβράδυνεν ἐκεῖ τὴν ἔφοδόν του,
ἂν καὶ σκοπὸς ἦν ἔκθετος εἰς τῶν ἐχθρῶν τὰ βέλη.
Πέτρος ἐκεῖ χειροπληθὴς μετ' ἀπαισίου βρόντου
διαπετᾷ, ὡς βαλλιστοῦ σφενδόνη νὰ τὸν στέλλῃ.
Ὀπίσω τὸν ἐκρήμνισε, τὸ κράνος του κτυπήσας·
κ' ἐφάνη ὁ Κιρκάσιος τὸν πέτρον σφενδονίσας.

36

Δὲν ἦτον μὲν θανάσιμον, πλὴν μέγα τραῦμα ἦτον,
καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος, καὶ ἀναισθήτως κεῖται.
Τότ' ὁ Ἀργάντης ἤγειρε φωνὴν, αὐτὰ κηρύττων·
«Ὁ πρῶτος λοιπὸν ἔπεσε. Τίς δεύτερος κινεῖται;
»Κρυπτομαχία φαίνεται εἰς σᾶς τῆς μάχης κρείττων.
»Ἰδοὺ ἐγώ. Πῶς κρύπτεσθε ὑμεῖς, χελωνοδύται;
»Τὰ χαλκᾶ σπήλαια μικρὰ σᾶς εἶναι σωτηρία.
»Θεν' ἀποθάνετε, καθὼς εἰς φωλεὰς θηρία.»

37

Τοιαῦτα ἔλεγεν· ἀλλὰ δὲν ἔπαυον οἱ Γάλλοι
ὑπὸ τὰς στέγας δύοντες ἀσπίδων χαλκηλάτων,
ἀφ' ὧν ἀπεκυλίοντο οἱ λίθοι οἱ μεγάλοι,
καὶ ἀπεπήδων πίπτοντα τὰ πλήθη τῶν δοράτων.
Ἤδη τὰ τείχη τοῦ κριοῦ ἡ μηχανὴ προσβάλλει,
ἔχουσα ἔμβολα χαλκᾶ, ὡς κεφαλὰς προβάτων
εἰς ἄκρας ἰσχυρῶν δοκῶν. Τὴν φοβεράν των κροῦσιν
τὰ τείχη τὰ λιθόκτιστα κ' αἱ πύλαι ὀρωδοῦσιν.

38

Ἀλλ' ἄνωθεν, δι' ἑκατὸν χειρῶν, ὀγκώδης βράχος
ἐναγωνίως κυλισθεὶς, τοὺς τειχομάχους φθάνει,
καὶ τῆς χελώνης ὅπου ἦν πυκνότερον τὸ πάχος
κτυπῶν, ὡς ὄρος ἐπ' αὐτῆς σφενδονισθὲν ἐφάνη,
καὶ διασπῶν τῶν θυρεῶν τὴν στέγην κατὰ τάχος,
ἔθραυσε μέτωπα πολλὰ, καὶ μετ' αὐτῶν τὰ κράνη,
κ' ἐσπάρη πᾶν τὸ ἔδαφος τὸ πέριξ τῶν ταγμάτων
ὑπ' ἐγκεφάλων καὶ ὀστῶν καὶ ὅπλων καὶ αἱμάτων.

39

Τὴν προστασίαν ἔκτοτε τῶν μηχανῶν ἀφῆνον
τὸ στράτευμα, παὐ ὑπ' αὐτὰς τὰ σώματα νὰ κρύπτῃ,
καὶ εἰς ἀγῶνας φανεροὺς ἐκ τῶν κρυπτῶν κινδύνων
προβὰν, τὴν τῆς ἀνδρίας του ἀκμὴν ἀποκαλύπτει·
κ' ἐδῶ μὲν οὗτος κλίμακα τρέχ' εἰς τὸ τεῖχος στήνων,
κ' ἐκεῖνος τὰ θεμέλια τοῦ τείχους ἐκεῖ τύπτει·
καὶ καταπίπτει ὁ κτιστὸς περίβολος, καὶ χαίνει
πρὸς τὰς ἐφόδους ἡ πλευρὰ αὐτοῦ ἠνεῳγμένη.

40

Τὸ φρούριον ἐκ τῶν πληγῶν κλονεῖται τῶν βιαίων
τοῦ ἑλεπόλιδος κριοῦ, τῶν φονικῶν ἰκρίων.
Εἰς τὰς ἐπάλξεις δ' ὁ λαὸς τῆς πόλεως συῤῥέων,
τρόπους καὶ τέχνας συζητεῖ πρὸς ἄμυναν φρουρίων.
Ἐκεῖ ὅπου τὸ ἔμβολον κατέπιπτε ῥαγδαῖον,
δέματα παρεμβάλλουσι καὶ ῥίπτουσιν ἐρίων·
ἡ ὕλη δὲ ἡ μαλακὴ κ' ἐλαστικὴ ἐκείνη,
ὑποχωρεῖ ἐνδίδουσα, καὶ τὰς πληγὰς ἀμβλύνει.

41

Τοιαύτη ἦν ἡ συμπλοκὴ καὶ ἡ τειχομοχία·
τοιαύτη ἀμφοτέρωθεν ἡ λύσσα καὶ ἡ ῥώμη.
Ἡ δὲ Χλωρίνδα τὴν χορδὴν τοῦ τόξου ἡ ἀνδρεία
ταννύει, κ' ἦτον ἡ φορὰ ἐκείνη ἡ ἑβδόμη.
Ὅπου τὸ βέλος ἔῤῥιπτεν ἦν ἡ πληγὴ καιρία,
καὶ τὴν αἰχμὴν καθήμασσε καὶ τὸ πτερὸν ἀκόμη,
ἀλλὰ εἰς αἷμα εὐγενὲς, οὐχὶ δὲ εἰς χυδαῖον,
διότι εἵλκυεν αὐτὴν πᾶν μέγα καὶ γενναῖον.

42

Τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ Ἄγγλου Βασιλέως
ἡ πρώτη κατετόξευσε βολὴ τῆς ἡρωΐδος.
Τὸ βέλος τὸ θανάσιμον τὸν ἔλαχεν εὐθέως,
ἅμα μικρὸν ἐκ τῆς πτυκτῆς προέκυψεν ἀσπίδος·
τὸν δεξιὸν δ' ἐπλήγωσε βραχίονα, ματαίως
εἰς λέπη στεγαζόμενον τῆς σιδηρᾶς χειρίδος.
Οὗτος δ' ἀπέστη, καταστὰς ἀπόλεμος, καὶ ἧττον
ἐξ ἀλγηδόνος, ἢ ὀργῆς καὶ δυσθυμίας φρίττων.

43

Ἐπὶ τῆς τάφρου ἔπληξε τὸν Κόμητ' Ἀμβυόσσης,
κ' ἐπὶ τῆς κλίμακος αὐτῆς Κλωτάριον τὸν Γάλλον,
καὶ διεπέρασε τῷ μὲν τῶν ὤμων τὰς ἀρθρώσεις,
ἀπὸ πλευρᾶς δὲ εἰς πλευρὰν ἐτόξευσε τὸν ἄλλον.
Ὁ δὲ τῆς Φλάνδρας, τοῦ κριοῦ ὡδήγει τὰς ἐμπτώσεις
ὅτ' ἦλθε βέλος, τὸν λαιὸν βραχίονά του βάλλον.
Σείει τὸ βέλος, τὴν πληγὴν βαδίζων ἐπιδένει,
ἀλλ' εἰς τὰς σάρκας ἐμπαγὲς τὸ βέλος ἀπομένει.

44

Ὁ Ἀδεμὰρ, ἀνύποπτος, ἐξ ἀπωτέρου τόπου,
τὴν μάχην φρίττων ἔβλεπεν, ὅπου οἱ τόσοι φόνοι.
Τὸ βέλος σίζει πτερωτὸν, καὶ κατὰ τοῦ μετώπου
τὸν βάλλει· οὗτος δὲ, ἀλγῶν, τὴν δεξιὰν ὑψόνει,
κ' εἰς τοῦ μετώπου τὴν πληγὴν ταχὺς τὴν φέρει, ὅπου
ἕτερον βέλος ἐμπεσὸν ὁμοῦ τὴν καθηλόνει.
Τότ' ἔπεσε, καὶ ἔβαψε δι' αἵματος ἁγίου
τοῦ βέλους τὴν ὀξύτομον αἰχμὴν τοῦ γυναικείου.

45

Ὁ Παλαμήδης ἦτον εἷς τῶν μᾶλλον ἀκαθέκτων.
Εἰς τοὺς βαθμοὺς οἱ πόδες του τοὺς ἀνωτάτους ἦσαν,
ὁπότε βέλος ἔσχατον, ῥιφθὲν μετὰ τὸ ἕκτον,
ἐνέπεσε, τὸ βλέφαρον τὸ δεξιόν του σχίσαν.
Διῆλθε διὰ τοῦ βολβοῦ, τῶν νεύρων τῶν ἐμπλέκτων,
κ' ἐξῆλθε, τὸ μετάφρενον διαμπερὲς τρυπῆσαν.
Πολὺ τὸ αἷμ' ἀνέβλυζε· κ' ἐκεῖνος πίπτει κάτω,
παρὰ τὴν κλίμακα, εἰς ἣν ὁρμῶν ἀνεῤῥιχᾶτο.

46

Οὕτως αὐτὴ ἐτόξευεν. Ὁ Βουλλιὼν δ' ἐν τούτῳ
νέαν ἐπῆλθε προσβολὴν ἐπάγων. Διατάττει,
κ' ἤδη μιᾶς ἐκ τῶν πυλῶν κατ' ὄψιν ἐπυργοῦτο
τῶν μηχανῶν του ἡ πασῶν ὑψίστη κ' εὐρυτάτη.
Ἦν εἶδος πύργου, καὶ αὐτοῦ τὸ ὕψος ἦν τοσοῦτο,
ὥστε καὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ τείχους ἐπεκράτει.
Ἀνδρῶν ἐγκύμων μηχανὴ καὶ ὅπλων πλήρης ἦτο,
κ' ἐπὶ τροχῶν ἐσύρετο βραδέως κ' ἐκινεῖτο.

47

Ὁ μέγας ὄγκος προχωρῶν, ὡς ἔφθασε πλησίον,
λίθος καὶ βέλη βροχηδὸν καὶ δόρατ' ἀκοντίζει,
καί, καθὼς πλοῖον ναυμαχοῦν ἂν ἐπιδράμ' εἰς πλοῖον,
οὕτως ὁ πύργος ἐπελθὼν τὸ τεῖχος προσεγγίζει.
Ἀλλ' ὁ τοῦ τείχους πρόμαχος στρατὸς δι' ἀκοντίων
κατὰ πλευρὰς καὶ μέτωπον ὠθῶν τὸν ἐμποδίζει.
Συγχρόνως βράχων χάλαζα ῥαγδαία τὸν προσβάλλει·
ἄλλοι κτυπῶσι τοὺς τροχοὺς καὶ τὰς ἐπάλξεις ἄλλοι.

48

Καὶ τόσα σφενδονίζονται ἀκόντια καὶ λίθοι,
ὥστε τὸ φῶς σκοτίζοντα, ἀποτελοῦσι νέφη.
Μετὰ τοῦ βέλους τοξευθὲν τὸ βέλος συνηντήθη,
κ' εἰς τὴν ἀφετηρίαν του ὀπίσω ἐπιστρέφει.
Ὡς ὅτ', ἐλπὶς τοῦ κηπουροῦ, καρπῶν τὸ δένδρον βρίθει,
πλὴν ἐψυγμένη πίπτουσα βροχὴ τὸ καταστρέφει,
ῥίπτουσα πάντας τοὺς καρποὺς, ἀώρους μεθ' ὡρίμων,
οἱ Τοῦρκοι οὕτω πίπτουσι τοῦ τείχους τῶν Σολήμων.

49

Οὗτοι πρὸ πάντων πλήττονται καιρίως εἰς τὸ κρέας,
καθ' ὃ μὴ ὅπλα ἔχοντες ἐκ τῶν σιδηροφράκτων.
Καί τινες μὲν διὰ φυγῆς ἐσώζοντο δρομαίας,
ὅτ' ἦν ὁ πύργος φονικὸς κατὰ τῶν ἀφυλάκτων·
ὀλίγους δὲ ὁ τύραννος συνεῖχε τῆς Νικαίας,
τοὺς ὅσοι διεκρίνοντο δι' ἀρετῶν ἐκτάκτων·
δοκὸν τοῦ πύργου δ' ὁ τραχὺς Ἀργάντης ἀποσπάσας,
τὸν ὤθει, τὰς ἀκμαίας του δυνάμεις τείνων πάσας.

50

Τοῦ τείχους τὸν ἐμάκρυνε, πιέζων ἐῤῥωμένως,
ὡς εἶχε μήκους ἡ δοκὸς, καὶ ῥώμης ὁ βραχίων.
Ἐν τούτοις κ' ἡ βασιλικὴ προσέρχεται παρθένος,
αὐτοῖς συγκινδυνεύουσα κατὰ τῶν πολεμίων.
Ἀλλὰ τῶν Φράγκων ὁ στρατὸς, δρεπάνας ὡπλισμένος,
νὰ κόψῃ ἀγωνίζεται τοὺς σάκκους τῶν ἐρίων·
καὶ πίπτοντες, ἀφήνουσιν αὐτοὶ τὸ τεῖχος ὅλον
γεγυμνωμένον, κ' ἔκθετον εἰς κρούσεις τῶν ἐμβόλων.

51

Ὁ πύργος τύπτει ὑψηλὰ, εἰς δὲ τὰ κάτω μέρη
ὁ χαλκομέτωπος κριὸς ἀλλεπαλλήλως τύπτει.
Ὁ τοῖχος τότε συντριβῆς καὶ τρυπηθεὶς κατέῤῥει,
καὶ ἐνδοτέρας ἤρχιζεν ὁδοὺς ν' ἀποκαλύπτῃ.
Εὐθὺς δ' ὁ ἀρχιστράτηγος τὰ βήματά του φέρει
ὅπου τὸ φρούριον σεισθὲν κρημνίζεται καὶ πίπτει.
Τὸ σῶμά του ἐκάλυπτεν ἡ ἰσχυρὰ ἀσπίς του,
ἣν ἐπ' ἀγῶνος ἔφερε συνήθως τοῦ μεγίστου.

52

Ὀπίσω δὲ τοῦ ῥήγματος λοχῶν μετὰ προνοίας,
τὸν Σολιμὰν ἀπήντησεν ἐκεῖ νὰ καταβαίνῃ,
καὶ ὡς ὀχύρωμα λαβὼν τῶν λίθων τὰς σωρείας,
τὴν ἐπικίνδυνον ὁδὸν νὰ προασπίσῃ μένει.
Ἡ δὲ Χλωρίνδα, καὶ ὁμοῦ ὁ ἐκ τῆς Κιρκασίας,
εἰς τὰς ἐπάλξεις ἵστανται, φρουροί των ὡπλισμένοι.
Ὅλα τὰ ἔβλεπεν αὐτὰ, καὶ ἦτον ἡ ψυχή του
πλήρης πυρὸς ἀρειμανοῦς, καὶ ζήλου ἀμυθήτου.

53

Μετὰ Σιγέρου ἔπειτα, τοῦ παρ' αὐτὸν ἑστῶτος,
τὸ τόξον, καὶ τὴν ἰσχυρὰν ἀσπίδα του ἀμείβων,
τῷ εἶπε· «Φίλε καὶ πιστὲ ὑπασπιστὰ, εἰκότως
»τὸ ὅπλον τοῦτο μ' ἔφερας, τὴν χεῖρά μου μὴ θλίβον,
»διότι εἰς τὴν ἔφοδον νὰ τρέξω θέλω πρῶτος,
»καὶ ν' ἀναβῶ τὴν ἄβατον κ' ἐκρημνισμένην τρίβον.
»Εἶναι καιρὸς, τοὐλάχιστον ἐδῶ παρὰ τὸ ῥῆγμα,
»νὰ δώσω τῆς ἀνδρίας μου κ' ἐγὼ μικρόν τι δεῖγμα.»

54

Μόλις, τοιαῦτ' ἀφηγηθεὶς, ἀσπίδα μεταβάλλει,
ὁπότ' ἐφίπτατ' ἐπ' αὐτὸν ἓν βέλος μιαιφόνον,
καὶ εἰς τῆς κνήμης τὴν κυρτὴν γαστέρα τὸν προσβάλλει,
ὅπου τὰ νεῦρα, φέροντα ὀξύτερον τὸν πόνον.
Χλωρίνδα, ἐκ τῆς σῆς χειρὸς, καθὼς ἡ φήμη ψάλλει,
ἐξηκοντίσθη ἡ βολὴ, καὶ σὸν τὸ κλέος μόνον.
Ἂν σήμερον τὸν θάνατον, τὰς δουλικὰς ἁλύσεις
τὸ γένος σου διέφυγε, σὸν ἔργον εἶν' ἐπίσης.

55

Ἀλλὰ τὸν καρτερόθυμον οὐδόλως ἡ ὀδύνη
δαμάζει, ἂν κ' εἰς θάνατον τὸ τραῦμα τὸν ἐπόνει·
οὐδ', ἐν ὁρμῇ φερόμενον, τὸ βῆμά του βραδύνει·
ἀλλ' ἀναβαίνων ἔσπευδε, καὶ ἄλλους προσεφώνει.
Πλὴν βλέπει πῶς ἐλεύθερον τὸ σκέλος δὲν ἐκίνει,
ὅτι παραλυόμενον ἐκάμπτετο τὸ γόνυ,
καὶ ὅτι, ὅσῳ προχωρεῖ, δυνάμεων στερεῖται·
δι' ὃ, ἀναγκαζόμενος, τῆς μάχης παραιτεῖται.

56

Τὸν Γέλφον τότ' ἐκάλεσεν, εἰπών· «Θ' ἀναχωρήσω.
»Νὰ ἐπιμείνω, ἡ πληγὴ αὐτὴ δὲν μ' ἐπιτρέπει.
»Σὲ ἀντικαταστάτην μου καὶ ἀρχηγὸν θ' ἀφήσω.
»Ν' ἀναπληρώσῃς τὸ κενὸν σὺ δύνασαι καὶ πρέπει.
»Ἐπὶ μικρὸν θὰ μακρυνθῶ, καὶ ἐπιστρέφ' ὀπίσω.
»Πολὺ δὲν θὰ προσμείνητε.» Τοιαῦτα εἶπεν ἔπη·
καὶ προστυχοῦσαν ἀναβὰς ταχύποδα φοράδα,
ἐκ τοῦ φρουρίου ἄποπτος, κατέβ' εἰς τὴν κοιλάδα.

57

Ὡς ἔλειψε δ' ὁ ἀρχηγὸς ἐκ τῆς τειχομαχίας,
κ' ἡ τύχη συνεξέλιπεν ἡ μάχιμος τῶν Γάλλων.
Ἀναγεννᾶται δ' ἡ ἐλπὶς μετὰ τῆς προθυμίας,
καὶ ἡ ἀνδρία ῥώννυται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἄλλων.
Οἱ δὲ πιστοί, τῆς ποθητῆς τοῦ Ἄρεως εὐνοίας
στερούμενοι, ἐφαίνοντο δεδαμασμένοι μᾶλλον.
Τὰ ξίφη των δὲν βάφονται εἰς ῥύακας αἱμάτων,
οὐδ' ἡ ἠχὼ ἀντιλαλεῖ εἰς τὰ σαλπίσματά των.

58

Λαμβάνουσ' εἰς τὴν ἔπαλξιν τὴν θέσιν τὴν ἰδίαν
ἐκεῖνοι, ὅσους πρὸ μικροῦ ὁ φόβος εἶχ' ἐξώσει.
Ὡς κ' αἱ γυναῖκες, βλέπουσαι τὴν κόρην τὴν ἀνδρείαν,
πληροῦνται πατριωτισμοῦ, καὶ ὅλ' ἐνθουσιῶσι.
Διὰ τῆς βίας σπεύδουσι ν' ἀπώσωσι τὴν βίαν,
λυτῇ τῇ κόμῃ τρέχουσι, βραχείᾳ δ' ἀναζώσει,
καὶ ῥίπτουσιν ἀκόντια, καὶ μάχονται εὐψύχως,
ὅπως ὑπερασπίσωσι τὸ προσφιλές των τεῖχος.

59

Ἀλλὰ τὸ τοῖς Χριστιανοῖς τὸν πλεῖστον φόβον φέρον,
ἐξ οὗ τὸ θάῤῥος πολλαπλοῦν ἠρύσθησαν οἱ ἄλλοι,
ἦν ὅτι ἔλαχε πληγὴ ὑπ' ὄψιν ἀμφοτέρων
τὸν Γέλφον κ' εἰς τὸ ἔδαφος τὸν ἔῤῥιψε μεγάλη.
Αὐτὸν ἐκ τόσων ὥρισαν ἡ μοῖρα καὶ τὸ φέρον,
καὶ μέγας βράχος κατ' αὐτοῦ σφενδονισθεὶς ἐστάλη.
Καὶ ὁ Ῥαιμόνδος ἐκ πληγῆς συγχρόνως ἐνεχθείσης,
καὶ τῇ ἐκείνου ἐμφεροῦς, ἐξέπνευσεν ἐπίσης.

60

Ἐπὶ τῆς τάφρου πολεμῶν κατέπεσ' ἐδῶ θῦμα
καὶ ὁ Εὐστάθιος. Γνωσταὶ αἱ ἀρεταί του ἦσαν.
Τὴν ὥραν ταύτην τὴν κακὴν οὐδὲν ἐῤῥίφθη βλῆμα
(κ' ἐῤῥίφθησαν ἀμέτρητα) μὴ πρὸς σκοπὸν κτυπῆσαν,
μὴ μίαν κόψαν ὕπαρξιν, μὴ ἓν ἀνοῖξαν μνῆμα,
ἢ μή τινα τοὐλάχιστον καιρίως τραυματίσαν.
Ἐκ τούτων ὁ Κιρκάσιος τὴν φρένα ἔχει πλήρη
ὑπερφιάλου κομπασμοῦ, καὶ τὴν φωνὴν ἐγείρει·

61

«Δὲν εἶν' ἡ Ἀντιόχεια ἐνταῦθα, ἐκαυχήθη,
»οὐδ' εἶναι νύξ, ἡ σύμμαχος τεχνῶν φιλοπονήρων.
»Εἶναι ἡμέρα, ἔξυπνος λαός, ἀλλοῖα ἤθη,
»ἀλλοία μάχη κατ' ἀνδρῶν πολεμικῶν κ' ἐμπείρων.
»Οὐδὲ σπινθὴρ σᾶς ἔμεινε τοῦ πόθου εἰς τὰ στήθη
»ὃν ὑπὲρ φήμης εἴχετε καὶ ὃν ὑπὲρ λαφύρων;
»Τοσοῦτον μικρὰ ἔφοδος λοιπὸν σᾶς καταβάλλει,
»καὶ ἤδη ἀπηυδήσατε, Γαλλίδες, οὐχὶ Γάλλοι;»

62

Τοιαῦτα ὁ θρασύστομος ἱππεὺς ἐδημηγόρει,
καὶ μᾶλλον τῆς καρδίας του ἐξήπτετο ἡ λύσσα·
καὶ οὐδ' ἡ πόλις τοῦ λοιποῦ ἐκείνη τὸν ἐχώρει
ἡ διὰ τῆς ἀνδρίας του ὡς τότε λυτρωθεῖσα·
ἀλλὰ πηδῶν, ἀκάθεκτος ἐῤῥίπτετο, κ' ἐχώρει
ὅπου τὸ ῥῆγμα ἔχαινε, καὶ ἦν ὁδὸς σχισθεῖσα·
καὶ εἰς τὴν ἔξοδον ἱστάς, τὸν Σολιμάνον κάτω
καλεῖ, ὅστις τὴν ἔφοδον μακρόθεν ἐθεᾶτο.

63

«Ἰδού, τῷ λέγει, Σολιμὰν, ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος
»νὰ λάβωμεν τὸν στέφανον τῆς δόξης τὸν ὡραῖον.
»Τί ἵστασαι φοβούμενος; Τί μένεις φυγοπόνως;
»Ὁ φήμην ἐφιέμενος, τὴν κατακτᾷ παλαίων.»
Τοιαῦτα δ' ὡς ὡμίλησεν, ἐξώρμησαν συμφώνως,
καὶ διεξῆλθε τῆς ῥωγμῆς τὸ ζεῦγος τὸ γενναῖον,
ὑπὸ τιμῆς ὁρμώμενος ὁ μὲν, ὁ δ' ὑπὸ λύσσης,
εἰς τὸ παράδειγμα ἑνῶν ἀγρίας εἰσηγήσεις.

64

Ὁμοῦ, τῷ αὐτῷ βήματι τοῦ τείχους ἐξορμῶσι,
χ' αἰφνήδιον, ἀπρόοπτον τὸ ζεῦγος ἐπεφάνη.
Καὶ εἶχον τόσους ἐν βραχεῖ ἀνθρώπους θανατώσει,
καὶ τόσαι κατεθραύσθησαν ἀσπίδες, τόσα κράνη,
χ' ἔπεσαν κλίμακες, κριοὶ συντετριμμένοι τόσοι,
ὥστε ὁ ἄμορφος σωρὸς εἰς ὄρους ὕψος φθάνει,
χ' ἐκ τούτων πάντων ἐνταυτῷ, καὶ ἐκ τῶν ἐρειπίων,
ἀντὶ τοῦ πρώτου, ἕτερον ἀνήγειραν τειχίον.

65

Ὁ δὲ στρατὸς, ὁ πρὸ μικροῦ θυμὸν καὶ μένος πνέων,
καὶ τειχομάχων στέφανον φιλοδοξῶν νὰ δρέψῃ,
εἰς τῶν τειχῶν κατάκτησιν δὲν ἀποβλέπει πλέον,
οὐδ' ἐπαρκεῖ τὰς ἐχθρικὰς ἐφόδους ν' ἀποτρέψῃ.
Ἐνδίδ' εἰς τοὺς ἐπιδρομεῖς, ἀφήνων τελευταῖον
τὸ ζεῦγος καὶ τὰς μηχανὰς αὐτοῦ νὰ καταστρέψῃ,
ἃς οὕτως ἐμμανῶς κτυπᾷ, καὶ θραύων τὰς προσβάλλει,
ὥστε ἀδύνατον αὐτῶν νὰ γίνῃ χρῆσις ἄλλη.

66

Ὁρμῶσ' οἱ δύω μαχηταὶ καθὼς τοὺς παραφέρει
τῶν καρδιῶν των ὁ θυμὸς κ' ἡ τῶν ποδῶν ταχύτης.
Πῦρ, πῦρ φωνάζουσι κἀνεὶς τῶν πολιτῶν νὰ φέρῃ,
καὶ δύω τοῖς ἐκόμισαν φλογιζομένας πίτυς.
Τοιαύτη τὰ ταρτάρεια καταλιποῦσα μέρη,
λυσσῶσα περιφέρεται ἐπὶ τῆς γῆς ἀλίτις
τῶν λειτουργῶν τοῦ Πλούτωνος ἡ ἀσεβὴς ἀγέλη,
καὶ φλόγας ἀκοντίζουσα καὶ κεραστὰς ὡς βέλη.

67

Ἐν τούτοις ὁ ἀτρόμητος Ταγκρέδης μακρὰν μένων,
παρώτρυνεν εἰς ἔφοδον τοὺς λόχους τῶν Λατίνων.
Ἰδὼν τὸ ἀπροσδόκητον ἀπίστευτον συμβαῖνον,
τὴν πίτυν βλέπων τὴν διπλῆν, τὰς φλόγας διακρίνων,
ἐῤῥίφθη φλέγοντι θυμῷ κατὰ τῶν μαχομένων,
κωλύων τοὺς Σαρακηνοὺς, κρουνοὺς αἱμάτων χύνων,
ἀγρίας τῆς ἀνδρίας του τὰς ἀποδείξεις δώσας,
διώξας τοὺς διώκοντας, τοὺς τροπωτὰς τροπώσας.

68

Οὕτω τῆς τύχης ὁ τροχὸς, στρεφόμενος ἑτέρως,
ἐπανορθοῖ, κ' ἰσόῤῥοπον τὴν μάχην φέρει πάλιν.
Εἰς ἕτερον δ' ὁ ἀρχηγὸς ὁ τραυματίας μέρος
εἰς τὴν σκηνήν του κομισθεὶς εἰσῆλθε τὴν μεγάλην.
Ὁ Βαλδοβῖνος μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ πιστὸς Σιγέρος,
καὶ συνοδίαν ἔχοντες πενθούντων φίλων ἄλλην.
Ἐκεῖνος δ' ἀνυπόμονος τὸ βέλος του δὲν παύει
νὰ σείῃ, καὶ νὰ τὸ κινῇ, καὶ τὴν καλάμην θραύει.

69

Τὸ μόνον εἶναι ὃ ζητεῖ, νὰ ἐξαχθῇ τὸ βέλος
διὰ προχείρου ἐντομῆς καὶ τρόπων τῶν ταχίστων·
δι' ὃ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἀναγυμνοῖ τὸ σκέλος,
παρέχων εἰς τὰς σάρκας του νὰ κόψῃ ἡ λεπίς των.
«Ὀπίσω, λέγει, δότε μοι ν' ἀπέλθω, πρὶν τὸ τέλος
»φέρ' ἡ ἑσπέρα τῶν μαχῶν τῶν κατὰ τῶν ἀπίστων.»
Καὶ ὡς εἰπὼν, εἰς στύρακα μεγάλης λόγχης κλίνει,
κ' εἰς τὴν καταχρεούργησιν τὸν πόδα του ἀφήνει.

70

Ἐν τούτοις ὁ Ἐρώτιμος ἀνέλαβεν ὁ γέρων,
ὁ πρὸς τῷ Πάδῳ γεννηθεὶς, τὴν τετρωμένην κνήμην.
Γνώστης ὑδάτων, βοτανῶν, ἐπαλοιφῶν ἑτέρων,
καὶ ἔχων τῶν δυνάμεων αὐτῶν τὴν ἐπιστήμην,
ἦν μὲν καὶ φίλος τῶν Μουσῶν, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον χαίρων
εἰς τέχνης ἄσκησιν βωβῆς, κ' εἰς κατωτέραν φήμην.
Αὐτὸς σωτὴρ καὶ πρόνοια τῶν ἀσθενῶν σωμάτων,
καὶ σχεδὸν τάττων τοὺς θνητοὺς μετὰ τῶν ἀθανάτων.

71

Ἵσταται, στηριζόμενος ὁ μέγας τραυματίας
ἐπὶ τὸ δόρυ, κ' ἥσυχος τὸ μέτωπον ἐγείρων.
Τὸ γόνυ κλίνων δ' εἰς τὴν γῆν ὁ μύστης τῆς ὑγείας,
καὶ τὰς χειρίδας τοῦ λευκοῦ χιτῶνος ἀνασύρων,
ἐπέθετεν εἰς τὴν πληγὴν βοτάνας δραστηρίας,
καὶ τὴν αἰχμὴν ἐκλόνιζε διὰ χειρῶν ἐμπείρων.
Ἐνδάχνει δεξιώτατα ἡ σιδηρᾶ λαβίς του,
ἀλλ' οὐδὲν δύνατ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βέλους τοῦ δυσσείστου.

72

Οὐδὲν ἡ πεῖρα κατορθοῖ κ' ἡ τέχνη τῆς χειρός του,
καὶ ἦν ὡς τὴν σοφίαν του ἡ τύχη νὰ χλευάζῃ.
Ἤλγει ὁ ἥρως ἰσχυρῶς, κ' ἦν τόσ' ἡ βάσανός του,
ὥστε ὁ πόνος ὁ δριμὺς πρὸς φόνον ὁμοιάζει.
Τότε ὁ ἄγγελος αὐτὸν οἰκτείρας ὁ φρουρός του,
ἀπὸ τῆς Ἴδης δίκταμον λαβὼν παρασκευάζει.
Ἦτο δὲ χόρτον τριχωτὸν, πορφυρανθὲς, ποικίλα
μὲν ἔχον, πλὴν πανίσχυρα τὰ τρυφερά του φύλλα.

73

Τὴν δύναμιν τῶν ἰσχυρῶν μανθάνουσ' ἰαμάτων
παρὰ τῆς φύσεως αὐτῆς οἱ τῶν ὀρέων τράγοι,
ὅταν ὀδύνην ἔχωσι πληγῆς εἰς τὰ πλευρά των,
καὶ ὁ πτερόεις οἰστὸς ἐντός των ἐνεπάγῃ.
Τὸ χόρτον δ' εἰ καὶ βλάστημα ὀρέων ἀπωτάτων,
οὐχ ἧττον ἐν στιγμῇ μιᾷ ὁ ἄγγελος ἐξάγει.
Ἀόρατος εἰς τὸν θερμὸν ἰατρικὸν λουτῆρα
ἐμβάπτει τὴν ἐγκλείουσαν τὰ φύλλα ταῦτα χεῖρα.

74

Κ' ἐκ τῆς Λυδίας ἱερὸν συναναμίξας νᾶμα
μετὰ τῆς ἀρωματικῆς τὸ ἥνωσε δικτάμης.
Τὸν ἀρχηγὸν ἐῤῥάντισεν ὁ γέρων, κ' ἐν τῷ ἅμα
ἐξῆλθε μετὰ τῆς αἰχμῆς τὸ θλάσμα τῆς καλάμης.
Ἔστη τὸ αἷμα, ἔπαυσεν ὁ πόνος ὃς ἐδάμα
τὸν ἥρωα, κ' αἱ πρῶταί του ἐπέστρεψαν δυνάμεις.
Πλὴν λέγει ὁ Ἐρώτιμος· «Οὐχὶ ἀνθρώπου χεῖρες,
»οὐχὶ τῆς γῆς τὰ φάρμακα εἰσὶν οἱ σοὶ σωτῆρες.

75

»Ἀνώτερός μου σώζει σε. Εἷς ἄγγελος, νομίζω,
»εἰς ἰατρόν σου ἔγινε κ' ἐξ οὐρανοῦ κατέβη.
»Θείας χειρὸς πασίδηλα σημεῖ' ἀναγνωρίζω.
»Χώρ' εἰς τὸν πόλεμον, λαβὼν τὰ μάχιμά σου σκεύη.»
Ὁ ἀρχηγὸς αἰσθάνεται θυμὸν καὶ ζῆλον μείζω.
Διὰ κνημίδων πορφυρῶν τὰς κνήμας προστατεύει,
πάλλει τὸ δόρυ τὸ βαρὺ, λαβὼν ὑπερηφάνως
ἐκ νέου τὴν ἀσπίδα του καὶ τὸ εὐρύ του κράνος.

76

Ἐκ τῆς κοιλάδος τῆς στενῆς μετὰ χιλίων τρέπει
τὸ βῆμα πρὸς τὸ φρούριον ὃ νὰ πορθήσῃ θέλει.
Ἄνω των νέφος κόνεως τὴν πεδιάδα σκέπει,
κ' ἡ πεδιὰς γογγύζουσα τὸ βῆμά των ἀγγέλλει.
Τὸ πλῆθος τὸ πολέμιον ἐγγίζοντας τοὺς βλέπει,
καὶ φόβου ῥῖγος χύνεται εἰς πάντα του τὰ μέλη.
Τὸ αἷμα εἰς τὰ στήθη των τὰ φρίττοντα παγόνει.
Ὁ δὲ, ἀνακραυγάσας τρὶς πρὸς οὐρανὸν, ἐφώνει.

77

Τὴν ἀρειμάνιον φωνὴν γνωρίζουσι τὰ πλήθη,
ἥτις, ὡς σάλπιγξ πόλεμον καὶ προσβολὰς σημαίνει.
Ἐξάπτει τὸν θυμὸν αὐτῶν, εἰς συμπλοκὴν τοὺς πείθει,
καὶ σπεύδουσ' εἰς τὴν ἔφοδον κατενθουσιασμένοι.
Πλὴν τῶν ἀπίστων ὁ στρατὸς ὁ ἄγριος, ἐχύθη
καὶ συμπυκνοῦται ἀπειλῶν ὅπου τὸ ῥῆγμα χαίνει.
Ἀμύνονται δὲ μεθ' ὁρμῆς καὶ ζήλου ἀνηκούστου
πρὸς τὸν Ταγκρέδην τὸν καλὸν καὶ πρὸς τοὺς ὀπαδούς του.

78

Ἐνταῦθα πλήρη ἀπειλῶν κινῶν τὴν δεξιάν του,
φθάνει ἐν ὅπλοις θωρηκτὸς ὁ στρατηγὸς τῶν Γάλλων.
Καὶ πρῶτον μὲν ἀπέναντι ἐῤῥίφθη τοῦ Ἀργάντου,
διὰ τῆς λόγχης του αὐτὸν τῆς σιδηρᾶς προσβάλλων.
Τὴν δύναμιν τοῦ βλήματος αὐτὴν τὴν φοβεράν του
δὲν φθάνει ἐκ τῶν μηχανῶν καμμία τῶν μεγάλων.
Ἡ μακρὰ λόγχη τὸ κενὸν, συρίζουσα, διάττει,
ἀλλ' ὁ Ἀργάντης, ἄτρομος, τὸ σάκκος του προτάττει.

79

Τὴν ἰσχυρὰν ἀσπίδα του διέσχισε τὸ δόρυ,
καὶ οὐδ' ἐπὶ τοῦ θώρακος ἐθραύσθη ἡ ἀκίς του·
ἀλλὰ τὰ ὅπλα λύουσα, εἰς τὰ ἐντὸς ἐχώρει,
κ' ἐῤῥόφα, πόνον φέρουσα, τὸ αἷμα τοῦ ἀπίστου.
Ὁ δὲ, πρὸς πόνον καὶ πληγὴν ὡς ἂν ἠδιαφόρει,
ὁρμητικῶς τὸν σίδηρον ἐξάγει τῆς πληγῆς του,
καὶ ῥίπτων αὐτὸν ἔμπαλιν, φωνεῖ τῷ Γοδεφρείδῳ·
«Ἔχε λαβών. Τὰ ὅπλα σου ἰδοὺ σοὶ ἀποδίδω.»

80

Τὸ δόρυ, νῦν μὲν ὄλεθρον, νῦν δ' ἐκδικήσεις φέρον,
τὸν δρόμον δὶς διέτρεξε τὸν τῆς βολῆς ἐκεῖνον·
ἀλλ' ἀκουσίως ἔβαλε κατὰ σκοπῶν ἑτέρων,
διότι τῷ ἐξέφυγεν ὁ Γοδεφρεῖδος κλίνων,
καὶ εὗρεν εἰς τὸν τράχηλον βαθέως τὸν Σιγέρον,
φίλον πιστὸν τοῦ ἀρχηγοῦ ἐν μέσῳ τῶν κινδύνων.
Οὗτος τὸ πνεῦμα ἀφιεὶς, εὐδαίμων ἀποθνήσκει,
ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τὸν θάνατον εὑρίσκει.

81

Συγχρόνως πρὸς τὸν Νορμανδὸν ἱππότην σφενδονίζων
μέγιστον πέτρον ἰσχυρῶς, ὁ Σολιμὰν τὸν ῥίπτει.
Κ' ἐκεῖνος σκοτοδινιῶν, κ' ἐφ' ἑαυτὸν γυρίζων,
τρὶς συνεστράφη, ἥπλωσε τὰς χεῖράς του, καὶ πίπτει.
Τότε διὰ τῆς σπάθης του τὴν χεῖρά του ὁπλίζων,
τὴν φλογερὰν αὐτοῦ ὀργὴν ὁ Βουλλιὼν δὲν κρύπτει,
κ' εἰς τὸ ἐρείπιον ὁρμῶν ἀνέβη μετὰ τάχους,
καὶ ἦλθε μετὰ τῶν ἐχθρῶν εἰς χεῖρας ἀψιμάχους.

82

Μεγάλα ἔργα πράξεων ἀνδρείων καὶ μαχίμων
ὁ μέγας τῶν Χριστιανῶν κατώρθου στρατηλάτης.
'Αλλ' ἔξω ἡ ἀγρία νὺξ προὐχώρει μελανείμων,
τὸν κόσμον εἰς τὰ ζοφερὰ καλύπτουσα πτερά της,
τὰς ἔριδας ἐπράϋνε θνητῶν τῶν ὀξυθύμων
διὰ τῆς παρεμβάσεως σκοτίας βαθυτάτης,
κ' ἐκ τῶν τειχῶν ἠνάγκασε τὸν στρατηγὸν νὰ φύγῃ.
Οὕτως ἐκείν' ἡ φονικὴ ἡμέρα καταλήγει.

83

Πρὶν δὲ πρὸς τὸ στρατόπεδον στραφεὶς ἀποχωρήσῃ,
πάντα συστρατιώτην του παρέλαβε πεσόντα,
μὴ θέλων αὐτοὺς λάφυρα εἰς τὸν ἐχθρὸν ν' ἀφήσῃ,
ἐπὶ τῇ δυσπραγίᾳ των τῇ πρώτῃ γαυριῶντα.
Προσέτι δὲ κατώρθωσε τὸν πύργον ν' ἀσφαλίσῃ,
καταστροφὴν καὶ φόβητρον τῶν πολεμίων ὄντα,
ἂν κ' ἡ ὁρμὴ τῆς φοβερᾶς τῶν ὅπλων τρικυμίας
ἐπὶ τὸ σῶμά του πληγὰς κατέφερε μυρίας.

84

Ἐκ τῶν κινδύνων ἐξελθὼν ὁ πύργος τῶν μεγάλων,
κατάγεται εἰς ἄσυλον ἐν ἀσφαλείᾳ μείνας.
Ἀλλ' ὡς ἡ ναῦς, παλαίσασα πρὸς ἄνεμον καὶ σάλον,
θυέλλας ἀψηφίσασα, κυματωγὴν καὶ δίνας,
εἰς τὸν λιμέν' ἀπέναντι ὀκέλλει καθ' ὑφάλων,
ἢ πλησιάζ' εἰς τὸ πλευρὸν εἰς τὰς ἀμμώδεις θίνας·
ἢ ὡς ὁ ἵππος, διαβὰς κρημνοὺς καὶ ἀνοδίας,
κλονίζεται, πίπτει ἐγγὺς τῆς φάτνης τῆς ἰδίας,

85

Οὕτω κλονούμενος χωρεῖ ὁ πύργος· κ' εἰς τὸ μέρος
ὅπου τῶν λίθων τὰς πληγὰς τὰς πλείστας εἶχε λάβει,
δύω του θραύονται τροχοί, κ' ἐκ τούτου ἐλευθέρως
ἀδυνατεῖ νὰ προχωρῇ, καὶ μέχρι τέλους παύει.
Ἀλλ' οἱ φρουροὶ τῷ ἔθηκαν στηρίγματα ἐγκαίρως,
κ' ἐπρόλαβον τὴν πτῶσίν του. Κληθέντες δ' ἐργολάβοι,
καὶ φέροντες τοὺς πρίονας, τοὺς ἥλους, τὰς ἀξίνας,
νὰ συνουλῶσι τὰς πληγὰς ἐπιμελοῦντ' ἐκείνας.

86

Ὁ Γοδεφρεῖδος ἤθελε νὰ φθάσωσιν εἰς πέρας,
πρὶν νέος ἥλιος φανῇ, αἱ προπαρασκευαί των,
ἐργάτας ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς καὶ τῆς ἑτέρας,
καὶ νυκτοφύλακας ἐντὸς τοῦ ὄγκου διαθέτων.
Ἀλλ' εἰς τὴν πόλιν ἔφθανον, κτυπῶντες τοὺς ἀέρας,
τῶν ἐργατῶν οἱ θόρυβοι κ' αἱ ἄναρθροι κραυγαί των·
καὶ λύχνοι καὶ δαυλοὶ ἐκεῖ συνήρχοντο ἀθρόοι·
ἐξ ὧν τὸ τί συνέβαινεν ἡ πόλις κατενόει.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΩΔΕΚΑΤΗ

1

Νὺξ ἦτον· ἀλλ' ὁ κάματος δὲν εἶχε καταβάλει
νυστάζοντα τὰ σώματα τῶν φιλεργῶν ἀνθρώπων.
Καὶ ἐξ ἑνὸς μὲν ἄγρυπνοι οἱ λειτουργοῦντες Γάλλοι
ἐφρούρουν, κ' ἐπεσκεύαζον τὸν πύργον μετὰ κόπων.
Ἐκ τοῦ ἑτέρου δ' ἔσπευδον νὰ φράξωσιν οἱ ἄλλοι
τὸ καταῤῥέον τεῖχός των διὰ παντοίων τρόπων,
καὶ νὰ ὑποστηρίξωσι τὰ μένοντα ἀκόμη.
Πρὸς δὲ, τοὺς τραυματίας του καθεὶς ἐνοσοκόμει.

2

Ὡς δ' ἔδεσαν τὰ τραύματα, καὶ ὡς τῆς ἐργασίας
ἐκείνης τῆς νυκτερινῆς τὸ μὲν ἐπερατώθη,
τὸ δ' ἀνεβάλλετο, πυκνῆς προβάσης τῆς σκοτίας,
τὸ στράτευμ' ἀμφοτέρωθεν εἰς ὕπνον παρεδόθη.
Ὡς ἄλλοι πλὴν δὲν ὕπνωττεν ἡ κόρη τῆς Ἀσίας
ἡ μάχιμος, ἥτις τιμὴν ἀχόρταγος ἐπόθει,
κ' ἔργα πολέμων ἤρχιζεν ὅτ' ἔπαυον οἱ ἄλλοι.
Ἦν δ' ὁ Ἀργάντης μετ' αὐτῆς, κ' ἐν ἑαυτῇ ἐλάλει·

3

«Ἂν ὁ Ἀργάντης σήμερον, μετὰ τοῦ Βασιλέως
»τῶν Τούρκων, διεπράξατο ἀνδραγαθίας τόσας,
»ὁ μὲν κατὰ πολλοῦ στρατοῦ ὁρμήσας ῥωμαλέως,
»ὁ δὲ τὰ μηχανήματα αὐτῶν κατερειπώσας,
»ἐγὼ — ἰδοὺ τὸ μόνον μου κατόρθωμα καὶ κλέος, —
»εἶχον βολὰς, κατάκλειστος εἰς ὕψη, ἀφεστώσας,
»—τοξότης ναὶ, ἐπιτυχὴς, — ἐξ ἀσφαλοῦς νὰ βάλλω.
»Τοσοῦτον μόνον δύναται γυνὴ, καὶ ὄχι ἄλλο;

4

»Αἴ! τί δὲν περιφέρομαι φονεύουσα θηρία
»δι' ἀκοντίων καὶ βελῶν εἰς δάση καὶ εἰς ὄρη,
»παρὰ ἐδῶ νὰ ἔρχωμαι ὅπου καλεῖ ἀνδρία,
»ἐδῶ, ἐν μέσῳ ἱπποτῶν ἐλεγχομένη κόρη!
»Εἰς γυναικῶνα κλείσθητι. Εἶσαι αὐτοῦ ἀξία·
»καὶ ἔνδυμα ἡδυπαθὲς καὶ γυναικεῖον φόρει.»
Ὡς εἶπε, καὶ ἀπόφασιν μεγάλην συλλαβοῦσα,
πρὸς τὸν συστρατιώτην της ὡμίλησεν εἰποῦσα·

5

«Ἀνδρεῖε φίλε, πρό τινος μᾶς ἦλθον πόθοι νέοι,
»καὶ τὴν ψυχήν μου ἄηθες καὶ τολμηρὸν κινεῖ τι.
»Ἔχω τὸν νοῦν ἀνήσυχον· ἢ ὁ Θεός μ' ἐμπνέει,
»ἢ τὰς θελήσεις του Θεὸν ὁ ἄνθρωπος κηρύττει.
»Παρὰ τῷ τείχει τῶν ἐχθρῶν ἰδὲ τὸ φῶς πῶς καίει.
»Ἐκεῖ πυρφόρος θὰ ῥιφθῶ· κ' ἡ χείρ μου ἐν ᾧ πλήττει,
»θὰ βάλλω εἰς τὸν πύργον πῦρ. Ἂν τοῦτο μ' ἐπιτύχῃ,
»τὰ μετὰ ταῦτ' ἂς πράξωσιν ὁ οὐρανὸς κ' ἡ τύχη.

6

»Ἂν δὲ μετὰ τὴν ἔξοδον δὲν πέπρωται νὰ ζήσω,
»ἀνίσως πέσω ἔκ τινος συμβάντος εὐδοκήτου,
»εἰς σὲ τοῦ ἄλλου μου πατρὸς τὴν μέριμναν θ' ἀφήσω
»καὶ τῶν χορῶν αἳ μένουσι πλησίον τοῦ πρεσβύτου.
»Ἐκεῖνον εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπόπεμψον ὀπίσω
»μετὰ τῆς συνοδίας του τῆς ἀπαραμυθήτου.
»Ὤ! πρᾶξον τοῦτο πρὸς Θεοῦ! καὶ δεῖξον εὐσπλαγχνίαν
»πρὸς κόρας, πρὸς ἀδύνατον πρεσβύτου ἡλικίαν.»

7

Εἶπε, κ' ἐκεῖνος ἰσχυρὰς ᾐσθάνθη παρορμήσεις
ἀγρίων φιλοδοξιῶν, πόθων τιμῆς δριμέων.
«Ν' ἀπέλθῃς, εἶπε, μελετᾷς, ν' ἀπέλθῃς, καὶ ν' ἀφήσῃς
»ἐμὲ ἐνταῦθα, μεταξὺ στρατιωτῶν χυδαίων;
»Μακρόθεν θὰ μᾶς πέμπωσι τὰς περὶ σοῦ εἰδήσεις
»ὁ ἀνιπτάμενος καπνὸς καὶ ὁ δαυλὸς ὁ καίων;
»Ἣν θέσιν εἶχον παρὰ σοὶ ἐν μάχαις, παραστάτου,
»καὶ ἐν τῇ δόξῃ ἄφες μοι καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου.

8

»Ἀνδρείαν πρὸς τὸν θάνατον ἔχω κ' ἐγὼ καρδίαν,
»ἥτις τὴν ἔντιμον ζωὴν μακρᾶς ζωῆς προκρίνει.»
—«Τούτου, τῷ λέγει, ἔδωκεν ἀπόδειξιν ἀξίαν
»ἡ τολμηρά σου ἔξοδος, ἡ ἔνδοξος ἐκείνη.
»Εἰμὶ γυνή· ἂν φονευθῶ ἐγώ, μικρὰν ζημίαν
»θὰ αἰσθανθῇ τὸν θάνατον ἐμοῦ ἡ Παλαιστίνη.
»Ἂν δὲ σὺ πέσῃς,—ἄπαγε!—ἀλλ' ἂν νὰ πέσῃς τύχῃ,
»τίς ἔσται τ' ἀπειλούμενα νὰ διασώσῃ τείχη;»

9

Ὁ μαχητὴς δ' ἀπήντησεν· «Αἴ! προσπαθεῖς ματαίως
»διὰ ψευδῶν προφάσεων νὰ μὲ ἀναχαιτίσῃς.
»Ἂν μοὶ χαράξῃς τὴν ὁδὸν, σ' ἀκολουθῶ βεβαίως,
»ἢ προηγοῦμαί σου, ἐὰν ἐμμείνῃς εἰς ἀρνήσεις.»
Δὴ τότε παρεστάθησαν ἐμπρὸς τοῦ Βασιλέως
καὶ τῶν σοφῶν συμβούλων του ἀμφότεροι ἐπίσης.
Καὶ ἡ Χλωρίνδα ἤρχισε· «Μονάρχα, εὔνους ἔσο,
»καὶ κλίνον οὖς ἐπιεικὲς εἰς ὅσα θὰ ἐκθέσω.

10

»Οὗτος καυχᾶται,—καὶ γνωστὸν σοὶ εἶναι, τοῦ Ἀργάντου
»πῶς ἔργον εἶν' ἡ καύχησις,—τὸν πύργον των νὰ καύσῃ.
»Ἐξερχομένη θὰ ταχθῶ κ' ἐγὼ εἰς τὴν πλευράν του,
»ἅμα ἡ νὺξ τῶν φυλακῶν τὴν ἀγρυπνίαν παύσῃ.»
Τὰς χεῖράς του ὁ Βασιλεὺς ὑψοῖ, κ' εἰς τὴν χαράν του
λάμπ' ἡ μορφή του ἡ ῥικνὴ, κ' εἶν' ἕτοιμος νὰ κλαύσῃ.
«Εὐλογητὸς, ἐπιφωνεῖ, σὺ ὅστις ἀοράτως
»τοὺς δούλους σου ἐπισκοπεῖς, καὶ σώζεις μου τὸ κράτος!

11

»Πτῶσις αὐτὸ δὲν ἀπειλεῖ, ἐὰν ὑπηρετῆται
»ὑπὸ τοιούτων εὐγενῶν ψυχῶν ἠνδειωμένων.
»Ἀλλ' ὑπὸ τίνων ὑπ' ἐμοῦ ποτὲ θ' ἀνταμειφθῆτε,
»ὦ ζεῦγος ἀρειμάνιον, ἢ δώρων ἢ ἐπαίνων;
»Εἰς τοὺς αἰῶνας τ' ὄνομα ὑμῶν θὰ ἐπαινῆται,
»κ' ἡ φήμη θὰ διαλαλῇ τῆς δόξης σας τὸν αἶνον.
»Εἶν' ἀμοιβὴ τὸ ἔργον σας αὐτό· ἀλλ' ἐλευθέρως
»καὶ ἄλλην ἀπαιτήσατε, τοῦ κράτους μου ἓν μέρος.»

12

Τοιαῦτα εἶπε, χ' ἔσφιγγεν ὁ Βασιλεὺς ὁ γέρων
ἄλλοτ' ἐκεῖνον, ἄλλοτε ἐκείνην εἰς τὸ στῆθος.
Ὁ δὲ Σουλτάνος, ὃς παρῆν ἐκεῖ, μὴ ὑποφέρων
τοῦτο, διότι φθονερὸν ἦν τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἦθος,
εἶπε· «Κ' ἐγὼ δὲν θὰ φανῶ τὸ ξίφος μάτην φέρων.
»Θὰ δείξω ἡ ἀνδρία μου ὅτι δὲν εἶναι μῦθος.»
—«Νὰ ἔλθῃς θέλεις μεθ' ἡμῶν, ἀπήντησεν ἐκείνη.
»Ἂν ὅλοι ἔλθετε, ἐδῶ τίς τότε θέλει μείνει;»

13

Τοιαῦτα λέγων, ν' ἀρνηθῇ ὡρμήθη ἀποτόμως,
εἰς τὸν Ἀργάντην ἄδειαν τοῦ νὰ τὸν συνοδεύσῃ.
Ὁ Βασιλεὺς ἀποταθεὶς πρὸς τὸν Σουλτάνον ὅμως,
πρᾴως προέλαβεν αὐτὸν, καὶ εἶπ' ἐν ἐπινεύσει·
«Εἰς σὲ οὐδεὶς εἶν' ἄγνωστος πρὸς τοὺς κινδύνους δρόμος,
»οὐδὲ σαυτὸν θέλεις ποτὲ, ὦ ἥρως, διαψεύσει.
»Οὐδέποτε ἀπηύδησας εἰς στάδιον πολέμων,
»οὐδ' εἰς τὰ τρομερώτερα ἐφάνης ποτὲ τρέμων.

14

»Ἐὰν ἐξέλθῃς, πέπεισμαι πῶς ἔργα θενὰ πράξῃς
»ἀντάξιά σου. Ἀλλ' ἀνδρῶν εἶν' ἆρά γε φρονίμων
»τὸ νὰ ἐγκαταλείψητε τὰς ἐν τῇ πύλῃ τάξεις
»πάντες οἱ ἀνδρειότεροι, τὸ ἄνθος τῶν μαχίμων;
»Ναὶ, δὲν θὰ ἐπετρέπετο κἂν οὐδ' αὐτῶν ἡ πρᾶξις,
»διότι καὶ τὸ αἷμά των ἐστὶ τῶν πολυτίμων,
»σπουδαῖον ἂν ἐφαίνετο τὸ ἔργον τοῦτο ἧττον,
»ἢ ἄλλος πρὸς κατόρθωσιν αὐτοῦ καλὸς ἂν ἦτον.

15

»Ἀλλὰ τὸν πύργον ἐπειδὴ περιφρουροῦσι τόσοι,
»τὰς προσβολὰς κωλύοντες πρὸς ὅλα του τὰ μέρη,
»ὥστε ὀλίγοι θέλουσιν ὀλίγα κατορθώσει,
»πολλοὶ δὲ νὰ ἐκδράμωσι τοῦ τείχους δὲν συμφέρει,
»τὸ ζεῦγος ὃ προσφέρεται, καὶ ἐν ἀφοσιώσει
»τοιαῦτα ἄλλοτ' ἔπραξε, καὶ εἰς τοιαῦτα χαίρει,
»ἂς ἐπεξέλθῃ ἀγαθῇ τῇ τύχῃ. Μόνη πλείων
»αὕτη ἡ μάχιμος δυὰς ἐστὶν ἀνδρῶν χιλίων.

16

»Σὺ δὲ, ὡς εἰς ἀξίωμα ἁρμόζει Βασιλέως,
»τὰς πύλας ταύτας νὰ φρουρῇς καὶ νὰ καλύπτῃς μεῖνε.
»Ὁπόταν δ' ἐπιστρέψωσιν αὐτοὶ, καθὼς βεβαίως
»ἐλπίζω, καὶ πυρποληθεὶς ὁ πύργος τέφρα εἶναι,
»ἂν τοὺς ἀκολουθήσωσιν οἱ Φράγκοι, σὺ γενναίως
»τότε προσδέχθητι αὐτοὺς, καὶ σὺ σωτὴρ των γίνε.»
Ὡς ὁ εἷς εἶπε Βασιλεύς· ὁ ἄλλος ἑπομένως
ἔμεινεν ἥσυχος, ἀλλὰ καὶ δυσηρεστημένος.

17

Τότε ὁ Ἴσμενος προβὰς, «Μὴ, λέγει, σπουδὴ τόση.
»Ἀφῆτε περισσότερον ἡ νὺξ νὰ προχωρήσῃ.
»Ὕλας ἐγὼ πυρπολικὰς θέλω μιγνὺς σᾶς δώσει,
»κ' εἰς τὰ πλευρά του θέλετε πρὸς ἐμπρησμὸν τὰς χρίσει.
»Ἴσως ἐν τούτοις κ' ἡ φρουρὰ, ἢ μέρος, θὰ ὑπνώσῃ,
»ἥτις ἐντὸς τῶν πολλαπλῶν πτυχῶν της τὸν τυλίσσει.»
Ὡς εἶπε, κ' εἰς τὰ ἴδια ἀναχωροῦσι πάλιν
ἀμφότεροι, προσμένοντες τὴν ὥραν τὴν μεγάλην.

18

Ῥίπτ' ἡ Χλωρίνδ' ἀφ' ἑαυτῆς τὴν ἀργυρᾶν ἐσθῆτα,
τὰ ὅπλα τὰ κατάστιλπνα, τὴν περικεφαλαίαν,
λαμβάνει κράνος ἄπτερον καὶ ἄλοφον, καὶ εἶτα
ἔνδυμα, ἔχον μελανὴν βαφὴν καὶ ἀπευκταίαν·
διότι εὐκολώτερον, ἐφρόνει, θὰ ἐφοίτα
εἰς τοὺς ἐχθρούς, ἂν ἔκθετος δὲν ἦτον εἰς τὴν θέαν.
Ἀλλ' ὁ εὐνοῦχος, ὁ Ἀρσῆς, τὴν ἠκολούθει, ὅστις
ἀπὸ σπαργάνων δοῦλός της ὑπῆρξε καὶ τροφός της.

19

Ὅπου ἐκείνη ἔφερε τὸ τολμηρόν της βῆμα,
κατόπιν ἔσυρεν αὐτὸς τὰ γηραιά του μέλη.
Ἰδὼν δὲ ὅτι ἤλλαξε τὰ ὅπλα, παραχρῆμα
ἐνόησεν εἰς κίνδυνον πῶς νὰ ὁρμήσῃ μέλλει.
Λυπεῖται, καὶ παρακαλεῖ, ἱκέτου λαβὼν σχῆμα,
μὰ τὴν ἀρχαίαν πίστιν του, ἣν σώζων διετέλει,
μὰ τὴν λευκήν του κεφαλὴν ἥτις ἐκ γήρως κλίνει,
νὰ ἀποστῇ τῆς πράξεως. Ἠρνεῖτο πλὴν ἐκείνη.

20

Τότε τῇ λέγει: «Σεαυτὴν δὲν δέχεσαι νὰ πείσῃς,
»καὶ εἰς τὴν σὴν καταστροφὴν ὁ νοῦς σου ἐπιμένει.
»Ἂν εἰς οὐδὲν ἰσχύουσι κλαυθμοὶ οὐδὲ δεήσεις,
»κ' ἡ ἡλικία εἰς οὐδὲν ἡ καταβεβλημένη,
»ἐσχάτας πρέπει παρ' ἐμοῦ νὰ λάβῃς ἐξηγήσεις
»εἰς ὅ,τι ἤδ' ἡ τύχη σου σοὶ εἶναι κεκρυμμένη.
»καὶ εἶτα ὅ,τι παραινῶ, ἢ ὃ σὺ θέλεις πράττε.»
Κ' ἐκείνη τὴν διήγησιν προσέχουσ' ἀκροᾶται.

21

«Ὁ Σέναπος ἦν Βασιλεὺς εἰς τῆς Αἰθιοπίας
»τὰ μέρη τὰ εὐδαίμονα, καὶ ἴσως εἶν' ἀκόμη.
»Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ υἱοῦ ἐτέλει τῆς Μαρίας,
»καὶ οἱ αὐτοὶ τὸν μέλανα λαὸν διεῖπον νόμοι.
»Ἤμην ἱκέτης παρ' αὐτῷ, καὶ εἰς τὰς ἀγροικίας
»καὶ μάνδρας ἦσαν μετ' ἐμοῦ γυναῖκες ἀγρονόμοι.
»Τῆς Βασιλίσσης ἔγινα λοιπὸν θαλαμηπόλος;
»ἥτις διότι μέλαινα, ἦν ἄσχημος οὐδόλως.

22

»Τοῦ Βασιλέως πρὸς αὐτὴν ἦν φλογερὸς ὁ ἔρως,
»ὥστ' ἐξ αὐτοῦ ἀνήπτετο ζηλότυπος μανία,
»καὶ προϊοῦσα ηὔξανε, καὶ τέλος ἀνημέρως
»τὸν ἔδακνεν ἡ φοβερὰ τοῦ πάθους τυραννία.
»Εἰς ἄγνωστον τὴν ἔκρυπτεν ἀπῳκισμένον μέρος·
»ὡς καὶ ὁ λάμπων ὀφθαλμὸς τῶν ἄστρων τὸν ἠνία.
»Ἐκείνη ὅμως, φρόνιμος καὶ ταπεινὴ ὡς ἦτο,
»εἰς ὅ,τι ἦν εὐχάριστον αὐτῷ ηὐχαριστεῖτο.

23

»Γραφαὶ αὐτῆς θρησκευτικαὶ ἐκόσμουν τὸν κοιτῶνα,
»κ' ἐξεῖχε μία ἐν αὐταῖς εἰκὼν εὐλαβεστάτη.
»Παρθένος καλλιπάρειος ἐγράφ' εἰς τὴν εἰκόνα,
»παρθένος χιονόλευκος, ἣν δράκων ἰχνηλάτει.
»Ἱππότης δὲ κατέβαλε τὸν ὄφιν εἰς ἀγῶνα
»αἱματηρὸν, καὶ σπαίροντα ἡ λόγχη τὸν ἐκράτει.
»Πρὸ τῆς εἰκόνος συνεχῶς πρηνὴς ἐκείνη μένει
»προσευχομένη, κλαίουσα, κ' ἐξομολογουμένη.

24

»Ἐν τούτοις μένει ἔγγυος, καὶ τίκτει θυγατέρα
»ὡραίαν καὶ κατάλευκον· καὶ ἦσο σὺ ἐκείνη.
»Ἐκπλήττεται. Τεράστιον φαινόμενον! Ἑτέρα
»ἦν ἡ θυγάτηρ τὴν χροιὰν, κ' ἑτέρα ἦν ἐκείνη!
»Ὡς δ' ἤξευρε ζηλότυπον εἰς ἄκρον τὸν πατέρα,
»νὰ κρύψῃ τὴν ἀδόκητον περίστασιν ἐγκρίνει,
»διότι τὴν λευκότητα ἰδών σου τὴν μεγίστην,
»ἐκείνης θὰ ὑπώπτευεν οὐχὶ λευκὴν τὴν πίστιν.

25

»Τότε λαμβάνει ἀντὶ σοῦ τὴν ὄψιν μέλαν ξένον
»ἀρτιγενὲς κοράσιον, καὶ τῷ τὸ παραθέτει.
»Ἡ δ' ἐπειδὴ πλησίον της δὲν εἶχε πλὴν παρθένον,
»καὶ οὔτις ἄλλος πλὴν ἐμοῦ ἀνὴρ τὴν ὑπηρέτει,
»μ' ἐγνώριζε δὲ καὶ πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον,
»σὲ παραδίδει εἰς ἐμὲ, ἀβάπτιστον εἰσέτι·
»οὐδὲ μοὶ ἐπετρέπετο ἐγὼ νὰ σὲ βαπτίσω,
»χωρὶς τῆς γῆς τὰ ἔθιμα ἐκεῖνα ν' ἀθετήσω.

26

»Θρηνοῦσα σὲ παρέδωκεν, ἐν ᾧ μὲ παρεκάλει
»ἡ κόρη της ν' ἀποκρυβῇ, ἡ κόρη της νὰ φύγῃ.
»Τίς νὰ εἰπῇ τὴν θλίψιν της, ἡ μητρικὴ ἀγκάλη
»ποσάκις εἰς ἐσχάτην σου περίπτυξιν ἠνοίγη
»κ' εἰς τὰς δεινολογίας της ποσάκις παρεμβάλλει
»δακρυσταγεῖς ὀλοφυρμοὺς, ὧν ἡ ὁρμὴ τὰς πνίγει;
»Τέλος ὑψοῖ τοὺς ὀφθαλμούς· «Σὺ, λέγει, ὁ γινώσκων
»»τὰ πάντα, κ' εἰς τὰ ἔγκατα ἐμοῦ ἀναγινώσκων!

27

»»Ἠξεύρεις τὴν συζυγικὴν ἐὰν παρέβην πίστιν,
»»ἂν ἄλλα λέγ' ἡ γλῶσσά μου, καὶ ἂν αἱ φρένες ἄλλα.
»»Ὑπὲρ ἐμοῦ δὲν σοὶ ζητῶ τὴν χάριν τὴν μεγίστην.
»»Πολλά μου τ' ἁμαρτήματα, Θεέ μου, καὶ μεγάλα.
»»Πλὴν τοῦ ἀθώου τέκνου μου σ' ἐπικαλοῦμαι ῥύστην,
»»εἰς ὃ νὰ δώσω δὲν τολμῶ τὸ μητρικόν μου γάλα.
»»Ἂς ζήσῃ, καὶ ἂς μιμηθῇ τὴν τιμιότητά μου.
»»Ἀλλ' ἔστω ἄλλ' ἡ τύχη του, καὶ ξέν' εἰς τὰ δεινά μου.

28

»»Πολεμιστὰ οὐράνιε, ὁ σώσας τὴν παρθένον
»»ἐκείνην ἐκ τῶν φονικῶν τοῦ ὄφεως ὀδόντων,
»»φῶς ἄν ποτε σ' ἐπρόσφερα κηρίων ἀνημμένων,
»»χρυσὸν, θυμιατήρια, εὐώδη λίβανόν των,
»»παρὰ τὴν θυγατέρα μου παράστα ὡπλισμένος,
»»καὶ τῶν κινδύνων σῶζόν την τῶν ἐπ' αὐτὴν ὁρμώντων.»
»Ὡς εἶπε, χ' ἡ καρδία της βιαίως ἐδονήθη,
»χ' εἰς τὴν μορφήν της πελιδνὴ ὠχρότης ἐπεχύθη.

29

»Κ' ἐγὼ ἐθρήνουν. Κάνιστρον λαβὼν, καὶ ὑποστρώσας
»ἄνθη καὶ φύλλα, σ' ἔκρυψα, κειμένην μεταξύ των.
»Οὕτως ἐξῆλθον, ἀπατῶν τὰ βλέμματα, μὴ δώσας
»οὐδὲ μικρὰν ὑπόνοιαν τὸ κάνιστρον τί ἦτον.
»Ἀγνώστως λοιπὸν ἔφυγον, νὰ ἔμβω κατορθώσας
»εἰς δάσος δένδρων γηραιῶν, ἀγρίων καὶ συμφύτων.
»Ἀλλ' ἰδοὺ, τίγρις προχωρεῖ· τὸ βλέμμα φλέγον ἔχει,
»ἀσθμαίνει, πνέουσ' ἀπειλὰς, κατέναντί μου τρέχει.

30

»Εἰς δένδρον ἐγὼ ῥίπτομαι, καὶ τὴν καρδίαν πλήρη
»φόβου, ἀναῤῥιχῶμαι, σὲ εἰς χόρτ' ἀφήνων κάτω.
»Προσέρχεται ἡ φοβερὰ, τὴν κεφαλὴν ἐγείρει
»τὴν εὐγενῆ της, κ' ἔκπληκτος ἐστάθη κ' ἐθεᾶτο.
»Τὸ κάνιστρον τὸ ἀφεθὲν ἐμπρός της παρετήρει,
»εἰς σὲ τὸ βλέμμα στήσασα, ἀλλὰ πραΰνασά το.
»κ' ἐγγὺς ἐλθοῦσα, σ' ἔλειχε μετὰ πολλῆς θωπείας,
»καὶ σὺ τὴν ἀντεθώπευες καὶ τῇ προσεμειδίας.

31

»Πρὸς τὸ θηρίον παίζουσα τὴν χεῖρά σου ἐκτείνεις
»τὴν βρεφικὴν, καὶ ἄφοβος τὸ ῥύγχος του λαμβάνεις.
»Θέσιν ἡ τίγρις παρὰ σοὶ λαμβάνουσα τιθήνης,
»σοὶ δίδει τὸν μαστὸν, καὶ σὺ μετὰ σπουδῆς βυζάνεις.
»Ἐγὼ δ' ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς σ' ἠτένιζον ἐκείνης
»ἐντρόμως, καὶ ὡς πάσχουσα τεράστια μ' ἐφάνης.
»Ὡς εἶδε δὲ τὸ γάλα της πῶς εἶχε σὲ χορτάσει
»ἡ τίγρις σ' ἐγκατέλιπε, κ' ἐστράφη πρὸς τὰ δάση.

32

»Κατέβην καὶ σ' ἀνέλαβον, κ' ἐστράφην διευθύνας
»τὸ βῆμα πάλιν ὅπου πρίν. Ἐλθὼν δὲ τελευταῖον,
»καὶ εἰς μικρὸν καὶ ἄγνωστον χωρίον διαμείνας,
»ἐκεῖ σ' ἐγαλακτούχησα καιρὸν τὸν ἀναγκαῖον,
»ὃν ἀπαιτεῖ ὁ ἥλιος εἰς τοὺς θνητοὺς ἓξ μῆνας
»νὰ φέρῃ οὐρανοβατῶν, καὶ δέκα περιπλέον.
»Ἐκεῖ τὴν γλῶσσάν σου τραυλῶς διδάσκω νὰ ψελλίζῃ,
»κ' ἡ χείρ μου κλονιζόμενον τὸ βῆμά σου στηρίζει.

33

»Ἀλλ' ἤδη ἐπλησίαζε τοῦ βίου μου ἡ δύσις
»τὴν κόμην μου ἐκάλυπτε χιὼν τῆς ἡλικίας.
»Διὸ καὶ ὅσα ἔλαβον παρὰ τῆς βασιλίσσης
»ἔχων, ἐφόδια πολλά, καὶ δωρεὰς πλουσίας,
»ν' ἀπέλθω ἐπεθύμησα, ἀφήνων τὰς πλανήσεις,
»ὅπου ἡ στέγ' ἡ προσφιλὴς τῆς πατρικῆς οἰκίας,
»ἐν μέσῳ φίλων παλαιῶν εὐδαίμων διαμένων,
»τὰ μέλ' εἰς τὴν ἑστίαν μου τὴν παλαιὰν θερμαίνων.

34

»Ἐστράφην πρὸς τὴν Αἴγυπτον, τῆς γενετῆς μου τόπον.
»Εἰς χεῖλος ὅμως ποταμοῦ τὸ βῆμα διευθύνων,
»αἴφνης ἐκεῖ προσβάλλομαι ὑπὸ ληστῶν ἀνθρώπων,
»ὧν μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ μεταξὺ κ' ἐκείνων.
»Διεκφυγῆς ἐζήτησα νὰ εὕρω τινὰ τρόπον,
»κ' ἐν μέσῳ δύω ἔμενον ἀμφίῤῥοπος κινδύνων.
»Τότ' εἰς τὸ ῥεῦμα βυθισθεὶς ἐπάνω μου σ' ἐπῆρα,
»καὶ ἔσχιζον τὰ κύματα, κινῶν τὴν ἄλλην χεῖρα.

35

»Ἦν ταχυτάτη ἡ ῥοή, καὶ ὅπου εὐρυτάτη,
»ἐφ' ἑαυτῆς συστρέφεται, καὶ ἦν μεγάλ' ἡ δίνη.
»Ὡς δ' ἔφθασα ὅπου βαθὺ τὸ ὕδωρ ἐκυμάτει,
»εἰς τὰς σφοδρὰς ἁρπάζον με στροφάς, μὲ καταπίνει.
»Τότε σ' ἀφήνω· μ' ἔφυγες· τὸ ὕδωρ πλὴν σ' ἐκράτει,
»καὶ πνέουσ' αὔρα οὔριος τὰ κύματα ἐκίνει.
»Αὔτ' εἰς τὴν ἄμμον ἀσφαλῶς σ' ἀπέθεσε σωθεῖσαν.
»Κ' ἐγὼ ἐσώθην, τὴν πνοὴν ἔχων σχεδὸν κοπεῖσαν.

36

»Πλήρης χαρᾶς σ' ἀνέλαβον. Ὁπότε δ' ἐκοιμᾶτο
»τὸ πᾶν, καὶ τῆς νυκτὸς σιγὴ ἐπὶ τὴν γῆν ἐχύθη,
»κατ' ὄναρ εἶδα. Μαχητὴς ἐξ ὕψους ἦλθε κάτω,
»καὶ ἀπειλῶν μοὶ ἔθηκε τὸ ξίφος εἰς τὰ στήθη,
»καὶ εἶπε μετ' ἐμφάσεως· «Νὰ πράξῃς σοὶ προστάττω
»»ὅ,τι ἐκ μέρους τῆς μητρὸς ποτὲ σοὶ ἐπεβλήθη.
»»Τὴν κόρην ταύτην βάπτισον. Ὁ οὐρανὸς τὸ θέλει.
»»Ἐμοὶ δ' ἡ ἄλλη τύχη της καὶ ἡ φροντίς της μέλει.

37

»»Ἐγὼ εἰμὶ προστάτης της· ἐγὼ εἰς τὰ θηρία
»»ἔδωκα πνεῦμα εὐσεβὲς, καὶ εἰς τὸ ὕδωρ φρένα.
»»Οὐαί σοι, πρὸς τὰ ὄνειρα ἂν δυσπιστῇς τὰ θεῖα!»
»Τὸν λόγον τοῦτον εἰπέ μοι, καὶ μετ' αὐτὸν οὐδένα.
»Ὡς δ' ἤκουσα, ἐξύπνησα, κ' ἐκίνησα ἐν βίᾳ
»τὴν ὥραν ὅτε ἡ αὐγὴ τὸ πρῶτον φῶς ἐγέννα.
»Ἀλλ' ἀληθῆ τὴν πίστιν μου, τὴν νύκτα δὲ δολίαν
»νομίζων, καὶ τὸ βάπτισμα καὶ τὴν παραγγελίαν.

38

»Τῆς σῆς μητρὸς ἠμέλησα, καὶ ἀνετράφης οὕτω
»εἰδωλολάτρις. Σ' ἔκρυψα τὴν πίστιν τῶν γονέων.
»Ηὔξανες, κ' ἡ ἀνδρία σου ταχὺ ἐκορυφοῦτο,
»ὥστε οὐδ' ἄνδρα τέλειον εἶδα ὡς σὲ γενναῖον.
»Φήμην καὶ γῆν κατέκτησας. Σὺ οἶδας μετὰ τοῦτο
»ὁποῖός τις ὁ βίος σου ὑπῆρξε τελευταῖον.
»Δὲν ἀγνοεῖς δὲ πάντοτε πῶς ἤμην σοῦ πλησίον
»ὡς ὑπηρέτης ἢ πατὴρ κατὰ τῶν πολεμίων.

39

»Βαθέος ὅμως ὄρθρου χθὲς, ναρκωμένος πάνυ
»ἐκείμην, καὶ ὁ ὕπνος μου εἰκὼν ἦν τοῦ θανάτου,
»ὅταν καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ὁπλίτης μοὶ ἐφάνη,
»καὶ ἦν τραχεῖα ἡ φωνὴ, ἡ ὄψις αὐστηρά του.
»«Ἄπιστε, εἶπε δείξας σε, ἰδοὺ, ἡ ὥρα φθάνει
»»αὐτῆς ὁ βίος νὰ τραπῇ κ' ἡ τύχ' ἡ παλαιά του.
»»Θενὰ τὴν λάβω ἀπὸ σοῦ, ἀφήνων σ' ἐν τῇ θλίψει.»
»Τοιαῦτ' ἀφ' οὗ ἐλάλησεν, ἀπέπτη εἰς τὰ ὕψη.

40

»Ἄκουσον! Ἂν ὁ οὐρανὸς, ὦ θύγατερ φιλτάτη,
»σὲ ἀπειλῇ, καὶ οἰωνὸν σοὶ στέλλῃ ἀπευκταῖον,
»εἴτε διότι δυσφορεῖ πρὸς ὅν τιν' ἀντιτάττει
»ἀντίστασιν πρὸς παλαιὰν θρησκείαν τῶν γονέων,
»εἴτε διότι εἶν' αὐτὴ θρησκεί' ἀληθεστάτη,
»ἄφες τὰ ὅπλα, δάμασον τὸ ἦθος τὸ γενναῖον.»
Ἐσίγησε καὶ ἔκλαιε· κ' ἐκείνη ἐξιππάσθη,
καθότι ἄρτι καὶ αὐτὴ ταὐτὰ ἐνυπνιάσθη.

41

Πλὴν τέλος τῷ ὡμίλησε μετ' ὄψεως αἰθρίας·
«Θὰ μείνω εἰς τὴν πίστιν ἣν φρονῶ ἀληθεστέραν,
»ἧς νήπιον ἐθήλασα τὰς πρώτας ἀληθείας,
»καὶ ἀνθ' ἧς ἤδη συνιστῶν μοὶ φαίνεσαι ἑτέραν.
»Δὲν θέλω (εἶν' ἀνάρμοστον εἰς εὐγενεῖς καρδίας)
»τὰ ὅπλα, τὴν ἀπόφασιν ν' ἀφήσω τὴν προτέραν·
»οὐχὶ, οὐδ' ἂν ὁ θάνατος ὑπὸ φρικῶδες σχῆμα
»νὰ κόψῃ ἔλθῃ, ἀπειλῶν, τοῦ βίου μου τὸ νῆμα.»

42

Τὸν παρεμύθει ἔπειτα. Ἀλλὰ τὴν ὥραν κρίνει
ἐλθοῦσαν, καθ' ἣν ἔπρεπε τὸ ἔργον των ν' ἀρχίσῃ,
καὶ σπεύδει ὅπου δι' αὐτὴν προσμένων εἶχε μείνει
ὁ μέλλων τὸ κατόρθωμα νὰ συνεπιχειρήσῃ.
Προφθάνει καὶ ὁ Ἴσμενος ἐκεῖ, καὶ παροτρύνει
τὸ θάῤῥος των, ὃ περιττὸν οὐδεὶς νὰ παροτρύσῃ.
Θείου ἐφόδιον αὐτὸς τοῖς χορηγεῖ καὶ πίσσης,
καὶ πῦρ τοῖς φέρει ἔγκλειστον εἰς νάρθηκα ἐπίσης.

43

Διὰ νυκτὸς ἀόρατοι ἐξῆλθον ἡνωμένοι,
καὶ ἦν μακρὸν καὶ ἦν ταχὺ τὸ βῆμα τοῦ ποδός των.
Προέβησαν· καὶ ἤδ' εἰσὶν οὐχὶ μεμακρυσμένοι
τοῦ στρατοπέδου τῶν ἐχθρῶν. Ὁ πύργος εἶν' ἐμπρός των.
Πολέμου ἐνθουσιασμὸς τὰς φρένας των θερμαίνει·
ὀγκοῦται ἡ καρδία των, καὶ δὲν χωρεῖ ἐντός των.
Διψῶσι φόνον κ' ἐμπρησμόν· τὸ αἷμά των καχλάζει.
Ἀλλὰ τὸ σύνθημα ζητῶν ὁ νυκτοφύλαξ κράζει.

44

Σιγῶσι. Τοῦ φρουροῦ φωνὴ ἐγείρεται μεγάλη,
καὶ «Εἰς τὰ ὅπλα» δὶς καὶ τρὶς προσβάλλει τὸν ἀέρα.
Μὴ δυναμένη νὰ κρυβῇ καὶ οὐδὲ ν' ἀναβάλῃ
ἡ ἀρειμάνιος δυὰς, προβαίνει ταχυτέρα.
Καθὼς ἐνσκήπτει ἐνταυτῷ, ἀστράπτει καὶ προσβάλλει
ὁ κεραυνὸς ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἡ πυρφόρος σφαῖρα,
οὕτως ὁρμῶσι, φθάνουσι καὶ σχίζουσι τὰ σμήνη,
τ' ἀνοίγουσι κ' εἰσδύουσι διὰ μιᾶς κ' ἐκεῖνοι.

45

Διὰ πληγῶν καὶ συμπλοκῶν μυρίων καὶ μυρίων
ὡς τέλους ἡ ἐπιβολὴ αὐτῶν ἐπιτυγχάνει.
Αἱ δύω ὕλαι μίγνυνται, ἡ πίσσα καὶ τὸ θεῖον,
καὶ τὴν τροφὴν αὐτῶν τὸ πῦρ τοῦ νάρθηκος λαμβάνει·
καὶ τοῦ ἰκρίου τὰ πλευρά, τὰ ξύλα ἐπιχρίον,
ὢ! πόσον καταπληκτικῶς ἀνέρπει καὶ αὐξάνει!
τὸν πύργον πῶς περικυκλοῖ! καὶ ὁ καπνὸς πῶς μέλας
τ' ἄστρα καλύπτει τ' οὐρανοῦ, ἀποτελῶν νεφέλας!

46

Γλῶσσαι καὶ στρόβιλοι φλογῶν ὑψοῦνται φρικαλέων,
καὶ λείχουσι τοὺς οὐρανούς, καὶ τοῦ καπνοῦ τὰς σπείρας.
Συγχρόνως δὲ ὁ ἄνεμος μετὰ μανίας πνέων
εἰς τὴν ἑστίαν τοῦ πυρός, διώκει τοὺς σπινθῆρας.
Ἡ λάμψις των τοὺς ὀφθαλμοὺς κεντᾷ τῶν Εὐρωπαίων·
φρίττουσι, ῥίπτονται ταχεῖς, ὁπλίζουσι τὰς χεῖρας.
Τὸ μέγα, λαοφόβητον ἰκρίον ὅμως πίπτει.
Μακρὸς ἀγὼν τὸ ἔκτισε, μικρὰ στιγμὴ τὸ ῥίπτει.

47

Ἰδὼν δὲ δύω φάλαγγας Χριστιανῶν ὁρμώσας
ὅπου τὸ πῦρ ἐμαίνετο βιβρῶσκον τὸ ἰκρίον,
«Αἴ! ὁ Ἀργάντης ἔκραξεν, ἐντὸς τοῦ αἵματός σας
»θὰ πνίξω τὴν πυρκαϊάν!» Κ' ἐστράφη ἐναντίον.
Πρὸς τῆς Χλωρίνδας δ' ἑαυτοῦ τὰ βήματα ἁρμόσας,
βραδέως ὀπισθοπορεῖ εἰς ὑψηλὸν χωρίον.
Ὡς δὲ ὁρμῶσι χείμαῤῥοι ὅταν ῥαγδαῖον βρέχῃ,
τῶν ὁπλοφόρων κατ' αὐτῶν τὸ σμῆνος οὕτω τρέχει.

48

Ἡ πύλ' ἠνοίχθη ἡ χρυσῆ. Ὑπό τινων ταγμάτων
ἀκολουθούμενος, ταχὺς ὁ Βασιλεὺς ἐξέβη,
ἵνα τὴν ὑποχώρησιν καλύψῃ προφυλάττων
τοῦ ζεύγους ὅπερ μάχεται, καὶ ἤδη κινδυνεύει.
Ἐκεῖνοι δ' εὐθὺς ἔστρεψαν ἐκεῖ τὰ βήματά των·
πλὴν μετ' αὐτῶν καὶ ὅμιλος ἐχθρῶν πολὺς ἀνέβη.
Τοὺς ἀπωθεῖ ὁ Σολιμάν· κ' ἡ πύλη κεκλεισμένη
τοῖς ἀντιτάττεται, κ' ἐκτὸς μόν' ἡ Χλωρίνδα μένει.

49

Ἔμεινε μόνη, ἐπειδὴ ἐξέδραμεν ἐκείνη
ὁπότε εἰς τὸ φρούριον εἰσήρχοντο οἱ ἄλλοι,
καὶ μετ' ἀγρίας ζέσεως τὰ ὅπλα της ἐκίνει,
νὰ κτείνῃ τὸν Ἀρίμωνα, ὅτ' εἶχε τὴν προσβάλλει.
Ἀλλ' ὁ Ἀργάντης ἀγνοεῖ πῶς ἔξω εἶχε μείνει
ἡ εὐγενής του σύντροφος, καὶ τῆς ὁδοῦ ἐσφάλη·
διότι καὶ ἡ συμπλοκή, κ' ἡ κόνις, καὶ ὁ κρότος
ἔχυσαν κ' εἰς τὰ βλέμματα καὶ εἰς τὸν νοῦν του σκότος.

50

Ὡς δ' εἰς τὸν φόνον ἔθρεψε τὴν φρένα ὠργισμένην,
παλίμπους πρὸς τὸ φρούριον ἡ μαχητὶς βαδίζει.
Τὴν πύλην πλὴν τῆς πόλεως εὑροῦσα κεκλεισμένην,
καὶ κυκλωθεῖσα, ἄφευκτον τὸν θάνατον νομίζει.
Ἀλλ' ὅταν εἶδεν ἑαυτὴν μὴ παρατηρουμένην,
νὰ εὕρῃ νέον τέχνασμα διεκφυγῆς ἐλπίζει,
καὶ κατορθοῖ εἰς τῶν ἐχθρῶν τὸ πλῆθος νὰ εἰσδύσῃ,
χωρὶς κἀνεὶς νὰ τὴν ἰδῇ καὶ τὴν ἀναγνωρίσῃ.

51

Καθὼς ὁ λύκος ἄφωνος μετὰ κακούργημά τι
εἰς τοῦ δρυμοῦ τὰ σκοτεινὰ εἰσέρχεται κρυφίως,
ὁμοίως σκότος, ταραχὴ, κ' ἐκείνην προφυλάττει,
κ' ἐν μέσῳ τῶν πολεμιστῶν ἐγκρύπτεται ὁμοίως.
Τὴν εἶδεν ὁ Ταγκρέδης πλὴν ἐν ᾧ ὠπισθοβάτει,
ὅστις συνέπεσεν ἐντὸς νὰ εἶναι τῆς πληθύος.
Μακρόθεν τὸν Ἀρίμωνα τὴν εἶδε νὰ φονεύῃ.
Κατ' ἴχνος τὴν ἀκολουθεῖ καὶ τὴν παραμονεύει.

52

Καὶ εἰς τὰ ὅπλα ἤθελεν αὐτὴν νὰ δοκιμάσῃ,
ἀνὴρ νομίζων ὅτι ἦν, καὶ ἰσχυρὸς εἰς πάλην.
Ἐκείνη δ' εἰς τὰς κορυφὰς στραφεῖσα κ' εἰς τὰ δάση,
νὰ εὕρῃ πύλην ἤλπιζεν ἠνεῳγμένην ἄλλην.
Πρὸ τούτου πλὴν κατώρθωσεν ἐκεῖνος νὰ τὴν φθάσῃ.
Ὡς δ' ἤκουσε τὰ ὅπλα του, ἐστράφ' ἡ νέα πάλιν.
«Τί, λέγει, μὲ ἀκολουθεῖς; Τί σπεύδεις περαιτέρω;
»ἢ τί μοὶ φέρεις;» — «Πόλεμον καὶ θάνατον σοὶ φέρω.»

53

—«Ἂν θάνατον, ἂν πόλεμον, ἐλθὲ λοιπὸν, προχώρει·
»εἰσὶν ἐνταῦθ' ἀμφότερα.» Καὶ σταθερῶς προσμένει.
Πεζὴν πλὴν τὴν ἀντίπαλον αὐτὸς ὡς ἐθεώρει,
μὴ θέλων νὰ πλεονεκτῇ, τοῦ ἵππου καταβαίνει.
Συγκρούουσι τὰ ξίφη των ὁ νέος καὶ ἡ κόρη,
κ' ἡ ὑπερόπτις των ὀργὴ τὰς φρένας των ἐκμαίνει,
καὶ κατ' ἀλλήλων πίπτουσι καὶ ἀντωθοῦνται γαῦροι,
ὡς δύω πνέοντες θυμὸν ζηλοτυπίας ταῦροι.

54

Θεάτρου ἦσαν πλήθοντος, καὶ λάμποντος ἡλίου,
καὶ πάσης μνήμης ἄξια τὰ ἔργα τὰ λαμπρά των.
Ὦ νὺξ, ἐντὸς τῶν σπλάγχνων σου καλύπτεις τῶν μυχίων
καὶ πνίγεις εἰς τὴν λήθην σου τὰ κατορθώματά των.
Ἐπίτρεψόν μοι, ἀπ' αὐτῶν τὸ σκότος διαλύων,
νὰ τὰ εἰπῶ, ἀοίδιμα ὡς γενεῶν ἐσχάτων,
νὰ ἀντηχήσ' ἡ φήμη των, κ' ἡ δόξα των ἡ τόση
εἰς τὴν σκοτίαν σου φωτὸς λαμπρότητα νὰ δώσῃ.

55

Ἐνταῦθα οὐδ' ἀμύνονται, οὐδὲ ὑποχωροῦσι·
ἡ δεξιότης εἰς οὐδὲν ἐν τῷ ἀγῶν' ἰσχύει.
Πληγαὶ συχναὶ, προσποιηταὶ μικρὸν τοῖς ὠφελοῦσι,
καὶ ἡ σκοτία τῆς νυκτὸς τὴν τέχνην παραλύει.
Πῶς ἀντηχεῖ ὁ σίδηρος ἐν φοβερᾷ συγκρούσει!
Στεῤῥοὶ οἱ πόδες μένουσιν· οὐδεὶς τὸν ἄλλον σείει.
Ἦσαν οἱ πόδες ἄσειστοι, ἀείσειστοι δ' αἱ χεῖρες·
οὐδὲ τὸ ξίφος σφάλλεται κεντῶν ἢ βάλλον πλῆρες.

56

Τὰς ἐκδικήσεις εἰς ὀργὴν προτρέπει ἡ αἰσχύνη,
καὶ τὴν αἰσχύνην τρέφουσιν αἱ νέαι ἐκδικήσεις·
καὶ οὕτως ἀλλεπάλληλος ὀργὴ τοὺς παροτρύνει
εἰς νέας πάντοτε πληγὰς, εἰς νέας ἐφορμήσεις·
καὶ ἐπὶ μᾶλλον μίγνυται ἡ συμπλοκὴ ἐκείνη.
Ἤδη ματαία τῶν ξιφῶν καθίσταται ἡ χρῆσις.
Κτυπῶνται διὰ τῶν λαβῶν ἀργούσης τῆς λεπίδος.
Κράνος πρὸς κράνος κρούουσιν, ἀσπίδα κατ' ἀσπίδος.

57

Ἀνοίγων τὴν ἀγκάλην του ὁ νέος, τρὶς ἐγκλείει
τὴν μάχιμον ἀντίπαλον εἰς τὸν βραχίονά του.
Τρὶς τὸν χαλύβδινον δεσμὸν ἐκείνη διαλύει,
δεσμὸν οὐχὶ ἐρωτικὸν, ἀλλὰ δεσμὸν θανάτου.
Τὰ ξίφη των ἀνέλαβον, καὶ τὰς λεπίδας χρίει
ῥοὴ καὶ πάλιν αἵματος ἀφθόνου καὶ προσφάτου.
Ἀσθμαίνοντες ἐσύρθησαν κ' οἱ δύω κατὰ μέρος,
καὶ μόλις ἀναπνέουσι πρὸς ὥραν ἐλευθέρως.

58

Ἀλλήλους ἀτενίζουσι, καὶ ἕκαστος ἐρείδει
εἰς τῆς μαχαίρας τὴν λαβὴν τὰ ἔξαιμά του μέλη.
Ἀλλὰ τὸ ἄστρον ὠχριᾷ τὸ τελευταῖον ἤδη,
ἐν ᾧ τοῦ ὄρθρου ἡ ἀκτὶς ἡ πρώτη ἀνατέλλει.
Ἀλλ' ὅτι ῥέει ἄφθονον ὡς ἔφθασε νὰ ἴδῃ
τὸ αἷμά της, καὶ ἄτρωτος αὐτὸς πῶς διετέλει,
κομπάζει ὁ πολεμιστής. Ὦ τῶν θνητῶν τὰς φρένας,
τὰς ἀνὰ πᾶν εὐτύχημα εὐθὺς ἐξαιρομένας!

59

Τί ἐπιχαίρεις, δυστυχῆ; Ὦ! πόσον τεθλιμμένοι
οἱ θρίαμβοί σου, κ' ἡ χαρὰ πόσον μεστὴ ὀδύνης!
Τὸ αἷμα οὗ τὸ θέαμα τὸ βλέμμα σου εὐφραίνει,
ἂν ζήσῃς, διὰ πολλαπλῶν δακρύων θ' ἀποπλύνῃς.
Οὕτως ἀνταπειλούμενον, σιγοῦν τὸ ζεῦγος μένει,
αὐτὴ ἐκείνου, καὶ αὐτὸς ἀπέναντι ἐκείνης.
Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης τὴν σιγὴν ὡς τέλους διαλύων,
νὰ τῷ εἰπῇ τὴν ἐρωτᾷ τὸ ὄνομά της ποῖον.

60

«Φεῦ! εἶπεν. Οἱ ἀγῶνές μας ἐνταῦθα οἱ ἀνδρεῖοι
»εἰς σιωπῆς καλύπτονται καὶ εἰς νυκτὸς μανδύαν.
»Ἀφ' οὗ ἡ τύχη δυσμενῶς τὴν φήμην ἀποκλείει
»τῆς μάχης, ἀρνουμένη μας ἀξίαν μαρτυρίαν,
»ὤ! δέομαί σου, (δέησις ἂν παρ' ἐχθροῖς ἰσχύῃ),
»μὴ ἀποκρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ τὴν σὴν ἐπωνυμίαν.
»Νὰ μάθω κἂν ἐπίτρεψον, ἢ θνήσκων ἢ νικήσας,
»τίς ὁ τὴν νίκην μου, ἢ τίς ὁ τὴν θανὴν τιμήσας.»

61

Καὶ ἡ ἀγρί' ἀπήντησεν· «Ἐντός μου ὅ,τι κλείω
»ἐὰν κἀνεὶς ἐνόμισε νὰ μάθῃ, ἠπατήθη.
»Ν' ἀκούσῃς μόνον σοὶ ἀρκεῖ ὅτ' εἶμαι ἐκ τῶν δύω,
»ὑφ' ὧν τὸ κατασκεύασμα ὑμῶν ἐπυρπολήθη.
—«Εἰς κακὴν ὥραν διὰ σὲ πῶς εἶπας, σοὶ ὀμνύω,
»τὰς λέξεις ταύτας, ὁ λυσσῶν Ταγκρέδης ἀπεκρίθη.
»Ὦ βάρβαρε, ὁ λόγος σου, καθὼς κ' ἡ σιωπή σου
»ἐντός μου τὴν ἐκδίκησιν ἐξάπτουσιν ἐξ ἴσου.»

62

Ἐντός των διεγείρονται καὶ πάλιν μάχης πόθοι.
Πολέμου φόνον πνέοντος ὢ θέαμ' ἀπευκταῖον,
καθ' ὃν ἡ τέχνη ἄχρηστος, ἡ ῥώμη ἐχαυνώθη,
καὶ μάχεται ἡ λύσσα των, οὐχὶ ἐκεῖνοι πλέον!
Ὁποία θύρα χαίνουσα, ὁσάκις τις ἐτρώθη,
ἐκπέμπ' εἰς ἐρυθροὺς κρουνοὺς τὸ αἷμά των ἐκρέον!
Τὸ αἷμα δὲ καὶ ἡ ψυχὴ ἐὰν δὲν συνοδεύῃ,
εἶναι διότι ἡ ὀργὴ ἐντός των τὴν δεσμεύει.

63

Ὡς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, ἂν εἴτε τοῦ βοῤῥέως
εἴτε τοῦ νότου ἡ πνοὴ νὰ τὸ μαστίζῃ παύῃ,
ἀμέσως δὲν πραΰνεται, ἀλλὰ βοᾷ βαρέως,
καὶ τὰ ὀγκώδη κύματα ἔτι κινεῖ καὶ θραύει,
οὕτω καὶ ὁ βραχίων των ἐὰν ὁ ῥωμαλέος
δὲν δύνατ' ἐκ τοῦ αἵματος πλέον ζωὴν νὰ λάβῃ,
ἀλλὰ τὴν πρώτην του ὁρμὴν διατηρεῖ, καὶ μίαν
μετ' ἄλλην εἰς τὸ σῶμά των προστίθησι ζημίαν.

64

Ἡ ὥρα ἡ ἀπαίσιος ἰδοὺ λοιπὸν ἐκείνη,
ὅτ' ἔμελλεν ἡ ἡρωὶς τὸ ζῆν νὰ ἐκμετρήσῃ.
Ἡ ἀκωκὴ τοῦ ξίφους του αἷμ' ἀκορέστως πίνει
ἐκ τοῦ ὡραίου στήθους της ὃ εἶχε διασχίσει·
ὁ δὲ χιτὼν, ὃν ἐλαφρῶς τὸ στῆθός της ἐκίνει,
καὶ τοὺς μαστοὺς ὑπήλεγχεν ἐν πάσῃ του κινήσει,
ἐδάφ' εἰς ῥύακα θερμόν. Πῶς μέλλει ν' ἀποθάνῃ
εἶδεν αὐτή· ἡ δύναμις τὴν ἐγκαταλιμπάνει.

65

Ὁ δὲ, τὴν νίκην συμπληρῶν κατὰ τῆς πληγωθείσης,
ἐπαπειλῶν ἐπίκειται νὰ φέρῃ κτύπους νέους.
Ἡ δὲ Χλωρίνδα πίπτουσα, διὰ φωνῆς ῥαγείσης
λόγους βραδεῖς ἐπρόφερεν αὐτοὺς τοὺς τελευταίους,
πνεύματος νέου εἰς αὐτὴν ἐσχάτας εἰσηγήσεις,
λόγους ἐλπίδος, πίστεως, καὶ λόγους τοῦ ἐλέους,
τῆς ἀρετῆς ἣν ὁ Θεὸς τῇ ἐμφυσᾷ· καὶ θέλει,
ἄπιστος ζήσασα, πιστὴ νὰ γίνῃ ἐν τῷ τέλει.

66

«Μ' ἐνίκησας· σὲ συγχωρῶ, ὦ φίλε· πλὴν συγχώρει
»καὶ σὺ, οὐχὶ τὸ σῶμά μου. Ἐκεῖνο τί φοβεῖται;
»ἀλλὰ τὸ πνεῦμα. Δι' ἐμὲ προσεύχου, καί μοι δώρει
»χάριν βαπτίσματος, δι' ἧς πᾶν πταῖσμα συγχωρεῖται.»
Ὡς εἶπε, καὶ δι' ὅλων της τῶν λέξεων ἐχώρει
ἔντι ἐγγίζον τὰς χορδὰς τῶν καρδιῶν, γλυκύ τε
καὶ θλιβερὸν, τὸ μῖσός του καὶ τὴν ὀργὴν εὐνάζον,
καὶ δάκρυ εἰς τὰ βλέφαρα αὐτοῦ ἀναβιβάζον.

67

Εἰς οὐ πολλὴν ἀπόστασιν, κατὰ τὰς ὑπωρείας,
ῥυάκιον ἀνέβρυε, καὶ κελλαρίζον ἔῤῥει.
Ἐκεῖ ἐλθὼν, ἀρύεται μετὰ μελαγχολίας
ὕδωρ πηγαῖον, καὶ πληρῶν τὸ κράνος του, τὸ φέρει·
καὶ ὅπως τὰ τῆς ἱερᾶς τελέσῃ λειτουργίας,
τὸ κράνος τρέμων τὸ χαλκοῦν τῆς ἀντιπάλου αἴρει.
Τὴν εἶδε· τὴν ἐγνώρισεν. Ὦ θέας ἀμυθήτου!
Ἀκινητῶν ἀπέμεινε, κ' ἐκόπη ἡ φωνή του.

68

Καὶ ὅμως δὲν ἀπέθανε. Συνήγειρεν ἡ πίστις
ἐντός του πᾶσαν ἀρετὴν καὶ δύναμίν του πᾶσαν·
ἠθέλησε δι' ὕδατος νὰ γίνῃ λυτρωτής της,
ἀφ' οὗ ἐφόνευσεν αὐτὴν τὸ ξίφος του δαμάσαν.
Ἐν ᾧ δ' εὐχὰς ἐπρόφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της,
περιχαρῶς τὸ χεῖλός της ἠνοίχθη μειδιάσαν,
καὶ θνήσκουσα ἐφαίνετο πῶς ἔλεγεν ἐκείνη·
«Οἱ οὐρανοὶ ἀνοίγονται. Ἀπέρχομ' ἐν εἰρήνῃ.»

69

Εἰς τὸ λευκόν της πρόσωπον ὠχρότης ἐπεχύθη,
ὡς ὅταν κρῖνα μίγνυνται εἰς ἓν μετὰ τῶν ἴων.
Εἰς οὐρανὸν τὸ βλέμμα της σβεννύμενον ἐστήθη,
ἀλλ' ἔβλεπε τὸν οὐρανὸν, τὸν ἥλιον ἀλλοῖον.
Ἀντὶ φωνῆς δ' ἧς ἐντελῶς τὴν χρῆσιν ἐστερήθη
γυμνὴν τὴν χεῖρα καὶ ψυχρὰν ἐκτείν' εἰς τὸν ἀνδρεῖον
πρὸς τελευταῖον ἀσπασμὸν, καὶ ἡ παρθένος μένει
νεκρὰ, πλὴν μᾶλλον φαίνεται πῶς εἶναι κοιμωμένη.

70

Ὡς δ' εἶδε πῶς ἐξέπνευσεν ἡ εὐγενὴς ψυχή της,
ἐκόπασεν ἡ δύναμις ἣν ἔστεγεν ἐντός του.
Ἔπαυσε τῆς καρδίας του νὰ εἶναι κυβερνήτης,
κ' ἡ λύπ' ὑπερηκόντισε τὴν ῥώμην τῆς φρενός του.
Τῷ περιστέλλει τὴν ζωὴν τοῦ πάθους ἡ ὀξύτης,
καὶ ἐπιχρίει θάνατον ἐπὶ τῆς ὄψεώς του.
Πλησίον κεῖται τῆς νεκρᾶς ὁ ζῶν. Ὠχρότης, βλέμμα
εἶν' ἀμφοτέρων ὅμοια, καὶ τὸ ἐκρέον αἷμα.

71

Πολὺ δὲν θὰ ἐνέμενε βεβαίως ἡ ψυχή του,
διότ' ἦν ἤδη εὔθραστον τὸ περικάλυμμά της·
κατόπιν θενὰ ἔσπευδε τῆς πολυαγαπήτου
ἐκείνης, ἥτις ἥπλωσε τὰ ἄϋλα πτερά της,
ἀνίσως δὲν διήρχετο ἐκεῖ ἐξ ἀδοκήτου
λόχος, ἐλθὼν πρὸς ὕδρευσιν, ἢ ἄλλως διαβάτης·
καὶ τὸν Ταγκρέδην παρ' αὐτῇ δὲν εὕρισκε πεσόντα,
ἐν ἑαυτῷ ἡμιθανῆ καὶ ἐν αὐτῇ θανόντα.

72

Ὁ λοχαγὸς τὸν κείμενον ἐν ὅπλοις ἀριστέα
ἀναγνωρίσας, ἤγειρε κατ' εὐσεδὲς καθῆκον.
Παρέχει, θέαμα οἰκτρόν! ἦτον νεκρὰ ἡ νέα.
Καίτοι δ' εἰς ἄπιστον φρονῶν τὸ σῶμά της ἀνῆκον,
δὲν ἤθελε τὰ μέλη της ν' ἀφήσῃ τὰ ὡραῖα,
ἄταφα κείμενα, βορὰ νὰ γίνωσι τῶν λύκων.
Αὐτοὺς δ' εἰς τοὺς βραχίονας τῶν ὀπαδῶν του αἴρει,
κ' εἰς τοῦ Ταγκρέδου τὴν σκηνὴν ὁμοῦ τοὺς μεταφέρει.

73

Κ' ἐν ὅσῳ μὲν ἐφέρετο βραδέως καὶ ἡσύχως,
ὁ ἴδιος ἀναισθητῶν ἠγνόει ἂν ἐδίου·
ἴχνος δὲ μόλις τῆς ζωῆς ἐξήλεγχεν ὁ ἦχος
ἐντός του ἀναστεναγμοῦ λεπτοῦ κ' ἐναγωνίου.
Ἡ δ' ἀκινήτως μένουσα, κατώχρως καὶ ἀψύχως,
τὸ πόμα πῶς ἐξήντλησεν ἣν προφανὲς τοῦ βίου.
Καὶ οὕτως ἐκομίσθησαν τὰ σώματ' ἀμφοτέρων,
κ' ἐντὸς θαλάμων ἕκαστον ἐτέθησαν ἑτέρων.

74

Οἱ εὐλαβεῖς ὑπασπισταὶ, περιστοιχίσαντές τον,
φροντίδας δαψιλεύουσι τῷ ἀσθενεῖ ἱππότῃ.
Φῶς ἤδη διὰ τῶν βολδῶν χωρεῖ τῶν ἡμισβέστων,
καὶ ἀκουστοὶ τὰ ὦτά του προσβάλλουσιν οἱ κρότοι·
ἡ νάρκη πλὴν τὰ μέλη του κατέχει· ἀσθενές των
ἐντός του τῆς ὑπάρξεως τὸ αἴσθημα ὑπνώττει.
Πλὴν τέλος, βλέπων πέριξ του ὡς ἐνεὸς, γνωρίζει
τοὺς τόπους, τοὺς ἀνθρώπους του, καὶ ταῦτα ψιθυρίζει·

75

«Ὦ! Ἔτι πνέω, ἔτι ζῶ! Τὸ φῶς τὸ ἀπευκταῖον,
»τὸ μισητὸν, προσβλέπουσιν αἱ κόραι τῶν ὀμμάτων,
»τὸ φῶς, τῶν ἔργων μάρτυρα ἐμοῦ τῶν τελευταίων,
»τὸ δεῖξάν μοι τὴν φοβερὰν ἀνοσιότητά των!
»Αἴ! χεὶρ δειλὴ καὶ ἀγενὴς, δὲν ἔχεις θάῤῥος πλέον,
»ἡ ἔμπειρος τεχνῖτις σὺ παντοδαπῶν τραυμάτων·
»σὺ, φαῦλον ὄργανον σφαγῶν καὶ φόνων ἀνοσίων,
»νὰ κόψῃς τέλος δὲν τολμᾷς καὶ τὸν οἰκτρόν μου βίον!

76

»Τὴν μάχαιράν σου βύθισον κ' εἰς τοῦτό μου τὸ στῆθος,
»καὶ σχίσον τὴν καρδίαν μου, εἰρήνην νὰ τῇ δώσῃς.
»Ἀλλ' ὄχι! εἰς ἐγκλήματα κινεῖσαι σὺ συνήθως,
»καὶ θεωρεῖς εὐσέβειαν τὸ νὰ μὲ θανατώσῃς.
»Ἔστω! Ἂς ζήσω τῶν θνητῶν παράδειγμα καὶ μῦθος
»καρδίας ἐν ἐγκλήματι κ' ἐν συμφορᾷ ἐρώσης.
»Ἄθλιον τέρας! ἀμοιβὴ τοῦ ἀνομήματός μου
»ἀξία, ἔσται ἡ ζωὴ ἡ πολυβάσανός μου!

77

»Θὰ ζῶ εἰς κόλασιν φρικτήν· ὑπὸ τῶν Ἐριννύων
»ἀγρίως διωκόμενος, θὰ φεύγω νυκτοβάτης·
»πλὴν θὰ φοβοῦμαι τῆς νυκτὸς τὸ σκότος, τὸ δεικνύον
»ὅπου στραφῶ, τὸ ἔγκλημα τῆς ἀπηνοῦς ἀπάτης,
»ὡς θὰ μοὶ εἶναι μισητὸς ὁ ἥλιος, ὁ λύων
»τὰ μαῦρα σκότη τῆς νυκτὸς καὶ τὰ μυστήριά της.
»Ἐμὲ θὰ τρέμω. Ἀπ' ἐμοῦ θὰ εἶναι ἡ σπουδή μου
»νὰ φεύγω, ἀλλὰ πάντοτε θὰ εἶμ' ἀπέναντί μου.

78

»Πού έμεινεν (άλλοίμων ὢ!) πού έμεινεν έκείνη;
»Τί έγινε τὸ σῶμά της τὸ σῶφρον καὶ ὡραῖον!
»Ὅ,τι λυσσῶν κατέλιπον κατήντησε νὰ γίνῃ
»σπάραγμα ἴσως καὶ βορὰ θηρίων τῶν ὀρέων;
»Ὢ! ἡ σπαραξικάρδιος βορά! ὢ! ἡ ὀδύνη!
»καρδιοβόρον σπάραγμα γλυκύτητ' ἀποπνέον!
»Ὢ! θηριώδης πρᾶξίς μου! Τὰ δάση κ' ἡ σκοτία
»πρῶτον ἐμὲ ἠρέθισαν, καὶ εἶτα τὰ θηρία!

79

»Ἂν εἰς τὰ ὄρη ἔμεινες, ἐν μέσῳ τῶν δρυμῶν των
»θεν' ἀποστῶ πλησίον σου ζωῆς βασανισθείσης.
»Ἕρμαιον ὅμως φονικῶν ἂν ἔγινας ὀδόντων
»τὰ μέλη σου τὰ λατρευτά, καὶ θηριώδους λύσσης,
»κ' ἐγὼ εἰς τὰ ἐντόσθια τῶν λύκων καὶ λεόντων,
»ὅπου ἐκεῖνα θάπτονται, ἂς ἐνταφῶ ἐπίσης.
»Ἔντιμος ἔσται μοι ταφὴ καὶ εὐδαιμονεστάτη,
»ἐὰν παρὰ τὰ μέλη μου τὰ μέλη σου φυλάττῃ.»

80

Τοιαῦτα ὁ ταλαίπωρος λαλεῖ, ἀλλὰ μανθάνει
ὅτ' ἦν ἐκεῖ τὸ σῶμά της, καὶ πρὸς ἐκεῖνο θέλει.
Αἴφνης φαιδρότης φέγγουσα τὴν ὄψιν του ἐφάνη,
ὡς πετωμένη ἀστραπὴ ἣν πέμπει ἡ νεφέλη.
Τῆς κλίνης ἀνεγείρεται, μικρὰς ἀναλαμβάνει
δυνάμεις· τὰ βραδέα του, ἀπηυδημένα μέλη
μόλις ὑποκλονούμενα, σφαλλόμενα ἐκίνει,
κ' ἐσύρθη ὅπου ἤκουσε πῶς ἔκειτο ἐκείνη.

81

'Αλλ' εἰς τὸ στῆθος τὸ καλὸν ὡς βλέπει τὴν καιρίαν
πληγὴν, ἀνοσιούργημα τῆς ἀσεβοῦς χειρός του,
καὶ, ὡς τὴν ὄψιν τ' οὐρανοῦ τὴν ἐν νυκτὶ αἰθρίαν,
βλέπει τὸ πρόσωπον αὐτῆς χωρὶς τῆς λάμψεώς του,
τρέμει, κλονεῖται... ἔπεσεν, ἐὰν καὶ συνοδίαν
ἔχει, καὶ αὕτη ἔσπευσεν ἀμέσως βοηθός του·
καὶ εἶπε· «Θέα ἱκανὴ τὴν ὄψιν νὰ ἡδύνῃς
»καὶ τοῦ θανάτου, ἀλλ' οὐχὶ τὴν τῆς ἐμῆς ὀδύνης!

82

»Ὡραιοτάτη δεξιὰ, ἐσχάτως μοὶ ἐδόθης
»ἐχέγγυον γλυκύτατον εἰρήνης καὶ φιλίας·
»καὶ ἤδη πῶς σὲ βλέπω! Φεῦ! Πῶς οὕτως ἠλλοιώθης
»Καὶ σεῖς, ὦ μέλη, πρότυπα καὶ κάλλους καὶ ἀνδρίας
»Πάγκαλον στῆθος! Ὑπ' ἐμοῦ εἰς θάνατον ἐτρώθης.
»Ἰδοὺ τὰ ἴχνη τῆς ἐμῆς φρικτῆς θηριωδίας.
»Καὶ σεῖς οὐχ ἧττον τῆς χειρὸς, ὦ ὄμματ', ἀσεβεῖτε.
»Ἐκείνη ἔφερε πληγὰς καὶ σεῖς τὰς θεωρεῖτε.

83

»Ἀδάκρυτα τὰς βλέπετε. Τὸ δάκρυ ἂν δὲν φθάνῃ
»κ' ἐστείρευσε, τὸ αἷμά μου ἂς πλημμυρήσῃ πλέον.»
Καὶ τοῦ ἐκόπη ἡ φωνὴ εἰπόντος. Ν' ἀποθάνῃ
ἀνάγκην αἰσθανόμενος καὶ μόνον πόθον πνέων,
λύει τοὺς ἐπιδέσμους του καὶ τὰς πληγὰς, κ' ἐφάνη
τὸ αἷμά του εἰς ῥύακας ἐκ τῶν τραυμάτων ῥέον·
καὶ ηὐτοκτόνει. Ἀλλ' αὐτὸν ἡ θλίψις ἡ ἐσχάτη
στεροῦσα τῆς αἰσθήσεως εἰς τὴν ζωὴν φυλάττει.

84

Ἐπὶ τὴν κλίνην τίθεται, κ' ἡ φεύγουσα ψυχή του
εἰς τὴν πικρὰν συναίσθησιν τοῦ βίου ἀνεκλήθη.
Πλὴν τοῦ οἰκτροῦ συμβάντος του καὶ τοῦ πολυδακρύτου
ἡ φήμ' ἡ πολυστόματος διέτρεξε τὰ πλήθη.
Ὁ Γοδεφρεῖδος ἔσπευσε, καὶ οἱ συνέταιροί του
συνέῤῥευσαν, καὶ ἕκαστος τὸν ἐπεριποιήθη.
Ἀλλ' οὐδεμία δύναμις ἢ λόγου ἡδυτάτου
ἢ λόγου παραινετικοῦ πραΰνει τὰ δεινά του.

85

Καθὼς ὁ διὰ τῆς χειρὸς μέλος ἀλγοῦν ἐγγίζων,
αὐξάνει, θεραπεύων το, τὸν πόνον τῶν τραυμάτων,
ὁμοίως τῆς καρδίας του τὸ ἄλγος ἦτον μεῖζον,
ὁσάκις ἔθιγον αὐτὴν διὰ τῶν θωπευμάτων.
Ὑπὲρ τῆς σωτηρίας του ὁ Πέτρος πλὴν φροντίζων,
ὡς ὁ ποιμὴν ὁ ἀγαθὸς ὑπὲρ τῆς τῶν προβάτων,
διὰ σπουδαίων λέξεων καὶ σοβαρῶν συλλέγει
τὰς πλανωμένας φρένας του, καὶ συμβουλεύων λέγει·

86

«Ταγκρέδη, ὦ Ταγκρέδη, τί ἡ ἀλλαγή σου θέλει;
»Ἄλλα ἐπόνεις ἄλλοτε καὶ ἄλλ' οἱ νῦν σου πόνοι.
»Τί οὕτω σὲ κατέστησε κωφὸν, ἢ τίς νεφέλη
»ἐχύθη εἰς τὴν φρένα σου καὶ τὴν ἀποτυφλόνει;
»Τὴν συμφορὰν ἐνόησον πῶς ὁ Θεὸς σοὶ στέλλει.
»Ἰδὲ καὶ ἄκουσον αὐτὸν, καὶ ὡς προστάττει φρόνει.
»Ὀπίσω σὲ ἀνακαλεῖ, καὶ κράζων εἰς τὰ ὕψη,
»τὸν δρόμον δακτυλοδεικτεῖ ὃν εἶχες καταλείψει.

87

»Σοὶ ἐνθυμίζει τοῦ Χριστοῦ πῶς εἶσαι στρατιώτης,
»καὶ σοὶ ζητεῖ φρονήματα καὶ ἔργ' ἀντάξιά του.
»Σὺ δὲ μετέβαλας ζωήν· καὶ πῶς; Ὦ ἀθλιότης!
»Ἔγινας κόρης ὀπαδὸς, καὶ ταύτης ἀποστάτου·
»καὶ ὅταν ἡ σωτήριος τῆς τύχης αὐστηρότης,
»τοῦ Θεοῦ εὔσπλαγχνος θυμὸς κινῶν τὴν μάστιγά του,
»κατὰ τῶν σῶν ἁμαρτιῶν, κατὰ σαυτοῦ νὰ εἶσαι
»σωτὴρ, σοὶ δίδει ἀφορμὴν, δὲν θέλεις, καὶ ἀρνεῖσαι!

88

»Ἀρνεῖσαι οὕτω τ' οὐρανοῦ τὸ δῶρον, ὦ ἀγνώμων!
»Τὴν σωτηρίαν σ' ἔφερε, καὶ ἀπὸ σοῦ τὴν τρέπεις!
»Εἰς τοῦτον, ὦ ταλαίπωρε, εἰς ὃν πλανᾶσαι δρόμον,
»πρὸς τὸ φρικτὸν, τὸ ἔσχατον μαρτύριόν σου ῥέπεις.
»Ἤδ' εἰς τὸ χεῖλος ἵστασαι βαράθρων ἀποτόμων,
»καὶ νὰ ἐμπέσῃς εἰς αὐτὰ ἐγγίζεις. Δὲν τὸ βλέπεις;
»Ἰδὲ, ἰδὲ καὶ σύνελθε. Σοὶ λέγω ἱκεσίως,
»καὶ φύγε ὅ,τ' εἰς θάνατον σὲ φέρει διπλασίως.»

89

Ὁ μὲν εἰπὼν ἐσίγησεν· ὁ δὲ κατὰ θανάτου
ἀπεθαῤῥύνθη τοῦ ἑνὸς, ἐκ φόβου πρὸς τὸν ἄλλον.
Κάμπτ' εἰς τὴν συμβουλεύουσαν φωνὴν τὸ φρόνημά του,
καὶ τὴν ὁρμὴν τῶν θλίψεων πραΰνει τῶν μεγάλων.
Ἀμέσως πλὴν δὲν ἔπαυσαν οὐδὲ τὰ δάκρυά του,
οὐδὲ τὸ στόμα του θρηνοῦν, οὐδὲ τὸ στῆθος πάλλον.
Καὶ νῦν μὲν κλαίων, ἑαυτῷ, νῦν τῇ ψυχῇ τῇ φίλῃ
ἥτις ἀνέβ' εἰς οὐρανοὺς μονολογῶν ὡμίλει.

90

Ἀνέτελλεν ἢ ἔδυε τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας,
τὴν ἡσυχίαν ἡ φωνή, ὁ θρῆνός του ταράσσει,
ὡς κοπτομένη ἡ τρυγὼν γογγύζ' εἰς τοὺς ἀέρας,
ἂν τοὺς ἀπτέρους νεοσσοὺς χεὶρ ἄσπλαγχνος ἁρπάσῃ.
Διὰ νυκτὸς δὲν ἔχουσιν οἱ στεναγμοί του πέρας,
καὶ τὰς ἐρήμους φάραγγας πληροῦσι καὶ τὰ δάση.
Γελώσης τέλος τῆς αὐγῆς τὰ βλέφαρά του κλείει,
καὶ τῶν δακρύων μεταξὺ ὁ ὕπνος παρεισδύει.

91

Ἰδοὺ, κατ' ὄναρ, φέρουσα διάστερον μανδύαν,
τῷ ἐπεφάνη προσηνὴς ἡ ἐρασμία φίλη,
ὡραία μὲν καθ' ἑαυτὴν, ἀλλὰ καὶ οὐρανίαν
ἀΰλου κάλλους ἔκφρασιν ἐλάμβανεν ἡ ὕλη.
Βραδέως ἔκλιν' ἐπ' αὐτὸν, καὶ συμπαθὴς ἦν λίαν,
κ' ἐν ᾧ ἀπέματτεν αὐτοῦ τὰ δάκρυα, ὡμίλει·
«Θεώρησον τὸ κάλλος μου καὶ τὴν φαιδρότητά μου,
»καὶ παῦσον ὀδυρόμενος, ὦ φίλτατ' ἐραστά μου.

92

»Εἰς σὲ τὰ χαριστήρια. Τὸ λάθος τῆς χειρός σου
»ἂν μοὶ ἀφεῖλε τὸν θνητὸν, τὸν πρόσκαιρόν μου βίον,
»πλὴν πάλιν σὺ, τῇ ἀρωγῇ τῆς εὐσεβοῦς φρενός σου,
»ἀξίαν μὲ κατέστησας νὰ ζήσω μεθ' ἁγίων.
»Ἐκεῖ εὐδαίμων σ' ἀγαπῶ, καὶ ἀναπαύσεώς σου
»τόπος σοὶ ἑτοιμάζεται ἐντὸς τῶν οὐρανίων.
»Ἐκεῖ θὰ βλέπῃς εἰς φωτὸς ἀκτῖνας ἀθανάτου
»τὸ κάλλος μου ἀείδιον, καὶ τὸ τοῦ Ὑπερτάτου.

93

»Ἀνίσως καὶ εἰς σεαυτὸν τὸν οὐρανὸν δὲν κλείσῃς,
»κ' ἡ ὕλη δὲν σ' ἀποπλανᾷ εἰς τῆς ζωῆς τὸ χεῖλος,
»μάθε, καθὼς μὲ ἀγαπᾷς σὲ ἀγαπῶ ἐπίσης,
»ὅσον ἀΰλων δύναται θνητὸς νὰ εἶναι φίλος.»
Εἶπε, κ' ἐξέστραψ' ἐν αὐτῇ ἡ οὐρανία φύσις,
κ' εἰς τὴν μορφήν της ἔλαμψεν ὁ ἔνθεός της ζῆλος·
καὶ εἰς μανδύαν φωτεινῶν περιβληθεῖσ' ἀκτίνων,
ἐξηφανίσθη, λείπουσα εἰς ἔκστασιν ἐκεῖνον.

94

Ἠγέρθη παρηγορηθεὶς, κ' εἰς τὴν ἐπικουρίαν
ἀφέθη Ἀσκληπιαδῶν, δεχθεὶς τὰ φάρμακά των.
Προέβη δ' εἰς τῶν προσφιλῶν λειψάνων τὴν κηδείαν,
τὴν τελετὴν πολυτελῶς κοσμῶν καὶ διατάττων.
Κ' εἰς τάφον μὲν δὲν ἔθηκε λαμπρὰν λιθοτομίαν,
κατάκοσμον διὰ πολλῶν δαιδάλων τοῤῥευμάτων·
ἀλλ' ὅμως ἐξελέγησαν ἐπιμελῶς οἱ λίθοι,
καὶ εἰς τὴν λάξευσίν των χεὶρ τεχνίτου ἠσχολήθη.

95

Κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ διπλῆ μακρὰ σειρὰ λαμπάδων
μέχρι τοῦ οἴκου προὔπεμψεν αὐτὴν τοῦ τελευταίου.
Πίτυν δ' ἐκλέξας ὑψηλὴν, μετ' ἐκκοπὴν τῶν κλάδων,
ἀνήρτησε τὰ ὅπλα της εἰς σύνθεσιν τροπαίου.
Ὡς δὲ μετὰ παρέλευσιν τινῶν τῶν ἀποφράδων
ὡρῶν, ᾐσθάνθη δύναμιν νὰ ἐγερθῇ ἐκ νέου,
μετ' εὐσεβοῦς αἰσθήματος, φρενὸς εὐλαβεστάτης,
ἀπῆλθεν ὅπου ἔκειντο ταφέντα τὰ ὀστᾶ της.

96

Εἰς τὸν μονήρη τάφον της συρόμενος ὑπάγει,
τὴν πολυδάκρυτον εἱρκτὴν τοῦ ζῶντος πνεύματός του.
Εἶναι ὠχρὸς, εἶν' ἄφωνος, τὸ αἷμά του ἐπάγη,
καὶ εἰς τὸν λίθον ἀτενὴς ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός του.
Χείμαῤῥος τέλος ἐξ αὐτοῦ δακρύων ἐξεῤῥάγη,
κ' ἐξῆλθε πρώτη λέξις: «Φεῦ!» ἀπὸ τοῦ στόματός του.
«Φεῦ! εἶπε, λίθε φίλτατε εἰς τὰ αἰσθήματά μου,
»ἔχων ἐντὸς τὴν φλόγα μου, ἐκτὸς τὰ δάκρυά μου!

97

»Δὲν περιέχει θάνατον, τὴν κόνιν περιέχει
»ζῶσαν ὁ κόλπος σου, ἐφ' ἧς κοιτάζεται ὁ ἔρως.
»Ἐγκλείει φλόγα, τὴν γνωστὴν, ἥτις πικρίας ἔχει,
»πλὴν καίει ὡς καὶ πρὶν θερμῶς, καὶ ἔτι θερμοτέρως.
»Ὢ! δέχθητι τοὺς στεναγμοὺς, τοὺς ἀσπασμοὺς οὓς βρέχει
»ἡ δρόσος τῆς μυχίας μου ὀδύνης πανημέρως,
»καὶ δὸς τὸν φόρον των, ἐμοὶ ἀφ' οὗ δὲν συγχωρεῖται,
»εἰς τὴν παμφίλητον νεκρὰν, ἥτις ἐντός σου κεῖται.

98

»Σὺ δός τῃ τον· καὶ ἂν ποτὲ τοὺς ὀφθαλμούς της στρέψῃ
»εἰς τὰ καλά της λείψανα ἡ πάγκαλος ψυχή της,
»μὴ ὀργισθῇ καὶ ἀπὸ σοῦ καὶ ἀπ' ἐμοῦ τοὺς τρέψῃ.
»Ὀργὴ δὲν εἶν' ἐν οὐρανῷ οὐδὲ θυμοῦ δριμύτης.
»Συγγνώμης εἰς τὸ σφάλμα μου ἐλπίδ' ἂν ἐπιτρέψῃ,
»παραμυθία μου αὐτῆς θὰ εἶναι ἡ γλυκύτης.
»Ἡ χείρ μου μόν' ἡμάρτησε· δὲν θέλω τὴν ὀργίσει
»ἂν ἀποθάνω ἀγαπῶν αὐτὴν, ὡς εἶχον ζήσει.

99

»Ναί! Θ' ἀποθάνω ἀγαπῶν. Ὦ εὐτυχὴς ἡμέρα,
»ὅταν τὴν δᾷδα τὴν οἰκτρὰν τοῦ ἡμισβέστου βίου
»πλανῶν θὰ παύσω περὶ σέ! Πολὺ δ' εὐτυχεστέρα
»ὅταν ἐντὸς τοῦ κόλπου σου θὰ εἶμαι τοῦ ἰδίου!
»Ἐνῷ πετῶσιν αἱ ψυχαὶ ὁμοῦ εἰς τὸν αἰθέρα,
»αἱ τέφραι μας ἐντὸς τοῦ σοῦ ἂς κεῖνται ὑπογείου!
»Ὅ,τ' ἡ ζωὴ μ' ἠρνήσατο, ὁ τάφος ἂς μοὶ δώσῃ!
»Ὦ! ποία ἡ λαμπρὰ ἐλπίς! ὦ! ἡ χαρά μου πόση!»

100

Ἐν τούτοις ψιθυρίζεται ἡ φήμ' ἡ ἀπευκταία
ἀμφίβολος μὲν κατ' ἀρχὰς ἐντὸς τοῦ περιβόλου,
ἀλλὰ χυροῦται βαθμηδὸν, καὶ φέρεται βεβαία,
καὶ οὕτω περιᾴδεται διὰ τοῦ πλήθους ὅλου.
Ἄνδρες, γυναῖκες, κράζουσι, θρηνοῦσιν εἰς τὰ νέα,
ὡς ἂν ἡ πόλις, ἕρμαιον τῆς βίας ἢ τοῦ δόλου,
κατέῤῥεεν, ἐὰν τὸ πῦρ, ἡ μάχαιρα ἡ ξένη,
τοὺς οἴκους ἐπενέμετο, τὰ ἱερὰ τεμένη.

101

Ἀλλ' ὁ Ἀρσήτης οἴκτιστον ἦν θέαμα τοῖς πᾶσι.
Νεκροῦ τὴν ὄψιν, τὴν φωνὴν ὁ στεναγμός του πνίγει.
Ὅπως ἀνακουφίζουσα τὴν λύπην τῷ σκεδάσῃ,
δακρύων τὴν καρδίαν του πηγὴν δὲν διανοίγει.
Ἐπὶ τὴν κόμην του σποδὸν καὶ τέφραν ἐπιπάσσει,
κ' αἱματηρὰς τὰς παρειὰς, τὸ στῆθός του ἀμίγει.
Ἐνῷ δ' ὁ ὄχλος, πρὸς αὐτὸν προσέχων, ἐπυκνοῦτο,
ἐν μέσῳ ὁ Ἀργάντης στὰς, λέγ' εἰς τὸν ὄχλον τοῦτο·

102

«Ὦ! πόσον, ὅτ' ἐνόησα πῶς ἔμεινεν ὀπίσω
»κ' ἐκτὸς ἐκλείσθη τῶν πυλῶν ἡ κόρη ἡ ἀνδρεία
»ἐκθύμως δὲν ἐπόθησα νὰ τὴν ἀκολουθήσω,
»θέλων νὰ εἶν' ἡ τύχη μου τῇ τύχῃ της ὁμοία!
»Ὦ! τί δὲν ἔπραξα! ὤ! τί δὲν εἶπα, ἵνα πείσω
»τὸν Βασιλέα ν' ἀνοιχθῇ ἡ πύλ' εἰς τὰ πεδία!
»Πλὴν μάτην! Οὔτις δέησις, οὐ λόγος τις τὸν πείθει.
»Ἔχει ἀπόλυτον ἰσχὺν, καὶ ἄντικρυς ἠρνήθη.

103

»Ὦ! τότε ἂν, παρήκοος, τοῦ τείχους ἐξηρχόμην,
»καὶ ἔφερον τὴν μαχητὴν σωθεῖσαν τῶν κινδύνων!
»ἢ ἀποθνήσκων παρ' αὐτῇ ἐὰν ἐδοξαζόμην,
»μετὰ τοῦ αἵματος αὐτῆς κ' ἐγὼ τὸ αἷμα χύνων!
»Τί ἐδυνάμην; τίποτε, προσκρούων εἰς τὴν γνώμην
»τὴν θείαν, καὶ ἀπέναντι βουλῶν τῶν ἀνθρωπίνων.
»Μοιραίως ἂν ἀπέθανεν, ὅτ' ἔπαυσε νὰ πνέῃ,
»ὁποῖα μοὶ ἐπέβαλε θὰ ἐνθυμῶμαι χρέῃ.

104

»Ἄκουσον, Ἱερουσαλὴμ, τὸν ὅρκον τοῦ Ἀργάντου·
»ἀκούσατέ τον, οὐρανοί! Ἂν γίνῃ παραβάτης,
»ὁ κεραυνός σας εἰς ποινὴν ἂς πέσῃ φοβεράν του!
»Ὀμνύ' εἰς ἐξιλέωσιν τῆς κόρης τῆς φιλτάτης
»τὸν Φράγκον νὰ ἐκδικηθῇ, καὶ εἰς τὴν μάχαιράν του
»οὐδὲ στιγμῆς ἀνάπαυσιν νὰ δώσῃ, πρὶν βορά της
»γίνῃ ὁ ἄπιστος φονεὺς Ταγκρέδης, τῶν παγκάκων
»ὁ κάκιστος, τὰ μέλη του δ' εἰς σπάραγμα κοράκων.»

105

Τοιαῦτα οὗτος ἔλεγε, καὶ ἐν τῇ ὁμηγύρει
θροῦς ἐξανέστη πάνδημος ἐπιδοκιμασίας.
Ἡ φανταστὴ ἐκδίκησις ἐντός των διεγείρει
χαρὰν, καὶ τῆς καρδίας των πραΰνει τὰς πικρίας.
Ἐλπίδες, ὅρκοι μάταιοι! Διάφοροι οἱ κλῆροι
τῆς εἱμαρμένης, φέρουσι τὰς τύχας ἐναντίας.
Ὑπὸ τὴν σπάθην τοῦ ἐχθροῦ αὐτὸς νὰ πέσῃ πρέπει
ὃν ἤδη κατακείμενον νεκρὸν ἐμπρός του βλέπει.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ

1

Πλὴν μόλις ἡ ἑλέπολις ἐκείνη καταῤῥέει,
τὸ μέγιστον μηχάνημα, καὶ τέφρα ψυχρὰ κεῖται,
εἰς τοῦ Ἰσμήνου τὴν ψυχὴν σκοποὶ ὀργῶσι νέοι.
Πῶς ν' ἀσφαλίσῃ μάλιστα τὴν πόλιν συλλογεῖται,
καὶ τοῖς ἐχθροῖς νὰ λείψωσιν οἱ πόρ' οἱ ἀναγκαῖοι
τῆς ὕλης ἥτις ἐκ πυκνῶν δασῶν δενδροτομεῖται,
ὅπως οὐδέποτε παγῇ καὶ δεύτερον ἰκρίον
τοῦ τείχους τὰ θεμέλια καὶ τὰς ἐπάλξεις σεῖον.

2

Οὐχὶ μακρὰν τῆς ἐχθρικῆς παρεμβολῆς ἡπλοῦτο
δρυμὼν πανάρχαιος, ἐντὸς ἐρημικῶν κοιλάδων.
Πυκνὸν δ' αὐτοῦ τὸ φύλλωμα καὶ συμπαγὲς ἦν οὕτω,
ὥστε σκοτίας, καὶ σκιῶν ἦν πλῆρες ἀποφράδων.
Ὁπότε εἰς τὸν ἥλιον ἡ φύσις ἐχρυσοῦτο,
ἄχρουν διέῤῥει, ἀμυδρὸν τὸ φῶς διὰ τῶν κλάδων,
ὁποῖον συννεφούμενον τὸ λυχαυγὲς ἐκχέει,
ὅταν ἡμέρ' ἀμφίβολος κατὰ νυκτὸς παλαίει.

3

Ὡς δύσῃ δὲ ὁ ἥλιος, ὁμίχλας, καὶ νεφέλας,
καὶ φρίκην καταχθόνιον, καὶ σκότ' εἰς ἓν συνάγει.
Τὰ ὄμματα τυφλούμενα ἀὴρ προσβάλλει μέλας,
καὶ τὴν καρδίαν πάλλουσαν πληροῦσι φόβου πάγοι.
Εἰς τὰς ἀγρίας του σκιὰς βουκόλος τὰς ἀγέλας
οὐδὲ βοσκὸς τὰ ποίμνια οὐδέποτε ὑπάγει,
οὐδ' ὁδοιπόρος τὸν δρυμὸν τολμᾷ νὰ διανύῃ,
ἀλλὰ περῶν περίτρομος μακρόθεν τὸν δεικνύει.

4

Ἐνταῦθα συναγείρονται μετὰ τῶν ἐραστῶν των
αἱ ἔμπουσ' αἱ νυκτεριναὶ, ὀχούμεναι εἰς νέφη·
καὶ ἔχουσιν ἡ μὲν αὐτῶν μορφὴν φρικτῶν δρακόντων,
ἡ δὲ εἰς τράγου δύσμορφον τὴν ὄψιν διαστρέφει.
Ἑκάστ' εἰς τὸ ἀπαίσιον αὐτὸ συνέδριόν των
δι' ἡδονῶν ἀπατηλῶν τὴν φαντασίαν τρέφει,
τελοῦσαι, μετὰ μισητῶν πομπῶν ἀναιδεστάτων,
τοὺς ἀνοσίους γάμους των καὶ τὰ συμπόσιά των.

5

Τοιαῦτα ἐπιστεύοντο, καὶ οὔτις τῶν κατοίκων
προσήρχετο νὰ ξυλευθῇ διὰ χειρῶν βεβήλων.
Οἱ Φράγκοι ὅμως εἰς αὐτὸν τὸν νόμον δὲν ὑπῆκον,
καὶ μηχανὰς ἐπήγνυον ἐκ τῶν ἐκεῖθεν ξύλων.
Ἐν τῇ βαθείᾳ σιωπῇ ἐκεῖ ὁ μάγος ἥκων,
τὸ σκότος ἐξελέξατο, τοῖς μυστηρίοις φίλον,
τὸ σκότος ὃ πυκνότατον νὺξ ἔφερεν ἀγρία·
κ' εἰς τὴν γῆν κύκλον, κ' ἐν αὐτῷ ἐχάραξε σημεῖα.

6

Ἀναζωσθεὶς, πόδα γυμνὸν ἐντὸς τοῦ κύκλου θέτει,
καὶ ξένας λέξεων φωνὰς προφέρει πανισχύρων.
Τὸ πρόσωπον τρὶς ἔστρεψε πρὸς δύσιν, καὶ προσέτι
πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τριπλοῦν ἐστράφη γύρον·
καὶ τρὶς τὴν βακτηρίαν του κινῶν, ἐπρόφερέ τι
σεῖον τοὺς τάφους, τοὺς νεκροὺς τῶν τάφων ἐξεγεῖρον·
καὶ διὰ τοῦ γυμνοῦ ποδὸς τὸ ἔδαφος τρὶς κρούσας,
ἀνέκραξε, φωνὰς ἀφεὶς ἀγρίως ἀντηχούσας·

7

«Ἀκούσατε, ἀκούσατε, κακουργιῶν ἐργάται,
»οὓς κεραυνοὶ ἐκρήμνισαν ἐξ ὕψους τῶν ἀστέρων·
»σεῖς, οἵτινες τρικυμιῶν καὶ θυελλῶν φυσᾶτε
»τὴν λύσσαν τὴν ὀλέτειραν, πλανῆται τῶν ἀέρων·
»σεῖς ὅσ' εἰς τῶν ἁμαρτωλῶν τὰς πράξεις ἐντρυφᾶτε,
»κ' ἐστὲ δακρύων λειτουργοὶ καὶ πόνων ἀνημέρων·
»ἐπικαλοῦμαι σᾶς, λαὲ ἀλάστορ τῶν δαιμόνων,
»καὶ σὲ, ὦ ἄρχον τοῦ πυρὸς, ὁ φλόγας ἔχων θρόνον.

8

»Τῶν δένδρων τούτων γίνετε φρουροί. Ἠριθμημένα
»ὑμῖν τὰ ἐμπιστεύομαι. Τὸ σῶμα ὡς ἐνδύει
»καὶ περιβάλλει τὴν ψυχὴν, ὁμοίως καὶ καθένα
»ὑμῶν εἰς τούτων τῶν κορμῶν ἐντὸς ἃς περικλείῃ.
»Ἂς φεύγῃ τούτους ὁ ἐχθρός· ἢ, ἂν τολμᾷ κἀνένα
»νὰ κόψῃ, τὰς δυνάμεις του ὁ φόβος σας ἂς λύῃ!»
Εἶπε, κ' ἐπῆλθε ποία νὺξ, ἐπῆλθε φρίκη πόση,
χείλη μὴ ὄντ' ἀνίερα ποτὲ δὲν θὰ εἰπῶσι.

9

Ὁ βέβηλος ἐξορκισμὸς τὰς νυκτοπόρους σβύνει
λαμπάδας, δι' ὧν αἴθριος ὁ οὐρανὸς κοσμεῖται.
Τὰ κέρατά της εἰς ἀτμοὺς ἐγκρύπτει ἡ σελήνη,
καὶ νέφος εἰς τὸ πρόσωπον τὸ σκοτισθέν της κεῖται.
Ὁ δ' ὀργιζόμενος, ἀρὰς καὶ πάλιν ἀπευθύνει·
«Πῶς; πνεύματα ἐπάρατα, ἀργεῖτε νὰ φανῆτε;
»Τί θέλ' ἡ τόση μέλησις; Φωνὴν λοιπὸν ἑτέραν
»ἰσχυρωτέραν θέλετε, ἢ κἂν μυστικωτέραν;

10

»Ἐξ ἀχρηστίας ἐν ἐμοὶ δὲν ἔπνιξεν ἡ λήθη
»μέχρι τοῦ νῦν τῶν πονηρῶν τεχνῶν τὴν ἐμπειρίαν.
»Ἡ γλῶσσά μου αἱμοβαρὴς ἀκόμη, ὡς ἠσκήθη,
»προφέρει τὴν ἐκπληκτικὴν φρικτὴν ὀνομασίαν,
»ἥτις τὰς μοίρας χαλινοῖ, τὴν εἱμαρμένην πείθει,
»καὶ καταργεῖ τοῦ Πλούτωνος αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν.
»Ἂν δὲ . . . ἂν δὲ . . . » Ἠθέλησε καὶ ἄλλα νὰ προσθέσῃ,
»ἀλλ' εἶδε νὰ προσέρχωνται οὓς εἶχε προσκαλέσει.

11

Ναὶ, τῶν πνευμάτων ἤρχετο πετώμενον τὸ πλῆθος,
τὰ μὲν αὐτῶν ὀχούμενα ἐπὶ πτερῶν ἀνέμων,
τὰ δὲ τῆς βαθυκόλπου γῆς ἐκλείποντα τὸ στῆθος,
τὸ σπλάγχνον της τὸ ἀχανὲς, ἀτμῶν καὶ σκότους γέμον.
Βραδέα πλὴν προσήρχοντο καὶ κατηφῆ τὸ ἦθος,
ἐξ οὗ τοῖς ἀφῃρέθησαν τὰ ὅπλα τῶν πολέμων.
Πλὴν δὲν τοῖς ἀπετρέπετο ἐνταῦθα νὰ φοιτῶσι,
καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν κορμῶν καὶ φύλλων νὰ σκηνῶσι.

12

Ὡς κατ' εὐχὴν δ' ἐχώρησαν τὰ πάντα εἰς τὸν μάγον,
αὐτὸς σκιρτῶντι τῷ ποδὶ πρὸς τὸν μονάρχην τρέχει·
«Θάῤῥει, τῷ λέγει, Βασιλεῦ, καὶ παῦσε πένθος ἄγων·
»εἰς τὸ ἑξῆς ἡ πόλις σου νὰ φοβηθῇ δὲν ἔχει.
»Δὲν θέλει πλέον ἀπειλεῖ τὰς μηχανὰς προσάγων
»τὰς τρομερὰς του ὁ ἐχθρὸς, καὶ πράγματα παρέχει,
»καθὼς νομίζει.» Ὡς εἰπὼν, τῷ διηγήθη ποίας
εἰς τὸν δρυμὸν ἐτέλεσεν ἐπιτυχεῖς μαγείας.

13

Εἰς ταῦτα δὲ προσέθηκεν· «Ὑπάρχει ἔτι πλέον
»τῶν ὅσων ἐγὼ ἔπραξα, εὐφρόσυνον οὐχ ἧττον.
»Ἤξευρε πρὸς τὸν Ἥλιον ἐν οὐρανοῖς ὁ Λέων
»πῶς θὰ συνέλθ' εἰς σύνοδον, τὸν Ἄρην ἔχων τρίτον·
»καὶ δὲν θὰ σβύσ' ὑγρὸς ἀὴρ, ἢ νέφος ὄμβρον χέον,
»τὸν καύσωνα ὃν εἰς τὴν γῆν θ' ἀνάψ' ἡ συμπλοκή των·
»διότι ὅταν φαίνωνται εἰς οὐρανοὺς συγχρόνως,
»εἶν' ἄφορος καὶ αὐχμηρὸς καὶ δυστυχὴς ὁ χρόνος.

14

»Καὶ θέρμην θενὰ ἔχωμεν ἣν ὑπομένει μόλις
»τῶν Νασαμόνων ἡ φυλὴ καὶ ἡ τῶν Γαραμάντων.
»Ἡμεῖς μικρὸν θὰ πάθωμεν. Μᾶς προστατεύ' ἡ πόλις·
»ἔχομεν κρήνας καὶ στοὰς, τὰ δένδρα, τὴν σκιάν των.
»Οἱ Φράγκοι ὅμως ἐπὶ γῆς ξηρᾶς, αὐχμώδους ὅλης,
»πῶς θενὰ ὑποφέρωσι τὴν κακοπάθειάν των;
»Τὸ πρῶτον ὑποκύψαντες εἰς τὸν θυμὸν τὸν θεῖον,
»θὰ νικηθῶσιν ἔπειτα ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων.

15

»Σὺ θὰ νικᾷς καθήμενος. Φρονῶ δ' ὅτι δὲν πρέπει
»τῆς μάχης ν' ἀποπειραθῇς τὴν δάφνην ν' ἀποκτήσῃς.
»Ὁ γαῦρος δὲ Κιρκάσιος ἂν δὲν σοὶ ἐπιτρέπῃ
»ἀνάπαυσιν,—εἶν' εὐγενεῖς αἱ μάχιμοί του κλίσεις,—
»ἀλλ' ἄν, ὡς ἔθος, ἔγκειται, κ' εἰς μάχας σὲ προτρέπει,
»ἰδὲ πῶς τὴν μανίαν του νὰ χαλιναγωγήσῃς·
»διότι, πρὶν πολλοῦ καιροῦ, ἐξ οὐρανοῦ θὰ γίνῃ
»εἰς τοὺς ἐχθρούς σου πόλεμος, εἰς σὲ δ' αὐτὸν εἰρήνη.»

16

Τοιαῦτ' ἀκούων παρ' αὐτοῦ ὁ Βασιλεὺς, ηὐψύχει,
οὐδ' ἐφοβεῖτο τῶν ἐχθρῶν τὰς ἐπιθέσεις πλέον.
Καὶ εἶχε μὲν τὰ εὔσειστα ἐξασφαλίσει τείχη,
ὅπου τὰ εἶχεν ὁ κριὸς ὑποκλονίσει παίων,
ἀλλ' ἤδη ν' ἀναστηλωθῇ φροντίζει ὅ,τι τύχῃ
ἢ καταῤῥεῦσαν νὰ ἰδῇ ἢ ἄρτι καταῤῥέον.
Πάντα ὁμοῦ ἐργάζονται τῆς πόλεως τὰ γένη,
ἢ δοῦλα, ἢ ἐλεύθερα. Τὸ ἔργον δὲ προβαίνει.

17

Ἐν τούτοις δὲ ὁ Βουλλιὼν ὁ εὐσεβὴς δὲν θέλει
τὸ φρούριον τὸ ἰσχυρὸν ματαίως νὰ προσβάλῃ
πρὶν γίνωσιν αἱ μηχαναὶ ἃς ν' ἀνεγείρῃ μέλλει,
ἡ τεφρωθεῖσα πρὸ μικροῦ αὐτὴ, καὶ εἴ τις ἄλλη·
καὶ δὴ πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν τοὺς ὑλοτόμους στέλλει,
ὅπως ὁ πέλεκυς αὐτῶν τὰ δένδρα καταβάλῃ.
Χωροῦσιν, ἅμα ἔφεξε, πρὸς τὸν δρυμῶνα· ὅμως
μόλις τὸν εἶδαν, καὶ αὐτοὺς καταλαμβάνει τρόμος.

18

Καθὼς τὰ μορμολύκεια, ὁπόταν ἀσυνήθη
τοὺς φόβους διεγείρουσι τοῦ βρέφους τοῦ εὐπίστου·
ἢ, ὡς τὸ βρέφος, πτοηθὲν, φαντάζεται πῶς πλήθη
φασμάτων φέρονται ἐντὸς τοῦ σκότους τοῦ μεγίστου,
τῶν ὑλοτόμων ὡς αὐτὸ ὁ λόχος ἐπτοήθη,
πλὴν δὲν ἠξεύρει διατί, καὶ τίς ἡ πτόησίς του·
καὶ μόνον συναισθάνεται πολὺ τρομερωτέρας
ὁ φόβος πῶς τερατουργεῖ καὶ Σφίγγας καὶ Χειμαίρας.

19

Τεταραγμένοι, ἔξαλλοι οἱ τρέμοντες ἐργάται
φεύγουσι, καὶ συγχέουσι τὰς πράξεις καὶ τὰς ῥήσεις.
Ἃ διηγοῦνται, φαίνονται ὡς τῶν φρενῶν ἀπάται,
καὶ δυσπιστοῦσι πρὸς αὐτῶν πολλοὶ τὰς διηγήσεις.
Τότε λαλεῖ ὁ στρατηγὸς, καὶ λόχος ἐφιστᾶται,
ἐπὶ τῶν ἔργων, ὁπλιτῶν, ὧν ἄτρομος ἡ φύσις,
πιστεύων, ἂν οἱ τολμηροὶ αὐτοὶ ἐπιτηρῶσι,
πῶς καὶ τοῖς ἄλλοις θέλουσι τὴν τόλμην αὐτῶν δώσει.

20

Τότ' ἐπλησίασαν λοιπὸν τὴν ἕδραν τῶν δαιμόνων,
τὸν φοβερὸν περίβολον τῆς ὕλης τῆς ἀγρίας.
Ἀλλ' ἅμα ὡς προσέβλεψαν τὸ μέλαν σκότος μόνον,
ᾐσθάνθησαν παγώνοντα τὰ βάθη τῆς καρδίας.
Εἰσέτι ἔξω ἔμενον τοῦ χείλους τῶν δρυμώνων,
καὶ τὴν δειλίαν ἔκρυπτον εἰς πρόσχημ' ἀφοβίας.
Πλὴν προχωρήσας βαθμηδὸν ὁ λόχος, ἔστη μένων
ἤδη πλησίον τῶν μερῶν τῶν ἐστοιχειωμένων.

21

Αἴφνης φωναὶ ἀκούονται, καὶ ὁ δρυμὸς βοΐζει,
ὡς ὅτε σείεται ἡ γῆ καὶ ἐν σπασμοῖς μυκᾶται·
καὶ ἀντηχεῖ, ὡς ὁ βοῤῥᾶς γογγύζων κλαυθμηρίζει,
ὡς κλαίουσα ἡ θάλασσα εἰς τοὺς σκοπέλους θλᾶται,
ὁ λύκος ὅπως ὑλακτεῖ, ὁ ὄφις ὅπως σίζει,
ἡ ἄρκτος ὡς ὀρύεται, ὁ λέων ὡς μυκᾶται.
Λαμπρὰ σαλπίσματα, βροντῶν βωβοὶ, μεγάλοι κρότοι
συγκρούονται, συμμίγνυνται, ταράττουσι τὰ σκότη.

22

Καὶ πάντες ἀνεῤῥίγησαν. Ὁ φόβος των δηλοῦται
διὰ σημείων πολλαχῶς. Αἱ ὄψεις ὠχριῶσι·
καὶ οὔτε χρέος ἔπειθε τῆς πειθαρχίας, οὔτε
σκέψις, αὐτοὺς νὰ δράμωσιν ἐμπρὸς, ἢ νὰ σταθῶσι·
διότι κατ' αὐτῶν ἰσχὺς τοιαύτη κορυφοῦται,
ὥστ' ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ τὴν κατατροπώσῃ.
Τρέπονται τέλος εἰς φυγὴν, καὶ εἰς τὸν Γοδεφρεΐδον
εἷς διηγεῖται τὸ συμβὰν, τοὺς λόγους τούτους δίδων·

23

«Πιστεύω ὅτι, Κύριε, οὐδείς ἐστιν ἐκ πάντων,
»τὸν πέλεκυν εἰς τὸν δρυμὸν νὰ καταφέρῃ τοῦτον.
»Λέγω δ' ἐξ ὅσων νὰ ἰδῶ μοὶ ἔτυχε συμβάντων,
»ὅτι τὸ κράτος του ἐκεῖ μετέφερεν ὁ Πλούτων.
»Ναὶ, τὴν καρδίαν θωρηκτὴν τριπλῶς δι' ἀδαμάντων
»θὰ ἔχῃ, ὅστις καρτερεῖ ἀπέναντι τοιούτων
»ὄψεων, κ' ἔσται ἢ κωφὸς ἢ αἴσθησιν μὴ ἔχων
»ὁ εἰς αὐτοὺς τοὺς συριγμοὺς καὶ μυκηθμοὺς ἀντέχων.»

24

Τοιαῦτα εἶπεν ἔντρομος· ἐκεῖ δ' ἀκροατής του
ἐν ἄλλοις ἦν ὁ Ἄλκαστος, ἀπτόητος τὴν φρένα·
ἀνὴρ ἀνδρίας μὲν πολλῆς, πλὴν τόλμης ἀλογίστου,
οὐδὲ τὸν θάνατον ψηφῶν οὐδὲ θνητὸν κᾀνένα·
κατὰ θηρίου τάττεται ἀφόβως τοῦ κακίστου,
καὶ δὲν τρομάζει τέρατα ἀλλόκοτα καὶ ξένα·
οὐδὲ σεισμοὺς, κατακλυσμοὺς, ἀνέμους ἐφοβεῖτο,
ἢ ἄλλο βιαιότερον ἂν εἰς τὸν κόσμον ἦτο.

25

Οὗτος κινεῖ τὴν κεφαλὴν, καὶ λέγει μειδιάσας·
«Ἐγὼ θὰ ἐπιτύχω. Ἂς ἀπέτυχεν ἐκεῖνος.
»Μόνος τὰς δρῦς ὑπόσχομαι ἐγὼ νὰ κόψω πάσας,
»ὅπου ὀνείρων φανταστῶν ψευδὲς φωλεύει σμῆνος.
»Ὄψεις ἐγὼ ἀπατηλὰς δὲν φεύγω δειλιάσας,
»οὐδὲ μὲ τρέπει τῶν πτηνῶν καὶ τῶν δρυμῶν ὁ θρῆνος.
»Μικρὸν φροντίζω ἡ ὁδὸς ἡ σχίζουσα τὰ μέρη
»ἐκεῖνα τ' ἀποτρόπαια εἰς ᾅδου ἂν μὲ φέρῃ.»

26

Ὡμίλησεν. Ὁ ἀρχηγὸς τὸν ἐπιδοκιμάζει·
κ' ἐκεῖνος ἀνυπόμονος τοῖς ἔστρεψε τὸ νῶτον.
Βλέπει τὸ δάσος, καὶ ποδὶ ἀτρόμῳ πλησιάζει,
ὁπόταν ἐκπεμπόμενον ἀκούῃ νέον κρότον.
Ἀλλὰ δὲν στρέφεται. Βοὰς, ὡς εἶπε, δὲν τρομάζει,
καὶ προχωρεῖ, τὸν κίνδυνον περιφρονῶν, ὡς πρῶτον.
Τὴν ἀπηγορευμένην γῆν ἤδη ἐγγίζει, φθάνει,
ὅτε πῦρ βλέπει καῖον, ἢ πῶς βλέπει τῷ ἐφάνη.

27

Τὸ πῦρ εἰς ὕψος αἴρεται. Ἡ φλόξ του ἡ μεγάλη
φαίνεται τεῖχος σκοτεινοῦ φωτὸς, καπνοῦ παγίου·
ὡς συνεχὲς περίφραγμα τὸ δάσος περιβάλλει,
φυλάττον ἀπὸ τραύματος τὰ δένδρα του καιρίου.
Ὡς ὑψηλὰ πυργώματα καὶ προμαχῶνες ἄλλοι
αἱ φλόγες αἱ ὀξύτεραι ἐξεῖχον τοῦ φρουρίου,
κ' εἰς τὰς ἐπάλξεις μηχανὰς ἐφαίνετο πολέμων
παντοίας καταστήσασα ἡ τοῦ Ταρτάρου δαίμων.

28

Ποῖαι ἀπαίσιοι μορφαὶ τεράτων φρικαλέων
φρουροῦσι τὸν περίβολον, τοὺς πύργους καὶ τὰς θύρας!
Διὰ βλεμμάτων μέν τινες ἠπείλουν ἀπευκταίων,
ἄλλαι δὲ ὅπλα φοβερὰ ἐκίνουν εἰς τὰς χεῖρας.
Ὡς τέλους φεύγει καὶ αὐτὸς, καὶ ναὶ μὲν, ὡς ὁ λέων,
ὅστις βραδέως στρέφεται, κ' ὑποχωρεῖ τῆς θήρας,
ἀλλ' ὅμως φεύγει πάντοτε, κ' ἐγείρεται ἐντός του
καρδιοβόρον αἴσθημα δειλίας, πρὶν ἀγνώστου.

29

Δὲν ὡμολόγ' εἰς ἑαυτὸν πῶς φόβος τὸν ἐκίνει.
Πλὴν ὡς εἰς ταύτην ἔφθασε τὴν αὐθομολογίαν,
ἀπέμεινεν ἐμβρόντητος· ὀργὴ καὶ καταισχύνη,
καὶ μεταμέλεια πικρὰ τῷ δάκνει τὴν καρδίαν.
Μένει βωβὸς ὑπ' ἐντροπῆς· τὸ βῆμα διευθύνει
μακρὰν τοῦ στρατοπέδου των, καὶ φεύγει κατ' ἰδίαν·
οὐδὲ τολμᾷ εἰς πρόσωπον ἀνθρώπου νὰ ἐγείρῃ
τὴν ὄψιν του, τὴν ἄλλοτε ὑπεροψίας πλήρη.

30

Ὁ Γοδεφρεῖδος τὸν καλεῖ· αὐτὸς πλὴν δὲν ἐπείγει
τὸ βῆμα· προφασίζεται καθ' ἑαυτοῦ παλαίων.
Βραδὺς προσῆλθε τέλος· πλὴν τὰ χείλη δὲν ἀνοίγει,
εἰμὴ καθὼς τις ὁμιλεῖ ἐν ὕπνοις παραπαίων.
Ὅτι δὲ εἶχε νικηθῇ καὶ ὅτι εἶχε φύγει
νοεῖ ἐκ τῶν βλεμμάτων του ὁ ἄρχων τελευταῖον,
καὶ λέγει· «Τοῦτο τί ἐστί; Μὴ ὄψις φαντασμάτων
»τὴν φρένα σου ἐπλάνησεν, ἢ φυσικῶν τεράτων;

31

»Ἂν τις ἐστὶν, ὃν εὐγενὴς ἐξάπτει προθυμία,
»νὰ σπεύσῃ πρὸς τὰ σύμφυτα, τὰ ἄγρι' αὐτὰ μέρη,
»ἀπίτω· ἂς δοκιμασθῇ αὐτοῦ ἡ εὐψυχία,
»καὶ ἀγγελίαν θετικὴν ἐπανελθὼν ἂς φέρῃ.»
Ὡς εἶπε· κ' εἰς τὰ φοβερὰ, τ' ἀπρόσιτα χωρία
ἡμέρας τρεῖς πᾶς ἔρχεται ὅστις ἀνδρίας χαίρει
καρπούμενος ὑπόληψιν. Κ' ὑπῆγον μὲν δεχθέντες,
ἀλλ' ὅλοι πάλιν ἔφυγον, δεινῶς ἀπειληθέντες.

32

Ἐν τούτοις δὲ ὁ ἡγεμὼν Ταγκρέδης, καταθέσας
εἰς γῆν ἁγνὴν τὰ λείψανα τῆς φίλης τῆς γενναίας,
εἰ καὶ τὸ σῶμ' ἀσθενικὸς, καὶ μόλις ἠμπορέσας
νὰ φέρῃ βάρος θώρακος καὶ περικεφαλαίας,
ἀλλ' ὅλα τὰ καθήκοντα καλῶς ἐπιτελέσας,
νέους κινδύνους μελετᾷ, κακοπαθείας νέας,
ἔτ' ἡ καρδία του ζωῆς καὶ ῥώμης ἦν ἑστία,
κ' ἐῤῥώννυε τὸ σῶμά του αὐτῆς ἡ εὐρωστία.

33

Σιωπηλὸς, εἰς ἑαυτὸν ἐγκαταβὰς καὶ σύννους,
ὁ ἄτρομος πολεμιστὴς πρὸς τὸν δρυμὸν βαδίζει.
Οὐδὲ βροντὰς ἐξ οὐρανοῦ, οὐδὲ σεισμοὺς γηΐνους
ψηφᾷ, οὐδ' ἡ φρικτὴ σκιὰ τοῦ δάσους τὸν φοβίζει.
Κ' εἰς τοὺς ἀγνώστους μὲν αὐτοὺς ῥιπτόμενος κινδύνους
φόβος τις, ὅμως δαμασθεὶς ταχέως, τὸν ἐγγίζει,
καὶ προχωρεῖ. Διὰ μιᾶς, ἐν τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ
ἐμπρός του ἀνεγείρεται ἡ πόλις ἡ πυρίνη.

34

Ἓν βῆμα ὀπισθοχωρεῖ, καὶ μένει ἀμφιβάλλων,
καὶ λέγει· «Ἀλλ' ἐνταῦθα τί τὰ ὅπλα ὠφελοῦσι;
»Εἰς τῶν τεράτων ἐμαυτὸν τοὺς φάρυγγας ἐμβάλλων,
»θενὰ ῥιφθῶ ὅπου φρικταὶ αἱ φλόγες πυρπολοῦσι;
»Ὑπὲρ κοινοῦ συμφέροντος, καὶ πρὸς καλὸν τῶν ἄλλων,
»ζωῆς θυσίαν πώποτε δὲν θέλω ἀποκρούσει.
»Ἀλλὰ, καὶ εἶμαι, ὡς φρονῶ, κ' ἐγὼ, ποτὲ γενναῖος
»δὲν πρέπει τὴν ζωὴν αὐτοῦ νὰ σπαταλᾷ ματαίως.

35

»Ἀλλ' ὁ στρατὸς τί θὰ εἰπῇ ἂν ἐπιστρέψω μάτην;
»Ἔχει ἐξ ἄλλου δάσους, ποῦ τὰ ξύλα του νὰ τάμῃ;
»Καὶ θὰ πεισθῇ ὁ Βουλλιὼν τὴν ἀναγκαιοτάτην
»ν' ἀφήσῃ ἐπιχείρησιν; Ἀλλ' ἄλλος ἂν τὴν κάμῃ!
»Καὶ ἆρα μὴ ὀφείλεται εἰς ὀφθαλμῶν ἀπάτην,
»καὶ εἶν' ἀκίνδυνος ἡ φλὸξ ἡ φόβον δίδουσά μοι;
»Ἔστω ὡς εἶναι!» Καὶ εἰπὼν, ἐῤῥίφθη ὁ ἱππότης
κατὰ τὸ μέσον τῶν φλογῶν. Ὁποία γενναιότης!

36

Ἐν τούτοις ὅμως, προχωρῶν, ὑπὸ τὴν πανοπλίαν
τὴν θέρμην δὲν αἰσθάνεται, ὡς ὤφειλε, μεγίστην.
Πυρκαϊὰν διέρχεται, ἢ μόνον φαντασίαν;
Εἰς τί νὰ δώσῃ ἀγνοεῖ ἡ αἴσθησίς του πίστιν·
διότι μόλις ἔφθανεν ἐγγίζων τὴν ἑστίαν,
κ' ἐσβύνετο, ἀφήνουσα ὁμίχλην μόνον πλείστην,
ἔχουσαν σκότη, παγετούς· πλὴν παγετοὺς καὶ σκότη
τοῦ ἀτρομήτου ἡ ὁρμὴ διέλυεν ἡ πρώτη.

37

Διότι πεπληγμένων ἦν φρενῶν, ἀλλ' ἀτρομήτων,
καὶ εἰς τὸν ἄγριον δρυμὸν ἀδίστακτος εἰσέβη
ὡς εἶδε τὸ πᾶν ἥσυχον ἐντός του ὅτι ἦτον.
Ἐκεῖ τὰ πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ κατασκοπεύει.
Ἀλλ' ἔκτακτον ἀπήντησεν οὐδὲν τῶν ἀποῤῥήτων,
οὐδ' ἔχει τινὰ δύναμιν κρυπτὴν νὰ ὑποπτεύῃ.
Μόνον τὸ βλέμμα δὲ πλανᾷ, τὸ βῆμα παραφέρει
τὸ σκότος, εἰς τὰ σύδενδρα, πεπυκνωμένα μέρη.

38

Τέλος ὡς ἀμφιθέατρον βλέπει εὐρὺ πεδίον
γυμνὸν, ὅπ' οὐδὲ πράσινον βλαστάνει δένδρον, οὔτε
φυτὸν, πλὴν εἰς τὸ κέντρον του ὅτι ὡς μέγας κίων,
ὡς πυραμὶς εὐρύσωμος, κυπάρισσος ὑψοῦται.
Διέγνω δὲ, πλησίον της ἐλθὼν, διὰ παντοίων
στιγμάτων ὅτι ὁ κορμὸς τοῦ δένδρου σημειοῦται.
Ὡς τις γραφὴ ἐφαίνετο· καὶ ἦν ὁμοιοτάτη
πρὸς ἣν ἡ Αἴγυπτος ποτὲ εἶχ' ἔθος νὰ χαράττῃ.

39

Ἐν μέσῳ τῶν ἀγνώστων δὲ, ὑπῆρχον καὶ γνωστά του,
τῆς γλώσσης τῆς Συριακῆς. Αὐτὴ τῷ ἦν συνήθης·
«Ἀτρόμητε πολεμιστὰ, σὺ ὃς εἰς τοῦ θανάτου
»νὰ ἔλθῃς τὸν περίβολον αὐτὸν δὲν ἐφοβήθης,
»ὤ! μὴ τὴν ἡσυχίαν του, τὴν ἱερότητά του
»μὴ συνταράττῃς. Ἄφες με εἰς τὴν μονὴν τῆς λήθης
»Μὴ ἐπιμένῃς τυραννῶν τοὺς τὴν ζωὴν λιπόντας.
»Δὲν εἶναι ὅσιον ὁ ζῶν νὰ πολεμῇ θανόντας.»

40

Οὕτως ὡμίλει ὁ νεκρός. Ὁ μαχητὴς δ' ἐζήτει
τὴν κεκρυμμένην ἔννοιαν τῶν λέξεων ἐκείνων,
ὅταν θυέλλης ἄνεμος τὸ δάσος διορύττῃ,
συρίζων διὰ τῶν δρυῶν, τῶν θάμνων καὶ τῶν σχοίνων,
καὶ ἦχος δι' αὐτοῦ οἰκτρὸς τὴν ἀκοήν του πλήττει,
ὡς ἀνθρωπίνων στεναγμῶν καὶ κοπετῶν καὶ θρήνων,
καὶ τῷ ἐστάλαξεν ἐντὸς τοῦ βάθους τῆς καρδίας
ὡς κρᾶμα μικτὸν θλίψεως καὶ φόβου κ' εὐσεβείας.

41

Ὅμως, τὸ ξίφος του ἐκσπῶν, διὰ χειρὸς εὐρώστου
κτυπᾷ τὸ δένδρον ἰσχυρῶς. Ὢ θαῦμα τῶν θαυμάτων!
Αἵματος ῥύακα σχισθεὶς ἐκχέει ὁ φλοιός του,
καὶ μετεβλήθ' εἰς ἐρυθρὰν ἡ ὄψις τῶν χωμάτων.
Φρικιᾷ ὅλος, πλὴν πληγὴν δευτέραν τῆς χειρός του
κατέφερεν, εἰς ἔλεγχον ἐκείνων τῶν τεράτων.
Ἀλλ' αἴφνης ἀσαφὴς κραυγὴ, καὶ γοερὸν ἠχοῦσα,
ἐκ τοῦ μυχοῦ τοῦ μνήματος ἠκούσθη ἐξελθοῦσα.

42

Εἶτα δ' ὡς ἔναρθρος φωνὴ, «Ταγκρέδη, νὰ μ' ἀφήσῃς
»ποτὲ δὲν θέλεις ἥσυχον;» τῷ λέγει. «Φθάνει πλέον.
»Σὺ ἐκ τοῦ σώματος, εἰς ὃ μ' ἐχάρισεν ἡ φύσις
»νὰ ζῶ, μὲ ἀπεδίωξας, διὰ τῶν ὅπλων παίων.
»Νὰ καταστρέψῃς διατί ἐπιθυμεῖς ἐπίσης
»τὸ δυστυχές μου ἄσυλον αὐτὸ τὸ τελευταῖον;
»Ἀκόμη μετὰ θάνατον ζητεῖς τῶν ἀντιπάλων
»τὴν ὕβριν, κ'εἰς τοὺς τάφους των τὸ σῶμά των προσβάλλων;

43

»Εἶμ' ἡ Χλωρίνδα· ἤμην κἄν. Πλὴν μόν' εἰς τὰ στελέχη
»καὶ τοὺς τραχεῖς αὐτοὺς φλοιοὺς νὰ ἐνδεθῶ δὲν ἤμην.
»Καὶ ἄλλους, οὓς ἑκάτερον τῶν στρατοπέδων ἔχει,
»καὶ οἵτινες ἠτύχησαν νὰ πέσωσ' εἰς Σολύμην,
»ἕκαστος τούτων τῶν κορμῶν ἐντὸς αὐτοῦ κατέχει,
»σῶμα ἢ πνεῦμα, εἰς αὐτὴν τὴν χώραν τὴν ἐρήμην.
»Ὑπάρχει ζῶσα αἴσθησις εἰς ἕκαστον τῶν κλώνων.
»Μὴ πέλεκυν, μὴ κατ' αὐτῶν κινήσῃς μιαιφόνον.»

44

Ὡς ἐνυπνιαζόμενος ὅτι τὸν δάκνει δράκων,
ἢ χείμαιρα πῶς τὸν κεντᾷ εἰς φλόγας εἰλιγμένη,
καίτοι γνωρίζων ἡ μορφὴ τῶν ὄντων τῶν παγκάκων
ὅτι δὲν εἶν' ἀλήθεια, ἀλλ' εἶναι πεπλασμένη,
οὐχ ἧττον ὅμως εἰς φυγὴν παρακινεῖται ἄκων,
τόσον ἡ ὄψις ἀπεχθὴς τῷ φαίνεται ἡ ξένη,
οὕτω δειλὸς ὁ ἐραστὴς, εἰ καὶ τὸν δόλον βλέπει,
οὐχ ἧττον ὅμως ἔντρομος τὸ βῆμα πάλιν τρέπει.

45

Κ' αἰσθήματ' ἀλληλόμαχα καὶ συγκινήσεις οὕτω
κατεῖχον τὴν καρδίαν του, ὥστ' ἔτρεμε κ' ἐῤῥίγει·
κ' ἡ ἀνδρικὴ του δύναμις εἰς τόσον ἐναρκοῦτο,
ὥστε τὴν χεῖρά του αὐτὸ τὸ ξίφος νὰ ἐκφύγῃ·
κ' ἐπίστευεν ὅτ' εἰς αὐτὸν ἡ κόρη ἐδηλοῦτο
ἥτις ἐθρήνει πρὸς αὐτὸν, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐπλήγει.
Νὰ βλέπῃ δὲν ἀνέχεται τὸ αἷμα νὰ τὸν λούῃ·
ἔξω φρενῶν, τοὺς στεναγμοὺς δὲν δύναται ν' ἀκούῃ.

46

Οὕτως, αὐτὸς ὁ θεωρῶν τὸν θάνατον ἀψήφως,
ὃν οὔποτέ τι ἐπὶ γῆς ἐκπλήττει καὶ φοβίζει,
πλὴν ὅτι μόνον τὸν κεντᾷ ὁ ἔρως ὑποκρύφως,
εἰς ψευδῆ γόον, εἰς σκιὰν τὸ βῆμ' ἀναχαιτίζει.
Ἐν τούτοις τὸ ἀποπεσὸν ἐκ τῆς χειρός του ξίφος
ἔξω τοῦ δάσους στρόβιλος ἀνέμου σφενδονίζει.
Οὕτως ἀπῆλθεν ἡττηθεὶς, καὶ, καθ' ὁδὸν προβαίνων,
ὀπίσω ἔλαβεν εὑρὼν τὸ ξίφος ἐῤῥιμμένον.

47

Ἀλλ' ὅμως δὲν ἐπέστρεψεν, οὐδὲ νὰ ἐξετάσῃ
τῶν φαινομένων τὴν κρυπτὴν ἐτόλμησεν αἰτίαν.
Καὶ ἔπειτα, τοῦ στρατηγοῦ ἐμπρὸς ὡς εἶχε φθάσει,
καὶ συνελθὼν ἀνέλαβε τινὰ ἀταραξίαν,
«Κύριε, εἶπε, πράγματα συμβαίνουσ' εἰς τὰ δάση,
»ὧν ἦλθον τὴν ἀπίθανον νὰ φέρω ἀγγελίαν.
»Ἐάν τις περὶ ὄψεων φρικτῶν σοὶ διηγήθη
»καὶ περὶ φόβων πανικῶν, οὐδόλως ἦσαν μῦθοι.

48

»Ἐκπεπληγμένος ἔβλεπον ὅτι ἐμπρός μου ὅλη
»ἀχανὴ ς θάλασσα φλογῶν τὸ κῦμά της ἐκίνει.
»Εἰς τεῖχος δ' ἤρθη ὄρθιον, καὶ ἐσπινθηροβόλει,
»καὶ ἐπρομάχουν ἔνοπλα αὐτῆς τεράτων σμήνη.
»Ὡς δ' ἐπροχώρησα, ἡ φλὸξ οὐδόλως ἐπυρπόλει,
»οὐδὲ τὸ ξίφος τῶν φρουρῶν ἦν ἱκανὸν νὰ κτείνῃ.
»Ἐνύκτωσε, καὶ ἦν χειμών· καὶ πάλιν ἡ ἡμέρα
»ἀνέλαμψε, κ' ἐπέστρεψε τῆς πρὶν αἰθριωτέρα.

49

»Καὶ ἄλλο θαῦμα θὰ εἰπῶ· Τὰ δένδρα ταῦτα ζῶσι,
»κ' ὑπ' αἰσθημάτων καὶ ὁρμῶν κινοῦνται ἀνθρωπίνων.
»Τίς ἄλλη μοὶ χρειάζεται ἀπόδειξις; Ν' ἀφῶσι
»φωνὴν ἐγὼ τὰ ἤκουσα, καρδιοβόρον θρῆνον.
»Αἱμάτων ῥεῖθρον ἀπ' αὐτῶν τὰ ξίφη ἀποσπῶσι,
»καὶ σάρκας φαίνοντ' ἔχοντα ἀντὶ κορμῶν ξυλίνων.
»Ἡττήθην· οὐδὲ δύναμαι,—θενὰ τ' ὁμολογήσω,—
»νὰ κόψω ἕνα κλάδον των, ἢ τὸν φλοιὸν νὰ σχίσω.»

50

Ὡς εἶπε πρὸς τὸν ἀρχηγόν· ἐκεῖνος δ' ἐκυμάτει
εἰς τρικυμίαν στοχασμῶν καὶ εἰς ἀμφιβολίας.
Ἐσκέπτετο τὸ χρέος του ἂν δὲν τῷ ἐπιτάττῃ
(χρέος τὸ λέγει) νὰ ῥιφθῇ αὐτὸς εἰς τὰς μαγείας,
ἢ ἀλλαχοῦ ὑλοτομῶν ὀρθῶς ἐὰν δὲν πράττῃ,
εἰς μέρη μὴ παρέχοντα τοιαύτας δυσκολίας.
Ἀλλ' ὅμως ἐκ τῶν λογισμῶν τὸν ἀποσπᾷ ἐκείνων
ὁ ἐρημίτης, πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον ἀποτείνων·

51

«Ἄφες αὐτὸ τὸ τόλμημα· εἰς ἄλλον αὐτὸ μένει.
»Ἄλλος τὸ δάσος τῶν κορμῶν ν' ἀπογυμνώσῃ μέλλει.
»Ἤδ' εἰς τὸν ὅρμον ἤγγισεν ἡ ναῦς ἡ πεπρωμένη,
»καὶ ἤδη τ' ἀνεμόπληκτα ἱστία καταστέλλει.
»Ὁ ποθητὸς πολεμιστὴς ἐκ τῆς ἀκτῆς προβαίνει,
»λύσας ἀλύσου ἀγενοῦς τ' ἀδάμαστά του μέλη.
»Μακρὰν δὲν εἶναι ὁ καιρὸς ὁπότε θὰ νικήσῃς
»τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ τῆς Σιὼν τὴν πόλιν θὰ πορθήσῃς.»

52

Εἶπε, κ' ἐκ τῶν βλεμμάτων του ἐξῆλθον τῶν πυρίνων
σπινθῆρες, κ' ὑπεράνθρωπον ἀντήχει ἡ φωνή του·
ὁ Βουλλιὼν δ' ὁ εὐσεβὴς, πρὸς νέας σκέψεις κλίνων,
ἐπιθυμεῖ ν' ἀπαλλαγῇ ἀργίας ἀθεμίτου.
Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἥλιος, προβὰς πρὸς τὸν Καρκῖνον,
ἔῤῥιπτε βέλη καύσωνος καὶ θέρμης ἀφορήτου,
ἡ ἀτμοσφαῖρ' ἀπέβαινεν ἐχθρὰ πρὸς τὰς βουλάς του,
πιέζουσα κ' ἐκλύουσα τοὺς συμπολεμιστάς του.

53

Ἐσβέσθη πᾶς φαιδρὸς λαμπτὴρ εἰς τ' οὐρανοῦ τὸν θόλον,
καὶ ζῴδια ἐπιβλαβῆ κρατοῦσ' εἰς τοὺς αἰθέρας.
Ἐπιῤῥοὴν καὶ δύναμιν προχέουσ' ἰοβόλον,
κ' ἡ ἐξ αὐτῶν ἀπόῤῥοια μολύνει τοὺς ἀέρας.
Αὐξάνει ἡ θανάσιμος θερμότης, καὶ εἰς ὅλον
τὸν τόπον τὰς ἀκτῖνάς της τοξεύει ὀξυτέρας.
Μετὰ ἡμέραν ἕπεται κακὴν νὺξ χειροτέρα,
καὶ χείρων διαδέχεται τὴν νύκτ' αὐτὴν ἡμέρα.

54

Τὰ κλεῖθρα τῆς ἀνατολῆς ὁ Ἥλιος δὲν λύει,
κηλίδας φέρων αἵματος καὶ στίγματ' ἀπευκταῖα,
χωρὶς ἐπὶ τοῦ δίσκου του προδήλως νὰ δεικνύῃ
ὅτ' ἡ ἡμέρα συμφορὰς θὰ ἐπαγάγ' ἡ νέα·
κ' αἱ ἐρυθραὶ μηνύουσι κηλῖδες, ὅτε δύῃ,
πῶς ἔσται ἡ ἐπαύριον ὡς ἦν ἡ προτεραία.
Καὶ οὔτ' ὁ φόβος πάντοτε τῶν μελλουσῶν βασάνων
προστίθησ' εἰς τὴν βάσανον τὴν νῦν, αὐτὴν αὐξάνων.

55

Ἐν ᾧ τὸν κόσμον δ' ὁ φωστὴρ περῶν τῶν οὐρανίων
ὡς ὄμμα τὸν ἐπισκοπεῖ, τὸ πᾶν φλογὸς ἐμπλῆσαν,
βλέπει τὰ φύλλα τῶν δασῶν, τὰ χόρτα τῶν πεδίων
ξηρά, ξηρὰ καὶ τ' ἄνθη των ὅσα στολή των ἦσαν,
τὴν γῆν σχισθεῖσαν, τὰς στεγνὰς πηγὰς τῶν ῥυακίων,
καὶ τὴν ὀργὴν τῶν οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν ῥιφθεῖσαν,
καὶ τὰς νεφέλας, ὕδατος καὶ δρόσου στερουμένας,
εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν ὡς φλόγας φερομένας.

56

Ὁ κοῖλος ἄνω οὐρανὸς ὡς κλίβανος ἦν καίων,
καὶ οὐδαμοῦ οὐδέν ἐστι τὰ βλέμματα ἑλκύον.
Κοιμᾶτ' ἐντὸς τῶν μαύρων του ὁ ζέφυρος σπηλαίων,
καὶ εἰς τὰ δένδρα καὶ φυτὰ τὰ φύλλα παύει σείων,
ἐκτὸς σπανίως ἄνεμος, ὡς ἐκ καμίνου πνέων,
ἐὰν ἐφύσα, διελθὼν τὰς ἄμμους τῶν Λιβύων.
Αὐτὸς δὲ δύσπνους καὶ βαρύς, διὰ πνοῆς ἐμπύρου
προσέβαλλε τὰ πρόσωπα, τοὺς πνεύμονας ἐπλήρου.

57

Οὐδέ τις κἂν ἀναψυχὴ τὴν νύκτα χορηγεῖται.
Ἐπίσης ἡλιοκαὴς νομίζεται κ' ἐκείνη.
Φλογώδεις πλήττουσι δοκοὶ τὰς ὄψεις, καὶ κομῆται,
κ' ἡ ἀτμοσφαῖρα φαίνεται ὡς πνέουσα πυρίνη·
καὶ οὐδὲ κἂν, γῆ δύστυνε, εἰς σὲ παραχωρεῖται
ἡ πάχνη ἣν ὑπέρυθρον σταλάζει ἡ σελήνη
εἰς τοὺς σοὺς κόλπους. Ἄνυδρον πᾶν χόρτον ἐμαράνθη·
ἰκμάδος ἕνα σταλαγμὸν ζητοῦσι μάτην τ' ἄνθη.

58

Τὰ βλέφαρα κατέλειπεν ὁ ὕπνος δραπετεύων,
καὶ ἐγρηγόρει παννυχὶ ὁ στρατιώτης ἄκων,
μάτην ἀνάπαυσιν ζητῶν. Ἀλλὰ δεινὸν πρωτεῦον
ἦτον ἡ δίψα· ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ τῶν ῥυάκων
τῆς Γαλιλαίας, ὁ κακῶς τῆς χώρας δυναστεύων,
διὰ παντοίων οὐσιῶν φθοροποιῶν φαρμάκων
διέφθειρε, καὶ ἔγιναν θανάσιμοι αἱ κρῆναι,
ὡς ὁ Ἀχέρων λέγεται καὶ ὡς ἡ Στὺξ πῶς εἶναι.

59

Ὁ βραχὺς ῥύαξ Σιλοῆς, διὰ ψυχρῶν ὑδάτων
ὡς τότε τοὺς Χριστιανοὺς πολεμιστὰς ποτίζων,
ἀπεξηράνθη, καὶ σαπρῶν παρίστησι τελμάτων
κηλίδας, οὔτι ὠφελῶν, καὶ κατ' οὐδὲν δροσίζων.
Ἀλλ' οὐδ' ὁ Πάδος ὁ βαθὺς, ὁ ἄρχων τῶν ῥευμάτων,
θὰ ἦν τῆς ἀπληστίας των, τῆς δίψης αὐτῶν μείζων,
οὐδὲ ὁ Νεῖλος πλημμυρῶν ἢ ὁ πολύῤῥους Γάγγης
ἀνώτεροι ἐφαίνοντο τῆς τοῦ στρατοῦ ἀνάγκης.

60

Όστις συνέβη νὰ ἴδῃ εἰς ὄχθας ἀνθοφόρους
ν' ἁπλοῦται ἄργυρος ὑγρὸς, τὸ νᾶμα τὸ λιμναῖον,
ἢ χείμαῤῥος ἐκ κορυφῆς νὰ φέρηται τοῦ ὄρους,
ἢ ῥύαξ νὰ ἑλίσσεται διὰ τῆς χλόης ῥέων,
ἐκεῖνος συνῃσθάνετο νυγμοὺς καρδιοβόρους,
κ' ἐκείν' ἡ μνήμ' εἰς βάσανον τῷ ἦτον πολὺ πλέον.
Αὗτ' αἱ εἰκόνες αἱ τερπναὶ σκηνῶν δροσερωτάτων
ἐπηύξανον τὴν θέρμην των, τὴν αὐχμηρότητά των.

61

Τὰ σώματα τῶν ἱπποτῶν ἐκείνων τῶν εὐρώστων,
οἷς οὔτι ποτ' ἐμπόδιον ἢ πρόσκομμ' ἀντετάχθη,
εἰς ὧν τὰ μέλη οὔποτε ἦν βάρος ὁ χαλκός των,
ὧν πᾶς χιλίους ν' ἀψηφῇ θανάτους ἐδιδάχθη,
νῦν ἔκλυτ' ὑπὸ τῶν δεινῶν ἐκείνων τῶν ἀγνώστων
ἐπὶ τῆς γῆς κατάκεινται, ἄχρηστ' ἀρούρης ἄχθη·
κ' εἰς τὰς ζεούσας φλέβας των πῦρ ἐμφωλεύει βόσκον,
καὶ τὰς ξηραίνει βαθμηδὸν, αὐτοὺς καταβιβρῶσκον.

62

Ὁ ἵππος ὁ θυμοειδὴς ἀθύμως ἤδη κεῖται
μισῶν τὸ χόρτον τὸ ξηρὸν, τὴν φίλην πρὶν τροφήν του.
Ὁ ποῦς του ἤδη ἄτονος ὁ σιδηροῦς κλονεῖται,
καὶ χαύνως ἔχει κύπτουσαν τὴν γαῦρον κεφαλήν του.
Τὰς δάφνας ἃς κατέκτησεν ὀλίγον ἐνθυμεῖται,
οὐδ' εἰς τὴν δόξαν ἔρωτα αἰσθάνεται τὴν πρίν του.
Τὰ λάφυρα τὸν θλίβουσι, καὶ ἡ χρυσῆ στολή του
ὡς ὄγκος βάρους ἐπ' αὐτοῦ πιέζει ἀφορήτου.

63

Ὁμοίως ἔκειτ' ὁ πιστὸς, ὁ οἰκοφύλαξ κύων,
τὸν κύριόν του λησμονῶν, καθὼς καὶ τὴν οἰκίαν.
Ἀσθμαίνων κατακλίνεται, τὰ μέλη του τανύων·
ἔχει ὁ χαίνων φάρυγξ του πνοῆς ἐπιθυμίαν.
Ἀλλ' ἂν ἀὴρ εἰσπνέηται ὑπὸ τῶν ἐντοσθίων,
ὅπως τὴν θέρμην τὴν ἐντὸς πραΰν' εἰς τὴν καρδίαν,
τὸ ζῶον οὐδ' ἀναψυχὴν ἀπήντα οὐδὲ δρόσον·
βαρὺ τὸ εἰσπνεόμενον καὶ φλογερὸν ἦν τόσον.

64

Οὕτως ἐπίσης ἔκειτο ἡ γῆ ἐξηντλημένη,
κ' ἐξηντλημένον ἐπ' αὐτῆς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.
Ὁ δὲ φιλόχριστος στρατὸς οὐ μόνον δὲν προσμένει
νίκας, ἀλλὰ τὰ ἔσχατα φοβεῖται τῶν ἀτόπων.
Καὶ πανταχόθεν κοπετὸς καὶ θρῆνος ἀναβαίνει,
καὶ ἀντηχεῖ μεμψιμοιρῶν κατὰ τοιοῦτον τρόπον·
«Τί προσδοκᾷ ὁ ἀρχηγός; Τί περιμένει πλέον,
»ὅταν εἶν' ὅλος ὁ στρατὸς ἡμιθανὴς κ' ἐκπνέων;

65

»Καὶ διὰ τίνων, πρὸς Θεοῦ, δυνάμεων ἐλπίζει
»πῶς θὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθροὺς, τὰ ὀχυρώματά των;
»Πόθεν προσμένει μηχανάς; ἢ πῶς παραγνωρίζει
»πῶς καθ' ἡμῶν ὁ οὐρανὸς ὠργίσθη ἐπ' ἐσχάτων;
»Δὲν βλέπει; Τὴν δυσμένειαν αὐτοῦ ἐξεικονίζει
»διὰ πολλῶν καὶ συνεχῶν σημείων καὶ τεράτων.
»Φλέγει ὁ ἥλιος ἡμᾶς σχεδὸν καθ' οἷον τρόπον
»φλέγει τὰς χώρας τῶν Ἰνδῶν καὶ τὰς τῶν Αἰθιόπων.

66

»Ἐν μέρει ὄχλου ἀγενοῦς μᾶς θέτει καὶ ἀχρήστου,
»καὶ οὕτω νὰ φερώμεθα ἀδιαφόρως βλέπει
»ἀπέναντι ἀνωφελοῦς θανάτου, τοῦ αἰσχίστου,
»ἀρκεῖ αὐτὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τὰ σκῆπτρα νὰ διέπῃ;
»Λοιπὸν ἡ δίψα τοῦ βαθμοῦ τοσαύτη τοῦ πρωτίστου!
»Τοσοῦτον τῶν ἀρχομανῶν τὸ αἴσθημ' ἀνατρέπει,
»ὥστε νὰ ἔχωνται ἀπρὶξ τῆς πρωτοκαθεδρίας
»καὶ ἂν ἐπάγωσι πολλὰς εἰς τὸν λαὸν ζημίας!

67

»Τοιοῦτος ὁ φιλάνθρωπος ἐκεῖνος Γοδεφρεῖδος.
»Καὶ ὅμως ἐγκαυχώμενος ἐπ' εὐσεβείᾳ χαίρει.
»Ἵνα πᾶν δρέπῃ μάταιον τιμῆς ἀτίμου εἶδος,
»μικρὸν φροντίζει ἂν καὶ τὶ τὸ πλῆθος ὑποφέρει.
»Βλέπων τοὺς ῥύακας ἡμῖν ξηροὺς μέχρι ῥανίδος,
»ἐκεῖνος ὕδωρ ἑαυτῷ ἐξ Ἰορδάνου φέρει.
»Ὀλίγους φίλους ἑστιᾷ, καὶ πίνει μετ' ἐκείνων
»κιρνῶν εἰς ὕδωρ δροσερὸν τὸν ἐκ τῆς Κρήτης οἶνον.»

68

Οὕτως αὐτοί· ὁ δ' ἀρχηγὸς τῶν Γραικικῶν ταγμάτων,
«Τί»,—ἔλεγε, ν' ἀκολουθῇ τοὺς ξένους ἀπαυδήσας,—
«τί ν' ἀποθάνω πρὸς οὐδέν; πρὸς τί τῶν στρατευμάτων
»ἐμοῦ τὰς τάξεις νὰ ἰδῶ οἰκτρῶς καταστραφείσας;
»Ὁ Γοδεφρεῖδος, ὁ τυφλῶς σκεπτόμενος καὶ πράττων,
»ἐχέτω· τύχας ἃς ζητεῖ, κ' οἱ Φράγκοι αὐτοῦ ἴσας.
»Τί πρὸς ἡμᾶς;» Καὶ τῆς νυκτὸς ὡς ἔφθασεν ὁ ζόφος,
μετὰ τῶν ἄλλων ἔφυγεν ἀγνώστως καὶ ἀψόφως.

69

Ἅμα δ' ἐγνώσθη τὸ συμβὰν, φανέντος τοῦ ἡλίου,
καὶ ἄλλους τὸ παράδειγμα παρέσυρ' ἐρεθίσαν.
Τοῦ Ἀδεμάρου ὁ στρατὸς καὶ ὁ τοῦ Κλωταρίου,
καὶ ὅσων ἤδη σκελετοὶ καὶ τέφρα μόνον ἦσαν,
πρὸς οὓς τὸν ὅρκον ἔλυσεν ὁμοῦ μετὰ τοῦ βίου
τὸ δρέπανον τὸ στυγερὸν, τὸ πάντα δεσμὸν λύσαν,
περὶ φυγῆς συσκέπτεται· καὶ ὡς ἡ νὺξ προὐχώρει,
δραπέτης ἄλλως ἄλλοθεν κρυφίως ἀνεχώρει.

70

Κ' εἰς ταῦτα μὲν ὁ Βουλλιὼν τὴν προσοχὴν ἐφίστει.
Νὰ ἐκριζώσ' ἠδύνατο βιαίως ὅσα βλέπει,
ἀλλὰ φαρμάκων αὐστηρῶν ἦτον ἐχθρός. Ἐν πίστει
ἥτις χειμάῤῥους ἵστησι καὶ ὄρη ἀνατρέπει,
κ' ἐν κατανύξ' εἰς τὸν Θεὸν ἀποταθεὶς μεγίστῃ,
ζητεῖ τῆς εὐλογίας του ἡ χάρις νὰ τὸν σκέπῃ·
τὰς δύω χεῖράς του ἑνοῖ, κ' ἐνθέου ζήλου πλήρη
λέγων αὐτὰ, τὰ βλέμματα πρὸς οὐρανὸν ἐγείρει·

71

«Πάτερ καὶ Κύριε, καθὼς ἐπέτρεψας νὰ πέσῃ
»ψεκὰς γλυκεῖα ἄνωθεν ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου,
»κ' εἰς χεῖρα ἔδωκας θνητὴν τὸ μάρμαρον νὰ παίσῃ,
»καὶ τ' ὄρος νὰ διαῤῥαγῇ, καὶ ὕδατος ποτίμου
»νὰ ῥεύσῃ ῥύαξ, δὸς καὶ νῦν τὸ θαῦμα νὰ τελέσῃ
»κ' εἰς τούτους, ἀναβαίνουσα εἰς σὲ ἡ προσευχή μου.
»Τοῖς τότε τούτῳ τῷ στρατῷ ἀξίωμα δὸς ἴσον.
»Τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνός σου προμάχους αὐτοὺς χρίσον.»

72

Τοιαῦτα ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ ἐνθέρμως συνηγόρει
διανοιγὲν τὸ εὐσεβὲς καὶ δίκαιόν του στόμα.
Αἱ ἐλαφραί του προσευχαὶ, χωροῦσαι τελεσφόροι,
ὡς κοῦφ' ἀνέβησαν πτηνὰ εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα.
Ὁ Κύριος δ' ἀποδεχθεὶς αὐτὰς, τὸν ἐθεώρει
ἐν εὐμενείᾳ, κ' ἔστρεψε τὸ ἅγιόν του ὄμμα,
καὶ εἶδε τὰς βασάνους των καὶ τὸν βαθμὸν τῶν πόνων,
κ' εὐσπλάγχνως διὰ λέξεων ὡμίλησε προφρόνων·

73

«Ἀρκοῦσ' οἱ ἐπικίνδυνοι ἀγῶνες, καὶ ἡ πάλη
»ἣν πρὸ τοσούτου ὁ στρατὸς ὁ φίλος ὑπομένει.
»Κρυφίως, καὶ κακοτεχνῶν, ὁ Ἅδης τὸν προσβάλλει,
»καὶ κατ' αὐτοῦ ὡπλίσθησαν λαοὶ συνησπισμένοι.
»Τοὐντεῦθεν πρέπει δι' αὐτὸν ν' ἀρχίσῃ τάξις ἄλλη,
»κ' αἰσία καὶ εὐήμερος νὰ εἶναι καὶ νὰ μένῃ.
»Ἂς βρέξῃ. Σὺ δ' ἀδάμαστε πολεμιστὰ, μὴ κρύπτου·
»καὶ ὁ στρατὸς πρὸς δόξαν σου ἐλθέτω τῆς Αἰγύπτου.»

74

Τὴν ἀμβροσίαν κεφαλὴν ἐκίνησε, κ' ἐσείσθη
ὁ οὐρανὸς, κ' οἱ ἀπλανεῖς φωστῆρες, κ' οἱ πλανῆται·
πᾶν ὄρος καὶ πᾶν βάραθρον ἐκ βάθρων ἐκλονίσθη,
καὶ τρέμει ὁ Ὠκεανὸς, καὶ ὁ ἀὴρ φοβεῖται.
Ἀστράπτει πρὸς λαιὰ, ὡς ἂν ὁ οὐρανὸς ἐσχίσθη,
κ' ἡ ἀστραπὴ εὐθὺς βροντῆς βαρείας προηγεῖται.
Χαρμόσυνον δ' ἀλαλαγμὸν ἐξέπεμψαν τὰ πλήθη,
κ' εἰς τὰς βροντὰς καὶ ἀστραπὰς ἐκεῖνος ἀπεκρίθη.

75

Ἰδοὺ νεφέλ' αἰφνίδιαι. Οὐχὶ αὐτὰς θηλάσας
ὁ ἥλιος ἀπὸ τῆς γῆς εἰς οὐρανὸν ἐγείρει.
Ὁ οὐρανὸς ἠνέῳξε τὰς πύλας αὐτοῦ πάσας,
καὶ μετὰ πλείστης πρὸς τὴν γῆν ὁρμῆς τὰς κατασύρει.
Σκότος ἐκάλυψε τὴν γῆν κ' ἐχύθ' εἰς τὰς θαλάσσας,
καὶ ἡ ἡμέρα ἔσβυσεν εἰς νύκτα, φρίκης πλήρη.
Πίπτει ῥαγδαία ἡ βροχὴ, καὶ τοὺς ἀγροὺς ἀρδεύει·
τὸ ῥεῦμα δὲ, τῶν ποταμῶν τὰς ὄχθας ὑπερέβη.

76

Καθὼς ἐν ὥραις αὐχμηραῖς ἐὰν, κατὰ τὸ θέρος,
νέφη φανῶσιν, ἄγγελοι δροσοποιῶν ὑδάτων,
αἱ λάλοι νῆσσαι εἰς ξηρὸν τοῦ ῥυακίου μέρος
μετὰ τραχέων τὴν βροχὴν ἀσπάζονται κρωγμάτων·
τοῦ καταῤῥέοντος λουτροῦ τὰς ἐξεγείρει ἔρως,
κ' ἐκτείνουσιν εἰς τὰς ψυχρὰς ῥανίδας τὰ πτερά των·
ταῖς πρώταις δ' ἔπειτα ἐκεῖ καὶ ἕτεραι συνῆψαν,
καὶ σβέουσαι ἀγάλλονται τὴν καυστηράν των δίψαν·

77

Τοιοῦτοι, ἀλαλάζοντες ἐδέχοντο κ' ἐκεῖνοι
τὸν ὑετὸν, ὃν ἔστελλεν, ὡς δωρεὰν πλουσίαν
ὁ οὐρανός· καὶ ἔσπευδον τὴν κόμην τὶς νὰ πλύνῃ,
τὶς εἰς τὸ ὕδωρ τὸ στακτὸν νὰ βρέξῃ τὸν μανδύαν,
καὶ τὶς μὲν εἰς ποτήριον, τὶς δ' ἐκ τοῦ κράνους πίνει,
τὶς δ' εἰς τὴν δρόσον νὰ λουσθῇ ζητεῖ τὴν αἰθερίαν·
αὐτὸς τὸ μέτωπον, αὐτὸς τοὺς μήνιγγάς του βρέχει,
ἄλλος εἰς χρῆσίν του πληροῖ ἀγγεῖα καὶ τὰ ἔχει.

78

Ἐκτὸς δὲ ἔτι τῶν θνητῶν ἀνέπνευσαν τὰ γένη,
καὶ ὅτι ἀνεῤῥώσθησαν ἀπὸ τῶν πρώτων πόνων,
κ' ἡ γῆ, ἡ τέως εἰς πολλὰς ῥωγμὰς κατεσχισμένη,
ἡ διψαλέα καὶ στυγνὴ εἰς τὸν πρὸ τούτου χρόνον,
ῥοφᾷ τὸ ὕδωρ ἄπληστος, καὶ διαβρεχομένη,
διὰ τῶν ἐνδομύχων της τὸ διαιρεῖ λαγώνων,
καὶ εἰς τὰς φλέβας τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἀνθέων πάντων
νὰ τοῖς παρέχῃ τὴν τροφὴν τὸ φέρει τὴν ὑγράν των.

79

Καὶ ἦτον ὡς ἡ ἄῤῥωστος παρθένος, ἀφ' οὗ πίῃ
τὸ φάρμακον τὸ ζείδωρον, οὗ ἡ ἰσχὺς μεγάλη.
Τὴν πρώτην τοῦ νοσήματος αἰτίαν ἀποσείει,
ἥτις τῇ κατεβίβρωσκε τὴν ῥώμην καὶ τὰ κάλλη·
κ' οἱ νέοι χαρακτῆρές της ἐκλάμπουσιν ὁποῖοι
ἔθαλλον πρὶν τὴν ἀνθηρὰν ὑγείαν ἀποβάλῃ·
καὶ λησμονοῦσα ἐν βραχεῖ τὰς πρώτας της βασάνους,
ζητεῖ καὶ πάλιν τὰς στολάς, τοὺς ἀνθηροὺς στεφάνους.

80

Ἔπαυσε τέλος ἡ βροχὴ κ' ἐπέστρεψεν αἰθρία,
κ' ἔλαμψεν ἤπιος, γλυκὺς ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου,
καὶ ἡ ἀκτίς του ἦν χρυσῆ καὶ ἰσχυρὰ, ὁποία
τοῦ ἀπριλίου φθίνοντος κ' ἐλθόντος τοῦ μαΐου.
Ὦ πίστι παντοδύναμε καὶ τοῦ Θεοῦ λατρεία,
σὺ τὸν ἀέρ' ἀπὸ παντὸς καθαίρεις δαιμονίου,
τάξιν καὶ φύσιν τῶν ὡρῶν σὺ δύνασαι ν' ἀλλάσσῃς,
σὺ τοὺς ἀστέρας νὰ νικᾷς, τὴν τύχην νὰ δαμάσῃς!

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

1

Τὴν δροσερὰν καὶ μαλακὴν ἀγκάλην τῆς μητρός της
ἡ νὺξ καταλιμπάνουσα μελανωπὸς προκύπτει.
Αἱ αὖραι κοῦφαι πνέουσιν ἀπὸ τοῦ στόματός της,
κ' ἡ ζωοφόρος δρόσος της τῆς γῆς τὸν κόλπον νίπτει.
Τὰ κράσπεδά της ἥπλωσε, κ' ἐκ τοῦ καλύμματός της
τὴν χλόην καὶ τ' ἀνθύλλια ἐπὶ τὴν φύσιν ῥίπτει·
κ' οἱ μυροφόροι ζέφυροι, κινοῦντες τὰ πτερά των,
καλοῦσ' εἰς ὕπνον τοὺς θνητοὺς, κ' εἰς λήθην τῶν καμάτων.

2

Κ' οἱ μὲν τὴν μνήμην ἔπνιγον τῶν τῆς ἡμέρας πόνων
εἰς ἣν αὐτοῖς ἀνάπαυσιν ὁ ὕπνος ἦλθε φέρων.
Ὁ δὲ τῶν ὅλων Κύριος, εἰς τοῦ φωτὸς τὸν θρόνον
ἠγρύπνει ἐπὶ τῶν θνητῶν· στραφεὶς δ' ἐκ τῶν αἰθέρων
πρὸς Γοδεφρεῖδον, μεταξὺ τῶν Φράγκων ἡγεμόνων
τὸν εἶδε, κ' εὐμενῶς αὐτὸν προσέβλεψε καὶ χαίρων,
καὶ ὄνειρον ἠθέλησε σιγῶντα νὰ τῷ στείλῃ,
ὅστις ἀρχαῖον θέσπισμα ἐλθὼν νὰ τῷ ἀγγείλλῃ.

3

Τοῦ μέρους, ὅθεν τῆς αὐγῆς ὁ δίσκος ἀνατέλλει,
δευτέρα πύλη οὐ μακρὰν ὑπάρχει χρυσταλλίνη.
Συνήθως, ὅταν ἡ ἠὼς νὰ μειδιάσῃ μέλλῃ,
πρὶν εἰς τὴν εἴσοδον προβῇ, ἀνοίγεται ἐκείνη,
κ᾽ ἐξέρχονται οἱ ὄνειροι, ἂν ὁ Θεὸς τοὺς στέλλῃ
εἰς οὓς φιλεῖ ἐπ᾽ ἀρετῇ κ᾽ ἐπὶ δικαιοσύνῃ.
Καὶ τότε πρὸς τὸν στρατηγὸν διὰ χρυσῶν πτερύγων
κατῆλθεν ὄνειρος σταλεὶς, τὴν πύλην διανοίγων.

4

Ποτὲ εἰς βλέμμ᾽ ἀνθρώπινον ἐκείνου δὲν ἐφάνη
ἢ ὄναρ χαριέστερον ἢ ὅραμα γλυκύτερον.
Ὡς νὰ τῷ λέγῃ φαίνεται, καὶ καταδήλως πάνυ
τὰ τῶν ἀστέρων μυστικὰ καὶ τὰ τῶν οὐρανίων·
καὶ ὡς ἐὰν εἰς κάτοπτρον ἐνέβλεπε, μανθάνει
πᾶσαν ἀλήθειαν σαφῆ περὶ τῶν ὑπεργείων.
Ἐνόμιζε πῶς αἴθριον διάστημα ἐπέρα,
ὃ περιέβαλλε φλογῶν παγχρύσων ἀτμοσφαῖρα.

5

Ὡς δ᾽ εἰς τὸν τόπον τὸν λαμπρὸν ἐθαύμαζεν ἐκεῖνον
τὴν ἔκτασιν, τὴν κίνησιν, τὸ φῶς, τὴν ἁρμονίαν,
στέφανον φέροντα πυρὸς καὶ στέφανον ἀκτίνων,
εἶδε χωροῦντα πρὸς αὐτὸν ἱππότην νεανίαν.
Καὶ ἤκουσε νὰ τῷ εἰπῇ, τὸν λόγον ἀποτείνων,
γλυκὺν ὑπὲρ κελάδημα καὶ ὑπὲρ μελῳδίαν·
«Ὦ Βουλλιὼν, νὰ μὲ δεχθῇς ἀρνεῖσαι φιλοφρόνως;
»Ἡ μνήμη σοὶ ἐξέφυγε τοῦ φίλου σου Οὔγωνος;»

6

Κ' ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο· «Μ' ἐφάνης ὄψιν ἄλλην
»πῶς ἔχεις, ἡλιοφαὴς ὡς εἶσ' ἐστολισμένος.
»Οὕτω σὲ βλέπων, ἄπορον δὲν εἶναι ἂν ἐσφάλην,
»καὶ ἂν τὸ νέον σχῆμά σου μ' ἠπάτησ' ἑπομένως.»
Κ' ἠνέωξε περιπαθῶς τὴν φιλικὴν ἀγκάλην
καὶ τὴν ἐξέτεινε δὶς, τρὶς, καὶ ἐπανειλημμένως.
Ἀλλὰ κατ' ἐπανάληψιν τρὶς ἦν ἐν ἀπορίᾳ·
ὡς φροῦδον ὄναρ, ὡς σκιὰ ἐλύθ' ἡ ὀπτασία.

7

Ἐκεῖνος δ' εἶπε μειδιῶν· «Ὑπὸ γηΐνης σκέπης
»νομίζεις πῶς καλύπτομαι, καὶ ὕλη πῶς μ' ἐνδύει;
»Ἐμπρός σου ἄϋλον μορφὴν καὶ πνεῦμα γυμνὸν βλέπεις.
»Τὸ ἄστυ τὸ οὐράνιον πολίτην του μ' ἐγκλείει.
»Ἐκεῖ καὶ σὺ θεν' ἀναβῇς, κ' ἐκεῖ θενὰ ἐμπρέπῃς
»ὅπου σκηνοῦσι πρόμαχοι τῆς πίστεως ἀνδρεῖοι.»
—«Ὢ! πότε τοῦτο ἔσται μοι; ἠρώτησεν ἐκεῖνος.
»Νὰ ῥίψω ἀνυπομονῶ τὸ γήϊνόν μου σκῆνος.»

8

Ὁ δὲ Οὐγὼν ἀπήντησε· «Ταχέως, ναὶ, ταχέως
»εἰς τοῦ θριάμβου τῶν πιστῶν τὴν δόξαν θ' ἀναζήσῃς.
»Ἀλλ' ἡ ὁδὸς αὐτοῦ βατὴ δὲν θὰ σοὶ γίνῃ, ἕως
»ἱδρώτων τὴν ἀνοίξωσι κ' αἱμάτων πολλῶν ῥύσεις,
»καὶ μέχρις οὗ τὸ μέγα σου νὰ ἐκπληρώσῃς χρέος,
»καὶ τῆς ἁγίας πόλεως νὰ θραύσῃς τὰς ἁλύσεις,
»καὶ θρόνου χριστιανικοῦ νὰ θέσῃς πρώτας βάσεις,
»εἰς ὃν τὸν σὸν αὐτάδελφον πεσὼν θ' ἀναβιβάσῃς.

9

»Ἀλλ᾽ ἵνα μᾶλλον ἐπαρθῇς πρὸς τὰς μονὰς ἐκείνας,
»καὶ περισσεύσῃ ἡ ὁρμὴ τῆς σῆς ἐπιθυμίας,
»ἰδὲ τὸ φῶς τὸ ἀχανὲς, τὰς σφαίρας τὰς πυρίνας,
»ἃς διευθύνει δάκτυλος τῆς ἀχανοῦς σοφίας,
»καὶ ἄκουσον τῶν οὐρανῶν ᾀδούσας τὰς σειρῆνας,
»καὶ τῶν ἀγγελικῶν λυρῶν τὰς θείας συμφωνίας,
»κ᾽ ἔπειτα νεῦσον πρὸς ἐκεῖ (εἶπε τὴν γῆν δεικνύων),
»καὶ τὴν μηδαμινότητα ἰδὲ τῶν ἐπιγείων.

10

»Τῆς ἀνθρωπίνης ἀρετῆς μόνος ἰδὲ καὶ κρίνε
»ποῦ ἐπὶ γῆς ἡ ἀφορμὴ κ᾽ ἡ ἀμοιβὴ ποῦ κεῖται,
»καὶ τίνες αἱ λαμπρότητες κ᾽ αἱ δόξαι σας ἐκεῖναι,
»ἐφ᾽ αἷς ὑμεῖς κομπάζετε καὶ μεγαλοφρονεῖτε.
»Βραχεῖα νῆσος εἶν᾽ ἡ γῆ, καὶ πέριξ αὐτῆς εἶναι
»ὁ πόντος ὃν Ὠκεανὸν, ὃν ἀχανῆ καλεῖτε.
»Οὐδὲν πλὴν ἔχει ἄξιον ὧν τ᾽ ὄνομα ἐκφράζει,
»ἀλλ᾽ εἶναι βάλτος ἀβαθὴς, καὶ ὕδωρ ὁ λιμνάζει.»

11

Εἶπεν· ὁ δὲ κατένευσε καὶ εἶδε μειδιάσας,
καὶ περιφρόνησις κρυπτὴ ἐντός του ἐκδηλοῦται.
Εἰς ἓν σημεῖον ποταμοὺς, γῆν εἶδε καὶ θαλάσσας,
ὅ,τι ἀπέχον φαίνεται, εἰς ἓν πῶς συγκεντροῦται·
καὶ εἰς τοῦ κόσμου τοὺς καπνοὺς, εἰς τὰς σκιάς του πάσας
ἐξέστη πῶς ὁ νοῦς ἡμῶν ἀφρόνως προσηλοῦται,
πῶς ἐξουσίαν δουλικὴν, φήμην βωβὴν ζηλεύει,
καὶ λησμονεῖ τὸν οὐρανὸν, ὅστις καλῶν μᾶς νεύει.

12

Καὶ ἀπεκρίθη· «Τῶν δεσμῶν ἀνίσως τῶν γηίνων
»ὁ οὐρανὸς τὸ πνεῦμά μου ἀργήση ν' ἀπαλλάξη,
»εἰς τὰς ἀπάτας τῆς ζωῆς βαδίζων, διὰ τίνων
»δρόμων ποτὲ νὰ μὴ σφαλῶ, σὺ θέλεις 'μὲ διδάξει.»
Ὁ δ' εἶπεν· «Ἀκολούθησον τὸν ἄπταιστον ἐκεῖνον
»εἰς ὃν χωρεῖς, κ' ἐντὸς αὐτοῦ οὐδὲν μὴ σὲ ταράξη.
»Πλὴν τοῦ Βερτόλδου τὸν υἱὸν θὰ σὲ παρακινήσω
»νὰ φέρης, τὸν ἐξόριστον μεταχαλῶν, ὀπίσω.

13

»Ἀνίσως ὁ ἀνώτατος νὰ εἶσαι στρατηλάτης
»τοῦ ἔργου τοῦ ἁγίου σας διέταξε τὸ θεῖον,
»καθὼς ἐδόθη ἐντολὴ εἰς σὲ νὰ διατάττης,
»νὰ ἐκτελῇ τὸ προσταχθὲν ἐδόθ' εἰς τὸν ἀνδρεῖον.
»Δευτέρας ἔσται τάξεως, ὡς σὺ τῆς ὑπερτάτης,
»καὶ σὺ μὲν ἔση κεφαλὴ, ἐκεῖνος δὲ βραχίων
»τοῦ στρατοπέδου. Ἄλλος τις νὰ λάβη μὴ ἀφήσης
»τὸ ἔργον του, καὶ οὐδὲ σὺ μὴ λάβε το ἐπίσης.

14

»Ἐκείνῳ μόνῳ δέδοται τὸ δάσος ν' ἀποκόψη
»τὸ ὑπερασπιζόμενον ὑπὸ μαγκανευμάτων·
»καὶ ὁ στρατὸς, ἀδυνατῶν ὡς ὥρας νὰ προκόψη
»ἀπέναντι τῶν ὅπλων των καὶ τῶν ὀχυρωμάτων,
»καὶ βιαζόμενος σχεδὸν τὸν δρόμον ν' ἀνακόψη,
»θὰ ἐπιτύχη δι' αὐτοῦ, πολλὰ καὶ νέα πράττων.
»Νὰ καταχτήση φρούρια, καὶ νὰ νικήση μέλλει
»ὁπόσους ἡ ἀνατολὴ στρατοὺς πρὸς δύσιν στέλλει.»

15

Σιγᾷ· ὁ δ' ἀποκρίνεται· «Ὦ! τὸν πεπλανημένον
»θὰ εἶμ' εὐγνωμονέστατος ἐὰν ἴδω ὀπίσω.
»Οἱ εἰς τὸν νοῦν ἐμβλέποντες ἡμῶν τὸν κεκρυμμένον,
»ἠξεύρουσιν ἄν, φίλτατε, ἀγαπητὸς μοὶ ἦσο.
»Ἀλλὰ, νὰ παραγγείλλω τί εἰς τὸν ἀπεσταλμένον;
»τί νὰ μηνύσω εἰς αὐτὸν, καὶ τί νὰ τῷ ζητήσω;
»Νὰ παραινέσω προτιμᾷς, ἢ λέγεις νὰ προστάξω,
»ὥστ' εὐγενὲς καὶ νόμιμον νὰ εἶναι ὅ,τι πράξω;»

16

Ὁ ἄλλος δ' ἀνταπήντησεν· «Ὁ ὕψιστος μονάρχης
»ἐξ οὗ σοι πᾶσαι χάριτες καὶ εὐποιίαι πᾶσαι,
»θέλει παρ' ἅπασιν, ἐφ' ὧν σοὶ ἐπιτρέπει ν' ἄρχῃς,
»νὰ διαμένῃς σεβαστὸς, κ' εἰσέτι νὰ τιμᾶσαι.
»Μὴ καταβῇς εἰς δέησιν, ὃς ἡγεμὼν ὑπάρχεις,
»καὶ τῆς συγκαταβάσεως μὴ τόσον καταχρᾶσαι·
»ἀλλ' εἰς προτάσεις αἵτινες θὰ γίνωσ', ὑποχώρει,
»καὶ ὅταν σοὶ ἀπευθυνθῇ παράκλησις, συγχώρει.

17

»Ὁ Γέλφος οὐρανέμπνευστος θὰ σὲ παρακαλέσῃ
»συγγνώμην τῶν σφαλμάτων του νὰ δώσῃς εἰς τὸν νέον,
»εἰς ἃ ἐξ ἄφρονος θυμοῦ ἠτύχησε νὰ πέσῃ,
»ἂν ἐπανέλθ' εἰς τὴν τιμὴν καὶ πράξῃ κατὰ δέον.
»Καὶ νῦν μὲν ἐν παράφρονος ἐστὶν εἰσέτι θέσει,
»ἀργὸς περιφερόμενος, κ' ἔρωτα φαῦλον πνέων·
»ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ—πίστευσον τοῖς λόγοις μου—ταχέως,
»θὰ ἔλθῃ, καὶ τὸ ἱερὸν θεν' ἀναλάβῃ χρέος.

18

»Ὁ ἐρημίτης Πέτρος, ὃν ὁ οὐρανὸς ἐγκρίνει
»ἑρμηνευτὴν ὑπέρτατον τῶν θείων μυστηρίων,
»τοὺς ἀποστόλους παρ' ὑμῖν αὐτὸς θὰ διευθύνῃ
»εἰς δ ὁ νέος μαχητὴς ἐγκρύπτεται χωρίον·
»θὰ τοῖς διδάξῃ πῶς αὐτοῦ ἡ λύτρωσις νὰ γίνῃ,
»καὶ πῶς νὰ σοὶ τὸν φέρωσι, καὶ διὰ δρόμων ποίων.
»Εἰς τὰς σημαίας σας αὐτὸν ὁ οὐρανὸς θὰ φέρῃ,
»καὶ οὕτω θενὰ ἔλθωσι κ' οἱ ἄλλοι σας ἑταῖροι.

19

»Καὶ ἤδη ὁ ἐπίλογος τῆς ἀκροάσεώς σου,
»ὅστις ἠξεύρω ἰσχυρῶς πῶς θὰ σ' εὐχαριστήσῃ·
»Θ' ἀναμιγῇ τὸ αἷμά του μετὰ τοῦ αἵματός σου,
»καὶ γενεὰ ἐκ τοῦ δεσμοῦ λαμπρὰ θενὰ βλαστήσῃ.»
Σιγᾷ, κ' εὐθὺς ἐξέλιπεν ὡς φάσμα ὑγρᾶς δρόσου,
ἢ ὡς καπνὸς ὃν ἄνεμος προσπνεύσας διαλύσῃ.
Ὁ Γοδεφρεῖδος δ' ἐξυπνᾷ, καὶ τ' ὄνειρον ἐλύθη,
κ' ἔκπληξις μόνη καὶ χαρὰ τῷ μένει εἰς τὰ στήθη.

20

Ἀνέβλεψε δ' ὁ Βουλλιὼν, καὶ εἶδ' ἐκπεπληγμένος
ὅτ' ἡ αὐγὴ ἀνέτειλεν, ὅτι τὸ φῶς ἐῤῥώσθη.
Τῆς κλίνης τῆς ῥᾳθύμου του ἠγέρθη ἐπομένως,
καὶ εἰς τ' ἀνδρεῖα μέλη του τὰ ὅπλα του ἐζώσθη.
Ἐκ τῶν σκηνῶν δ' οἱ ἀρχηγοὶ συνῆλθον ἐσπευσμένως,
ἅμα ἡ πρόσκλησις αὐτοῖς τοῦ στρατηγοῦ ἐγνώσθη·
κ' ἐν συνεδρίῳ κάθηνται ἐκεῖ νὰ συσκεφθῶσιν,
ὅπου τεκταίνοντ' αἱ βουλαὶ πρὶν ἢ ἐκτελεσθῶσιν.

21

Εὑρὼν δ' ὁ Γέλφος ὁ χρηστὸς ἐντὸς τοῦ συνειδότος
τὴν οὐρανόθεν εἰς αὐτὸν ἐμφυσηθεῖσαν γνώμην,
ἠγέρθη ἐκ τῆς ἕδρας του ἐν τοῖς συμβούλοις πρῶτος,
καὶ ταῦτα εἶπεν· «Ἀρχηγὲ ἐπιεικῆ, συγγνώμην
»δὲν θὰ ζητήσω παρὰ σοῦ, διότι ἀπεικότως
»ὑπὲρ προσφάτου σφάλματος λαλήσων θ' ἀφικόμην,
»ἐξ οὗ θὰ εἶχες δίκαιον νὰ μὲ καταδικάσῃς
»ἀκαίρους ὡς προβάλλοντα καὶ ἀπρεπεῖς προτάσεις.

22

»Ἀλλὰ πρὸς σὲ τὸν εὐσεβῆ πῶς ἔρχομαι δεήσεις
»ὑπὲρ Ῥινάλδου τοῦ κλεινοῦ καὶ τοῦ ἀνδρείου φέρων
»ἀπόβλεψον, καὶ εἰς ἐμὲ ἀπόβλεψον ἐπίσης
»ὅστις ὁ πάντων ἔσχατος δὲν εἶμαι τῶν ἑταίρων,
»καὶ τὴν συγγνώμην ν' ἀρνηθῇς μή, ἀρχηγέ, θελήσῃς,
»ἣν θὰ δεχθῇ πᾶς ὁ στρατὸς ἐπευφημῶν καὶ χαίρων.
»Νὰ ἐπανέλθῃ ἄφες τον. Μετανοῶν θὰ σπεύσῃ
»τὸ αἷμά του πρὸς τὸ κοινὸν καλὸν νὰ δαψιλεύσῃ.

23

»Νομίζεις ἄλλος πλὴν αὐτοῦ ὅτι τολμᾷ νὰ τάμῃ
»τ' ἄγρια δένδρα τοῦ δρυμοῦ τὰ γεγοητευμένα;
»Εἰς θάνατον καὶ εἰς σφαγὴν τίς ἄλλος θέλει δράμει;
»ἔχων αὐτοῦ τὴν ἄτρομον, τὴν χαλυβδίνην φρένα;
»Τίνος θὰ σείσῃ φρούρια καὶ πύλας ἡ παλάμη,
»ἢ θ' ἀποκρούσῃ σώματα ἐνόπλων τεταγμένα;
»Εἰς τὸν στρατόν σου δός, ὢ δὸς τὴν χεῖρα τοῦ κρατίστου,
»ὅστις ἐστὶν ὁ πόθος του καὶ ἡ θερμὴ ἐλπίς του.

24

»Ἀπόδος τὸν ἀνεψιὸν εἰς τὸν αἰτοῦντα θεῖον,
»κ' εἰς σὲ δριμὺν ἐκτελεστὴν, εἰς σὲ τὴν δεξιάν του.
»Μὴ ἐν ἀργίᾳ ἐκλυθῇ ὁ κραταιὸς βραχίων.
»Ἀπόδος τον εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν εὔκλειάν του·
»καὶ ὑπὸ τὴν σημαίαν σου, τῆς νίκης τὸ σημεῖον,
»θ' ἀνταμειφθῇ, τὴν ἀρετὴν λαβὼν τὴν παλαιάν του.
»Ἔχων δὲ σὲ παράδειγμα, καὶ σὲ καθοδηγόν του,
»θὰ πράξῃ ἔργ' ἀντάξια τῶν πρώτων ἡμερῶν του.»

25

Τοιαῦτ' αὐτὸς ἐδέετο, καὶ πᾶσα συγκινεῖται
κ' ἐπευφημεῖ ἡ σύνοδος εἰς τὴν παράκλησίν του.
Ὁ δὲ, ὡς ἂν ἀπόφασιν νῦν πρῶτον συλλογῆται
ἣν οὔποτε οἱ λογισμοὶ ἐστάθμισαν οἱ πρίν του,
τῷ λέγει· «Πάντες ἂν ὑμεῖς ἐκθύμως τὴν ζητῆτε,
»μόνος ἐγὼ δὲν θ' ἀντιστῶ εἰς τὴν συγχώρησίν του.
»Ἂς παύσ' ἡ αὐστηρότης μου, καὶ σήμερον κρατείτω
»ὅ,τ' ἡ κοινὴ ἀπόφασις τοῦ συνεδρίου ἦτο.

26

»Ἂς ἔλθῃ ὁ Ῥινάλδος, πλὴν ἂς μάθῃ νὰ ὑπείκῃ
»τοὐντεῦθεν εἰς τὴν φρόνησιν ἡ ζέουσα ὀργή του.
»Τὰς εἰς αὐτὸν ἐλπίδας μας ἂς δικαιώσ' ἡ νίκη,
»καὶ ἣν ἀγάπην ἔχουσιν αὐτοῦ οἱ σύντροφοί του.
»Σὺ μετακάλεσον αὐτὸν, ὦ Γέλφε. Σοὶ ἀνήκει.
»Μεγάλ' εἰς παλιννόστησιν θὰ εἶναι ἡ σπουδή του.
»Σὺ εὗρε τὸν ἀπόστολον, κ' εἰπὲ εἰς ποῖα μέρη
»ἐλθὼν, τὸν νέον τὸν ὀξὺν θὰ εὕρῃ, νὰ τὸν φέρῃ.»

27

Σιγᾷ· λαλεῖ δ' ἀνεγερθεὶς ὁ πρίγκηψ τῆς Δανίας·
«Ἐγὼ θ' ἀπέλθω πρὸς αὐτὸν τὴν ἀγγελίαν φέρων.
»Ὁδοῦ κινδύνους εἰς οὐδὲν ψηφῶ καὶ δυσχερείας.»
Ἦν δὲ καὶ χεῖρας καὶ ψυχὴν ἀνδρεῖος νεανίας,
δι' ὃ τὴν πρότασιν αὐτοῦ ἐδέξατο ὁ γέρων·
τὸν θέλει ὡς ἀπόστολον· ἀλλ' εἰς αὐτὸν προσθέτει
καὶ τὸν Οὐμβάλδον, φρόνιμον καὶ δεξιὸν προσέτι.

28

Ἦν ὁ Οὐμβάλδος δὲ ἀνὴρ διὰ τοῦ βίου ὅλου
τόπους πολλοὺς ἐπισκεφθεὶς καὶ ἤθη γνοὺς ἀνθρώπων,
ἐκ τῶν χιόνων μεταβὰς τοῦ πεπηγμένου πόλου
μέχρις ἐρήμων φλογερῶν, τῆς γῆς τῶν Αἰθιόπων.
Ὢν δὲ ἀδόλου πνεύματος καὶ μεγαλεπιβόλου,
ἔγινε κάτοχος γλωσσῶν, συνηθειῶν καὶ τρόπων.
Ὁ Γέλφος δὲ μετέπειτα τὸν ἔλαβεν ἑταῖρον,
καὶ τὸν ἠγάπησε πολύ, καὶ πλέον τῶν ἑτέρων.

29

Οὕτως ἐπέμφθησαν λοιπὸν ἀπόστολοι ἐκεῖνοι
τοῦ ἔργου, οὗ πᾶς ὁ στρατὸς τὸ πέρας ἐπεθύμει.
Ὁ Γέλφος πέμπει πρὸς τὴν γῆν αὐτούς, ἣν διευθύνει
ὁ Βοεμόνδος Βασιλεύς. Ἐκεῖ πῶς ἐπεδήμει
ὁ ὑπὲρ οὗ ἐπρόκειτο ἡ ἔρευνα νὰ γίνῃ
αὐτὸς ἐπίστευε, καὶ ἦν κοινὴ αὐτὴ ἡ φήμη.
Ὁ ἐρημίτης πλὴν ἰδὼν αὐτὸν ἠπατημένον,
ἀνέκοψε τὸ προσταχθὲν καὶ εἶπε παρεμβαίνων·

30

«Ἱππόται, εἰς διάδοσιν ὀμφῆς ἀπαταιῶνος,
»εἰς φήμην ἀνυπόστατον ἀνίσως πιστευθῆτε,
»κ' εἰς ὁδηγὸν ἐπισφαλῆ ἂν ἕπησθε ἀφρόνως,
»τοῦ ποθουμένου σας σκοποῦ θεν' ἀποπλανηθῆτε.
»Πορεύθητε πρὸς τὴν ἐγγὺς ἀκτὴν τῆς Ἀσκαλῶνος,
»καὶ ὅπου εἰς τὴν θάλασσαν ὁ ποταμὸς ἐκχεῖται,
»ἄνθρωπον φίλον θέλετε καὶ πρόφρον' ἀπαντήσει.
»Πιστεύσατε ὡς εἰς ἐμὲ εἰς ὅ,τι ὁμιλήσῃ.

31

»Γινώσκει πλεῖστ' ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' εἶχε καὶ εἰδήσεις
»περὶ τῆς ἐκδημίας σας τῆς ἄλλοτε ἀγνώστου
»πρὸ πολλοῦ χρόνου παρ' ἐμοῦ. Θὰ σᾶς εἰπῶ δ' ἐπίσης
»ὅτι οὐδεὶς σοφώτερος οὐδ' εὐγενέστερός του.»
Τοιαῦτα τοῖς ὡμίλησεν, οὐδ' ἄλλας ἐρωτήσεις
ἀπέτεινεν ὁ Κάρολος οὐδ' ὁ συνέταιρός του.
Τὸν λόγον δ' ἀπεδέξατο ἐν πάσῃ εὐπειθείᾳ
ὃν εἰς αὐτὸν ἐνέβαλεν ἡ ἔμπνευσις ἡ θεία.

32

Ἀπῆλθον, καὶ τὸν ἔνδοξον ἀνέλαβον ἀγῶνα
ταχέως νὰ τελέσωσι μετὰ σπουδῆς ἁπάσης.
Τὰ βήματά των δ' ἔστρεψαν κατὰ τὴν Ἀσκαλῶνα,
ὅπου καμπύλας ἡ ἀκτὴ ἀνείλιττεν ἐκτάσεις.
Καὶ ἔτι μὲν δὲν ἤκουον ἐπὶ τὴν ἠϊόνα
μετὰ βοῆς θραυόμενον τὸ κῦμα τῆς θαλάσσης,
ὅτ' ἔφθασαν εἰς ποταμὸν, ὃς πλημμυρήσας ἔῤῥει
ἐξ ὕδατος ὃ πλησμονὴ βροχῶν τῷ εἶχε φέρει,

33

Διὸ ἐντὸς ἀδυνατεῖ νὰ συσχεθῇ τῆς κοίτης,
καὶ ὑπερβὰς τὰ χείλη του, εἰς τοὺς ἀγροὺς ἁπλοῦται.
Ἐν ᾧ δ' ἐδίσταζον αὐτοί, σεβάσμιος πρεσβύτης
τὴν ὄψιν ἔχων προσηνῆ, ἐμπρός των φανεροῦται.
Ποδήρης καὶ λευκὸς αὐτὸν καλύπτει ἐπενδύτης,
φηγὸς δὲ εἰς τὴν κόμην του εἰς στέφανον κυκλοῦται.
Προβαίνει, κ' εἰς τὴν χεῖρά του βραχεῖαν ῥάβδον ἔχει,
καὶ εἰς τὰ κύματα πατῶν, τοὺς πόδας του δὲν βρέχει.

34

Ὅταν τοῦ πόλου προσεγγεῖς τὰς χώρας τὰς βορείας
ψύχῃ δριμύτατος χειμὼν ἐντὸς τοῦ πάγου δένων,
ὁ διατρέχων τὰς νεκρὰς ἐκείνας ἐρημίας
μετὰ τῶν ἱππελάφων του προβαίνει ὀλισθαίνων·
ὁμοίως ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς αὐτῆς ἐπιφανείας,
καίτοι ῥεούσης, ἀσφαλῶς αὐτὸς ἐχώρει βαίνων,
καὶ ἦλθεν ὅπου ἵσταντο προσμένοντες οἱ φίλοι
καὶ βλέποντές τον ἔκπληκτοι, καὶ οὕτω τοῖς ὡμίλει·

35

«Ξένοι, μακρὸν καὶ δυσχερὲς τὸ ἐπιχείρημά σας,
»καὶ ἀκατόρθωτον ἂν τὶς δὲν γίνῃ ὁδηγός σας.
»Ὁ νέος πρὸς ὃν σπεύδετε μακρὰν ἀπῆλθ' ἐλάσας,
»πρὸς ξενηλάτας, πρὸς φυλὰς ἐν ἀπιστίᾳ ζῶσας.
»Ὦ! πόσας νὰ ὀργώσητε θὰ ἔχετε θαλάσσας,
»εἰς πόσας χώρας, εἰς ἀκτὰς νὰ ὁρμισθῆτε πόσας!
»Μὴ παύεσθε, τὴν ἔρευναν ἐὰν τὴν ὑμετέραν
»ἀκόμη δὲν ἐκτείνετε τοῦ κόσμου τούτου πέραν.

36

»Πλὴν μὴ ἀπαξιώσητε διὰ τῶν ἐνδοτέρων
»συρίγγων νὰ προέλθητε τῶν σκοτεινῶν σπηλαίων.
»Λόγους ἐκεῖ θ' ἀκούσητε τῶν ἀποῤῥητοτέρων,
»τῶν μᾶλλον ταῖς μελλούσαις σας ἐρεύναις ἀναγκαίων.»
Οὕτως εἰπὼν, τὰ ὕδατα διέταξεν ὁ γέρων,
κ' εἰς τὴν φωνήν του εὐπειθὲς τὸ ὕδωρ παύει ῥέον,
κ' εἰς ὄρη ἑκατέρωθεν ὑδάτινα ὀρθοῦται,
κ' ἐν μέσῳ τῶν ὑγρῶν τειχῶν ὁδὸς στεγνὴ κυρτοῦται.

37

Ἐκ τῆς χειρὸς τοὺς ἔλαβε, κ' εἰς ὑπογείους θόλους,
μυχιαιτάτους, κάτωθεν τοὺς ἔφερε τῆς κοίτης.
Τὸ φῶς ἐπλάνα ὡς ἐκεῖ ἀκτῖνας ἀμφιβόλους
ὡς ἡ σελήνη εἰς δρυμὸν, ὁπότε εἶν' ἀρχή της.
Οὐχ ἧττον χώρους βλέπουσιν ὑδάτων πλήρεις ὅλους,
ἐκεῖθεν δ' ἀποῤῥέουσαν ἑκάστην φλέβα, ἥτις
ἐπλήρου τὰς δεξαμενὰς, τὰς λίμνας καὶ τὰς κρήνας,
κ' εἰς ἕλη καὶ εἰς ποταμοὺς ἐχεῖτο βαθυδίνας.

38

Τοῦ Πάδου κ' Ἴστρου εἶν' ἐκεῖ πηγαὶ, κ' ἐκεῖ προκύπτει
ὁ Γάγγης μετὰ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ μετὰ τοῦ Εὐφράτου,
κ' ἐρεύγεται ὁ Τάναϊς, κ' ἐκεῖ ἀποκαλύπτει
ὁ Νεῖλος τ' ἄγνωστα ἡμῖν, τὰ πρῶτα βήματά του·
ποταμὸς δ' ἄλλος εἰς μυχὸν βαθύτερον ἐγκρύπτει
τὰ ἐξ ἀργύρου ῥέοντος καὶ θείου ῥεύματά του,
ἃ καθαρίζων ἔπειτα καὶ συμπυκνῶν εἰς σῶμα
οὐχὶ ῥευστὸν ὁ ἥλιος, χρυσοῦ τοῖς δίδει χρῶμα.

39

Τοὺς βράχους πάντας τῶν ὀχθῶν ἐκείνων τῶν πλουσίων
πολύτιμοι συνέθετον καὶ κατεκόσμουν λίθοι.
Καὶ ὑπ' αὐτῶν κατάφωτος, ὡς ἐκ φανῶν μυρίων
ὁ χῶρος λάμπει, ἡ φρικτὴ σκοτία διελύθη.
Στίλβει ὁ σάπφειρος ἐκεῖ, ἀκτινοβόλον ἴον,
σμαράγδων διαλάμπουσι καὶ ὑακίνθων πλήθη,
ἀντανακλῶσ' οἱ ἄνθρακες τὴν φλογερὰν χροιάν των,
καὶ στίλβει ὡς ἡλιακὸν τὸ φῶς τῶν ἀδαμάντων.

40

Ὡς ἐνεοὶ ἀπέμειναν ἐκ θάμβους οἱ ἀνδρεῖοι
ἐπὶ τῇ θέᾳ τῇ καινῇ πραγμάτων ἀδοκήτων,
καὶ τοῖς ἐκόπη ἡ φωνή. Ἀλλ' ὁ Οὐμβάλδος λύει
τὴν σιωπήν, καὶ ἐρωτᾷ τὸν γέροντα τίς ἦτον·
«Πάτερ, εὐδόκησον αὐτὸ νὰ μ' εἴπῃς, καὶ ὁποῖοι
»καὶ ποῦ οἱ δρόμοι φέρουσι τῶν σκοτεινῶν ἀδύτων·
»διότι ὄντως ἀγνοῶ ἀλήθει' ἂν μὲ πλήττῃ,
»ἢ ὄναρ ἂν τεράστιον τὴν φρένα μου ἐκπλήττῃ.»

41

Ὁ δ' ἀπεκρίθη· «Ἵστασθε ἐντὸς τοῦ ἀπεράντου
»κόλπου τῆς γῆς, παμμήτορος, ἥτις τὸ πᾶν παράγει.
»Ἀλλὰ νὰ διατρέξητε τὴν ἐπιφάνειάν του
»θ' ἀδυνατῆτε, αὔτ' ἡ χεὶρ ἂν δὲν σᾶς ἐξενάγει.
»Ἐντὸς τοῦ Ἀνακτόρου μου σᾶς φέρω, καὶ ἀχράντου
»ἐκεῖ καὶ θαυμαστοῦ φωτὸς θὰ σᾶς δεχθοῦν πελάγη.
»Ἄπιστος εἶμ' ἐκ γενετῆς. Εἰς ἱερὰ πλὴν ῥεῖθρα
»μὲ ἀνεγέννησ' ἔπειτα ἡ θεία κολυμβήθρα.

42

»Δι' ἀκαθάρτων μήποτε νομίσητε πνευμάτων
»πῶς ὅσα θαύματα ἐδῶ δρᾶτ' ἐξαγοράζω,
»δι' ἀκαθάρτων μαγειῶν, διὰ μαγκανευμάτων
»πῶς τὸν Πυριφλεγέθοντα, τὸν Κοκκυτὸν δαμάζω.
»Τὴν δύναμιν τῶν βοτανῶν, τὴν χρῆσιν τῶν ὑδάτων
»εἰς τὰς αἰτίας τὰς κρυπτὰς, εἰς τὰς πηγὰς σπουδάζω,
»καὶ τὰ λοιπὰ μυστήρια τῆς φύσεως ἐπίσης
»παρατηρῶν, ἀκολουθῶ τῶν ἄστρων τὰς κινήσεις.

43

»Διότι οὐχὶ πάντοτε ἐντὸς σπηλαίου κοίλου
»μακρὰν τοῦ ἱλαροῦ φωτὸς νὰ μένω συνειθίζω·
»πολλάκις εἰς τὸν Λίβανον καὶ ἐπὶ τοῦ Καρμήλου
»εἰς τὰς ὑψίστας κορυφὰς τὴν σκοπιάν μου κτίζω·
»τὴν Ἀφροδίτην δ' ἐξ αὐτῆς, τὸν Ἄρην ἐκ προδήλου
»καὶ ἀκαλύπτως θεωρῶν, τὴν ὄψιν των γνωρίζω,
»καὶ τῶν ἀστέρων ἐρευνῶ τῶν ἄλλων τὰς πορείας,
»τὰς ἐνεργείας τὰς καλὰς, τὰς φαύλας ἐπηρείας.

44

»Κ' ὑπὸ τοὺς πόδας μου πυκνὰς ἢ ἀραιὰς νεφέλας
»βλέπω, νῦν μὲν ἰριδωτὰς, νῦν μελανὰς ὡς πίσσαν,
»καὶ μορφουμένην τὴν βροχὴν καὶ τὰς δεινὰς θυέλλας,
»καὶ τῶν ἀνέμων εἰς ἀκμὴν προβαίνουσαν τὴν λύσσαν·
»καὶ βλέπω ἀναπτόμενον τοῦ κεραυνοῦ τὸ σέλας,
»τὸ εἰς φλογώδεις ἕλικας τὰ νέφη διασχίσαν,
»καὶ σφαίρας ἐκπεμπούσας πῦρ, κ' ἐχούσας ἄλλας κόμην.
»Εἰς ταῦτα τὰ θεάματα ὑπερηφανευόμην.

45

»Τόσον δ' ἐπήρθην ἕνεκα τῆς ἐμαυτοῦ σοφίας,
»ὥστε τὸν ἴδιόν μου νοῦν, τὰς γνώσεις τὰς μικράς του,
»ὡς ὅριον ἀλάνθαστον τῆς παντοδυναμίας
»καὶ τῆς δραστηριότητος ἐξέλαβον τοῦ πλάστου.
»Ἀλλ' ὅτ' ἐπὶ τὰς τρίχας μου καὶ ἐπὶ τῆς καρδίας
»ὁ Πέτρος ὑμῶν ἔῤῥανε τὰς ἱερὰς χοάς του,
»τότε δὴ ἄνω ἔστρεψα τὸ βλέμμα κατὰ πρῶτον,
»κ' ἐν σκότει τότ' ἐνόησα πῶς ἤμην ἀμβλυόττων.

46

»Καὶ τότε πρὸς τὸν ἥλιον τῆς ἀληθείας ἴδον
»ὅτ' εἶν' ἡ ἀνθρωπίνη φρὴν πτηνὸν τῶν νυκτοβίων,
»δι' ὃ καὶ τὸ, εἰς ἐμαυτὸν πεποίθησιν ἐρείδων,
»νὰ ἐγκαυχῶμαι, ἔκρινα καὶ ἄφρον καὶ γελοῖον.
»Πλὴν δὲν ἀπέστην, κατ' αὐτοῦ τὴν γνώμην, τῶν φροντίδων
»τῶν πρώτων, οὔτε τῶν τεχνῶν, οὐδὲ τῶν μυστηρίων.
»Οὐχ ἧττον φύσιν ἤλλαξα, καὶ ἄλλος ἐγενόμην,
»καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐξήρτησα τὰ ἔργα καὶ τὴν γνώμην.

47

»Καὶ ἀναπαύομ' ἐπ' αὐτῷ. Διδάσκει, διατάττει
»ἐκεῖνος, εὐπειθὴς δ' ἐγὼ εἰμὶ, καὶ ὀπαδός του.
»Ἤδη πολλάκις δι' ἐμοῦ ηὐδόκησε νὰ πράττῃ
»ἔργα οὐχὶ ἀνάξια τῆς ἱερᾶς χειρός του.
»Οὕτω καὶ τώρα ἔσται μοι φροντίς μου ὑπερτάτη,
»ὁ εὐγενὴς ἀπόδημος καὶ ἡ ἐπάνοδός του.
»Κατ' ἐντολὴν τοῦ λειτουργοῦ καὶ κατὰ προφητείαν
»τὴν ὑμετέραν πρὸ πολλοῦ προσμέν' ὁδοιπορίαν.»

48

Τοιαῦτα τοῖς ὡμίλησε, καὶ ἦλθεν αὐτοὺς φέρων
ὅπου ἡ κατοικία του καὶ ἡ ἀνάπαυσίς του.
Ἦτον κ' ἐκείνη σπήλαιον, ἀλλ' ἐκ τῶν εὐρυτέρων,
μετ' ἀριθμοῦ λαμπρῶν στοῶν καὶ δωματίων πλείστου.
Καὶ εἴ τι, ἔνδον τοῦ μυχοῦ τῆς γῆς, τῶν λαμπροτέρων,
καθαρωτέρων ἐνταυτῷ καὶ σχήματος καλλίστου
φύεται, ἔλαμπεν ἐκεῖ· καὶ ἦν τὸ ἄντρον πλῆρες
κόσμων, ἀλλ' οὓς ἐποίκιλεν ἡ φύσις, οὐχὶ χεῖρες.

49

Ἐκεῖ δὲ δὲν ἀπέλειπε καὶ πλῆθος περιπόλων
προθυμωτάτων κ' εὐπειθῶν εἰς τὴν φωνὴν ἐκείνων.
Ἐστρώθη τράπεζ' ἀργυρᾶ, καὶ ἦν ἀκτινοβόλων
ἀγγείων βρίθουσα χρυσῶν, ἢ ἄλλων κρυσταλλίνων.
Ἀφ' οὗ δὲ ἀπεγεύθησαν τῶν ἐδεσμάτων ὅλων,
κ' ἐκόρεσε τὴν δίψαν του καθεὶς ἀφθόνως πίνων,
ὁ μάγος προσεφώνησε τοὺς ξένους ὁμιλήσας,
«Ἐπῆλθεν, εἶπεν ἡ στιγμὴ νὰ γίν' ἡ θέλησίς σας.

50

»Τὰ ἔργα, ἠκολούθησε, τὰς τέχνας τὰς δολίας
»μέχρι τινὸς γνωρίζετε τῆς ἀσεβοῦς Ἀρμίδας·
»ὅτ' ἦλθεν εἰς τὸ στράτευμα, καὶ πλείστους νεανίας
»εἰς τὰς ὑπούλους ἑαυτῆς παρέσυρε παγίδας.
»Ἐκ τούτου ἡ ἐπίβουλος προδότις τῆς ξενίας,
»μάθετε, τοῖς ἐπέβαλε δυσφόρους ἁλυσίδας,
»καὶ εἰς τὴν Γάζαν ἔπειτα ἐπέμφθησαν δεσμῶται·
»ἀλλὰ τοὺς ἠλευθέρωσαν ἐλθόντες στρατιῶται.

51

»Ἤδη καὶ τ' ἄλλ' ἀκούσατε· διότ' ἡ ἱστορία,
»μείνασα πᾶσιν ἄγνωστος, οὐδόλως διεδόθη.
»Ὡς ἔμαθεν ἡ μάγισσα πῶς ἡ ἐλευθερία
»εἰς τοὺς ἐντέχνως ὑπ' αὐτῆς κλαπέντας ἀπεδόθη,
»ἐδάγκανε τὰς χεῖράς της ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ,
»καὶ εἶπ', ἐν ᾧ τὸ πεῖσμά της δεινῶς ἐκορυφώθη·
»«Λοιπὸν νὰ ἐναμβρύνεται αὐτὸς θὰ ἠμπορέσῃ
»»νὰ λύσῃ πῶς κατώρθωσεν οὓς εἶχον ἐγὼ δέσει!

52

»»Ἂν ἄλλους ἠλευθέρωσε, δοῦλος αὐτὸς ἂς γίνῃ·
»»ἂν ἄλλους ἔσωσε δεινῶν, αὐτὸς δεινῶς ἂς πάθῃ.
»»Καὶ οὐδὲ τοῦτο μοὶ ἀρκεῖ. Οὐδεὶς μὴ ἀπομείνῃ
»»ἐκείνων, ὅστις τὴν ἐμὴν ὀργὴν νὰ διαλάθῃ.»
»Τοιαῦτα μερμηρίζουσα, ἐξύφαινεν ἐκείνη
»δόλον ὃν θέλετε εὐθὺς μετ' ἀπεχθείας μάθει.
»Εἰς τοῦ Ῥινάλδου βαίνουσα τὰ ἴχνη, πρὸς τῇ ὄχθῃ
»ἀφίχθη, ὅθεν ἡ μικρὰ φρουρά της ἐδιώχθη.

53

»Ἐκεῖνος δ' εἶχεν ἐκδυθῇ τὰ ὅπλα τὰ λαμπρά του,
»καὶ πανοπλίαν πενιχρὰν περιβληθῇ ἀπίστου,
»ἴσως νὰ κρύψῃ ἄγνωστα ποθῶν τὰ βήματά του
»ὑπὸ τὸ κάλυμμα στολῆς κοινῆς καὶ ἀγνωρίστου.
»Λαβοῦσα δὲ τὰ ὅπλ' αὐτή, εἰς πτώματος προσφάτου
»κορμὸν τὰ θέτει ἄκωλον, χωρὶς τῆς κεφαλῆς του,
»καὶ τὸν κορμὸν εἰς ῥύακα πλησίον θέτει τότε,
»οὗ ἔμελλον νὰ ἔλθωσιν οἱ Φράγκοι στρατιῶται.

54

»Τοῦτο δ' ἐδύνατο αὐτὴ εὐκόλως νὰ γνωρίζῃ,
»διότι εἶχε πανταχοῦ συχνοὺς τοὺς κατασκόπους,
»καὶ ἤξευρεν ἐκ τοῦ στρατοῦ τίς φεύγει, τίς γυρίζει,
»καὶ τῶν κινήσεων πασῶν τὰς ὥρας καὶ τοὺς τόπους.
»Καὶ ὁμιλίας συνεχῶς πλὴν τούτου συνηθίζει
»μετὰ πνευμάτων μυστικὰς νὰ ἔχῃ καὶ ἀτόπους.
»Δι' ὃ τὸ πτῶμα ἔθηκεν εἰς τοῦ νεροῦ τὸ χεῖλος,
»πρὸς τῆς κακοτεχνίας της τὰ τέλη καταλλήλως.

55

»Καὶ ὑπηρέτην ἔθηκε πλησίον νὰ φυλάττῃ,
»εἰς ἀρνακίδας πρὶν αὐτὸν ἐνδύσασα ποιμένος·
»καὶ τῷ ἐδίδαξε τὸ τί νὰ λέγῃ, πῶς νὰ πράττῃ.
»Ὁ δ' εἵπετο ταῖς ἐντολαῖς αὐτῆς ἐπισταμένως.
»Ἐκεῖνος σᾶς ὡμίλησε, καὶ οὕτως ἡ ἀπάτη
»τὰς ὑπονοίας ἔσπειρε, καὶ ῥήξεις ἑπομένως
»προὐκάλεσεν ἐν μέσῳ σας, καὶ παρ' ὀλίγον στάσις
»νὰ διαῤῥήξῃ τοὺς δεσμοὺς τῆς στρατιᾶς σας πάσης.

56

»Τοιοῦτ' οἱ πρῶτοι δόλοι της· ὅτ' εἶχε διατάξει
»τὸν τοῦ Ῥινάλδου θάνατον ὁ Βουλλιὼν ἐῤῥέθη,
»ἂν κ' ἡ κοινὴ πεποίθησις δὲν ἤργησε ν' ἀλλάξῃ,
»καὶ ἡ συκοφαντία της ταχέως ἀνῃρέθη.
»Τοιαύτ' ἡ σκευωρία της, ἡ πρώτη ἐν τῇ τάξει,
»καὶ εἰς αὐτὴν μετέπειτα δευτέρα προσετέθη.
»Ἤδη λοιπὸν ἀκούσατε κατόπιν τί συνέβη
»εἰς τὸν Ῥινάλδον, καὶ τὸ πᾶν ὡς τέλους πῶς ἀπέβη.

57

»Ὡς θηρευτὴς ἡ μάγισσα προσμένει τὸν ἀνδρεῖον
»εἰς πόρον ὃς διχοτομεῖ τὸ ῥεῦμα τοῦ Ὀρόντου.
»Ἐκεῖ σχισθεὶς, κ' ἐφ' ἑαυτὸν καμπτόμενος βραχίων,
»νῆσον ποτάμιον ἐντὸς ἐγκλείει τῶν στροφῶν του.
»Κατὰ τὴν ὄχθην ἵσταται τὴν ἀντιπέραν κίων,
»καὶ σκάφος ἀγκυροβολεῖ ἐγγὺς τῆς βάσεώς του.
»Τοῦ λίθου τὴν λευκότητα ἐκπεπληγμένος ἔγνω,
»καὶ ταῦτα χρυσοῖς γράμμασι κεχαραγμέν' ἀνέγνω·

58

»«Ὅστις ἂν ᾖς, ἂν θέλησις ἢ τύχη ὁδοιπόρου,
»»αἰτίαν ταύτας νὰ ἰδῇς τὰς ὄχθας σοὶ παρέχῃ,
»»ἐπὶ τὴν ἔκτασιν τῆς γῆς, ἀφ' ὅρου μέχρις ὅρο··
»»δὲν θ' ἀπαντήσῃς θαύματα οἷα ἡ νῆσος ἔχει.
»»Νὰ ἴδῃς θέλεις; Δι' αὐτοῦ διάβηθι τοῦ πόρου.»
»Ἀφρόνως οὗτος πείθεται, καὶ πρὸς τὸ σκάφος τρέχει.
»Ἦν δὲ μονόξυλον αὐτὸ, στενόχωρον ἐν γένει·
»διὸ ἀφεὶς τοὺς ὀπαδοὺς, μόνος αὐτὸς ἐμβαίνει.

59

»Περαιωθεὶς δὲ, νὰ ἰδῇ πόθον πολὺν ᾐσθάνθη·
»οὐδὲν πλὴν εἰς τὸ βλέμμα του ὧν ἤλπιζε παρέστη,
»ἢ μόνον ἄντρα, ὕδατα, χόρτα, φυτὰ καὶ ἄνθη,
»κ' ἐνόμισε τὴν φρένα του πῶς ἀπατᾷ ψευδές τι.
»Τοσοῦτον ὅμως ἐξ αὐτῆς τῆς ὄψεως ηὐφράνθη
»κ' ἐθέλχθη, ὥστε ἔλυσε τὸ κράνος του, καὶ ἔστη,
»καὶ μετ' ἀγαλλιάσεως τὸ μέτωπον ἐγείρων,
»τὴν δρόσον καὶ τ' ἀρώματα ἐδέχθη τῶν ζεφύρων.

60

»Ἐν τούτοις ἐκ τοῦ ποταμοῦ τὴν ἀκοήν του κρότοι
»νέοι προσβάλλουσι. Στραφὲν τὸ βλέμμα του ἐκεῖσε,
»βλέπει τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ, καὶ εἰς τὸ μέσον ὅτι
»δίναι πολλαὶ ἐστρέφοντο, κ' ἐθραύοντο στραφεῖσαι·
»καὶ κόμ' ὑπὲρ τὰ κύματα χρυσῆ ἐφάνη πρώτη,
»καὶ ὀφθαλμοὶ, καὶ παρειαὶ προέκυψαν φανεῖσαι.
»Μέχρι τοῦ στήθους νεανὶς καὶ τῶν μαστῶν προκύπτει,
»καὶ μέχρι τέλος τῶν μερῶν ἃ ἡ αἰδὼς καλύπτει.

61

»Ἐφαίνετο δὲ ὡς Θεὰ ἡ νύμφη ἐξ ἐκείνων
»αἵτινες πλάσμα σκηνικῆς εἰσὶ σκευοποιΐας.
»Δὲν εἶναι, ἂν καὶ φαίνεται, ἐκ τῶν ποτὲ Σειρήνων
»τὸ μορμολύκειον αὐτὸ φθοροποιοῦ μαγείας,
»Σειρήνων, ἃς κατῴκιζον οἱ μῦθοι τῶν Ἑλλήνων
»κατὰ τὴν ἐπικίνδυνον ἀκτὴν τῆς Τυῤῥηνίας.
»Ἐκείνων ἔχει πλὴν φωνὴν, ἐκείνων ἔχει κάλλη,
»καὶ θέλγουσα καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν, τοιαῦτα ψάλλει·

62

»«Ὦ νέοι, ὅτε μάϊος γλυκὺς σᾶς ἐπιτρέπῃ
»»ἄνθη νὰ στέφησθε καλὰ εἰς τῆς ζωῆς τὸ θέρος,
»»τὴν φρένα σας τὴν τρυφερὰν ψευδαρετῆς δὲν πρέπει
»»ν' ἀπομαραίνῃ σύννεφον, ἢ ψευδοδόξης ἔρως.
»»Μόνος σοφὸς ἐπὶ τῆς γῆς ὅστις τὸ τέρπον δρέπει,
»»καὶ συγκομίζει τοὺς καρποὺς τῆς ἡδονῆς ἐγκαίρως.
»»Τοιαῦτα κράζει πρὸς ὑμᾶς καὶ σᾶς διδάσκ' ἡ φύσις.
»»Μὴ εἰς αὐτὴν, μὴ κλείετε τὸν νοῦν καὶ τὰς αἰσθήσεις.

63

»»Μὴ ἡ νεότης νὰ περᾷ ἀφήνετε ἀφρόνως,
»»καὶ τ' ἄνθη τὰ ἐφήμερα τοῦ βίου μὴ πατῆτε.
»»Εἶσὶν ὀνόματα κενὰ καὶ ἦχος εἰσὶ μόνος
»»ὅ,τι ἀνδρία καὶ τιμὴ καὶ ἀρετὴ καλεῖται·
»»ἡ φήμη δ' ἧς κατακηλεῖ καρδιεγέρτης τόνος,
»»κ' ἣν οἱ ὑπέρφρονες θνητοὶ ὡραίαν ἐπαινεῖτε,
»»τί εἶναι εἰμὴ ὄνειρον, εἰμὴ σκιὰ ὀνείρου,
»»εἰμὴ ἠχὼ ἣν σβέννυσι πᾶσα πνοὴ ζεφύρου;

64

»»Πᾶσα γλυκεῖ' ἀπόλαυσις τὸ σῶμ' ἂς καθηδύνῃ,
»»καὶ τὰς αἰσθήσεις ἄφετε τροφὴν τῶν ἡδονῶν των.
»»Εἰς λήθην πᾶσα μέριμνα καὶ θλίψις καὶ ὀδύνη!
»»Μὴ τὸ παρὸν διὰ κακῶν ταράττετε μελλόντων.
»»Ἂς ἀπειλῶσ' οἱ οὐρανοί, ἂς ῥήγνυται πυρίνη
»»ἡ ἀστραπή των, καὶ βροχὴ ἂς πίπτῃ κεραυνῶν των.
»»Ἰδοὺ ζωὴ εὐφρόσυνος, σοφία ὑπερτάτη.
»»Αὐτὴν ἡ φύσις ἀγαπᾷ, διδάσκει κ' ἐπιτάττει.»

65

»Τοιαῦτα ψάλλ' ἡ ἀσεβής, κ' εἰς ὕπνον γοητεύει
»δι' ἐπῳδῶν βαρύνουσα τερπνῶν τὰ βλέφαρά του.
»Βραδέως δ' ἕρπων, ἐπ' αὐτὰ γλυκὺς ὁ ὕπνος ἔβη,
»καὶ περιέβαλεν αὐτὸν εἰς ἄλυτα δεσμά του,
»ὥστε οὐδὲ οὐράνιος βροντὴ δὲν τὸν σαλεύει
»ἀπὸ τῆς ἡσυχίας του, εἰκόνος τοῦ θανάτου.
»Τότε ἡ κακογόησσα κατέλιπε τὸ κῦμα,
»καὶ πνέουσα ἐκδίκησιν προῆλθε πρὸς τὸ θῦμα.

66

»Ἀλλ' ὅτε ἐπλησίασε, καὶ εἶδε πόσον πνέει
»ἡδέως, καὶ τὴν ὄψιν του ἠρέμα φαιδρυνθεῖσαν,
»κ' ἐφαίνοντ' ὡς μειδίαμα ἐκφράζοντες, ὡραῖοι
»οἱ κεκλεισμένοι ὀφθαλμοί, (τί ἀνοικτοὶ θὰ ἦσαν!)
»προσῆλθε καὶ ἐκάθησε, κ' ᾐσθάνθη νὰ ἐκπνέῃ
»ἐντός της τὴν φιλέκδικον, τὴν ἀπηνῆ της λύσσαν
»εἰς τὴν γλυκεῖαν ὄψιν του, κ' ἐπὶ τοῦ νέου κλίνει,
»ὡς τοῦ Ναρκίσσου ἡ μορφὴ παρίστατ' ἐπὶ κρήνῃ.

67

»Καὶ τὸν ἱδρῶτα ἔπειτα, ὅστις συχνὸς τὸν ῥαίνει,
»τὸ κάλυμμά της, ἐλαφρῶς λαμβάνουσ' ἀπομάττει.
»Τὸ μέτωπον τὸ φλέγον του ῥιπίζει κεκλιμένη,
»διότ' ἦν αὕτη θερινὴ ἡμέρα θερμοτάτη.
»Καὶ οὕτω (τίς ἐπίστευε;) ἀκτὶς κεκαλυμμένη
»τῶν κεκλεισμένων ὀφθαλμῶν, τὸν παγετὸν ταράττει
»καὶ διαλύει, ὅστις ἦν ἐντός της καθὼς λίθος,
»καὶ ἤδη ἔχει ἔρωτα ἀντ' ἔχθρας εἰς τὸ στῆθος.

68

»Κλάδους συμπλέξασα λυγῶν, καὶ ῥόδα μετὰ κρίνων,
»ἃ ἡ πλουσιοπάροχος ἐνταῦθα τρέφει φύσις,
»δι' ἄλλων κακοτεχνιῶν κρυπτῶν κ' ἐπικινδύνων
»κατασκευάζει ἐλαφρὰς ἀλλ' ἰσχυρὰς ἁλύσεις.
»Χεῖρας καὶ πόδας καὶ λαιμὸν κατέδεσεν ἐκεῖνον,
»ματαίας οὕτω πάσας του ποιοῦσα τὰς κινήσεις·
»κοιμώμενον δ' εἰς ὄχημα πετῶν τὸν μεταφέρει,
»καὶ ἀγνοοῦντα, ἐκ τῆς γῆς εἰς οὐρανὸν τὸν αἴρει.

69

»Μακρὰν τὸν μετεκόμισεν· ἀλλὰ δὲν ἐπιστρέφει
»εἰς Δαμασκὸν, ἢ ὅπου ἦν ὁ πύργος ὁ λιμναῖος·
»διότι πρὸς τὴν λείαν της ζηλοτυπίαν τρέφει,
»κ' ἐγκρύπτ' εἰς τὴν καρδίαν της τὸν ἔρωτα λαθραίως.
»Ὅπου σπανίως δ' ἢ ποτὲ θαλασσοπόρα λαίφη
»φαίνονται, τοῦ Ὠκεανοῦ ἐν μέσῳ τοῦ εὐρέως,
»πάσης γνωρίμου γῆς ἐκτὸς, εἰς βραχυτάτην νῆσον
»μεμονωμένην, φέρεται ὁ νέος κατοικήσων.

70

»Ἡ νῆσος δὲ, καὶ σύστημα τινῶν αὐτῇ γειτόνων,
»ἐπωνυμίαν ἔλαχεν ἐκ τῆς Εὐδαιμονίας.
»Ἦν ὅλως ἀκατοίκητος· παρίστα δ' ὄρους κῶνον,
»ἔχοντα δάσ' εἰς τὰς πλευρὰς καὶ εἰς τὰς ὑπωρείας.
»Ἀλλὰ κατὰ τοὺς πρόποδας διὰ πυκνῶν χιόνων
»ἐξαίφνης τὴν ἐκάλυψε τὸ τέρας τῆς μαγείας.
»Ἦν δὲ χλωρὰ ἡ κορυφή· καὶ λίμνην τὸ νησίον
»εἶχεν ἐκεῖ. Ἡ δ' ὕψωσεν οἶκον λαμπρὸν πλησίον.

71

»Εἰς ἔαρ ἀτελεύτητον, οἱ δύω ἐρημῖται
»τοῦ ἔρωτος, οὕτως ἐκεῖ συνέζων εὐφροσύνως.
»Τόσον θὰ ἔχετε λοιπὸν μακρὰν νὰ πορευθῆτε,
»καὶ ἐκ τοιαύτης φυλακῆς θὰ ἐξαχθῇ ἐκεῖνος.
»Ἐκ τῆς ἀγρύπνου δὲ αὐτῆς φρουρᾶς θενὰ σκεφθῆτε
»πῶς νὰ τὸν ἀποσπάσητε, καὶ διὰ τρόπου τίνος.
»Ἀλλ' ὅμως θενὰ εὕρητε τὸν βοηθήσοντά σας,
»καὶ ὅπλα χορηγήσοντα, καὶ ἀντιλήψεις πάσας.

72

»Ἐμπρός σας θὰ φανῇ, ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ ἀκόμη
»γυνή, τὴν ὄψιν νεαρά, τὰ ἔτη πλὴν πρεσβύτις.
»Θὰ τὴν γνωρίσετε. Μακρὰ ἐστὶν αὐτῆς ἡ κόμη,
»περὶ τὸ μέτωπον στρεπτή, ποικίλη δ' ἡ στολή της.
»Εἰς τὰ πελάγη δι' αὐτῆς θὰ σᾶς δειχθῶσ' οἱ δρόμοι·
»ἐστὶ δ' αὐτῆς ὑπὲρ πτερῶν ἀνέμου ἡ ταχύτης,
»καὶ ὑπὲρ ῥύμην κεραυνοῦ. Εὑρήσετ' ἐκεῖ δ' ἄλλην,
»ἥτις ὀπίσω ἀσφαλῶς θενὰ σᾶς φέρῃ πάλιν.

73

»Ὡς εἰς τοὺς λόφους φθάσετε, ὑπὸ τοὺς πρόποδάς των
»τερατωδῶν θ' ἀκούσετε συρίγματα δρακόντων,
»καὶ κάπρους ἐκεῖ θίγοντας τοὺς χαυλιόδοντάς των
»καὶ πλήθη θ' ἀπαντήσετε καὶ ἄρκτων καὶ λεόντων.
»Ἀλλὰ θ' ἀναχαιτίσετε εὐκόλως τὰς ὁρμάς των,
»ἐμπρός των τοῦτον στρέφοντες τὸν μαγικόν μου κόντον.
»Πλὴν νὰ εἰπῶ τὸ ἀληθὲς ὀφείλω, ἐνθυμίζων
»πῶς ἔστ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὁ κίνδυνος ὁ μείζων.

74

»Ἐνταῦθα ῥέει ποταμὸς διὰ διαυγεστάτων
»καὶ θελγουσῶν τὴν ὅρασιν ῥοῶν, ἀλλὰ παγκάκων.
»Ἐντὸς τῶν κρυσταλλίνων του καὶ δροσερῶν κυμάτων
»οὐσίας κρύπτει φοβερὰς φθοροποιῶν φαρμάκων.
»Ὅστις ἁπλῶς ἀπογευθῇ σταγῶνος τῶν ὑδάτων,
»εἰς ξένης μέθης σύμπτωμα ἐμπίπτων, γελᾷ ἄκων,
»καὶ οὕτω κορυφούμενος σκληρύνεται ὁ γέλως,
»ὥστ' ἐπιφέρει θάνατον ὀδυνηρὸν ὡς τέλος.

75

»Ὑμεῖς μὴ κατανεύσητε νὰ φέρητε τὰ χείλη
»εἰς τοῦτο τὸ θανάσιμον τῶν δαιμονίων πόμα.
»Ἐπίσης δὲ μηδ' ἡ τροφὴ μὴ σᾶς ἑλκύσ' ἡ φίλη,
»ἣν θέλετ' ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἰδῇ, εἰς χλόης στρῶμα.
»Προσέτι κ' εἰς τὸ θέλγητρον ἀντίστητε τὸ θῆλυ
»λιγυροφθόγγων γυναικῶν, καὶ τρυφηλῶν τὸ σῶμα.
»Κλείσατε ὦτα, ὀφθαλμούς, καὶ τῇ φωνῇ τῆς μοίρας
»πειθόμενοι, εἰσέλθετε εἰς τὰς μεγάλας θύρας.

76

»Ἐντός, περίβολος πολλῶν ὑπάρχει τειχισμάτων,
»εἰς ἀνεξίτητον πλοκὴν περικυκλῶν τὸ μέρος.
»Πλὴν θὰ σᾶς δώσω πίνακα, τοὺς γύρους του χαράττων,
»ὥστε νὰ τὸν διέλθητε εὐκόλως κ' ἐλευθέρως.
»Καὶ κῆπον ὁ λαβύρινθος ἐγκλείει περιφράττων
»τερπνόν, εἰς οὗ πᾶσαν σκιὰν λαλεῖ, νομίζεις, ἔρως.
»Ἐκεῖ εἰς τ' ἄνθη τὰ γλυκά, τὴν χλόην τὴν ὡραίαν
»θὰ εὕρετε καθήμενον ἐκεῖνον, καὶ τὴν νέαν.

77

»Ἄγνωστοι περιμείνατε· καὶ ὡς ἴδῆτ' ἐκείνην
»νὰ μακρυνθῇ τοῦ ἐραστοῦ, εὐθὺς ὡς χωρισθῶσι,
»φανῆτε, κ' εἰς τὰς ὄψεις του ἀσπίδ' ἀδαμαντίνην
»ἀνέχοντες προτείνατε, ἣν θέλω ἐγὼ δώσει·
»ὥστε κατοπτριζόμενος, νὰ ἴδῃ τὴν αἰσχύνην
»τῆς ἐκθηλύνσεως αὐτοῦ ὁποία καὶ ὁπόση·
»καὶ τότε ἡ συναίσθησις τῆς ταπεινώσεώς του
»θὰ ἐκριζώσῃ ἔρωτα ἀνάξιον ἐντός του.

78

»Δὲν ἔχω ἄλλο νὰ εἰπῶ οὐδ' ἄλλο νὰ προσθέσω,
»καὶ δύνασθε ν' ἀπέλθητε ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ.
»Τοῦ πολυπλόκου οἴκου της θενὰ εἰσέλθετ' ἔσω,
»ὅπου ὑπάρχει τις κρυπτὴ καὶ ἀφανὴς γωνία·
»καὶ δὲν μοὶ ἐπιτρέπεται οὐδὲ νὰ ὑποθέσω
»πῶς θὰ κωλύσῃ δύναμις ὑμᾶς οὐδὲ μαγεία.
»Οὐδὲ τὴν ἔλευσιν ὑμῶν (καλῶς καὶ τοῦτο οἶδα)
»νὰ προΐδῃ, τὴν ἄδειαν θὰ ἔχῃ ἡ 'Αρμίδα.

79

»'Ομοίως κ' ἡ ἀπέλευσις καὶ ἡ ἐπιστροφή σας
»ἀντίστασιν καὶ πρόσκομμα οὐδὲν θεν' ἀπαντήσῃ.
»'Αλλ' ὥρα ὕπνου· ἐπειδὴ ἅμα τὴν γῆν φωτίσας
»ὁ ἥλιος ἐς αὔριον, θενὰ σᾶς ἐξυπνίσῃ.»
Τοιαῦτα εἶπε, κ' ἔφερεν αὐτοὺς καθοδηγήσας
ὅπου τὴν νύκτα ἔμελλε νὰ τοὺς φιλοξενήσῃ.
Κ' ἔπειτ' αὐτοὺς καταλιπὼν εἰς σκέψεις καὶ μελήσεις,
ἀπῆλθεν εἰς τὴν κλίνην του ν' ἀναπαυθῇ ἐπίσης.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

1

Ἅμα δ' ἐπῆλθε τῆς χρυσῆς ἀνατολῆς ἡ ὥρα,
ἡ εἰς τὰ ἔργα, τῶν θνητῶν ἐγείρουσα τὸ γένος,
ὁ γέρων τοῖς ἐκόμισεν ἃ ὑπεσχέθη δῶρα.
Ἦσαν δ' ἡ ῥάβδος, ἡ ἀσπὶς, ὁ χάρτης γεγραμμένος.
«Τὸν δρόμον σας νὰ λάβητε καιρὸς, τοῖς εἶπε, τώρα,
»πρὶν ἢ αὐξήσ' εἰς ὀχληρὸν τοῦ καύσωνος τὸ στένος.
»Ἰδοὺ τὰ ὄργανα δι' ὧν θὰ δυνηθῆτε ὅλους
»νὰ καταπολεμήσητε τῆς πονηρᾶς τοὺς δόλους.»

2

Κ' ἐκεῖνοι ἡτοιμάσθησαν, ἀρτῶντες εἰς τὰ νῶτα
κ' εἰς τὴν ὀσφὺν ζωννύμενοι τὰ ὅπλα τὰ βαρέα.
Ἀκολουθοῦσι δ' εἰς ὁδὸν τὸν γέροντα, ἣν φῶτα
ἡμέρας δὲν φαιδρύνουσι· προβαίνοντες δὲ, νέα
χνη πατοῦσιν εἰς τὴν γῆν, ἐκεῖ ὅπου τὰ πρῶτα
χαράττοντας εἶχεν ἰδῆ αὐτοὺς ἡ προτεραία.
Ὡς δ' εἰς τὴν κοίτην ἔφθασαν τὴν κοίλην, τοὺς ἀφήνει,
«Φίλοι, τοῖς λέγει, χαίρετε. Πορεύθητ' ἐν εἰρήνῃ.»

3

Ἐναγκαλίζεται δ' αὐτοὺς ὁ ποταμὸς ἡδέως,
καὶ ἐπὶ τῶν κυμάτων του τοὺς φέρει καθὼς ῥέει,
ὡς σῶμα ὅταν ἐλαφρὸν σφενδονισθὲν βιαίως
εἰς ὕδωρ, ἀναδύεται, καὶ πάλιν ἐπιπλέει.
Εἰς τὴν ἀκτὴν δ' ἀπέθηκεν αὐτούς, κ' ἐκεῖ ταχέως
τὴν μέλλουσάν των ὁδηγὸν ἀπήντησαν οἱ νέοι.
Εἶδαν μικρὸν πλοιάριον, καὶ εἰς αὐτοῦ τὴν πρώρην
ἐγνώρισαν τὴν ἐκλεκτὴν ὑπὸ τῆς μοίρας κόρην.

4

Ἦν ἄφθονος ἡ κόμη της, κ' ἐκ τῶν χαριεστάτων,
ἡμέρων χαρακτήρων της ἀπέπνεε γλυκύτης.
Ὡς ἄγγελος ἐφαίνετο, κ' ἐξέῤῥει τῶν βλεμμάτων
φῶς, καὶ περιεβάλλετο ἀκτῖνας ἡ μορφή της·
τὴν δ' ὄψιν εἷλκε, συνεχῶς τὸ χρῶμα διαλλάττων,
νῦν ἐρυθρός, νῦν κυανοῦς αὐτῆς ὁ ἐπενδύτης,
τοσοῦτον, ὥστε πάντοτε ἀλλοῖον νὰ τὸν βλέπῃ
ὅταν συμβῇ τις ἐπ' αὐτὸν τὸ βλέμμα του νὰ τρέπῃ.

5

Ὁμοίως ἡ περιστερά, ἡ ὄρνις τῶν ἐρώτων,
φέρει πολύχροα πτερὰ ἐπὶ χρυσοῦ τραχήλου.
Δὲν λάμπουσι τὸ δεύτερον ὡς λάμπουσι τὸ πρῶτον
εἰς ἀντανάκλασιν φωτὸς παντοίου καὶ ποικίλου.
Νῦν μὲν ἀκτῖνας ῥίπτουσιν, ὡς ἄνθραξ πλήρης φώτων,
νῦν δὲ σμαράγδου ἔχουσι χροιάν, πρασίνου φύλλου,
καὶ νῦν τὰ δύω μίγνυνται εἰς ἓν ὡραῖον χρῶμα,
κ' ἡ μίξις των κατακηλεῖ καὶ καταθέλγει τ' ὄμμα.

6

«Ἔλθετε, εἶπ', εὐδαίμονες, ἐμβῆτε εἰς τὸ πλοῖον
»τὸ διαπορευόμενον τὸν πόντον ἐν εἰρήνῃ,
»ὃ ὑπ' ἀνέμων πάντοτε προπέμπεται οὐρίων,
»ᾧ πᾶν φορτίον ἐλαφρὸν, κ' ἡ θύελλα γαλήνη.
»Πᾶσαν στροφὴν καὶ κίνησιν οἰάκων καὶ ἱστίων
»πρωρεὺς αὐτοῦ ὁ Κύριος τῶν ὅλων διευθύνει.»
Ὡς εἶπε, καὶ ἁπλώσασα τὴν χεῖρα εἰς τὴν κώπην,
εἰς τὴν ἀκτὴν τὸ σκάφος της προσώρμησε κατόπιν.

7

Οἱ ξένοι δ' ὡς εἰσέβησαν, τὴν ἄγκυραν ἑλκύει
εὐθὺς ἐκείνη, ἀπωθεῖ τὴν παραποταμίαν,
λαμβάνει τὸ πηδάλιον, καὶ τὴν ὀθώνην λύει,
καὶ εὐθυώρως διοικεῖ τὴν θαλασσοπορίαν.
Τὸ ῥεῦμα δ' εἰς τὰ νῶτά του βαρύτατα ἰσχύει
νὰ φέρῃ πλοῖα, ἐπειδὴ ὠγκώθη τότε λίαν·
ἀλλ' ἦτον τὸ πλοιάριον ἐκ τῶν ἐλαφροτάτων,
εὐκόλως κ' ἐπὶ ἀβαθῶν φερόμενον ῥευμάτων.

8

Ταχεῖς ὑπὲρ τὸ σύνηθες, κολποῦντες τὰ ἱστία,
ἀπόγαιοι πρὸς τὴν ἀκτὴν οἱ ἄνεμοι φυσῶσι.
Ἠχεῖ τὸ κῦμα ὡς ἡ ναῦς τὸ διαιρεῖ ταχεῖα,
καὶ οἱ ἀφροὶ, λευκαίνοντες τὴν τρόπιν της, πηδῶσι.
Ἔφθασε δ' ὅπου ἔφερε τὰ ὕδατά του λεῖα
ὁ ποταμὸς, εἰς ἔκτασιν εὐρεῖαν ν' ἁπλωθῶσι,
καὶ ὅπου εἰς τὸ πέλαγος μιγνύμενος κενοῦται,
καὶ ἢ ἐξαφανίζεται, ἢ μόλις φανεροῦται.

9

Πλὴν μόλις τὸ θαυματουργὸν πλοιάριον ἀφίχθη
ὅπου τραχὺ ἐφέρετο τὸ πνεῦμα τῶν ἀβύσσων,
κ' εὐθὺς τὸ παραπέτασμα τῶν νεφελῶν ἠνοίχθη,
καὶ αἱ πνοαὶ κοπάσασαι τοῦ νότου, δὲν ἐφύσων.
Ἐπίπεδος καὶ ἱλαρὰ ἡ θάλασσα ἐδείχθη,
καὶ τὸ γλυκύ της πρόσωπον ἐγέλα ὑποφρίσσον.
Ὁ δ' οὐρανὸς, ὃν πάγκαλος ἐφαίδρυνεν αἰθρία,
ἐντός της κατωπτρίζετο καὶ τῇ προσεμειδία.

10

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔπλευσεν ἐμπρὸς τῆς Ἀσκαλῶνος
τὸ σκάφος πρὸς τ' ἀριστερὰ, στρεφόμενον δυσμίως.
Τὴν Γάζαν εἶδεν ἔπειτα. Ἦν δὲ ἡ Γάζα μόνος
λιμὴν, ὁπότ' ἐξέπεσε τῆς πρώτης της ἰσχύος
πόλις λαμπρὰ καὶ ἔνδοξος τοῦ παλαιοῦ αἰῶνος,
κ' ἔλαβ' ἐκεῖνος τὴν ἰσχὺν καὶ τ' ὄνομα ὁμοίως.
Καθὼς δὲ ἄμμου, αἱ ἀκταὶ ἀνθρώπων ἦσαν πλήρεις,
οἵτινες τὰς ἐκάλυπτον ἐν ὅπλοις καὶ ξιφήρεις.

11

Σειρὰς σκηνῶν πολυπληθῶν ὡς τοῦ ἐσχάτου χείλους
τοῦ πόντου παρετήρησαν ἐκεῖνοι κ' ἡ παρθένος·
καὶ εἶδον ἀναμὶξ πεζοὺς κ' ἱππεῖς ἀλλεπαλλήλους
ἄνω καὶ κάτω, μεταξὺ φρουρίου καὶ λιμένος·
καὶ μετ' αὐτῶν ἐλέφαντας καὶ φορτηγοὺς καμήλους,
ὡς εἰς τὴν ἄμμον ἔθετον τοὺς πόδας ἐσκεμμένως.
Καὶ τούτων ἐμπρὸς ἔβλεπον εἰς τὸν βαθὺν λιμένα
πλοῖα εὐθέτως κείμενα, κ' ἠγκυροβολημένα.

12

Ἕτεραι νῆες ἔτεινον κατάλευκα ἱστία,
ἄλλαι ταῖς κώπαις ἔπληττον τὴν θάλασσαν προχείροις.
Κ' εἰς πλεῖστα μέρη ἤφριζεν ἡ πεδιὰς ἡ λεία,
ἣν ἔσχιζον τὰ ἔμβολα καὶ αἱ πυκναὶ τριήρεις.
Εἶπε δ' ἡ κόρη πρὸς αὐτούς· «Ἐστὶν ἡ παραλία
»κ' ἡ πόλις καὶ ἡ πεδιὰς ἀπίστων εἰσὶ πλήρεις.
»Καὶ ὅμως τὰς δυνάμεις του ὁ τύραννος ἀπέχει
»πολὺ νὰ τὰς συνήθροισε, καὶ πάσας νὰ τὰς ἔχῃ.

13

»Ἐκ τῆς Αἰγύπτου, κ' ἐκ τῆς γῆς τῆς εἰς αὐτὴν πλησίας
»ταύτας συνήγαγε· τὰς δὲ μακρόθεν περιμένει,
»διότι ἐπ' ἀνατολῆς καὶ ἐπὶ μεσημβρίας
»ὑπάρχ' ἡ ἐπικράτεια αὐτοῦ ἐκτεινομένη.
»Ἐλπίζω πλὴν νὰ ἔλθωμεν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας
»πρὶν ἐκστρατεύσωσιν αὐτὸς κ' οἱ ἄλλοι συνηγμένοι·
»αὐτὸς, ἢ εἴ τις παρ' αὐτοῦ εἰς τῶν μαχῶν τὰ μέρη
»ἐντολοδόχος ἐκπεμφθῇ τὸ στράτευμα νὰ φέρῃ.»

14

Λέγει, καὶ, ὡς ὁ ἀετὸς τὰς πτέρυγας ταννύων
περᾷ ἐν μέσῳ τῶν πτηνῶν τῶν ὑποδεεστέρων,
καὶ τόσον εἰς τὸν ἥλιον ἀνίπταται πλησίον,
ὥστε τις μάτην τὸν ζητεῖ ἐν μέσῳ τῶν αἰθέρων,
ὁμοίως καὶ τὸ πλοῖόν των διὰ τῶν ἄλλων πλοίων
διέρχεται, ὥς τι πτηνὸν ἐκ τῶν ταννυσιπτέρων·
οὐδὲ φοβεῖται δίωξιν, ἢ ἄλλον τῶν κινδύνων,
κ' ἦν ἤδη ἐκτὸς ὄψεως κ' ἐκτὸς λαβῆς ἐκείνων.

15

Ἤδη τὴν Ῥάφιαν περᾷ, τὴν πόλιν τῆς Συρίας,
ἣν πασῶν πρώτην ἀπαντᾷ ὁ ἐξ Αἰγύπτου πλέων.
Τῆς Ῥινοκέρας ἔπειτα περᾷ τὰς παραλίας,
ἀφόρους, ἃς ὁ ἥλιος ξηραίνει κατακαίων.
Ἔπειτα δ' ὄρος φαίνεται ἐκ τῆς ἐπιφανείας
τοῦ ὕδατος τὴν κορυφὴν ὑψοῦν, κ' ἐντὸς βαθέων
πυθμένων ὑποβρύχιον τὸν πρόποδά του βρέχον,
τοῦ Πομπηΐου δὲ ἐντὸς τὸν τάφον περιέχον.

16

Τὴν Δαμιάττην βλέπουσι, καὶ δι' ἑπτὰ στομίων
ὁ Νεῖλος βαθυκύμαντος πῶς φέρεται, προχύνων
τὸν φόρον εἰς τὴν θάλασσαν ναμάτων οὐρανίων,
καὶ δι' αὐλάκων μὲν στενῶν, πλὴν παμπληθῶν ἐκείνων.
Τὴν πόλιν δὲ μετέπειτα παρήλασε τὸ πλοῖον
ἣν μέγας Ἕλλην ἔκτισεν εἰς οἴκησιν Ἑλλήνων,
ὡς καὶ τὴν Φάρον, νῆσον πρὶν, μακρὰν τῆς γῆς κειμένην,
ἀλλ' ἤδη μετὰ τῆς ἀκτῆς αὐτῆς συνεχομένην.

17

Κρήτην καὶ Ῥόδον πρὸς βοῤῥᾶν μακρὰν δὲν διακρίνει,
καὶ πλέει πρὸς τῇ Ἀφρικῇ, ἧς τὰ ἐπὶ θαλάσσης
πλούσια ἦσαν κ' εὔφορα· ἀλλ' ἐνδοτέρω σμήνη
τεράτων ἦσαν εἰδεχθῶν, καὶ ἔρημοι ἐκτάσεις.
Παρῆλθε τὴν Μαρμαρικὴν, καὶ ὅπου ἡ Κυρήνη
παρίστα πέντε πόλεων εἰς τὴν ἀκτὴν Ὀάσεις.
Ἐνταῦθα ἡ Πτολεμαῒς, καὶ ἔπειτα ἡ Λήθη
παρέστη εἰς τὰς ὄψεις των, ἣν ψάλλουσιν οἱ μῦθοι.

18

Ἡ μείζων Σύρτις φαίνεται, πρὸς ἣν ὁ ναύτης φρίττει,
ἀλιτενής, καὶ οὐ μακρὰν τῆς ὄχθης ὑψουμένη.
Ἡ ἄκρα τοῦ Ἰουδαχοῦ τὴν ὅρασίν των πλήττει,
καὶ ἡ διώρυξ δι' αὐτῆς τῆς Μάγρας διαβαίνει.
Ἤδη προκύπτ' ἡ Τρίπολις, ἀπέναντ' ἡ Μελίτη,
ἀλλ' αὐψής, καὶ ὄπισθεν τοῦ πόντου κρυπτομένη.
Παρὰ τὰς Σύρτεις τὰς λοιπὰς καὶ κατὰ τὰ πελάγη
εἶν' ἡ Ἀλξέρβη, ἣν ποτὲ κατῴκουν λωτοφάγοι.

19

Παρὰ τὴν κοίλην δὲ ἀκτὴν ἐγείρεται ἡ Τύνις,
ἧς οἱ λιμένες κλείονται διὰ διπλῶν ὀρέων,
ἡ Τύνις, πλήρης θησαυρῶν καὶ ὑψηλοφροσύνης,
τῶν πόλεων τῶν Λιβυκῶν ἡ ἐγνωσμένη πλέον.
Ἡ Σικελία δ' ἔπειτα πρὸς δεξιὰν ἐκείνης
αἰρόμενον ἐδείκνυε μακρὰν τὸ Λιλιβαῖον.
Προσέτ' εἰς τοὺς συντρόφους της κατέδειξεν ἡ νέα
ποῦ ἄλλοτε ἡ Καρχηδὼν ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαία.

20

Ἐνταῦθα ἦν ἡ Καρχηδών. Ἡ ὄχθη δὲν φυλάττει
οὐδ' ἴχνος ἔσχατον αὐτῆς ἐξ ὅτου ἦν μεγάλη.
Αἱ πόλεις ἀποθνήσκουσι καὶ θνήσκουσι τὰ κράτη,
κόνις καὶ χόρτος τὰς πομπὰς καὶ δόξας περιβάλλει,
καὶ,—ὢ ὑπεροψίας μας, ὢ τύφλωσις ἐσχάτη!—
ὁ ἄνθρωπος ὁ μάταιος ὅτι θνητὸς ἀσχάλλει!
Εἰς τὴν Βισέρταν φθάνουσι· τὸ πλοῖον δὲ προὐχώρει,
κ' ἐντὸς ὀλίγου τῆς Σαρδοῦς διέκρινον τὰ ὄρη.

21

Διέκρινον τοὺς Νουμιδοὺς, ὧν ἦν νομὰς ἡ φύσις
ποιμένων, ἀσταθεῖς σκηνὰς εἰς τὰς βοσκὰς πλανώντων.
Βουγίαν καὶ Ἀλγέριον, πειρατικὰς οἰκήσεις,
καὶ τὴν Ὠράνην ἔγνωσαν προσέτ' εἰς τὸν ὁδόν των.
Τὴν Τιγγιτάναν ἔπειτα παρέπλευσαν ἐπίσης,
γῆν ἐλεφάντων, καὶ τροφὸν πανθήρων καὶ λεόντων.
Φὲζ καὶ Μαρόκκον νῦν εἰσὶν ὅπου ἐκείνη ἦτον,
καὶ ἡ Γρενάδα ἵσταται μακρὰν ἀπέναντί των.

22

Φθάνουσιν ὅπου θάλασσα εἰς θάλασσαν ἐκβάλλει,
εἰς ἣν ὁ μῦθος ἔλεγεν ὁδὸν τοῦ Ἡρακλέους·
καὶ ἴσως ἦτον ἄλλοτε μία ξηρὰ μεγάλη,
κ' ἐσχίσθη δίχα ἔπειτα εἰς χρόνους παναρχαίους.
Τὴν Κάλπην ἔχ' ἡ μί' ἀκτὴ, Ἀβίλαν δὲ ἡ ἄλλη,
ἀφ' οὗ ἀπεχωρίσθησαν εἰς σπαραγμοὺς βιαίους,
καὶ τοῦτο ἔστιν Ἀφρικὴ, ἐκεῖνο δ' Ἱσπανία.
Τῆς σφαίρας ἡ ἀνατροπὴ τοιαύτ' ἦν ἡ σπανία.

23

Τέταρτον ἤδη τοῦ φωτὸς ὁ δίσκος βασιλεύει
ἀφ' ὅτου εἶχεν ἄγκυραν τὸ σκάφος ἀνασπάσει.
Οὐδὲ στιγμὴν δ' εἰς ἄσυλον λιμένος δὲν εἰσέβη,—
οὐδ' ἦτον ἀναγκαῖον,—πρὶν μέχρις αὐτοῦ νὰ φθάσῃ.
Καὶ ἤδη διὰ τοῦ πορθμοῦ πλησίστιον διέβη,
καὶ πλέ' εἰς τὸν Ὠκεανὸν, ἐν ἀχανεῖ θαλάσσῃ.
Ἂν τόση εἶν' ἡ ἔκτασις τῶν μεσογείων πόντων,
ὁποία ἔσται ἡ τῶν γῆν ἐν ἑαυτοῖς κλειόντων!

24

Ἐξέλιπον κ' ἐσβέσθησαν ὀπίσω τῶν κυμάτων
ἡ Γάδη, κ' εἴ τις παρ' αὐτῇ ἑτέρα πόλις ἦτον·
κ' αἱ γαῖαι μακρὰν ἔμειναν καὶ τὰ παράλιά των,
καὶ ἦν ὁ πόντος τ' οὐρανοῦ, τοῦ πόντου δ' οὗτος γείτων.
Ὁ δὲ Οὐβάλδος ἔλεγε· «Σὺ ἥτις δι' ὑδάτων
»ὡς τώρα καθωδήγησας ἡμᾶς ἀτελευτήτων,
»εἰπὲ ἂν ἔτι ἔχωμεν καὶ θάλασσαν ἑτέραν,
»καὶ οἰκουμένη ἄλλη γῆ ὑπάρχῃ ταύτης πέραν.»

25

«Ὁ Ἡρακλῆς, ἀπήντησεν, ἀφ' ὅτου τῆς Λιβύης
»τὰ τέρατα ἀπέκτεινε, καὶ τὰ τῆς Ἱσπανίας,
»καὶ τρόπαια ἐν τοῖς ὑμῶν ἀνήγειρε χωρίοις,
»ἀπέσχετο τῆς τολμηρᾶς Ὠκεανοπλοΐας,
»ἔστησε κίονας ἐκεῖ, καὶ ἐν στενοῖς ὁρίοις
»τῆς ἀνθρωπίνης ἔκλεισε τὸν κύκλον διανοίας.
»Ἀλλ' ὑπερέβη ἔπειτα τὰς ἐγερθείσας στήλας
»ὁ πολυμίτυς Ὀδυσσεὺς, γνώσεις ποθῶν ποικίλας.

26

»Καὶ ὑπερβὰς μὲν τοὺς σταθμοὺς, ἐπὶ τοῦ ἀπεράντου
»ὑγροῦ πεδίου ἥπλωσε τὰς κώπας τὰς θρασείας·
»πλὴν ψεύδων ὁ Ὠκεανὸς τὴν πεῖραν τὴν μακράν του,
»τὸν κατεβρόχθισε, κ' ἐντὸς τῆς κοίτης τῆς βαθείας
»ἐγκεκρυμένος ἔμεινεν αὐτὸς καὶ τὸ συμβάν του,
»καὶ οὐδ' ἐγνώσθη πώποτε ὑπὸ τῆς ἱστορίας.
»Ἂν δ' ὑπ' ἀνέμων ἄλλος τις ἐκεῖ ἐσφενδονίσθη,
»ἐκεῖθεν δὲν ἐπέστρεψεν, ἀλλὰ κατεποντίσθη.

27

»Σχίζομεν πόντον ἄγνωστον, κ' εἰς ταύτας τὰς θαλάσσας
»πολυπληθεῖς ὑπάρχουσι διεσπαρμέναι νῆσοι.
»Δὲν εἶναι ἀκατοίκητοι. Ὡς εἰς τὰ κλίματά σας,
»κ' εἰς τὴν γῆν εἶναι τὴν ἐκεῖ ἡ εὐφορία ἴση.
»Εἰσὶν ἀρότρου δεκτικαὶ αἱ γαῖαι, καὶ εἰς πάσας
»ὁ ἥλιος τὴν γόνιμον ἰκμάδα ἀναπτύσσει.»
Ὁ δ' ἐπερώτησε· «Καὶ τίς τοῦ κόσμου τοῦ ἀγνώστου
»ὁ νόμος τῆς διαίτης του καὶ ὁ τῆς πίστεώς του;»

28

Καὶ εἶπ' ἐκείνη· «Ἔχουσι θρησκείαν ἄλλοι ἄλλην,
»ἕτερα ἤθη ἔχουσι, καὶ τὰς φωνὰς ἑτέρας.
»Θηρίων λάτρεις εἶν' οἱ μὲν, οἱ δὲ εἰς τὴν μεγάλην
»μητέρα δέονται, τὴν γῆν, καὶ ἄλλ' εἰς τοὺς ἀστέρας
»καὶ εἰς τὸν ἥλιον. Πολλοὶ δ' εἰσὶ βδελυροὶ πάλιν,
»τροφὰς παρατιθέμενοι τὰς ἀπαισιωτέρας·
»κ' ἐν γένει, τούτων τῶν χωρῶν τ' ἀπῳκισμένα πλήθη
»εἰσὶ τὴν πίστιν ἀσεβῆ, καὶ βάρβαρα τὰ ἤθη.»

29

Καὶ μετ' ἐκπλήξεως αὐτὸς ἠρώτησε μεγίστης·
«Οὕτω λοιπὸν ὁ πάνσοφος Θεὸς τῆς ἀληθείας
»νὰ πέσῃ οὔ τις εὐδοκεῖ ἀκάλυπτος ἀκτίς της
»εἰς τοῦ ἡμίσεος τῆς γῆς τὰς χώρας τὰς εὐρείας;»
Ἡ δ' εἶπεν· «Ὄχι· κ' εἰς αὐτοὺς θὰ εἰσαχθῇ ἡ πίστις
»τοῦ Πέτρου, μετὰ τῶν τεχνῶν, καὶ τῆς λοιπῆς παιδείας.
»Οὐδὲ θὰ εἶναι πάντοτε, ὡς μέχρι τοῦδε ἦτον
»ἐν μέσῳ σας ἀπόστασις ὁδῶν ἀτελευτήτων.

30

»Ἔσται καιρός. Ὁ φημιστὸς τοῦ Ἡρακλέους ὅρος
»ὄνομα ἔσται μάταιον, καὶ μῦθος τῶν πλεόντων,
»καὶ γνώριμος τῶν θαλασσῶν ὁ ἀσυνήθης πόρος,
»καὶ δι' ὑμῶν περίφημα τὰ κράτη τῶν χωρῶν των·
»κ' εὐτολμοτάτη ναῦς ὑμῶν θὰ φέρῃ ποντοπόρος
»τὴν δόξαν σας περὶ τὴν γῆν ἐφ' ἅπαντα τὸν πόντον,
»καὶ κύκλω ἡ πορεία της ἐπὶ τῆς ὑδρογείου
»ἐφάμιλλος τῆς τροχιᾶς θὰ εἶναι τοῦ ἡλίου.

31

»Εἷς ἐξ ὑμῶν, ἀτρόμητος, ἐκ Λιγυρίας πρῶτος
»τὸ ἄγνωστον καὶ ἄστατον θεν' ἀψηφήσῃ κῦμα,
»καὶ οὐδ' ἀνέμων ἀπειλαὶ ἢ τρικυμίας κρότος,
»οὐδ' ἄξενος Ὠκεανὸς, οὐδὲ νοσῶδες κλίμα,
»οὐδ' εἴ τι ἄλλο φοβερὸν νομίζεται εἰκότως
»τοῖς πλέουσ' εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ κίνδυνος, ἢ δῆμα,
»οὐδὲν τὸν ὑψηλόφρονα ἐκεῖνον θέλει πείσει
»τὸ εὐρὺ πνεῦμά του ἐντὸς Ἀβίλης νὰ ἐγκλείσῃ.

32

»Εἰς ἄλλου πόλου εὕρεσιν, εἰς ἄλλας παραλίας
»θέλεις, Κολόμβ', εὐδαίμονα ἱστί' ἀναπετάσει,
»ὥστε ἡ φήμ', ἡ ἔχουσα τὰς πτέρυγας χιλίας
»καὶ χίλια τὰ ὄμματα, δὲν θέλει σὲ προφθάσει.
»Τῶν Βάκχων καὶ τῶν Ἀλκειδῶν ἂς ᾄδῃ τὰς στρατείας.
»Θέλει ἀρκέσει περὶ σοῦ ἐλάχιστον ἂν ᾄσῃ·
»διότι τὸ ἐλάχιστον αὐτὸ ἀφετηρίαν
»θὰ δώσῃ κ' εἰς τὴν ποίησιν καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν.»

33

Τοιαῦτα λέγει, θέουσα εἰς τὸ ὑγρὸν πεδίον,
καὶ πρὸς τὴν δύσιν προχωρεῖ, καὶ κάμπτει πρὸς τὸν νότον.
Καὶ εἶδεν ὅταν ἔκλινεν ὁ ἥλιος ὁ δύων,
καὶ πάλιν τοῖς ἀνέτειλεν ἡμέρα κατὰ νῶτον.
Ὡς δὲ ἀκτίνων ἡ αὐγὴ καὶ ῥόδων αἰθερίων
ἐστρώννυε τῶν οὐρανῶν τὴν πύλην κατὰ πρῶτον,
ἐφάνη ὄρος πόῤῥωθεν τοῦ ὕδατος προκύπτον,
καὶ νέφος ἐπεκάθητο τὴν κορυφήν του κρύπτον.

34

Καὶ προχωροῦντες, καθαρῶς τὴν κεφαλήν του εἶδον
ἤδη τῶν τελευταίων της νεφῶν ἀπαλλαγεῖσαν.
Ὀξεῖαν εἶχε κορυφὴν, ὡς ἦν τῶν Πυραμίδων,
καὶ πρὸς τὰ κάτω ἦν εὐρὺ, καθὼς ἐκεῖναι ἦσαν·
κ' οἷον καπνὸν ἀνέπεμπε μετὰ πυρὸς ἀτμίδων,
ὡς τὸ ποτὲ τὸν γίγαντα Ἐγκέλαδον ἐγκλεῖσαν,
καπνοὺς ἐξερευγόμενον δι' ὅλης τῆς ἡμέρας,
καὶ φλόγας διὰ τῆς νυκτὸς φυσῶν πρὸς τοὺς ἀστέρας.

35

Ἰδοὺ, ἀνακαλύπτεται ὁμὰς νησίων ἄλλη,
πλὴν ταπεινῶν. Οὐδὲν αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς κῶνον.
Ἦσαν μακαριότητος διαίτημα, κ' ἐκάλει
ἡ ἀρχαιότης οἴκησιν αὐτὰ τῶν εὐδαιμόνων.
Ἐφρόνουν πῶς ὁ οὐρανὸς τὰ ἀγαπᾷ, πῶς θάλλει
ἐκεῖ πᾶν ἄνθος, πῶς ἡ γῆ παράγει ἄνευ πόνων,
ἀνάροτος, καὶ οἱ καρποὶ εἰς τὴν ὡραίαν χώραν
πῶς αὐτομάτως φύονται, καὶ φθάνουσιν εἰς ὥραν.

36

Ἐκεῖ βεβαίους τοὺς καρποὺς κατόπιν τῶν ἀνθέων
φέρ' ἡ ἐλαία· ὁ κορμὸς ὁ κοῖλος φέρει μέλι.
Μετὰ τερπνῶν ψιθυρισμῶν ὁ καταῤῥάκτης ῥέων,
ἡδέα, γονιμοποιὰ τὰ ὕδατά του στέλλει,
καὶ δροσοφόρος ζέφυρος ἐκ τῆς θαλάσσης πνέων,
τοὺς καύσωνας τοῦ θερινοῦ ἡλίου καταστέλλει.
Ἐνταῦθα τὰ Ἠλύσια φημίζονται πεδία,
ἐνταῦθα ἡ περίπυστος Μακάρων κατοικία.

37

Ἐνταῦθα σπεύδ' ἡ ὁδηγὸς τὴν σιωπὴν νὰ λύσῃ·
«Ἰδού, τὸ τέρμα σας ἐγγύς, καὶ ἡ ὁδός σας λήγει.
»Αὗται, ἃς βλέπετε, εἰσὶν αἱ τῶν Μακάρων νῆσοι,
»ὧν φήμη παρ' ὑμῖν πολλή, βεβαία πλὴν ὀλίγη..
»Κ' εἰσὶ μὲν εὔφοροι, καλαί, ὡς αὕτη τὰς κηρύσσει,
»ἀλλ' ἐν τοῖς μύθοις τὸ ψευδὲς τῷ ἀληθεῖ ἐμίγη.»
Ταῦτα δ' εἰποῦσα, ἔστρεψεν ἀμέσως τὸ ἱστίον
πρὸς τὸ ἐγγύτερον αὐτῶν τῶν δέκα νησιδίων.

38

Τῇ εἶπε δὲ ὁ Κάρολος· «Ἂν ἐγχωρῶσι, κόρη,
»τὰ ἔργ' ἃ ἀνελάβομεν, ὁ ἱερὸς σκοπός των,
»νὰ θέσω εἰς τὴν στερεὰν τὸν πόδα μου συγχώρει,
»νὰ λάβω γνῶσιν τῶν ἀκτῶν ἐκείνων τῶν ἀγνώστων,
»καὶ τοὺς κατοίκους νὰ ἰδῶ, καὶ νὰ ἰδῶ οἱ ὅροι
»τίνες τῆς πίστεως αὐτῶν, καὶ τῆς ὑπάρξεώς των·
»ὥστε εἰς ὅσους ἂν αὐτῶν ἀναπολῶ τὴν μνήμην,
»φθονοῦντες νὰ μ' ἀκούωσι νὰ λέγω· «Ἐκεῖ ἤμην.»

39

«Ἐπαινετὸς ὁ πόθος σου, ἀπήντησεν ἐκείνη,
»ἀλλ' ἱκανοποιήσεως αὐτοῦ δὲν ἔχω τρόπον,
»διότι ψήφισμ' αὐστηρὸν θεόθεν ἀντιτείνει,
»πρὸς ὃ οὐδὲν ἰσχύουσιν οἱ πόθοι τῶν ἀνθρώπων.
»Ἡ ὥρα ἡ θεόγραπτος δὲν ἦλθε, τοῦ νὰ γίνῃ
»ἡ ἀνακάλυψις αὐτῶν τῶν εἱμαρμένων τόπων·
»οὐδὲ σᾶς ἐπιτρέπεται νὰ φέρητε εἰδήσεις
»ἐκ τῶν χωρῶν ἃς κρύπτουσιν ἡ θάλασσα κ' ἡ δύσις.

40

»Ἐκ μόνης θείας χάριτος ὑμῖν παρεχωρήθη
»εἰς ταῦτα τ' ἀπροσπέλαστα πελάγη νὰ προβῆτε,
»ὅπου ὁ σύντροφος ὑμῶν εἰς τὰ δεσμὰ ἐδλήθη,
»κ' ἐθελοδούλως εἰς τῆς γῆς τὸ ἔμπαλιν κρατεῖται.
»Τοῦτο ἀρκεῖ. Τῶν εὐσεβῶν χρεῶν σας ἔσται λήθη,
»τῆς τύχης ἔσται πρόκλησις ἀνώτερ' ἂν ζητῆτε.»
Εἶπε, καὶ συνιζάνουσα ἡ νῆσος τοῖς ἐφάνη·
ἡ μετ' αὐτὴν δ' ἐφαίνετο πῶς αὔξησιν λαμβάνει.

41

Τὰς εἶδον δὲ πῶς ἔμενον ὀπίσω κατὰ στίχον,
εἰς προϊούσας φεύγουσαι πρὸς ἕω ἀποστάσεις·
σχεδὸν ἐξ ἴσου ἕκασται ἑκάστων πῶς ἀπεῖχον,
ἔχουσ' εὐρεῖς βραχίονας ἐν μέσῳ των θαλάσσης.
Εἰς τὰς ἑπτὰ, ἐφαίνοντο οἰκοδομαὶ, καὶ τοίχων
περίβολοι, καὶ κάτοικοι, κ' ἐμφύτευτοι ἐκτάσεις.
Τρεῖς δ' ἦσαν ὅλως ἔρημοι, καὶ ἦσαν κατοικία
τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση των εἰς ἄγρια θηρία.

12

Μέρος ὑπάρχει ἀφανὲς εἰς τῆς ἐρημοτέρας
τὸ χεῖλος τὸ πολύκαμπτον, κυρτούμενον βαθέως.
Πρὸς δεξιὰν καὶ πρὸς λαιὰν διπλοῦν προέχει κέρας,
καὶ ἀποκλείει σκόπελος τὸ στόμιον βεβαίως.
Τὸ μέτωπόν του πρὸς ἐντὸς ὁρᾷ, τὸ δ' ἄλλο πέρας
κωλύει τὸν Ὠκεανὸν νὰ εἰσορμᾷ βιαίως.
Ἔνθεν δὲ κ' ἔνθεν κορυφαὶ χωροῦσ' εἰς ὕψος ὄρους,
σημεῖα πορωνεύοντα εἰς τοὺς θαλασσοπόρους.

13

Ὕδωρ ἀκύμαντον ἐντὸς κοιμᾶται τοῦ λιμένος,
καὶ μέλαν δάσος σκοτεινὸν τὴν ὄχθην περιέχει.
Κοιλοῦται σπήλαιον ἐκεῖ. Κισσὸς εἶν' ἐστρωμένος
ἐπὶ τοὺς τοίχους, καὶ πηγὴ καλὴ τὸ διαβρέχει.
Ἐκεῖ δεσμὸς ἀπόγαιος εἶν' ἄγνωστος καὶ ξένος,
οὐδ' ἀπαυδήσασα ἡ ναῦς ἀγκύρας χρείαν ἔχει.
Ἐκεῖ ἡ κόρ' ἡ ἔμπειρος τὸ σκάφος της κατάγει,
κ' εἰς τὸν ἱστὸν τὰ χαλαρὰ ἱστία της συνάγει.

14

«Τὸν τοῖχον, λέγει, βλέπετε τὸν ὑψηλὸν ἐκεῖνον,
»ὑφ' οὗ ἡ ἄκρα τοῦ βουνοῦ αὐτοῦ περιστοιχεῖται;
»Ἐκεῖ ἐν μέσῳ ἡδονῶν καὶ πότων εὐφροσύνων
»ὁ στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ ἐν ὀκνηρίᾳ κεῖται.
»Ἅμα τὸ πρῶτον φῶς φανῇ τῶν πρωϊνῶν ἀκτίνων,
»τότε νὰ σπεύσητε. Καιρὸς θὰ εἶναι ν' ἀναβῆτε.
»Μὴ σᾶς ταράττῃ ἄτοπος ἀνυπομονησία.
»Ἡ ὥρα μόν' ἡ πρωϊνὴ ἔσται ὑμῖν αἰσία.

45

»Ἐν ὅσ' ὁ ἥλιος χρυσοῖ τὴν γῆν ἀκόμη δύων,
»νὰ φθάσετ' ἔχετε καιρὸν κατὰ τὰς ὑπωρείας.»
Κ' ἐκεῖνοι, πόθου ἔμπλεοι, κατέλιπον τὸ πλοῖον
εἰς τὴν φωνὴν τῆς εὐγενοῦς αὐτῶν ὁδηγητρίας,
καὶ ἐπὶ λείας τῆς ὁδοῦ διῆλθον τὸ πεδίον,
μὴ αἰσθανθέντες κάματον ἐκ τῆς ὁδοιπορίας.
Εἰς δὲ τὸ πέρας ἔφθασαν τῆς ὁμαλῆς των τρίβου
ὁ δίφρος εἰς τὴν θάλασσαν πρὶν καταβῇ τοῦ Φοίβου.

46

Δι' ἐρειπίων σωρευτῶν καὶ διὰ συντριμμάτων
ὁ δρόμος εἶδαν πῶς χωρεῖ ὁ πρὸς τὴν ἄκραν ἄγων,
καὶ ὅτι ἐκ τῶν πρώτων των θὰ ἔπιπτον βημάτων
εἰς τὰς χιόνας, κ' εἰς σωροὺς ἀλλεπαλλήλων πάγων·
λειμῶνα δ' ἄνω ἔβλεπον ἀνθῶν ὡραιοτάτων,
ὡς ἂν τὸ κρῖνον τὸ λευκὸν ὁ πάγος ἦν παράγων,
καὶ ἂν τὸ ῥόδον ἡ χιών. Τοσοῦτον ἦν ἡ φύσις
εἰς τὰς προστάξεις εὐπειθὴς τῆς πονηρᾶς γοήσσης.

47

Διενυκτέρευσαν δ' ἐντὸς ἐκείνων τῶν ἐρήμων
ἀγρίων τόπων, ὑπ' αὐτὰ προσμείναντες τὰ ὄρη.
Ὡς εἶδαν δ' ἡ ἀνατολὴ νὰ μειδιᾷ αἰδήμων,
καὶ τὸν πατέρα τοῦ φωτὸς ὅστις λαμπρὸς προὐχώρει,
«Ἐμπρὸς, ἐμπρός!» ἀνέκραξαν ἀπὸ φρενῶν προθύμων,
καὶ τῆς ὁδοῦ των εἴχοντο οἱ δύω ὁδοιπόροι.
Αἴφνης εἰς ὄφιν φοβερὸν προσέκοψαν τὸ βῆμα,
πολύστικτον, προσέρποντα, τεράστιον τὸ σχῆμα.

48

Χρυσοῦν αὐχένα, κεφαλὴν λεπιδωτὴν ἐγείρει·
οἱ ὀφθαλμοί του φλέγουσι· μανία τὸν οἰδαίνει.
Κρύπτ' ἡ γαστήρ του τὴν ὁδὸν, τοῦ σώματός του πλήρη
κ' ἐκ τῶν ῥωθώνων του ἀτμὶς φυσᾶται ἀνημμένη.
Συστέλλεται. Τὴν ἕλικα ἡ ἕλιξ πότε σύρει,
πότε διαστελλόμενος καὶ ἐν καμπαῖς προβαίνει.
Τὸ ἑρπετὸν τὸ βλέμμα των ἀνήσυχον ἑλκύει,
οὐδόλως πλὴν ἡ ὄψις του τὸ βῆμά των κωλύει.

49

Τὸ ξίφος σπᾷ ὁ Κάρολος τὸν ὄφιν ν' ἀποκτείνῃ.
Ὁ ἄλλος ὅμως τῷ λαλεῖ· «Τί μελετᾷς; τί πράττεις;
»Χειρὶ ἐνόπλῳ ἤλπισας καὶ σπάθῃ ἀνθρωπίνῃ
»νὰ πέσῃ τούτων τῶν χωρῶν ὁ ἑρπετὸς προστάτης;»
Οὕτω δὲ λέγων, τὴν χρυσῆν ἀθάνατον ἐκίνει
ῥάβδον, ἣν εἶχεν ἐν χερσί· καὶ εἰς τὸ σύριγμά της
ὁ ὄφις φεύγει, ἔμπλεως ἀπροσδοκήτου τρόμου,
κ' εἰς ὀπὴν σπεύδων νὰ κρυβῇ, ἐξέρχεται τοῦ δρόμου.

50

Ὡς δὲ προὐχώρησαν, φρικτὸς τοῖς ἐπεφάνη λέων,
πελώριος, βλέπων δριμὺ, μετ' ὠρυγμῶν ἀγρίων.
Ὀρθοῖ τὴν χαίτην. Φοβερῶν ἠνέῳξε σπηλαίων
σκότιον χάσμα, φάρυγγα παμφάγον, τὸ θηρίον.
Τὸ σῶμα διὰ τῆς οὐρᾶς ἐκτύπα, θυμὸν πνέων·
πλὴν μόλις εἰς τὸ βλέμμα του ἐδείχθη τὸ ῥαβδίον,
καὶ ἡ ὀργή του ἔπαυσε, καὶ ἐδαμάσθ' ἡ φρήν του,
κ' εἰς μέρη πέραν τῆς ὁδοῦ ἐτράπ' εἰς τὴν φυγήν του.

51

Ἀκατασχέτως ἡ δυὰς προέβαινε τῶν φίλων,
ὅταν θηρίων στρατιὰ τοὺς ἀπαντᾷ μαχίμων,
τὴν ὄψιν ὅλων φοβερῶν, πλὴν τὴν φωνὴν ποικίλων,
ποικίλων τῆς κινήσεως τὸν τρόπον, πολυσχήμων.
Πᾶν ὅ,τι ἐκ τοῦ Ἄτλαντος ὑπάρχει ὡς τὸν Νεῖλον
τερατωδέστερον, ἐντὸς ἐκείνων τῶν ἐρήμων
ὡς νὰ συνήχθη, ὡς καὶ πᾶν τρεφόμενον θηρίον
εἰς Ὑρκανίαν, ἢ ἐντὸς δασῶν τῶν Ἐρκυνίων.

52

Ἀλλ' ἡ ἀγέλ' ἡ παμπληθής, ἡ τόσον φρικαλέα
οὐδὲ τοὺς ἀνεχαίτισεν οὐδὲ τοὺς ἀποτρέπει.
Ἀλλ', ὢ τοῦ θαύματος! ἁπλῆ τοῦ μαστιγίου θέα
πεφοβισμένα εἰς φυγὴν τὰ τέρατ' αὐτὰ τρέπει.
Ἡ δὲ δυὰς τῶν ἱπποτῶν, τῆς νίκης της βεβαία,
τὴν κορυφὴν ἐγγύτατα καὶ πρὸ ποδῶν της βλέπει·
καὶ μόνον παρεκώλυε τὸ βῆμά της τὸ ψῦχος
τῶν ὀρεινῶν αὐτῶν μερῶν, καὶ τῶν κρημνῶν ὁ τοῖχος.

53

Ἀλλ' ὅταν ὑπερέβησαν τὴν ζώνην τῶν χιόνων,
καὶ ἦσαν ἤδη τῶν μερῶν τῶν ἀποτόμων πέραν,
εἶδον ἐπιπεδούμενον τῆς κορυφῆς τὸν κῶνον,
κ' αἴθριον εὖρον οὐρανὸν, γλυκεῖαν ἀτμοσφαῖραν.
Φυσῶσιν αὖραι δροσεραὶ δι' εὐωδῶν ἀνθώνων
ὁμοίως ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ ἐν καιρῷ ἡμέρας·
οὐδόλως τὰς πνοάς δ' αὐτῶν αὐξάν' ἢ καταστέλλει
ὁ ἥλιος, ὡς ἀλλαχοῦ, ἂν δύ' ἢ ἀνατέλλῃ·

54

Οὐδ', ὡς συμβαίνει ἀλλαχοῦ, αἰθρίαν πρὸς τὰ νέφη
καὶ ψύχη πρὸς τοὺς καύσωνας ἐνταῦθα ἐναλλάσσει.
Τὸν οὐρανὸν δι' ἱλαρῶν ἀκτίνων καταστέφει,
καὶ διὰ πάγων καὶ φλογῶν τὴν φύσιν δὲν ταράσσει.
Τὴν χλόην τρέφ' εἰς τοὺς ἀγρούς, ἄνθ' εἰς τὴν χλόην τρέφει,
εἰς τ' ἄνθη μύρων ἄρωμα, σκιὰς δὲ ἐπὶ πᾶσι.
Παρὰ τὴν λίμνην δ', ἄνωθεν θαλάσσης καὶ ὀρέων
τὸ μέγα οἰκοδόμημα δεσπόζει τὸ ὡραῖον.

55

Εἰς τὴν μακρὰν καὶ δύσβατον ὁδὸν οἱ ὁδοιπόροι
ἦδ' ἰσχυρῶς ᾐσθάνοντο τὸ σῶμ' ἀπηυδημένον·
δι' ὃ εἰς τὴν ἀνθόσπαρτον ἀνάβασιν ἐχώρει
ἀμφίβολον τὸ βῆμά των, νῦν σπεῦδον καὶ νῦν μένον,
ὁπότ' ἔμπρός των, βλέπουσι, κατέρχεται τὰ ὄρη
ῥύαξ, τὰ χόρτα πέριξ των δι' ἀδαμάντων ῥαίνων,
καὶ οὗ ὁ ψίθυρος αὐτούς, τῇ ἀκοῇ των φίλος,
ἐκάλει, εἰς τὴν δρόσον του νὰ βάψωσι τὸ χεῖλος·

56

Ἐντὸς δὲ κοίτης ἀνθηρᾶς τὸ ὕδωρ συναθροίζων,
εἰς αὔλακα βαθύδινον κατέῤῥει ἑπομένως,
καὶ εἰς ἀΐδιον σκιὰν ἠρέμα κελαρύζων,
μελάγχρους καὶ κρυσταλλωτὸς προχεῖται κατὰ σθένος,
διαφανής, ὥστ' ἔβλεπεν ὁ ὀφθαλμὸς γνωρίζων
ὑπὸ τὸ κῦμα τὸ καλὸν τὰ κάλλη τοῦ πυθμένος.
Παρὰ τὰ χείλη δ' ἐξ ἑνὸς κ' ἐξ ἄλλου ἐπεκράτει,
ὡς τόπος ἀναπαύσεως, ἡ χλόη, παχυτάτη.

57

«Ἰδοὺ, βεβαίως εἶν' αὐτὸς ὁ ῥύαξ τῶν γελώτων,
»οὗ εἶναι πλῆρες πειρασμῶν τὸ ὕδωρ καὶ κινδύνων.
»Ἐδῶ νὰ χαλινώσωμεν θὰ πρέπει κατὰ πρῶτον
»πᾶσαν ὁρμὴν ἀκάθεκτον, πᾶν πάθος καταισχύνον.
»Καλῶς ἂς ἀποκλείσωμεν τῶν ἡμετέρων ὤτων
»τὴν ψευδευφρόσυνον μολπὴν, τὸ ᾆσμα τῶν Σειρήνων.»
Κ' ἦλθον, ὁ εἷς τὸν ἕτερον παρακινοῦντες οὕτω,
ὅπου εἰς λίμνης ἔκτασιν ὁ ποταμὸς ἡπλοῦτο.

58

Ἐκεῖ ποικίλων κ' ἐνταυτῷ πλουσίων ἐδεσμάτων
ἐπὶ τῆς ὄχθης τράπεζα ἦν παρατεθειμένη·
καὶ εἰς τὸν κόλπον παίζουσαι τῶν διαυγῶν κυμάτων
δύω προκύπτουσι καλαὶ, φιλήδονοι παρθένοι,
κ' ἢ πρὸς ἀλλήλας δράγματα τινάσσουσιν ὑδάτων,
ἢ τρέχουσ' εἰς ταχύτητα τίς τίνα ὑπερβαίνει.
Ἄλλοτε καταδύονται, ἢ ἀναδῦσαι πάλιν,
δεικνύουσι τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν μορφὴν τὴν ἄλλην.

59

Ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν γυμνῶν παρθένων τῶν καλλίστων,
συγκίνησιν ᾐσθάνθησαν τὰ στήθη τῶν ἀνδρείων,
καὶ ἔμειναν θεώμενοι. Ἡ ἀντιδίωξίς των
ἐξηκολούθει, κ' αἱ λοιπαὶ ἀσκήσεις τῶν παιγνίων.
Ἡ μία βαίνει πρὸς αὐτοὺς, καὶ βόσκ' ἡ ὅρασίς των
ἐπὶ τοῦ στήθους, κ' ὑπ' αὐτὸ εἰς καλλονῶν παντοίων
πλήθη, ἃ φαίνονται, χωρὶς οὐδὲν νὰ τὰ καλύπτῃ,
ἐν ᾧ σινδόνη ὕδατος τὰ μετ' ἐκεῖνα κρύπτει.

60

Ὡς ὁ χρυσοῦς αὐγερινὸς τῆς θαλασσίας κοίτης
προκύπτει στάζων κ' ἐρυθρὸς, ἢ ὅπως κατὰ πρῶτον
ἀνέδ' ἡ ἀπαράμιλλος μορφὴ τῆς Ἀφροδίτης,
κ' ἐφάν' εἰς τὸν Ὠκεανὸν ἡ μήτηρ τῶν ἐρώτων,
τοιαύτη φαίνεται αὐτὴ, κ' ἡ κόμη ἡ χρυσῆ της
τοιαύτη στάζει κρύσταλλα ἐπὶ παλλεύκων νώτων.
Ἡ δὲ, ὡς ἂν τοὺς ἔβλεπε τὸ πρῶτον, συνεστάλη,
καὶ εἰς τὸ βλέμμα της αἰδὼς ἐφαίνετο μεγάλη.

61

Διὰ ταχείας τῆς χειρὸς τῆς κεφαλῆς της λύει
τὴν κόμην, ἥτις κρώβυλον ὡραῖον ἀπετέλει·
καταπεσοῦσα δ' εἰς χρυσοῦν μανδύαν, περικλείει
τὰ ὡς ἐλέφαντα λευκὰ, τὰ ἁπαλά της μέλη.
Ὦ! πόσας κρύπτει καλλονὰς, πλὴν πόσας καὶ δεικνύει
οὐχὶ αὐτῶν ἐλάσσονας, ἀνθ' ὧν νὰ κρύψῃ θέλει!
Οὕτως, ἐν ᾧ τῆς κόμης της καὶ τῶν ὑδάτων σκέπη
τὴν κρύπτει, πρὸς αὐτοὺς δειλῶς καὶ χαίρουσ' ἀποβλέπει.

62

Συγχρόνως ἡ πανέραστος ἐγέλα καὶ ἐρυθρία,
καὶ κόσμημα τοῦ γέλωτος ἦν τὸ ἐρύθημά της·
καὶ πάλιν τῇ ἐκάλυπτεν, ὁσάκις ἐμειδία,
τὰς παρειὰς, τὸ μέτωπον, ἡ ῥόδινος χροιά της·
Ὡμίλησε δὲ, κ' ἡ φωνὴ τοσοῦτον ἦν γλυκεῖα,
ὥστε οὐδεὶς ἀνθίστατο εἰς τὴν γλυκύτητά της.
«Ὦ, εἶπε, τρισευδαίμονες θνητοὶ, οἷς ἠνεῴχθη
»ἐκ μοίρας αὔτ' ἡ εὐτυχὴς καὶ μακαρία ὄχθη,

63

»Ἰδοὺ τοῦ κόσμου ὁ λιμήν. Ἐνταῦθα θλῖψις, πόνος,
»καὶ ἀθυμία, παύονται, ἡ εὐφροσύνη θάλλει
»ἣν ἔδρεπον οἱ ζήσαντες εἰς τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος
»τοὺς χρόνους, ὅτε ἡδονῶν ἦν ἄδεια μεγάλη.
»Τὰ ὅπλ' ἃ ἠναγκάζεσθε νὰ φέρητε ἐμφρόνως
»ἐδῶ ἡ χείρ σας δύναται ἀφόβως ν' ἀποβάλῃ.
»Εἰς τὴν ἀνάπαυσιν αὐτὰ ἱερωμένα δότε.
»Μόνον τοῦ ἔρωτος ἐδῶ θὰ εἶσθε στρατιῶται.

64

»Πεδίον ἔσται τῶν μαχῶν τῶν ἡδονῶν ἡ κλίνη
»ὑμῖν, κ' εἰς ἀνθηροὺς ἀγροὺς ἡ χλόη ἡ παχεῖα.
»Ἡ βασιλὶς μετ' οὐ πολὺ θὰ σᾶς φανῇ ἐκείνη,
»ἧς ἡδονὴ κ' ἐντρύφημα ἐστὶν ἡ παρουσία.
»Θὰ κατατάξῃ δὲ ὑμᾶς μεθ' ὅσων ἂν προκρίνῃ,
»ἐπ' ἀπολαύσει ἐκλεκτῶν καὶ ἐπ' εὐδαιμονίᾳ.
»Πλὴν πρῶτον εἰς τὰ ὕδατα αὐτὰ ν' ἀπολουσθῆτε
»θελήσατε, κ' ἐκ τῶν τροφῶν αὐτῶν ν' ἀπογευθῆτε.»

65

Τοιαῦτα ἔλεγεν ἡ μέν· συνώδευε δ' ἡ ἄλλη
ὁμοίαν ταύτῃ πρόσκλησιν, δι' ἔργων καὶ βλεμμάτων,
καθὼς, ὁπότ' ἐπὶ χορδῶν ἡ μελῳδία ψάλλῃ,
ἀκολουθοῦσιν εὔρυθμοι κινήσεις τῶν βημάτων.
Τῶν ἱπποτῶν πλὴν ἡ ψυχὴ κωφεύει ἡ μεγάλη,
καὶ τὰς παγίδας ἀφῃρεῖ τοιούτων θωπευμάτων·
καὶ θίγ' ἡ ὄψις ἡ καλὴ κ' ἡ λαλιὰ ἐπίσης
μόνον τὴν ἐπιφάνειαν καὶ μόνας τὰς αἰσθήσεις.

66

Αὐτῆς δὲ τῆς γλυκύτητος, ἣν τρέφουσιν ἀπάται,
εἰς τὴν καρδίαν ἂν ῥανὶς κατέλθ' ὑπερνικῶσα,
ἐπιθυμί' ἂν φύηται καὶ πόθος ἂν γεννᾶται,
τὸν περικόπτ' ἡ σύνεσις, τὰς ῥίζας ἀνασπῶσα.
Οὕτως ἡ μία τῶν νυμφῶν ἐνδίδει καὶ νικᾶται,
ἡ δ' ἄλλη φεύγει ἄπελπις, οὐδ' ἀποχαιρετῶσα.
Καὶ πρὸς τὸν οἶκον ἔσπευσαν οἱ μέν· αἱ δ' ὀργισθεῖσαι
ἐξηφανίσθησαν ἐντὸς τοῦ ῥύακος εἰσδῦσαι.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΕΚΤΗ

1

Στρογγύλον οἰκοδόμημα ἐκ τῶν πλουσιωτάτων,
κατὰ τὸ κέντρον μάλιστα, πολυειδῶν ἀνθώνων
ἐνέκλειε παράδεισον ἐκ τῶν σπανιωτάτων
φυτῶν παντοίας φύσεως, ἀνθῶν πολυσχημόνων.
Πέριξ του δ' ἦν περίβολος παντοδαπῶν δωμάτων,
συγκεχυμένων, σκολιῶν, τεχνούργημα δαιμόνων.
Ἐν μέσῳ δὲ τῶν στενωπῶν καὶ τῶν δυσεξιτήτων
διόδων, ἀπροσπέλαστος ὁ κῆπος οὗτος ἦτον.

2

Πύλ' ἑκατὸν, ἐπὶ πλευρῶν ἠνεῳγμέναι ἴσων
ὑπῆρχον· οἱ δ' εἰσέβησαν εἰς τὴν πρωτίστην πύλην.
Κατάργυροι, ἐπὶ λαμπρῶν στροφίγγων καταχρύσων,
γλυπτὴν τὴν ἐπιφάνειαν ἐδείκνυον, ποικίλην.
Ἦν δὲ τὸ πλῆθος τῶν γλυφῶν τὸ βλέμμα των ἐκπλῆσσον,
κ' ἐθαύμαζον ἡ τέχνη πῶς ἐνίκησε τὴν ὕλην.
Ταῖς λείπει μόνη ἡ φωνὴ, καὶ ἴσως δὲν θὰ εἴπῃ
ὁ κρίνων ἐκ τῆς ὄψεως, ὅτι κ' ἐκείνη λείπει.

3

Ὡς ἐν τῷ μέσῳ τῶν χορῶν τῆς Μαιονίας νήθει
ὁ Ἡρακλῆς, παρίστησιν ἓν τῶν ζῳδίων μέρος.
Ὅστις κατέβ' εἰς τάρταρα κ' εἰς οὐρανὸν ἐκλήθη,
κλώθ' ἠλακάτην· καὶ γελᾷ βλέπων αὐτὸν ὁ ἔρως.
Ἡ δὲ Ἰόλη, ἧς ἡ χεὶρ εἰς ὅπλα δὲν ἠσκήθη,
τὸ τόξον καὶ τὸ ῥόπαλον ἐθώπευεν ἡμέρως·
καὶ ἔφερε τὴν λεοντῆν· αὐτὴ δ' ὡς ν' ἀπετέλει
ἐφαίνετό πως πίεσιν εἰς τ' ἁπαλά της μέλη.

4

Παρέκει ἦτον πέλαγος. Εἰς κυανᾶς ἐκτάσεις
ἐφαίνοντο στεφόμενα ἀφροὺς τὰ κύματά του.
Στόλος κυμαίνεται διπλοῦς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης,
κ' ἐν ὅπλοις τὰ κατάφρακτα ἀστράπτουσι πλευρά του.
Χρυσὸς ἐπάνω τῆς ὑγρᾶς πλακὸς ἐκλάμπει πάσης,
καὶ φλὸξ πολέμου πυρπολεῖ τὴν ἄκραν τοῦ Λευκάτου.
Ῥωμαίων μὲν ὁ Αὔγουστος, λαῶν δὲ τῆς Ἀσίας
ἡγεῖται ὁ Ἀντώνιος, κ' Αἰγύπτου καὶ Ἰνδίας.

5

Καθὼς ἂν συνεκρούοντο νηχόμεν' αἱ Κυκλάδες,
ὡς ἂν τὰ ὄρη ἔπλεον ὁρμῶντα κατ' ἀλλήλων,
τοιαῦται ἑκατέρωθεν συμπλέκοντ' αἱ ὁλκάδες,
εἰς μέγεθος πελώριον πυργούμεναι τῶν ξύλων.
Πετῶσιν ὅπλα καὶ δαυλοὶ, καὶ ὄψεις ἀποφράδες
τῶν ναυαγῶν κυλίονται εἰς πέλαγος ὀργίλον.
Ἰδοὺ, εἰσέτι ὁ ἀγὼν τῆς μάχης δὲν ἐκρίθη,
κ' ἡ τῶν βαρβάρων βασιλὶς νὰ φύγῃ ἐκινήθη.

6

Ὁμοίως ὁ Ἀντώνιος ὡς πρὸς φυγὴν κινεῖται.
Πῶς! Νίκης κοσμοκράτορος πᾶσαν ἐλπίδ' ἀφήνει;
Δὲν φεύγει, δὲν φοβεῖται, ναὶ, ὁ γαῦρος δὲν φοβεῖται,
πλὴν τὴν φυγάδ' ἀκολουθεῖ· τὸν ἔσυρεν ἐκείνη.
Φαίνεται δ' ὡς ὑπὸ παθῶν παντοίων ἂν ὠθῆται,
καὶ ἂν τὸν κυριεύωσιν ἔρως, ὀργὴ, αἰσχύνη,
καὶ νῦν μὲν ὅπου φονικὴ ἡ μάχη ἀμφιῤῥέπει,
νῦν δ' ὅπου τὰ ἱστία των φυγομαχοῦντα βλέπει.

7

Εἰς ἄλλο μέρος τῶν γλυφῶν, ἐλθὼν παρὰ τὸν Νεῖλον,
ἐφαίνετο πλησίον της τὸν θάνατον προσμένων.
Ἐκείνης δὲ τὸ πρόσωπον τὸ πάγκαλον ἦν δῆλον
ἐν τῇ βαρείᾳ συμφορᾷ τὸ πνεῦμά του εὐφραῖνον.
Διὰ τοιούτων ζωηρῶν ζῳδίων καὶ ποικίλων
ἦν τῶν πυλῶν τὸ μέταλλον κατατετοῤῥευμένον.
Εἰς τὰς γλυφὰς δ' ἐβόσκησαν τὸ βλέμμα των, καὶ τότε
εἰσῆλθον εἰς τὴν ἄγνωστον οἰκίαν οἱ ἱππόται.

8

Ὡς Μαίανδρος ἐντὸς ὀχθῶν κυρτῶν καὶ ἀβεβαίων
δι' ἀμφιβόλων ἑλιγμῶν τὸ ῥεῦμά του κυλίων,
νῦν εἰς πηγὰς τὸ ὕδωρ του, νῦν εἰς τὸν πόντον χέων,
ἐρχόμενος, καὶ πάλιν ὡς ἂν ἔφευγε δεικνύων,
πολύπλοκοι καὶ σκολιοὶ τοσοῦτον, κ' ἔτι πλέον,
εἰσὶν οἱ δρόμοι. Ἀλλ' αὐτοὺς χαράττει τὸ βιβλίον,
βιβλίον ὃ τοῖς ἔδωκεν ὁ μάγος. Τοῖς δεικνύει
αὐτὸ τοὺς λαβυρίνθους των, τοὺς ἑλιγμούς των λύει.

9

Ἀφ' οὗ δὲ τέλος δι' αὐτῶν διῆλθον τῶν δαιδάλων,
ἐκστατικοὶ προέκυψαν εἰς κῆπον δενδροφόρον.
Καὶ ὕδατα ἀκίνητα, καὶ ῥύακες κρυστάλλων,
καὶ εἶδος πᾶν ἀνθῶν, φυτῶν καὶ δένδρων διαφόρων,
ἐνταῦθα σύσκιος κοιλὰς, παρέκει λόφος θάλλων,
σπήλαια, δάση, αὕτη ἦν ἡ θέα ἣν ἑώρων.
Ἐκεῖνο δ' ὃ τὴν καλλονὴν κοσμεῖ καὶ προσαυξάνει,
ἡ τέχνη, ἦν μὲν πανταχοῦ, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἐφάνη.

10

Τοσοῦτον δ' ἐπιμέλεια συγχέεται καὶ φύσις,
ὥστ' ὅλα, λέγεις, φυσικὰ εἶν' εἰς αὐτὰ τὰ μέρη,
καὶ θέσεις καὶ κοσμήματα, ὡς ἂν εἰς τὰς μιμήσεις
τῆς τέχνης, ἥτις μιμητὴς αὐτῆς, ἡ φύσις χαίρῃ.
Ἡ αὖρα μόνη—τοῦτο δὲ ταῖς τέχναις τῆς μαγίσσης—
ἡ αὖρα μόν' εἰς τὰ φυτὰ τὴν ἄνθησίν των φέρει.
Παρὰ τὸ ἄνθος ἄφθαρτον καρπὸς ἀφθάρτως θάλλει,
κ' εἰσὶν οἱ μὲν ἀρτιφυεῖς, καὶ ὥριμ' εἰσὶν ἄλλοι.

11

Ἐπὶ τοῦ δένδρου τοῦ αὐτοῦ, ἐντὸς τῶν αὐτῶν φύλλων,
πλησίον τοῦ γηράσαντος γεννᾶται νέον σῦκον.
Παρὰ τὸ μῆλον πράσινον λάμπει χρυσοῦν τὸ μῆλον,
πρὸς τῷ ἀώρῳ ὥριμον· εἰς ὕψος δὲ ἀνῆκον,
γενναῖον ἔχον τὸν ὀπὸν, εἰς στέμματα καμπύλον
ἀπὸ τῶν κλάδων κρέμαται τὸ κλῆμα δι' ἑλίκων.
Μόλις προκύπτ' ἡ σταφυλὴ ἐνταῦθα ἠνθισμένη·
ἐκεῖ δὲ στίλβει ἐρυθρᾶ, καὶ νέκταρ τὴν οἰδαίνει.

12

Πτηνὰ παντοῖα τὰς σκιὰς φαιδρύνουσι τῶν κλάδων,
καὶ χύνουσι φιλήδονα εἰς τοὺς ἀέρας μέλη.
Ἡ αὖρα, ψιθυρίζουσα ἐν μέσῳ τῶν φυλλάδων,
τὸ λάλον κῦμα ἐξυπνᾷ, καὶ μελῳδίας στέλλει.
Ἐκείνη ψάλλει, τὸ πτηνὸν ὁσάκις παύῃ ᾆδον,
σιγῶσα, ὅταν μελῳδῇ ἡ πτερωτὴ ἀγέλη.
Καὶ εἴτε εἶναι σύμπτωσις ἢ τέχνη, νῦν συμφώνως,
νῦν ἐναλλάσσων ἀντηχεῖ τοῦ ᾄσματος ὁ τόνος.

13

Ἦν δ' ἓν πρὸ πάντων. Τούτου ἦν ἡ πτέρωσις ποικίλη,
καὶ εἶχε ῥάμφος ἐρυθρὸν εἰς χρῶμα κοραλίου.
Ἐφαίνετο ἀνθρώπινα ὡς ἂν ἀνοίγῃ χείλη,
κ' εἰς τὴν φωνήν μας τὴν φωνὴν αὐτοῦ πῶς ἐξωμοίου,
καὶ μετὰ τέχνης ἤρξατο τοσαύτης καὶ ὡμίλει,
ὥστε οὐδὲν ἀνώτερον αὐτοῦ τοῦ θαυμασίου.
Τὰ ἄλλα ἐσιώπησαν ἐν προσοχῇ μεγάλῃ,
κ' ἐσίγησαν οἱ ἄνεμοι, ἀκούοντες τί ψάλλει·

14

«Ἰδὲ τὸ ῥόδον, ἔψαλεν, αἰδῆμον καὶ παρθένον
»προκύπτον ἐκ τοῦ κάλυκος, τὸ ἄνθος τῶν χαρίτων,
»ἤδη ἐν μέρει ἀνοικτὸν κ' ἐν μέρει κεκρυμμένον,
»τοσοῦτον ὡραιότερον ὅσον τὸ βλέπεις ἧττον.
»Ἰδού, γυμνὸν τὸ στῆθός του δεικνύ' ἠνεῳγμένον.
»Ἰδού, ἐφυλλοῤῥόησε· δὲν εἶναι οἷον ἦτον·
»δὲν εἶναι οἷον ἄλλοτε, ὅτε καρδί' ἐρῶσαι
»νέων ποθούντων καὶ χορῶν τὸ ἐπεθύμουν τόσαι.

15

»Τῆς ἐπιγείου μας ζωῆς ὁμοίως τῆς βραχείας
»ἡ ἄνθησις μαραίνεται πρὶν ἡ ἡμέρα δύσῃ.
»Θὰ φέρῃ ὁ ἀπρίλιος καὶ πάλιν τὰς γλυκείας
»στιγμάς του· ὅμως ἡ ζωὴ ἐκ νέου δὲν θ' ἀνθίσῃ.
»Δι' ὃ ἐγκαίρως δρέπωμεν τὸ ῥόδον τῆς πρωΐας,
»πρὶν τὸ ἑσπέρας μαρανθῇ καὶ πρὶν φυλλοῤῥοήσῃ.
»Ἐγκαίρως ἀγαπήσωμεν, ἐν ὅσῳ προσδοκῶμεν
»πῶς ἀγαπῶντες, δυνατὸν καὶ ν' ἀνταγαπηθῶμεν.»

16

Ἐσίγησε· καὶ τότε ὡς κυροῦσα δι' ᾀσμάτων
τοὺς λόγους τούτους, ἔψαλεν ἡ τῶν πτηνῶν χορεία.
Συμπλέκοντ' αἱ περιστεραὶ εἰς τὰ φιλήματά των,
καὶ δίδονται εἰς ἔρωτος θωπείας τὰ θηρία,
καὶ φαίνεται ὡς ἀγαπῶν ὁ πλάτανος τὴν βάτον,
καὶ ὡς πᾶν ἄνθος τῶν ἀγρῶν, ὡς ἂν φυτὰ μυρία,
ὡς ἂν ἡ γῆ, τὰ ὕδατα, ὡς ἅπαντα τὰ ὄντα
ἂν γλυκυτάτους στεναγμοὺς ἀνέπεμπον ἐρῶντα.

17

Ἐν μέσῳ τῶν μελῳδιῶν, τῶν καλλονῶν ἐκείνων,
γοήτρων τόσων μεταξὺ ἀπατηλῶν, βαδίζει
τὸ ζεῦγος, ἀσυγκίνητον, εἰς θέλγητρον μὴ κλίνον.
Τὰ στήθη του πρὸς ἡδονῶν παγίδας θωρακίζει.
Διὰ τῶν φύλλων τῶν πυκνῶν ἐν τούτοις διακρίνον
τὸ βλέμμα των ἀνήσυχον εἶδεν,—ἢ κἂν νομίζει,—
ὤ! ὄχι! εἶδε, καὶ οὐχὶ νομίζει, καθὼς πρῴην,
αὐτὸν εἰς τὴν ἀγκάλην της, κ' ἐκείνην εἰς τὴν χλόην.

18

Τὸ στῆθός της φαίνει χιτὼν σχιστὸς μέχρις ὀσφύος·
κυμαίνει αὔρα θερινὴ τὴν κόμην της ἠρέμα.
Εἰς πόθων θέρμην τήκεται· ἱδρὼς δ' ἐπανθεῖ χρύος
ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς, ὃ βάφει θερμὸν αἷμα.
Ὡς εἰς τὸ ὕδωρ ἡ ἀκτὶς, μειδίαμα ὁμοίως
τρέμει, φαιδρύνον τὸ ὑγρὸν φιλήδονόν της βλέμμα.
Βλέμμα τὸ βλέμμα δ' ἀπαντᾷ· τὴν κεφαλήν του κλίνει
ἐκεῖνος εἰς τὰ στήθη της, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐκείνη.

19

Τὸν κατατρώγει ἐμμανὴς δι' ὀφθαλμῶν ἀπλήστων,
καὶ τήκει τὴν καρδίαν της τὸ αἴσθημά της καῖον.
Κλίνει· τῶν φιλημάτων της τὸ νέκταρ τῶν ἡδίστων
προχέει ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν, ῥοφᾷ ἐκ τῶν χειλέων.
Ὁ δὲ στενάζει ἐκ ψυχῆς, καὶ ἐν τοῖς στεναγμοῖς των
τῷ φαίνεται πῶς τὴν ψυχὴν ὑπόπτερον ἐκπνέων
μεταβιβάζ' εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνης. Κεχρυμμένοι
οἱ δύω νέοι, βλέπουσι τὸ πάθος πῶς προβαίνει.

20

Εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ ἐραστοῦ ὅπλον διέλου ξένον
ἓν κρύσταλλον ἐκρέματο κατάστιλπνον καὶ λεῖον.
Λαβοῦσα δὲ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν πεφιλημένον,
χ' οἱ δύω εἰς τὸ ἐκλεκτὸν ἐρώτων ἐργαλεῖον
δι' ὀφθαλμῶν ἡ μὲν ὑγρῶν, ὁ δὲ φλογιζομένων
μίαν καὶ μόνην ἔβλεπον ἀντ' ὄψεων χιλίων.
Ἐκείνη βλέπει τῆς πλακὸς ἐντὸς τῆς χρυσταλλίνης,
ὁ δὲ λαμβάνει κάτοπτρον τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνης.

21

Ἡ μὲν δεσπόζουσα, ὁ δὲ δουλεύων ἐγκαυχᾶται·
ἐκείνη μὲν καθ' ἑαυτὴν, ὁ δ' οὕτω πως ἐλάλει·
«Ὢ! ἄφες, ἄφες εἰς ἐμὲ τὸ βλέμμα νὰ πλανᾶται,
»τὸ βλέμμα ὅπου ἡδονὴ κ' εὐδαιμονία θάλλει.
»Εἰς τῆς καρδίας μου τὸ πῦρ εἰκών σου παριστᾶται,
»καὶ λάμπουσι πανόμοια τ' ἀμίμητά σου κάλλη.
»Τὴν θαυμασίαν σου μορφὴν, τὸ θελκτικόν σου ἦθος
»δεικνύ' ὑπὲρ τὸ κρύσταλλον τὸ ἀγαπῶν σε στῆθος.

22

»Ἐὰν ἐμὲ περιφρονῇς, ἰδὲ πόσον ὡραία
»ἀντανακλᾶται ἐν ἐμοὶ ἡ τρυφερά μορφή σου.
»Ἀνίσως ἀναξία σου ἐστὶ πᾶσ' ἄλλη θέα,
»ἰδὲ τοὺς σοὺς κᾂν ὀφθαλμούς· αὐτοὶ εἶν' ἄξιοί σου.
»Εἰς κάτοπτρον δὲν γράφονται τοιαῦτα κάλλ' ἡδέα,
»οὐδ' εἶν' αὐτὸ ἐπίτομος εἰκὼν τοῦ παραδείσου.
»Σὸν κάτοπτρον ὁ οὐρανὸς, καὶ σὺ εἰς τ' ἄστρα μόνα
»δύνασαι τῶν βλεμμάτων σου νὰ βλέπῃς τὴν εἰκόνα.»

23

Γελᾷ ἡ νέα ἡ καλή· ἀλλὰ κομψευομένη
δὲν ἔπαυσε, προκλητικῶς, καὶ φιλαρέσκως λίαν.
Ἀφοῦ τὴν καλὴν κόμην της τὴν πλανωμένην δένει
κοσμοῦσα τὴν ἡδυπαθῆ αὐτῆς ἀνωμαλίαν,
ἰούλους στρέφει ἐξ αὐτῆς, καὶ ἄνθη ἐνυφαίνει,
ὡς, εἰς χρυσὸν, ἂν διανθῇ ἐμίλτου ποικιλίαν.
Τὸ στῆθός της δ' ἐκάλυπτον, εἰς ἓν συμμεμιγμένα,
τὰ κρῖνά της τ' αὐτοφυῆ, τὰ ῥόδα της τὰ ξένα.

24

Δὲν λάμπει τόσον ὁ ταὼς, τὸ εὐγενὲς στρουθίον,
οὗ ἡ ὡραία πτέρωσις ὀμμάτων ἐστὶ πλήρης,
δὲν διαπρέπ' εἰς χρώματα καὶ εἰς ὑγρὸν χρυσίον,
τὸν θόλον τὸν οὐράνιον στολίζουσα, ἡ Ἶρις,
ὡς ὁ κεστὸς ὁ τὴν ὀσφὺν τὴν πάγκαλον ζωννύων,
ὅστις ἐφαίνετο γυμνὸς, καὶ ἤστραπτε θυμήρης.
Τὰ ἄϋλα, τ' ἀσώματα αὐτὸς ἐνεσωμάτου,
καὶ τ' ἄμικτα ἐμίγνυεν εἰς τὴν ἑνότητά του.

25

Ἀγανακτήσεις τρυφερὰς, προκλητικὰς ἀρνήσεις,
συγκεκομμένους στεναγμοὺς, φιλήματα, θωπείας,
ψιθύρους, μειδιάματα, τερπνὰς δακρύων ῥύσεις,
φιλονεικίας ἔρωτος, ἐρωτικὰς φιλίας,
τὰ πάντα συνανέμιξε καὶ ἥνωσεν ἐπίσης
εἰς τὰς βραδείας κ' ἰσχυρὰς λαμπάδας τῆς μαγείας.
Οὕτω παρήχθ' ἡ μαγικὴ, ἡ θαυμασία ζώνη,
ἣν ἔφερεν εἰς τὴν καλὴν ὀσφὺν ἐκείνη μόνη.

26

Τὰς ἐρωτοτροπίας της ἀφήνει τελευταῖον,
φιλεῖ ἐκεῖνον, καὶ ἀλλοῦ τὰ βήματά της τρέπει.
Πᾶσαν ἡμέραν ἔγκλειστος, καὶ φεύγουσα τὸν νέον,
τὰ μαγικὰ βιβλία της φυλλολογεῖ καὶ βλέπει.
Ὁ δὲ ἠξεύρει, μόνος του ὅτι νὰ μένῃ δέον,
ὅτι νὰ στρέφῃ ἀλλαχοῦ τὸν πόδα του δὲν πρέπει.
Αὐτῷ δὲ δάση σκιερὰ, χλωροὶ ἀγροὶ καὶ κῆποι
τὰ πάντα εἰσὶν ἔρημα, ὅταν ἐκείνη λείπῃ.

27

Ἀλλ' ὅτ' ἐπανερχόμενον τὸ σκότος τῆς ἑσπέρας,
τοὺς ἐραστὰς εἰς ἡδονὰς καλῦσι κλοπιμαίας,
συναπολαύουσι στιγμὰς τὰς εὐδαιμονεστέρας
ὑπὸ τὴν στέγην τὴν αὐτὴν αὐτὸς μετὰ τῆς νέας.
Ἀλλ' ἡ Ἀρμίδα πρὸς μονὰς καθὼς ἀπῆλθ' ἑτέρας,
εἰς λειτουργίας σπεύδουσα ν' ἀποδυθῇ σπουδαίας,
ἐξῆλθον τοῦ κρυπτῶνός των οἱ δύω τοῦ ἀγνώστου,
καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις των λαμπροὶ ἐφάνησαν ἐμπρός του.

28

Ὡς ἵππος ἀρειμάνιος ἀπὸ τῆς ἐπιπόνου
τιμῆς τῶν ὅπλων ἐκτραπεὶς, ἐν ᾧ νικῶν βαδίζει,
καὶ ὅστις ἐρωτομανὴς, ἐν μέσῳ φιληδόνου
ἀργίας, εἰς βοσκήματα παχέα συνηθίζει,
ἅμα δηχθῇ ὑπ' ἀστραπῆς χαλκοῦ, καὶ ὑπὸ τόνου
σαλπίγγων, αἴρει εὐγενῶς τὴν χαίτην, χρεμετίζει,
ποθεῖ συγκρούσεις, προσβολὰς, καὶ φέρων εἰς τὴν ῥάχιν
τὸν ἀναβάτην, νὰ ῥιφθῇ εἰς φόνον καὶ εἰς μάχην·

29

Τοιοῦτος ὁ Ῥινάλδος ἦν, ὁπότ' ἐξ αἰφνιδίων
ἐλλάμψεων τῶν ὅπλων των τὸ βλέμμα του ἐβλήθη.
Τὸ πνεῦμά του, τὸ μάχιμον ἐκεῖνο, τὸ ἀνδρεῖον,
ὑπὸ τῆς κεραυνώσεως αὐτῶν ἐπυρπολήθη,
ἂν καὶ πρὸ χρόνου χαυνωθὲν εἰς τῆς τρυφῆς τὸν βίον
ἐπνίγ' εἰς ἡδυπάθειαν κ' εἰς μέθην παρελύθη.
Ἀλλ' ὁ Οὐμβάλδος προχωρεῖ, καὶ τὴν ἐξ ἀδαμάντων
ἀσπίδα στρέφει πρὸς αὐτὸν, λιπὼν τὴν σκοπιάν των.

30

Ὁ δὲ Ῥινάλδος ἀφορᾷ πρὸς τὴν στιλπνὴν ἀσπίδα,
ἐμβλέπει, καὶ ὁποῖος ἦν κατανοεῖ εὐκόλως.
Βλέπει τῶν ἐνδυμάτων του τὴν τρυφηλὴν φροντίδα,
πῶς ἦτον ὁ μανδύας του κ' ἡ κόμη μυροβόλος,
καὶ βλέπει καὶ τοῦ ξίφους του, τοῦ ξίφους τὴν λεπίδα
εἰς στολισμοὺς θηλυπρεπεῖς ἐντεθαμμένην ὅλως,
καὶ ὅτι φύσιν ἔδιδε κοσμήματος ἀχρήστου
εἰς τ' ὅπλον τὸ πολεμικὸν ἡ κατακόσμησίς του.

31

Καθὼς ὁ ἐκ ναρκώσεως τοῦ ὕπνου ἀνακύπτων,
μετὰ πλανήσεις τῆς φρενὸς μακρὰς ἀναλαμβάνει,
οὕτως αὐτὸς ἐφ' ἑαυτὸν τὸ βλέμμα ἤδη ῥίπτων,
πρὸς τὴν ἰδίαν θέαν του δυσαρεστῶν ἐφάνη.
Μόλις τολμᾷ νὰ τοὺς ἰδῇ. Τὸ βλέμμα του δὲ κύπτον
δειλῆς ἐπλήρου ἐντροπῆς ἡ δυστυχής του πλάνη·
καὶ ν' ἀποφύγῃ πρόθυμος ἐστὶ τὰ βλέμματά των
ἐντὸς θαλάσσης, ἢ πυρός, ἢ τῶν τῆς γῆς ἐγκάτων.

32

Ἀλλ' ὁ Οὐμβάλδος ἤρξατο τοιαῦτα λέγων τότε·
«Πόλεμος ἐπινέμεται Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν.
»Ὅσοι καυχῶνται τοῦ Χριστοῦ χρισθέντες στρατιῶται,
»ἢ φήμης ὀρεγόμενοι, χωροῦσ' εἰς τὴν Συρίαν.
»Σύ, τοῦ Βερτόλδου ὁ υἱὸς θὰ κάθησαι ὡς πότε
»τοῦ κόσμου μόνος σὺ ἐκτός, εἰς ἄγνωστον γωνίαν;
»Τὸ πᾶν κινεῖται περὶ σέ· σὺ μόνος δὲν κινεῖσαι,
»καὶ δορυφόρος γυναικὸς σοὶ ἐξαρκεῖ νὰ εἶσαι;

33

»Τίς ὕπνος σὲ κατέλαβεν, ἢ τί ληθάργου εἶδος;
»Εἰς ποίαν ἐξαχρείωσιν ἐνδίδ' ἡ ἀρετή σου;
»Ἄγε! Σὲ θέλει ὁ στρατός· καλεῖ ὁ Γοδεφρεῖδος·
»σὲ περιμένει θρίαμβος, κ' ἡ τύχ' ἡ εὐγενής σου.
»Δὸς τὴν ἐπικουρίαν σου ἣν ἄλλοτε ἐδίδως,
»πολεμιστὰ θεόχριστε. Τὰ ὅπλα σου ἐνδύσου,
»καὶ σύντριψον τὸ ἄνομον τῶν μισοθέων τέρας,
»τὸ μέγα ἐπιχείρημα σὺ εὐοδῶν εἰς πέρας.»

34

Ὡς εἶπε· τὴν δ' ἐπίπληξιν ἐν σιωπῇ ἐδέχθη
καὶ ταραχθεὶς, ὁ εὐγενὴς ἐκεῖνος νεανίας.
Ὁπότε δ' ἀγανάκτησις τὴν πρώτην διεδέχθη
κατάπληξιν, ὑποβολὴ φρενὸς, καρπὸς ἀνδρίας,
ἐσβέσθη τὸ ἐρύθημα, κ' ἐντός του ἀνεφλέχθη
πῦρ, πολὺ μᾶλλον πυρπολοῦν, κ' ἐξάπτον τὰς καρδίας.
Ἀπέῤῥιψε τοὺς κόσμους του, τὴν τρυφηλὴν στολήν του,
τὰ γυναικώδη δείγματα δουλείας ἐπαισχύντου·

35

Καὶ ἡτοιμάσθ' εἰς ἔξοδον· διῆλθε τὰς ἑλίξεις
τῆς σκολιᾶς αὐτῆς ὁδοῦ καὶ τῆς λαβυρινθώδους.
Πλὴν τὴν Ἀρμίδαν ὕποπτοι προσέβαλον ἐνδείξεις.
Τὸ πτῶμα εἶδε τοῦ φρουροῦ αὐτῆς τοῦ θηριώδους,
καὶ βεβαιότης τάχιστα ἐγένετο ἡ νύξις
ὅτι ὁ φίλος ἐραστὴς ἐτράπ' εἰς τὰς ἐξόδους.
Τὸν εἶδε πρὸς τὴν στέγην της, τὴν τόσον φίλην πρῶτον
νὰ στρέφῃ ἀνυπόμονος, φυγὰς νὰ στρέφῃ νῶτον.

36

Νὰ κράξ' ἠθέλησε· «Σκληρὲ, σκληρὲ, λοιπὸν μ' ἀφήνεις
»νὰ κλαίω μόνη!» Τὴν κραυγὴν ἡ θλίψις ὅμως πνίγει·
καὶ ἡ φωνή της στρέφεται ἐφ' ἑαυτὴν ἐν θρήνοις,
καὶ πικροτέρα γίνεται, καὶ τὴν καρδίαν θίγει·
κ' ἐξαφανίζει δύναμις τὰς ἡδονὰς ἐκείνης
πρὸς ἣν οὐδὲν αἱ γνώσεις της, ἡ τέχνη της ὀλίγη.
Τὸ βλέπει, ἀπελπίζεται, καὶ ὅμως ἐπιμένει
νὰ τὸν καθέξ' εἰς τὰ δεσμὰ, καὶ τέχνας ἐξυφαίνει.

37

Πᾶσαν ἀρὰν, τῶν μυστικῶν καὶ τῶν φρικωδεστέρων,
ἃς χείλη ἐβλασφήμησαν Θεσσαλικῆς μαγίσσης,
τῶν ἱκανῶν ν' ἀλλάξωσι τὸν δρόμον τῶν ἀστέρων,
κ' εἰς φῶς τὰς νεκρικὰς σκιὰς νὰ φέρωσιν ἐπίσης,
τὴν ἤξευρεν· ὅμως οὐδὲν τὸ χεῖλός της προφέρον
κατώρθου, οὐδ' ἐλάμβανε τοῦ Ἅδου ἀποκρίσεις.
Ἀφισταμένη μαγειῶν λοιπὸν, ἀποπειρᾶται
ἂν κάλλους ἱκετεύοντος ἰσχὺς δὲν προτιμᾶται.

38

Τρέχει ἡ πρὶν νικήτρια ἡ ἀγερωχοτάτη,
κ' αἰδοῦς ἐπίσης καὶ τιμῆς αἰσθήματ' ἀποπτύσσει.
Ἄλλοτε ἦρκει βλέμμα της τοῦ ἔρωτος τὰ κράτη
ἄνω καὶ κάτω φέρουσα τ' ἀπέραντα, νὰ σείσῃ·
κ' ἐν ᾧ, ὑπέρφρων, τρυφερὰς καρδίας κατεπάτει,
ἠγάπα μὲν τὸν ἔρωτα, τοὺς δ' ἐραστὰς ἐμίσει.
Ἐν ἑαυτῇ δὲν ἔβλεπε πλὴν ἑαυτήν· τοὺς δ' ἄλλους
ὡς δεσμοφόρους τοῦ λαμπροῦ, τοῦ μαγικοῦ της κάλλους.

39

Ἠμελημένη σήμερον καὶ περιφρονουμένη,
ἀκολουθεῖ τὸν φεύγοντα καὶ τὸν περιφρονοῦντα,
οὗ ἕνεκα διὰ σπονδῆς δακρύων καθυγραίνει
τὰ κάλλη της τ' ἀνόνητα, μάτην αὐτὴν κοσμοῦντα.
Τρέχει ἐμπρὸς ἀσθμαίνουσα, καὶ ἡ χιὼν ψυχραίνει
κ' οἱ βράχοι κατασχίζουσι τὸν πόδα της πονοῦντα·
κ' ἐμπρὸς, νὰ τὸν καλέσωσιν, ἐκπέμπει προαγγέλους,
κ' εἰς τῆς θαλάσσης τὴν ἀκτὴν τὸν φθάνει ἐπὶ τέλους.

40

Καὶ λέγει κράζουσα· «Ἐμοῦ ὑπάγεις μέρος φέρων
»μέρος ἀφήνων. Καὶ αὐτὸ ἢ λάβε, ἢ ἐκεῖνο
»ἄφες, ἢ θάνατόν μοι δὸς, ναὶ, δὸς ἐπ' ἀμφοτέρων.
»Τᾶς τελευταίας λέξεις μου, ὤ! ἄφες ν' ἀποτείνω
»εἰς σέ· δὲν λέγω ἀσπασμόν. Ἐκεῖνον παρ' ἑτέρων
»ἀξιωτέρων ἢ ἐμὲ θὰ λάβῃς. Τί ἂν μείνω
»πλησίον σου; Τί παρ' ἐμοὶ ἐπὶ στιγμὴν ἂν μείνῃς;
»Ἀλλὰ καὶ τοῦτο θ' ἀρνηθῇς, σὺ ὅστις μὲ ἀφήνεις.»

41

Ὁ δὲ Οὐμβάλδος, πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον ἀποτείνων,
«Νὰ περιμείνῃς σοὶ ζητεῖ· μὴ, εἶπε, τῇ ἀρνῆσαι.
»Δεήσεις δυσαπάλλακτοι, πλὴν τῶν ἐπικινδύνων
»χαρίτων, τὴν ὁπλίζουσιν, εἰς δάκρυα βραχεῖσαι.
»Τίς ἔσται ἥρως οἷος σὺ, ἀνίσως εἰς Σειρήνων
»ᾆσμα καὶ θέαν ἀντιστῇς, καὶ νικητής των εἶσαι!
»Οὕτως ὁ λόγος τρόπαιον κατὰ παθῶν ἱδρύει,
»καὶ, οὕτως ἀγνιζόμενος, τῆς ὕλης κατισχύει.»

42

Καὶ ὁ Ῥινάλδος ἔμεινε σταθεὶς, κ' ἐκείνη φθάνει.
Ἀσθμαίνει, κ' εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸ δάκρυ ἀναθάλλει.
Ἡ θλίψις της ἀνέκφραστον τὴν ἔκφρασιν λαμβάνει,
οὐχ ἧττον πλὴν ἀνέκφραστα εἰσὶν αὐτῆς τὰ κάλλη.
Σιγᾷ, καὶ μόνον βλέπουσα, μόνον αὐτὸν ἐφάνη,
ὡς ὀργισθεῖσ' ἂν σκέπτεται, ἢ ἄλλως ἀμφιβάλλῃ.
Ὁ δὲ δὲν βλέπει πρὸς αὐτὴν, ἢ μόλις κἂν τὴν βλέπει,
κ' εὐθὺς τὸ βλέμμα κλοπηδὸν κ' αἰδῆμον ἀποτρέπει.

43

Ὡς μουσικὸς πολύπειρος πρὶν, τὴν φωνὴν ὑψόνων,
εἰς νήτην τὴν διαπασῶν τοῦ ᾄσματος σφηνώσῃ,
τῆς ἁρμονίας ἄρχεται ἀπὸ τῶν βαρυτόνων,
ὅπως προβαίνων βαθμηδὸν τὸ αἴσθημα ὑψώσῃ,
οὕτω κ' ἐκείνη, μεταξὺ τῶν θλίψεων καὶ πόνων
ἀκόμη οὖσα τῶν τεχνῶν τῶν δολερῶν ἐν γνώσει,
διὰ βραχέων στεναγμῶν οἰκτρῶν προοιμιάζει,
δι' ὧν τὰς τῶν ἀκροατῶν ψυχὰς παρασκευάζει.

44

Καὶ λέγει· «Μὴ θαῤῥῇς, σκληρὲ, νὰ σὲ παρακαλέσω,
»ὡς ἐρωμένη ἐραστὴν συνήθως ἱκετεύει.
»Τοιοῦτοι ἤμεθ' ἄλλοτε. Νῦν δὲ νὰ σὲ καλέσω
»οὕτως, ἡ σὴ διάθεσις ἐὰν μ' ἀπαγορεύῃ,
»εἰσάκουσόν μου ὡς ἐχθρός· γενναῖος ἐχθρὸς ἔσο.
»Πολλάκις εἰς ἐχθροῦ εὐχὰς ἐχθρὸς συγκατανεύει.
»Ὅ,τι ζητῶ, θὰ δυνηθῇς νὰ τὸ παραχωρήσῃς,
»μὴ ἐλαττῶν παντάπασι τὰς σὰς περιφρονήσεις.

45

»Ἂν μὲ μισῇς, καὶ ἂν αὐτὸ τὸ μῖσος σὲ ἡδύνῃ,
»μὴ στερηθῇς τῆς ἡδονῆς, ἐξακολούθει, μίσει.
»Ὡς φαίνεταί σοι, ἀληθὴς ἐστὶ δικαιοσύνη,
»διότι τοὺς Χριστιανοὺς εἶχον κ' ἐγὼ μισήσει.
»Εἰδωλολάτρις, ἔπραξα πᾶν ὅ,τι ἂν συντείνῃ
»τὴν ὑμετέραν δύναμιν ἐκ βάθρων νὰ κλονίσῃ.
»Ἀφ' οὗ σὲ κατεδίωξα, σὲ ἥρπασα, κ' εἰς μέρη
»ἔρημα, ξένα, καὶ μακρὰν πολέμων σ' ἔχω φέρει.

46

»Πρόσθες καὶ ὅ,τι ἔστι σοι ἡ βλάβη ἡ ἐσχάτη,
»καὶ ὅπου βλέπεις ὄνειδος καὶ καταισχύνην μᾶλλον.
»Ἦν τοῦτο ἡ ἀπαίσιος, ἡ ἀσεβὴς ἀπάτη,
»ὅτι παρέδωκα εἰς σὲ τὸ ἔαρ μου τὸ θάλλον,
»καὶ σ' ἔθρεψα εἰς ἔρωτα ἡ ἀνοσιωτάτη,
»κ' ἐγὼ ἐδόθην ἕρμαιον εἰς τυραννίαν ἄλλων·
»ὅτ' εἰς τὸν νέον ἐραστὴν ἐδώρησα τὰ κάλλη
»ἃ μάτην ἐπεδίωκον ἀρχαῖοι τόσοι ἄλλοι.

47

»Ἔστω καὶ οὗτος δόλος μου, καὶ ἀπηνῶς τιμώρει
»καὶ ταύτην καὶ τὰς ἄλλας μου μεγάλας ἀνομίας·
»καὶ διὰ τοῦτο, ἄπελθε ψυχρῶς, ἀδιαφόρει
»περὶ τῆς πρὶν ἀγαπητῆς αὐτῆς σου κατοικίας·
»ἀπόπλευσον, διάσχισον πελάγη, κίνει δόρυ
»κατὰ τοῦ ἔθνους τοῦ ἐμοῦ καὶ τῆς ἐμῆς θρησκείας.
»Ἐμῆς; Τί λέγω; Φεῦ! ἐμὴ δὲν ἔμεινε θρησκεία,
»σκληρέ, εἰμὴ ὁ ἔρως σου, καὶ ἡ πρὸς σὲ λατρεία.

48

»Ἓν μόνον μοι ἐπίτρεψον. Νὰ σὲ ἀκολουθήσω,
»δῶρον μικρὸν, ὃ οὐδ' ἐχθρὸς εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀρνεῖται.
»Κατακτητὴς δὲν παραιτεῖ τὴν λείαν του ὀπίσω,
»καὶ ἕπεται ὁ δέσμιος ὡς ὁ νικῶν ἡγεῖται.
»Τὰ λάφυρά σου ἄφες με εἰς τὸν στρατὸν ν' αὐξήσω,
»καὶ ἐπὶ τούτῳ τ' ὄνομα τὸ σὸν νὰ εὐφημῆται.
»Ἡ ταπεινώσασά σε πρὶν ἐγὼ, ταπεινουμένη
»ἔσομαι, κόρη ἄτιμος, δακτυλοδεικτουμένη.

49

»Δακτυλοδεικτουμένη, ναί. Εἰς τί μοὶ χρησιμεύει
»ἡ κόμη αὕτη τοῦ λοιποῦ; Τὴν τρέφω ἤδη μάτην.
»Τὴν κόπτω. Σχῆμα δουλικὸν ἀνήκ' εἰς ἣν δουλεύει·
»οὐδὲν φροντίζεις δι' αὐτὴν τὴν ἄλλοτε φιλτάτην.
»Ὅταν ἡ μάχη θὰ λυσσᾷ, καὶ θέλεις κινδυνεύει
»σὺ, ἐν τῷ μέσῳ τῶν σφαγῶν θὰ μ' ἔχῃς παραστάτιν.
»Ἔχω ψυχὴν ἀτρόμητον, ἀνδρεία εἰμὶ κόρη·
»δύναμαι ἵππον νὰ κοσμῶ, καὶ νὰ κομίζω δόρυ.

50

»Σὺ ἔκλεξον· ὑπασπιστὶς θὰ εἶμαι ἢ ἀσπίς σου·
»καὶ θέλω, θέλω, ἐμαυτὴν ἐκθέτουσα, σὲ σώσει.
»Πρὶν ἀποκόψῃ ὁ χαλκὸς τὸ νῆμα τῆς ζωῆς σου,
»τὸ στῆθός μου εἰς θάνατον διαπερῶν θὰ τρώσῃ·
»καὶ ἴσως σοῦ οἱ βάρβαροι φεισθῶσιν, ἡ σφαγή σου
»φοβούμενοι τὸν θάνατον καὶ εἰς ἐμὲ μὴ δώσῃ·
»καὶ ἴσως θυσιάσωσιν εἰς τὸ μικρόν μου κάλλος
»καὶ τὴν ἐκδίκησιν αὐτὴν, τὴν γλυκυτάτην ἄλλως.

51

»Ὦ δυστυχής! Καὶ δύναμαι νὰ ὀνομάζω κάλλη
»εἰς ἃ σὺ ἐξεκένωσας τὰς σὰς περιφρονήσεις!»
Ἐνταῦθα διεκόπησαν οἱ λόγοι της· οἱ δ' ἄλλοι
ἐπνίγησαν εἰς δάκρυα, ἐκρεύσαντα ὡς βρύσις.
Τοὺς πόδας του ἠθέλησε νὰ λάβῃ ἐν ἀγκάλῃ,
ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος ἔφυγεν αὐτῆς τὰς προσεγγίσεις,
καὶ ἑαυτὸν ἐνίκησε, τὸ στῆθος ἀποκλείων
εἰς εἴσοδον τοῦ ἔρωτος, εἰς ἔξοδον δακρύων.

52

Δὲν τῷ εἰσέρπει τοῦ λοιποῦ ἐκ νέου εἰς τὸ στῆθος
ὁ ἔρως, ὁ ἀποσβεσθεὶς ὑπὸ ψυχρᾶς φρενός του·
οἶκτος δὲ μόνον, σύντροφος τοῦ ἔρωτος, πλὴν ἦθος
ἔχων αἰδῆμον κ' εὐλαβές, ἐνέμεινεν ἐντός του.
Ἀλλ' ὅμως, ἂν καὶ συγκινεῖ τὸν νέον ἀσυνήθως,
δὲν ῥέει δάκρ' εἰς ἔνδειξιν τῆς συγκινήσεώς του.
Εἰς τὴν ψυχὴν τὸ αἴσθημα τὸ τρυφερὸν ἐγκλείει,
καὶ πρόσχημα, ὡς δύναται, ἀτάραχον δεικνύει.

53

Καὶ πρᾴως εἶπε πρὸς αὐτήν· «Ἀρμίδα, σὲ λυποῦμαι.
»Ἀπὸ τοῦ πάθους σου, ὑφ' οὗ ἀτόπως τυραννεῖσαι,
»νὰ σ' ἀπαλλάξω ἤθελον. Μὴ ὅτι ἐκδικοῦμαι
»νομίσῃς, ὅτι σὲ μισῶ, ὅτι περιφρονεῖσαι·
»μὴ ὅτι ὅσα ἤθελες νὰ βλάψῃς ἐνθυμοῦμαι·
»μὴ φρόνει πῶς αἰχμάλωτος ἢ πῶς ἐχθρά μου εἶσαι.
»Πῶς εἶχες σφάλει; ἀληθές, πῶς εἶχες σκευωρήσει,
»ἀλλεπαλλήλως πλέκουσα νῦν ἔρωτας, νῦν μίση.

54

»Πλὴν τί; Συνήθη σφάλματα, καὶ ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων.
»Σὲ δικαιοῦσ' οἱ νόμοι σας, τὰ ἔτη σου, τὸ φῦλον.
»Κ' ἐγὼ ἐπίσης ἔσφαλα. Ἀδυσωπήτως κρίνων,
»πῶς δὲν θὰ τύχω κρίσεως ἠπίας εἶναι δῆλον.
»Ἐν μέσῳ θλιβερῶν σκηνῶν κ' ἐν μέσῳ χαρμοσύνων
»ἔσται μοι τ' ὄνομα τὸ σὸν τιμώμενον καὶ φίλον.
»Θὰ εἶμαι σὸς ὑπέρμαχος, καθ' ὅσον ἐπιτρέπει
»ἡ πίστις, ἧς μετὰ τιμῆς νὰ προμαχήσω πρέπει.

55

»Τὸν φαῦλον ἀποσείσωμεν ζυγὸν τῆς ἁμαρτίας,
»κ' ἔστωσαν αὖτ' αἱ ἔσχαται αἰσχύναι καὶ ἀπάται.
»Εἰς ταύτας τὰς ἐσχατιὰς τῆς γῆς, τὰς ἐρημίας,
»ἐντεθαμμέν' ἡ μνήμη των ἀγνώστως ἂς κοιμᾶται,
»καὶ διὰ πάσης Ἀφρικῆς, Εὐρώπης καὶ Ἀσίας,
»ἐξ ὅλων μου τῶν πράξεων αὐτὴ ἂς σιωπᾶται·
»καὶ σὺ, μὴ διὰ πάντοτε κηλιδωθῇ φοβήσου
»τὸ κάλλος, ἡ ἀξία σου καὶ ἡ καταγωγή σου.

56

»Καθ' ἃ ὀφείλω, ἄπειμι. Σὺ μένε δ' ἐν εἰρήνῃ,
»καὶ μὴ παρακολούθει με. Ὁ πέμπων με δὲν θέλει
»ἢ πρὸς ὁδὸν διάφορον τὸ βῆμ' ἂν θέλῃς, κίνει,
»καὶ, φρόνιμος, τοῦ ἔρωτος ἀπόσπασον τὰ βέλη.»
Ἐν ᾧ τοιαῦτα ἔλεγεν ὁ μαχητὴς, ἐκείνη
ἀκάθεκτος, ἀνήσυχος, καὶ ἔκφρων διετέλει.
Ἀστράπτει ἀγανάκτησις ἐπὶ τὸ μέτωπόν της·
λόγων δ' ἐκφράζει ἔκρηξις τοιούτων τὸν θυμόν της·

57

«Μὴ τῆς Σοφίας λέγησαι υἱός· ἡ γενεά σου
»μὴ ἐξ Ἀξίων λέγηται. Τὸ κῦμα τῆς θαλάσσης
»τὸ ἄγριον σ' ἐγέννησε, κ' οἱ πάγοι τοῦ Καυκάσου.
»Νήπιον, τίγριδος μαστὸν σὲ εἶδαν νὰ θηλάσῃς.
»Τί προσποιοῦμαι τοῦ λοιποῦ, ἂν τὴν σκληρότητά σου
»δὲν κατεδέχθης δι' ἑνὸς κἂν λόγου νὰ χολάσῃς;
»Μὴ δάκρυ ἓν σ' ἐνώτισε; μὴ σ' ἔβαψεν ὠχρότης;
»μὴ στεναγμὸς σ' ἐξέφυγεν, αἰσθήματος προδότης;

58

»Τί πρῶτον καὶ τί ὕστατον ν' ἀποθρηνήσω πρέπει;
»Ἐμὸς ὅτ' εἶν' ἐκήρυττε, καὶ ἤδη δραπετεύει!
»Ὦ! πῶς τὰ λάθη συγχωρεῖ, τὰς βλάβας παραβλέπει,
»καὶ ἐξ ἐχθροῦ πῶς νικητὴς μακρόθυμος ἀπέβη!
»Ὦ! ἄκουσον τὰ συνετά, φιλόσοφά του ἔπη,
»καὶ πόσα περὶ ἔρωτος φρονίμως συμβουλεύει!
»Πῶς, οὐρανέ, ἀνάλγητος κατ' ἀσεβείας τόσης,
»κεραυνοὺς στέλλεις τοὺς ναοὺς, τοὺς πύργους νὰ τεφρώσῃς;

59

»Ἄπελθε, ἄπελθε λοιπὸν, καὶ ἔχε αἰωνίως
»εἰρήνην οἵαν, ἄσπλαγχνε, νὰ ἔχω μοὶ ηὐχήθης.
»Πρὸς οἷον μέρος ἂν στραφῇς, θὰ ἕπωμαι ὁμοίως,
»πνεῦμα γυμνὸν, ἀκόλουθος καὶ σύντροφος συνήθης·
»καὶ ὑπ' ἐμοῦ, ἐν σχήματι πυρφόρου Ἐριννύος
»θενὰ καταδιώκησαι ὁπόσον ἠγαπήθης.
»Ἂν τοὺς κινδύνους πέπρωται νὰ φύγῃς τῆς θαλάσσης,
»κ' εἰς τοῦ πολέμου ἀβλαβὴς τὸ θέατρον νὰ φθάσῃς,

60

»Κ' ἐκεῖ, εἰς αἷμα, μεταξὺ πτωμάτων, ἐν ᾧ κεῖσαι,
»ποινὴν τῶν ὀλεθρίων μου βασάνων θέλεις δώσει.
»Ἐκπνέων, μετ' ὀλολυγμῶν θενὰ μ' ἐπικαλεῖσαι,
»Ἀρμίδα! κράζων. Ἔσται μοι καὶ τοῦτο ἔτι ζώσῃ...»
Ἐξέλιπον αἱ λέξεις της εἰς δάκρυα πνιγεῖσαι,
οὐδ' ἄλλας εἶχε δύναμιν ἐκτὸς αὐτῶν ν' ἀρθρώσῃ.
Καὶ ἔπεσεν ἡμιθανής· ἱδρὼς τὴν περιχέει·
οἱ ὀφθαλμοί της κλείονται, καὶ ἦν ὡς ἂν ἐκπνέῃ.

61

Οἱ ὀφθαλμοί σου κλείονται, Ἀρμίδα. Σοὶ ἀρνεῖται
ὁ οὐρανὸς ὅ,τ' ἠμπορεῖ νὰ σὲ παρηγορήσῃ.
Ἀνάβλεψον, ταλαίπωρε· ἰδὲ οἱ μαργαρῖται
πῶς χέοντ' ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν οὓς εἶχες ἀγαπήσει.
Ἄκουσον πῶς ὁ στεναγμὸς ἐκ τῶν μυχῶν ὠθεῖται
τοῦ στήθους εἰς τὰ χείλη του, ἡδονικός, γλυκύς σοι.
Δίδει σοι ὅ,τι δύναται. Ἀπαλλαττόμενός σου
—δὲν βλέπεις,— ἀλλ' ἐνέδωκεν εἰς οἶκτον ὁ ἐχθρός σου.

62

Διστάζει. Εἰς τὴν ἔρημον ἐκείνην παραλίαν
θὰ τὴν κατέλειπε, ζωῆς ἐν μέσῳ καὶ θανάτου;
Νῦν ἐλεῶν, αἰδούμενος, ἐνδίδ' εἰς εὐσπλαγχνίαν,
ἄλλοτε κλίν' εἰς τ' αὐστηρὰ σκληρὰ καθήκοντά του.
Πλὴν ἀποπλέει. Ἥπλωσεν εἰς αὔραν πελαγίαν
τὴν κόμην της τὴν πάγχρυσον ἡ ὁδηγήτριά του.
Κυρτὸν τὸ ἀνεμόπληκτον ἱστίον ἠνεῴχθη·
ὁ δ' εἰς τὴν ὄχθην ἀφορᾷ, ἀλλὰ ἐσβέσθ' ἡ ὄχθη.

63

Ἡ δὲ συνῆλθε, κ' ἔστρεψε τὸ βλέμμα πέριξ, κ' ἦσαν
βωβὰ τὰ πάντα καὶ κενά, καὶ ὡς νενεκρωμένα.
«Ἐνταῦθα, εἶπεν, ἔρημον καὶ ἐγκαταλειφθεῖσαν
»μὲ παρορᾷ ἡμιθανῆ εἰς τ' ἄφιλα, τὰ ξένα!
»Οὐδὲ στιγμὴν ἐδίστασε, κ' εἰς τ' δεινὰ σβεσθεῖσαν
»οὐδὲ κἂν παρηγόρησε τὴν δυστυχῆ μου φρένα!
»Καὶ ὅμως ἀγαπῶσά τον ἀκόμη ἐπιμένω,
»κ' εἰς ταύτην ἔτι, κλαίουσα, τὴν παραλίαν μένω!

64

»Τί μ' ὠφελοῦν τὰ δάκρυα; Μὴ ἄλλα δὲν φυλάττω
»ὅπλα καὶ τέχνας; Τὸν σκληρόν, θὰ τὸν ἀκολουθήσω.
»Μάτην θὰ φύγῃ ἀπ' ἐμοῦ εἰς τὰς θαλάσσας κάτω,
»θὰ θέλῃ μάτην νὰ κρυβῇ τῶν οὐρανῶν ὀπίσω.
»Τὸν φθάνω, τὸν συνέλαβον, τὰ μέλη του σπαράττω,
»καὶ τοὺς ἀπίστους δι' αὐτοῦ θὰ παραδειγματίσω.
»Εἶν' ἔμπειρος τραυματιστής. Θὰ δείξω ἂν δὲν εἶμαι
»ἐμπειροτέρα του. Πλὴν φεῦ! τί λέγω; Φεῦ! ποῦ κεῖμαι;

65

»Ἀρμίδα, ὦ ταλαίπωρε! σκληρὰ πῶς δὲν ἐφάνης
»πρὸς τὸν σκληρὸν ὅτ' ἔπρεπε, καὶ ὅτε καιρὸς ἦτον;
»Ἤδη σ' ἐξέφυγεν αὐτός. Νῦν πρῶτον ἐξεμάνης!
»Εἶν' ὀκνηρὰ τὰ πάθη σου, τὸ βάδισμα βραδύ των.
»Ἀλλ' ἄν, ὦ κάλλος, ἄχρηστον, τέχν' εἰς οὐδὲν ἐφάνης,
»θὰ θριαμβεύσουν δι' ὑμῶν οἱ πόθοι μου οὐχ ἧττον.
»Ὦ κάλλος μου ταπεινωθέν, εἰς σέ, εἰς σὲ ἀνήκει,
»ἀφ' οὗ σ' ἐπεριφρόνησεν, ἐκδίκησις καὶ νίκη.

66

»Ναὶ, θέλω εἰς ἀντίδωρον τὸ κάλλος μου χαρίσει
»εἰς ὅν τινα τὴν μισητὴν μοὶ φέρῃ κεφαλήν του.
»Περίφημοί μου ἐρασταὶ, ἰδοὺ, τίς θὰ τολμήσῃ;
»βεβαίως μὲν πρὸς κίνδυνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τιμήν του.
»Ἔχω ἀμέτρους θησαυροὺς, καὶ ὅστις μ' ἐκδικήσῃ,
»ἕξει αὐτοὺς, καὶ μετ' αὐτῶν ἐμὲ εἰς ἀμοιβήν του.
»Ν' ἀγορασθῶ ἐπὶ τιμῇ τοιαύτῃ ἀναξία
»ἂν εἶμαι, κάλλος, δωρεὰ μοὶ εἶσαι ὀλεθρία!

67

»Ἄδωρον δῶρον, σὲ μισῶ, καὶ μετὰ σοῦ τὸν θρόνον
»μισῶ, μισῶ τὴν γέννησιν καὶ τὴν νεότητά μου·
»καὶ τὴν ζωὴν ἀνέχομαι, ὅπως τελέσω μόνον
»τ' ἀμείλικτά μου σχέδια τὰ ἐκδικητικά μου.»
Οὕτω φρυάττει, τῆς φωνῆς ἐγείρουσα τὸν τόνον,
καὶ λέγουσα, μακρύνεται τῆς παραλίας ἄμμου.
Τὴν λύσσαν της τὸ πρόσωπον τὸ φλέγον της ἐμφαίνει,
κ' οἱ παραβλῶπες ὀφθαλμοὶ, κ' ἡ κόμ' ἠνεμωμένη.

68

Ὡς δ' ἔφθασεν εἰς τὰς μονὰς αὐτῆς, τριακοσίας
ἐκάλεσε θεότητας τοῦ Ἅδου ἡ φωνή της,
καὶ τὸ στερέωμα νεφῶν ἐκάλυψε μανδύας
καὶ ὁ αἰώνιος τὸ φῶς ἀπέβαλε πλανήτης·
τὰ ὄρη ἔσεισε βοῤῥᾶς καὶ πνεῦμα τρικυμίας.
Ἐσκίρτησεν ἡ κόλασις, καὶ ἤδ' οἱ γογγυσμοί της
ἠκούοντο, κ' οἱ συριγμοὶ κ' οἱ ὠρυγμοὶ κ' οἱ κτύποι
ἐφ' ὅσον ἐξετείνοντο ὁ οἶκος καὶ οἱ κῆποι.

69

Ἦν ὑπὲρ νύκτα σκοτεινὸν τὸ σκότος· νὰ εἰσδύσῃ
ἀμυδρὸν ἴχνος δι' αὐτοῦ ἀκτῖνος ἠδυνάτει,
ἐκτὸς ὁσάκις ἀστραπὴ συνέπιπτε νὰ σχίσῃ
τὸν ζόφον, ὅστις ἄνωθεν τοῦ οἴκου ἐπεκράτει.
Κατώρθωσεν ὁ ἥλιος ἐν τέλει νὰ νικήσῃ,
ἀλλ' ἦν ὠχρά του ἡ ἀκτὶς καὶ ἦν ἀσθενεστάτη·
καὶ εἰς αὐτὴν δὲν φαίνεται οὐδ' οἶκος, οὐδ' ἡ θέσις,
οὐδ' ἴχνος ἐξ οὗ δύνασαι ποῦ ἦν νὰ ὑποθέσῃς.

70

Ὡς νέφη σωρευόμενα πυργοῦνται εἰς τὰ ὕψη,
ἀλλ' ἀφανίζονται, στιγμὴ τὰ διαλύει μία,
ὡς ἥλιος ἐπιφανῇ, ὡς ἄνεμος ἐνσκήψῃ,
καθὼς τὸ ὄναρ τῆς νυκτὸς σκεδάζει ἡ πρωΐα,
οὕτως ἡ κατοικία της, ὁ κῆπος εἶχ' ἐκλείψει,
καὶ μόν' οἱ βράχοι ἔμεινον κ' ἡ φύσις ἡ ἀγρία.
Ἐκείνη δ' εἰς τὸν δίφρον της τὸν πτερωτὸν ἐπέβη,
ὅστις τὴν περιέμενε, κ' εἰς οὐρανὸν ἀνέβη.

71

Ὀχεῖτ' ἐπὶ τῶν νεφελῶν, διΐπταται ἀέρας,
κατεζωσμένη ἀστραπὰς, θυέλλας ἐστεμμένη·
ὑπὲρ τὸν πόλον φέρεται τὸν ἕτερον τῆς σφαίρας,
καὶ ὅπου ἄγριαι φυλαὶ καὶ γῆ ἀγνοουμένη,
κ' εἰς τοῦ Ἀλκείδου τὸν πορθμὸν, καὶ ὅπου τῆς Ἑσπέρας,
καὶ ὅπου τῶν Μαυριτανῶν τὸ μέλαν γένος μένει.
Μετέωρος δὲ ἵσταται ἐπάνω τῆς θαλάσσης,
ἕως οὗ εἶδ' ἔμπρὸς αὐτῆς τὰς Συρικὰς ἐκτάσεις.

72

Ἐκεῖθεν πρὸς τῆς Δαμασκοῦ τὸν δρόμον δὲν ἐστράφη,
ἀπέφυγε τὰς προσφιλεῖς ἀκτὰς τῆς γενετῆς της·
τὸν δίφρον της πρὸς τ' ἄκαρπα διεύθυνεν ἐδάφη
ὅπου ὁ πύργος ἵδρυτο, οὗ ἦτον αὐτὴ κτίστις.
Ὡς δ' ἔφθασεν, εἰς ἔρημον γωνίαν ἐνετάφη,
μακρύνασα τὰς δούλας της καὶ τοὺς διαγγελεῖς της.
Εἰς τὴν ψυχήν της στοχασμοὶ παλαίουσι παντοῖοι,
καὶ τῆς αἰσχύνης ἡ ὀργὴ ἐν τέλ' ὑπερισχύει.

73

Κ' εἶπε· «Πρὸς τὸν Αἰγύπτιον θ' ἀπέλθω βασιλέα
»ὅπου τὸν νεοσύλλεκτον στρατὸν θεν' ἀπαντήσω.
»Ἐκεῖ παντοῖα σχήματα ἀνέλπιστα καὶ νέα
»θὰ ἐνδυθῶ, τέχνας πολλὰς θενὰ ἐπιχειρήσω·
»θὰ μὲ ὁπλίσῃ πέλεκυς καὶ τόξον καὶ ῥομφαία·
»τοῖς ἰσχυροῖς δουλεύουσα θὰ τοὺς ἐξαναστήσω.
»Τὸ μῖσος τὸ φιλέκδικον τὸ καῖόν μου τὰς φλέβας
»ἐντός μου ἐξηφάνισε πᾶσαν τιμὴν, πᾶν σέβας.

74

»Μὴ, μὴ ἐμὲ αἰτιαθῇς, σὲ κατηγόρει μᾶλλον,
»ὦ θεῖε καὶ προστάτα μου, ὡς εἰς κακόν με ῥίψας.
»Σὺ εἰς ψυχὴν παράτολμον καὶ σὺ εἰς φῦλον σφάλλον
»ἐπιβλαβεῖς ἐνέβαλες καὶ ἀκορέστους δίψας.
»Σὺ πλάνητα μ' ἐδίδαξας ζωὴν, καὶ ἀποβάλλων
»πᾶσαν αἰδῶ μου, ἐν ἐμοὶ πόθους σφοδροὺς ἀνῆψας.
»Σὺ εἶσαι πάντων τῶν κακῶν παραίτιος, ὁπόσα
»θὰ πράξω δι' ἐκδίκησιν, ἢ ἔπραξα ἐρῶσα.»

75

Ταῦτα εἰποῦσα, πᾶσάν της καλεῖ τὴν συνοδίαν,
ὑπασπιστὰς, παρθένους της καὶ σμῆνος ἀμφιπόλων.
Ὅπλα λαμπρὰ ἐνδύεται, πολυτελῆ μανδύαν,
ἐπίδειξιν τοῦ πλούτου της καὶ τῶν τεχνῶν της ὅλων.
Οὕτως ἀπέρχεται λοιπὸν, καὶ τὴν ὁδοιπορίαν
οὐδὲ σελήν' ἢ ἥλιος εἰς τ' οὐρανοῦ τὸν θόλον
οὐδ' ὕπνος ἀνεχαίτισεν. Οὕτω ταχέως φθάνει
ὅπου εἰς Γάζαν ὁ στρατὸς ὁ φίλος τῇ ἐφάνη.

ΡΑΨῼΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΕΒΔΟΜΗ

1

Ἡ Γάζα, πόλις, ἔσχατος σταθμὸς τῆς Παλαιστίνης,
ὅπου πρὸς τὸ Πηλούσιον ἡ παραλία νεύει,
ἐντὸς ἐρήμου ἵδρυτο καὶ ἀπεράντου θίνης.
Δι' ἀτρυγήτου κύματος ὁ πόντος τὴν ἀρδεύει·
καί, ὀγκωθείς, ὅτ' ἐπ' αὐτὴν ἐκχῆται βαθυδίνης,
συγχέων πάσας τὰς ὁδούς, τὴν ἄμμον ἀναδεύει.
Ὁ δ' ὁδοιπόρος ἐπ' αὐτῆς δυσκόλως τὴν ὁδόν του
εὑρίσκει, ἣν ἀπέπλυναν τὰ κύματα τοῦ πόντου.

2

Ἦν αὕτη ἡ μεθόριος τῶν Αἰγυπτίων κώμη.
Επὶ τῶν Τούρκων ἔλαβον αὐτὴν κατακτηθεῖσαν.
Ὁ Βασιλεύς των δ', ἐπειδὴ διήρχοντο οἱ δρόμοι
ἐντεῦθεν πάντες πρὸς τὴν γῆν ὅπου αἱ μάχαι ἦσαν,
ἐνταῦθ', ἀπὸ τῆς Μέμφιος, παρέμενεν ἀκόμη,
εἰς ταύτην, εἰς προσωρινὴν καθέδραν ἱδρυθεῖσαν.
Τὸν ἀθροισθέντα δὲ στρατὸν ἐκ τόπων ἀπωτάτων
ἐνταῦθα διωργάνιζε, κοσμῶν καὶ παρατάττων.

3

Ὦ Μοῦσα, σὺ εἰπέ μοι τίς ἡ τῶν πραγμάτων θέσις,
καὶ τίς ἦν ἡ διάταξις αὐτῆς τῆς ἐκστρατείας·
ποῖα τὰ ὅπλα τοῦ στρατοῦ, καὶ ποῖ' αἱ διαιρέσεις,
κ' οἱ δοῦλοι κ' οἱ ἐλεύθεροι εἰς τάξεις ἦσαν ποίας·
τίνες στρατοὶ καὶ Βασιλεῖς ἐκ τῆς στρατίας μέσης
προῆλθον, τίνες ἕτεροι ἐξ ἄκρας Μεσημβρίας.
Σὺ ἀρχηγοὺς καὶ μαχητὰς καὶ τάξεις καὶ ὁπλίσεις
τῶν στρατευόντων δύνασαι νὰ μοὶ ἀπαριθμήσῃς.

4

Ἀφ' ὅτου ἀπεστάτησεν ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου
ἡ Αἴγυπτος, κ' ἐξώμοσε, κ' ἐκ τοῦ Χριστοῦ ἀπέστη,
εἷς τοῦ Μωάμεθ μαχητὴς ὑπὸ ζυγὸν κυρίου
τὴν χώραν της ὑποβαλὼν, εἰς ταύτην ἐγκατέστη.
Καλίφφην τὸν ὠνόμασαν, καὶ τοῦ ἐπωνυμίου
διάδοχος πᾶς ἔκτοτε ἡγεμονεύων ἔστι.
Τοιαύτας ἐπὶ τῶν καιρῶν ὁ Νεῖλος τῶν ἀρχαίων
εἶδε σειρὰς τῶν Φαραὼ, καὶ γένη Πτολεμαίων.

5

Τὰ ἔτη ὡς παρήρχοντο ἐπὶ τῆς βασιλείας,
μετὰ τοῦ χρόνου ηὔξανεν ἡ δύναμις ἐκείνης.
Ἐγένετο τῆς Ἀφρικῆς κυρία, τῆς Ἀσίας,
τῶν Σύρων ἐκ Μαρμαρικῆς καὶ ἀπὸ τῆς Κυρήνης,
καὶ προσανέβ' ἡ ἔκτασις αὐτῆς τὰς αἰωνίας
ῥοὰς τοῦ Νείλου, καὶ πολὺ ἐπάνω τῆς Συήνης·
μέχρι τοῦ τόπου δ' ἔπειτα, ἐρήμου κ' εὐρυτάτου,
τοῦ τῶν Σαββαίων προχωρεῖ, καὶ μέχρι τοῦ Εὐφράτου.

6

'Αριστερῶς καὶ δεξιῶς ἐκτείνεται προσέτι
ὡς ὅπου ὁ αἰγιαλὸς κ' ἡ χώρα ἡ εὐδαίμων,
καὶ τόπους ἄλλους τῶν ἐκτὸς τῆς 'Ερυθρᾶς προσθέτει,
ὅπου ἐξ ἕω ἐξορμᾷ τὸ πνεῦμα τῶν ἀνέμων.
Κ' εἶχε τὸ κράτος μὲν πολλὴν ἰσχὺν, ἀλλ' ὑπηρέτει
αὐτὴν ὁ δόξαν ἐν αὐτῷ, ὁ δίκαι' ἀπονέμων,
ὁ Βασιλεὺς τὴν γενετὴν, πλὴν μᾶλλον βασιλεύων
καθὸ ἐν ὅπλοις, κ' ἐν βουλαῖς εἰρηνικαῖς πρωτεύων.

7

Πολλάκις κατὰ τῶν Περσῶν, τῶν Τούρκων πολεμήσας,
ἄλλοτε νίκας ἔδρεπε, καὶ ἄλλοτ' ἐνικᾶτο,
καὶ μείζων ἦν νικώμενος ἀφ' ὅ,τι ἦν νικήσας·
συνήθως ὅμως πᾶς ἐχθρὸς ἐνέδιδε κ' ἡττᾶτο.
'Εν τέλει, ὑπὸ τῶν ἐτῶν τὸ ἄχθος ἀπαυδήσας,
ἀφῆκε τὴν ῥομφαίαν του τὴν τροπαιοῦχον κάτω·
ἀλλὰ τὸν μέγαν νοῦν αὐτοῦ, ἐξ οὗ εἰσὶν αἱ νίκαι,
οὐδὲ τῆς δόξης, τῆς τιμῆς τὸν πόθον δὲν ἀφῆκε.

8

'Ακόμη διὰ στρατηγῶν ἐμάχετο, καὶ τόση
ἡ δύναμις ἦν τῆς φρενὸς αὐτοῦ καὶ τῆς καρδίας,
ὥστε τὸ βάρος ἔφερε, χωρίς πως νὰ ἐνδώσῃ,
τῆς ἡλικίας ἐνταὐτῷ καὶ τὸ τῆς μοναρχίας.
Πᾶσ' αἱ φυλαὶ τῆς 'Αφρικῆς εἰς φόβον αὐτοῦ ζῶσι,
κ' ὑπήκουσ' εἰς τὸν νόμον του τὰ ἔθνη τῆς 'Ινδίας.
Καὶ ἄλλος μὲν ἑκούσιον τῷ πέμπει ὁπλοφόρων,
ἄλλος δὲ ἄρχων ἢ λαὸς χρυσοῦ τῷ πέμπει φόρον.

9

Τοιοῦτος ὅστις τὸν στρατὸν ἐνταῦθα παρατάττει.
Ὡς δὲ παρέταξεν αὐτὸν, τὴν φρένα του ἐγείρει
κατὰ τῶν Φράγκων, ὧν αὐτὸν ἡ πρόοδος ταράττει
κ' ἡ νικηφόρος δύναμις, καὶ φόβους τῷ ἐνσπείρει.
Καὶ ἡ Ἀρμίδα ἔφθασεν ἐκεῖ, ναὶ μὲν ἐσχάτη,
πλὴν καθ' ἣν ὥραν τὸν στρατὸν ὁ Βασιλεὺς ἀγείρει.
Παρήλλαττον δ' εἰς τὸ εὐρὺ πεδίον πρὸ τοῦ τείχους
διῃρημέν' αἱ φάλαγγες εἰς τάγματα καὶ στίχους.

10

Ὁ δὲ μονάρχης, ἔνθρονος ἐφ' ὑψηλοῦ ἀνδήρου,
οὗ ἐκ πριστοῦ ἐλέφαντος ἡ ἀναβάθρα ἦτον,
περίβλεπτος ἐκάθητο ὑπὸ σκιάδ' ἀργύρου,
καὶ ἔθετεν ἐπὶ χρυσῶν τοὺς πόδας του ταπήτων.
Εἰς κόμπον δὲ βαρβαρικὸν στολῆς χρυσοπορφύρου
πολυτελοῦς ἐνέπρεπε, τὰ βλέμματα ἐκπλήττων.
Πλῆθος λινῶν δὲ ταινιῶν, σφιγκτῶς συνεστραμμένων,
διάδημα τῷ ἔπλεκον περὶ τὴν κόμην ξένον.

11

Τὸ σκῆπτρον εἶχ' ἐν τῇ χειρὶ, καὶ ἦν ἡ πολιά του
ἐν εὐπρεπεῖ καὶ αὐστηρᾷ ἐκφράσει καθημμένη.
Ἡ τόλμ' ἡ ἀρειμάνιος λάμπ' εἰς τὰ βλέμματά του,
ἃ ἔτι φλὸξ νεανικῆς θρασύτητος θερμαίνει.
Τῆς ἡλικίας τὸ σεμνὸν δηλοῖ πᾶν κίνημά του,
καὶ τῆς ἀρχῆς του ἐνταυτῷ τὸ μέγεθος ἐμφαίνει.
Οὕτω ποτὲ ὁ Ἀπελλῆς καὶ οὕτως ὁ Φειδίας
παρίστων τοὺς ἐνδόξους των κεραυνοβόλους Δίας.

12

Ἵστανται, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων,
δύω σατράπαι ἰσχυροί. Ὡς ὅπλον τῆς ἀρχῆς του
φέρει ὁ εἷς διὰ χειρῶν τὸ ξίφος τῶν μαχίμων,
τοῦ δὲ κοσμεῖ, ὡς ἔμβλημα, τὴν χεῖρα ἡ σφραγίς του.
Τῶν μυστηρίων λειτουργὸς αὐτὸς, βουλῶν φρονίμων
ταμίας ἦν, κ' ἐφώτιζε διὰ τῆς συμβουλῆς του·
ὁ δ' ἕτερος, πανίσχυρος, καὶ τοῦ στρατοῦ κοσμήτωρ,
ἦν ὁ πταισμάτων καὶ πταιστῶν ἀνώτατος ποινήτωρ.

13

Ὑπὸ τὸν θρόνον δ' ἵσταντο πυκνοὶ οἱ δορυφόροι·
ἦτον δ' ὁ λόχος ὁ πιστὸς αὐτοὶ τῶν Κιρκασίων.
Ἐφόρουν θώρακα πτυκτὸν, καὶ εἶχον μακρὸν δόρυ,
καὶ κυρτὰ ξίφ' εἰς τὴν πλευρὰν, ἐντὸς θηκῶν πλουσίων.
Οὕτως ἐξ ἕδρας ὑψηλῆς ἐμπρός του ἐθεώρει
ὁ τύραννος τὸ στράτευμα ταττόμενον πλησίον.
Πᾶν ὅπλον πρὸ τοῦ θρόνου του, πᾶσα σημαία κλίνει
ἐν ᾧ παρήλλαττον αὐτοὶ, ὡς ἂν τὸν προσεκύνει.

14

Τῶν Αἰγυπτίων ὁ στρατὸς ἐν πρώτοις ἐθεᾶτο·
τέσσαρες δ' ἦσαν στρατηγοὶ αὐτῶν τῶν ὁπλοφόρων.
Δύω ἡ Ἄνω Αἴγυπτος καὶ δύω στέλλ' ἡ Κάτω,
τὸ πλούσιον τοῦ ποταμοῦ τοῦ θεσπεσίου δῶρον.
Ὁ πόντος ὑπὸ τῆς ῥευστῆς ἰλύος κατεκτᾶτο,
καὶ ἡ ἰλὺς εἰς ἔδαφος ἐπάγη καρποφόρον.
Οὕτω παρήχθ' ἡ Αἴγυπτος. Ὦ! πόσον τὸ ἀρχαῖον
χεῖλος τοῦ πόντου ἔμεινεν ἐντὸς τῶν μεσογαίων!

15

Ἡ φάλαγξ πρώτη προχωρεῖ, ἡ ἔχουσα τὰ γένη
ὁπόσων ἐξεστράτευον ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας,
καὶ ὅσους πέμπ' ἡ δυτικὴ ἀκτὶς, ἡ λεγομένη
τοὐντεῦθεν χώρ' Ἀφρικανὴ, ἀντὶ τῆς Αἰγυπτίας.
Ὁ Ἄρασπις τοὺς ὁδηγεῖ, ἰσχύων μὲν ἐν γένει,
τὴν ἰσχὺν ὅμως τῆς φρενὸς καὶ ὄχι τῆς ἀνδρίας.
Ἦν εἰς ἐνέδρας ἔμπειρος τεχνίτης, καὶ εἰς ὅλους
τῶν πονηρῶν Μαυριτανῶν τοὺς τρόπους καὶ τοὺς δόλους.

16

Ὀπίσω τούτων δεύτεροι ἐτάττοντο ἐκεῖνοι
οἵτινες τὴν Ἀσιανὴν κατεῖχον παραλίαν.
Ὁ Ἀρονταῖος διοικεῖ αὐτοὺς, ὃν διακρίνει
σπουδὴ οὐχὶ εἰς ἀρετὴν, ἀλλ' εἰς τιτλοφορίαν.
Ἱδρῶτας ἔτι μαχητοῦ δὲν ἔμαθε νὰ χύνῃ,
οὐδὲ τὸν ἤγειρέ ποτε ἡ σάλπιγξ τὴν πρωΐαν.
Ἀλλὰ, σκιατραφούμενον, τὸν ῥίπτει ἐξ ἀπόνων
τρυφῶν ὁρμὴ φιλόδοξος εἰς μέσον τῶν ἀγώνων.

17

Οἱ τρίτοι, μόνον φάλαγγος δὲν εἶχον διαστάσεις·
ἦσαν ὁλόκληρος στρατὸς, τὰ πέριξ περικλείων.
Δὲν λέγεις ἡ συγκομιδὴ ἐκ τῆς Αἰγύπτου πάσης
πῶς τοῖς ἐπήρκει· πλὴν αὐτοὺς τοὺς στέλλει ἓν χωρίον,
χωρίον ὃ ἐνέκλειεν ἐπαρχιῶν ἐκτάσεις,
καὶ πληθυσμὸν ἐν ἑαυτῷ εἶχε κωμῶν χιλίων.
Περὶ Καΐρου ὁμιλῶ. Ὁ Κάμψων δὲ ἡγεῖτο
τοῦ συρφετοῦ, ὃς συρφετὸς καὶ ἐν ταῖς μάχαις ἦτο.

18

Εἰς τὸν Γαζὲλ πειθόμενος ἄλλος στρατὸς ἐχώρει·
καὶ ἦσαν οἱ θερίζοντες τὰς καρποφόρους γαίας,
ὅπου ὁ μέγας ποταμὸς, καταλιπὼν τὰ ὄρη,
δεύτερον τότε μεθ' ὁρμῆς καθάλεται ῥαγδαίας.
Μαχαιροφόροι δὲ αὐτοὶ εἰσὶ καὶ τοξοφόροι,
μισοῦντες βάρος θώρακος καὶ περικεφαλαίας.
Πλουσίας φέρουσι στολάς. Ἀπλήστους δὲ καθίστων
αὗται πολλοὺς τῶν σκύλων των καὶ ἄλλους τῆς ζωῆς των.

19

Ὁ δὲ Ἀλάρκων ἔπειτα διακοσμεῖ τὸν δῆμον
τῆς Βάρκας. Ἦσαν ἄοπλοι αὐτοὶ, σχεδὸν γυμνῆται.
Λιμώττοντες διάγουσιν ἐντὸς χωρῶν ἐρήμων,
καὶ διὰ λείας ἡ ζωὴ αὐτῶν διατηρεῖται.
Μεθ' ἧττον φαύλων ὀπαδῶν, ἀλλ' οὐδ' αὐτῶν μαχίμων
ὁ τῆς Ζουμάρας Βασιλεὺς κατόπιν των κινεῖται.
Εἶτα ὁ τῆς Τριπόλεως προκύπτει, ὢν ἐπίσης
καλὸς εἰς ἐλαφρὰς στροφὰς καὶ εἰς γοργὰς κινήσεις.

20

Κατόπιν τούτων φάλαγγες κατοίκων τῆς Πετραίας
καὶ αἱ τῶν τῆς Εὐδαίμονος προὐχώρουν Ἀραβίας,
ἐφ' ἧς, ἀνίσως ἔχωμεν εἰδήσεις της βεβαίας,
ψῦχος ἢ θάλπος οὔποτε ἐνσκήπτει μετὰ βίας,
ἥτις ἀρώματα γεννᾷ εἰς μυροφύτους γαίας,
καὶ ὅπου εἰς σωρὸν ἀνθῶν, κ' εἰς ξύλα εὐωδίας
ὁ φοίνιξ ὁ ἀθάνατος ἐνθάπτεται, κ' εἰς νέον
βίον ἀνίπταται, ταφὴν καὶ γέννησιν συνδέων.

21

Μεγάλας αἱ στολαὶ αὐτῶν δὲν φέρουσι κοσμήσεις·
ἔχουσι δ' ὅπλα ἐμφερῆ πρὸς τὰ τῶν Αἰγυπτίων.
Ἰδοὺ καὶ ἄλλοι Ἄραβες. Βεβαίας τὰς οἰκήσεις
αὐτοὶ δὲν ἔχουσιν· εἰσὶν ἐκ τῶν πλανητοβίων.
Ἀκάματ', εἰς διηνεκεῖς φερόμενοι κινήσεις,
τὰς θέσεις μεταβάλλουσι τῶν ἀσταθῶν χωρίων.
Λεπτοφυεῖς, λεπτόφωνοι, τὸ σῶμα γυναικώδεις,
εἰσὶ τὴν ὄψιν μέλανες, καὶ τὴν μορφὴν ζοφώδεις.

22

Λόγχαι καλάμης ἰνδικῆς μακρότατ' ἐκινοῦντο
εἰς χεῖράς των, καὶ σιδηρᾶν εἶχον αἰχμὴν βραχεῖαν.
Ἵππευον, καὶ εἰς θύελλαν θὰ ἔλεγες ὠχοῦντο,
ἂν εἶδες ποτὲ θύελλαν καθὼς αὐτοὺς ταχεῖαν.
Τῶν στοίχων ὑπὸ Σίφακος οἱ πρῶτοι ὡδηγοῦντο,
καὶ ὁ Ἀλδῖνος ἔφερε τὴν ἄλλην συστοιχίαν·
τὴν τρίτην δ' ὁ Ἀλβιαζάρ· ἦτον δ' αὐτοῦ ὠμότης
ὁ χαρακτήρ. Ἦτον λῃστὴς καὶ ὄχι στρατιώτης.

23

Κατόπιν τούτου ἤρχοντο οἱ ἐκ τῶν νησιδίων,
ὧν σύστημα πρὸς ταῖς ἀκταῖς τῆς Ἀραβίας κεῖται·
Ἐν τῷ μυχῷ τῶν θαλασσῶν ἐκείνων τῶν πλουσίων
αἱ κόγχαι ἁλιεύονται ἐν αἷς οἱ μαργαρῖται.
Οἱ ἄγριοι Νιγριτανοὶ εἰσὶν αὐτῶν πλησίον,
ὑφ' ὧν ἡ πρὸς δυσμὰς ἀκτὴ τῆς Ἐρυθρᾶς οἰκεῖται.
Ὁ Ἀγρικάλτιος τῶν μέν, τῶν δ' ὁ Ὀσμίδας ἄρχει,
δι' ὃν ὁ νόμος εἶν' οὐδέν, κ' ἡ πίστις δὲν ὑπάρχει.

24

Ἡ ἐκ Μερόης ἕπεται φυλὴ τῶν Αἰθιόπων,
Μερόης, ἣν πρὸς δεξιὰ ὁ Ἀσταβόρας φράττει,
ὁ Νεῖλος πρὸς ἀριστερά, καὶ ἥτις ἔχει τόπον
δύω θρησκείας νὰ χωρῇ, καὶ ὅλα τρία κράτη.
Ἡγοῦντο δ' ὁ Κανάριος καὶ Ἀσσιμίρ, ἀνθρώπων
Ὀθωμανῶν, οἷς ὁ βαρὺς Καλίφφης φόρον τάττει.
Τοιοῦτ' οἱ δύω βασιλεῖς τοῦ τόπου· ἦν δ' ὁ τρίτος
Χριστιανός, ὃς ἔμεινε μακρὰν των ἀκινήτως.

25

Δύω προσέτι Βασιλεῖς λαοῦ δασμὸν τελοῦντος
εἵποντο. Εἰς τὸν ὦμόν των τὸ τόξον των κυρτοῦται.
καὶ ἡ φαρέτρα κρέμαται. Ὁ εἷς ἦν ἐξ Ὁρμοῦντος,
κειμένης ὅπου ἡ ἀκτὴ ἡ Περσικὴ κολποῦται·
ὁ δ' ἄλλος ἦν ἐκ Βοηχάν. Τοῦ πόντου πλημμυροῦντος
ἡ χώρ' αὐτὴ χωρίζεται τῆς ὄχθης καὶ νησοῦται·
ἀλλ' ὅτε πάλιν ἄμπωτις μυζᾷ τὰ ὕδατά της,
τότε ἀβρόχοις τοῖς ποσὶ περᾷ ὁ διαβάτης.

26

Ὦ Ἀλταμῶρε, οὐδὲ σὲ ἡ σύζυγος ἡ φίλη
ἐκράτησεν εἰς τὸν σεμνὸν συζυγικὸν κοιτῶνα.
Μάτην τὸ φεῦγον βῆμά σου ζητοῦσα ν' ἀναστείλῃ,
ἐκσπᾷ τὴν κόμην, ῥήγνυσι τοῦ στήθους τὸν χιτῶνα·
«Ὑπὲρ τὴν ὄψιν μου λοιπόν, σκληρὲ (οὕτως ὡμίλει)
»προκρίνεις τὸν θαλάσσιον ἀγριωπὸν χειμῶνα!
»καὶ σ' εἶναι προσφιλέστερος ὁ θώραξ σὲ πιέζων,
»παρὰ τὸ βρέφος σου, ἐντὸς τῶν ἀγκαλῶν σου παίζων.»

27

Τὴν Σαρμακάντην κυβερνᾷ· οὐχὶ δτ' εἶχε λάχει
ἄρχων· θὰ ἦτον καὶ χωρὶς τοῦ διαδήματός του·
τοσαύτ' ἡ ἐμπειρία του, τοσαύτη, ἐν τῇ μάχῃ,
ἐφάμιλλος ἡ ῥώμη του τῆς γενναιότητός του.
Θὰ αἰσθανθῶσι τίς ἐστιν οἱ Φράγκοι ὁπλομάχοι,
κ' ἤδη πολλάκις ἔγιναν περίφοβοι ἐμπρός του.
Οἱ ὀπαδοί του πέλεκυν ἀπὸ τοῦ ἐφιππίου
κρεμῶσι, σάκκη φέρουσι, καὶ ξίφη ἐκ πλαγίου.

28

Κατόπιν, ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, καὶ ὅπου τοῦ ἡλίου
ἡ πύλη διανοίγεται ὁ Ἄδραστος ἐχώρει.
Ἐπὶ τὸ στῆθος, ὄφεως ἢ δράκοντος ἀγρίου
δέρμα μελανοπράσινον κατάστικτον ἐφόρει.
Εἰς νῶτον δὲ ἐλέφαντος ὠχεῖτο τεραστίου,
καθὼς ἐφ' ἵππου ἐλαφροῦ ἀνίσως ὡδοιπόρει.
Τούτῳ δὲ πλήθη ἕπονται, οἰκοῦντα τὰς ἐκτάσεις
ἐν μέσῳ Γάγγου καὶ Ἰνδοῦ, κ' ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.

29

Φάλαγξ παρείπετο λαμπρά· καὶ ἦν ἐντὸς ἐκείνης
τὸ ἄνθος, ἡ πολυτελὴς φρουρὰ τοῦ Βασιλέως·
οἷς κ' ἐν πολέμῳ πάντοτε καὶ ἐπὶ τῆς εἰρήνης
βαρὺς ἐδαψιλεύετο μισθὸς, καὶ τιμῶν κλέος.
Αὐτοὶ κυρίως ἔφερον τὰ ὅπλα τῆς ἀμύνης
κ' ἐφ' ἵππων μάλιστ' ἀσφαλῶν ἐκάθηντο ἑδραίως.
Ἐκλάμπουσ' εἰς τὸν ἥλιον οἱ πορφυροῖ μανδύαι,
ὁ χάλυψ στίλβει, κ' αἱ καλαὶ χρυσαῖ των πανοπλίαι.

30

Διέπρεπον δὲ μεταξὺ αὐτῶν ὁ Ὑδραότης,
ὁ Ἄλαρκος, ὁ τῶν λαῶν κοσμήτωρ Ὀδημάρος,
καὶ ὁ Ῥιμέδων ὁ τραχὺς, ὁ μέγας στρατιώτης,
ἔχων κατά τε τῶν θνητῶν καὶ τοῦ θανάτου θάῤῥος,
καὶ ὁ Τιγράνης, ὁ ληστὴς Ῥαπόλδος, οὗ ὠμότης
ἦτον ὁ βίος, ὁ συλῶν τὴν θάλασσαν βαρβάρως,
καὶ ὁ Ὀρμόνδος ὁ θρασὺς, μετὰ τοῦ Μαρλαβούστου,
ὃς ἤκουεν Ἀραβικὸς, νικήσας τοὺς ἐχθρούς του.

31

Ἐπίσης καὶ ὁ Ὄρινδος, ὁμοίως ὁ Ἀρίμων,
ὁ Πίργας, ὁ Σουίφαντος, ὁ μέγας ἱπποδάμας,
Βριμάρτης ὁ ἐκπορθητὴς, τῶν προσβολῶν εἰδήμων,
ὁ παλαιστὴς, ὁ ἰσχυρὸς τὰς χεῖρας Ἀριδάμας,
ὁ Τισσαφέρνης, κεραυνὸς εἰς τάγματα μαχίμων,
ὅτε ἢ ξίφος φονικὸν ἐκράτ' εἰς τὰς παλάμας,
ἢ ἔπαλλεν ἀκόντιον, καὶ ἢ πεζὸς εἰς μάχην
καθίστατο, ἢ ἔθλιβε γοργῆς φοράδος ῥάχιν.

32

Ἀρμένιος ποδηγετεῖ τὸν λόχον. Ἀποστάτης
τοῦ ἀληθοῦς θρησκεύματος, ἀφ' ὅτου νέος ἦτο,
καὶ ὀπαδὸς γενόμενος τῆς ἀσεβοῦς ἀπάτης,
ὄνομα ἔχει Ἐμιράν· πρὶν Κλήμης δ' ἐκαλεῖτο.
Τὸν δὲ Καλίφφην, ὃς αὐτοῦ ἦν στύλος καὶ προστάτης
ἐν πάσῃ πίστ' εἰλικρινεῖ φιλῶν, ἀντεφιλεῖτο.
Καὶ οὔτις τῶν ὁμοίων του εἶχεν αὐτῷ ὁμοίαν
ῥώμην χειρὸς, φρενὸς ἰσχὺν, καὶ ψυχικὴν ἀνδρίαν.

33

Πλέον οὐδεὶς ἀπέμεινεν. Ἰδοὺ πλὴν ἐξαπίνης
καὶ ἡ Ἀρμίδα, βαίνουσα κατόπιν τούτων ὅλων.
Κομπάζουσα ἐκάθητο ἐφ' ὑψηλῆς ἀπήνης,
χρυσῆν φαρέτραν ἔχουσα καὶ τόξον ἑκηβόλον.
Ἡνοῦτο δ' ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς εὐειδοῦς ἐκείνης
ἡ ἔμφυτος γλυκύτης της πρὸς τὸν παρόντα χόλον,
καὶ ἦθος μᾶλλον ἔντονον ἡ μίξις των δεικνύει,
ὃ φαίνεται ὡς ν' ἀπειλῇ, πλὴν ἀπειλοῦν ἑλκύει.

34

Ὁ δίφρος, ὡς ὁ τῆς αὐγῆς, ὁ τὰς ἀκτῖνας φέρων,
ἐξήστραπτε κατάσπαρτος ἐκ λίθων πολυχρώμων.
Ὁ διφρηλάτης δ' εἰς διπλῆν δυάδα μονοκέρων
ζεύξας τὸν πάγκοσμον ζυγὸν, διήνοιγε τὸν δρόμον.
Ἑκατὸν νέοι, κ' ἑκατὸν νεάνιδες ἑπέρων
κατόπιν, οἷς ἐξήρτηντο φαρέτραι εἰς τὸν ὦμον·
οἱ δ' ἵπποι πάντων καὶ πασῶν ἦσαν λευκοὶ τὸ χρῶμα,
κ' εἶχον τοὺς πόδας πτερωτοὺς, καὶ εὔστροφον τὸ σῶμα.

35

Ὁ Ἀραδῖνος ὁδηγεῖ κατόπιν ὅσα πλήθη
ὁ Ὑδραότης ἔφερε μισθώσας ἐκ Συρίας.
Ὡς τὸ θαυμάσιον πτηνὸν, ἀφ' οὗ ἀνεγεννήθη,
εἰς τὰ πεδί' ἀπέρχεται τὰ τῆς Αἰθιοπίας,
ἔχον ποικίλην πτέρωσιν καὶ κάλλη ἀσυνήθη,
λόφον χρυσοῦν, ἰριδωτὰς εἰς τὸν λαιμὸν ταινίας·
οἱ ἄνθρωποι τὸ βλέπουσι καὶ εἶν' ἐκπεπληγμένοι,
καὶ μετὰ θάμβους τῶν πτηνῶν παρέπονται τὰ γένη·

36

Οὕτω προὐχώρησεν αὐτὴ, τὸ κάλλος τοῦ προσώπου,
τὸν πλοῦτον τῆς ἀναβολῆς, τὴν ὄψιν θαυμασία·
οὐδ' ἦν τις τόσον δύστρωτος, τόσον ἀγροίκου τρόπου,
τόσον τραχὺς, ὅστις, ἰδὼν αὐτὴν, δὲν ἐνθουσία.
Νὰ θέλξῃ δ' ἂν ἐδύνατο τόσους καὶ τόσους, ὅπου
μόλις ἐφάνη, σοβαρὰ ἐν ἀκαταδεξίᾳ,
πόσ' οἱ τρωθέντες ἔσονται, τὰ θύματά της πόσα,
ὅταν θὰ βλέπῃ προσηνὴς, θὰ νεύῃ μειδιῶσα!

37

Ὡς δὲ παρῆλθε καὶ αὐτὴ, ὁ ἄρχων τῶν ἀρχόντων
νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν θρόνον του τὸν Ἐμιρὰν ἐκάλει,
διότι ἤθελεν αὐτὸν ἐφ' ὅλων τῶν προὐχόντων
ἀνώτατον καὶ στρατηγὸν κοινὸν νὰ ἐπιβάλῃ.
Προσῆλθε· κ' ἐκ τῶν τρόπων του ἐφάνη τῶν πρεπόντων
πῶς ἤξευρεν ὅτι τιμὴ τῷ δίδοται μεγάλη.
Τῶν Κιρκασίων ἡ φρουρὰ ἐσχίσθη, ὡς διέβη,
καὶ πρὸς τὸν θρόνον δίοδον ἀφῆκε, καὶ ἀνέβη.

38

Τὴν χεῖρα εἰς τὸ στῆθός του, πρὸ τοῦ Μονάρχου κλίνει
τὸ γόνυ καὶ τὴν κεφαλήν· τῷ λέγει δ' ὁ Μονάρχης·
«Λάβε τὸ σκῆπτρόν μου. Εἰς σὲ ὀφείλουσιν ἐκεῖνοι
»εὐπείθειαν. Σὺ ἀντ' ἐμοῦ εἰς τὸν στρατόν μου θ' ἄρχῃς.
»Τοῦ Βασιλέως τῆς Σιὼν σωτὴρ σὺ θέλεις γίνει·
»τῆς ἀμειλίκτου μου ὀργῆς σὺ λειτουργὸς ὑπάρχεις.
»Ἄπελθε, ἴδε, νίκησον, καὶ εἰς τοὺς πολεμίους
»τὸν φόνον φέρε, εἰδεμὴ, κἂν φέρε τους δεσμίους.»

39

Ὡμίλησεν ὁ Βασιλεύς· ὁ δ' ἐκ τῆς Ἀρμενίας
ἐκ τῆς χειρός του ἔλαβε τὸ σκῆπτρον τῆς ἰσχύος.
«Τὸ σκῆπτρον, εἶπε, δέχομαι ἀπὸ χειρὸς ἀνδρείας,
»καὶ ὑπὸ σὲ ὑπόσχομαι νὰ μάχωμαι ἀνδρείως,
»νὰ ἐκδικήσω τὰς πληγάς, τὰς ὕβρεις τῆς Ἀσίας
»διὰ τῆς σῆς δυνάμεως, σοῦ στρατηγῶν ἀξίως.
»Θὰ ἔλθω μόνον νικητής, κ' ἐὰν δὲν ἠμπορέσω,
»οὐχὶ ποτὲ καταισχυνθείς, ἀλλὰ νεκρὸς θὰ πέσω.

40

»Ἂν εἶναι θέλημα Θεοῦ, — ἀλλὰ δὲν τὸ πιστεύω,—
»διὰ μεγάλης συμφορᾶς νὰ μᾶς κατασυντρίψῃ,
»ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐμοῦ, ἐμοῦ, τὸν ἱκετεύω,
»ὁ κεραυνὸς ὁ ἀπειλῶν τὸ κράτος ἃς ἐνσκήψῃ,
»οὐχὶ δ' ὡς ἂν κηδεύωμαι, ἀλλ' ὡς ἂν θριαμβεύω
»νὰ κομισθῶ, ἂν θάνατος εἰς φέρετρον μὲ ῥίψῃ.»
Ἐσίγησε, κ' ἠγέρθησαν δημώδεις εὐφημίαι,
καὶ βάρβαροι παντοδαπῶν ὀργάνων συναυλίαι.

41

Κ' ἐν μέσῳ τῶν εὐφημιῶν κ' ἐν μέσῳ τῶν παιάνων
ἀπῆλθεν ὁ παμβασιλεὺς μετὰ τῆς συνοδίας·
κ' εἰς τὴν μεγάλην του σκηνὴν ἐν παρατάξει φθάνων,
εἰς τράπεζαν τοὺς ἀρχηγοὺς ἐκάλεσ' εὐωχίας.
Αὐτὸς δὲ μόνος καθεσθεὶς μακρὰν τῶν μεγιστάνων,
τροφὰς τοῖς πέμπει πρὸς τιμήν, καὶ λόγους εὐμενείας.
Ἡ ὥρα αὕτη τῆς χαρᾶς καὶ τῶν ἀστειοτήτων
εἰς τῆς Ἀρμίδας πρόσφορος τὰς τεχνουργίας ἦτον.

42

Ἀφ' οὗ δ' ἀπεκομίσθησαν αἱ τράπεζαι, καὶ ἦτον
ἡ προσοχή των ἐπ' αὐτὴν προσηλωμένη πᾶσα,
κ' εἶδ' ἐκ σημείων ἀσφαλῶν καὶ ἀναμφισβητήτων
πῶς ἐπ' αὐτοὺς ἐπέχυσε τὸ φάρμακόν της φθᾶσα,
τὸ σχῆμα ὑπερήφανος ἠγέρθη μεταξύ των·
πρὸ τοῦ μονάρχου δ' εὐπρεπῶς καὶ εὐσεβάστως στᾶσα,
ἐσπούδαζε νὰ φαίνηται, καθ' ὃν καιρὸν ὡμίλει,
τὴν ὄψιν ἀρειμάνιος καὶ τὴν φωνὴν ὀργίλη.

43

»Ὦ Βασιλεῦ ὑπέρτατε, προσέρχομαι, ἰδού με,
τῷ εἶπεν, ὑπὲρ πίστεως κ' ἐγὼ, κ' ὑπὲρ πατρίδος.
»Εἰμὶ γυνὴ, πλὴν βασιλὶς, καὶ ἄξιον ἡγοῦμαι
»τ' ὅπλον τοῦ σκήπτρου σύντροφον εἰς χεῖρα βασιλίδος.
»Τὸ στέμμα ὅπερ κέκτημαι νὰ σώζω δὲν φοβοῦμαι.
»Νικᾷν καὶ ἄρχειν τῆς αὐτῆς καρπὸς εἰσὶ φροντίδος.
»Θὰ πλήξῃ αὕτ' ἡ δεξιὰ, καὶ δὲν θὰ δειλιάσῃ,
»καὶ ἀνδρικῶς ἐκ τῶν πληγῶν τὸ αἷμα θ' ἀποσπάσῃ.

44

»Ἀλλὰ τὸ πρῶτον σήμερον δὲν πρέπει νὰ νομίσῃς
»πρὸς τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν τὰ ὅπλα πῶς ἐπῆρα·
»διότ' ὑπὲρ τῶν νόμων μας καὶ ὑπὲρ σοῦ ἐπίσης
»καὶ τοῦ μεγάλου κράτους σου καθώπλισα τὴν χεῖρα.
»Σοὶ λέγω τὴν ἀλήθειαν, καὶ θὰ τ' ὁμολογήσῃς.
»Ἔστι σοι καί τινων ἐμῶν κατορθωμάτων πεῖρα.
»Ἐγνώρισας ὅτι πολλοὺς Χριστιανοὺς, τῶν πρώτων,
»ἡ σπάθη μου μετὰ τῶν σῶν κατέταξ' αἰχμαλώτων.

45

»Ἐγὼ αὐτοὺς συνέλαβον, ἐγώ, νικήτριά των,
»σοὶ τοὺς παρέδωκ' ἀπαρχὴν τῶν ὅπλων μου πλουσίαν.
»Ἀκόμ' εἰς τὰ αἰώνια θὰ ἔμενον δεσμά των,
»κατάκλειστ' εἰς τῶν φοβερῶν εἰρκτῶν σου τὴν σκοτίαν,
»καὶ ἤδη ἀσφαλέστερος, τοὺς Φράγκους ὑποτάττων,
»εἰς πέρας θενὰ ἔφερες τὴν ἔνδοξον στρατείαν,
»ἂν ὁ Ῥινάλδος ὁ κακὸς δὲν εἶχε θανατώσει
»τοὺς ὀπαδούς μου, καὶ αὐτοὺς δὲν εἶχ' ἐλευθερώσει.

46

»Τίς δ' ὁ Ῥινάλδος εἶν' αὐτός, δὲν ἀγνοεῖς. Ἡ φήμη
»τὰ κατ' αὐτὸν διὰ μακρῶν πολλάκις διηγήθη.
»Αὐτός ἐστιν ὁ ἄσπλαγχνος, παρ' οὗ ἡ μισητή μοι
»αἰσχύνη ἐπεγένετο, καὶ δὲν ἐξεδικήθη.
»Αὐτῆς εἰς ὅπλα μὲ κεντᾷ καὶ μ' ἐξεγείρ' ἡ μνήμη,
»καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ὀργὴ τὸ λογικόν μου πείθει.
»Τίς ἦν ἡ ὕβρις ἄλλοτε νὰ σοὶ ἐκθέσω μέλλω·
»ἀλλ' ἤδη ἓν ἀρκείτω σοι, ἐκδίκησιν πῶς θέλω.

47

»Καὶ θὰ τὴν λάβω. Πάντοτε διὰ βολῆς ματαίας
»εἰς τοῦ ἀνέμου τὴν φορὰν τὸ βέλος δὲν κινεῖται.
»Πολλάκις τοξευόμενον ὑπὸ χειρὸς δικαίας,
»ὑπ' οὐρανοῦ εἰς πονηρὰς καρδίας ὁδηγεῖται.
»Τὴν ἄνομον πλὴν κεφαλὴν ἐὰν διὰ ῥομφαίας
»ταμόντες, νὰ τὴν φέρητε ἐνταῦθα δυνηθῆτε,
»εὐγνώμων θεν' ἀποδεχθῶ τὸν ζῆλον τῶν προθύμων,
»ἐὰν καὶ αὐτεκδίκησιν πολὺ θὰ ἐπροτίμων.

48

»Εὐγνώμων! Ὅστις δὲ ἂν ᾖ, θὰ λάβῃ ἐκ χειρός μου
»εἰς ἀμοιβὴν τὰς κτήσεις μου καὶ τὰ ὑπάρχοντά μου.
»Κτῆμά του ἔσται μετ' ἐμοῦ ὁ μέγας θησαυρός μου·
»κ' ἐγὼ θὰ γίνω κτῆμά του, ἂν θέλῃ, διὰ γάμου.
»Σᾶς πάντας ἔχω μάρτυρας τῆς ὑποσχέσεώς μου.
»Λάβε τοὺς ὅρκους, Βασιλεῦ, καὶ λάβε τὰ πιστά μου.
»Ἄν τις ὑμῶν ἡ ἀμοιβὴ φρονῇ πῶς εἶναι ἴση
»πρὸς τὸν ἐνόντα κίνδυνον, προβὰς ἂς ὁμιλήσῃ.»

49

Τοιαῦτα εἶπεν εἰς κοινὸν ἐπήκοον ἡ νέα,
ἐν ᾧ τὴν κατεβρόχθιζε τὸ βλέμμα τοῦ Ἀδράστου.
«Μὴ γένοιτο τὸ βέλος σου τὸν ἀσεβῆ φονέα
»τιμῶν, νὰ φέρῃ κατ' αὐτοῦ, τῇ εἶπε, τὰς πληγάς του.
»Δὲν εἶναι ἄξιος αὐτὸς, τοξεύτρια ὡραία,
»ὑπὸ χειρὸς νὰ προσβληθῇ τοσοῦτον ἐπεράστου.
»Τὰ ὅπλα φέρων τῆς ὀργῆς τῆς σῆς καὶ τῆς ποινῆς του,
»τὸ δῶρον σοὶ ὑπόσχομαι ἐγὼ τῆς κεφαλῆς του.

50

»Θὰ τῷ ἐκσπάσω τὴν θερμὴν καρδίαν ἐκ τοῦ στήθους,
»τὰ μέλη του ἀσπαίροντα εἰς γῦπας παραβάλλων.»
Τοιαῦτα εἶπεν ὁ Ἰνδὸς ἀπέναντι τοῦ πλήθους.
Ὁ Τισσαφέρνης δ' ἤκουσε τοὺς κόμπους του ἀσχάλλων.
«Τίς εἶσαι, εἶπεν, ὁ λαλῶν μετὰ τοιούτου ἤθους
»τοῦ ἡγεμόνος σου ἐμπρὸς, κ' ἐμπρὸς ἡμῶν τῶν ἄλλων;
»Ἴσως ὑπάρχουσι πολλοὶ καλοὶ νὰ ὑπερβῶσι
»δι' ἔργων τὰς καυχήσεις σου, καὶ ὅμως σιωπῶσι.»

51

«Τίς εἶμαι; εἶπεν ὁ Ἰνδός. Καλῶς σε θέλω πείσει
»ὅτι τὸν λόγον παρ' ἐμοὶ ἡ πρᾶξις ὑπερβάλλει.
»Ἀλλ' ὅ,τι εἶπας, ἀλλαχοῦ ἂν εἶχες ἐκστομήσει,
»λέξις ἐκ τῶν χειλέων σου δὲν θεν' ἀντήχει ἄλλη.»
Καὶ θὰ διεπληκτίζοντο, ἂν, τῆς χειρὸς κινήσει,
σιγὴν αὐτοῖς ὁ Βασιλεὺς δὲν εἶχεν ἐπιβάλει.
Πρὸς τὴν Ἀρμίδαν δὲ αὐτὸς εἶπε· «Καλὴ νεᾶνις,
»καρδίαν ἔχουσ' ἀνδρικὴν, μεγάλην μοὶ ἐφάνης.

52

»Εἶσαι ἀξία. Δάμασον αὐτούς. Σὺ ἀμφοτέροις
»νὰ ἐπιβάλῃς δύνασαι θυσίαν τοῦ θυμοῦ των,
»κ' εἰς ἓν τῶν δύω τὴν ὀργὴν συνδέουσα, νὰ φέρῃς
»αὐτὴν πρὸς τὸν παράνομον, πρὸς τὸν κακοῦργον τοῦτον.
»Ἐκεῖ θὰ γίνῃ χρήσιμος, καὶ δύναται ἡ ἔρις
»νὰ παραγάγῃ δι' ἡμᾶς κατορθωμάτων πλοῦτον.»
Οὕτως εἰπὼν, ἐσίγησεν. Ἐκεῖνοι δ' ἐκ συμφώνου
προσέφεραν τὰ ξίφη των ἐκτελεστὰς τοῦ φόνου.

53

Δὲν ἦσαν μόνοι δὲ αὐτοί· ἀλλ' ὅστις ἂν ἐκίνει
προκλητικὸν βραχίονα καὶ καυχωμένην γλῶσσαν,
προσῆλθε, καὶ προσέφερε τὸν ἄνομον νὰ κτείνῃ,
καὶ χεῖλος δὲν ἀπέμεινε μὴ θάνατον ὀμόσαν.
Τόσον ἐκείνη κατ' αὐτοῦ τὰ μίση παροξύνει!
τὴν ἔχει τόσον νῦν ἐχθρὰν τὴν τόσον πρὶν ἐρῶσαν!
Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος ἀναχθεὶς, τὴν ἄγκυραν ἐκσπάσας,
ἤδη φαιδρὸς διέπλεε τὰς ἀνοικτὰς θαλάσσας.

54

Ἐπὶ τὰ πρῶτα ἴχνη του παλινδρομοῦν τὸ πλοῖον,
ἐξ οὗ ὡρμήθη, πρὸς ἐκεῖ ἐπέστρεφε καὶ πάλιν.
Οἱ ἄνεμ' οἱ φυσήσαντες εἰς κοῖλον τὸ ἱστίον
τὸ φέρουσ' εἰς διεύθυνσιν ἀντίθετον καὶ ἄλλην.
Ὁ δὲ, τὸ ἀστερόγραπτον τοῦ οὐρανοῦ βιβλίον,
τὸν πόλον καταστίλβοντα, τὴν Ἄρκτον τὴν μεγάλην
διὰ βαθείας τῆς νυκτὸς, τοὺς ποταμοὺς, τὰ ὄρη,
κατοπτριζόμενα ἐντὸς τοῦ πόντου ἐθεώρει.

55

Τῶν στρατευμάτων ἐρευνᾷ τὰς θέσεις καὶ τὰς στάσεις·
ἤθη καὶ τρόπους τῶν ἐθνῶν νὰ καταμάθῃ θέλει·
καὶ τόσον χρόνον σχίζουσι τὸ νῶτον τῆς θαλάσσης,
ὥστε τὸ τέταρτον αὐτοῖς ὁ Φοῖβος ἀνατέλλει.
Ὅταν δὲ νὺξ ἐγένετο, τὰς Συρικὰς ἐκτάσεις
κατεῖδον, καὶ κατήχθησαν εἰς τὴν ξηρὰν ἐν τέλει.
Εἶπε δ' ἡ κόρη πρὸς αὐτούς· «Ἰδοὺ ἡ Παλαιστίνη.
»Ἐνταῦθ' ἀπέρχεσθε. Τοῦ πλοῦ τὸ τέρμα εἶν' ἐκείνη.»

56

Τότε τοὺς τρεῖς ἀπέθηκεν ἐπὶ τὴν παραλίαν,
κ' ἔγινεν αἴφνης ἀφανὴς ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν των.
Ἐν τούτοις δὲ προέβαινεν ἡ νὺξ, κ' εἰς ὄψιν μίαν
τὰς ὄψεις τὰς πολυφανεῖς συνέχεε τῶν ὄντων.
Ἐκεῖνοι δ' εἰς τὴν ἄφορον ἀμμώδη ἐρημίαν
δὲν ἔβλεπον οἰκοδομὴν ἢ κατοικίαν ζώντων,
οὐδ' ἴχνος ἢ ἀνθρώπινον, ἢ ἵππου, ἢ σημεῖον
ὁποῖον δήποτε αὐτοῖς τὸν δρόμον των δεικνύον.

57

Μικρὸν μὲν ἦν ὁ δισταγμὸς τὸ βῆμά των βραδύνων.
Πρὸς τὴν πολύφλοισβον δ' ἀκτὴν ὡς ἔστρεψαν τὰ νῶτα,
αἴφνης, ἰδοὺ, τὰ βλέμματα προσήλωσεν ἐκείνων
στιλπνόν τι, δὲν ἠξεύρω τί, εἰς χῶρον ἀφεστῶτα.
Λάμψεις χρυσᾶς ἐξέπεμπε μετ' ἀργυρῶν ἀκτίνων,
καὶ τὰς σκιὰς ἐσκέδαζον κ' ἐλάμπρυνον τὰ φῶτα.
Οὗτοι δὲ τότε πρὸς τὸ φῶς βαδίζουσιν ἐμπρός των
καὶ μετ' ὀλίγον βλέπουσι τί ἦν ὁ ὁδηγός των.

58

Εἶδον· τὸ σεληναῖον φῶς εἰς πανοπλίαν νέαν,
ἐξηρτημένην εἰς κορμὸν εὐρὺν, ἀντηνακλᾶτο,
καὶ λίθοι εἰς τὸν θώρακα, τὴν περικεφαλαίαν,
ὡς τ' ἄστρα ἄνω τοῦ οὐρανοῦ, ἠκτινοβόλουν κάτω·
καὶ ζωοφόρος εἰς σειρὰν κατάγλυφος ὡραίαν
κοσμοῦσα τὴν περιφερῆ ἀσπίδα ἐθεᾶτο.
Καθήμενος δ' εἰς τοῦ κορμοῦ τὴν ῥίζαν ἦτον γέρων·
κ' εὐθὺς ἠγέρθη, πρὸς αὐτοὺς τὰ βήματά του φέρων.

59

Τὸ σεβαστόν του πρόσωπον, τὸ εὐγενές του ἦθος
ὡς εἶδον, τὸν ἐγνώρισαν οἱ δύω πρῶτοι φίλοι.
Ἀφ' οὗ δὲ τὸν ἠσπάσαντο ἐκεῖνοι ὡς συνήθως,
καὶ οὗτος εἰς ἀντασπασμὸν ἠνέῳξε τὰ χείλη,
τὸν νέον, ὅστις ἄφωνος, ἀκίνητος ὡς λίθος
τὸν ἐθεώρει, προσφωνῶν, τοιαῦτα τῷ ὡμίλει·
«Ἂν, Κύριε, εἰς ἔρημον ἐνταῦθα μόνος μένω
»τὴν ὥραν ταύτην τῆς νυκτὸς, σὲ μόνον περιμένω.

60

»Τὸ ἀγνοεῖς, πλὴν φίλος σου εἰμί. Σὺ μόνος κρίνον·
»ἐρώτα, καὶ σὲ θέλουσιν αὐτοὶ πληροφορήσει.
»Δι' ἐμοῦ σ' ἔλυσαν αὐτοὶ ἐκ τῶν ἐπικινδύνων
»δεσμῶν, εἰς οὓς, μαγκανευθεὶς, ἀθλίως εἶχες ζήσει.
»Δὲν εἶναι μὲν ὁ λόγος μου τὸ ᾆσμα τῶν Σειρήνων,
»ἀλλ' ὅμως ἄκουσον αὐτόν· ἂς μὴ σὲ παροργίσῃ.
»Αὐτὸν νῦν ἐνστερνίσθητι, ἕως ν' ἀκούσῃς ὅσα
»θενὰ σ' εἰπῇ σοφώτερα ἁγιωτέρα γλῶσσα.

61

»Οὐχὶ εἰς μαλακὰς σκιὰς καὶ εἰς ἀκτὰς ἡδείας
»μετὰ Σειρήνων καὶ νυμφῶν, εἰς ἄνθη καὶ εἰς βρύσεις,
»ἀλλ' ἄνω, εἰς τῆς ἀρετῆς τὰς ἄκρας τὰς τραχείας
»ἐστὶ τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ ἡ κοπιώδης κτῆσις.
»Ἄνευ ἱδρώτων, παγετῶν, καὶ ἄνευ τῆς θυσίας
»τῶν ἡδονῶν, μέχρις αὐτοῦ νὰ φθάσῃς μὴ ἐλπίσῃς.
»Μακρὰν τῶν κορυφῶν ἡ φρὴν ἡ σὴ νὰ ἕρπῃ μέλλει,
»καθὼς ὁ ὄρνις τ' οὐρανοῦ βατεύων εἰς τὰ ἕλη;

62

»Ἡ φύσις σοὶ ἐδώρησε τὸ ὕψος τῆς ἰδέας,
»καὶ σ' ἔπλασε πρὸς οὐρανὸν τὸ μέτωπον νὰ αἴρῃς,
»ἵνα πρὸς τ' ἄνω ἀφορᾷς, καὶ κατορθῶν ὡραίας,
»μεγάλας πράξεις, εὔκλειαν εἰς τ' ὄνομά σου φέρῃς.
»Θυμὸν ἐντός σου, καὶ ὁρμὰς ἐφύτευσε γενναίας,
»οὐχὶ ὅπως ἐμφύλιος τὰς μεταλλεύῃ ἔρις,
»οὐχὶ ὅπως κορέσωσιν ἡδυπαθεῖς ὀρέξεις,
»ἢ ὅπως ὦσιν ἕρμαια εἰς παραλόγους ἕξεις·

63

»Ἀλλ' ἵνα ἡ ἀνδρία σου αὐτὰς καθωπλισμένη
»ἀκατασχέτως τοὺς ἐχθροὺς προσβάλλῃ τοὺς ὀθνείους,
»καὶ ἵνα πάντοτε δαμᾷ ἐν ἀνικήτῳ σθένει
»τὰ πάθη, τοὺς ἐνδογενεῖς ἐκείνους πολεμίους.
»Ἄφες αὐτὰς νὰ διοικῇ ἐκεῖνος, εἰς ὃν μένει
»πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτῶν νὰ φέρῃ τοὺς ἀνδρείους.
»Νὰ τὰς ἐξάπτῃ ἄφες τας αὐτὸς, νὰ τὰς πραΰνῃ,
»νὰ μυωπίζῃ νῦν αὐτὰς, καὶ νῦν νὰ τὰς βραδύνῃ.»

64

Ὡς εἶπε, καὶ ὁ μαχητὴς ἐκ τῶν αὐτοῦ χειλέων
ἀπέματτε τὸν λόγον του σιγῶν, κ' ἐν ἡσυχίᾳ.
Τὰς συμβουλάς του ἤκουε, καὶ ὑπ' αἰσχύνης καῖον
τὸ πρόσωπόν του ἔκυπτεν εἰς γῆν καὶ ἠρυθρία.
Ὁ δὲ πρεσβύτης ὁ σοφὸς, διανοῶν τὸν νέον,
τῷ εἶπε. «Τέκνον ἔγειρον τὸ βλέμμα, κ' ἰδὲ ποῖα
»φέρ' ἡ ἀσπὶς ποικίλματα. Ἐνταῦθα ἐγχαράκτους
»τῶν προπατόρων θὰ ἰδῇς τὰς πράξεις τὰς ἐκτάκτους.

65

»Τὴν δόξαν τῶν προγόνων σου, προεξανισταμένων
»εἰς τῆς τιμῆς τὸ στάδιον, ἐκεῖ θενὰ θαυμάσῃς.
»Καὶ βραδυπόρος οὐραγὸς, ὀπίσω αὐτῶν μένων
»ν' ἀπολειφθῇς ἀνέχεσαι σὺ μόνος τιμῆς πάσης!
»Ἐγέρθητι, καὶ ἡ σπουδὴ τῶν ὧδε γεγλυμμένων
»ἔστω σοι κέντρον, πτερνιστήρ. Ἐλθὲ νὰ τὰ σπουδάσῃς.»
Οὕτως ὡμίλησεν. Ὁ δὲ τὸ βλέμμα του προσήλου
ὅπου ἡ χεὶρ ἐδείκνυε τοῦ γηραιοῦ του φίλου.

66

Ὁ τοῤῥευτὴς διὰ χειρὸς σοφῆς καὶ ἀμιμήτου
πλῆθος εἰς ἔκτασιν στενὴν ἐδαίδαλε ζωδίων.
Παρίστων δ' ἐν διαδοχῇ σειρᾶς ἀδιατμήτου
τὸ γένος τὸ πολύδοξον, τὸ μέγα τῶν Ἀκκίων,
ἐκ Ῥώμης ὡς ἀνέβρυσεν ἡ παλαιὰ πηγή του,
κ' ἐχώρει διὰ καθαρῶν προῤῥέον ῥυακίων.
Στεφανηφόροι ἵσταντο οἱ τότε ἡγεμόνες,
κ' ἐφαίνοντο αἱ νίκαι των κ' οἱ ἔνδοξοι ἀγῶνες.

67

Ὁ Γάϊος, ὡς ἔσωσεν ἐκ τῆς λεηλασίας
τοῦ κράτους τὰ λειπόμενα τοῦ ἡμιπεπτωκότος,
καὶ τῶν λαῶν ἀνέλαβεν ἑκόντων τὰς ἡνίας,
καὶ ἡγεμὼν ἐγένετο τῆς Ἔστης αὐτὸς πρῶτος·
ἐκάλυπτε δ' ὑπὸ σκιὰν γενναίας προστασίας
τὰς πέριξ πόλεις, καὶ αὐτῶν προὐμάχει ἀνενδότως·
καὶ ὡς ὁπότε, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀνωρίου,
πάλιν εἰσέβαλε στρατὸς τοῦ Γότθου τοῦ ἀγρίου.

68

Ὑπὸ σιδήρου καὶ πυρὸς βαρβάρων ταμισμένη,
ἐφαίνετο κατάφλεκτος πῶς καί' ἡ Ἰταλία,
κ' ἡ Ῥώμη πῶς αἰχμάλωτος καὶ δούλη, περιμένει
πότε θὰ ἔλθῃ κ' ἐπ' αὐτὴν καταστροφὴ τελεία·
πῶς ὅμως ὁ Αὐρήλιος δὲν ἄφησε τὰ γένη
τὰ εἰς αὐτὸν ὑπήκοντα νὰ κάμψῃ ἡ δουλεία.
Καὶ ὁ Φορέστης ἔπειτα ἐδείχθη εἰς τὸν νέον,
ὁ πρὸς τοὺς Οὔνους τοῦ βοῤῥᾶ καρτερικῶς παλαίων.

69

Ἐκ τῆς μορφῆς γινώσκεται ὁ βδελυρὸς Ἀττίλας·
τὸ βλέμμα ἔχει βλοσυρὸν, ὡς δράκων ἀτενίζων.
Πρόσωπον ἔχει ἀναιδὲς ἀδιαντρόπου σκύλλας,
καὶ φαίνεται μυκώμενος καὶ τοὺς ὀδόντας τρίζων·
εἰς μονομάχους δ' ἔπειτα καταβληθεὶς ἁμίλλας,
ὡς δραπετεύων φαίνεται, τοὺς μαχομένους σχίζων.
Τῆς δ' Ἀχυλίας προμαχῶν κατόπιν σὺ παρέστης
ὁ Ἕκτωρ ὁ Ἰταλικὸς, ὁ εὐγενὴς Φορέστης.

70

Ὁ θάνατός του ἀλλαχοῦ παρίστατο. Ἐκεῖνος
τὴν τύχην τῆς πατρίδος του ἀποφασίζει μόνον.
Ἰδοὺ υἱὸς τοῦ εὐγενοῦς πατρὸς, ὁ Ἀκαρῖνος,
τῆς Ἰταλίας καύχημα, τιμὴ τῶν ἡγεμόνων.
Τοῖς Οὔνοις δὲν ἐνέδωκε, τῇ τύχῃ ὁ Ἀλτῖνος
ἐνδίδει, κ' ἑδραιότερον ἀλλοῦ ἐγείρει θρόνον·
καὶ τέλος ἐξ ἐσχατιῶν χιλίων μίαν ὅλην
ἐπὶ τοῦ Πάδου ἔφθασε νὰ συνοικίσῃ πόλιν.

71

Τὸ ῥεῦμα πρῶτον χαλινοῖ, ὅπως πλημμύρας χέον
παύσῃ, κ' ἐγείρει ἔπειτα τὴν πόλιν τὴν μεγάλην,
τὴν πόλιν, ἥτις βασιλὶς τοῦ κράτους τῶν Ἐσταίων
εἰς ἐποχὴν ἐπρόκειτο νὰ λάμψῃ ποτὲ ἄλλην.
Τοὺς Ἀλανοὺς ἐδῶ νικῶν, παρέχει δὲ προσπταίων
φαίνεται πρὸς Ὀδόακρον, καὶ ἀτυχήσας πάλιν,
ἀλλ' ἀποθνήσκων θάνατον ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας,
τέλος λαμβάνων ἄξιον τῆς πατρικῆς εὐκλείας.

72

Πίπτει ὁ Ἀλφορίσιος πλησίον του, οἱ Ἄζζοι
φεύγουσ' οἱ δύω ἀδελφοὶ μετὰ τῶν ἐξορίστων.
Πλὴν τὸν Ἐροῦλον τύραννον ἡ χεὶρ αὐτῶν δαμάζει·
τὰ ὅπλα δὲ κατήγαγον αὐτοὺς κ' ἡ σύνεσίς των.
Ὡς τοξευθεὶς τὸν ὀφθαλμὸν τὸν ἕνα ὁμοιάζει,
Ἐπαμεινώνδας Ἔστιος, εἷς συμπολεμιστής των,
θνήσκων φαιδρὸς ὅτ' ἔμαθε τὸ τέρμα τῆς εὐχῆς του,
πῶς ὁ Τοτίλας ἔπεσε, κ' ἐσώθη ἡ ἀσπίς του.

73

Λέγω τὸν Βονιφάτιον. Μειράκιον, τὸ κλέος
ὁ νέος Βαλεριανὸς ἐπόθει τοῦ πατρός του.
Κατὰ τῶν γοτθικῶν στρατῶν ἐμάχετο γενναίως
δι' ἤδη ἰσχυρᾶς φρενὸς, βραχίονος εὐρώστου.
Καὶ ὁ Ἐρνέστος ἄγριος ἐκεῖ, πλὴν ῥωμαλέος,
τοὺς λόχους τοὺς Σλαβωνικοὺς ἐδίωκεν ἐμπρός του.
Κατόπιν ὁ Ἀδόαρδος ἐφαίνετο τῶν ἄλλων
τοὺς Λομβαρδοὺς τῆς πόλεως Μονσέλκης ἀποβάλλων.

74

Ἦν ὁ Ἐῤῥῖκος, ἦν ἐκεῖ ὁ Βεραγγέρος, ὅπου
ὁ μέγας εἶχε Κάρολος σεπτὴν σημαίαν στήσει.
Ἦν πλήκτης πάντων πρώτιστος, καὶ ἦν παντὸς ἀνθρώπου
ἐπὶ ἀνδρί' ἀνώτερος καὶ πρῶτος ἐν φρονήσει.
Τὸν Λουδοβῖκον ἔπεισεν αὐτὸς ἐκ παντὸς τρόπου
τὸν Ἰταλὸν ἀνεψιὸν νὰ καταπολεμήσῃ.
Ἰδοὺ, νικήσας ἔσυρεν αὐτὸν αἰχμάλωτόν του.
Ἰδοὺ ὁ Ὄθων, ὁδηγῶν πεντάδα τῶν υἱῶν του.

75

Ἐκεῖ καὶ ὁ Ἀλμέριχος παρῆν, ἐξουσιάζων
μαρκέσιος τῆς πόλεως, τοῦ Πάδου Βασιλίσσης.
Πρὸς οὐρανὸν ἀνέτεινε τὸ βλέμμα, ὡς δοξάζων,
καθ' ὃ ἐγείρας εὐσεβῶς θρησκευτικὰς ἱδρύσεις.
Πρὸς Βεραγγέρον ἔπειτα ὁ δεύτερος τῶν Ἄζζων
εἰς ἀμοιβαίας ἐχθρικὰς παρήγετο προκλήσεις.
Μετὰ ποικίλας δὲ στροφὰς τῆς τύχης ἐναντίας,
νικήσας, ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας.

76

Ἰδοὺ χωρῶν πρὸς Γερμανοὺς ὁ τοῦ Ἀλβέρτου γόνος·
καὶ παρ' αὐτοῖς ἐπ' ἀρετῇ τοσοῦτον διεκρίθη
διὰ παντὸς πολεμικοῦ κ' εἰρηνικοῦ ἀγῶνος,
ὥστε τοῦ Ὄθωνος γαμβρὸς πολύφερνος προὐκρίθη.
Προκύπτει δ' ὀπισθοφανὲς τὸ σῶμα τοῦ Οὔγωνος,
ὑφ' οὗ πολλάκις ἡ ὀφρὺς τῆς Ῥώμης κατεβλήθη.
Τῆς Ἰταλίας ἦν αὐτὸς μαρκέσιος, ὑπάρχων
συγχρόνως ὁ ἀνώτατος καὶ τῆς Τοσκάνης ἄρχων.

77

Ὁ Θεοβάλδος πάρεστι μετὰ Βονιφατίου
οὗ καὶ ἡ φίλη σύζυγος παρῆν, ἡ Βεατρίκη.
Διὰ στερήσεως αὐτοὺς ἀρσενικοῦ παιδίου,
ἀξίου κληρονόμου των, ἡ τύχη τοὺς ἠδίκει.
Ἀλλ' ἡ Ματθίλδα, κορωνὶς παντὸς τοῦ γυναικείου,
ἐκέκτητο τὴν ἀρετὴν ἥτις εἰς ἄνδρ' ἀνήκει.
καὶ ἦρεν ὑπερήφανος τὸ εὐγενές της βλέμμα,
βλέπουσα κάτωθεν αὐτῆς πᾶν σκῆπτρον καὶ πᾶν στέμμα.

78

Τὸ πρόσωπόν της αἴρεται, καὶ πνέει πνεῦμ' ἀνδρεῖον.
Τὸ βλέμμα της, ἀῤῥενωπὸν, σπινθῆρας ἐκτινάσσει.
Κατέβαλε τοὺς Νορμανδοὺς ὁ ἰσχυρὸς βραχίων
καὶ τὸν Γισκάρδον, ὃν οὐδεὶς εἶχε ποτὲ δαμάσει·
καὶ τὸν Ἑῤῥῖκον ἔτρεψε, κ' εἰς τὸν ναὸν τὸν θεῖον
προσφέρει τὴν σημαίαν του ἣν εἶχε τῷ ἁρπάσει.
Καὶ τέλος ἐγκαθίδρυσεν ἡ κόρη ἡ γενναία
εἰς τὴν ἁγίαν ἕδραν του τὸν ἄκρον ἱερέα.

79

Ἐξόπισθεν ἀκολουθεῖ αὐτὴν ὡς βοηθός της
ὁ πέμπτος Ἄζζος, ἀγαπῶν αὐτὴν, ὡς εἶναι δῆλον.
Ὁ τέταρτος δὲ τῆς φυλῆς, ὁ ἰσχυρὸς κορμός της,
πρὸ πάντων ἐπεδείκνυε πλοῦτον βλαστῶν καὶ φύλλων.
Ὁ Γέλφος ἀπεδήμησεν εἰς Γερμανίαν, ὅστις
τῆς Κονιγούνδης ἦν υἱὸς καὶ τούτου τέκνον φίλον·
καὶ αὕτη ἡ παραφυὰς, ἐν Ῥώμῃ πεφυκυῖα,
μετεφυτεύθ' εἰς τὰ καλὰ Βαυαρικὰ πεδία.

80

Αὐτὸς ἐπὶ τὸ στέλεχος τῶν Γέλφων, ξηρὸν ἤδη
ἀκμαῖον ἐνεκέντρισε τὸν κλάδον τὸν Ἐσταῖον,
ὥστε ὁ Γέλφιος κορμὸς ἐκ νέου ἀναδίδει
καὶ ἡγεμόνων στέμματα καὶ σκῆπτρα βασιλέων,
καὶ ὁ κλεινός του κηπουρὸς ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ
οὐρανοβάμονα αὐτὸν φυόμενον, ὡραῖον.
Ἡ κορυφή του ἤγγιζε τὰ ἄστρα, καὶ σκιάσαν
τὸ φύλλωμα ἐκάλυπτε τὴν Γερμανίαν πᾶσαν.

81

Ἀλλὰ κ' ἡ ῥίζα ἐνταῦτῳ ἡ Ἰταλὶς ἐκϐάλλει
θαλλοὺς γενναίους καὶ χλωροὺς, καὶ ἀφθονίαν κλώνων.
Περὶ τὸν Γέλφον τὸν ἐκεῖ καὶ ὁ Βερτόλδος θάλλει·
ὁ ἕκτος Ἄζζος ἀνυψοῖ τὴν δόξαν τῶν προγόνων.
Τοιαύτην εἶχε τὴν σειρὰν ὁ τοῤῥευτὴς δαιδάλει,
ὡς ἐπὶ πνέοντος χαλκοῦ, τῶν ζωηρῶν εἰκόνων.
Ὡς ὁ Ῥινάλδος θεωρεῖ αὐτὰς, σπινθῆρες πόσοι
ἐκ τῆς ἀρχαίας του φλογὸς ἐντός του ἐκπηδῶσι!

82

Εἰς τὴν ψυχήν του ἀρετὴν ἐξάπτ' ἡ ἀρετή των.
Ὁ νοῦς του παραφέρεται, ὥστ' ἐνδομύχους κλίσεις,
καὶ εἴ τι φανταστὸν ἐντὸς τῶν τῆς ψυχῆς ἀδύτων,
ὡς στρατιῶν καταστροφὰς, ὡς πόλεων πορθήσεις,
ἐφαίνετο αὐτῷ παρὸν καὶ ἀληθὲς πῶς ἦτον
εἰς τὰς ἠπατημένας του σωματικὰς αἰσθήσεις·
καὶ ἤδη καθοπλίζεται, καὶ ἡ ἐλπίς του φθάνει
μέχρι τῆς νίκης, καὶ αὐτὴν τὴν νίκην προλαμϐάνει.

83

Ἀλλ' εἰς αὐτὸν τοῦ τῶν Δανῶν ἀνδρείου ἡγεμόνος
τὸν θάνατον ὁ Κάρολος ἐν τούτοις διηγήθη,
καὶ τῷ κρεμᾷ τὴν σπάθην του ἀπὸ τοῦ τελαμῶνος.
«Λάϐε την· τύχῃ ἀγαθῇ!» τῷ λέγει τότε. «Ἴθι·
»καὶ δίκαιος, θεοσεϐὴς καὶ ἰσχυρὸς συγχρόνως,
»τὴν πίστιν σῶζε τοῦ Χριστοῦ, καὶ πρόμαχός της στῆθι.
»Τὸν πρὶν τῆς σπάθης κύριον, τὸν φίλον σου ἐκδίκει,
»ὅστις σ' ἠγάπα ἐμπαθῶς. Εἰς σὲ αὐτὸ ἀνήκει.»

84

Ὁ δ' εἶπεν· «Ὁ ἐκδικητὴς Θεὸς εἴθ' ἐπιτρέψοι,
»ἡ χείρ μου, ἥτις σήμερον τὴν σπάθην ταύτην ψαύει,
»ὑπὲρ τοῦ πρὶν κυρίου της ἐκδίκησιν νὰ βρέψῃ,
»καὶ ν' ἀποδώσῃ ὀφειλὴν ἣν εἶχεν ἀναλάβει.»
Ὁ δ' ἄλλος, σπεύδων χάριτας αὐτῷ νὰ ἐπιστρέψῃ
πολλὰς ἀρκεῖται ἐν βραχεῖ αὐτὰς νὰ περιλάβῃ.
Ὁ γέρων ὅμως τοὺς καλεῖ χωρὶς ἀργοπορίας
ν' ἀπέλθωσιν, ἀρχόμενοι τῆς νυκτικῆς πορείας.

85

Λέγει· «Καιρὸς νὰ σπεύσητε ὅπου σᾶς περιμένει
»ὁ Βουλλιὼν καὶ ὁ στρατὸς, καὶ ὅπου ὠφελεῖτε.
»Μὴ χρόνον κατατρίβωμεν. Ὀλίγος μόνον μένει.
»Διὰ τοῦ σκότους ὑπ' ἐμοῦ θενὰ ὁδηγηθῆτε.»
Ὡς λέγει· κ' εἰς τὸν δίφρον του ἀμέσως ἀναβαίνει,
κ' οἱ τρεῖς συναναβαίνουσι κατόπιν του ὁπλῖται.
Καὶ μαστιγῶν τοὺς ἵππους τους τὸ βῆμά των ταχύνει,
καὶ πρὸς ἀνατολὰς αὐτὸ ῥυθμίζων διευθύνει.

86

Οὕτω διεπορεύοντο ἐν σιωπῇ τὰ σκότη,
ὁπότε εἶπεν ὁ σοφὸς τοιαῦτα πρὸς τὸν νέον·
»Ἡ ῥίζα τίς τοῦ γένους σου, οἱ κλάδοι της οἱ πρῶτοι
»ἰδὲ ὁποῖοι, φέροντες καρποὺς ἀνδρῶν γενναίων.
»Μὴ ἤδη ἄγονον αὐτὴν ἐκλάμβανε, διότι
»ἦν εὔφορος εἰς ἥρωας ἐπὶ καιρῶν ἀρχαίων·
»οὐδόλως ἡ ἰκμὰς αὐτῆς ἀπεξηράνθη στείρας,
»οὐδὲ τὴν γονιμότητα τῇ ἀφαιρεῖ τὸ γῆρας.

87

»Ὦ! εἰς τὸν ζόφον τῆς νυκτὸς ὡς εἶδα τῆς προτέρας
»τὰς παραστάσεις τῶν κλεινῶν, μεγάλων σου προγόνων,
»εἴθε ὁμοίως ἔβλεπον ὡς τῶν καιρῶν τὸ πέρας
»καὶ ὅλην σου τὴν ἔνδοξον σειρὰν τῶν ἀπογόνων,
»καὶ πρὶν ἢ ζῶντες εἰς τὸ φῶς φανῶσι τῆς ἡμέρας,
»εἴθ' ἐπεδείκνυον αὐτοὺς εἰς ὄψιν τῶν συγχρόνων!
»εἱρμὸν δὲν θενὰ ἔβλεπες ἀνδρῶν ἀφανεστέρων,
»ἡρώων ἧττον εὐκλεῶν, ἢ ἔργων κατωτέρων.

88

»Ἀλλ' ὅμως διὰ τῆς ἐμῆς δὲν δύναμαι ἰσχύος
»ἐν μέλλοντι τὸ ἀληθὲς ν' ἀνεύρω κεκρυμμένον,
»εἰμὴ διακρινόμενον διὰ πυκνῆς ἀχλύος,
»ἀμφίβολον, καὶ ἀμυδρὸν, καὶ συνεσκοτισμένον.
»Μηδ', ἄν τι διϊσχυρισθῶ, νομίσῃς, ἀνοικείως
»ὅτ' εἰς ἰδίαν γνώμην μου στηρίζομ' ἐπιμένων.
»Οὐχί. Παρ' ἄλλου ἤκουσα ὀλίγα, εἰς ὃν θέλων
»καὶ πρόῤῥων ἀνεκάλυψεν ὁ οὐρανὸς τὸ μέλλον.

89

»Ὅ,τ' εἰς ἐκεῖνον ὁ Θεὸς, καὶ ἡ φωνὴ ἐκείνη
»ἐμοὶ γνωστὸν ἐποίησε, σοὶ θέλω φανερώσει.
»Οὐδέποτ' Ἑλληνὶς φυλὴ, οὐδέποτε Λατίνη
»ἢ βάρβαρος, πάλαι ἢ νῦν, δὲν εἶχεν ἀναδώσει
»τοιούτους ἄνδρας εὐκλεεῖς, ἡρώων τόσα σμήνη,
»ὁπόσοι ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ σοῦ θὰ γεννηθῶσι.
»Θ' ἀναφανῶσι τῶν ἀνδρῶν λαμπρότεροι ἀκόμη
»ὅσους ἡ Σπάρτη ἔθρεψεν, ἡ Καρχηδὼν κ' ἡ Ῥώμη.

90

»Πλὴν τὸν Ἀλφόνσον προτιμᾷ, μοὶ εἶπε, τῶν ἑτέρων,
»ὃς ἦν τὸν τίτλον δεύτερος, τὰς ἀρετὰς δὲ πρῶτος.
»Νὰ γεννηθῇ προώρισται ὅτε ὁ κόσμος γέρων,
»καὶ ἄνδρες δὲν προάγονται ἐκ τοῦ γεγηρακότος.
»Οὐδεὶς ὁ τ' ὅπλον ὡς αὐτὸν, τὸ σκῆπτρον κρεῖττον φέρων,
»ἢ ὅστις τόσον εὐγενῶς, στεῤῥῶς καὶ ἀνενδότως
»θὰ ἔχῃ ἀταπείνωτον τὸ ξίφος ἢ τὸ στέμμα.
»Θέλ' ὑπερτάτως, ὡς οὐδεὶς, δοξάσει τὸ σὸν αἷμα.

91

»Παιδίον ἔτ', εἰς συμπλοκὰς εἰκονικῶν πολέμων
»θὰ δώσῃ δείγματα λαμπρὰ πρωτοφανοῦς ἀνδρίας·
»καὶ τὸ θηρίον τῶν δρυμῶν θενὰ τὸν φεύγῃ τρέμον,
»καὶ θενὰ δρέψῃ ἔπαινον εἰς τὰς ἱππομαχίας,
»καὶ ἔπειτα ἐπὶ μαχῶν θὰ λάβῃ πολυαίμων
»πλούσια λάφυρα ἐχθρῶν, καὶ στέφανον εὐκλείας·
»καὶ συνεχῶς εἰς κόσμησιν τῆς κεφαλῆς τῆς νέας
»θὰ φέρῃ στέφανον δρυὸς, ἢ δάφνης, ἢ ἐλαίας.

92

»Ἔπειτα δ' ἔσται δόξα του, ἐπὶ ὡρίμων χρόνων,
»ἡ τῆς εἰρήνης ἵδρυσις καὶ ἡ τῆς ἡσυχίας,
»τὸ ἐν τῷ μέσῳ δυσμενῶν, ταραχωδῶν γειτόνων
»διατηρεῖν ἀκύμαντον τὴν ναῦν τῆς πολιτείας,
»ἡ διακόσμησις πομπῶν, ἡ τέλεσις ἀγώνων,
»τῆς τέχνης ἡ ἐνθάῤῥυνσις καὶ ἡ τῆς εὐφυΐας,
»τὸ ἀνταμείβειν τοὺς καλοὺς, τοὺς πονηροὺς παιδεύειν,
»τὸ προορᾷν τὰ μέλλοντα, τ' ἀπέχοντα μαντεύειν.

93

»Όταν καιροὶ θὰ ἔλθωσιν, οἱ βάρβαροι τοῦ σκότους
»ἀγρίως νὰ λυμαίνωνται ὁμοῦ καὶ γῆν καὶ πόντον,
»καιροὶ ἀπαίσιοι, καθ' οὓς εἰς τῶν λαῶν τοὺς πρώτους
»θὰ ἐπιβάλωσι ποτὲ τὸν βάναυσον ζυγόν των,
»ἂν ἐκλεχθῇ τοὺς εὐγενεῖς νὰ σώσῃ αἰχμαλώτους,
»τὴν βάσανόν των ἐκδικῶν, τὴν ὕβριν τῶν ναῶν των,
»νὰ αἰσθανθῇ τὴν τιμωρὸν ῥομφαίαν αὐτοῦ μέλλει
»ὁ τύραννος ὁ ἀσεβὴς κ' ἡ ἐναγὴς ἀγέλη.

94

»Ματαίως θ' ἀντιτάττωνται παρασκευῇ μεγάλῃ
»οἱ Τοῦρκοι κ' οἱ Μαυριτανοὶ εἰς τὰ στρατεύματά του.
»Πέραν τοῦ Ταύρου, ὃν σινδὼν χιόνος περιβάλλει,
»νὰ φέρῃ θέλει δυνηθῇ, καὶ πέραν τοῦ Εὐφράτου,
»καὶ τῶν χωρῶν, ἐφ' ὧν ἀεὶ θερμὸν τὸ ἔαρ θάλλει,
»τὸν λευκὸν ὄρνιν, τὸν σταυρὸν, τὰ κρῖνα τὰ χρυσᾶ του·
»καὶ ὅπως μέλανας λαοὺς εἰς κολυμβήθραν νίψῃ,
»τοῦ Νείλου τὰς κρυπτογενεῖς πηγὰς θ' ἀνακαλύψῃ.»

95

Οὕτως ὁ γέρων ὁμιλεῖ. Αὐτοῦ δ' ὁ νεανίας
τοὺς λόγους ἀπεδέχετο μετὰ χαρᾶς μεγάλης.
Τὰς φρένας ἀγαλλόμενος, μετὰ φαιδρᾶς καρδίας
τὸν στοχασμὸν ἐθώπευε προσδοκωμένης πάλης.
Ἐν τούτοις ὁ Αὐγερινὸς χρυσοῖ τὰς ἀκρωρείας,
κ' ἡ φύσις πρὸς ἀνατολὰς λαμβάνει ὄψιν ἄλλην.
Ὀλίγον δὲ προὐχώρησαν ἐπέκεινα, ὁπότε
φαίνοντ' ἐμπρός των αἱ σκηναὶ καὶ αἱ σημαῖαι αἱ πρῶται.

96

Καὶ τότε πάλιν ὁ σοφὸς τοιαῦτα εἶπε γέρων·
«Βλέπετε πῶς ὁ ἥλιος χωρεῖ ἀκτινοβόλος,
»διὰ τοῦ φίλου του φωτὸς εἰς ὄψιν ὑμῶν φέρων
»ὄρος καὶ πόλιν καὶ σκηνάς. Ἰδοὺ ὁ στρατὸς ὅλος.
»Μέχρις ἐνταῦθα δι' ὁδῶν ἀγνώστων, νεωτέρων
»χωρὶς κινδύνων, ἀσφαλῶς σᾶς ἔφερα εὐκόλως.
»Καθοδηγίαν τοῦ λοιποῦ δὲν θέλετε ἑτέραν.
»Δὲν συγχωρεῖται εἰς ἐμὲ νὰ προχωρήσω πέραν.»

97

Καὶ τοὺς ἀπεχαιρέτισε. Ἀπέρχονται δ' ἐκεῖνοι
πεζοί, καθ' ὅσον ἡ ὁδὸς τοῖς ἦτον ἐγνωσμένη.
Πρὸς τὰς σκηνὰς πορεύονται, πρὸς ἃς τοὺς κατευθύνει
ὁ ἥλιος, ὅστις βραδὺς ὑπὲρ αὐτὰς προβαίνει.
Εἰς τὸ στρατόπεδον γνωστὴ ἐν τούτοις εἶχε γίνει
τῶν ἱπποτῶν ἡ ἔλευσις ἡ περιμενομένη.
Αὐτῆς δ' ἡ φήμη ἔφθασε καὶ μέχρι Βουλλιῶνος,
ὅστις ἀνέστη, κ' ἔσπευσε νὰ τοὺς δεχθῇ προφρόνως.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΟΓΔΟΗ

1

Ὁ δὲ Ῥινάλδος, πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν ἐν ὑποκλίσει,
ὡμίλησε, καὶ ἦν αὐτοῦ τοιαύτ' ἡ ὁμιλία·
«Ἂν τὸν θανόντα ἔῤῥιψα νεκρὸν ἐν ἐκδικήσει,
»μ' ἐπλάνησε ζηλότυπος ψευδοφιλοτιμία.
»Πικρῶς λυποῦμαι, ἀρχηγὲ, ὅτ' εἶχον σὲ λυπήσει,
»κ' ἡ τεταπεινωμένη μου μετανοεῖ καρδία.
»Προῆλθα ὡς μ' ἐκάλεσας. Εἰπὲ, κ' εἰς τὴν φωνήν σου,
»θὰ πράξω ὅ,τι ἀπαιτεῖς πρὸς εὐχαρίστησίν σου.»

2

Εἶπε, καὶ κλίνει εὐλαβῶς. Ὁ Βουλλιὼν δ' ἐκτείνει
φίλου ἀγκάλην πρὸς αὐτὸν, καὶ οὕτως ἀπεκρίθη·
«Μακρὰν ἡμῶν ἡ λυπηρὰ ἀνάμνησις ἐκείνη.
»Παρῆλθον ὅσ' ἀναπολεῖς. Ἂς τὰ καλύψ' ἡ λήθη·
»καὶ τιμωρία παρ' ἐμοῦ ἡ μόνη ἂς σοὶ γίνῃ,
»τὰ ἔργα πάλιν τὰ κλεινὰ νὰ πράττῃς, τὰ συνήθη.
»Εἰς θρίαμβον ἡμέτερον κ' εἰς ὄλεθρον τῶν ἄλλων
»νὰ πολεμήσῃς, τέρατα τοῦ δάσους καταβάλλων.

3

»Τὸ δάσος τὸ πανάρχαιον, ἐξ οὗ μηχανημάτων
»ἡμεῖς ἐξυλευόμεθα τὴν ὕλην ἐξ ἀρχαίου,
»ἕνεκα τίνος ἀγνοῶ, ἀλλὰ γοητευμάτων
»κατέστη τόπος, θέατρον σκηνῆς ἀποτροπαίου.
»Οὐδεὶς ὁ δένδρον εἶν' ἐκεῖ ἀφόβως καταράττων.
»'Αλλ' ἔσται, ἄνευ μηχανῶν, ἡ ἅλωσις ματαίου
»κόπου προσπάθεια. 'Εκεῖ ὅπου φοβοῦνται τόσοι
»καὶ ὅλοι, τὴν ἀνδρίαν σου σὺ θέλεις ἐκδηλώσει.»

4

Ὡς εἶπεν. Ὁ δ' ὑπέσχετο ἐν λέξει βραχυτάτῃ
εἰς τοὺς κινδύνους νὰ ῥιφθῇ, τοὺς κόπους, καὶ εἰς τ' ἄλλα·
εἰς τὴν μεγάλην πρᾶξιν δ' ἣν ὁ ἀρχηγὸς προστάττει
νὰ πράξῃ ὅ,τι ἐφικτὸν, οὐχὶ δὲ καὶ μεγάλα.
Εἶτα στραφεὶς πρὸς τοὺς λοιποὺς, τὰς χεῖράς των ἐκράτει,
προθύμως δεξιούμενος καὶ φιλοφρόνως μάλα.
Ἦν ὁ Ταγκρέδης, ἦν ἐκεῖ ὁ Γέλφος, πλῆθος ἄλλων
τοῦ στρατοπέδου ἀρχηγῶν τῶν πρώτων καὶ μεγάλων.

5

'Αφ' οὗ δὲ πρὸς αὐτοὺς θερμῶς καὶ ἐπανειλημμένως
τοιαύτας ἐδαψίλευσε πολλὰς φιλοφρονήσεις,
τῶν κατωτέρων καὶ κοινῶν στρατιωτῶν τὸ γένος
ἐστράφη καὶ δημοτικῶς ἠσπάσατο ἐπίσης.
Τοσοῦτος ἀρειμάνιος δὲν θὰ ὑψοῦτο αἶνος,
οὐδὲ τοιαῦται πέριξ του θὰ ἦσαν συνωθήσεις,
ἐὰν κατέκτ' ἀνατολὴν καὶ δύσιν, καὶ θριάμβων
τέθριππον ἤλαυνε χρυσοῦν διὰ λαῶν ἐκθάμβων.

6

Οὕτω προέβ' εἰς τὴν σκηνήν, καὶ οἱ λοιποὶ συγχρόνως,
καὶ κύκλω του ἐκάθησαν οἱ σχετικώτεροί του.
Πολλὰ τοῖς ἀπεκρίνατο, κ' ἠρώτα ἐπιμόνως
περὶ πολέμου, μαγειῶν, καὶ δάσους ἀπροσίτου.
Ἀφ' οὗ δὲ ἀπεχώρησαν, καὶ ἦτον σχεδὸν μόνος,
τοιαύτ' ἠκούσθη ἡ σεπτὴ φωνὴ τοῦ ἐρημίτου·
«Μεγάλα, εἶπε, πράγματα, ὦ πλάνη ὁδοιπόρε,
»προσέβαλαν τὰς ὄψεις σου, μεμακρυσμέναι χῶραι.

7

»Πόσας ὀφείλεις χάριτας εἰς τὸν τῶν οὐρανίων
»παντάνακτα, ὅς σ' ἔσωσεν ἀπὸ χειρῶν γοήσσης!
»Εἰς τὴν ἁγίαν μάνδραν του, ἀπωλολὸς ἀρνίον
»νὰ ἐπιστρέψῃς εὐδοκεῖ, τὴν ποίμνην του ν' αὐξήσῃς.
»Ὁ Γοδεφρεῖδος, ἐκτελῶν τὸ θέσπισμα τὸ θεῖον,
»σκεῦος σ' ἐκάλεσ' ἐκλογῆς, νὰ τὸν ὑπηρετήσῃς.
»Πλὴν δὲν ἁρμόζ' εἰς βέβηλον, μὴ καθαρθεῖσαν χεῖρα
»τὸν μέγαν νὰ ὑπηρετῇ, τὸν ἱερὸν σωτῆρα.

8

»Ἡ ζοφερὰ καὶ παχυλὴ ὁμίχλη τῶν γηΐνων
»ἐστὶν ἡ ἀτμοσφαῖρά σου, καὶ σάρξ σὲ περιβάλλει,
»ἧς οὐδ' ὁ Νεῖλος δύναται, οὐδὲ ὁ Γάγγης, πλύνων
»οὐδ' ὅλος ὁ Ὠκεανὸς τὸν ῥύπον ν' ἀποβάλῃ.
»Νὰ σ' ἀπαλλάξῃ τῶν δεινῶν μωλώπων σου ἐκείνων
»ἰσχύει μόνη τοῦ Θεοῦ ἡ χάρις ἡ μεγάλη.
»Συγχώρησιν αἰτούμενος, τὸν οὐρανὸν προσκύνει,
»καὶ ἐξομολογούμενος, προσεύχου, κλαῖε, θρήνει.»

9

Οὕτως ὡμίλησεν· ὁ δέ, τὰς ὑπερηφανείας,
τοὺς ἄφρονάς του ἔρωτας ἀπέκλαυσεν ἐντός του.
Εἶτα δ' ἐμπρός του προσπεσών, ἐν συντριβῇ καρδίας
εἶπε τὰ πλημμελήματα τὰ τῆς νεότητός του.
Ὁ θεῖος λειτουργὸς δ' ἀφεὶς αὐτοῦ τὰς ἁμαρτίας,
τῷ εἶπεν· «Ὡς ὁ ἥλιος τὸ πρῶτον ῥίψῃ φῶς του,
»ἀνάβα εἰς τὴν κορυφήν, ἣν ἡ αὐγὴ χρυσόνει
»πασῶν τὴν πρώτην, κ' ἐπ' αὐτῆς προσεύχου, κλίνων γόνυ.

10

»Καὶ εἰς τὸ δάσος ἔπειτα τὸ πλῆρες φαντασμάτων
»ἐλθέ, οὗ εἶναι ἡ σκιὰ τερατουργὸς ἀπάτη.
»Ἤξευρε· ἔσῃ νικητὴς γιγάντων καὶ τεράτων
»ἐὰν οὐδὲν ψευδοφανὲς τὴν φρένα σου ταράττῃ.
»Μὴ ὑπὸ τόνων θλιβερῶν, ἢ λιγυρῶν ᾀσμάτων
»θελχθῇς· μὴ κάλλος, βλέμμα μή, μηδὲ μειδίαμά τι
»ἐμβάλλ' εἰς τὴν καρδίαν σου ἐπικινδύνους πόθους.
»Ἄπωσον ὄψεις δολερὰς καὶ παρακλήσεις νώθους.»

11

Αὐτὰ τῷ ἐσυμβούλευσεν· ὁ νέος δὲ προέβη
εἰς σύντονον παρασκευήν, ἐπιθυμῶν κ' ἐλπίζων.
Σύννους τὴν νύκτα προσδοκᾷ, καὶ διανυκτερεύει
σύννους, καὶ πρὶν διαγελῶν ἀρχίσῃ ὁ ὁρίζων,
λαμβάνει τὰ πολύτιμα πολεμικά του σκεύη,
νὰ τὰ καλύψ' ὑπὸ κενὸν χιτώνιον φροντίζων·
καὶ μόνος, καὶ πεζοβατῶν ἐν σιωπῇ βαθείᾳ,
ἀπεμακρύνθη τῶν σκηνῶν, ἀφῆκε τὰ πεδία.

12

Ἦν ἔτι ὥρ' ἀμφίβολος, καθ' ἣν δὲν ὑπεχώρει
νενικημένη ἐντελῶς ἡ νὺξ πρὸ τῆς ἡμέρας.
Πλὴν διὰ ῥόδων ἔστεφεν ἤδ' ἡ αὐγὴ τὰ ὄρη,
κ' ἔτι διέσωζέ τινας ὁ οὐρανὸς ἀστέρας.
Ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὸ βουνὸν τῶν Ἐλαιῶν ἐχώρει,
καί, πέριξ του, περισκοπῶν τὴν γῆν καὶ τοὺς ἀέρας,
ἐθαύμαζε τῆς φύσεως τὰς θείας ἁρμονίας,
τὰ κάλλη τὰ νυκτερινά, τὰ κάλλη τῆς πρωΐας.

13

Κ' ἐσκέπτετο καθ' ἑαυτόν· «Ὢ θέας τερπνοτάτης,
»ἣν παριστᾷ ἡ ἔκτασις τῶν οὐρανίων θόλων!
»Τὴν μὲν ἡμέραν τὴν περᾷ ὁ μέγας διφρηλάτης,
»κ' ἡ νὺξ σφαιρῶν λαμπρότητα δεικνύει φωτοβόλων,
»τὴν ἀργυρᾶν σελήνην της καὶ τ' ἄστρα τὰ χρυσᾶ της.
»Οὐδὲν δ' ἡμᾶς ἐνθουσιᾷ ἐκ τῶν θαυμάτων ὅλων,
»ἀλλὰ μᾶς θέλγει φῶς θαμβόν, ὃ βλέμμα, στιγμῆς γέλως
»γεννᾷ· καὶ ζῇ ὠκύμορον, καὶ εἶτα σβεῖται τέλος.»

14

Αὐτὰ διελογίζετο, τὸ ὄρος ἀναβαίνων
πρὸς τὴν ὑψίστην κορυφήν· κ' ἐκεῖ τὸ γόνυ κλίνας,
τὸ αἴσθημα τῶν οὐρανῶν ἐπάνω ἐπηρμένον,
τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τῆς αὐγῆς στηρίξας τὰς ἀκτῖνας,
εἶπεν· «Ἰδέ με ἵλεως, ἰδὲ συγκαταβαίνων
»πᾶσαν τὴν πρώτην μου ζωήν, τὰς πρώτας μου εὐθύνας,
»ὦ πάτερ καὶ ὦ Κύριε! Νεῦσόν μοι χάριν φέρων,
»καὶ τὸν ἀρχαῖόν μου Ἀδὰμ ἀπόπλυνον καθαίρων!»

15

Ὡς προσηυχήθη. Αἴρεται δ' ἀπέναντι κ' ἐμπρός του
ἡ χρυσοστέφανος ἠὼς, ἡ οὖσα πρὶν ῥοδίνη,
εἰς τὸν χαλκὸν τοῦ κράνους του καὶ τὸν τοῦ θώρακός του
ἀστράπτουσα, καὶ τῶν βουνῶν τὰς κορυφὰς λαμπρύνει.
Ὁ δ' εἰς τὸ φλέγον μέτωπον αἰσθάνεται κ' ἐντός του,
ὅτι τῷ πέμπει ἡ στιγμὴ ἡ πρωϊνὴ ἐκείνη,
ζωογονοῦντα ζέφυρον, ὃν ἡ αὐγὴ ἐκχέει,
ὅστις τὴν κόμην του κινεῖ, καὶ ὅστις δρόσον πνέει.

16

Ἄσπιλος πάχνη τ' οὐρανοῦ ἐπὶ τὸ ἔνδυμά του
πίπτει, καὶ τέφραν φαίνεται λευκὴν πῶς ἐπιπάσσει.
Τὸ διαβρέχει ἐντελῶς, καὶ τὴν ὠχρότητά του
πρὸς φωτοβόλον καὶ λαμπρὰν λευκότητ' ἀνταλλάσσει.
Οὕτω τὸ ῥόδον, μαρανθὲν, τὴν ὡραιότητά του
ἀναλαμβάνει νεαρὰν ὡς δροσερὸν αὐγάσῃ·
καὶ οὕτ' ὁ ὄφις, ἔμπλεως χαρᾶς, ἀνανεοῦται,
καὶ ἀναλάμπον εἰς τὸ φῶς τὸ δέρμα του χρυσοῦται.

17

Οὐδ' ὁ Ῥινάλδος δὲ αὐτὸς δὲν εἶδε τῆς ἐσθῆτος
τὴν στίλβουσαν λευκότητα, χωρὶς νὰ τὴν θαυμάσῃ.
Ἀλλ' ὅμως δὲν χρονοτριβεῖ, καὶ βαίνει ἀτρομήτως
πρὸς τ' ἀρχαιότατα, αὐτῷ καταδειχθέντα δάση.
Ἔφθασε μέχρις οὗ οὐδεὶς κατώρθου, ἀκωλύτως,
διατηρήσας τὴν ἀκμὴν τοῦ θάῤῥους του, νὰ φθάσῃ.
Οὐδόλως πλὴν δυσάρεστον τὸ δάσος ἢ φρικῶδες
ἐφάνη εἰς τὴν ὄψιν του, ἀλλὰ τερπνῶς σκιῶδες.

18

Προβαίνει δὲ, κ' ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀκούει τοῦ συσκίου
τόνον τινὰ μελίῤῥυτον, ὡς ᾄσματος θυμήρους,
καὶ ὡς λαμπρὸν πλατάγημα, ὡς θρῆνον ῥυακίου,
καὶ ὡς ὑπὸ τὸ φύλλωμα στενάζοντας ζεφύρους.
Κ' εἰς κύκνου ἤκουσεν ᾠδὴν, τοῦ μουσικοῦ στρουθίου,
τὴν ἀηδόνα ν' ἀπαντᾷ λαρυγκισμοὺς ἀπείρους·
κιθάρας, ἄλλα ὄργανα, φωνὰς ἐν εὐρυθμίᾳ·
κ' ἐξ ὅλων τούτων τῶν φωνῶν ἀπετελεῖτο μία.

19

Ἐπρόσμεν' ἐξερχόμενον ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων
φρικτὸν, ὡς πάντες οἱ λοιποὶ πῶς θεν' ἀκούσῃ τόνον.
Πλὴν κελαδήματα νυμφῶν ἀκούει καὶ Σειρήνων,
αὔρας, ῥυάκων, καὶ πτηνῶν ἀκούει γλυκυφώνων·
δι' ὃ καὶ πλήρης θαυμασμοῦ, τὸν δρόμον του βραδύνων,
σύννους χωρεῖ, μηχανικῶς κινῶν τοὺς πόδας μόνον.
Κωλύει δὲ προβαίνοντα οὐδὲν τὰ βήματά του,
πλὴν ποταμοῦ καλλίῤῥοος καὶ διαφανεστάτου.

20

Αἱ ὄχθαι ἀνθοστόλιστοι, ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη,
τὰ πέριξ γοητευτικῶν πληροῦσιν ἀρωμάτων.
Τοιαύτη δὲ τοῦ ποταμοῦ κυρτοῦται ἡ ἀγκάλη,
ὥστ' ἔχει πάντα τὸν δρυμὸν ἐντός του περιφράττων.
Ὡς στέφανος κατάκοσμος δ' ἐν ᾧ τὸν περιβάλλει,
συγχρόνως αὖλαξ σχίζεται τὸ μέσον του χαράττων,
κ' ἐν μέσῳ θάμνων κελαδεῖ καὶ δένδρων καλλιῤῥίζων,
σκιὰν αὐτῶν δεχόμενος, δρόσον δ' αὐτοῖς δανείζων.

21

Ἐν ᾧ, περιβλεπόμενος, ζητεῖ νὰ εὕρῃ πόρον,
ἰδοὺ, ἐμπρός του γέφυραν χρυσῆν ἀνακαλύπτει.
Εἰς βάσεις ἐπικάθηται ἀψίδων εὐρυχώρων,
τὸ κῦμα δὲ τοῦ ποταμοῦ τοὺς ὀρθοστάτας νίπτει.
Μόλις δ' ὁ νέος τὴν χρυσῆν διῆλθε λεωφόρον,
κ' ἰδοὺ, ἡ γέφυρ' ἀφανὴς κατόπιν αὐτοῦ πίπτει,
καὶ τὴν παρέσυρε ταχὺ ὀγκούμενον τὸ κῦμα,
ἐκ ποταμοῦ εἰς χείμαῤῥον προῤῥεῦσαν παραχρῆμα.

22

Κ' εἶδε στραφεὶς, ὡς ἐκ λυτῆς ἐξογκωθεὶς χιόνος,
ὁ ποταμὸς νὰ φέρηται ἀκάθεκτος, βαθύῤῥους,
ῥαγδαῖος διὰ τοῦ πυκνοῦ νὰ κυματῇ δρυμῶνος,
δεικνύων εἰς τὸ ῥεῦμά του δίνας πολλὰς καὶ γύρους.
Ὁ νέος δὲ, περίεργος, προὐχώρησε, συγχρόνως
σχίζων διὰ τοῦ βλέμματος τοὺς κλάδους τοὺς ἀπείρους·
κ' εἰς τὴν δασώδη ἔκτασιν ἐκείνην τὴν μονήρη
ὄψις μετ' ὄψιν θαυμαστὴ βαθύτερον τὸν σύρει.

23

Ἐν ᾧ δὲ περιέρχεται, τὸν πόδα ὅπου βάλλει,
ὡς νὰ ζωογονῇ τὴν γῆν καὶ ὡς νὰ τὴν θερμαίνῃ.
Ἐκεῖ τὸ κρῖνον φύεται, ἐκεῖ τὸ ῥόδον θάλλει·
πηγὴν ἐνταῦθα, ῥύακα ἡ γῆ ἐκεῖ προφαίνει.
Εἰς δὲ τὰ δένδρ' ἀνέθαλλον, νεάζοντες τὰ κάλλη,
οἱ γονατώδεις κλάδοι των, οἱ ἀπηρχαιωμένοι·
καὶ ἡ ἰκμὰς οἰδαίνουσα ἀναγεννᾷ τὸ ξύλον,
καὶ στίλβει πρασινότερον τὸ πράσινον τῶν φύλλων.

24

Μάννα πεσὸν ἐξ οὐρανοῦ τὰ δένδρα ἐπιπάσσει,
καὶ ῥηγνυμένου τοῦ φλοιοῦ, ὡς δάκρυ στάζει μέλι.
Ψίθυρος πάλιν, καὶ φωνῶν συγκρούσεις, κ' ἐπὶ πᾶσι
τ' ᾄσματ' ἀκούονται τὰ πρὶν καὶ τὰ ποικίλα μέλη.
Ποῦ ὁ ἀνθρώπινος χορὸς, λανθάνων εἰς τὰ δάση,
μετὰ ζεφύρων καὶ πτηνῶν εἰς ταῦτα συνετέλει;
Ζητεῖ ματαίως νὰ ἰδῇ τοὺς ψάλτας ποῖοι εἶναι,
ποῦ οἱ λιγύφθογγοι αὐλοὶ καὶ αἱ κιθάρ' ἐκεῖναι.

25

Πίστιν ἀρνοῦντ' αἱ φρένες του, καὶ σέβας τὸ ἀνῆκον
εἰς ὅσα βλέπ' ἡ ὄψις του, εἰς ὅσα ψαύ' ἡ χείρ του.
Θαμνῶδες μονοπάτιον, εἰς ὕψωμα καθῆκον,
ὡδήγει διὰ σκολιᾶς ὁδοῦ καὶ πολυγύρτου.
Ἐκεῖ δὲ ὑπερτείνοντα τὰ δένδρα τῶν φοινίκων,
τὰς κυπαρίσσους, εὔσκιον κορμὸν θαυμάζει μύρτου.
Ἐξέτεινε τοὺς κλάδους του ἐπάνω τοῦ δρυμῶνος,
κ' ἐφαίνετ' ὡς ἂν ἦν αὐλὴ ἐνταῦθα ἡγεμόνος.

26

Ταῦτα ἰδὼν, ὁ ἄτρομος ἱππότης ἐξεπλάγη,
καὶ νέον τι τῷ εἵλκυσε τὰς ὄψεις καὶ τὴν φρένα.
Δρῦν εἶδεν, ἥτις θαυμαστῶς ἀφ' ἑαυτῆς ἐῤῥάγη,
διήνοιξε τὴν γόνιμον γαστέρα της, κ' ἐγέννα.
Ὡραίαν νύμφην, ἐν στολῇ παντοδαπῇ παράγει,
τὴν ἡλικίαν πρόσηβον. (Ὢ θαύματα! Τί ξένα!)
Καὶ τέλος ἑκατὸν κορμοὺς ἐγγύους εἶδ' ἐπίσης
διανοιγέντας, κ' ἑκατὸν ἄλλων νυμφῶν γεννήσεις.

27

Ὡς ἐπ' ἰκρίου σκηνικοῦ, ἢ γραφικῆς εἰκόνος,
θεότητες παρίστανται ἐκ τῶν δασοδιαίτων,
λευκώλενοι, βραχυσταλεῖς τὴν πτύξιν τοῦ χιτῶνος,
κ' αἱ κόμαι εἰς τὸν ζέφυρον κυμαίνοντ' αἱ λυταί των,
τοιοῦτος ὁ ἀπατηλὸς τῶν δένδρων οὗτος γόνος,
τοιαῦτ' αἱ νύμφαι τοῦ δρυμοῦ καὶ αἱ ψευδεῖς μορφαί των,
ἐκτὸς τοῦ ὅτι ταῖς κοσμεῖ τοὺς ὤμους καὶ τὴν χεῖρα,
ἀντὶ φαρέτρας καὶ βελῶν πλαγίαυλος ἢ λύρα.

28

Καὶ ἤρχισαν ὀρχήσεων σειρὰν καὶ πηδημάτων.
Χειρῶν στεφάνην ἔπλεξεν ἡ εὔθυμος χορεία·
καὶ τὸν Ῥινάλδον ἔκλεισεν ἐντὸς τῶν κινημάτων
ὡς κέντρον περικλείεται ἐν τῇ περιφερείᾳ.
Ὁμοῦ τὴν μύρτον ἔζωσαν τὰ κοῦφα βήματά των,
κ' ἠκούσθη εἰς τὰ χείλη των τοιαύτη μελῳδία·
«Προσφιλὴς ἦλθες εἰς αὐτὸ τῶν τέρψεων τὸ μέρος,
»τῆς φίλης βασιλίσσης μας ὦ σὺ ἐλπὶς καὶ ἔρως.

29

»Ἦλθες· σὲ ἀνεμένομεν· καὶ φέρεις θεραπείαν
»εἰς τὰ δεινὰ τοῦ ἔρωτος, εἰς τὴν πικρὰν πληγήν του.
»Τὸ δάσος τοῦτο, μέλαν πρὶν, εἰς τὴν μελαγχολίαν
»παρέχον ἐνδιαίτημα τὴν θέαν τὴν φρικτήν του,
»ἀνεγεννήθ' εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν εὐθυμίαν
»ὡς ἔφθασες, καὶ τὴν φαιδρὰν ἐφόρεσε στολήν του.»
Αὐταὶ τοιαῦται ἔψαλλον. Ἐξέπεμψε δὲ μέλος
κ' ἡ μύρτος λιγυρότατον, καὶ ἠνεῴχθη τέλος.

30

Εἰς τοὺς ἀρχαίους, Σιληνὸς ποτὲ ἂν ὑλοβάτης
εἰς τοὺς δρυμοὺς ἐφαίνετο, ἐθαύμαζον μεγάλως.
Τὴν μύρτον πλὴν ἂν ἔβλεπον, τὴν γονιμότητά της,
θενὰ ἐκίν' ἡ ὄψις της τὴν ἔκπληξίν των ἄλλως.
Ἐξῆλθε νέος πάγκαλος. Τὸ πλάσμα τῆς ἀπάτης,
τὸ δόλιον, ἐφαίνετο ἀγγέλου ἔχον κάλλος.
Ὁ δὲ Ῥινάλδος ἀτενῶς παρατηρῶν, νομίζει
πῶς τῆς Ἀρμίδας τὴν καλὴν μορφὴν ἀναγνωρίζει.

31

Τὸν βλέπει, κ' εἰς τὸ βλέμμα της ἀντανακλῶντ' ἐπίσης
ἀντίθετα αἰσθήματα· καὶ θλίβεται καὶ χαίρει.
«Σ' ἐπαναβλέπω τὸ λοιπὸν, τῷ λέγει. Νὰ μ' ἀφήσῃς
»ἠθέλησας. Μᾶς ἥνωσαν πάλιν αὐτὰ τὰ μέρη.
»Εἰπὲ τί ἦλθες; Ἔρχεσαι νὰ μὲ παρηγορήσῃς
»δι' ὅσους πόνους φέρ' ἡ νὺξ καὶ ἡ ἡμέρα φέρει;
»Ἢ ἔρχεσαι πολέμιος, κ' ἐδῶ νὰ μὲ προσβάλῃς;
»Τί κρύπτεις τὴν καλὴν μορφήν; Τὰ ὅπλα τί προβάλλεις;

32

»Ἔρχεσ' ἐχθρὸς ἢ ἐραστής; Ὑπὲρ ἐχθροῦ τὸ χεῖλος
»ἐγὼ δὲν ἐγεφύρωσα τοῦ ποταμοῦ εὐήθως.
»Ἄνθη, πηγὰς, ῥυάκια ὑπὲρ ἐχθροῦ προδήλως
»δὲν ἔφερα, οὐδ' ἔκοψα τῶν ἀκανθῶν τὸ πλῆθος.
»Τὸ βλέμμα εἰς τὸ βλέμμα μου, ἀνίσως εἶσαι φίλος,
»τὸ χεῖλος εἰς τὸ χεῖλός μου, τὸ στῆθος εἰς τὸ στῆθος.
»Ῥίψον τὸ κράνος, ἄνοιξον τὸ μέτωπον τ' ὡραῖον.
»Κᾂν ὄρεξον τὴν χεῖρά σου, τὴν χεῖρα τελευταῖον.»

33

Καὶ ἔλεγε, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἱκετικῶς κινοῦσα.
Αἱ παρειαί της τὴν φαιδρὰν ἀπώλεσαν χροιάν των·
καὶ γλυκυτάτους στεναγμοὺς ψευδῶς παραποιοῦσα,
τὰ εἴδη τῶν ὀλοφυρμῶν προσποιουμένη πάντων,
ἐντὸς καρδίας, ἄν τις ἦν μὴ ἑαυτὴν φρουροῦσα,
θὰ ἔλυεν αἰσθήματα σκληρότερ' ἀδαμάντων.
'Αλλ' ὁ 'Ρινάλδος, συνετὸς, οὐχὶ σκληρὸς, καὶ πλήρης
θάῤῥους, γυμνοῖ τὴν σπάθην του καὶ προχωρεῖ ξιφήρης.

34

Κατὰ τῆς μύρτου προχωρεῖ. Ἡ δὲ τὴν περιβάλλει,
ἵστατ' ἐμπρός της, κ' ἐμπαθῶς τοιαύτας λέγει λέξεις·
«Μὴ τὸν κορμὸν ὃν ἡ θερμὴ ἐγκλείει μου ἀγκάλη
»ὑβριστικῶς δενδροτομῶν, θελήσῃς νὰ μ' ἐμπαίξῃς.
»Ἄφες τὸ ξίφος, ἀσεβῆ, ἢ ἄφες νὰ προσβάλῃ
»ἐμὲ, καὶ εἰς τὸ αἷμά μου τὰς ῥίζας του νὰ βρέξῃς.
»Ναὶ, δι' ἐμοῦ, ναὶ, δι' αὐτοῦ τοῦ στήθους νὰ ἠξεύρῃς
»πῶς μόνον πρὸς τὴν μύρτον μου τὴν δίοδον θὰ εὕρῃς.»

35

Αὐτὸς τὸν σίδηρον ὑψοῖ, κωφεύων εἰς δεήσεις.
Πλὴν τότε (νέου θαύματος!) μεταμορφοῦτ' ἐκείνη,
ὡς συνεχῶς οἱ ὄνειροι πολλὰς μορφὰς καὶ φύσεις
ἀλλάσσουσι, καὶ νῦν αὐτὴ, καὶ νῦν ἡ ἄλλη σβύνει.
Τὰ μέλη της ὠγκώθησαν, τὸ πρόσωπόν της πίσσης
ἔλαβε χρῶμα, κ' ἔλειψαν τὰ ῥόδα καὶ οἱ κρῖνοι·
καὶ ηὔξησε τερατωδῶς, καὶ εἰς στιγμὰς ὀλίγας
ἐγένετ' ὁ Βριάρεως, ὁ ἑκατόγχειρ γίγας.

36

Ξίφη πεντήκοντα κινεῖ, ἀσπίδας ἄλλας τόσας,
ἃς κρούων διὰ τῶν ξιφῶν, φρυάττει, καὶ φωνάζει.
Κ' αἱ νύμφαι μεταβάλλονται, κ' ἑκάστη, ὅπλα ζώσας
φαίνεται Κύκλωψ φοβερός. Αὐτὸς πλὴν δὲν τρομάζει.
Κτυπᾷ τὸ δένδρον, συνεχῶς τὸ ξίφος του ὑψώσας,
τὸ δ' εἰς τὰς ἐπαλλήλους του πληγὰς ὡς ζῶν στενάζει.
Ἦν ὁ ἀὴρ φρικτότερος τῶν τῆς Στυγὸς ὑδάτων.
Τοσοῦτον ἦν τὸ μέγεθος, τὸ πλῆθος τῶν θαυμάτων.

37

Ὁ μέλας ἄνω οὐρανὸς κ' ἡ γῆ ἐβρόντα κάτω,
κ' ἡ μὲν ἀνετινάσσετο, ὁ δ' ἐκεραυνοβόλει.
Ἡ θύελλ' ἀντιμέτωπος ἐκείνοις ἐμυκᾶτο,
κ' οἱ ἄνεμοι ἐγόγγυζον, κ' ἐμάχοντο οἱ πόλοι.
Πλὴν τοῦ ἱππότ' οὐδὲ στιγμὴν τὸ ξίφος ἐπλανᾶτο,
οὐδ' αὐτη ἡ ἀναστάτωσις τὸν ἐθορύβου ὅλη.
Τέμνει τὸ δένδρον. Δένδρον ἦν αὐτὸ τῶν κοινοτάτων·
κ' αἱ ὀπτασίαι ἔπαυσαν ἐδῶ τῶν φαντασμάτων.

38

Ὁ οὐρανὸς ἠθρίασεν, ἡ αὖρα ἐπραΰνθη,
τὸ δάσος ἐπανέλαβε μορφὴν ἣ τῷ ἀνῆκει·
οὐδ' ἦτον πλέον μαγικῶς ἀπαίσιον, οὐδ' ἤνθει.
Ἦν μὲν φρικτὸν, ἀλλ' ἦν αὐτὴ ἡ ἔμφυτός του φρίκη.
Ὁ νικητὴς δ' ἠθέλησεν, ἐὰν διηυκολύνθη
ἡ ἐκκοπὴ νὰ πειραθῇ, ἂν πλήρης ἦν ἡ νίκη.
Καὶ μειδιάσας ἔλεγε· «Φαντάσματα γελοῖα!
»Ὢ! ἄφρων ὅστις ἰς αὐτὰ ἐνδίδων ἐδειλία!»

39

Εἶτα χωρεῖ πρὸς τὰς σκηνάς. Ὁ Πέτρος δ' εἰς τὰ πλήθη
ὁ ἐρημίτης, τὴν φωνὴν λαμπρὰν ἐγείρων, κράζει·
«Ἡ μαγγανεία, χαίρετε, τοῦ δάσους ἐνικήθη.
»Ὁ τροπαιοῦχος νικητὴς τοῦ δάσους πλησιάζει.
»Ἰδέτε τον.» Ὁ δ' ἤρχετο. Τῷ ἔλαμπον τὰ στήθη
λευκένδυτα. Τὸ ἦθός του τὸ γαῦρον πᾶς θαυμάζει.
Τοῦ δ' ἀργυροῦ τοῦ ἀετοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του
αἱ πτέρυγες, ὑπὸ φωτὸς ἀπέστιλβον καλλίστου.

40

Μετὰ λαμπρῶν εὐφημιῶν καὶ ἐπανειλημμένων
ἀντασπαζόμενον αὐτὸν τὸ στράτευμ' ἀνεφώνει.
Χαίρων δ' ἐδέχετο αὐτὸν, τιμὴν πολλὴν ἐμφαίνων
καὶ ὁ στρατάρχης Βουλλιών. Οὐδεὶς δὲ τὸν ἐφθόνει.
Εἶπε δ' ὁ νέος μαχητής· «Τὸ διατεταγμένον
»ἐτέλεσα ὡς ὤφειλον ἐν τῷ φρικτῷ δρυμῶνι.
»Ἦλθα, κ' ἰδὼν ἐνίκησα τὸν δόλον. Ὑλοτόμοι
»ν' ἀπέλθωσ' ἤδη δύνανται. Εἶν' ἀσφαλεῖς οἱ δρόμοι.»

41

Ἀμέσως ἔσπευσαν πολλοὶ πρὸς συλλογὴν τῆς ὕλης,
κ' ἔλαβον ὅ,τι ἐκλεκτὸν πρὸς μηχανοπηγίαν.
Ὁ πρῶτος ἦτον ἀφανὴς χειρῶναξ, καὶ ξυήλης
ἔχων πρὸς τεχνουργήματα ὀλίγην ἐμπειρίαν.
Ὁ ἤδη ὅμως ἐκλεχθεὶς ἦν ἔνδοξος, τοῖς ξύλοις
ἐντέχνως δίδων τῶν δεσμῶν τὴν συναρμολογίαν.
Ὁ Γουλλιέλμος ἦν αὐτὸς, ὁ Δοὺξ τῆς Λυγυρίας,
ὁ πρὶν ἐχόμενός ποτε τῆς θαλασσοκρατίας.

42

Ἀλλ' ὅτε τῶν Σαρακηνῶν ὑπέροχος προέβη
ὁ στόλος, ὑπεχώρησεν εἰς τὰς δυνάμεις ταύτας·
καὶ τότε ἐκ τῶν πλοίων του τὰ ναυτικά του σκεύη
εἰς τὸν στρατὸν μετέφερεν ἐνταῦθα, καὶ τοὺς ναύτας·
κ' ἐκ τούτου ὡς οὐδείς ποτε ἀμίμητος ἀπέβη
εἰς ἔργα καὶ κατασκευὰς μηχανικὰς τοιαύτας.
Καὶ εἶχεν ἔτι ἑκατὸν ὑφ' ἑαυτὸν ἐργάτας,
τὰς ὁδηγίας πράττοντας αὐτοῦ τὰς σοφωτάτας.

43

Οὐ μόνον καταπέλτας δὲ, κριοὺς, οὐδ' ἑλεπόλεις
διὰ χειρὸς συνέπηξεν αὐτὸς τεχνικωτάτης,
δι' ὧν νὰ φέρῃ κρατερὰς πληγὰς τοῖς περιβόλοις,
τοῖς ἰσχυροῖς τειχίσμασι καὶ τοῖς παγιωτάτοις,
ἀλλὰ καὶ πύργον, τῆς ἐντὸς ἐπιφανείας ὅλης
καλύψας τὴν ἐπίστρωσιν διὰ κορμῶν ἐλάτης,
διὰ δερμάτων δ' ἔξωθεν στεῤῥῶς ἠσφαλισμένον,
πρὸς φύλαξιν κατὰ φλογῶν ἐκσφενδονιζομένων.

44

Ὁ πύργος διαλύεται καὶ συναρμολογεῖται.
Εἰσὶ δὲ οἱ ἁρμοὶ λεπτοὶ, ἀλλ' ἐνταύτῳ ἑδραῖοι.
Δοκὸς δὲ κριοκέφαλος ὡς κάτωθεν ὠθεῖται
κατὰ τοῦ τείχους, φέρονται οἱ κτύποι του ῥαγδαῖοι.
Γέφυρα δὲ καταπακτὴ ἐκ τοῦ πλευροῦ κινεῖται,
καὶ μετὰ τοῦ τειχίσματος τὴν μηχανὴν συνδέει.
Ἐτέθη δ' εἰς τὴν κορυφὴν πυργίσκος ἄλλος οὕτω,
ὥστε νῦν μὲν ἠγείρετο, καὶ νῦν ἐταπεινοῦτο.

45

Ὅπου ἐπίπεδος ὁδὸς καὶ ἐξομαλισμένη,
εὐκίνητος ἐφ' ἑκατὸν τροχῶν ὁ πύργος τρέχει.
Ἀνδρῶν καὶ ὅπλων ἔγγυος, οὐχ ἧττον πλὴν προβαίνει,
χωρὶς εἰς τὰς κινήσεις του δυσχέρειαν νὰ ἔχῃ.
Ἡ τέχνη αὕτη τοῖς πολλοῖς ἦν ἄγνωστος καὶ ξένη,
καὶ πᾶς τις εἰς τὸ ἔργον της ἐκστατικὸς προσέχει.
Καὶ ἄλλους δύω ἔσπευσεν ὁμοίους του ἐν πᾶσι
ὁ ξυλοδόμος μετ' αὐτοῦ νὰ συγκατασκευάσῃ.

46

Ἀλλ' ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν οὐδὲν τῶν πραττομένων
κυρίως ν' ἀποκρύψωσιν εἶχον οἱ Φράγκοι τρόπον·
διότι ἀγρυπνότατος εἰς τὰς ἐπάλξεις μένων
παρηκολούθει ὀφθαλμὸς αὐτοὺς τῶν κατασκόπων.
Φορτία ἔβλεπον δοκῶν καὶ δένδρων κοπτομένων
νὰ φέρωνται εἰς τὸν στρατὸν, εἰς ὡρισμένον τόπον,
ἔβλεπον ἔτι μηχανάς· πλὴν δυνατὸν δὲν ἦτον
καὶ νὰ ἰδῶσιν ἐντελῶς τίς ἦτον ἡ μορφή των.

47

Ὁμοίως καταγίνονται εἰς μηχανὰς κ' ἐκεῖνοι,
καὶ δραστηρίως αἴρουσι τοὺς πύργους καὶ τὰ τείχη.
Μεγάλως δ' ἔχοντες αὐτὰ εἰς ὕψος ἀνατείνει
ὅπου τῆς μάχης δύναται νὰ τὰ προσβάλ' ἡ τύχη,
πῶς δὲν ὑπάρχει δύναμις φρονοῦσιν ἀνθρωπίνη,
ἥτις τὴν ἅλωσιν αὐτῶν ποτὲ νὰ ἐπιτύχῃ.
Ἀλλ' ὑπὲρ πάσας τὰς αὐτῶν παρασκευὰς τὰς ἄλλας,
ὁ Ἴσμενος ἡτοίμασε πυράς τινας μεγάλας.

48

Ὁ φαῦλος μάγος ἄσφαλτον συνέμιξε καὶ θεῖον,
ἃ ἐκ Σοδόμων ἔλαβεν, ἢ εἶχε καὶ εἰσδύσει
μέχρις αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ τοῦ τῶν καταχθονίων,
ὅστις τὸν ᾅδην ἐν στροφαῖς ἐννέα συνελίσσει.
Οὕτω παρήγαγε τὸ πῦρ τὸ μαύρην λαῦραν πτύον,
ὅπερ δυσώδεις καὶ καπνοὺς καὶ φλόγας ἀναπτύσσει.
Καὶ χαίρει τὴν δαιμόνιον πυρκαϊὰν ῥιπίζων,
νὰ ἐκδικήσῃ δι' αὐτῆς τὸ δάσος του ἐλπίζων.

49

Ἐν ᾧ παρεσκευάζετο δ' ἐνταῦθα τὸ ἓν μέρος
εἰς προσβολὴν, κ' εἰς ἄμυναν παρέχ' οἱ Μουσουλμάνοι,
ἰδοὺ ἐν μέσῳ τῶν ὁδῶν τοῦ ἀχανοῦς ἀέρος
πετῶσα ὑπὲρ τὸν στρατὸν περιστερὰ ἐφάνη.
Ἐφέρετ' ὡς ἀκίνητος ἐμπρὸς τανυσιπτέρως,
καὶ τὰς ἐκτάσεις τὰς ὑγρὰς διέσχιζε, καὶ φθάνει
ὑπὲρ τὴν πόλιν τὸ πτηνὸν, καὶ πρὸς ἐκείνην στρέφον
τὴν πτῆσίν του, κατέρχεται ἐξ ὑψηλῶν συννέφων.

50

Ἐν τούτοις γὺψ προφαίνεται. Ὀξὺ τὸ ῥάμφος ἔχει,
ἔχει τοὺς ὄνυχας γαμψοὺς, καὶ μεταξὺ πεδίου
καὶ πόλεως τὸ ἔμφοβον στρουθίον κατατρέχει.
Ἡ δὲ, νὰ φύγῃ τὴν ὁρμὴν ζητεῖ τοῦ πολεμίου.
Πετῶσι δ' ὅπου τῶν λοιπῶν μία σκηνὴ προέχει,
καὶ ἤδη φαίνεται ὁ γὺψ πλησίον τοῦ στρουθίου,
τὸ ἤγγισεν ὁ ὄνυξ του σχεδὸν ὁ μιαιφόνος·
ἀλλ' εἰς τὸν κόλπον ἔφυγεν αὐτὸ τοῦ Βουλλιῶνος.

51

Ὁ Βουλλιὼν, δεχθεὶς αὐτὸ, τὸ σώζει τοῦ θανάτου.
Ἀλλ' αἴφνης πρᾶγμ' ἀνέλπιστον ἐκεῖ ἀνακαλύπτει.
Ἐκ τοῦ τραχήλου του δετὸν, καὶ ὑπὸ τὰ πτερά του
ἐπιμελῶς κρυπτόμενον, γραμμάτιον προκύπτει.
Λαμβάνων, τὸ ἀνέπτυξε, καὶ εἰς τὰ γράμματά του
τ' ἀλλόγλωσσα κ' ἐπίτομα ἀνέγνω ὅ,τι κρύπτει.
«Τῆς Ἰουδαίας (ἔλεγον αἱ σύντομοι διφθέραι)
»τῷ Βασιλεῖ, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Αἰγυπτίων. Χαῖρε.

52

»Μὴ δειλιάσῃς, Βασιλεῦ. Τῆς πόλεως τὰς θύρας
»φρούρει ἐλπίζων τέσσαρας ἢ πέντε ἔτ' ἡμέρας.
»Ὡς τότε φθάνω ἐν στρατῷ, καὶ φέρων σοι σωτῆρας.
»Τὸ γαῦρον θὰ συντρίψωμεν τῶν πολεμίων χέρας.»
Αὐτὰ εἰς τοὺς βαρβαρικοὺς ἐκείνους χαρακτῆρας
ἐνεπιστεύθη, κ' εἰς αὐτὰς τὰς ἐλαφρὰς διφθέρας,
δοθείσας εἰς τὴν πέλειαν νὰ τὰς μετακομίσῃ.
Τότε τοιοῦτοι μηνυταὶ ἦσαν ἐκεῖ ἐν χρήσει.

53

Ὁ ἄρχων τὴν περιστερὰν ἐλευθεροῖ, κ' ἐκείνη,
ἀκούσιος καταγγελεὺς τῶν ξένων ἀποῤῥήτων,
ὡς ἐννοοῦσα αἴτιος κακοῦ πῶς εἶχε γίνει,
νὰ ἐπιστρέψῃ τοῦ λοιποῦ δὲν θέλει ὅπου ἦτον.
Ὁ στρατηγὸς δ' ὁ ὕπατος τοῖς ἀρχηγοῖς προτείνει
τὸν χάρτην τῆς ἀποστολῆς, καὶ λέγει μεταξύ των·
«Ἰδέτε πῶς παντοδαπὰ μᾶς χορηγεῖ σημεῖα
»τῆς προστασίας τ' Οὐρανοῦ ἡ πρόνοια ἡ θεία.

54

»Τῆς ἐνεργείας ἔφθασε, μοὶ φαίνεται, ὁ χρόνος.
»Ν' ἀρχίσωμεν τὴν προσβολὴν ἀνάγκη διὰ τάχους.
»Ἱδρὼς ἂς ῥεύσῃ ἀφειδῶς, ἂς μὴ ἐλλείψῃ πόνος,
»ὅπως ὑπερσκελίσωμεν τοὺς πρὸς τὸν νότον βράχους.
»Ὁπλίτης δὲν διέρχεται αὐτοὺς χωρὶς ἀγῶνος·
»νὰ διευθύνω πλὴν φροντὶς ἐμὴ τοὺς τειχομάχους.
»Πλὴν τούτου δὲ, τὸν τόπον ὃν ἠσφάλισεν ἡ φύσις
»δι' ὅπλων ὀλιγώτερον ὠχύρωσεν ἐπίσης.

55

»Ῥαιμόνδε, σὺ τὸ τάγμα σου ἐκεῖ θὰ παρατάξῃς
»καὶ κατ' ἐκείνων τῶν τειχῶν τὰς μηχανὰς θὰ στείλῃς.
»Ἐγὼ δὲ ἄλλας τοῦ στρατοῦ θὰ ὁδηγήσω τάξεις
»κατὰ βοῤῥᾶν, ἀπέναντι τοῦ τείχους καὶ τῆς πύλης.
»Βλέπων δὲ ταύτας ὁ ἐχθρὸς τὰς καταδήλους πράξεις,
»θὰ ὑπολάβῃ ὅν ἐκεῖ τὸ κέντρον τῆς ἁμίλλης.
»Ἐν τούτοις δὲ ὁ πύργος μου, ταχὺς, εἰς ἄλλα μέρη
»τροχηλατῶν θενὰ σταλῇ τὸν πόλεμον νὰ φέρῃ.

56

»Κατὰ τὸν χρόνον τὸν αὐτὸν σὺ, Κάμιλλ', ἐπιστάτει
»ν' ἀκολουθῇ τὸ τάγμα μου ἡ μηχανὴ ἡ τρίτη.»
Ὡς εἶπεν. Ὁ Ῥαιμόνδος δὲ πλησίον παρεστάτει,
καὶ τὸ ῥηθὲν ἐν ἑαυτῷ σταθμίζων συνεζήτει.
«Ναὶ, λέγει, γνώμη φρόνιμος. Εἰς ὅσα διατάττει
»ἔχει οὐδὲ νὰ προστεθῇ οὐδὲ ν' ἀφαιρεθῇ τι.
»Φρονῶ δὲ μόνον χρήσιμον νὰ εὕρωμεν καὶ τρόπον
»τὰ τῶν ἐχθρῶν νὰ μάθωμεν συμπράξει κατασκόπων.

57

»Καλὸν ἐάν τις δυνηθῇ τῶν ὅπλων των τὰ πλήθη
»καὶ τὰ κρυπτά των σχέδια νὰ μάθῃ λεληθότως.»
Ὁ δὲ Ταγκρέδης, «Ἄξιον ἱππότην, ἀπεκρίθη,
»ἔχω, καὶ τοῦτον εἰς ὑμᾶς προτείνω πεποιθότως.
»Ἔχει τὴν τόλμην συνετὴν ὁμοῦ καὶ ἀσυνήθη·
»τοὺς πόδας εἶν' ὠκύτατος, καὶ εἰς τὸν δρόμον πρῶτος.
»Πολύγλωσσος, κατὰ δοκοῦν τὸν τόνον τῆς φωνῆς του
»ἀλλάσσει, καὶ τὸν τρόπον του, τὴν ὄψιν τῆς μορφῆς του.»

58

Τὸν νέον τότ' ἐκάλεσαν, καὶ ἐδιδάχθη φθάσας
ὁ στρατηγὸς τί ἀπαιτεῖ, καὶ τί ὁ κύριός του.
Ὁ δὲ, δεχθεὶς τὴν πρότασιν, ἀνέβλεψε γελάσας,
κ' εἶπε, δεικνύων τὴν ἰσχὺν τῆς ἀποφάσεώς του·
«Ὑπάγ' ὅπου ὁ ἔπηλυς στρατὸς, σκηνὰς πετάσας
»μένει, καὶ ὑπὸ κάλυμμα ἐνδύματος ἀγνώστου
»θὰ εἰσχωρήσω παρ' αὐτοῖς, καὶ δὲν θὰ ἔλθ' ὀπίσω,
»πρὶν πάντα στρατιώτην των καὶ ἵππον των μετρήσω.

59

»Θὰ σᾶς εἰπῶ ἡ στρατιὰ ὁποία καὶ ὁπόση,
»ὡς τοῦ ἐσχάτου εἰσχωρῶν στρατηγικοῦ ἀδύτου.
»Καυχῶμαι καὶ τοῦ στρατηγοῦ πῶς θέλω σᾶς δηλώσει
»ὁποῖ' αἱ διασκέψεις του, καὶ τίνες οἱ σκοποί του.»
Οὔτ' ὁ Βαφρῖνος ὁμιλεῖ, αὐτὰ νὰ ἐφαρμόσῃ
ἀπέρχεται, χάνδυν λαβὼν ἀντὶ τοῦ ἐπενδύτου.
Γυμνοῖ τὸν τράχηλον, φορεῖ ὀγκώδη εἰς τὴν κάραν
ἐκ πεπλεγμένων ταινιῶν πολύστρεπτον τιάραν.

60

Φαρέτραν περιάπτεται, λαμβάνει τόξον Σύρου,
καὶ ἔχει ἀκριβέστατα βαρβαρικὸν τὸν τρόπον.
Προσέτι τὸν ἀκούοντα ἐκπλήξεως ἐπλήρου
εἰς γλώσσας ὅτ' ἦν ἔμπειρος παντοδαπῶν ἀνθρώπων.
Αἰγύπτιον τῆς Μέμφιδος καὶ Φοίνικα τῆς Τύρου
θενὰ τὸν ἐξελάμβανον εἰς ἕκαστον τῶν τόπων.
Εἰς νῶτον ἵππου ῥίπτεται γοργοῦ καὶ ταχυτάτου
μόλις τὴν γῆν χαράττοντος ὑπὸ τὰ βήματά του.

61

Ἀλλ' ἐνταυτῷ οἱ Φράγκοι, πρὶν ἡ τρίτη φθάσῃ δύσις,
τοὺς δρόμους ἐπεσκεύασαν, παθόντας κατὰ τόπους.
Κ' ἐνταῦθα μηχανήματα ἀνήγειραν ἐπίσης,
καμάτους δαψιλεύοντες πολλοὺς, ἀδιακόπους·
κ' εἰς τὰς ἡμέρας τὰς μακρὰς, ἀπαύστους ἀσχολήσεις
τὰς ἀγρυπνίας τῆς νυκτὸς προσθέντες καὶ τοὺς κόπους.
Οὐδ' ἦν τι τὸ δυνάμενον τοὐντεῦθεν νὰ προλάβῃ
ὅπως μὴ πέρας αἴσιον τὸ ἔργον αὐτῶν λάβῃ.

62

Τὴν προτεραίαν ἅπασαν, πρὶν κινηθῇ προσβάλλων,
ὁ Βουλλιὼν ἐν προσευχαῖς διημερεύων ἦτον,
τῆς ἐξομολογήσεως τὸ χρέος ἐπιβάλλων
εἰς τὸν στρατὸν, καὶ νὰ δεχθῇ τὸν οἶνον καὶ τὸν σῖτον.
Τὰς πλείστας δὲ τῶν μηχανῶν διέθετ' ἐκεῖ μᾶλλον,
ὅπου αὐτῶν προὐτίθετο νὰ κάμῃ χρῆσιν ἧττον.
Ἀπατηθεὶς δ' ὁ ἄπιστος ὅτι τὰς εἶδε χαίρει
κατὰ τὰ ὀχυρώτερα παραταχθείσας μέρη.

63

Διὰ τοῦ σκότους φέρεται ἐκ τῶν μηχανημάτων
ὁ πύργος ὁ πολύτροχος καὶ ὁ γιγαντιαῖος,
ὅπου ὀλίγον κάμπτεται τὸ τεῖχος, μὴ χαράττων
πτυχὰς, οὐδὲ τεμνόμενον πολλάκις γωνιαίως.
Ὁ δὲ Ῥαιμόνδος, ὑψηλῶς ἐπὶ τῶν λόφων τάττων
τὸν πύργον ὃν διεύθυνεν, ἀνέβαινε ταχέως.
Ὁ Κάμιλλος δὲ ὕστατος τὸν ἑαυτοῦ ἐκίνει
ὅπου τὸ τεῖχος πρὸς βοῤῥᾶν καὶ πρὸς τὴν δύσιν κλίνει.

64

Ἀλλ' ὅμως τῆς ἀνατολῆς ὡς ἡ αὐγὴ χαράττει
τὰς πύλας τὰς χρυσοστεφεῖς, οἱ ἄπιστοι ἐκεῖνοι
τὸν πύργον εἶδον παρευθὺς (καὶ τοῦτο τοὺς ταράττει)
εἰς τὴν ἀρχαίαν θέσιν του ὅτι δὲν εἶχε μείνει.
Προσέτι τοὺς ἐξέπληξε καὶ ἄλλο θέαμά τι,
οἱ δύω πύργοι οὓς προτοῦ δὲν εἶχον διακρίνει.
Πλὴν τούτων, πλῆθος μηχανῶν ἐπέκειντο τῇ πόλει,
ὡς καταπέλται, βωλισταὶ, κριοὶ καὶ λιθοβόλοι.

65

Τὰ ὅπλα τ' ἀμυντήρια διὰ χειρῶν μυρίων
ἀμέσως μετεκόμισαν ταχεῖς οἱ Μουσουλμάνοι,
καὶ εἰς τὸ ἀπειλούμενον ἐσώρευσαν χωρίον
ἐξ ὧν τὸ πρῶτον ἀπειλῶν ὁ Βουλλιὼν ἐφάνη.
Αὐτὸς δὲ, τὴν προσέγγισιν μαθὼν τῶν Αἰγυπτίων,
ἐκπέμπ' εἰς τὰς προσόδους των καὶ τὰς καταλαμβάνει.
Τὸν Γέλφον καὶ τοὺς δύω του Ῥοβέρτους προσκαλέσας,
«Ἐφ' ἵππων! λέγει. Ἕτοιμοι ἂς εἶν' αἱ μάχαιραί σας.

66

»Καὶ ἔστω ἐπιμέλεια πρὸ πάντων ὑμετέρα
»ὅταν ἐγὼ τὴν προσβολὴν ὁρμήσω διευθύνων,
»κ' οἱ στρατιῶται μάχωνται, μὴ στρατιὰ ἑτέρα
»κατὰ τὰ νῶτ' ἀπρόοπτος ἐπιφανῇ ἐκείνων.»
Ἐσίγησε, κ' ἐξώρμησαν ὁμοῦ τὰ τρία κέρα
τ' ἀήττητα, εἰς προσβολὴν τῶν ἔργων τῶν λιθίνων.
Τῆς χώρας δὲ ὁ Βασιλεὺς, τὴν χεῖρά του ὁπλίσας,
ἀμύνας τρεῖς ἀντέταξε πρὸς ἐπιθέσεις ἴσας.

67

Τὰ μέλη του, εἰς ἃ βαρὺς ὑπέτρεμεν ὁ χρόνος,
πιέζ' ἡ πανοπλία του, ἣν εἶχε πρὶν μακράν του.
Κατὰ Ῥαιμόνδου τάττεται· κατὰ τοῦ Βουλλιῶνος
ὁ Σολιμάνος· κ' ἔταξε τὸ σῶμα τοῦ Ἀργάντου
κατὰ Καμίλλου. Μετ' αὐτοῦ δ' ἐβάδιζε συγχρόνως
καὶ ὁ Ταγκρέδης ὁ καλὸς, ὅστις πρὸς εὔκλειάν του
ὑπὸ τῆς τύχης φαίνεται ἐνταῦθα πῶς ἐστάλη,
αὐτοχειρὶ τὸν ἰσχυρὸν ἐχθρὸν νὰ καταβάλῃ.

68

Πρῶτοι τῶν ἄλλων ἤρχισαν νὰ ῥίπτωσ' οἱ τοξόται
τὰ βέλη, εἰς θανάσιμον ἰὸν ἐμβεβαμμένα·
κ' ἐμελανοῦτο ἄνωθεν ὁ οὐρανὸς, ὁπότε
ὡς νέφη τὸν ἐσκίαζον αὐτὰ πεπυκνωμένα.
Ἔπειτα δὲ βαρεῖς κριοὺς ἐκίνουν στρατιῶται,
καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐσείοντο τὰ τείχη βεβλημένα·
κ' ἔπειτα λίθους ἔρριπτον ὀγκώδεις καὶ μεγάλους
οἱ καταπέλται, καὶ δοκοὺς τὰς σιδηροκεφάλους.

69

Θανατηφόροι κεραυνοὶ ἐνσκήπτουσιν οἱ λίθοι.
Οὐ μόνον δ' ὅπλα θραύονται καὶ μέλη παραχρῆμα,
οὐ μόνον φεύγει ἡ ζωὴ καὶ ἡ ψυχὴ τὰ στήθη,
ἀλλὰ δὲν μένει σώματος οὐδὲ προσώπου σχῆμα.
Ὁσάκις δ' ὑπὸ δόρατος τρωθείς τις διετρήθη,
χωρεῖ ἐμπρὸς, καὶ τὴν πληγὴν διέρχεται τὸ βλῆμα.
Διὰ μιᾶς εἰσέρχεται πλευρᾶς, δι' ἄλλης φεύγει,
ἀλλ' ὅμως ἐναφίησι τὸν θάνατον πρὶν ἐξέβγῃ.

70

Ἀλλ' ὅμως τοὺς Σαρακηνοὺς ἡ τόση των μανία
δὲν παύει· οὐδ' ἡ ἄμυνα αὐτῶν ἐχαλαροῦτο.
Κατὰ τῶν ἀκοντίσεων ἐξέτεινον πανία
καὶ εἴ τι ἄλλο μαλακὸν, ἐνδίδον εἰς τοσοῦτο,
ὥστε δὲν ἦν ἀντίστασις εἰς τὰς βολὰς καμμία,
κ' ἡ ῥύμη τῆς ἐμπτώσεως ἐκ τούτου ἠλαττοῦτο.
Ἂν δέ τι μᾶλλον ἔβλεπον ἐκτεθειμένον μέρος,
ἐκεῖθεν ἐσφενδόνιζον τὰ βέλη πυκνοτέρως.

71

Ἀλλ' οἱ ἐπιτιθέμενοι, τριχῇ διῃρημένοι,
οὐδὲν ψηφοῦντες κώλυμα, εἰς τὰ ἐμπρὸς χωροῦσι.
Ὑπὸ χελώνης στέγασμα εἰσὶ κεκαλυμμένοι
τινὲς, καὶ μὴ φοβούμενοι τὰ βέλη, πολεμοῦσι.
Οἱ δ' εἰς τὰ τείχη ἕλκουσι τὸν πύργον παντὶ σθένει,
ὃν ἐπροσπάθει ὁ στρατὸς ὁ ἔνδον ν' ἀποκρούσῃ.
Τὴν γέφυράν του πύργος πᾶς ζητεῖ νὰ ταπεινώσῃ,
κ' οἱ χαλκοκέφαλοι κριοὶ τὸ φρούριον κτυπῶσι.

72

Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος ἵσταται, διστάζει ἀμφιβάλλων,
οὐδ' ἄξιόν του θεωρεῖ τὸν κίνδυνον ἐκεῖνον.
Χυδαίαν λέγει τὴν τιμὴν ἣν διαιρεῖ μετ' ἄλλων·
κοινὴν νομίζει τὴν ὁδὸν τὴν τῶν κοινῶν κινδύνων.
Καὶ βλέμμα ῥίπτει πέριξ του, καὶ τὸν ἑλκύει μᾶλλον
εἴ τις ὑπάρχει τοὺς λοιποὺς ἀγὼν ἀποθαῤῥύνων.
Δι' ὃ καὶ ὅπου ὕψιστον τὸ τεῖχος διετέλει
καὶ ὀχυρώτατον, ἐκεῖ νὰ καθορμήσῃ θέλει.

73

Πρὸς τοὺς ἱππότας δὲ στραφεὶς τοὺς εἰς τὴν ὁδηγίαν
ὑποκειμένους ἄλλοτε τοῦ ἰσχυροῦ Δυδῶνος
«Αἶσχος, τοῖς εἶπεν, ἄθικτον νὰ μέν' εἰς ἡσυχίαν
»τὸ τεῖχος τοῦτο, μεταξὺ τοῦ κρατεροῦ ἀγῶνος.
»Πᾶς κίνδυνος ὑποχωρεῖ εἰς ἀληθῆ ἀνδρίαν.
»Τοῖς τολμηροῖς πᾶσα ὁδὸς ἀνοίγεται ἀπόνως.
»Ἀτρόμητοι ὁρμήσωμεν· καί, κατὰ καταιγίδων
»πληγῶν παντοίων, πλέξωμεν χελώνην ἐξ ἀσπίδων.»

74

Περὶ αὐτὸν συνέῤῥευσαν, ὡς ἤκουσαν νὰ λέγῃ,
καὶ τὰς ἀσπίδας ὕψωσαν ὑπὲρ τὰς κεφαλάς των.
Τὰς ἤνουν δ' ὥστε σιδηρᾶ συνεπυκνώθη στέγη
πρὸς τῶν βελῶν τὴν θύελλαν καὶ πρὸς τὰς προσβολάς των.
Συνασπισθεῖσα δ' ὑπ' αὐτὴν ἡ φάλαγξ συνελέγη,
καὶ ὥρμησαν. Ἀνθίστατο δ' οὐδὲν εἰς τὰς ὁρμάς των.
Πᾶν δὲ τὸ τοξευόμενον ἐκτύπα τὴν ἀσπίδα
τὴν σύνθετον καὶ στεγανήν, καὶ φροῦδον ἀπεπήδα.

75

Ὑπὸ τὰ τείχη ἔφθασαν, καὶ ὁ Ῥινάλδος στήνει
κλίμακα, ἥτις ἑκατὸν βαθμῶν καὶ πλέον ἦτο.
Διὰ τοσοῦτο στερεᾶς χειρὸς δὲ τὴν ἐκίνει,
ὥστε ὡς δόναξ εἰς πνοὴν ἀνέμου ἐδονεῖτο.
Ἀλλ' ἂν ἢ κόντος, ἢ δοκὸς, ἢ ἂν βολὴ λιθίνη
τὸν ἔπληττεν, αὐτὸς ἐμπρός· οὐδόλως ἐφοβεῖτο.
Περιφρονεῖ τῶν φονικῶν βλημάτων τὰς ἐμπτώσεις,
καὶ ἂν τὰ ὄρη ἔπιπτον τοῦ Πίνδου καὶ τῆς Ὄσσης.

76

Ὄρος δ' ὁλόκληρον πετρῶν εἰς τὴν ἀσπίδα αἴρει,
καὶ δάσος πήγνυται βελῶν ἐπὶ τοῦ θώρακός του.
Ἐπὶ τὸ τεῖχος τὸ ἐγγὺς τὴν μίαν χεῖρα φέρει,
διὰ τῆς ἄλλης δ' ἔκρυπτε τὸ μέτωπον χειρός του.
Ῥίπτοντ' κατὰ πόδας του φιλότιμ' οἱ ἑταῖροι,
εἰς μίμησιν κινούμενοι τοῦ παραδείγματός του.
Μετὰ κλιμάκων καὶ αὐτοὶ ἐπέρχονται μεγάλων·
πλὴν ἄλλη ἡ ἀνδρία των, κ' ἡ τύχη ἄλλη ἄλλων.

77

Θνήσκει ὁ μὲν, πίπτει ὁ δέ. Ἐμπρὸς δ' αὐτὸς βαδίζει,
καὶ τοὺς ἐχθροὺς μὲν ἀπειλεῖ, ἐκείνους δ' ἐνθαῤῥύνει.
Καὶ ἤδη εἰς τὰς πυργωτὰς ἐπάλξεις προσεγγίζει,
καὶ φθάνει μέχρι τοῦ θριγκοῦ, τὰς χεῖρας ὅτ' ἐκτείνῃ.
Συῤῥέει πλῆθος κατ' αὐτοῦ, ὠθεῖ, τὸν ἐμποδίζει,
καὶ νὰ τὸν ῥίψῃ προσπαθεῖ· ἐκεῖνος δ' ἀντιτείνει.
Κατὰ βαθείας φάλαγγος (ὢ θαυμαστοῦ ἀγῶνος!)
ὁ νέος, ἐναέριος σχεδὸν, ἀντέχει μόνος.

78

Ἀντέχει, βαίνει, προχωρεῖ, κ' ἐνδυναμοῦται βαίνων.
Ὡς εἰς τὸ δένδρον φαίνεται συμβαῖνον τῶν φοινίκων
ὅτι, ὁπότε εἰς αὐτὸ βαρύνῃ ἄχθος ξένον,
ὀρθοῦται πιεζόμενον ἀντὶ νὰ κλίν' ὑπῆκον,
οὕτως ἀνθίστατο αὐτὸς κατ' ἀντιτεταγμένων
φαλάγγων, καὶ πᾶν πρόσκομμα τὰ ὅπλα του ἐνίκων.
Ἐπὶ τὸ τεῖχος ῥίπτεται· τὸ κυριεύει· τρόμον
ἐμπνέει· καὶ διήνοιξε τοῖς ἑπομένοις δρόμον.

79

Καὶ πρῶτον πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτὸς τοῦ Βουλλιῶνος
κύψας, παρέσχεν ἑαυτὸν ἐπίκουρον σωτῆρα.
Τῆς κλίμακος ἐξέπιπτεν ἐκεῖνος· πλὴν συγχρόνως
ὁ ἥρως τῷ ἐξέτεινε τὴν βοηθόν του χεῖρα.
Πλὴν ἄλλαι τύχαι ἀλλαχοῦ εἰσὶ τοῦ ἡγεμόνος·
ἄλλους κινδύνους εἰς αὐτὸν ἐπέκλωθεν ἡ μοῖρα.
Ἐκεῖ πρὸς ἄνδρας τῶν ἀνδρῶν ὁ πόλεμος δὲν ἦτον,
ἀλλ' ἐπολέμουν μηχανῶν δυνάμεις μεταξύ των.

80

Κορμὸν ἐπὶ τὰ τείχη των ἀνήγειραν οἱ Σύροι,
ὅστις πρὸς ἄλλα ἐκκοπεὶς, ἦν πλοίου πρὶν κεραία.
Δοκὸς δ' ἧς ἐνισχύουσι χαλκοῖ τὸ πέρας γύροι,
κρεμᾶτ' ἐγκάρσιος αὐτῇ, κ' ἦν φοβερὰ ἡ θέα.
Πρὸς τἀπίσω φέρεται, ὡς πρότονος τὴν σύρει,
καὶ εἶτα, ὡς ἀφίεται, ὁρμᾷ ἐμπρὸς ῥαγδαία,
ὡς τὴν χελώνην, ἥτις νῦν τὴν κεφαλὴν συστέλλει
εἰς τὸ ὀστοῦν, καὶ ἔξω νῦν ὡς βέλος αὐτὴν στέλλει.

81

Προσβάλλ' ἡ εὐπαγὴς δοκὸς, καὶ οὕτω κατισχύει
ἡ φοβερά της προσβολὴ, ἣν ἐπαναλαμβάνει,
ὥστε συνθέσεις καὶ ἁρμὸς τῶν ξύλων παραλύει,
ὁ πύργος δὲ καταστροφὴν ἀπειληθεὶς ἐφάνη.
Αὐτὸς πλὴν πρὸς τὸν κίνδυνον ἐπίνοιαν ἐγκλείει.
Αἴφνης διπλῆ προέκυψε τῶν κόλπων του δρεπάνη.
Κινούμεναι δ' ἀμφότεραι σοφῶς κ' ἐν συμφωνίᾳ,
τὰ τὴν δοκὸν συνέχοντα διέκοψαν σχοινία.

82

Ὡς βράχου ὄγκος μέγιστος ὃν ἢ ὁ χρόνος φθείρων
ἢ τῶν ἀνέμων ἡ ὁρμὴ ἐξ ὄρους καταῤῥάσσει,
κατακυλίετ' ἐρημῶν, κ' εἰς τ' ἅλματά του σύρων
ἀνδρῶν ἐπαύλεις, κ' ἐνταυτῷ καὶ ποίμνια καὶ δάση,
ὁμοίως πίπτει κ' ἡ δοκὸς, σκιρτῶσα δι' ἀπείρων
ἀνδρῶν καὶ ὅπλων καὶ σκευῶν, καὶ πλήττει καὶ πατάσσει.
Ὁ πύργος εἰς τὴν πτῶσίν της ἅπαξ καὶ δὶς ἐκρούσθη·
τὸ τεῖχος τρέμει, ἀντηχοῦν τὸ πέριξ πᾶν ἠκούσθη.

83

Ὁ Βουλλιὼν ἐνόμισεν ἐκπολιορκηθεῖσα
ἡ πόλις ὅτι ἔπεσεν ἐν ταύταις ταῖς ἐφόδοις.
Ἀλλ' αἰφνιδίως ἐπ' αὐτὸν λιγνὺς σαπρὰ χυθεῖσα,
τῷ πνέει κατὰ πρόσωπον πῦρ καὶ καπνοὺς δυσώδεις.
Τὸ σπηλαιῶδες Μογγιβὲλ οὐδέποτε ἐφύσα
ἀτμοὺς τοσούτους φλογεροὺς καὶ πνιγηρῶς θειώδεις·
οὐδ' ἐν Ἰνδίαις ἐξεμεῖ ὁ ἥλιος τοῦ θέρους
πονηροτέρους καύσωνας καὶ τούτων θερμοτέρους.

84

Κόντοι καὶ κύκλοι φλογεροὶ κ' ἐμπρηστικὰ δοχεῖα
μέλαν ἐξέπεμπον τὸ πῦρ, ἢ ἐρυθρὸν ὡς αἷμα.
Δυσώδης πνέει ὁ καπνός, βιβρώσκ' ἡ φλὸξ ἀγρία·
κρότοι καὶ λάμψεις πλήττουσι τὰ ὦτα καὶ τὸ βλέμμα.
Τὰ ὑγρὰ δέρματα μικρὰ θὰ ἦσαν προστασία,
ἃ πέριξ εἰς προφύλαξιν ἡ μηχανὴ ἐκρέμα.
Τὸ δέρμα ὕδρου, καὶ ῥικνὸν κατέστη. Ἂν ἀρνῆται
ὁ οὐρανὸς βοήθειαν, ταχέως πυρπολεῖται.

85

Ὁ μεγαλόφρων δ' ἡγεμών, τὰ ἑαυτὸν προτάττων,
τὴν ὄψιν τὴν ἀτρόμητον, τὴν θέσιν δὲν ἀλλάσσει,
καὶ τοὺς ἀπομακρύνοντας τὰς φλόγας τῶν δερμάτων
τοὺς ὑδροχόους, παραινεῖ, θαῤῥύνει, διατάσσει.
Τοιαύτη δ' ἦν ἡ θέσις των καὶ ἡ δυσχέρειά των,
ὥστε τὸ ὕδωρ ἤρχισε νὰ λείπῃ ἐπὶ πᾶσι.
Τότ' αἰφνιδίως ἄνεμον ἐκπέμπουσι τὰ νέφη,
καὶ οὗτος τὴν πυρκαϊὰν κατὰ τῶν Σύρων στρέφει.

86

Ἐπὶ τὰς φλόγας τὸν καπνόν, τὰς φλόγας δ' ἀνατρέπει
ὁ ἄνεμος, ὅπου εἰσὶ διφθέραι ἠρτημέναι.
Ἐκόρωσεν ἡ μαλακή, ἡ εὔπρηστός των σκέπη,
καὶ παρανάλωμα πυρὸς εἰσί, τετεφρωμέναι.
Ὦ στρατηγὲ τρισένδοξε, ἤ, ἂν εἰπῶ ὡς πρέπει,
ὦ ἄρχον θεοφρούρητε, θεοπεφιλημένε,
ὁ οὐρανὸς ὁπλίζεται σωτὴρ καὶ σύμμαχός σου,
καὶ τοὺς ἀνέμους ἡ κλαγγὴ καλεῖ τῆς σάλπιγγός σου.

87

Ἀλλ' ἦν πολὺς τοῦ Ἰσμηνοῦ ὁ χόλος, τοῦ ἀπίστου.
Ὡς εἶδε πῶς τὸ θεῖόν του κ' ἡ φλὸξ ὠπισθοδρόμει,
ἐπεκαλέσθη δεύτερον τὰς τέχνας τὰς ψευδεῖς του,
ἐλπίζων πῶς τῆς φύσεως θ' ἀλλάξωσιν οἱ νόμοι·
κ' ἐν μέσῳ δύω ὀπαδῶν τῆς φαύλης μαγικῆς του
εἰς τὰς ἐπάλξεις τῶν τειχῶν προέκυψεν ἀκόμη.
Μέλας, δασὺς καὶ αὐχμηρός, ὡς ἦτον μετὰ τούτων,
μετ' ἐριννύων ἔλεγες ὁ Χάρων ἢ ὁ Πλούτων.

88

Ἠδ' οἱ φρικτοὶ ψιθυρισμοὶ ἠκούοντο ἐκεῖνοι
οὓς τρέμουσιν ὁ Κωκυτὸς καὶ ἡ Ἀχερουσία.
Ἦν ἤδη μέλας ὁ ἀήρ, καὶ λαῖλαψ τὸν ἐκίνει,
κ' ἔζώννυε τὸν ἥλιον στεφάνη ἀπαισία,
ὁπότε πέτρα φοβερὰ (ἦν σφαῖρα δὲ λιθίνη)
ἀπὸ τοῦ πύργου ῥίπτεται, ὡς ὄρος τεραστία,
καὶ σφοδρῶς οὕτω μεταξὺ καὶ τῶν τριῶν ἐνσκήπτει,
ὥστ' ἐν μιᾷ ἐπλάκωσεν αὐτούς, νεκροὺς τοὺς ῥίπτει.

89

Οὕτω τὰ βέβηλα ὀστᾶ τῶν μισητῶν γοήτων
τελέως συνετρίβησαν κ' ἐγένοντο παιπάλη.
Τοιουτοτρόπως ὁ τροχὸς τοῦ μυλωθροῦ τὸν σῖτον
συνθλᾷ περιστρεφόμενος, κ' εἰς κόνιν μεταβάλλει.
Γογγύζοντα τὰ πνεύματα ὁμοῦ τὰ ἐναγῆ των
ἔφυγον τὴν ὡραίαν γῆν καὶ τοῦ φωτὸς τὰ κάλλη
πρὸς ζόφον ἀτελεύτητον, κολάσεις αἰωνίας.
Θνητοί, ἰδέτε, κ' εἰς ὁδὸν βαδίζετ' εὐσεβείας.

90

Ὁ πύργος οὕτω κατορθοῖ λοιπὸν νὰ προσπελάσῃ,
ὅστις ὑπερασπίζεται τὴν τοῦ πυρὸς μανίαν,
ὥστε τὴν γέφυραν κενῶν, νὰ τὴν καταβιβάσῃ
εὐκόλως εἰς τὴν ἔπαλξιν τοῦ τείχους τὴν πλησίαν.
Ἀλλ' ἔσπευσεν ὁ Σολιμὰν ὁ ἄτρομος νὰ φθάσῃ,
καὶ ἤθελε τὴν δίοδον νὰ κόψῃ τὴν βραχεῖαν.
Κτυπᾷ, καὶ πάλιν· κ' ἤθελε τὴν κόψει ὁ ἀνδρεῖος,
ἂν πύργος δὲν προσήρχετο καὶ ἄλλος αἰφνιδίως.

91

Αὐξάνουσα ἡ μηχανὴ ἡ φοβερὰ ἐκείνη,
παρίσταται πελώριος, κ' ἐπίκειται τῇ πόλει.
Εἰς ὄψιν αὐτῆς ἔκπληκτοι οἱ Τοῦρκοι εἶχον μείνει,
θαυμάζοντες πῶς ὑπ' αὐτὴν ἡ πόλις ἦτον ὅλη.
Ἀλλ' ὁ θρασὺς Ὀθωμανὸς τὴν θέσιν δὲν ἀφήνει,
ἂν καὶ ὁ πύργος ἐπ' αὐτὸν δεινῶς ἐπετροβόλει.
Οὐδόλως ἀπελπίζεται τὴν γέφυραν νὰ σχίσῃ,
καὶ τόλμην νέαν τοῖς δειλοῖς ζητεῖ νὰ ἐμφυσήσῃ.

92

Αἴφνης, ἰδοὺ ὁ Ῥαφαὴλ, τοῖς ἄλλοις ἀοράτως
προκύψας, εἰς τοῦ ἀρχηγοῦ τὰς ὄψεις ἐπεφάνη.
Ὅπλα οὐράνια φορεῖ, καὶ σβέει κατὰ κράτος
τὸν ἥλιον, ὃς εἰς ἀχλὺν νεφέλης δὲν λανθάνει.
«Ἰδοὺ, τῷ λέγει, ὁ καιρὸς ὃς ὥρισε θεσφάτως
»ἐλευθερίαν τῇ Σιών· ἰδοὺ, ἡ ὥρα φθάνει.
»Μὴ κλεῖε, μὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς τεθαμβωμένους κλεῖε.
»Ἰδὲ ὁποῖαι τ' οὐρανοῦ, ὁπόσ' ἐπικουρίαι.

93

»Στρέψον τὸ βλέμμα νὰ ἴδῃς ἐπάνω τῶν ἀέρων
»τῶν ἀχανῶν φερόμενον τὸ πλῆθος στρατοῦ τόσου.
»Ἐγὼ κατῆλθον ἐπὶ σὲ, καὶ σὲ φωτίζω, αἴρων
»τὸ νέφος τὸ ἀνθρώπινον ἐκ τῆς ὁράσεώς σου,
»τὸ σκότη ἐπὶ τὰς θνητὰς αἰσθήσεις ὑμῶν φέρον.
»Οὕτω γυμνὰ θενὰ ἴδῃς τὰ πνεύματα ἐμπρός σου.
»Ὁ δ' ὀφθαλμός σου εἰς τὸ φῶς θὰ πλεύσῃ, ὑπομείνας
»ἐπὶ μικρὸν τὰς πανσθενεῖς ἀγγελικὰς ἀκτῖνας.

94

»Ἰδοὺ ἡ φάλαγξ τῶν πιστῶν ὑπὲρ Χριστοῦ πεσόντων.
»Ἐν οὐρανοῖς συγκάθηνται μετὰ τῶν μακαρίων.
»Συμπολεμοῦσι μετὰ σοῦ· οὐδὲ τὸν πόλεμόν των
»θὰ παύσωσι, πρὶν τελεσθῇ τὸ ἔργον τὸ ἀνδρεῖον.
»Ἰδὲ τὴν κόνιν, τὸν καπνὸν ὡς κυματοῦντα πόντον,
»καί τινα ἐν τῷ μέσῳ των ἐρείπια φρουρίων.
»Ὁ Οὔγων πολεμῶν ἐκεῖ τὴν κόνιν ἐξεγείρει,
»κ' εἰς τὰ πυργώματα ὁρμῶν, τὰς βάσεις αὐτῶν φθείρει.

95

»Ἰδοὺ παρέχει ὁ Δυδὼν, τὴν πύλην τὴν βορείαν
»διὰ σιδήρου καὶ πυρὸς καρτερικῶς προσβάλλων,
»ὅπλα διδοὺς, τῶν μαχητῶν ἐξάπτει τὴν ἀνδρίαν,
»καὶ εἰς ἐφόδους τοὺς καλεῖ, τὰς κλίμακας ἐμβάλλων.
»Ὁ δ' εἰς τὸν λόφον, ὁ φορῶν τὸν ἱερὸν μανδύαν,
»κ' εἰς στέμμα ἱερατικὸν τὴν κόμην περιβάλλων,
»ὁ Ἀδεμὰρ, ψυχῶν ποιμὴν, ἀνὴρ τῶν μακαρίων,
»ἰδέ τον πῶς σᾶς εὐλογεῖ, Σταυροῦ ποιῶν σημεῖον.

96

»Ἀνάτεινον τὸ βλέμμα σου. Φαλάγγων ἀηττήτων
»εἰς τοὺς ἀέρας θὰ ἰδῇς τὰς οὐρανίας τάξεις.»
Ἀνέβλεψε, κ' ἦν ἔμπλεων στρατῶν πτεροφορήτων
τὸ πᾶν, καὶ ἦσαν εὐπρεπεῖς αὐτῶν αἱ παραλλάξεις.
Τρεῖς ἀπετέλουν φάλαγγας, κ' ἑκάστη φάλαγξ ἦτον
διῃρημένη εἰς τριῶν ταγμάτων παρατάξεις.
Αὐταὶ δὲ πλησιάζουσαι τὸ κέντρον, ἐπυκνοῦντο,
καὶ πρὸς τὴν περιφέρειαν χωροῦσαι, ἠραιοῦντο.

97

Ἐκθάμβους κλίνει ὀφθαλμοὺς, καὶ οὔτι διακρίνει
τοῦ θαυμαστοῦ δράματος ὁπότε τοὺς ἐγείρῃ.
Ἀλλ' ὅτε πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ τοὺς διευθύνῃ,
χαίρων γνωρίζει πανταχοῦ τὴν νίκην αὐτῶν πλήρη.
Πῶς ὁ Ῥινάλδος ἥρωας εἰς ἄνοδον ἐκίνει
βλέπει πολλοὺς, καὶ πίπτουσι τριγύρω του οἱ Σύροι.
Ὁ ἄρχων, ἀνυπόμονος τοὐντεῦθεν, δὲν διστάζει,
καὶ τὴν σημαίαν τῆς χειρὸς τοῦ φέροντος ἁρπάζει.

98

Καὶ εἰς τὴν γέφυραν ὁρμᾷ· πλὴν τῆς ἐμπρὸς πορείας
ὁ Σολιμὰν ὁ ἄγριος αὐτὸν ἀποκωλύει.
Ἦν μικροτάτη ἀτραπὸς, ἀλλ' ἦν σκηνὴ ἀνδρίας,
ἣν βραχὺς τόπος καὶ καιρὸς μεγάλην θὰ δεικνύῃ.
Καὶ ὁ Σουλτάνος ἔκραξε πῶς ὑπὲρ ἀλλοτρίας
ζωῆς, ἐνταῦθα πρόθυμος τὴν ἐδικήν του θύει·
«Κόψατε εἰς τὰ νῶτά μου τὴν γέφυραν, νὰ μείνω
»λεία ἐκείνων. Λεία των φρικτὴ θενὰ τοῖς γίνω.»

99

Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος ἔφθασεν εἰς τὰς στιγμὰς ἐκείνας,
κ' ἐμπρός του εἰς φυγὴν καθεὶς ἐτρέπετο δρομαῖος.
«Τί πράττω; εἶπε τότε· τί, παρὰ νὰ πέσω μείνας;
»Νὰ πέσω; Ἂν ἀπέθνησκον, θ' ἀπέθνησκον ματαίως.»
Καὶ ἄλλας ἔχων κατὰ νοῦν καὶ μελετῶν ἀμύνας,
εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν γέφυραν κατέλιπε ταχέως,
ὃς ἠκολούθει ἀπειλῶν, κ' ἐπήδησεν, ἱδρύων
ἐπὶ τὸ τεῖχος τοῦ Σταυροῦ τὸ πάνσεπτον σημεῖον.

100

Τὸ τροπαιοῦχον ἔμβλημα ἀνοίγει τὰς πτυχάς του,
κ' εἰς πᾶσαν μεγαλοφανῶς διεύθυνσιν τὰς στρέφει.
Ἡ αὖρα ὡς μετὰ πνοῆς τὸ πλήττει εὐσεβάστου,
καὶ τοῦ ἡλίου ἡ ἀκτὶς χρυσῆ τὸ περιστέφει.
Βέλη προσρίπτονται πολλά· πλὴν χαλαροῖ ἑκάστου
τὴν ῥύμην, ᾗ ἐξ οὗ ὁρμᾷ, ἐκεῖ τὸ ἐπιστρέφει.
Καὶ ἡ Σιὼν ἐφαίνετο ὡς ἂν τὸ προσεκύνει,
καὶ τ' ὄρος της ἐνόμιζες ὅτι λατρεῦον κλίνει.

101

Θριάμβου τότε ὕψωσε κραυγὰς ἑορτασίμους
ἑκάστη φάλαγξ μαχητῶν, δηλοῦσα τὴν χαράν της·
καὶ τῶν κραυγῶν ἀντήχησαν εἰς κορυφὰς ἐρήμους
αἱ τελευταῖαι συλλαβαὶ, νέων θριάμβων μάντεις.
Καὶ ὁ Ταγκρέδης δ' ἐνταυτῷ, νικήσας τοὺς ἀλκίμους
φραγμοὺς, οὓς τῷ ἀντέταττεν ὁ ἄγριος Ἀργάντης,
κ' ἐκ τῆς γεφύρας καὶ αὐτὸς πηδῶν εἰς προμαχῶνα,
ἔστησ' ἐπίσης τοῦ Σταυροῦ τὴν ἱερὰν εἰκόνα.

102

Πρὸς νότον ἦν ὁ τύραννος ὁ τῶν Παλαιστινίων,
καὶ ὁ Ῥαιμόνδος πρὸς αὐτὸν ἐμάχετο ὁ γέρων.
Ὁ Τοῦρκος δὲ τὸν Γάσκωνα ἀπέκρουε, κωλύων
ἐκ τῶν τειχῶν τὸν ἔσχατον τῶν πύργων τῶν ἑτέρων·
διότι περὶ ἑαυτὸν τὸ ἄνθος τῶν ἀνδρείων
πεισματωδῶν πολεμιστῶν ἐκεῖνος ἦλθε φέρων.
Κ' ἦν μὲν ἐνταῦθα τῶν τειχῶν ἡ στερεότης ἥττων,
τῶν μηχανῶν ὁ ἀριθμὸς ὑπέρτερος πλὴν ἦτον.

103

Ἀλλ' οὐδ' ὁ πύργος ἤγγισε τὸ φρούριον, καὶ μόνον
μετὰ βραδύτητος χωρεῖ καὶ μετὰ δυσχερείας.
Οὐδ' εἰς τὴν τέχνην ἐφικτὸν κ' εἰς τῶν χειρῶν τὸν πόνον
νὰ ὁμαλύνῃ τὰς ἐκεῖ ὑπῆρξε δυσχωρίας.
Ἐν τούτοις οἱ Ὀθωμανοί, κ' ἡ φάλαγξ τῶν Γασκόνων
τὰς χαρμοσύνους ἤκουσαν τῆς νίκης εὐφημίας.
Ὁ δὲ λαμπρὸς ἀλαλαγμὸς τοὺς τειχομάχους πείθει
πῶς τὸ πρανὲς τῆς πόλεως ἐξεπολιορκήθη.

104

Ὁ δὲ Ῥαιμόνδος, τὴν φωνὴν τὴν γηραιὰν ἐγείρων
«Σύντροφοι, κράζει, χαίρετε! Τὸ φρούριον ἑάλω.
»Πίπτει λοιπὸν χωρὶς ἡμῶν! Ἡ θέσις ἡμῶν χείρων
»τῶν ἄλλων ἔσετ' ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ τῷ μεγάλῳ;»
Δὴ τότε καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀναχωρεῖ τῶν Σύρων,
τὰς ἀντιστάσεις ἀπογνούς· κ' ἐλθὼν εἰς μέρος ἄλλο,
ἔχον τὰ τείχη ὀχυρά, δυσκόλους τὰς προσόδους,
ἤλπισ' ἐκεῖ πῶς ν' ἀντιστῇ ἠμπόρ' εἰς τὰς ἐφόδους.

105

Καὶ ἤδη θριαμβευτικῶς πᾶς ὁ στρατὸς εἰσβάλλει,
τὰ τείχ' ὑπεραλόμενος, διὰ πυλῶν εἰσδύων.
Τὰ πάντα πέριξ του νικᾷ, κρημνίζει, καταβάλλει,
καὶ ῥίπτ' εἰς τέφραν, καὶ σωρὸν ἀμόρφων ἐρειπίων.
Περιπλανᾶται ἡ ὀργὴ τοῦ ξίφους ἡ μεγάλη,
μετὰ τῆς φρίκης καὶ σφαγῆς, τῶν δύω ἐριννύων·
κ' εἰς ποταμοὺς ἀχνίζοντας, καὶ εἰς αἱμάτων πόντον
κυμαίνονται τὰ σώματα θανόντων καὶ θνησκόντων.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΕΝΝΑΤΗ

1

Τοὺς Τούρκους θάνατος, φυγὴ, ἢ δόγμα ἡγεμόνος
εἶχ' ἐξελάσει τῶν τειχῶν, κ' ἦν ἔρημον τὸ τεῖχος.
Ἀλλ' ὁ Ἀργάντης ἄτρομος, ἐπίμονος, καὶ μόνος
εἰς τὰς ἐπάλξεις τὰς κενὰς παρέμενεν ἡσύχως.
Τὸ μέτωπον ἀτάραχον καὶ φοβερὸν συγχρόνως,
πρὸς τοὺς νικήσαντας ἐχθροὺς ἐμάχετο εὐψύχως,
τῆς ἥττης φορητότερον τὸν θάνατον εὑρίσκων,
κ' ἐπιθυμῶν νὰ φαίνηται ἀήττητος καὶ θνήσκων.

2

Πολλοὶ ἐπῆλθον κατ' αὐτοῦ· πλὴν φοβερότερός των
ἦν ὁ Ταγκρέδης, ἀπειλῶν πληγὴν καιριωτάτην.
Εἰς τὸν Ἀργάντην μαχητὴς δὲν ἦν ἐκ τῶν ἀγνώστων.
Πολλάκις συνηντήθησαν· κ' εἰς μάχην τὴν ὑστάτην
μεθ' ἓξ ἡμέρας ἀπ' αὐτῆς τῆς συνεντεύξεώς των
νὰ ἐπανέλθῃ ὤμοσεν, ἀλλ' ὤμοσεν εἰς μάτην.
Τῷ κράζει ὁ Ὀθωμανός· «Ἰδοὺ αἱ ὑποσχέσεις,
»Ταγκρέδη; Τώρα ἔρχεσαι τὸν ὅρκον νὰ τελέσῃς;

3

»Ἐξώρας ἦλθες, καὶ οὐχὶ κἂν μόνος. Δὲν φροντίζω.
»Πεῖραν τῶν ὅπλων μου ποθεῖς; Θὰ λάβῃς κατὰ τάχος,
»ἂν καὶ παρουσιάζεσαι, ὡς ἀληθῶς νομίζω,
»ἐμπρός μου ὡς μηχανικὸς, οὐχὶ ὡς ὁπλομάχος.
»Ἀλλ' ἔστω. Πρὸ τοῦ στήθους σου—ἐγὼ δὲν σ' ἐμποδίζω—
»λόχους παράταξον πυκνοὺς, καὶ θὲς ἀσπίδων πάχος.
»Μὴ φρόνει δ' ὅτι τὴν πληγὴν ἐκ ξίφους ὀξυτάτου,
»γυναικοκτόνε φοβερὲ, θὰ φύγῃς τοῦ θανάτου.»

4

Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης ἤκουε καὶ γαύρως ἐμειδία,
κ' ὑπερηφάνως ἔλεγε καὶ ἐν περιφρονήσει·
«Ἂν ἡ ἐμὴ ἐπάνοδος σοὶ φαίνηται βραδεῖα,
»νὰ σοὶ φανῇ τὰ μάλιστα ταχεῖα δὲν θ' ἀργήσῃ.
»Ἡμῶν ἐν μέσῳ θὰ ποθῇς ἡ θάλασσα εὐρεῖα
»νὰ παρεμπέσῃ, Ἄλπεων σειρὰ νὰ μᾶς χωρίσῃ.
»Ὅτι δ' ἀνάνδρως δειλιῶν δὲν ἔμεινα ὀπίσω,
»θὰ τὸ ἰδῇς μετ' οὐ πολύ. Δι' ἔργων θὰ σὲ πείσω.

5

»Ἐλθὲ λοιπὸν, κατάβηθι εἰς τὴν μονομαχίαν
»σὺ, τῶν ἡρώων ὁ φονεὺς, σὺ ὁ γιγαντοκτόνος.
»Σὲ προκαλεῖ ὁ εἰς σφαγὴν κομπάζων γυναικείαν.»
Εἶτα τοὺς στρατιώτας του μακρύνων τοῦ ἀγῶνος,
φωνὴν ἐγείρει πρὸς αὐτῶν τὰ τάγματα ὀξεῖαν.
«Ἂς παύσῃ, λέγει, κατ' αὐτοῦ ἐπίθεσις καὶ φόνος.
»Μὴ τὸν παρενοχλήσητε, διότι εἶν' ἐχθρός μου,
»ἐχθρὸς ἀρχαῖος, καὶ οὐχὶ κοινὸς, ἀλλ' ἴδιός μου.»

6

Καὶ εἶπεν ὁ Κιρκάσιος· «Ὡς θέλεις, μετὰ πλείστων,
»ἢ μόνος κάτελθε, μικρὸν αὐτὸ μ' ἐνδιαφέρει.
»Ἐμπρὸς τοῦ πλήθους, ἢ ἐντὸς ἐρήμων παραβύστων
»φέρε τὸν πόλεμον· ἐκεῖ θέλω κ' ἐγὼ τὸν φέρει.»
Ὡς δ' ἔγινεν ἡ φοβερὰ ἐκείνη σύμβασίς των,
οἱ δύ' ὁμοῦ ἀπέρχονται εἰς τὰ τῆς μάχης μέρη.
Τὸ μῖσος τοὺς ἀκολουθεῖ, καὶ ἡ ὀργὴ ἀλλήλων·
εἰς σωτηρίαν ἦν αὐτοῖς, ὡς προστασία φίλων.

7

Εἰς τοῦ Ταγκρέδου τὴν ψυχὴν ζῆλος τιμῆς κινεῖται,
ὃν θέλ' εἰς τοῦ Ὀθωμανοῦ τὸ αἷμα νὰ κορέσῃ.
Νομίζ' ἡ ἀγανάκτησις αὐτοῦ πῶς ἀδικεῖται
καὶ μία μόνη ἂν σταγὼν δι' ἄλλης χειρὸς πέσῃ.
Τὸν προασπίζει, καὶ «Αὐτοῦ φεισθῆτε, ὦ! φεισθῆτε»,
φωνάζ' εἰς ὅσους ἀπαντᾷ ἐν φιλεκδίκῳ ζέσει.
Οὕτω διὰ τῶν φίλων του, ἐὰν καὶ κατεβόων,
ἐξεῦρε τρόπον τὸν ἐχθρὸν νὰ διαγάγῃ σῶον.

8

Ἐξέρχονται τῆς πόλεως, μακρὰν τῶν σκηνωμάτων,
καὶ στρέφουσι πρὸς τοὺς αὐτὰ κατέχοντας τὰ νῶτα·
καὶ στενωπὸν διὰ πολλῶν διέρχοντ' ἑλιγμάτων,
πρὸς τόπον ἀπολήγουσαν μακρὰν ἀφεστηκότα.
Κοιλὰς ἦν. Λόφων στέφανος πολλῶν αὐτὴν ἐμφράττων,
ἐστένευε, καὶ τ' οὐρανοῦ ἀπέκλειε τὰ φῶτα.
Οἱ λόφοι δ' ὡς εἰς στάδιον, ἢ εἰς θεάτρου κοῖλον,
στρογγύλως ἐκτεινόμενοι, προεῖχον ἐπ' ἀλλήλων.

9

Ἐνταῦθα φθάντες ἔστησαν. Πλὴν πρὸς τὴν πορθουμένην
πόλιν διστάζον στρέφεται τὸ βλέμμα τοῦ Ἀργάντου.
Ὁ δὲ Ταγκρέδης, κατιδὼν ἀσπίδος στερουμένην
τὴν χεῖρά του, τὴν ἑαυτοῦ ἀπέῤῥιψε μακράν του·
κ' ἠρώτησε τί σκέπτεται, ἐὰν τὴν ὡρισμένην
ὥραν τρομάζῃ, προορῶν τὸ τέλος ἐπιστάν του.
«Ἴσως, τῷ λέγει, σ' ἔσωζεν ἂν πρὶν τὸ προεώρας.
»Ἤδη νὰ ἔχῃς δι' αὐτὸ δειλίαν, εἶν' ἐξώρας.»

10

»Ἡ βασιλὶς τῶν πόλεων, ἐκεῖνος ἀπεκρίθη,
»εἰς ἣν ἐξ ἀρχαιότητος ὑπήχ' ἡ Ἰουδαία
»μ' ἀπασχολεῖ. Ἡ εὐγενὴς κατέπεσ', ἐνικήθη,
»κ' ἣν πᾶσά μου προσπάθεια ὑπὲρ αὐτῆς ματαία.
»Μικρὰ δ' ἀποζημίωσις ἐμοὶ παρεχωρήθη
»ἡ κεφαλή σου, ἕρμαιον καὶ λεία μου βεβαία.»
Σιγᾷ, καὶ προφυλάξεων πλήρεις εἰσὶν ὁμοίων,
διότι ηὕρον ὁ εἷς τὸν ἕτερον ἀνδρεῖον.

11

Ὁ μὲν Ταγκρέδης εὔστροφος, γοργὸς εἰς τὰς κινήσεις,
τὴν χεῖρα ἔχει ἐλαφρὰν, ὠκὺν τὸν πόδα ἔχει.
Ὁ δὲ Ἀργάντης τῶν μελῶν τὸ μέγεθος, κ' ἐπίσης
ὁλόκληρον τῆς κεφαλῆς τὸ ὕψος ὑπερέχει.
Ἐκεῖνος χαίρ' εἰς τὰς στροφὰς καὶ εἰς τὰς ἐφορμήσεις,
δι' ὧν συνέχεται, κτυπᾷ, προσβάλλει καὶ ἀντέχει,
κ' εἶν' ἐπιδεξιώτατος, ἂν ξίφος ξίφος κρούῃ,
τὸ τοῦ ἐχθροῦ του ν' ἀπαντᾷ καὶ νὰ τὸ ἀποκρούῃ.

12

Αὐτὸς δὲ εἶναι σώματος στεῤῥοῦ καὶ ἀκραδάντου,
τὴν τέχνην ἴσην ἔχων μέν, τὸν τρόπον πλὴν ἀλλοῖον.
Τείνει ἐμπρὸς τὴν ἰσχυρὰν ὀγκώδη δεξιάν του,
σῶμα, οὐ σίδηρον κτυπᾷ ὁ σιδηροῦς βραχίων.
Ὁ δὲ, ζητεῖ τὸ κεχηνὸς τῶν ὅπλων τοῦ Ἀργάντου,
σκοποῦντος εἰς τὸ πρόσωπον ἐκείνου ἐναντίον,
καὶ ἀπειλοῦντος, κ' ἐνταυτῷ ζητοῦντος ν' ἀποκλείῃ
τὰς ἀδοκήτους προσβολὰς τοῦ ξίφους ὃ εἰσδύει.

13

Ὁμοίως ὅτε πρὸ ποδῶν ὑπάρχῃ ναυμαχία,
χωρὶς τὸν πόντον ἢ βοῤῥᾶς ἢ νότος νὰ ταράττῃ,
καὶ εἶναι ἴσος ὁ ἀγὼν ἀλλ' ἄνισα τὰ πλοῖα,
κ' ἡ μὲν μεγίστη ἔστι ναῦς, ἡ δ' εὐκινητοτάτη·
ἐμπρὸς, ὀπίσω φέρεται, προσβάλλουσα ταχεῖα,
αὕτη, ἡ δ' ἄλλη ἄσειστον τὴν πρώραν ἀντιτάττει·
καὶ ὅτε ἀλλεπάλληλον ἡ ἐλαφρὰ τὴν πλήσσῃ,
αὐτὴ ὀγκώδης ἀπειλεῖ νὰ τὴν καταποντίσῃ,

14

Νὰ ὑπεισδύσῃ προσπαθεῖ εὐκάμπτως ὁ Λατῖνος,
καὶ ν' ἀποφύγῃ τὰς πληγὰς συγχρόνως τοῦ Ἀργάντου.
Πλὴν κατὰ μέσους ὀφθαλμοὺς τῷ ἔτεινεν ἐκεῖνος
τὸ ξίφος, πᾶσαν ἀψηφοῦν ματαίαν ἄμυνάν του·
οὕτω βιαίως δ' ἔπληξεν αὐτὸν κ' ἐπικινδύνως,
ὥστε τοῦ ξίφους ἡ αἰχμὴ εἰσέδ' εἰς τὴν πλευράν του.
Εἶπε δὲ, βλέπων τῆς πληγῆς τὸ αἷμα τῆς βαθείας·
«Ὁ ξιφομάχος ἥττηται εἰς τὰς ξιφομαχίας!»

15

Εἰς τοῦ Ταγκρέδου τὴν ψυχὴν ὀργὴ ὁμοῦ κ' αἰσχύνη
ἐφλέχθη. Παραδίδεται εἰς μῖσος καὶ μανίαν·
καὶ πόθος ἐκδικήσεως τοσοῦτο τὸν ἐκίνει,
ὥστ' ἐθεώρει ἧττάν του τὴν νίκην τὴν βραδεῖαν.
Θέλει τὴν νέαν ὕβριν του εἰς αἷμα ν' ἀποπλύνῃ,
κ' εἰς τὰς ὀπὰς ἀποσκοπεῖ τοῦ κράνους κατ' εὐθεῖαν.
Ὁ ἄλλος τὸν ἀπέκρουσεν· ὁ δ' ἀπὸ βραχυτέρας
προσβάλλει ἀποστάσεως τοῦ μήκους τῆς μαχαίρας.

16

Ἐφώρμησεν ἀριστερῶς, καὶ διὰ τῆς λαιᾶς του
τὸν δεξιὸν βραχίονα συνέλαβε τοῦ ἄλλου.
Πρὸς δὲ, διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς, τῆς ἀλανθάστου,
κατέφερεν εἰς τὴν πλευρὰν πληγὰς τοῦ ἀντιπάλου.
«Ὁ ξιφομάχος ἡττηθεὶς αὐτὰς τὰς ἀμοιβάς του,
»λέγ', εἰς τιμὴν τοῦ νικητοῦ προσφέρει τοῦ μεγάλου.»
Φρυάττει ὁ Κιρκάσιος, τὸ σῶμα στρέφων, σείων·
ἀλλὰ δὲν ἀπαλλάττεται ὁ δέσμιος βραχίων.

17

Τέλος, ἀφεὶς νὰ κρέμαται ἀπὸ τοῦ τελαμῶνος
ἡ μάχαιρά του, τὸν ἐχθρὸν ἐγκλεί' εἰς τὴν ἀγκάλην.
Καὶ ὁ Ταγκρέδης ἔπραξεν ὁμοίως· καὶ συγχρόνως
συμπλέκονται, πιέζονται, καὶ σφίγγ' ἡ χεὶρ τὴν ἄλλην.
Οὐχὶ ῥωμαλεώτερον ἐπὶ δεινοῦ ἀγῶνος
ὁ Ἡρακλῆς τὸν γίγαντα ἐνέζωσεν εἰς πάλην
ἀφ' ὅ, τι συνεδέθησαν αἱ χεῖρες αἱ νευρώδεις,
ὡς πλέκονται τραχεῖς κορμοὶ, ἢ κλάδοι γονατώδεις.

18

Τοιαύτη δ' ἡ συνώθησις, τοσαύτη κ' ἡ ὁρμή των,
ὥστ' ἔπεσαν ἀμφότεροι περίπλοκοι ὡς ἦσαν.
Ἡ τέχνη τοῦ Ἀργάντου δέ, ἡ τύχη του ἂν ἦτον,
εἶχ' ἔξω μὲν τὴν δεξιάν, τὴν δὲ λαιὰν χρυβεῖσαν·
ὁ Φράγκος ὅμως μαχητὴς ἐκ τῶν χειρῶν τὴν ἧττον
χρήσιμον εἶχε κινητήν, τὴν δ' ἄλλην συσχεθεῖσαν·
δι' ὃ καὶ τότε καθορῶν ὃν κίνδυνον ὑπέστη,
ἀφεὶς τὸν ἕτερον, πηδᾷ, κ' ἐν ἀκαρεῖ ἀνέστη.

19

Καὶ ὁ Ἀργάντης μετ' αὐτὸν ἠγέρθη, πλὴν βραδέως,
καὶ τῷ κατέφερε πληγὴν ὁ τοῦ Χριστοῦ ὁπλίτης.
Ὡς ὅμως ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ εὔρου ἢ βορέως
ἐνδίδει, καὶ τὴν κορυφὴν πάλιν ἐγείρ' ἡ πίτυς,
ὁμοίως ἡ ἀνδρία του ἀναπτεροῦτ' εὐθέως
ἂν καταβάλῃ τις αὐτήν, ἢ ἂν τὴν πολεμῇ τις.
Ν' ἀμφισβητῆται ἤρχισε διὰ πληγῶν ἡ νίκη
ἀφ' ὧν ἡ τέχνη ἔλειπεν, ἀλλὰ προσῆν ἡ φρίκη.

20

Εἰς τοῦ Ταγκρέδου τὰς πολλὰς πληγὰς τὸ αἷμα ῥέει,
τὸ τοῦ Ἀργάντου δὲ πολὺ ὡς χείμαῤῥος ἐκχεῖται.
Ὁμοῦ μετὰ τῆς ῥώμης του ἡ λύσσα του ἐκπνέει,
ὡς ἀποσβέννυται ἡ φλὸξ ὅταν τροφῆς στερῆται.
Ὁ δὲ ἱππότης, βλέπων τον ὅτι ἀτόνως πνέει,
καὶ βαθμηδὸν εἰς πᾶσάν του πληγὴν πῶς ἐξαντλεῖται,
εὐνάζ' εἰς τὴν καρδίαν του τὸ μῖσος, κατὰ μέρος
αὐτοῦ ἀπομακρύνεται, καὶ τῷ λαλεῖ ἡμέρως·

21

«Ἔνδος, ὦ ἄνερ ἰσχυρέ. Ἂν προτιμᾷς, θεώρει
»ὑπὸ τῆς τύχης, ὑπ' ἐμοῦ οὐχὶ, πῶς ἐνικήθης.
»Νὰ σὲ σκυλεύσω μὴ φοβοῦ. Τὰ ὅπλ', ἂν θέλῃς, φόρει.
»Τὰς ὑποκλίσεις δὲν ζητῶ τῆς ἥττης τὰς συνήθεις.»
Τὴν λύσσαν, τὰς δυνάμεις του καθ' ὅσον ἂν ἠμπόρει
ἤγειρεν, ἐζωπύρησε, συνέλεξεν ὁ Σκύθης.
«Ὅτι μ' ἐνίκησας τολμᾷς, τῷ λέγει, νὰ καυχᾶσαι,
»κ' εἰς τὸν Ἀργάντην ἄνανδρα προτείνεις; Ἀπατᾶσαι.

22

»Τὴν τύχην ἔχεις. Ἔχε την. Ὀλίγον μὲ τρομάζει·
»οὐδ' ἀτιμώρητος ἡ σὴ μανία θενὰ μείνῃ.»
Καθὼς ἡ φλὸξ ν' ἀποσβεσθῇ ὁπόταν πλησιάζῃ,
φῶς χύνουσα αἰφνίδιον τὸ τέλος της λαμπρύνει,
οὕτως εἰς φλέγοντα θυμὸν τὸ αἷμά του καχλάζει,
καὶ τὴν ἐξαντληθεῖσάν του ἀνδρίαν παροξύνει·
καὶ νὰ δοξάσῃ, ἔφεσις τὸν φλέγει, τοῦ θανάτου
τὴν προσεγγίζουσαν στιγμὴν δι' ἔργου λαμπροτάτου.

23

Τὴν χεῖρα τὴν ἀριστερὰν πρὸς τὴν ἑτέραν φέρει,
κ' αἱ δύω χεῖρές του ὁμοῦ τὴν μάχαιραν κινοῦσι.
Κτυπᾷ, καὶ ὁ ἀντίπαλος τὸ ξίφος μάτην αἴρει
καὶ τὴν βαρεῖάν του πληγὴν ἐλπίζει ν' ἀποκρούσῃ.
Τὸν ὦμον πλήττει, τῶν πλευρῶν ἀροτριᾷ τὰ μέρη
καὶ σχίζει κατιὸν συχνὰς πληγὰς ἐν τῇ συγκρούσει.
Ἂν βλέπων τὴν μανίαν του, Ταγκρέδη, δὲν φοβῆσαι,
ἐκ φύσεως θωρακισθεὶς κατὰ τοῦ φόβου εἶσαι.

24

Τὰς χεῖρας ἐπανήγειρεν ἐκ νέου νὰ προσβάλῃ,
πλὴν τὸν ἀέρα ἔπληξε τὸ ξίφος τοῦ Ἀργάντου·
διότι ὁ Ταγκρέδης, ὡς ἐνόησε καὶ ἄλλη
πληγὴ πῶς καταφέρεται, ἐπήδησε μακράν του.
Τὸν βάρβαρον τοῦ σώματος τὸ βάρος καταβάλλει·
πίπτει, καὶ μάτην προσπαθεῖ αὐτοβοήθειάν του.
Ἔπεσας, πλὴν ἰδία σου, Ἀργάντα, εἶν' ἡ πτῶσις
οὐδὲ τὴν καύχησιν αὐτῆς εἰς ἄλλον θ' ἀποδώσῃς.

25

Ἡ πτῶσις πάλιν τὰς πληγὰς ἀνοίγει, καὶ οἱ πόνοι
ἀνανεοῦνται. Ὅλον του τὸ αἷμα πάλιν χύνει.
Τὴν λαιὰν θέτει κατὰ γῆς, ὀρθοῦται εἰς τὸ γόνυ,
θάῤῥος πληροῖ τὸ βλέμμα του, καὶ στρέφετ' ἐν ἀμύνῃ.
Ὁ δὲ Ταγκρέδης τὸν ἐχθρὸν ἠπίως προσεφώνει,
χωρὶς νὰ προκαλῇ αὐτὸν, καὶ νὰ τὸν παροξύνῃ.
Ἀλλ' εἰς τὴν πτέρναν ὕπουλον πληγὴν αὐτὸς τῷ πλήττει,
καὶ μετὰ τοῦτο ἀπειλῶν κ' ὑβρίζων ἐπιπλήττει.

26

Καὶ ὁ Ταγκρέδης ἐκφωνεῖ εἰς ἔξαψιν μεγάλην·
«Οὕτως ἀγνώμων, ἄπιστε, ἐστὶν ἡ σὴ κακία!»
Καὶ καταφέρει τῳ πληγὴν, ἄλλην πληγὴν, καὶ ἄλλην,
ὅπου τοῦ κράνους ἔχαινε διάληψις κᾀμμία.
Ἀπέθανε δ' ὁ βάρβαρος ὡς εἶχε ζήσει· πάλιν
ἠπείλει καθὼς ἄλλοτε, οὐδόλως δ' ἠγωνία.
Ἀγέρωχος καὶ βλάσφημος καὶ ἄγριος συγχρόνως
τοῦ κλειομένου χείλους του ἦν ὁ ἐκπνέων τόνος.

27

Τὸ ξίφος εἰς τὴν θήκην θεὶς, καὶ πλήρης εὐλαβείας,
ὁ ἥρως κλίνει, τὸν Θεὸν τῆς νίκης νὰ δοξάσῃ.
Ἀλλ' ἐκ τῆς νίκης ὁ νικῶν ἐπίσης νεανίας
ἡμιθανὴς ἀπέμεινε. Τοσοῦτον δὲ αἱμάσσει,
ὥστε τὸ τέρμα τῆς μικρᾶς αὐτοῦ ὁδοιπορίας
φοβεῖται μὴ τὴν δύναμιν δὲν ἔχῃ ὅπως φθάσῃ.'
Οὐχ ἧττον ὅμως προχωρεῖ, καὶ βῆμα βῆμα βαίνων,
σύρει βραδὺ τὸ σῶμά του τὸ ἐκνενευρισμένον.

28

Τὸ ἄχθος τέλος ἀπαυδεῖ τοῦ σώματός του σύρων,
καὶ ὅσῳ μᾶλλον προσπαθεῖ, τοσοῦτον ἐξαντλεῖται.
Ἐπὶ τὴν γῆν ἐκάθησε, τὴν κεφαλὴν ἐνείρων
εἰς τὴν παλάμην· καὶ ἡ χεὶρ ὡς κάλαμος κινεῖται.
Πέριξ τὸ πᾶν στρεφόμενον τῷ φαίνεται εἰς γύρον,
καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ νυκτὸς σκοτία χεῖται.
Τέλος, ἐλειποθύμησε· δυσκόλως δ' ἐννοεῖτο
τίς ἐκ τῶν δύω νικητὴς, τίς ἡττημένος ἦτο.

29

Ἐν ᾧ δ' αὐτὰ συνέβαινον, καὶ ἡ μονομαχία
εἰς ἔχθραν ἰδιωτικὴν ἐβόσκετο κ' ἐλύσσα,
τῶν νικησάντων ἡ ὀργὴ ἐφέρετο τραχεῖα
εἰς τὸν ὑπεύθυνον λαὸν τῶν ἀσεβῶν χυθεῖσα.
Εἰς τὴν καταχτηθεῖσαν γῆν ὁποία δυστυχία
ἐπῆλθε, τίς ἀφήγησις, ἢ τίς εἰκὼν γραφεῖσα
θὰ παραστήσῃ; Ποιητοῦ τίς θέλει ψάλλει γλῶσσα
δεινὰ ὁποῖα ἐπ' αὐτὴν ἐπέσκηψαν καὶ πόσα;

30

Αἱμάτων λίμναι πανταχοῦ, φρίκης σκηναὶ καὶ φόνος,
πτωμάτων λόφοι, καὶ νεκρῶν ἐφαίνοντο σωρεῖαι.
Οἱ τραυματί' ἐπὶ νεκρῶν κατέκειντο· συγχρόνως
καὶ τεθαμμέν' ὑπὸ νεκροὺς ἀτάφους τραυματίαι.
Λυσίκομοι διέτρεχον τὸν τόπον τοῦ κλαυθμῶνος
μητέρες, βρέφη φέρουσαι, περίτρομοι, ταχεῖαι.
Ὁ στρατιώτης δὲ, μεστὸς αἱμάτων καὶ λαφύρων
ὕβριζε, κόρας δυστυχεῖς ἀπὸ τῆς κόμης σύρων.

31

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἄνοδον τοῦ λόφου τοῦ ὑψίστου
τοῦ πρὸς τὴν δύσιν, ὅπου ἦν ναὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους,
καὶ ἔῤῥεον οἱ χείμαῤῥοι τοῦ αἵματος τοῦ πλείστου,
ἦν ὁ Ῥινάλδος, ἐντρυφῶν εἰς φόνους αἱμοβόρους.
Ἔπιπτον ῥάγδην αἱ πληγαὶ τῆς σπάθης τῆς φρικτῆς του,
ἀλλ' ἔπιπτον εἰς κεφαλὰς κυρίως κρανοφόρους,
καὶ οὐδὲ κράνος οὐδ' ἀσπὶς ἦν ἄμυνα ἐκείνοις,
ἀλλ' ἦτον μᾶλλον ἄμυνα ἡ ἔλλειψις ἀμύνης.

32

Τὴν μάχαιραν πρὸς μάχαιραν μετρεῖ διασταυρώνων,
κατὰ δ' ἀόπλων ἀψηφεῖ τὰ ὅπλα νὰ κινήσῃ.
Ὅσους δὲ βλέπει ἔχοντας γυμνὸν τὸ στῆθος μόνον,
διώκει διὰ βλέμματος, διὰ φωνῆς ἐκπλήσσει.
Ἔργα ἐκεῖ τερατωδῶν θὰ ἔβλεπες ἀγώνων·
πῶς ἀπειλεῖ, περιφρονεῖ, καταδιώκει, πλήσσει,
πῶς ἄνισ' εἰς τὸν κίνδυνον, πλὴν φεύγουσιν ἐπίσης
οἱ ἄοπλοι περίτρομοι, κ' οἱ ἔχοντες ὁπλίσεις.

33

Εἰς τὸν ναὸν συνήχθησαν τοῦ ὄχλου τοῦ βαρβάρου
τινὲς ἐν ὅπλοις, τοῦ λοιποῦ ἀμάχου ὅλου ὄντος.
Παντοίας τύχας καὶ μορφὰς λαβόντος τοῦ μεγάρου,
ἡ κλῆσις ἐναπέμεινεν αὐτῷ τοῦ Σολομῶντος,
τοῦ πρώτου κτίστου, κόσμησιν ἐκ κέδρου καὶ μαρμάρου
πλουσιωτάτην, κ' ἐκ χρυσοῦ ἀπέφθου αὐτῷ δόντος.
Δὲν ἦτον πλέον πλούσιον τοσοῦτον, ἀλλ' οὐχ ἧττον
καλλίπυργον, χαλκόπυλον, ὠχυρωμένον ἦτον.

34

Πρὸς ταῦτα ὁ ἀδάμαστος πολεμιστὴς τὰ ὕψη,
ὅπου τὸ πλῆθος τὸ πολὺ συνέῤῥευσεν, ἀνέβη.
Αἱ πύλαι πλὴν ἦσαν κλεισταί, καὶ ἵνα τὰς καλύψῃ,
ὁ ὄχλος συνεσώρευε πολλὰ πολέμου σκεύη.
Τὸ βλέμμα σπεύσας εἰς αὐτὰ δὶς, φοβερὸν, νὰ ῥίψῃ,
ὁ νέος ἥρως τὰ μετρεῖ καὶ τὰ κατασκοπεύει,
ζητῶν ῥᾳδίαν ἄνοδον· καὶ δὴ, ὡς τάχους ἔχει,
τοὺς πρόποδας διερευνῶν, τὸν λόφον περιτρέχει.

35

Καθὼς ὁ λύκος τῶν βουνῶν,, θηρίον σαρκοφάγον,
τὴν νύκτα περιφέρεται τὰς μάνδρας περιβλέπων,
τοὺς ἀκορέστους λυκιδεῖς εἰς λείαν περιάγων,
κ' εἰς λύσσαν αἵματος αὐτοὺς ἐξάπτων καὶ προτρέπων,
ὁμοίως μονοπάτιον ζητεῖ ἐκεῖνος, ἄγον
ἐπὶ τὸν λόφον, ἢ πρανὲς, ἤ, ἔστω, ἄνω ῥέπον.
Εἰς τὴν πλατεῖαν ἔφθασε, κ' οἱ ἄνω μετὰ τρόμων
προσμένουσι τὸν πρὸς αὐτοὺς πότε θὰ λάβῃ δρόμον.

36

Ἐκεῖ που ἔκειτο δοκὸς μεγάλη καὶ παγία,
εἰς οἵαν δήποτε ἂν ἦν ἀποκειμένη χρῆσιν.
Οὐδέποτε εἰς τὸν ἱστὸν ἡ ναῦς ἡ Λιγυρία
ἀνήρτησε τὸ μέγεθος κεραίαν ποτὲ ἴσην.
Λαβὼν αὐτὴν (καὶ δι' αὐτὸν ὀλίγον ἦν βαρεῖα),
κατὰ τῆς πύλης τὴν κινεῖ πρὸς τῶν μοχλῶν τὴν λύσιν·
ὡς δόρ' εἰς τὴν παλάμην του τὸ πάλλει, τὸ τινάσσει,
καὶ κατὰ τοῦ θυρώματος σφοδρῶς τὸ καταῤῥάσσει.

37

Λίθος ἢ μέταλλον, οὐδὲν κατὰ τῶν ἐπαλλήλων
καὶ σφοδροτέρων πάντοτε πληγῶν ἀντέχει τούτων.
Ἀποπηδῶσ' οἱ στρόφιγγες τῶν μαρμαρίνων στύλων,
θραύοντ' αἱ πύλαι, πίπτουσι τὰ κλεῖθρα τοῦ μοχλοῦ των.
Ποτὲ δὲν ἔβλαψε κριὸς, τὸ χαλκοφόρον ξύλον,
ἢ βόμβα, φόνου κεραυνὸς δὲν ἔβλαψε τοσοῦτον.
Ὁρμᾷ δὲ, ὡς κατέπεσεν ἡ κλονισθεῖσα θύρα,
τῶν τοῦ Ῥινάλδου ὀπαδῶν ἡ ζωντανὴ πλημμύρα.

38

Φρικτὴν εἰς τὸν λαμπρὸν ναὸν, εἰς τοῦ Θεοῦ τὸν οἶκον
ὁ φόνος περιέφερε τὴν αἱμοπότιν λύσσαν.
Οἱ κεραυνοὶ ἐξ οὐρανοῦ οἱ κατ' ἀνδρῶν ἀδίκων
τοσούτῳ φοβερώτεροι ὅσῳ βραδύτερ' ἦσαν.
Σοὶ καὶ ὁ συμπαθέστερος, ὦ θεία δίκ', ὑπείκων,
μανίας τὴν καρδίαν του ᾐσθάνθη πληρωθεῖσαν.
Διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἀπέπλυνε τοῦ σπίλου
ὁ ἀσεβὴς τὸν ἱερὸν ναὸν, ὃν ἐβεβήλου.

39

Ἀλλ' εἰς τὸν πύργον ἐνταυτῷ, ὃς τοῦ Δαβὶδ καλεῖται,
ὡς εἰς ἐσχάτην προσφυγὴν ὁ Σολιμὰν προβαίνει.
Ἐνταῦθα ὅσοι ἔμενον συνήχθησαν ὁπλῖται,
καὶ τὰς τοῦ πύργου ἔφραξαν προσβάσεις παντὶ σθένει.
Ὁ Ἀλαδῖνος, καὶ αὐτὸς ἐκεῖσε ἀφικνεῖται.
Τῷ λέγει δὲ ὁ Σολιμὰν, ἰδών τον ν' ἀναβαίνῃ·
«Ἐλθὲ, μεγάλε Βασιλεῦ, καὶ παρ' ἡμῖν ἐμβαίνων,
»ἐπὶ τὸν βράχον κάθησον τὸν περιπεφραγμένον.

40

»Φύγε τὰ ξίφη τῶν ἐχθρῶν, καὶ μέν' ἐν ἀσφαλείᾳ.
»Σὲ καὶ τὸ σκῆπτρον ἐνταυτῷ νὰ διασώσῃς δέον.»
—«Φεῦ! φεῦ! αὐτὸς ἀπήντησε. Καταστροφὴ τελεία
»τὴν πόλιν μας κατέλαβε, τὴν πόλιν τῶν γενναίων.
»Ἀπώλετό μου ἡ ζωὴ, καὶ πίπτ' ἡ βασιλεία.
»Ἔζησα, ἦρξα· οὐδὲ ζῶ, οὐδ' ἄρχω περιπλέον.
«Ὑπήρξαμεν. Τετέλεσται· καὶ πάντων τούτων τώρα
»ἡ τελευταία ἔφθασε καὶ ἡ μοιραία ὥρα.»

41

«Μὴ τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς ἀπόστηθι· εὐψύχει»,
ὁ Σολιμὰν αὐτὸν φωνῇ προσεῖπε τεθλιμμένῃ.
«Μᾶς ἀφαιρεῖ βασίλεια ἐχθρὰ πολλάκις τύχη,
»τοῦ Βασιλέως ἡ τιμὴ ἐντός μας ὅμως μένει.
»Συνόδευσόν μας εἰς αὐτὰ, ὦ Βασιλεῦ, τὰ τείχη,
»ὅπου τὸ σῶμά σου χαμὸν ἀνάπαυσις προσμένει.»
Τοιαῦτα εἶπε, καὶ πεισθεὶς ὁ Βασιλεὺς ὁ γέρων,
ἐκεῖ ἐκλείσθη μετ' αὐτοῦ καὶ μετὰ τῶν ἑτέρων.

42

Ὁ δὲ, νὰ κρέμαται ἀφεὶς ἡ ἄχρηστός του σπάθη,
ῥόπαλον ἐπισίδηρον ἁρπάζει καὶ τὸ πάλλει.
Εἰς τοῦ φρουρίου μετ' αὐτοῦ τὴν εἴσοδον ἐστάθη
ὑπερμαχῶν, μὴ δι' αὐτῆς εἰσέλθωσιν οἱ Γάλλοι.
Οὐδείς ἐστι τὰ τραύματα αὐτοῦ νὰ διαλάθη,
καὶ ὃν τινα δὲν θανατοῖ, ἐκεῖνον καταβάλλει·
νὰ φύγωσι δὲ θέλουσιν ἄλλος κατόπιν ἄλλου
πάντες τὸν χῶρον τὸν κλειστὸν, τὸ τραῦμα τοῦ ῥοπάλου.

43

Ἰδοὺ δὲ, φέρων φάλαγγα ἐκεῖ μαχιμωτάτην,
καὶ ὁ Ῥαιμόνδος ἔφθασεν, ἱππότης τῆς Τολώσης,
καὶ ἦλθε πρὸς τὴν δίοδον τὴν κινδυνωδεστάτην
νεάζων ὅλως, μὴ ψηφῶν πληγὰς οὐδὲ κακώσεις.
Πρῶτος ἐκτύπησεν αὐτὸς τὸν Τοῦρκον, ἀλλ' εἰς μάτην·
ὁ δ' ἄλλος ἀντεκτύπησε μετὰ μανίας τόσης,
ὥστε βαλὼν τὴν κορυφὴν, τὸν ῥίπτει εἰς τὸ χῶμα
ἄπνουν, ἐκτάδην κείμενον, ἀσπαίροντα τὸ σῶμα.

44

Τῶν ἡττηθέντων τὴν ψυχὴν καὶ πάλιν ἡ ἀνδρία
ἀνέφλεξεν, ἣν εἶχε πρὶν ὁ φόβος ἀποσβέσει.
Τοὺς Φράγκους ἀπεδίδρασκεν ἡ νίκη, κ' ἐδειλία
πᾶς ὅστις εἰς τὴν εἴσοδον ἐμπρὸς δὲν εἶχε πέσει.
Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος, ὅπου ἦν ἡ τῶν νεκρῶν σωρεία
τὸν Φράγκον ἀρχηγὸν ἰδὼν ἐν φονευθέντος θέσει,
τοῖς ὀπαδοῖς του ἔκραξεν· «Αὐτὸν, ζωγρήσατέ τον,
»καὶ εἰς τὸ φρούριον, ἐντὸς τῆς πύλης σύρατέ τον.»

45

Ὑπήκουσαν τῇ προσταγῇ. Ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσίς της
δὲν ἦτον ὅσον ἄπονος ἐνόμιζον πῶς ἦτον·
διότι μετὰ ζέσεως ἐῤῥίφθησαν μεγίστης
ὅλ' οἱ ἱππόται. Φοβερὰ ὑπῆρξεν ἡ ὁρμή των.
Λύσσ' ἀφ' ἑνὸς ἐμάχετο, καὶ ἀφ' ἑτέρου πίστις,
οὐδ' ἆθλον ἐπεδίωκε μικρὸν ἡ συμπλοκή των.
Ἀνδρὸς μεγάλου τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν
οἱ μὲν νὰ σώσωσ' ἤθελον, οἱ δ' ἐπεζήτουν λείαν.

46

Ἀλλ' εἰς τὸ στάδιον αὐτὸ τοῦ φονικοῦ κινδύνου
ἡ νίκη τὸν Ὀθωμανὸν θὰ ἔστεφε φονέα,
διότι κατὰ τοῦ φρικτοῦ ῥοπάλου του ἐκείνου
ματαία ἦν διπλῆ ἀσπὶς καὶ περικεφαλαία,
ἀνίσως καὶ τὴν θέσιν του ἐξαίφνης δὲν ἐδείνου
ἀφικομέν' εἰς τὸν ἐχθρὸν ἐπικουρία νέα,
ἐξ ἀντιθέτων ἂν μερῶν δὲν ἔφθανον ἀθρόον
ὁ στρατηγὸς ὁ ὕπατος, ὁ πρῶτος τῶν ἡρώων.

47

Ὡς ποιμὴν, ὅταν ἀστραπὴ σπαράττῃ τὰς νεφέλας,
ὅταν βρυχᾶται ἡ βροντὴ καὶ ὁ βοῤῥᾶς συρίζῃ,
καὶ ἀπειλῇ ὁ οὐρανὸς, καὶ ἀγριοῦται μέλας,
μακρὰν τῶν ἀνοικτῶν χωρῶν τὸ ποίμνιον κομίζει
εἰς μέρος ὅπου ἡ ὀργὴ τῶν οὐρανῶν θυέλλας
δὲν πέμπει, οὐδὲ κεραυνοὺς καὶ φλόγας ἀκοντίζει;
καὶ διὰ ῥάβδου καὶ φωνῆς τὰ πρόβατα ἐλαύνων
παρακινεῖ τὰ βήματα τῶν ὀκνηρῶν καὶ χαύνων,

48

Τοιοῦτος καὶ ὁ ἄπιστος. Ἡ λαῖλαψ ἡ μεγάλη
ὁπόταν εἶδε ν' ἀπειλῇ, φρικτὴ ἐπερχομένη,
καὶ ἤκουσεν ἀλαλαγμὸς τὰ νέφη νὰ προσβάλλῃ,
καὶ πάντα τὰ περὶ αὐτὸν ἐπλήρουν ὡπλισμένοι,
προπέμπει τοὺς συντρόφους του, καὶ ἐπιμέν' οἱ ἄλλοι
ἐμπρός του νὰ εἰσέλθωσιν. Αὐτὸς δ' ὀπίσω μένει.
Ὀπίσω μένει ἔσχατος, κ' ἡ ὑποχώρησίς του
ἀνδρίας φαίνεται ὁρμή, καὶ θάῤῥους τοῦ μεγίστου.

49

Ἀσθμαίνων, κεκοπιακὼς, τὴν πύλην τοῦ φρουρίου
διῆλθεν ἵν' ἀναπαυθῇ· πλὴν μόλις αὐτὴν κλείει,
καὶ ὁ Ῥινάλδος προχωρεῖ ὡς τούτου τοῦ ὁρίου·
καὶ οὐδὲ μένει ὡς αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ κλεῖθρα λύει·
καὶ ἀνδρειότερος αὐτὸς ποθῶν παντὸς ἀνδρείου
ν' ἀναδειχθῇ, εἰς τὴν θερμὴν καρδίαν του ὀμνύει
ὅτι θὰ μείν' ἡ πρώτη του ὑπόσχεσις ἑδραία,
νὰ θανατώσῃ τοῦ Δανοῦ τὸν ἄνομον φονέα.

50

Ὁ ἥρως ὁ ἀήττητος καὶ ἐπ' αὐτὸ τὸ τεῖχος
τὸ ἀναλώτως ὀχυρὸν τὴν χεῖρα θὰ ἐκίνει,
καὶ ὁ Σουλτάνος, ἐν αὐτῷ κατακλεισθεὶς εὐψύχως
ἀσφαλὴς ἴσως τὴν ζωὴν δὲν ἤθελ' ἐκεῖ μείνει,
σαλπίγγων πρὸς ἀνάκλησιν ἂν δὲν ἐκρότει ἦχος,
καὶ ὁ ὁρίζων σκοτεινὸς ἐὰν δὲν εἶχε γίνει.
Ὁ τροπαιοῦχος Βουλλιὼν ἐσκήνωσεν ἐν χώρᾳ,
ἕως οὗ ἔλθῃ τὴν αὐγὴν τῆς μάχης πάλιν ὥρα.

51

Περιχαρὴς τὸ πρόσωπον λαλεῖ τοῖς ὀπαδοῖς του·
«Τῇ εὐλογίᾳ τοῦ Θεοῦ συνέδραμεν ἡ τύχη
»τὰ ὅπλα μας. Ὁ θρίαμβος τοῦ ἔργου μας τοῦ πλείστου
»παύει τὸν φόβον τὸ λοιπὸν πῶς δὲν θὰ ἐπιτύχῃ.
»Ἄθλιον ἄσυλον, κ' ἐλπὶς ἐσχάτη τοῦ ἀπίστου,
»καὶ ταῦτα τέλος αὔριον θὰ πέσωσι τὰ τείχη.
»Ἐν τούτοις ὅμως ἔχετε καθῆκον εὐσπλαγχνίας
»πρὸς τοὺς πεσόντας ἀσθενεῖς καὶ πρὸς τοὺς τραυματίας.

52

»Ἴτε, κ' ἐπιμελήθητε τῶν αἷμα θερμὸν δόντων
»ἵνα προσκτήσησθε ὑμεῖς πατρίδα τὴν ἁγίαν.
»Τοῦτο ἁρμόζ' εἰς τοῦ Χριστοῦ ἱππότας· ἄξιόν των
»ἐστὶν ὑπὲρ ἐκδίκησιν καὶ ὑπὲρ ἀπληστίαν.
»Ἴδομεν πλῆθος, φεῦ! πολύ, πλῆθος πολὺ πεσόντων,
»καὶ δίψαν τινῶν ἴδομεν ἀκόρεστον πρὸς λείαν.
»Ὁ φόνος δίδω προσταγὴν κ' ἡ ἁρπαγὴ νὰ λήξῃ.
»Φωνὴ σαλπίγγων πανταχοῦ τὸ πρόσταγμ' ἂς κηρύξῃ.»

53

Ταῦτα εἰπὼν ἐσίγησε, καὶ πορευθεὶς ἐστάθη
ὅπου ὁ κόμης, συνελθών, κατέκειτο στενάζων.
Συγχρόνως δὲ ὁ Σολιμὰν τοῖς Τούρκοις ἀπετάθη,
ἀγέρωχος τὸ μέτωπον, τὴν θλίψιν του δαμάζων.
«Τὴν τύχην, φίλοι, ἀψηφᾷ ἡ ἡμετέρα σπάθη.
»Εἶν' ἔτι τῶν ἐλπίδων μας τὸ στέλεχος χλοάζον.
»Φόβος πολύς, πλὴν μάταιος εἶν' ὁ ἡμᾶς ταράττων.
»Σήμερον εἶναι ἀληθῶς ἡ βλάβη μας ἐλάττων.

54

»Τὴν πόλιν πῶς ἐνίκησε φρονεῖτ' ἐχθρὸς γενναῖος;
»Μόνον τὸν ὄχλον τὸν πολύν. Στέγας καὶ τείχη μόλις,
»τὴν πόλιν δὲν κατέκτησεν. Ἡ φρὴν τοῦ βασιλέως,
»αἱ χεῖρές σας, τὰ στήθη σας, ὑμεῖς ἐστὲ ἡ πόλις.
»Σῶος ἐστὶν ὁ Βασιλεύς, καὶ λόχος ῥωμαλέος
»προτάττει τὴν ἀνδρίαν του τοῖς ἐχθρικοῖς των δόλοις.
Ἂν κατακτῶσι σήμερον τὴν ἔρημον, ἡ νίκη
»ὡς τέλους θέλομεν ἰδῇ εἰς τίνα θεν' ἀνήκῃ.

55

»Δὲν θεν' ἀνήκει εἰς αὐτούς· τὸ λέγω ἐπομνύων.
»Ὅταν ὑβρίζ' ἡ τύχη των, ὑβρίζουσιν ἐπίσης,
»εἰς πλήθη ἐπιχαίροντες λαφύρων καὶ σφαγίων,
»εἰς ἀτιμώσεις γυναικῶν καὶ πόλεων συλήσεις.
»Ἀλλὰ ταχέως, μεταξὺ πτωμάτων κ' ἐρειπίων,
»τῆς δίψης τῆς ἀπλήστου των, τῆς φονικῆς των λύσσης,
»θ' ἀπολεσθῶσι καὶ αὐτοί, ἀνίσως ἀφικνῆται
»τὸ ἐξ Αἰγύπτου στράτευμα. Ἀφίκετο· θαῤῥεῖτε.

56

»Ἐντεῦθεν βράχους ῥίπτοντες, τῇ κατωτέρᾳ πόλει
»θὰ ἐπικείμεθα ἡμεῖς, καὶ τοῖς κτιρίοις πᾶσι,
»καὶ θὰ παρακωλύωσιν ἡμῶν οἱ λιθοβόλοι
»τὸν τάφον τῆς λατρείας των οὐδεὶς νὰ προσπελάσῃ.»
Ἦσαν ἐγερσικάρδιοι οἱ λόγοι αὐτοῦ ὅλοι,
καὶ τὴν ἀπελπισίαν των ἐζήτει νὰ δαμάσῃ.
Ἄνω ἐκεῖ συνέβαινον αὐτά. Ἐν τούτοις κάτω
ἐν τοῖς στρατοῖς ὁ πονηρὸς Βαφρῖνος ἐπλανᾶτο.

57

Ὁπότ' ἐκίνησεν αὐτὸς πρὸς ἔργα κατασκόπου,
ὁ ἥλιος κατήρχετο βραδέως πρὸς τὸ ὄρος·
καὶ διὰ τόπου σκοτεινοῦ καὶ δι' ἐρήμου τόπου
νυκτερινὸς καὶ ἄγνωστος ἐχώρει ὁδοιπόρος,
κ' εἰς τὰ πεδία ἔφθασε τῆς Ἀσκαλῶνος, ὅπου
ἔτι δὲν εἶχεν ἡ αὐγὴ φανῆ ἀκτινοφόρος·
καὶ μετ' ὀλίγον, ὁ φωστὴρ ὁπότ' ἐμεσουράνει,
εἰς τὸν πυκνὸν κονίσαλον τοῦ στρατοπέδου φθάνει.

58

Μυρίας εἶδε τὰς σκηνὰς, καὶ ἐπ' αὐτῶν μυρίας
σημαίας, ἐρυθρὰς, χλωρὰς, πολλῶν χρωμάτων ἄλλων,
καὶ ξενοφώνων ἤκουσε γλωσσῶν κακοφωνίας,
τυμπάνων κρότον βάρβαρον, κεράτων καὶ μετάλλων,
ἵππων λαμπροὺς χρεμετισμοὺς, πρὸς δὲ, φωνὰς παντοίας
τῶν ἐλεφάντων τῶν φρικτῶν, καμήλων τῶν μεγάλων·
ὥστ' ἔλεγε καθ' ἑαυτόν· «Ἐδῶ λοιπὸν, συστᾶσα,
»ἡ Ἀφρικὴ συνέῤῥευσε καὶ ἡ Ἀσία πᾶσα;»

59

Καὶ πρῶτον μὲν διερευνᾷ τὴν θέσιν, τὰς προσόδους,
τὸν τρόπον τοῦ ἀφοπλισμοῦ καὶ τὰς περιτειχίσεις.
Δὲν τρέπεται πρὸς σκολιὰς καὶ πρὸς κρυπτὰς διόδους,
καὶ τοῦ συῤῥέοντος λαοῦ δὲν φεύγει συναντήσεις,
ἀλλ' ὑπερέβη τὴν οὐδὸν τῆς πύλης τῆς δημώδους,
νῦν ἐρωτῶν ὁ ἴδιος, νῦν δίδων ἀπαντήσεις·
καὶ ὡς ἠρώτα τολμηρῶς καὶ ὡς ἀπήντ' ἀψήφως,
ὁμοίως τοῦ προσώπου του ἦν ἄψηφον τὸ ὕφος.

60

Τὸ βῆμα φέρει πανταχοῦ, εἰς πάντα ἐμβατεύει;
παρατηρεῖ προσεκτικῶς ὁδοὺς, σκηνὰς, πλατείας·
ἄνδρας καὶ ἵππους ἀριθμεῖ, τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκεύη,
μανθάνει καὶ τὰς τάξεις των καὶ τὰς ἐπωνυμίας,
κ' εἰς ταῦτα μὴ ἀρκούμενος, καὶ ἄλλα ἀνιχνεύει·
τὰς μυστικὰς προθέσεις των· μαντεύει δὲ ἐνίας·
καὶ κινηθεὶς καὶ τεχνασθεὶς πολλὰ, ἐντὸς ὀλίγου
προέβη μέχρι τῆς σκηνῆς τῆς τοῦ ἀρχιστρατήγου.

61

Τὸ βλέμμα ἐπλησίασε· ρωγμή τις ἐσχισμένη
παρατηρεῖ εἰς τῆς σκηνῆς τὸ ὕφασμα πῶς ἦτον,
δι' ἧς τὸ βλέμμα εἰσχωρεῖ· καὶ ἡ ρωγμὴ πῶς χαίνει
ἐπακριβῶς ἀπέναντι τῶν τῆς σκηνῆς ἀδύτων·
ὥστε κ' ἐάν τις ἔξωθεν ν' ἀκούσῃ ἐπιμένῃ,
εὐκόλως εἶναι κάτοχος τῶν ἔσω ἀποῤῥήτων.
Παραμονεύων ἵσταται πλησίον ὁ Βαφρῖνος,
ὡς ἐὰν ἦτον τῆς ραφῆς ὁ ἀκεστὴς ἐκεῖνος.

62

Ὁ στρατηγὸς ἦν ὄρθιος καὶ ἐχλαμυδοφόρει·
εἶχε γυμνὴν τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' ἦτον ὡπλισμένος.
Τὸ κράνος καὶ τὸ σάκκος του ἐκράτουν δορυφόροι,
κ' ἦν εἰς ἀκόντιον μακρὸν αὐτὸς ἐστηριγμένος.
Ἄνδρα δ' ἀγριοπρόσωπον ἐμπρός του ἐθεώρει,
γιγαντιαῖον τῶν μελῶν τὸ μέγεθος καὶ σθένος.
Τὴν τοῦ Βαφρίνου προσοχὴν ρηθὲν ὑπ' αὐτῶν σύρει
τοῦ Γοδεφρείδου τ' ὄνομα. Τὰ ὦτά του ἐγείρει.

63

Ὁ στρατηγὸς τῷ ἔλεγε· «Λοιπὸν τὸν Γοδεφρεῖδον,
»ἐλπίδας ἔχεις ἀσφαλεῖς πῶς θέλεις ἀποκτείνει;»
Ὁ δ' ἄλλος, «Βεβαιότητα, ἀπήντα, ἀντ' ἐλπίδων.
»Δὲν ἐπιστρέφω παρὰ σοὶ τὸ ἔργον ἂν δὲν γίνῃ.
»Θενὰ προλάβω τοὺς λοιποὺς τὸ πρῶτον τραῦμα δίδων·
»καὶ ἄλλως μή μοι ἐκφρασθῇ ἡ σὴ εὐγνωμοσύνη,
»πλὴν μόνον δι' ἱδρύσεως τροπαίου ἐν Καΐρῳ,
»ὃ, ἐπιγράψας λόγια τοιαῦτα, νὰ ἐγείρω:

64

»«Τὰ ὅπλ' αὐτὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φράγκων τῶν ἀνόμων,
»»ἃ ὁ Ὀρμόνδος ἥρπασε, τὸν βίον του ἁρπάσας,
»»ἐνταῦθα τ' ἀφιέρωσε, τοῖς πολεμίοις τρόμον,
»»χ' ἵνα ἡ μνήμ' εἰς γενεὰς ἐναπομείνῃ πάσας.»»
—«Μὴ γένοιτο, ὁ Βασιλεὺς τῷ εἶπεν ὁ εὐγνώμων,
»ν' ἀφήσω ἄνευ ἀμοιβῆς τ' ἀνδραγαθήματά σας.
»Σοὶ δίδωμι τὴν δωρεὰν προθύμως ἣν προβάλλεις,
»μετὰ πλουσίας ἐνταυτῷ ἀντιμισθίας ἄλλης.

65

»Τὰ ψευδῆ ὅπλα σου λοιπὸν ἑτοίμασον. Ἐπείγει
»ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐποχὴ τῆς μάχης πλησιάζει.»
—«Εἶν' ἕτοιμ',» ἀποκρίνεται ὁ ἄλλος. Κ' ἐδῶ λήγει
ἡ ἔντευξις. Ἐσίγησαν ἀμφότεροι. Διστάζει
πλὴν ὁ Βαφρῖνος. Ἤκουσεν, οὐδὲν δὲ τῷ ἐξηγεῖ
τ' ἦσαν τὰ ὅπλα τὰ ψευδῆ. Ματαίως ἐξετάζει
καθ' ἑαυτὸν τὸ σχέδιον τοῦ ἔργου τοῦ βεβήλου.
Τὸν τρόπον καὶ τὰς τέχνας του οὐδὲν τῷ κατεδήλου.

66

Καὶ τότε ἀνεχώρησεν· οὐδόλως δ' ἐκοιμήθη
τὴν νύκτα πᾶσαν, πρὸ αὐτοῦ τοῦ μυστικοῦ κινδύνου.
Ἀλλ' ὡς ἡ αὖρα τῆς αὐγῆς ἐκ νέου διεχύθη
κ' εἰς τὰς σημαίας τοῦ στρατοῦ ἐφύσησεν ἐκείνου,
μετὰ τῶν ἄλλων μαχητῶν ὡς εἷς των ἐκινήθη,
κ' εἰς τὰς κατασκηνώσεις των ὁμοῦ των κατεσκήνου,
καὶ τὰς σκηνὰς διέτρεχεν ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην,
ἴσως ἐξ ὅσων ἀγνοεῖ ἀκούσῃ τι καὶ πάλιν.

67

Μεταξὺ, βλέπει, μαχητῶν καὶ μεταξὺ παρθένων
ἦν ἡ Ἀρμίδα ἔνθρονος ἐφ' ἕδρας ἀνωτέρας.
Στενάζει, καὶ καθ' ἑαυτὴν λαλεῖ, βεβυθισμένον
εἰς ἀναμνήσεις ἔχουσα τὸν νοῦν ἰδιαιτέρας.
Τὸ πρόσωπον ἐπὶ λευκῆς χειρὸς ἐστηριγμένον,
κλίν' εἰς τὴν γῆν τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐρωτικοὺς ἀστέρας.
Ἔχει τὰ βλέφαρα ὑγρά· πλὴν δὲν ἠξεύρεις, κλαίει;
καὶ μαργαρῖται ἐπ' αὐτῶν ἀστράπτουσιν ὡραῖοι.

68

Ὁ Ἄδραστος, μετ' ἀτενῶν βλεμμάτων ἀκινήτων,
ὡς ἄπνους τις ἐφαίνετο, καθήμενος ἐμπρός της·
τόσον ἐκ τῶν νευμάτων της ἐξηρτημένος ἦτον.
Διέκαιε τοὺς πόθους του ἡ φλὸξ τοῦ βλέμματός της.
Καὶ ἀπωτέρω, νῦν ποθῶν, νῦν ζηλοτύπως φρίττων,
ἔβλεπ' ἐκεῖνον καὶ αὐτὴν ὁ Τισσαφέρνης, ὅστις
ἐξέφραζε, μεταποιῶν τὴν ὄψιν του ἀλλοίαν,
λυσσῶσαν ἀγανάκτησιν, ἢ ἔρωτος μανίαν.

69

Καὶ ὁ Ἀλτάμωρ ἔπειτα, ὃν εἶχον αἱ παρθένοι
περιστοιχίσει, κ' ἔμενεν ὀπίσω των, προκύπτει.
Ἡ ὄψις του ἀπότομον τὸν πόθον δὲν ἐμφαίνει
ἀλλὰ ποθοῦντα βλέμματα συνεσταλμένα ῥίπτει.
Ὁ ὀφθαλμὸς ἐκ τῆς χειρὸς εἰς τὴν μορφὴν προβαίνει,
ἢ καὶ εἰς ὅ,τι ἀτελῶς τὸ ἔνδυμ' ἀποκρύπτει,
κ' εἰσδύ' ὑπὸ τὸ κάλυμμα τὸ βλέμμα του, εὑρίσκον
ὁδὸν ὡραίαν μεταξὺ διπλῶν λευκῶν λοφίσκων.

70

Ἀλλ' ἡ Ἀρμίδα πρὸς αὐτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐγείρει,
καὶ ἔκφρασις χαρμόσυνος τὴν ὄψιν της φαιδρύνει.
Τὰ ὄμματά της πάντοτε δακρύων ὄντα πλήρη
ὡς ἥλιος διὰ βροχῆς μειδίαμα λαμπρύνει.
«Μοὶ ἔδωκας, ὦ μαχητά, ὑπόσχεσιν θυμήρη»,
λέγει. «Αὐτὸ τὴν θλίψιν μου, μόνον αὐτὸ πραΰνει.
»Μ' ὑπέσχεσο ἐκδίκησιν. Θὰ μοὶ τὴν δώσῃς ἴσως;
»διότι ἐκδικούμενον εἶν' ἡδονὴ τὸ μῖσος.»

71

Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Ἰνδός· «Μὴ ἔσο καθὼς ἦσο
»εἰς ἀθυμίαν ἔκδοτος εἰς τὸ ἑξῆς. Φαιδρύνου.
»Πῶς τὸν Ῥινάλδον τάχιστα θεν' ἀποκεφαλίσω
»πίστευσον, καὶ θὰ φέρω σοι τὴν κεφαλὴν ἐκείνου,
»ἢ διὰ ταύτης τῆς χειρὸς θὰ τὸν αἰχμαλωτίσω,
»νὰ σοὶ τὸν δώσω δέσμιον. Σὺ δεσμοφύλαξ γίνου.»
Τοιαῦτ' αὐτὸς ὑπέσχετο. Σιγῶν δὲ καὶ ἡσύχως
ὁ ἄλλος μένει· πλὴν ὀργὴ τὸν δάκνει ἐνδομύχως.

72

Πρὸς Τισσαφέρνην στρέψασα τὸ εὔχαρί της βλέμμα,
«Σὺ δὲ, τί λέγεις;» ἐρωτᾷ. Αὐτὸς δ' ἐν προσποιήσει
ἀπήντησεν· «Ἐγὼ βραδὺς, θ' ἀκολουθῶ ἠρέμα
»μακρόθεν τὸν ἀνδρεῖόν σου, εἰς ὃν νὰ σ' ἐκδικήσῃ
»σὺ τὴν τιμὴν ἀνέθηκας, καὶ ὅστις πίνει αἷμα.»
Καὶ οὕτω τὸν προσέβαλε πικρᾷ τοιαύτῃ ῥήσει.
Ὁ δὲ Ἰνδὸς ἀπήντησε· «Πράττει καλῶς ν' ἀπέχῃ.
»Ἂν τὴν ἀντιπαράθεσιν φοβῆται, λόγον ἔχει.»

73

Τότε λαλεῖ, τὴν κεφαλὴν ὁ Τισσαφέρνης σείων·
«Ὢ! ἐὰν ἤμην κύριος τῆς ῥώμης τῆς χειρός μου,
»ἂν κατὰ βούλησιν αὐτὸ διεῖπον τὸ σπαθίον,
»ἂν εἶναι θὰ ἐδείκνυον αὐτὸς ταχύτερός μου.
»Δὲν τρέμω σὲ, οὐδὲ τὰς σὰς καυχήσεις, ὦ θηρίον·
»ἀλλ' ἐμπρὸς τρέμω τ' οὐρανοῦ, ἐμπρὸς τοῦ ἔρωτός μου.»
Σιγᾷ· ὁρμᾷ δ' ὁ Ἄδραστος, καὶ ἤδη τὸν προὐκάλει·
ἀλλ' ἡ Ἀρμίδα ἑαυτὴν προφθᾶσα παρεμβάλλει.

74

Τοῖς ἀπεκρίθη λέγουσα· «Πολεμισταὶ, ὃ δῶρον
»τοσάκις μοὶ ἐδώκατε, πρὸς τί τὸ ἀφαιρεῖτε;
»Προμάχων μου ᾐτήσασθε τιμὴν καὶ δορυφόρων.
»Ἤλπιζον εἰς τὸ σύνθημα αὐτὸ νὰ ἑνωθῆτε.
»Ὀργίζεσθε. Φέρετ' ἐμοὶ τὸν τῆς ὀργῆς σας φόρον.
»Προσβεβλημένʼ εἰμὶ ἐγὼ, καὶ δὲν τὸ ἀγνοεῖτε.»
Ταῦτα καταπραΰνεται ἑκάτερος ἀκούσας,
καὶ κάμπτει ὁ ζυγὸς αὐτῆς ψυχὰς διχογνωμούσας.

75

Καὶ ὁ Βαφρῖνος εἰς αὐτὰς παρῆν τὰς ὁμιλίας.
Ἐκεῖ δὲ, ἀφ' οὗ ἤκουσε τὰ πάντα, δὲν ἐστάθη,
καὶ ἐπλανήθ' ἰχνηλατῶν τὰ τῆς συνωμοσίας.
Ἀλλὰ κατώρθωσεν οὐδὲν ν' ἀκούσῃ ἢ νὰ μάθῃ.
Αὐξάνει πλὴν ὁ ζῆλός του ὑπὸ τὰς δυσκολίας,
κ' ἐνίοτ' ἐρωτήσεων ἀμέσων ἐπειράθη.
Ἔχει ἀπόφασιν ἐδῶ τὸν θάνατον νὰ εὕρῃ,
ἢ ἀπελθὼν, τὸ μυστικὸν τὸ μέγα νὰ ἠξεύρῃ.

76

Καὶ χρῆσιν ἐποιήσατο μυρίων τεχνασμάτων,
καὶ δόλους ἐπενόησε κ' ἐξύφανε μυρίους.
Ἀλλὰ δὲν ἀνεκάλυψε, καὶ τὰ τοιαῦτα πράττων
τοὺς δόλους τῶν συνωμοτῶν, τοὺς τρόπους τοὺς κρυφίους.
Ἡ τύχη ὅμως, ὅ,τι ἦν αὐτῷ τῶν ἀδυνάτων,
τοὺς δρόμους των τῷ ἔδειξε τοὺς πονηρῶς σκοτίους.
Ὥστε τοὐντεῦθεν εἰς αὐτὸν κατάδηλον ἐφάνη
κατὰ τοῦ Βουλλιῶνος τίς ὑφαίνετο πλεκτάνη.

77

Ἐπέστρεψε δὲ ὅπου ἦν εἰς θρόνον καθημένη
ἡ ἐρωτόληπτος ἐχθρὰ ἐν μέσῳ τῶν μαχίμων.
Ἐκεῖ δ' ἀνθρώπων μεταξὺ τοσούτων περιμένει
ἴσως λαλήσας προδοθῇ τοῦ ἔργου τις εἰδήμων.
Προβὰς δὲ ὅπου αἱ πολλαὶ παρίσταντο παρθένοι,
μίαν εἰς τρόπον προσφωνεῖ ὡς παλαιῶν γνωρίμων.
Στελλόμενος ὡς ἔκπαλαι ἀνίσως ἦσαν φίλοι,
μετ' οἰκειότητος πολλῆς καὶ θάῤῥους τῇ ὡμίλει.

78

Ὡς παίζων δὲ τῇ ἔλεγε· «Κ' ἐγὼ ὑπὲρ ὡραίας
»εἶμ' ἕτοιμος ν' ἀποδυθῶ εἰς στάδιον ἀγῶνος,
»εἰμὶ νὰ κόψω ἕτοιμος διὰ χειρὸς γενναίας
»τὴν τοῦ Ῥινάλδου κεφαλὴν καὶ τὴν τοῦ Βουλλιῶνος.
»Διάταξον τὴν ἐκλογὴν αὐτῆς μου τῆς ῥομφαίας,
»ἂν νὰ σφαγῇ ἐπιθυμῇς τις βάρβαρος βαρῶνος».
Τοιαῦτα λέγων ἤρξατο, καὶ ἤλπιζεν ἐν τέλει
τὸ παίγνιον πῶς ν' ἀποβῇ σπουδαῖος λόγος μέλλει.

79

Καὶ λέγων ἐμειδίασεν. Ὁπόταν δ' ἐμειδία,
τὴν ὄψιν του τὴν φυσικὴν ἡ νῦν του ὁμοιάζει.
Παρθένος ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀποσπασθεῖσα μία
τὸν βλέπει, τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούει, πλησιάζει,
καὶ λέγει· «Ἐγὼ ἔσομαι, ἐγὼ ἡ σὴ κυρία.
»Τὸ δῶρόν σοι τοῦ ἔρωτος ἡ χείρ μου ἑτοιμάζει.
»Σ' ἐκλέγω πρόμαχον ἐμὸν, καὶ πρέπει ἑπομένως
»ὁμοῦ νὰ ὁμιλήσωμεν καὶ ἐμπεπιστευμένως.»

80

Κ' εἶπεν ἰδίως πρὸς αὐτόν· «Σ' ἐγνώρισα, Βαφρῖνε·
»εἰμὶ βεβαία δὲ καὶ σὺ πῶς μὲ ἀναγνωρίζεις.»
Βαθέως τὸν ἐτάραξαν αἱ λέξεις της ἐκεῖναι·
ἀλλ' ὅμως ἐμειδίασεν εἰπὼν αὐτῇ· «Νομίζεις;
»Δὲν ἔχω εἰς τὴν μνήμην μου νὰ σ' εἶδα ποτὲ, γύναι·
»καὶ ὅμως νὰ σὲ βλέπῃ τις, κόρη καλὴ, ἀξίζεις·
»οὐδ' ἐννοῶ τί ὄνομα τὸ στόμα σου προφέρει·
»τοῦ εἰς ἐμὲ ἀνήκοντος μεγάλως διαφέρει.

81

»Εἰς τὴν Βισέρταν γεννηθεὶς ὑπὸ πατρὸς Ἀλβίνου,
»ὄχθην ἀπότομον οἰκῶν, Ἀλμάνζορος καλοῦμαι.»
—«Νὰ μ' ἀπατήσῃς, ἀπαντᾷ, μὴ μάτην καταγίνου.
»Πάλαι καλῶς σ' ἐγνώριζον, καὶ ἤδη σ' ἐνθυμοῦμαι.
»Φίλη σου καὶ προστάτις σου εἰμί· μὴ ὑποκρίνου·
»καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ τὴν ζωὴν νὰ δώσω προθυμοῦμαι.
»Ἡ Ἑρμινία εἶμ' ἐγώ, θυγάτηρ Βασιλέως.
»Εἰς τοῦ Ταγκρέδου τὰ δεσμὰ σὺ μὲ κατεῖχες τέως.

82

»Εὐδαίμων ἐθελόδουλος δύ' ὁλοκλήρους μῆνας
»εἰς τὴν εἱρκτὴν τὴν προσφιλῆ ὑπῆρξα, καὶ δεσμίαν
»μὲ ὑπηρέτεις, παρ' ἐμοὶ προφρόνως διαμείνας.
»Ἐγὼ εἰμί· βλέπεις ἐμέ, ἐμέ, ναί, τὴν ἰδίαν.»
Ὁ δ' εἰς αὐτὴν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὀξέως διευθύνας
ἐγνώρισε τὴν εὔχαριν μορφήν της τὴν γλυκεῖαν·
«Μὴ φοβηθῇς, προσέθηκε, σοὶ ἐπαναλαμβάνω.
»Εἰς μάρτυρα τὸν οὐρανόν, τὸν ἥλιον λαμβάνω.

83

»Νὰ ἐπιστρέψῃς πρὸς τοὺς σοὺς ἂν μελετᾷς ὀπίσω,
»κ' ἐμὲ εἰς τὴν ἀγαπητὴν εἱρκτήν μου πάλιν φέρε.
»Πικρὰ ἐλευθερία μου, προθύμως θὰ σ' ἀφήσω.
»Μοὶ εἶν' αἱ νύκτες βάσανος, καὶ νύκτες αἱ ἡμέραι.
»Ἂν ἦλθες ὢν κατάσκοπος, θενὰ σ' εὐχαριστήσω.
»Ἡ τύχη σου ἐδείχθη σοι σπανίως εὔνους. Χαῖρε.
»Συνωμοσίαν παρ' ἐμοῦ θ' ἀκούσῃς, κ' εἴ τι ἄλλο,
»ὃ ἀλλαχοῦ ἂν δύνασαι νὰ μάθῃς ἀμφιβάλλω.»

84

Χαίρων ἐκεῖνος ἤκουε, διστάζων πλὴν ἐπίσης.
Δὲν ὁμιλεῖ, τὴν πονηρὰν Ἀρμίδαν μνημονεύων.
Δολία εἶναι κ' ἐλαφρὰ τῆς γυναικὸς ἡ φύσις.
Θέλει, ἀρνεῖται. Εἰς αὐτὴν εἶν' ἄφρων ὁ πιστεύων.
Τέλος τῇ λέγει· «Ἂν ποθῇς νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς,
»ἐλθὲ κατόπιν· ὁδηγῶ ἐγώ σε συνοδεύων.
»Ἀρκείτω αὔτ' εἰς τὸ παρὸν ἡ σύντομος συνθήκη.
»Πρὸς λόγους ἄλλους, πλείονας ἄλλος καιρὸς ἀνήκει.»

85

Νὰ χαλινώσῃ ὁ στρατὸς τοὺς ἵππους προσκαλεῖται.
Ἡ σάλπιγξ ἡ χαλκόηχος τὴν ἔξοδον σημαίνει.
Ὁ μὲν Βαφρῖνος ἔφυγεν· ἐκείνη δὲν κινεῖται,
καὶ μετὰ τῶν συντρόφων της ὀλίγον ἔτι μένει.
Περὶ προμάχου ὁμιλεῖ, πῶς παίζει προσποιεῖται,
καὶ τέλος ἀνεπίδεικτος ἐκ τῆς σκηνῆς ἐκβαίνει.
Ἐλθοῦσα δ' ὅπου ὥρισται, εὑρίσκει τὸν Βαφρῖνον,
καὶ πρὸς τὸν τόπον ἔστρεψαν τὰ νῶτά των ἐκεῖνον.

86

Ὡς δ' ὁ Βαφρῖνος μετ' αὐτῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ μόνος
εὑρέθη, κ' αἱ Σαρακηναὶ σκηναὶ μακράν των ἦσαν,
τῇ εἶπε· «Θέλησον λοιπὸν κατὰ τοῦ Βουλλιῶνος
»τὴν σκευωρίαν νὰ μ' εἰπῇς τὴν ῥᾳδιουργηθεῖσαν.»
Καὶ τότ' ἐκείνη ἤρχισε, τῷ πόθῳ του συμφώνως,
νὰ ἐκτυλίσσ' ἣν ἤξευρε πλεκτάνην ὑφανθεῖσαν·
«Ὀκτὼ εἰσὶ τῶν μαχητῶν, τῶν μάλιστα εὐρώστων,
»καὶ ὁ Ὀρμόνδος ἐν αὐτοῖς ὁ εὐρωστότερός των.

87

»Αὐτοί,—ἀνίσως τοὺς κινῇ ἢ μῖσος ἢ κακία,—
»εἰς ὅρκον συνεδέθησαν οἱ μὲν μετὰ τῶν ἄλλων.
»Ὁπότε θὰ καταστηθῇ εἰς μάχην ἡ Ἀσία,
»κ' ἡ κρίσις ἔσται τῶν στρατῶν τῶν δύω ἀντιπάλων,
»θὰ ἔχωσ' εἰς τὰ ὅπλα των τὰ τοῦ σταυροῦ σημεῖα,
»καὶ ὅπλα θενὰ φέρωσιν ὁποῖα τὰ τῶν Γάλλων.
»Προσέτι δὲ θὰ ἔχωσι χρυσόλευκον χιτῶνα,
»ὡς οἱ σωματοφύλακες οἱ περὶ Βουλλιῶνα.

88

»Εἰς μέρος δὲ τοῦ κράνους των θὰ ἔχωσι σημεῖον,
»ἐξ οὗ θὰ διακρίνωνται πῶς εἶναι συνωμόται.
»Ὁπόταν δ' ἔλθωσ' οἱ στρατοὶ οἱ ἐχθρικοὶ πλησίον,
»ἀμέσως εἰς τὰ ἴχνη του θενὰ ῥιφθῶσι τότε·
»κ' ἕκαστος, φίλον πρόσωπον προασπιστοῦ δεικνύων,
»θὰ δράμῃ, καὶ τὸ στῆθός του θὰ πλήξωσ' οἱ προδόται.
»Λόγχην θὰ ἔχωσι βαπτὴν εἰς ἰοβόλα εἴδη,
»ὥστε νὰ εἶναι βέβαιος ὁ θάνατος ὃν δίδει.

89

»Ἠξεύροντες δ' οὗτοι ἐκεῖ ὅτι ἐγὼ γνωρίζω
»τὰ ὅπλα, τὰ ἐνδύματα ὑμῶν, ὡς καὶ τὰ ἤθη,
»μ' ἠνάγκασαν τὸν ὁπλισμὸν αὐτῶν νὰ καταρτίζω,
»καὶ ἔργον ἀποτρόπαιον τοιοῦτο μ' ἐπεβλήθη.
»Ἰδοὺ διατί ἔφυγον. Οὐδόλως συνηθίζω
»νὰ κλίνω εἰς διαταγὴν, ἀνίσως δὲν μὲ πείθῃ,
»καὶ ἀποτροπιάζομαι, περιφρονῶ διόλου
»πᾶν ψεύδους μηχανούργημα, πᾶν τέχνασμα τοῦ δόλου.

90

»Ναὶ, διὰ τοῦτο ἔφυγα· οὐχὶ δὲ μόνον τοῦτο....»
Πρὶν τελειώσῃ σιωπᾷ, κ᾽ ἐκόπη ἡ φωνή της·
οἱ ὀφθαλμοί της ἔκλινον, ἡ ὄψις ἠρυθροῦτο,
κ᾽ ἐξῆλθον μόλις ἔναρθροι οἱ λόγ᾽ οἱ ἔσχατοί της.
Τῇ εἶπε δὲ ὁ σύντροφος, ζητῶν νὰ μάθῃ οὕτω
τί ἡ αἰδήμων ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀπέκρυπτε σιγή της·
«Πρὸς τὸν πιστόν σου ὀπαδὸν τοιαύτην ἔχεις πίστιν
»ὥστε τῶν αἰτιῶν τῶν σῶν νὰ κρύπτῃς τὴν μεγίστην;»

91

Τότ᾽ ἐκ τοῦ στήθους στεναγμὸν ἐξέπεμψεν ἡ νέα,
κ᾽ ἦν ἡ φωνή της τρέμουσα, καὶ εἶχε διαλήψεις.
«Αἰδὼς ἣν δὲν διέσωσα, εἶπεν, αἰδὼς ματαία,
»παρῆλθον αἱ ἡμέραι σου, καὶ δύνασαι νὰ λείψῃς.
»Μάτην τοὐντεῦθεν προσπαθεῖς, δὲν εἶσαι ἀναγκαία
»τὴν φλόγα εἰς τὰς φλόγας σου τοῦ ἔρωτος νὰ κρύψῃς.
»Ἦν χρήσιμον τὸ σέβας σου, ἀλλὰ προηγουμένως,
»οὐχὶ ἀφ᾽ ὅτου ἔγινα πλανόβιος παρθένος.»

92

Εἰς ταῦτα δὲ προσέθηκεν· «Ὅτ᾽ ἔπιπτεν ὁ θρόνος
»κατὰ τὴν νύκτα τῶν δεινῶν καὶ τῆς ἀπελπισίας,
»δὲν ἦτον οὗτος δι᾽ ἐμὲ ὁ ὄλεθρος ὁ μόνος·
»ἡ νὺξ πηγὴ καταστροφῆς μοὶ ἦτον διπλασίας.
»Ἡ βασιλεία μου μικρὰ ζημία! Ὦ! συγχρόνως
»καὶ ἐμαυτὴν ἀπώλεσα μετὰ τῆς βασιλείας.
»Ναὶ, ἐμαυτήν· ἀπώλεσα τὰς φρένας μου, κ᾽ ἐπίσης
»καρδίαν ἀνεπιστρεπτεὶ ἀπώλεσα, κ᾽ αἰσθήσεις.

93

»Ἐν μέσῳ φόνων, ἁρπαγῶν, τὸ ἔχεις κατὰ μνήμην
»πῶς ἔφευγον περίτρομος, ἀλλοφρονοῦσα κόρη·
»κ' ἐν ᾧ περιπλανὴς ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων ἤμην,
»ὁ κύριός σου ὥρμησε, καὶ ἐσιδηροφόρει.
»Τότε καθικετεύουσα ἐκεῖνον, προσεκείμην·
»«Ἱππότα, εὐσπλαγχνίσθητι, χαρίσθητι, συγχώρει!
»»Πολεμιστά, τὴν δωρεὰν δὲν θέλω τῆς ζωῆς μου.
»»Τὸ ἄνθος τῆς παρθενικῆς προστάτευσον τιμῆς μου.»

94

»Ἐκεῖνος δ' εἰς τὴν χεῖρά μου, ὡς ταῦτα εἶπα, θέτει
»τὴν χεῖρα· οὐδ' ἐπρόσμεινε τὸ τέλος τῆς εὐχῆς μου.
»«Θάῤῥει, ὦ κόρη πάγκαλε, μοὶ λέγει, καὶ προσθέτει·
»«Σοῦ ἔσται καὶ τῆς σῆς τιμῆς προστάτις ἡ ἰσχύς μου.»
»Τότε,—τί ἦτον ἀγνοῶ,—γλυκὺ εἰσέφρησέ τι
»καὶ ῥίζας ἔβαλεν ἐντὸς λανθάνον τῆς ψυχῆς μου.
»Εἰσέρπον δὲ, καὶ βαθμηδὸν θερμότητα παράγον,
»ὡς τέλους εἰς πυρκαϊὰν ἀνέλαμψε παμφάγον.

95

»Πολλάκις μ' ἐπεσκέπτετο καὶ μὲ συνελυπεῖτο,
»καὶ λόγους ἀποτείνων μοι γλυκεῖς μὲ παρηγόρει,
»καὶ «Ἐλευθέραν, μ' ἔλεγεν, ὦ κόρη, σὲ κηρύττω»,
»ἠρνεῖτο πᾶν μου λάφυρον, καὶ μοὶ τὰ παρεχώρει.
»Φεῦ! δι' ἐμὲ πᾶν λάφυρον καὶ δῶρον πᾶν τί ἦτο;
»Μ' ἀφῄρει ἀπ' ἐμοῦ αὐτοῦ ὅταν αὐτὰ μ' ἐδώρει.
»Ἐδώρει ὅ,τι δι' ἐμὲ ἦτο μικρᾶς ἀξίας,
»κ' ἐλάμβανεν ἀντάλλαγμα τὸ κράτος τῆς καρδίας.

96

»Κακῶς ὁ ἔρως κρύπτεται. Δὲν ἔῤῥιψας εἰς λήθην
»πῶς περὶ τοῦ κυρίου μου ἠρώτων πανημέρως.
»Σὺ δὲ, εἰκάζων πῶς δεινῶς τὴν φρένα ἐκεντήθην,
»«Ὦ Ἑρμινία, ἔλεγες, σὲ διαφλέγει ἔρως.»
»Τοῦτο μὲν σὺ ὑπώπτευες, ἐγὼ δὲ τὸ ἠρνήθην·
»ἀλλ' ὁ θερμός μου στεναγμὸς ἀπήντ' ἀληθεστέρως.
»Κ' ἡ γλῶσσ' ἂν κατεψεύδετο, ἀλλ' ἔλεγε τὸ βλέμμα
»ὁποία κάμινος φλογὸς μοὶ ἔκαιε τὸ αἷμα.

97

»Ὦ δυστυχοῦς μου σιωπῆς! Ἂν εἶχον κἂν ζητήσει
»τὸ φάρμακον ὃ ἤθελε τὴν ἴασιν μοὶ φέρει,
»ἀφ' οὗ ὁ πόθος ἔμελλε τὸν χαλινὸν νὰ λύσῃ
»ὁπότε πλέον σήμερον μικρὸν ἐνδιαφέρει!
»Ἀπῆλθον, καὶ τὸ τραῦμά μου εἶχον ἐντὸς ἐγκλείσει,
»κ' ἐνόμιζον πῶς θάνατον αὐτὸ θὰ μ' ἐπιφέρῃ.
»Τέλος τὴν δᾷδα τῆς ζωῆς ὁ ἔρως ἀνακαύσας,
»πᾶν σέβας μοὶ ἀφήρεσε, πάντα δεσμόν του θραύσας.

98

»Ἀπῆλθα τὸν δεσπότην μου τὸν προσφιλῆ ζητοῦσα.
»Μόνος ἀφ' οὗ μ' ἐπλήγωσεν, ἦν μόνος νὰ μ' ἰάνῃ.
»Πλὴν συνοδί' ἀνδρῶν σκληρῶν ἐκεῖ περιφρουροῦσα,
»ἐμπρός μου, ἀποκλείουσα τὸν δρόμον μου, ἐφάνη,
»καὶ παρ' ὀλίγον εἰς αὐτὴν ἐνέπιπτον ἁλοῦσα·
»πλὴν νὰ μὲ σώσ' εἰς ἔρημον φυγὴ ταχεῖα φθάνει.
»Ἐκεῖ μονήρης ἔζησα, κ' ἐπὶ καιρὸν ἐκρύβην
»ὡς ποιμενὶς εἰς ἀγροτῶν φιλόξενον καλύβην.

99

»Οἱ πόθοι μου δ' οἱ πρὸς στιγμὴν ἐνδόντες εἰς τὸν τρόμον
»ὁπότε ἀνεφλέχθησαν ἐν τῇ σφοδρότητί των,
»καὶ πάλιν ἐπανέλαβον τὸν πρὸς ἐκεῖνον δρόμον,
»ἡ τύχη μετὰ τῶν αὐτῶν ἐδείχθη ὠμοτήτων.
»Ἀγέλη λαφυραγωγῶν, ἀνθρώπων παρανόμων
»ἐπῆλθε, καὶ ἡ ἐκφυγὴ ἀδύνατος μοὶ ἦτον.
»Αὐτοὶ μὲ ᾐχμαλώτισαν. Αἰγύπτιοι δὲ ἦσαν
»ἐκ Γάζης, καὶ μ' ἀπήγαγον ἐκεῖσε συλληφθεῖσαν.

400

»Ὡς δῶρον μὲ προσήνεγκον εἰς τὸν διοικητήν των.
»Τῷ εἶπα τὰ κατ' ἐμαυτήν. Ὁ λόγος μου τὸν πείθει.
»Πλησίον του περίθαλψιν μετὰ τιμῆς ἀπήντων.
»Καὶ ἡ Ἀρμίδα ἦν ἐκεῖ, κ' ἐπίσης μ' ἐλυπήθη.
»Ἔμαθες τὰς πλανήσεις μου, τὰς τύχας, τὴν στροφήν των
»καὶ τὰς αἰχμαλωσίας μου. Τὸ πᾶν σοὶ ἐξηγήθη.
»Συνεχῶς δούλης, συνεχῶς ἀπελευθερωθείσης,
»ἄλυτ' εἰσὶ καὶ μένουσιν αἱ πρῶταί μου ἀλύσεις.

401

»Ἂν μόνον ὅστις τὰ δεσμὰ μοὶ εἶχεν ἐξυφάνει,
»καὶ δι' αὐτῶν τὴν εὐπειθῆ ψυχήν μου περιβάλλει,
»δὲν μοὶ εἰπῇ· «Ἀπόστηθι ἐντεῦθεν, κόρη πλάνη,
»»ἄπελθε. Κατοικία σου μακράν μου ἔστω ἄλλη.»
»Εἴθε φανῇ μοι εὔσπλαγχνος, ὡς ἄλλοτε μ' ἐφάνη,
»κ' ἐκ νέου εἰς τὴν φυλακὴν τὴν ποθητὴν μ' ἐμβάλῃ!»
Τοιαῦτα τὰ συμβάντα της ἐκείνη διηγεῖται,
καὶ βαίνουσι νυχθημερὸν ἀκάματ' οἱ ὁδῖται.

102

Τῆς λεωφόρου παρεκβὰν, βραχεῖαν ἀναβαίνει
τὸ ζεῦγος, ἀσφαλῆ ὁδόν. Τὰ τείχη πλησιάζει
καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἥλιος πρὸς δύσιν καταβαίνει,
καὶ ἤδ' ἡ νὺξ τὸν οὐρανὸν πρὸς ἕω συσκιάζει.
Εἶναι ὑγρὰ ἡ ἀτραπὸς, καὶ αἷμα τὴν μιαίνει·
κ' ἔπειτα βλέπουσι νεκρὸν εἰς αἷμα ὃ λιμνάζει,
πᾶσαν πληροῦντα τὴν ὁδὸν, πρὸς τ' ἄνω ἐστραμμένον,
καὶ ἔτι ἀπειλητικὸν τὸ πρόσωπόν του μένον.

103

Ἡ ξένη του ἀναβολὴ καὶ πᾶς ὁ ὁπλισμός του
τὸν βάρβαρον ἐνέφαινον. Παρῆλθεν ὁ Βαφρῖνος.
Μακρὰν ὀλίγον ἔκειτο ἄλλος νεκρὸς ἐμπρός του,
καὶ ἔμφροντι τὸ βλέμμα του ἐπέσυρεν ἐκεῖνος.
«Οὗτος ἐστὶ χριστιανὸς, εἰκάζω», εἶπ' ἐντός του·
ὁ φαιὸς δ' ἤλεγχε χιτὼν ἐξ ἔθνους ἦτον τίνος.
Πεζεύσας, τῷ ἀφήρεσε τὴν περικεφαλαίαν·
«Φεῦ! Ὁ Ταγκρέδης!» ἐκφωνεῖ εἰς τὴν οἰκτράν του θέαν.

104

Πλησίον τοῦ ἀγριωποῦ πολεμιστοῦ εὑρέθη,
βλέπουσ' αὐτοῦ τὸ πρόσωπον ἡ δυστυχὴς ἀλῆτις.
Ἀλλ' ἤκουσε τὴν φοβερὰν κραυγὴν, καὶ συνεσχέθη
ὑπ' ἀλγηδόνος, ὡς δεινῶς τρωθεῖσα ἡ ψυχή της.
Εἰς τοῦ Ταγκρέδου τ' ὄνομα παραφροσύνης μέθη,
μανία τὴν κατέλαβε, καὶ πλεῖστ' ἦν ἡ σπουδή της.
Τὴν καλὴν ὄψιν τὴν ὠχρὰν ὡς ἔκφρων ἐθεᾶτο,
δὲν καταβαίνει, ῥίπτεται τοῦ ἐφιππίου κάτω.

105

Τὸν βρέχει τῶν δακρύων της ὁ χείμαῤῥος προῤῥέων,
καὶ ἡ φωνή της ἐπ' αὐτοῦ ἐγείρεται πενθίμη·
«Εἰς τί σημεῖον μ' ἔφερεν ἡ τύχη ἀπευκταῖον!
»Ὦ ὄψις, ὄψις φοβερά! Ὦ ὥρα μισητή μοι!
»Ἐπὶ μακρὸν σ' ἀπώλεσα· σ' εὑρίσκω τελευταῖον·
»σ' ἐπαναβλέπω· ἀλλὰ σύ, σὺ δὲν μὲ βλέπεις, οἴμοι!
»Ναί, δὲν μὲ βλέπεις, φίλτατε, ἂν καὶ εἰμὶ παροῦσα,
»καὶ σοῦ στεροῦμαι ἐσαεί, σὲ μόλις ἀνευροῦσα.

106

»Ποτὲ ὅτι ἡ ὄψις σου θὰ εἶν' ἐφανταζόμην
»ἀφορμὴ λύπης δι' ἐμέ, πηγὴ ἀπελπισίας.
»Εἰς αἰωνίαν τύφλωσιν ἂν κατεδικαζόμην,
»τῆς θέας ἵν' ἀπαλλαγῶ αὐτῆς τῆς ἀπαισίας!
»Ποῦ τῶν καλῶν ἀστέρων σου ἡ φλὸξ ἣν ᾐσθανόμην;
»Τίς τὰς ἀκτῖνας ἔσβυσε τὰς καυστικῶς γλυκείας;
»Τὸ ἀνθηρὸν ἐρύθημα τῶν παρειῶν ποῦ εἶναι,
»χ' αἱ λάμψεις αἱ περιχαρεῖς τῶν παρειῶν ἐκεῖναι;

107

»Ἀλλ' ἔχεις, εἰ καὶ πελιδνόν, τὸ πρόσωπον ὡραῖον.
»Ἐνταῦθα ἂν περιπολῇς ἐν ἀοράτῳ πτήσει,
»ψυχὴ φιλτάτη, θὰ ἰδῇς τὸ ὄμμα μου τὸ κλαῖον,
»καὶ ἴσως θέλεις τὴν κλοπήν, τὴν τόλμην συγχωρήσει.
»Κατάψυχρα φιλήματα ἐκ τῶν ὠχρῶν χειλέων
»νὰ λάβω ἄφες με, ἃ πρὶν εἶχον θερμὰ ἐλπίσει.»
Τὴν λείαν ὡς ἂν ἤθελε ν' ἁρπάσῃ τοῦ θανάτου,
προσέφυ εἰς τ' ἀκίνητα τὰ χείλη τὰ στυγνά του·

108

«Ὦ χείλη, λέγει, εὔσπλαγχνα, ὑμεῖς ἐπὶ ζωῆς σας
»παρηγορίαν, λέγοντα, μ' ἐδίδετε· ὦ χείλη,
»πρὶν ἀποθάνω ἄφετε ἓν φίλημα γλυκύ σας
»εἰς τὴν ψυχήν μου αἴσθημα παρήγορον νὰ στείλῃ.
»Τότε δὲ ἴσως σὺ αὐτὴν ποθοῦσαν ἐλεήσας,
»θὰ δώσῃς ὅ,τι κλέπτουσα ν' ἁρπάσῃ νῦν ὀφείλει.
»Ἄφες εἰς τὴν ἀγκάλην μου, ὤ! ἄφες νὰ σ' ἐγκλείσω,
»καὶ εἰς τὸ φίλον στόμα σου τὸ πνεῦμά μου ν' ἀφήσω.

109

»Τὸ πνεῦμά μου σ' ἀκολουθεῖ. Σὺ, σὺ αὐτὸ ὁδήγει,
»σὺ, πρὸς τὰς αἰωνίας σου εὐδαίμονας οἰκήσεις.»
Εἶπε στενάζουσα, καὶ ἦν ἐγγὺς νὰ τῇ ἐκφύγῃ
διερχομένη ἡ ψυχὴ τῶν ὀφθαλμῶν τὰς βρύσεις.
Τὸ δάκρυ της πλὴν ζωπυρεῖ αὐτὸν, καὶ διανοίγει
τὸ στόμα εἰς σπασμωδικὰς καὶ ἀφανεῖς κινήσεις.
Τὸ στόμ' ἀνοίγει· πάντοτε τοὺς ὀφθαλμοὺς πλὴν κλείει,
καὶ στεναγμούς του εἰς αὐτῆς τοὺς στεναγμοὺς μιγνύει.

110

Ἡ νέα τὸν ἡμιθανῆ ἀκούει νὰ στενάζῃ,
κ' ἐλπίδα, καὶ ἀναψυχὴν αἰσθάνεται ἡδεῖαν.
«Τοὺς ὀφθαλμούς σου ἄνοιξον, Ταγκρέδ', ἰδὲ, φωνάζει
»ἣν διὰ τῶν δακρύων μου σ' ἡτοίμασα κηδείαν.
»Ῥίψον μοι βλέμμα ἔσχατον. Ὁ τάφος σου μὲ κράζει·
»ν' ἀπέλθω θέλω τὴν μακρὰν ὁδόν σου τὴν ἰδίαν.
»Περίμεινέ μ' ἐπὶ βραχὺ ἐπάνω νὰ μ' ἐπάρῃς.
«Αὕτη μοι ἔστω παρὰ σοῦ ἡ τελευταία χάρις.»

111

'Ανοίγει ὁ ψυχοῤῥαγῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ κλείει
αὐτοὺς καὶ πάλιν· καὶ θρηνεῖ καὶ κόπτεται ἐκείνη.
«Ζῇ, ὁ Βαφρῖνος ἔκραξε, καὶ μόνον καταμύει.
»Πρῶτον ἂς βοηθήσωμεν, καὶ μετὰ ταῦτα θρήνει.»
Καὶ ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ τὴν πανοπλίαν λύει,
πρὸς ὃ τὴν χεῖρα τρέμουσαν κ' ἡ 'Ερμινία τείνει.
'Ανοίγει καὶ διερευνᾷ τὰ τραύματα, βυθίζει
ἔμπειρον βλέμμα εἰς αὐτὰ, καὶ ἴασιν ἐλπίζει.

112

'Η στάσις του, κατανοεῖ, προῆλθ' ἐκ τοῦ καμάτου
καὶ ἐκ τῆς ἐξαντλήσεως κ' ἐκ τῆς αἱμοῤῥαγίας.
'Αλλ' ἔχει πρὸς ἐπίδεσμον διὰ τὰ τραύματά του
οὐδὲν, πλὴν τῆς καλύπτρας της, ἐντὸς τῆς ἐρημίας.
Τότε ὑπέβαλεν αὐτῇ κενὰ διδάγματά του
ὁ ἔρως, καὶ πρωτοφανεῖς τῇ εὗρε τὰς ταινίας.
Διὰ τῆς κόμης της λυτῆς τὰ τραύματ' ἀπομάττει,
τὰ ἐπιδέει, κόπτουσα τὴν κόμην, καὶ τὰ φράττει.

113

Δὲν ἤρκει ἡ καλύπτρα της, διότι ὅλος ἦτον
πλήρης πληγῶν, ἀλλὰ λεπτὴ ἐκείνη καὶ βραχεῖα.
Δίκταμον, κρόκος, ἔλειπον· πλὴν λέξεις τῶν ἀῤῥήτων
τινὰς ἐγνώριζεν, ἐξ ὧν διδάσκει ἡ μαγεία.
'Ο ὕπνος τέλος λύεται ὁ τοῦ θανάτου γείτων.
'Ανέκυψε, τοὺς ὀφθαλμοὺς κινεῖ ἐν εὐκολίᾳ·
βλέπει τὸν ὑπηρέτην του καὶ τὴν γυναῖκα βλέπει
ἐν στολῇ ξένῃ εὐσεβῶς αὐτὸν νὰ περιέπῃ.

114

«Σύ; Πότε ἦλθες; ἐρωτᾷ· καὶ πῶς ἐδῶ, Βαφρῖνε;
»καὶ σὺ, καλή μου ἰατρὲ, παρθένε, ποία εἶσαι;»
Ἡ δὲ στενάζει, κ' ἔμπλεως χαρᾶς συγχρόνως εἶναι,
κ' αἱ παρειαί της λάμπουσιν ὡς ῥόδιναι βαφεῖσαι.
Τῷ λέγει· «Θὰ σοὶ τὸ εἰπῶ. Τώρα ἡσύχως μεῖνε.
»Τὸ διατάττ' ἡ ἰατρός· καὶ σίγα, μὴ κινῆσαι.
»Θέλεις σωθῇ.» Καὶ στήριγμα τῷ προπαρασκευάζει,
καὶ εἰς τὸν κόλπον της αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν βαστάζει.

115

Ἀλλ' ὁ Βαφρῖνος σκέπτεται ἐν τούτοις πῶς ἠμπόρει
διὰ νυκτὸς τὸν στρατηγὸν εἰς τὸν στρατὸν νὰ φέρῃ,
ὁπότε φαίνονται πολλοὶ ἐξαίφνης ὁπλοφόροι
τῶν τοῦ Ταγκρέδου, πρὸς αὐτὰ προβαίνοντες τὰ μέρη.
Ὁπότε πρὸς τὸν ἔσχατον ἀγῶνά του ἐχώρει
ὁ μονομάχος, μετ' αὐτοῦ παρῆσαν οἱ ἑταῖροι,
πλὴν δὲν τὸν ἠκολούθησαν, διαταγὴν λαβόντες.
Νῦν δ' ἔτρεχον εἰς ζήτησιν αὐτοῦ περιϊόντες.

116

Ἐζήτουν ἄλλοι ἀλλαχοῦ τὰ ἴχνη του ὁμοίως,
πλὴν μόνοι νὰ τὸν εὕρωσιν ἐπέτυχον ἐκεῖνοι·
κ' ἐπὶ τῶν βραχιόνων των αὐτὸν ἐπιτηδείως
παρέλαβον, οὓς ἔπλεξαν ὥστ' ἕδρα τις νὰ γίνῃ.
Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης ὁμιλῶν «Πῶς, εἶπεν, ὁ ἀνδρεῖος
»Ἀργάντης ἕρμαιον, βορὰ κοράκων θενὰ μείνῃ;
»Μὴ, πρὸς Θεοῦ, ἀφήσωμεν αὐτὸν ἀπεῤῥιμμένον,
»ἀκήδευτον καὶ ἄταφον, καὶ ἄμοιρον ἐπαίνων.

117

»Τὸ αἷμά μου ἐξέῤῥευσε, καὶ ἔχθρα δὲν μοὶ μένει·
»συνεξεῤῥύη, κ' ἔπεσε νεκρὰ ὡς ὁ γενναῖος.
»Εἰς τὴν ἀνδρίαν του τιμὴ ἐστὶν ὀφειλομένη·
»πρὸς τοὺς γενναίως θνήσκοντας τῶν ζώντων εἶναι χρέος.»
Καὶ οὕτω προπεμπόμενος ὑπὸ πολλῶν προβαίνει,
μεθ' ἑαυτοῦ παραλαβὼν καὶ τὸν ἐχθρὸν τὸν τέως.
Ὁ δὲ Βαφρῖνος ἔμενε παρὰ τὴν Ἑρμινίαν,
διὰ πιστήν της φρούρησιν καὶ διὰ προστασίαν.

118

Ὁ ἡγεμὼν δὲ εἶπε· «Μὴ πρὸς τὰς σκηνὰς χωρῆτε,
»ἀλλὰ πρὸς τὴν μητρόπολιν τὴν βασιλίδα, φίλοι.
»Τῆς ἐκλειπούσης μου ζωῆς τὸ τέλος ἀπειλεῖται.
»Θὰ ἤμην εὐτυχέστερος ἐὰν ἐκεῖ μ' ἠπείλει·
»διότι ὁ Θεάνθρωπος ἀπέθανε καὶ κεῖται
»ἐκεῖ, καὶ ἴσως εἶν' ἐκεῖ τῶν οὐρανῶν ἡ πύλη.
»Ἐκεῖ κἂν θέλει πληρωθῇ ὁ εὐλαβὴς σκοπός μου
»τῆς προσκυνήσεως, πρὶν ἢ ἀπαλλαγῶ τοῦ κόσμου.»

119

Ἀκούσαντες, τὸν ἔφεραν ἐκεῖ, κ' ἐπὶ στρωμάτων
παχέων τὸν κατέθεσαν εἰς ὕπνου ἡσυχίαν.
Ὁ δὲ Βαφρῖνος, τὴν καλὴν νεάνιδα φυλάττων,
εἰς προσεχῆ καὶ μυστικὴν τὴν φέρει κατοικίαν.
Ὅπου δὲ ἦν ὁ Βουλλιὼν, τὰ πάντα διατάττων,
προσῆλθεν ἔπειτα, χωρὶς νὰ εὕρῃ δυσκολίαν,
ἂν καὶ δι' ὅ,τι ἔμενε νὰ πράξωσιν ἀκόμη
ἐσυζητεῖτο παρ' αὐτῷ τῶν φίλων του ἡ γνώμη.

120

Νοσοῦντος τοῦ Ῥαιμόνδου ἦν κατὰ τὸ μέσον κλίνη.
Ὁ δὲ στρατάρχης εἰς αὐτῆς ἐκάθητο τὸ πέρας·
καὶ κύκλω ἦν περὶ αὐτὸν στεφάνη ἀνθρωπίνη,
ὅσ' εἶχον ἔξοχον ἰσχὺν, καὶ φρένας πυκνοτέρας.
Πάντες σιγῶντες δ' ἤκουον ἐν ᾧ, τί εἶχε γίνη
ὁ ἐκπεμφθεὶς ἐξέθετε, κατὰ τὰς πρὶν ἡμέρας·
«Ὡς διετάχθην, Κύριε, ἀνεῦρον ἐξετάσας
»τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον καὶ τὰς δυνάμεις πάσας.

121

»Πόσοι αἱ ἀναρίθμητοι στρατοὶ αὐτῶν καὶ πόσοι
»νὰ σᾶς ἐκθέσω ἀκριβῶς οὐδεὶς μὴ περιμείνῃ.
»Τοὺς εἶδα, ὡς διήρχοντο, κοιλάδας νὰ πληρῶσι·
»ὄρη, πεδία ὑπ' αὐτῶν νὰ κρύπτωνται τὰ σμήνη·
»καὶ ὅπου ἂν σκηνώσωσι, καὶ ὅπου ἂν φανῶσι,
»ξηραίνεται πᾶσα ἡ γῆ, στειρεύει πᾶσα κρήνη·
»διότι ὕδωρ δὲν ἀρκεῖ τὴν δίψαν των νὰ σβύσῃ,
»κ' εἶν' ἡ Σκυθί' ἀνίκανος νὰ τοὺς τροφοδοτήσῃ.

122

»Ἀλλ' ὅλων τούτων τῶν πεζῶν, τῶν ἱππικῶν ταγμάτων
»ὀλίγ' εἰσὶν οἱ χρήσιμοι, ἀπόλεμοι δ' αἱ ἄλλοι.
»Ἀνίδε' εἰσὶ τάξεως, σημείων, προσταγμάτων.
»Οὐδεὶς αὐτῶν ξιφοφορεῖ, καθεὶς μακρόθεν βάλλει.
»Εἰσὶν οὐχ ἧττον καί τινες ἐκ τῶν ἐκλεκτοτάτων,
»ἡ Περσικὴ βοήθεια ἥτις αὐτοῖς ἐστάλη.
»Ἐστὶ δὲ μεταξὺ αὐτῶν πολεμικὸς ἐξόχως
»ὁ τῆς φρουρᾶς, καλούμενος «τῶν Ἀθανάτων» λόχος.

123

»Καλοῦνται δὲ Ἀθάνατοι, διότι δὲν μειοῦται
»ἡ τάξις των ἡ συμπαγὴς ποτὲ οὐδὲ καθ' ἕνα.
»Ὡς μία θέσις κενωθῇ, ἐν ἀκαρεῖ πληροῦται
»ὑπ' ἔχοντος πολεμικὰ προσόντα ἐγνωσμένα.
»Ὁ ἀρχηγός των Ἐμιρὰν οὔτε εἰς φρένα, οὔτε
»εἰς ῥώμην ἔχ' ὑπέρτερον, ἔχ' ἴσον του κἀνένα.
»Τῷ εἶπε δὲ ὁ Βασιλεὺς, διὰ παντοίων τρόπων
»νὰ προσπαθήσ' εἰς πεδινὸν νὰ σᾶς ἑλκύσῃ τόπον.

124

»Καὶ ἴσως πρὶν ὁ ἥλιος δὶς μᾶς ἀφήσῃ δύων,
»ἔσοντ' αἱ φάλαγγες αὐτῶν ἐνταῦθα ἀφιχθεῖσαι.
»Σὺ δὲ, Ῥινάλδε, πρόσεχε. Παρὰ τῶν πολεμίων
»σὺ μᾶλλον ὑποβλέπεσαι καὶ σὺ ἐπαπειλεῖσαι.
»Οἱ ἀγριώτεροι αὐτῶν, οἱ πρῶτοι τῶν ἀνδρείων,
»τὴν κεφαλήν σου θέλουσι, καὶ σὺ σκοπός των εἶσαι·
»ὅτ' ἡ Ἀρμίδα ἑαυτὴν εἰς ἀμοιβὴν προσφέρει
»εἰς ὅν τινα τὴν κεφαλὴν τὴν σὴν κοπεῖσαν φέρῃ.

125

»Προέχει μεταξὺ αὐτῶν ὁ Πέρσης ὁ γενναῖος,
»τῆς Σαρμακάντης βασιλεὺς, ὁ μέγας Ἀλταμόρος.
»Προσέτι δὲ ὁ Ἄδραστος, ἀνὴρ γιγαντιαῖος,
»εἰς οὗ τὴν ἐπικράτειαν ἡ Ἕως ἐστὶν ὅρος.
»Δὲν ἔχει σχῆμα ὅμοιον πρὸς οὐδενὸς ἱππέως·
»ἀνθ' ἵππου ἔχ' ὑφ' ἑαυτὸν ἐλέφαντα, ζῶν ὄρος.
»Ὁ Τισσαφέρνης μετ' αὐτῶν ἐστί. Πανδήμου γνώμης
»φωνὴ τῷ ἀποδίδωσι τὸν στέφανον τῆς ῥώμης.»

126

Εἶπε. Τοῦ νέου ἐρυθρὸν τὸ πρόσωπον ἐδάφη·
τὰ ὄμματά του ἔῤῥιψαν ἀκτῖνας, φλογισθέντα.
Διψᾷ εἰς αἷμα ἐχθρικὸν νὰ πνίξῃ τὰ ἐδάφη,
καὶ δὲν κατέχει τὸν δριμὺν θυμόν του δαμασθέντα.
Ἀλλ' ὁ Βαφρῖνος ὅπου ἦν ὁ ἀρχηγὸς ἐστράφη,
καὶ εἶπε· «Κύριε, μικρὰ εἰσὶ τὰ νῦν ῥηθέντα.
»Ὅσα μοὶ μένει νὰ εἰπῶ οὐδόλως εἰσὶ φροῦδα.
»Παρασκευάζοντ' ἐπὶ σὲ τὰ ὅπλα τοῦ Ἰούδα.»

127

Κ' ἐξέθηκεν, εὐχαριστῶν τὴν περιέργειάν των,
καθὼς τὸν ἀνεκάλυψε, τὸν τεχταιθέντα δόλον·
περὶ φαρμάκων, ὁπλισμοῦ, κρανῶν ψευδοσημάντων,
βραβείων, ὑποσχέσεων, καὶ κόμπων ἀσυστόλων·
καὶ ἠρώτᾶτο, κ' ἔδιδεν εἰδήσεις περὶ πάντων.
Σιγὴ ἐπῆλθε μεταξὺ τῶν παρεστώτων ὅλων.
Τότε ὁ ἀρχιστράτηγος τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐγείρας
πρὸς τὸν Ῥαιμόνδον, εἶπε· «Δὸς τὴν συμβουλὴν τῆς πείρας.»

128

Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· «Φρονῶ, ὁπόταν φέξ' ἡμέρα,
»νὰ μὴ προσβάλωμεν, ὡς ἦν προαπεφασισμένον,
»ἀλλ' ἡ πολιορκία μας νὰ γίνῃ στενοτέρα,
»ἵνα ἐξέρχηται οὐδεὶς τῶν ἔνδον κεκλεισμένων.
»Τῷ δὲ στρατῷ ἀνάπαυσις δοθήτω ἐλευθέρα,
»ἵν' ἀναλάβῃ, ἰσχυρὰν τὴν μάχην περιμένων.
»Εἰς σὲ δ' ἀνήκει νὰ σκεφθῇς τὴν μάχην ἂν θὰ κρίνῃς
»εἰς τὸν ἐχθρὸν ἐπιπεσὼν, ἢ ἂν θὰ τὸν προσμείνῃς.

129

»Σκέφθητι δὲ πρὸ πάντων, σὲ τοῦ δόλου προφυλάττων,
»περὶ τῆς ἀσφαλείας σου καὶ συντηρήσεώς σου.
»Τίς ἄλλος ἐστὶ πρόμαχος, σωτὴρ τῶν στρατευμάτων,
»τίς ἀσφαλίζων, καὶ αὐτὰ τίς διοικῶν ἐκτός σου;
»Πρὸς τοῦ κινδύνου ἐκφυγὴν τὴν ἐκ τῶν ἐμβλημάτων,
»νὰ μεταβάλῃς φρόντισον τὰ τοῦ στρατεύματός σου.
»Τοιουτοτρόπως ματαιῶν τὴν τέχνην τῆς ἀπάτης,
»ἀντιστρατεύου δι' αὐτῆς εἰς τὸ στρατήγημά της.»

130

Ὁ στρατηγὸς ἀπήντησεν· «Ὁποῖον σὲ γνωρίζω
»σ' εὑρίσκω, φρόνιμον τὸν νοῦν, καὶ τὴν καρδίαν φίλον.
»Ὃ δ' ἄφησες ἀμφίβολον, ἰδού, ἀποφασίζω·
»Ἡμεῖς θὰ ἐπιπέσωμεν κατὰ τῶν ἀλλοφύλων.
»Οἱ τῆς Ἀσίας νικηταὶ ἀνοίκειον νομίζω
»κατάκλειστοι νὰ μένωσιν ἐν μέρει θρασυδείλων.
»Εἰς τὴν ἡμέραν τὴν λαμπράν, εἰς τ' ἀνοικτὰ πεδία
»ὁ ἀσεβὴς ἂς αἰσθανθῇ τίς ἡ ἡμῶν ἀνδρία.

131

»Οὐδὲ κατ' ὄνομα αὐτοῖς ἔσται ποτὲ ἡ νίκη,
»οὐδὲ θὰ ὑπομείνωσι τὴν φοβεράν μας θέαν
»οὐδὲ τὰ ὅπλα. Ἀλλ' ἡμῖν τὸ κράτος των θ' ἀνήκῃ,
»ἐφ' οὗ τὴν δύναμιν ἡμῶν θὰ στήσωμεν ἑδραίαν.
»Ἂν εἰς ἡμᾶς παραδοθεὶς ταχέως δὲν ὑπείκῃ
»ὁ πύργος, ἔξομεν αὐτοῦ τὴν ἅλωσιν βεβαίαν.»
Ἐνταῦθα ὁ μεγάθυμος σιγήσας ἀπεσύρθη,
ὁπότε ὁ ἑσπερινός, καλῶν εἰς ὕπνον, ἤρθη.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ

1

Ἤδ' εἰς τὰ ἔργα τοὺς θνητοὺς ὁ ἥλιος ἐκάλει,
καὶ τῆς ἡμέρας ἔφθανεν ἡ ὥρα ἡ δεκάτη,
ὅτ' ἐκ τοῦ πύργου μέλαν τι ἐφάνη ὡς μεγάλη
νεφέλη, ἐπὶ ζοφερᾶς νυκτὸς σκοτεινοτάτη,
ἥτις εἰς ἔκτασιν μακρὰν τὸν κόσμον περιβάλλει.
Ἦτον ὁ φίλος των στρατὸς, ὅστις ἐταχυδάτει,
κ' ἐπλήρου πάντα ὑπ' αὐτὸν, καὶ λόφους καὶ πεδία,
καὶ κρύπτουσα τὸν οὐρανὸν ἠγείρετο κονία.

2

Τότε κραυγὴ ἀνέθορε τῶν πολιορκουμένων
ἐκ τῆς ὑψίστης κορυφῆς, καὶ πλήττει τὰς νεφέλας.
Ἀπὸ τῶν θρακικῶν ἀκτῶν γεράνων πετωμένων
κατὰ χειμῶνα βλέπομεν ὁμοίως τὰς ἀγέλας,
πρὸς τόπον ν' ἀποστρέφωνται θερμότερον καὶ ξένον,
μετὰ κρωγμῶν, καὶ τὰς ψυχρὰς νὰ φεύγωσι θυέλλας.
Ὡς ζέσεως δ' ἐπλήσθησαν, κ' ἐλπίδων ὡς ηὐπόρουν,
αἱ χεῖρές των ἐτόξευον, αἱ γλῶσσαι ἐλοιδόρουν.

3

Ὑπὸ τῶν Φράγκων εὐχερῶς τίς ἦτον ἐνοήθη
ὁ λόγος ὁ τῶν ἀπειλῶν καὶ τῆς ἐξάψεώς των.
Ὀπίσω των ἀπέβλεψαν, καὶ εἶδον πόσα πλήθη
ἐβάδιζον, καὶ ὅτι ἦν ὁ ἐχθρικὸς στρατός των.
Γενναία φλὸξ ἀνέλαμψεν εἰς τ' ἄγριά των στήθη,
ὁ ζῆλος τοὺς διέκαυσεν ὁ φιλοπόλεμός των.
Ἡ νεολαί' ἀκάθεκτος, φρυάττουσα συῤῥέει·
«Τὸ σύνθημα δὸς, ἀρχηγέ!» κραυγάζουσιν οἱ νέοι.

4

Ἀλλ' ὁ ἐχέφρων ἀρχηγὸς ἀντέστη, καταστέλλων
τὴν φιλοπόλεμον αὐτῶν ἀνυπομονησίαν,
πρὸ τῆς αὐγῆς, πρὸς τὸν ἐχθρὸν τὸν φθάσαντα μὴ θέλων
νὰ ἔλθωσ' εἰς ἀπόπειραν καὶ εἰς ἀψιμαχίαν.
«Μέγας ἐστὶν ὁ κόπος σας ὁ παρελθὼν καὶ μέλλων.
»Ἔχετε, εἶπ', ἐν μεταξὺ ἡμέρας ἡσυχίαν.»
Ἴσως δὲ εἶχε δι' αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐχθροῖς θελήσει
τὴν ἄφρονα ἐν ἑαυτοῖς πεποίθησιν ν' αὐξήσῃ.

5

Καθεὶς παρεσκευάζετο, προσμένων ἡ πρωΐα
νὰ ἐπανέλθῃ φέρουσα τὴν ὥραν τῶν κινδύνων.
Ποτὲ αὐγὴ δὲν ἔφεξε καθὼς αὐτὴ γλυκεῖα,
οὐδ' ὁ ἀὴρ ποτ' αἴθριος ὑπῆρξεν ὡς ἐκεῖνον.
Φαιδρὰ ἐθάῤῥεις ἡ ἠὼς πῶς ἦτον, κ' ἐμειδία
ὡς ἂν περιηυγάζετο ὑφ' ὅλων τῶν ἀκτίνων.
Τὸ φῶς αὐξάνει, ὡς, χωρὶς νὰ τὸν καλύπτῃ σκέπη,
ἂν τὸν ἀγῶνα ἤθελεν ὁ οὐρανὸς νὰ βλέπῃ.

6

Ὡς δὲ τῆς πρώτης χαραγῆς τὰ ῥόδα διακρίνει
ὁ Γοδεφρεΐδος, τὸν στρατὸν ἐξήγαγεν ἐν τάξει.
Πλὴν τὸν Ῥαιμόνδον, ὅπως ἦν, παραταχθέντ' ἀφήνει
τὸν πύργον, καὶ τὸν ἔγκλειστον Σουλτάνον, νὰ φυλάξῃ.
Καὶ τοὺς πιστοὺς προστίθησι τοὺς πρὸς τῇ Παλαιστίνῃ,
οὓς ζυγοῦ ἦλθεν ὁ στρατὸς τῶν Φράγκων ν' ἀπαλλάξῃ.
Ἦσαν μὲν οὗτοι πάμπολλοι· οὐχὶ πλὴν τούτους μόνον,
ἀλλ' ἔτι καὶ ἀπόσπασμα ἐπέστησε Γασκόνων.

7

Προέβαινε δ' ὁ ἡγεμών, κ' ἐφαίνετο βεβαίαν
τῆς νίκης τὴν ἐγγύησιν εἰς τὴν μορφήν του φέρων.
Νέᾳ ἐξ ὕψους χάριτι, σεβάσμιος τὴν θέαν
ἐφάνη, καὶ ἀνάστημα γιγαντιαῖον αἴρων.
Δόξης ἀκτὶς τὴν ὄψιν του κατέλαμψεν ὡραίαν,
καὶ εἰς ἀκμὴν νεότητος ἀνέθαλεν ὁ γέρων.
Τὰ μέλη του ἐδείκνυον, τὸ βλέμμα του ἐπίσης
ὡς ἂν θνητοῦ ἀνώτερον τὸν ἔπλασεν ἡ φύσις.

8

Δὲν ἐπροχώρησε μακράν, πρὶν τὰς δυνάμεις πάσας
τῶν Αἰγυπτίων νὰ ἰδῇ τῶν περιμενομένων.
Τότε εἰς ὄρος τὸν στρατὸν ἀναβιβάζει, φθάσας,
ὀπίσω κ' εὐωνύμως των εἰς ὕψος ἀναβαῖνον·
καὶ τὸ τῆς μάχης μέτωπον εὐρὺ ἀναπετάσας,
στενὰς ἀφῆκε τὰς πλευρὰς τῶν παρατασσομένων.
Θέτ' εἰς τὸ κέντρον τοὺς πεζούς· τὰς δ' ἄκρας ταχυτέρας
πτεροῖ, θεὶς ἑκατέρωθεν τὴν ἵππον εἰς τὸ κέρας.

9

Τὸν ἕνα καὶ τὸν ἕτερον Ῥοβέρτον διορίζει
εἰς φρούρησιν τῆς δεξιᾶς, κ' εἰς τὸν κρημνὸν τοὺς τάττει
ὅστις τῆς παρατάξεως τὴν πτέρυγα ὁρίζει.
Τῷ ἀδελφῷ του ἔδωκε τὸ κέντρον νὰ φυλάττῃ.
Αὐτὸς δὲ τὴν εὐώνυμον πλευρὰν ἐξασφαλίζει,
ὅπου ἡ θέσις πεδινὴ καὶ κινδυνωδεστάτη,
καὶ ὅπου εἶχεν ὁ ἐχθρὸς προβαίνων νὰ ἐλπίσῃ
τὸν χριστιανικὸν στρατὸν νὰ ὑπερκερατίσῃ.

10

Ἐκεῖ τοὺς Λοθριγγίους του καλεῖ, καὶ τῶν γενναίων
τὸ ἄνθος, καὶ τῶν ὁπλιτῶν τοὺς ἐκλεκτοὺς προσέτι·
τοὺς ἵππους τάττει τοὺς φρακτοὺς, κ' ἐν μέσῳ τῶν ἱππέων
οὓς πεζομάχους ἱκανοὺς εὑρίσκει παρενθέτει.
Κ' ἐθελοντὰς συνήγαγε τῶν μᾶλλον ῥωμαλέων,
κ' ἐνταῦθα τοὺς παρέταττε καὶ τοὺς ἐτοποθέτει.
Εἰς τάξιν πρὸς τὰ δεξιὰ τοὺς ἔστησε πλαγίαν,
κ' εἰς τὸν Ῥινάλδον ἔδωκεν αὐτῶν τὴν ὁδηγίαν.

11

Συγχρόνως δ' εἶπεν· «Ἐπὶ σοὶ, ἱππότα, μόνῳ κεῖται
»ἡ νίκη, τὸ κεφάλαιον τῶν ἔργων τῶν μεγάλων.
»Χρόνον τινὰ κρυπτόμενοι ἂς μείνωσ' οἱ ὁπλῖται
»τῆς ἡμετέρας φάλαγγος ὀπίσω, καὶ τῶν ἄλλων.
»Ὅταν δ' ἐπέλθῃ ὁ ἐχθρὸς, πλαγίως σεῖς ῥιφθῆτε,
»καὶ τοὺς σκοπούς του τάραξον, αἴφνης αὐτὸν προσβάλλων.
»Οἱ δὲ σκοποί του, ἂν νοῶ αὐτοὺς, θὰ εἶναι πρῶτον
»νὰ ἐπιπέσῃ δεξιῶς, καὶ εἶτα κατὰ νῶτον.»

12

Εἶτα δ' εἰς ἵππον κάθηται ἐν καλπασμῷ χωροῦντα
ἀπὸ ἱππέων εἰς πεζοὺς, ἐκ τάξεων εἰς τάξεις.
Ἀκάλυπτα τὰ ὄμματα αὐτοῦ καὶ κεραυνοῦντα,
διὰ φλογῶν συνώδευον ἃς ἔδιδε προστάξεις.
Ὤτρυνε τὸν διστάζοντα, ἐξῆπτε τὸν θαῤῥοῦντα,
τῷ γαύρῳ ἀνεμίμνησκεν ἃς ἐκαυχᾶτο πράξεις,
τῷ ἰσχυρῷ ἃς ἔπραξε· καὶ εἴς τινας, μεγάλους
νὰ δώσ' ὑπέσχετο μισθοὺς, πολλὰς τιμὰς εἰς ἄλλους.

13

Τέλος, κρατῶν τὸν ἵππον του ἐμπρὸς τῶν λεγεώνων
τῶν πρώτων εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τῶν εὐγενεστέρων,
ὡμίλησ' ἐκ περιωπῆς, καὶ τὴν φωνὴν ὑψώνων,
καὶ ὁ στρατός του ἤκουεν ἐνθουσιῶν καὶ χαίρων.
Ὡς χείμαῤῥος ἐξ ὑψηλῶν Ἀλπογενῶν χιόνων
ῥαγδαῖος καταλείβεται, ὕδατα λαῦρα φέρων,
ὁμοίως ἐξεῤῥεύγοντο ἀπὸ τοῦ στόματός του
οἱ λόγοι του δι' ἠχηρᾶς φωνῆς, φωνῆς εὐρώστου·

14

«Ὦ κεχρισμένοι μάστιγες ὑμεῖς τῶν ἀντιχρίστων,
»ὦ ἀκατάβλητε στρατὲ, δαμάτωρ τῆς Ἀσίας,
»ἰδοὺ ὑμῖν ἡ πλήρωσις τῶν πόθων τῶν μεγίστων,
»ἡ κρίσις τῆς ἐνδόξου σας, θεοσεβοῦς στρατείας.
»Τὸ πλῆθος ἅπαν τῶν λαῶν ἐνταῦθα τῶν ἐχθίστων
»ὁ οὐρανὸς συνήγαγεν οὐχὶ χωρὶς αἰτίας.
»Πάντες ὁμοῦ ἐπέτρεψεν εἰς ἓν νὰ συναχθῶσι,
»ἵνα εἷς πόλεμος πολλοὺς πολέμους τελειώσῃ·

15

»καὶ νίκας ἄρωμεν πολλὰς ἡμεῖς ἐν μιᾷ νίκῃ,
»χωρὶς προσθέτων δι' αὐτὰς ἢ πόνων ἢ κινδύνων.
»Εἰς φόβον πέπεισμ' ἐξ ὑμῶν ὅτι οὐδεὶς ὑπείκει
»βλέπων τὸ πολυάριθμον στρατόπεδον ἐκείνων.
»Ἑνότης λείπει ἀπ' αὐτῶν, διχόνοια τοὺς τήκει,
»καὶ πνεῦμα ἀνυπότακτον, πρὸς ἀναρχίαν τεῖνον.
»Ὅπως μᾶς πολεμήσωσιν εἰς ταῦτα τὰ πεδία,
»θὰ λείψῃ τόπος εἰς πολλοὺς, κ' εἰς τοὺς λοιποὺς καρδία.

16

»Οἱ ἀντιστρατευόμενοι, ὄχλος γυμνῶν ἀνθρώπων,
»καὶ ῥώμης εἰσὶν ἄμοιροι, καὶ ἄνευ ἐμπειρίας,
»ἀπὸ τῆς ὀκνηρίας των, τῶν δουλικῶν των τρόπων
»μὴ ἀποσπώμενοι, εἰμὴ διὰ μαστίγων βίας.
»Ἰδέτ' αἱ σπάθαι εἰς αὐτὸν πῶς τρέμουσι τὸν τόπον,
»πῶς αἱ σημαῖαι τρέμουσι τὸν τρόμον τῆς δειλίας.
»Ἀκούσατε τ' ἀμφίβολα, δειλὰ σαλπίσματά των.
»Βεβαίων προμαντεύματα εἰσὶν αὐτὰ θανάτων.

17

»Οὗτος ἐκεῖ ὁ ἀρχηγὸς, χρυσοπορφυροφόρος,
»εἶναι τῶν λόχων κορυστὴς, ἀγριωπὸς τὴν θέαν.
»Ἴσως πρὸς Μαύρους, Ἄραβας, ὑπῆρξε νικηφόρος,
»πλὴν καθ' ἡμῶν τὴν προσβολὴν ἐπιχειρεῖ ματαίαν.
»Καὶ ἂν σοφὸς ὑποτεθῇ, θὰ δυνηθῇ εὐπόρως
»πρὸς πνεῦμα ν' ἀντιστῇ κακὸν, πνεῦμα τὸ πᾶν συγχέαν;
»Ὀλίγοι τὸν γνωρίζουσιν, ὀλίγων ἔχει μνήμην,
»καὶ εἰς ὀλίγους θὰ εἰπῇ· «Σὺ ἦσο, ἐγὼ ἤμην.»

18

»Ἐγὼ δ' ἀνδρείους ὁδηγῶ, τὸν ἐκλεκτὸν στρατόν μου·
»κοινὰς τὰς μάχας εἴχομεν καὶ τῶν δαφνῶν τὸ θέρος.
»Μετόχους σᾶς συνέλεξα τῶν ἱερῶν σκοπῶν μου.
»Τίνος τὸ γένος ἀγνοῶ, τῆς γενετῆς τὸ μέρος;
»καὶ ποῖον εἶναι ξίφος σας ἢ βέλος ἄγνωστόν μου,
»ἂν καὶ ἀκόμη πέτεται ἐν μέσῳ τοῦ ἀέρος;
»Τίς ἐκ Γαλλίας ἔρχεται καὶ τίς ἐξ Ἰρλανδίας
»ἠξεύρω, τίς ὁ πέμπων τον, τίνος ἐστὶν ἀνδρίας.

19

»Δὲν ζητῶ νέα παρ' ὑμῶν, δὲν θέλω ἀσυνήθη.
»Οἵους ἐγνώρισα ὑμᾶς ἔστε καὶ πάλιν, φίλοι.
»Μή τις νυστάζῃ ῥαθυμῶν, καὶ παραδῷ τῇ λήθῃ
»ὅ,τ' εἰς ἐμὲ, εἰς ἑαυτὸν, εἰς τὸν Χριστὸν ὀφείλει.
»Πατῆτε εἰς τὰ μέλη των, εἰς τὰ σχισθέντα στήθη,
»καὶ οἱ σωροί των ἔστωσαν τοῦ κράτους μας οἱ στύλοι.
»Ἀρκεῖ ὅσον τὸν ζῆλόν σας ἀνέβαλα λαλήσας.
»Τὸ βλέπω. Ἐνικήσατε. Τὸ λέγει ἡ μορφή σας.»

20

Ὡς ταῦτα εἶπε, φῶς γλυκὺ καὶ ἱλαρὸν ἐφάνη
εἰς τὴν μορφήν του καταβὰν καὶ σχίσαν τοὺς αἰθέρας,
καθὼς ἐν ὥρᾳ θερινῇ ἡ νυκτικὴ στεφάνη
συχνὰς σκεδάζει ἀστραπὰς καὶ πίπτοντας ἀστέρας.
Αὔτ' ἡ ἀκτὴ πλὴν φαίνεται ἐπὶ τὴν γῆν πῶς φθάνει
τοῦ κέντρου τῆς ἡλιακῆς ἀποκοπεῖσα σφαίρας.
Τὴν κεφαλὴν τῷ ἔστεψε· δι' ὃ ἀντ' ἀγγελίας
ἐξέλαβόν τινες αὐτὴν μελλούσης βασιλείας.

21

Ἴσως (ἂν δέδοταί ποτε εἰς γλώσσας ἀνθρωπίνας
νὰ ἐμβαθύνωσ' εἰς βουλὰς κρυπτὰς τοῦ Ὑπερτάτου)
προστάτης ἦτον ἄγγελος ὁ καταβὰς κ' ἐκτείνας
πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ τ' ἀθάνατα πτερά του.
Πρὶν δ' ἀποστῇ ὁ Βουλλιὼν, τὰς τάξεις διευθύνας,
κ' ἦν μεταξὺ δημηγορῶν εἰς τὰ στρατεύματά του,
καὶ τῆς Αἰγύπτου ὁ στρατὸς ἐντὸς τοῦ χρόνου τούτου
κοσμούμενος ἐτάττετο ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ του.

22

Τὰς φάλαγγας ἐξέφερε καὶ οὗτος, παρατάττων,
ὁποῖος εἶδεν ὁ στρατὸς ὅτ' ἦν ὁ ἐναντίος.
Ὁμοίως τὰς ἀνέπτυξε μετὰ διπλῶν κεράτων,
θέτων ἐν μέσῳ τοὺς πεζοὺς, τοὺς δὲ ἱππεῖς πλαγίως,
τὴν πτέρυγα τὴν δεξιὰν δι' ἑαυτὸν φυλάττων.
Ὁ δ' Ἀλταμόρος τῆς λαιᾶς προὐτάχθη ὁ ἀνδρεῖος.
Τῶν μὲν πεζῶν προΐστατο ταχθεὶς ὁ Μουλεάσσης,
εἰς δὲ τὸ κέντρον τῆς γραμμῆς ἦν ἡ Ἀρμίδα πάσης.

23

Παρίστατο τῷ Βασιλεῖ ὁ ἄρχων τῆς Ἰνδίας,
ὁ Τισσαφέρνης, κ' ἡ φρουρὰ ὁμοῦ τῶν Βασιλέων.
Ὁ δ' Ἀλταμόρος ἔμενεν εἰς τὰς εὐρυχωρίας
ὅπου πρὸς τὰς κινήσεις ἦν πεδίον ἀναγκαῖον·
κ' οἱ Βασιλεῖς τῆς Ἀφρικῆς παρῆσαν καὶ Περσίας,
κ' οἱ δύω, οὓς τὸ ἔδαφος ἐξέπεμψε τὸ καῖον.
Ἐνταῦθα τὸ εὐώνυμον ἐλεύθερον κινεῖται,
κ' ἐτάττοντο οἱ βαλισταὶ, τοξόται, σφενδονῆται.

24

Οὕτω κοσμεῖ ὁ Ἐμιρὰν αὐτοὺς, καὶ διατρέχει
μέσον καὶ ἄκρα, τάγματα τὰ ἔσχατα καὶ πρῶτα.
Νῦν ὁμιλεῖ δι' ἑαυτοῦ, νῦν ἑρμηνεῖς του ἔχει.
Ἐπῄνει καὶ ἐπέπληττεν, ὑπέσχετο κ' ἠρώτα.
Καί τινα βλέπων, ἔλεγε· «Τίς φόβος σὲ συνέχει;
»Τί ἡ κατήφεια δηλοῖ αὐτή σου, στρατιῶτα;
»Ἐστὲ πρὸς ἕνα ἑκατόν. Θ' ἀρκέσῃ ἡ σκιά σας
»καὶ ἡ κραυγὴ, τὰς τάξεις των νὰ διαλύσῃ πάσας.»

25

Εἰς ἄλλον λέγει· «Εὖγέ σου. Σὲ βλέπω τόλμης πλήρη.
»Τὰ λάφυρ' ἃ μᾶς ἀφαιρεῖ ὁ ξένος σὺ θὰ σώσῃς.»
Καὶ εἴς τινας ἐν ζωηρᾷ εἰκόνι διεγείρει
τὴν μνήμην τῆς πατρίδος των ἱκετικῶς βοώσης·
καὶ πρὸς τὴν οἰκογένειαν κινεῖ στοργὴν θυμήρη,
τὰς πρὸς τὰς συμφορὰς αὐτῆς ἐξάπτων ἐντυπώσεις.
«Ἡ πατρὶς, λέγει, σᾶς καλεῖ μετὰ φωνῆς πενθίμου·
»διότι τῆς πατρίδος σας οἱ λόγ' εἰσὶν αὐτοί μου·

26

»«Σὺ φρούρησον τοὺς νόμους μου, κ' εἰς αἷμα πνιγομένους
»»μὴ τοὺς ναούς μου πάριδε, μὴ πίπτοντα τὸν θρόνον.
»»Ἀσφάλισον κατ' ἀσεβῶν καὶ σῶσον τὰς παρθένους·
»»τοὺς τάφους σῶσον τοὺς σεπτοὺς, τὴν κόνιν τῶν προγόνων.
»»Σοὶ, κλαίοντες τὸ παρελθὸν οἱ γέροντες τοῦ γένους,
»»τὴν πολιὰν δεικνύουσι καὶ τὸν δριμὺν των πόνον.
»»Εἰς σὲ δεικνύ' ἡ σύζυγος τὸ τραῦμα τῶν μαστῶν της,
»»τὸ λίκνον της, τὰ βρέφη της, τὸ λέχος τὸ κενόν της.»»

27

Καὶ εἰς πολλοὺς προσέθετε· «Προμάχους ἡ Ἀσία
»ὑμᾶς κατέστησεν. Ὑμεῖς ἐστὲ αὐτῆς προστάται
»πρὸς ταῦτα τὰ εὐάριθμα ἀλλ' ἄγρια θηρία,
»καὶ δι' ὑμῶν ἐκδίκησις δικαία προσδοκᾶται.»
Καὶ οὕτω τεχνάζόμενος καὶ ὁμιλῶν παντοῖα
ἐγερσικάρδια, ἐντὸς τῶν τάξεων πλανᾶται.
Τέλος σιγῶσ' οἱ ἀρχηγοί, καὶ τῶν στρατῶν τὰ σμήνη
ἐλάχιστον διάστημα τοὐντεῦθεν διακρίνει.

28

Καὶ μέγα ἦν καὶ θαυμαστὸν ὅτ' ἔφθασαν πλησίον
εἰς ἄλληλα τὰ μέτωπα τῶν δύω στρατευμάτων,
ὅτ' ἐκινεῖτο ἕκαστον, κ' ἦν πρόθεσιν δεικνύσιν
ἢ προσβολῆς ἢ συμπλοκῆς διὰ τῶν κινημάτων.
Ὁ ἄνεμος ἐπιπετῶν καὶ τὰς σημαίας λύων,
ἐπὶ τὰ κράνη ἔπνεε, κ' ἐκίνει τὰ πτερά των.
Χρώματα, στίλβη ὁπλισμῶν χρυσῶν καὶ χαλυβδίνων,
κοσμήματ', ἀναπέμπουσι τὰ φῶτα τῶν ἀκτίνων.

29

Οἱ δύω ἵστανται στρατοὶ ὡς δύω πυκνὰ δάση·
τοιαύτη εἶναι τῶν λογχῶν συνώθησις μεγάλη.
Ἐκεῖνος ξίφος, ἕτερος ἀκόντιον τινάσσει·
τὰ τόξα ἑτοιμάζουσι καὶ τὰς σφενδόνας ἄλλοι·
πᾶς ἵππος προαισθάνεται τὴν μάχην καὶ φριμάσσει,
καὶ ὁ τοῦ ἐπιβάτου του θυμὸς ἐν αὐτῷ πάλλει·
ὀρθοῦται ἐν χρεμετισμοῖς, τὴν γῆν κτυπᾷ καὶ ξέει,
ὀγκοῖ τοὺς ῥώθωνας φυσῶν, καπνὸν καὶ φλόγας πνέει.

30

Ἐνέπρεπον δὲ οἱ στρατοὶ ἐν κάλλει τῷ φρικτῷ των,
κ' ἐπήγαζ' ἐκ τῆς φρίκης των αὐτῆς ἡ καλλονή των.
Ἦσαν δὲ τρόμος ἐνταυτῷ καὶ χαρμονὴ τῶν ὤτων
αἱ σάλπιγγες αἱ ἠχηραὶ κ' ἡ φοβερὰ φωνή των.
Ἀλλ' ἦν τῶν Φράγκων ὁ στρατὸς τὴν θέαν καὶ τὸν κρότον
ἀνώτερος, ἂν κ' ἔλαττον τὸ πλῆθος αὐτοῦ ἦτον.
Αὐτοῦ λαμπρότερον ἠχεῖ ἡ σάλπιγξ καὶ τὸ κέρας,
καὶ ῥίπτουσι τὰ ὅπλα των ἀκτῖνας λαμπροτέρας.

31

Σαλπίζουσι τὴν πρόκλησιν πρῶτ' οἱ τῶν Φράγκων τόνοι.
Παραδοχὴν αἱ σάλπιγγες τῶν ἄλλων ἀντηχοῦσι.
Δὴ τότε οἱ Χριστιανοὶ κλίνουσ' εἰς γῆν τὸ γόνυ,
καὶ εὐλαβῶς εὐξάμενοι τὸ ἔδαφος φιλοῦσι.
Ἐξέλιπεν ἡ μεταξὺ τῶν δύω στρατῶν ζώνη,
καὶ συνεμίγησαν εἰς ἓν ἐν ἰσχυρᾷ συγκρούσει.
Ἄρχεται ἤδη κρατερὰ κατὰ τὸ πέρας μάχη,
καὶ εἰς τὸ κέρας ἔρχονται εἰς χεῖρας πεζομάχοι.

32

Τίνα δὲ πρῶτον τοῦ Χριστοῦ ἱππότην θὰ ὑμνήσω;
Νὰ κατορθώσῃ μέγα τὶ τίς πρῶτος ἐδυνήθη,
ἔργον ἀνδρίας καὶ τιμῆς; Σύ, ὦ Γυλδίππη, ἦσο,
ὑφ' ἧς ὁ μέγας Ὑρκανὸς ἐξ Ὅρμου προσεβλήθη,
καὶ (δόξαν, δόντος τ' οὐρανοῦ, τοσαύτην σὺ ἐκτήσω),
ἡ χεὶρ ἡ γυναικεία σου τῷ ἔσχισε τὰ στήθη.
Καὶ ἔπεσεν ὁ πληγωθείς, καὶ ἤκουσ' ἐν τῇ πτώσει
νὰ ἐπιχαίρωσ' οἱ ἐχθροὶ καὶ νὰ ἐπικροτῶσι.

33

Σφίγκει τὴν σπάθην της ἐντὸς τῆς ἀνδρικῆς παλάμης,
τὴν λόγχην ὡς ἀπέβαλε, θραυσθεῖσαν αἰφνιδίως.
Ἐλαύνει πρὸς τὰς Περσικὰς τὸν ἵππον της δυνάμεις,
καὶ ῥίπτεται φονεύουσα ἐν μέσῳ τῆς πληθύος.
Καὶ σὺ ὑπὸ τὸ ξίφος της, ὦ Ζώπυρε, ἐδάμης,
διχοτμηθεὶς, ὅπου ἐστὶν ἡ θέσις τῆς ὀσφύος.
Τοῦ δὲ Ἀλάρκου τοῦ σκληροῦ ὡς τὸν λαιμὸν ἐγγίζει,
τῆς ἐδωδῆς καὶ τῆς φωνῆς τὸν αὔλακα χωρίζει.

34

Τὸν Ἀρταξέρξην βάλλουσα, κτυπῶσα τὸν Ἀργαῖον,
τὸν ἕνα ῥίπτει κατὰ γῆς, τὸν ἕτερον δὲ κτείνει.
Τοῦ Ἰσμαὴλ δ' ἀπέτεμε τὸ μέρος τὸ συνδέον
τὴν χεῖρα καὶ τὸν πῆχυν του. Ἐκεῖνος δὲ ἀφήνει
ἐκ τῶν χειρῶν νὰ πέσωσιν οἱ χαλινοὶ, ἐκπνέων.
Εἰς τὴν τοῦ ἵππου ἀκοὴν σίζ' ἡ πληγὴ ἐκείνη.
Ὁ ἵππος δὲ, ὡς ἄφετα ᾐσθάνθη τὰ ἡνία,
τάξεις συγχέων καὶ πατῶν, ἐῤῥίφθ' εἰς τὰ πεδία.

35

Αὐτῶν, καὶ ἄλλου ἀριθμοῦ ἐχθρῶν οὐχὶ ὀλίγου
ῥίπτ' εἰς τὴν κόνιν τοὺς νεκροὺς, οὓς σιωπᾷ ἡ λήθη.
Τῶν δὲ Περσῶν, οὓς ἔφεσις λαφύρων ἐμαστίγου,
αἷμα διψῶντα κατ' αὐτῆς ἐῤῥίφθησαν τὰ πλήθη.
Ἀλλ' ὁ πιστός της σύζυγος τὴν θέσιν τῆς συζύγου
ἰδὼν, ὁρμᾷ ὑπὲρ αὐτῆς, διότι ἐφοβήθη.
Τὸ ζεῦγος οὕτω συνελθὸν, εἰς τὴν συνάντησίν του
ἀναδιπλοῖ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀντίστασίν του.

36

Καὶ τότε ἡ μεγάθυμος δυὰς μετεχειρίσθη
ἀνήκουστον πρὶν καὶ μετὰ τὸν τρόπον τῆς ἀμύνης.
Τὸν ἄλλον σώζων, ἑαυτοῦ καθεὶς των ἐπελήσθη.
Μάχετ' ἐκείν' ὑπὲρ αὐτοῦ, αὐτὸς ὑπὲρ ἐκείνης.
Ἐκτύπα ἡ ἀτρόμητος, οὐδ' ἑαυτῆς ἐφείσθη
τὸν φίλον τῆς καρδίας της ὅτ' ἔϐλεπ' ἐν κινδύνοις.
Ὁ δ' ὑπὸ τὴν ἀσπίδα του ζητῶν νὰ τὴν φυλάξῃ,
εἶν' ἕτοιμος τὴν κεφαλὴν γυμνὴν νὰ τῇ προτάξῃ.

37

Ἦν ἕκαστος ὡς ἑαυτοῦ ἰδίαν ἐκλαμϐάνων
τὴν τοῦ ἑτέρου ἄμυναν καὶ τὴν ἐκδίκησίν του.
Ἐκεῖνος τὸν ἀγέρωχον φονεύει Ἀρταϐάνον,
τὴν νῆσον ἔχοντα Βοϊκὰν εἰς τὴν ὑποταγήν του·
διὰ στροφῆς τοῦ ξίφους του καὶ τὸν Ἀλϐάντην φθάνων,
ὅστις πληγὴν κατέφερεν εἰς τὴν ἀγαπητήν του.
Κ' ἐκείνη τὸν Ἀρίμωνα ἐν μέσῳ τῶν ὀφρύων
κτυπᾷ, ὅστις τὸν φίλον της ἠπείλει τὸν ἀνδρεῖον.

38

Οὕτω τοὺς Πέρσας ἔσφαζον. Ἀλλὰ τῆς Σαμαρκάντης
ὁ βασιλεὺς ἐπέφερε τοῖς Φράγκοις ἴσον φόνον.
Ἦν βέϐαιος θανάσιμον πληγὴν νὰ λάϐῃ ἄν τις
ἀπήντα ἢ τὸ ξίφος του ἢ καὶ τὸν ἵππον μόνον.
Εὐδαίμων ἂν ἡ μάχαιρα εἰς τὴν καταφοράν της,
ὑπὸ τὸν ἵππον πρὶν ῥιφθῇ, ἀπήλλαξε τῶν πόνων.
Τὰ μέλη τῶν τραυματιῶν ὁ ἵππος του τῶν ζώντων
σπαράττει διὰ τῆς ὁπλῆς καὶ διὰ τῶν ὀδόντων.

39

Ὁ Ἀλταμόρος, μεταξὺ πολλῶν ἑτέρων, σφάζει
τὸν Βρυνελλόνην, μαχητὴν τῶν μάλιστα εὐσώμων.
Τὸ κράνος του, καὶ μετ' αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν διχάζει,
ὥστ' αὕτη εἰς ἑκάτερον κατέπεσε τὸν ὦμον.
Τρυπᾷ δὲ τὸν Ἀρδόνιον, ἐκεῖ ὅπου ἑδράζει
ὁ γέλως. Ὦ θεάματος καινοῦ, κινοῦντος τρόμον!
Ἐν ᾧ θρηνῶδες ἐπ' αὐτὸν ἐπήρχετο τὸ τέλος,
ἀκούσιος διέστρεφε τὸ πρόσωπόν του γέλως.

40

Ταῦτα δὲν ἦσαν, πολλοῦ δεῖ, τὰ μόνα θύματά του.
Ὑπῆρξεν ἀναρίθμητος πληθὺς τῶν φονευθέντων.
Ἐν ἄλλοις ὑπὸ δρέπανον κατέπεσαν θανάτου
ὁ Ῥοσαμόνδος, ὁ Γασκὼν, ὁ Γίδος καὶ ὁ Γέντων.
Πλὴν τίς τὸ πόσους, νὰ εἰπῇ, φονεύ' ἡ μάχαιρά του
καὶ αἱ χηλαὶ τοῦ ἵππου του; τίς τ' ὄνομα καθέν των;
Τίς ν' ἀριθμήσῃ δύναται τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων,
καὶ τίς τὰ εἴδη τῶν πληγῶν, τὸν τοῦ θανάτου τρόπον;

41

Οὐδεὶς τὸν ἄγριον τολμᾷ ἐκεῖνον ν' ἀτενίσῃ,
καὶ ἔτι ὀλιγώτερον τολμᾷ νὰ τὸν προσβάλῃ.
Μὸν' ἡ Γυλδίππη ἐπ' αὐτὸν τὸ βλέμμα της νὰ στήσῃ
οὐδένα ἔχει δισταγμόν· δὲν τὴν τρομάζ' ἡ πάλη.
Εἰς τὸν Θερμόδοντ' Ἀμαζὼν δὲν ἦτον αὐτῇ ἴση
εἴτε ἀσπίδα νὰ κινῇ ἢ πέλεκυν νὰ πάλλῃ·
οὐδ' ἦτον τόσον τολμηρὰ ὁπόσον ἦν ἐκείνη
ὅτ' ἐπ' ἐλπίδι ὥρμησε τὸν Πέρσην νὰ ἀποκτείνῃ.

42

Τὸν ἔβαλλ' ἐπὶ κεφαλὴν, ἐκεῖ ὅπου τὸ κράνος
βαρβάρῳ διαδήματι χρυσῷ περιστιλπνοῦται.
Θραύει αὐτό. Τὴν κεφαλὴν νὰ κάμψῃ ὁ Σουλτάνος
βιάζεται. Ὁ τράχηλος ὁ γαῦρός του κυρτοῦται.
Ἠσθάνθη χεῖρα εὔρωστον ὁ πρὶν ὑπερηφάνως
περιφρονῶν αὐτήν. Ὀργῆς κ' αἴσχους ὁμοῦ πληροῦται.
Ἐπῆλθε πλὴν ἐν ἀκαρεῖ καὶ ἡ ἐκδίκησίς του
ὁμοῦ μετὰ τοῦ αἴσχους του καὶ μετὰ τῆς ὀργῆς του.

43

Τὴν βάλλει κατὰ μέτωπον μετὰ τοσαύτης βίας,
ὥστ' αἴσθησιν ἀπέβαλε καὶ ῥώμην ὡς ἐτρώθη.
Τοῦ ἵππου θ' ἀπεσείετο, ἐὰν εἰς τῆς συμβίας
τὴν ἀρωγὴν δὲν ἔσπευδεν ὁ σύζυγος· κ' ἐσώθη.
Εἴτε ἐκ τύχης δὲ αὐτῶν, ἢ μεγαλοψυχίας
ἐκείνου, ἡ φρικτὴ πληγὴ δὲν μετεδευτερώθη.
Οὕτως ὁπόταν ἔπεσε τὸ θῦμά του ἐκπνέον,
τὸ βλέπει, κ' ὑπερήφανος παρέρχεται ὁ λέων.

44

Ἀλλ' ὁ Ὀρμόνδος ἐνταυτῷ, ὁ ἄνομος ἐργάτης
τῆς πράξεως τῆς ἀπηνοῦς, μετὰ τῶν ὁμοσάντων,
εἰς τοῦ Χριστοῦ τὰς φάλαγγας εἰσέδυ δι' ἀπάτης,
διὰ συμβόλων προχωρῶν ψευδῶν ἐν μέσῳ πάντων.
Οὕτως ἐπιβουλεύονται οἱ λύκοι τοῖς προβάτοις,
ὑπὸ τὰ σκέλη κρύπτουσι τὴν ὕποπτον οὐράν των,
τοὺς κύνας προσποιούμενοι, κ' ἐλπίζουσ' εἰς τὰς μάνδρας
νὰ ἔμβωσι, λανθάνοντες τοὺς κύνας καὶ τοὺς ἄνδρας.

45

Ἐπιτηδείως προχωρῶν, εἰς τὴν πλευρὰν πλησίον
τοῦ Γοδεφρείδου βαθμηδὸν ὁ ἀσεβὴς ἐγγίζει.
Ἀλλ' εἶδε τὸ λευκόχρυσον ὁ ἀρχηγὸς σημεῖον,
κ' ἐκ τούτου τὸν φονέα του τὸν ἄτιμον γνωρίζει.
«Ἰδού, ἐφώναξεν, ἰδοὺ ἐκεῖνον τὸν ἀχρεῖον,
«ὅστις ὡς Φράγκος παρ' ἡμῖν νὰ ἐκληφθῇ ἐλπίζει.
«Ἰδοὺ κ' οἱ ἄλλοι μου φονεῖς, οἱ συνεπίβουλοί του!»
Οὕτως εἰπών, ἀμείλικτος ὁρμᾷ κατέναντί του.

46

Δεινὴν λαβών, θανάσιμον πληγὴν ὁ δολοφόνος,
οὐδ' ἔφευγεν, οὐδ' ἔπληττεν, οὐδὲ πληγὰς ἀπώθει.
Ἀλλ' ὡς ἐμπρός του κεφαλὴν ἂν ἔβλεπε Γοργῶνος,
(εἰ καὶ αὐθάδης ἄλλοτε), ἐπάγωσ', ἐλιθώθη.
Στρέφεται μόνον κατ' αὐτῶν πᾶν ὅπλον τοῦ ἀγῶνος·
πᾶσα φαρέτρα ἐπ' αὐτούς, πᾶν βέλος ἐκενώθη·
κ' ὑπὸ τοσούτων βάλλονται βελῶν, ξιφῶν, δοράτων,
ὥστ' ἐν νεκροῖς δὲν ἔμειναν οὐδὲ τὰ πτώματά των.

47

Ὁ Βουλλιὼν τοῦ αἵματος ὡς ἦτον ἀποστάζων
τῶν φαύλων, εἰς τὴν συμπλοκὴν ἐῤῥίφθη κατὰ πρῶτον,
ὅπου ὁ ἄρχων τῶν Περσῶν εἶχεν ὁρμήσει σφάζων
κατὰ τῶν λόχων τῶν πυκνῶν, τῶν μᾶλλον συνεστώτων,
καὶ ἦν τὰς τάξεις διασπῶν καὶ τοὺς νεκροὺς στιβάζων·
κ' οἱ λόχοι ἐσκορπίζοντο ὡς κόνις εἰς τὸν νότον.
Ἐκεῖ προτρέπων, ἀπειλῶν, ἀναχαιτίζων τρέχει,
διώκει τοὺς διώκοντας, τοὺς φεύγοντας συνέχει.

48

Ἡ συμπλοκὴ τῶν δεξιῶν ἐνταῦθα ἦν τραχεῖα,
οἵαν δὲν εἶδαν πρόπαλαι ὁ Ξάνθος καὶ ἡ Ἴδη.
Καὶ ἀλλαχοῦ συνίσταται φρικτὴ πεζομαχία
τοῦ Βαλδουΐνου μεταξὺ καὶ Μουλεάσσου ἤδη.
Οὐδ' ἡ τῶν ἵππων συμπλοκὴ παρὰ τῇ ὑπωρείᾳ
πρὸς τὰ εὐώνυμ', ἀφορμὴν ἡττόνων ἔργων δίδει.
Ὁ τῶν βαρβάρων ἀρχηγὸς μετὰ τῶν δύω ἦτον
ἐκεῖ συναρχηγῶν αὐτοῦ, τῶν δύω ἀτρομήτων.

49

Τὸν πρῶτον ὅστις τ' ἄγρια διώκει ταῦτα στίφη
ὁ εἷς Ῥοβέρτος πολεμεῖ. Ἡ ῥώμη των ἦν ἴση.
Ἐπὶ τοῦ ἄλλου ὁ Ἰνδὸς ξιφήρης ὡς ἐῤῥίφη,
τὰ ὅπλα καὶ τὸ κράνος του κατώρθωσε νὰ σχίσῃ.
Πολλὰ δ' ἠπείλουν ἄπωθεν τὸν Τισσαφέρνην ξίφη·
πᾶν ξίφος δ' ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ πᾶς ἐχθρός του πτήσσει.
Ὁ δὲ, εἰς τὸ πυκνότατον εἰσώρμα τῶν ἀγώνων,
καὶ πέριξ του διένεμε πολὺν, ποικίλον φόνον.

50

Οὕτως ἐμάχετο, καὶ ἦν νῦν φόβων, νῦν ἐλπίδων
ἀνάπλεω τὸ αἴσθημα τῶν ἀντιμαχομένων.
Τὸ ἔδαφος κατάσπαρτον ἀχρήστων ἦν ἀσπίδων,
αἱμοσταγῶν πανοπλιῶν, δοράτων ἐῤῥηγμένων·
καὶ πλῆθος μέγα εἰς τὴν γῆν ἐφαίνετο λεπίδων,
ἢ εἰς τὰ στήθη, ἢ ἐντὸς γαστέρων ἐσχισμένων,
καὶ σώματα ἢ κολοβὰ, ἢ δάκνοντα τὸ χῶμα,
καὶ ἄλλα στρέφοντα σβεστὸν πρὸς ἥλιον τὸ ὄμμα.

51

Παρὰ τῷ ἵππῳ ὁ ἱππεὺς, πεσὼν παρὰ πεσόντι,
ἐχθρὸς πλησίον τοῦ ἐχθροῦ ἐν περιπτύξει κεῖται,
παρ' ἡττηθέντι νικητὴς, θανὼν παρὰ τῷ ζῶντι,
καὶ παρ' ὁπλίταις σύντροφοι ἐκπνέουσιν ὁπλῖται.
Σιγὴ δὲν εἶναι, θόρυβος δὲν εἶναι. Ἄγνωστόν τι
εἰς τὸν ἀέρα καὶ τραχὺ πλανᾶται καὶ κινεῖται.
Μυκηθμοὶ ἦσαν τῆς ὀργῆς καὶ ὀρυγμοὶ τῆς λύσσης,
θνησκόντων καὶ τραυματιῶν αἱ λοίσθι' ἐκφωνήσεις.

52

Τῶν ὅπλων τῶν τοσοῦτον πρὶν τὴν ὄψιν χαρμοσύνων
ἦτον οἰκτρὸν τὸ θέαμα. Εἰσὶν ἐστερημένοι
ὁ σίδηρος τῆς λάμψεως καὶ ὁ χρυσὸς ἀκτίνων.
Τὸ χάριεν, τὸ εὐθαλλὲς τοῦ χρώματος δὲν μένει.
Πᾶν τὸ κοσμοῦν τὸν ὁπλισμὸν, τὰς παρυφὰς λαμπρύνον,
εἰς καταπάτημα ποδῶν τῶν ἵππων ἀποβαίνει.
Κονιορτὸς ἦν πανταχοῦ καὶ λύθρος ἦν αἱμάτων
εἰς τὸ πεδίον, τῆς προτοῦ μορφῆς του παραλλάττον.

53

Τῶν Μαύρων τότ' αἱ φάλαγγες καὶ αἱ τῶν Αἰθιόπων,
αἱ κατὰ τὸ εὐώνυμον παραταχθεῖσαι πέρας,
τὰς τάξεις των ἀνέπτυξαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον,
ὥστ' ἔλαβον τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις κατὰ κέρας·
κ' οἱ σφενδονῆται εἰς αὐτὸν ἱστάμενοι τὸν τόπον,
καὶ οἱ τοξόται, ἔβαλλον πληγὰς καιριωτέρας.
Πλὴν τὸν Ῥινάλδον βλέπουσιν ἐξαίφνης ἐπελθόντα,
ὡς ἂν ἐσείετο ἡ γῆ, ὁ οὐρανὸς ἐβρόντα.

54

Ὁ ἐκ Μερόης Ἀσσιμὶρ τοῦ κεκαυμένου πλήθους
τῶν Αἰθιόπων κράτιστος ἦν, ἄνευ ἐφαμίλλου.
Ὁ δὲ Ῥινάλδος ἔπληξεν αὐτὸν ὅπου τοῦ στήθους
ἦν ὁ δεσμὸς πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλανος τραχήλου.
Τῆς νίκης δ' ὡς ἐγεύσατο, μετ' ἀνημέρου ἤθους
εἰς αἷμα βάφων τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους τοῦ ὀργίλου,
ἐῤῥίφθ' εἰς τῆς καταστροφῆς τὸ ῥεῦμα, φρικτὰ πράττων,
ἄπιστ', ἀνήκουστα, πληγῶν ἐργάτης καὶ θανάτων.

55

Μᾶλλον θανάτων ἢ πληγῶν. Πλὴν δίκην τρικυμίας
οὐχ ἧττον φέρει τὰς πληγὰς τεμνούσας ἢ κεντώσας.
Ὡς ὄφις εἰς τὴν κίνησιν τῆς γλώσσης τῆς ταχείας
πολλάκις ἐκλαμβάνεται ὡς τρεῖς ἂν εἶχε γλώσσας,
εἰκάζουσιν οἱ τὰς πληγὰς ὁρῶντες τὰς τραχείας
ὅτ' ὑπὸ μίαν μάχαιραν μαχαίρας κινεῖ τόσας.
Ἔκθαμβον τ' ὄμμα εὐπιστεῖ, κ' ὑπὲρ τῶν ἀπιθάνων
ὁ φόβος τὴν ἀπάτην του ἐπέρχεται αὐξάνων.

56

Οἱ τῆς Λιβύης βασιλεῖς κ' οἱ Μαῦροι ἡγεμόνες
φονεύονται, κ' εἰς ῥύακα τὸ αἷμά των ἐμίγη.
Λαμπροὶ καὶ τῶν συντρόφων του ὑπῆρξαν οἱ ἀγῶνες,
οὓς τὸ καλὸν παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ ἐπείγει.
Κατέπιπτον αἱ τῶν δειλῶν βαρβάρων λεγεῶνες,
κ' ἦν ἡ ἀντίστασις αὐτῶν καμμία, ἢ ὀλίγη.
Δὲν εἶναι τοῦτο πόλεμος, ἀλλ' εἶναι σφαγὴ μόνον.
Ὑπηρετοῦσ' οἱ τράχηλοι κ' αἱ μάχαιραι τὸν φόνον.

57

Τὸ σμῆνος πλὴν ἐπὶ μακρὸν δὲν ἀντιπαρατάττει
εἰς τὰς πληγὰς τὸ εὐγενὲς τοῦ σώματος, τὰ στήθη.
Φεύγει, καὶ εἶν' ἡ ἄνανδρος φυγή του ταχυτάτη,
ὥστ' αἱ σειραὶ συγχέονται, κ' ἡ τάξις διελύθη.
Ἐκεῖνος δ' εἰς τὰ ἴχνη των εἰς αἵματα ἐπάτει
βάλλων, διώκων, μέχρις οὗ ἐσκέδασε τὰ πλήθη·
καὶ τότε ἡ αἱματηρὰ ὁρμή του ἀνεστάλη,
ὅτι τοὺς μᾶλλον φεύγοντας ἧττον αὐτὸς προσβάλλει.

58

Ὡς τοῦ ἀνέμου ἡ πνοὴ λυσσώδης εἶναι βία
ὁπόταν πρόσκομμ' ἀπαντᾷ τοὺς βράχους καὶ τὰ δάση,
ἀλλ' ὅταν εἰς ἐλεύθερα ἐκτείνηται πεδία,
μαλακῶς πνέει, οὐδ' ἀργεῖ καθόλου νὰ κοπάσῃ·
ἢ κῦμα ὡς πρὸς σκόπελον λυσσᾷ ἐν τρικυμίᾳ,
ἀλλ' ἔπειτα γαληνιᾷ ἐν ἀνοικτῇ θαλάσσῃ,
ὅσῳ ἀπήντα ἥττονας τὰς ἀντιστάσεις, οὕτω
καὶ τοῦ Ῥινάλδου ἡ ὀργὴ κ' ἡ λύσσα ἠλαττοῦτο.

59

Νὰ ἐξαντλῆται τοῦ λοιποῦ ἀπαξιῶν, ματαίως,
ἐπὶ δειλοὺς ῥιψάσπιδας ὁ εὐγενὴς θυμός του,
ἐστράφη κατὰ τοῦ πεζοῦ στρατεύματος ταχέως.
Εἶχεν αὐτὸ τοὺς Λίβυας καὶ Ἄραβας ἐμπρός του,
ἀλλ' ἤδη μένει ὑπ' αὐτῶν ἀκάλυπτον τελέως,
καὶ φεύγει ἀβοήθητος ὁ πρώην βοηθός του.
Ὁρμᾷ μετὰ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, καὶ μένη πνέει
καὶ διασχίζων τοὺς πεζοὺς τὰς τάξεις των συγχέει.

60

Ὁρμᾷ, καὶ θραύει προχωρῶν πᾶν κώλυμα, πᾶν δόρυ·
νικᾷ τᾶς ἀντιστάσεις των κ' ἐνσκήπτει μεταξύ των.
Τοὺς τύπτει καὶ τοὺς διασπᾷ. Ἡ καταιγὶς εἰς ὄρη
δὲν θραύει τόσον εὐχερῶς βλαστοὺς τῶν νεοφύτων.
Δι' ὅπλων, αἵματος, μελῶν σπαιρόντων ἐπροχώρει,
ὑφ' ὧν τὸ πέριξ ἔδαφος κατεστρωμένον ἦτον.
Διῆλθε διὰ τῶν πεζῶν ἡ ἵππος ταχυτάτη,
καὶ διεξῆλθε φοβερὰ καὶ τοὺς ἐποδοπάτει.

61

Τοῦ δίφρου τέλος τοῦ χρυσοῦ προήλασε πλησίον
ὃς τὴν Ἀρμίδαν ἔφερεν, εἰς μάχην ὡπλισμένην,
ὑπὸ πολυπληθοῦς φρουρᾶς ὑπασπιστῶν παντοίων
καὶ δορυφόρων ἐραστῶν παρακολουθουμένην.
Ὡς δὲ τὸν ἀνεγνώρισεν ἀπὸ γνωστῶν σημείων,
ὀργὴν ᾐσθάνθη τρέμουσαν καὶ πόθοις μεμιγμένην.
Τὸ πρόσωπόν της δ' ἡ ὀργὴ μετέβαλον κ' οἱ πόθοι.
Ὡς πάγος πρῶτον ἔγινε, καὶ εἶτα ἐπυρώθη.

62

Ἀπὸ τοῦ δίφρου πλὴν στραφεὶς αὐτὸς, ἀλλοῦ προὐχώρει,
ὡς ἄνθρωπος εἰς ὃν οὐδὲν τῶν ὄντων ἐκεῖ μέλει.
Πλὴν μάχην, πλὴν ἐκδίκησιν ζητοῦσ' οἱ δορυφόροι.
Καθεὶς των τοῦ ἀντεραστοῦ τὴν τιμωρίαν θέλει.
Ὁ μὲν τὸ ξίφος του κινεῖ, ὁ δὲ ὑψοῖ τὸ δόρυ,
κ' ἐκείν' εἰς τὴν φαρέτραν της ἤδη ζητεῖ τὰ βέλη·
κ' ἐντεῦθεν ἡ ὀργὴ αὐτῆς τὴν χεῖρά της ὀτρύνει,
ἐκεῖθεν δ' ἀναστέλλων την ὁ ἔρως τὴν πραΰνει.

63

Ὁ ἔρως της διατελεῖ πρὸς τὴν ὀργὴν εἰς πάλην,
καὶ εἰς τὴν τέφραν προφανὲς πῶς καίει ἔτι ἔρως.
Τὸ βέλος ἐπὶ τὴν χορδὴν τρὶς φέρει, καὶ τρὶς πάλιν
ἀτόξευτον ἀφεῖσ' αὐτὸ, τὸ θέτει κατὰ μέρος.
Πλὴν τέλος νίκην ἡ ὀργὴ ἐνίκησε μεγάλην.
Ἡ χορδὴ τείνεται, πετᾷ τὸ βέλος ὑποπτέρως.
Πετᾷ τὸ βέλος· ἀλλ' ἐντὸς τῶν σπλάγχνων της ἀντήχει
κρυπτὴ τοῦ πόθου της φωνὴ, τὸ βέλος ν' ἀποτύχῃ.

64

Ὀπίσω πῶς τὸ ἤθελε, καὶ πῶς, παλινδρομῆσαν,
νὰ ἐπανήρχετο ποθεῖ τὸ στῆθός της νὰ σχίσῃ!
Οὕτως ὁ ἔρως, νικηθεὶς, αὐτὴν ταπεινωθεῖσαν
κατετυράννει. Τί θὰ ἦν ἂν ἤθελε νικήσει;
Πλὴν πάλιν μεταμέλειαν αἰσθάνεται καὶ λύσσαν.
Πληροῦσι τὴν καρδίαν της ἔρως ὁμοῦ καὶ μίση·
καὶ νῦν φοβεῖται, νῦν ποθεῖ τὴν ἔμπτωσιν τοῦ βέλους.
Τὴν πτῆσίν του ἀκολουθεῖ τὸ βλέμμα της ὡς τέλους.

65

Δὲν ἐπληρώθη δ' ἡ εὐχὴ περὶ ἀποτυχίας.
Τὸν τοῦ Ῥινάλδου θώρακα τὸν στερεὸν προσβάλλει.
Ναὶ, ἦν ὁ θώραξ στερεός. Ῥιφθὲν ἐκ γυναικείας
χειρὸς, τὸ βέλος ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἄκραν ἀποβάλλει.
Στρέφετ' ἐκεῖνος ἀλλαχοῦ. Ἡ δ' ἀδιαφορίας
νομίζει τοῦτο ἔνδειξιν, κ' ἡ φλὸξ της ἀναθάλλει,
φλὸξ τῆς ὀργῆς. Ἀνώνητα πολλὰ τοξεύει βέλη,
ἐν ᾧ κατατοξεύων την ὁ ἔρως διετέλει.

66

«Τοιαύτη, λέγ' εἰς ἑαυτὴν, ἡ ῥώμη τοῦ ἀδμήτου,
»ὥστ' οὐδεμία δύναμις ἐχθροῦ τὴν καταλύει!
»Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἰάσπιδος ἐξ οὗ εἶν' ἡ ψυχή του
»ἐπλάσθη καὶ τὸ σῶμά του, καὶ οὔ τι κατισχύει,
»οὐδὲ τὸ βλέμμα, οὐδ' ἡ χείρ, κατὰ τοῦ ἀηττήτου!
»Τοιαύτην ἀκατάβλητον τὴν δύναμιν δεικνύει!
»καὶ ἐρωμέν' ἡ μαχητὶς, ἄοπλος, ὡπλισμένη,
»ἐπίσης εἶμ' ἀνίσχυρος καὶ περιφρονουμένη!

67

»Τὰ πάντα μ' ἐγκατέλιπον· οὐδ' ἔχω τίνα πλέον
»ν' ἀνεύρω τεχνουργήματα, μεταμορφώσεις τίνας.
»Φεῦ! Οὐδεμία μοι ἐλπὶς ἐκ τούτων τῶν ἱππέων.
»Πιστεύω,—μᾶλλον πάσας μου γνωρίζω τὰς ὀδύνας,—
»ὅπλον ἀντέχον εἶν' οὐδὲν, οὐδεὶς ἀντιπαλαίων
»ἀνὴρ πρὸς τὰς δυνάμεις του τὰς φοβερὰς ἐκείνας.»
Καὶ μετ' ὀδύνης ἔβλεπε τριγύρω της μεγίστης
νὰ πίπτωσι νικώμενοι, νὰ θνήσκωσ' οἱ ἱππεῖς της.

68

Ἦν μόνη, ἀβοήθητος, καὶ ἤδη ἐθεώρει
ὡς εἰς ἅλωσιν ἑαυτὴν καὶ εἰς αἰχμαλωσίαν.
Τὸ τόξον τῆς Ἀρτέμιδος, τῆς Ἀθηνᾶς τὸ δόρυ
ἀνωφελῆ, δὲν ἔδιδον βοήθειαν καμμίαν.
Ὡς κύκνος, ἐφ' ὃν μάχιμον πτηνὸν, ἀφὰν τὰ ὄρη
ὁρμᾷ ὁ γαῦρος ἀετὸς, θέτων χηλὴν ἀγρίαν,
πτήσσει δειλὸς, καὶ εἰς τὴν γῆν τὰς πτέρυγας ἐκτείνει,
τοιαῦτα εἶχε τὰ δειλὰ κινήματα κ' ἐκείνη.

69.

Ὁ Ἀλταμόρος ὅμως ἦν οὐχὶ μακρὰν ἱππεύων,
καὶ τρεπομένους εἰς φυγὴν τοὺς Πέρσας ἀναβάλλων.
Ἔκλινεν ἤδη, ἔφευγεν ἡ φάλαγξ, πρὸς ἣν νεύων
καὶ κράζων, ἀνεχαίτιζεν αὐτὴν, καὶ μόνος βάλλων.
Βλέπων δ' εἰς κίνδυνον αὐτὴν ἣν ἀγαπᾷ λατρεύων,
στρέφει τὸν ἵππον πρὸς αὐτὴν, ὁρμᾷ, πετᾷ δὲ μᾶλλον.
Τὰς φάλαγγάς του, τὴν τιμὴν, τὰ πάντα ἐλησμόνει.
«Ἡ γῆ ἐῤῥέτω, ἔλεγεν· αὐτὴ σωθήτω μόνη!»

70

Τὸν δίφρον της ἀφρούρητον ἐκεῖνος συνοδεύει,
καὶ δρόμον εἰς τὸ ξίφος του ἀνοίγουσ' οἱ ἱππόται.
Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος κ' ἐνταυτῷ ὁ Βουλλιὼν, φονεύει
τοὺς ὀπαδούς του. Πίπτουσι σωροὶ οἱ στρατιῶται.
Τὸ βλέπει μὲν ὁ ἄθλιος, ἀλλὰ συγκατανεύει,
διότι μᾶλλον ἐραστὴς ἢ στρατηγὸς ἦν τότε.
Ἀφεὶς δ' αὐτὴν ἐν ἀσφαλεῖ, ἐστράφη, πλὴν ἀκαίρως
εἰς ὃ κατετροπώθησαν οἱ ὀπαδοί του μέρος.

71

Πλήρης ἡ ἧττα κ' ἡ φυγὴ ἦν κατ' αὐτὸ τὸ κέρας,
κ' εἰς ἐντελῆ διάλυσιν ἡ μάχη ἐκεῖ λήγει.
Ἡττῶντο δ' οἱ ἡμέτεροι οἱ ἐπὶ τῆς ἑτέρας
πτέρυγος. Φεύγ' ἡ φάλαγξ των, καὶ μένουσιν ὀλίγοι,
Στῆθος τρωθεὶς καὶ κεφαλὴν, πληγὰς καιριωτέρας
μόλις κατώρθωσεν ὁ εἷς Ῥοβέρτος ν' ἀποφύγῃ.
Ὁ Ἄδραστος συνέλαβε τὸν ἄλλον, κ' ἰσοῤῥόπως
ἡ μάχη ἑκατέρωθεν χωρεῖ τοιουτοτρόπως.

72

Ὁ Γοδεφρεῖδος πλὴν λαβὼν κατάλληλον τὸν χρόνον,
ἐκ νέου συναρμολογεῖ τὰς φάλαγγάς του τάττων.
Πάλιν ἐπέρχεται ὀξὺς ἐν μέσῳ τῶν ἀγώνων,
καὶ ἦν τῶν δύω σύγκρουσις ὁλοσχερῶν κεράτων.
Προβαίνει ἕκαστον μεστὸν λαφύρων, πνέον φόνον,
καὶ ἀποστάζον ἐκ θερμῶν, ἐξ ἐχθρικῶν αἱμάτων.
Τιμὴ καὶ νίκη ἐνταυτῷ ἑκάτερον δοξάζει.
Τῆς Τύχης καὶ τοῦ Ἄρεως ἡ πλάστιγξ πλὴν διστάζει.

73

Ἐν ᾧ δ' ἐπάλαιον ἐντὸς τοῦ φονικοῦ πεδίου
πιστοὶ καὶ ἄπιστοι αὐτὴν τὴν πάλην τὴν ἀγρίαν,
ὁ Βασιλεὺς ἐκάθητο εἰς εἶδος θεωρείου,
ὅπου ὁ πύργος ὕψιστος προεῖχεν εἰς γωνίαν·
καὶ ὡς ἐπὶ παλαίστρας, ἢ θεατρικοῦ ἰκρίου,
τὴν ἀνθρωπίνην ἔβλεπεν ἐκείνην τραγῳδίαν,
τὴν φρίκην τῆς αἱματηρᾶς ἀνθρωποκτόνου θήρας,
τὰ παίγνια καὶ τὰς στροφὰς τῆς τύχης καὶ τῆς μοίρας.

74

Τὸ πρῶτον μένει ἔκπληκτος εἰς τὴν φρικώδη θέαν
καὶ ἄφωνος. Ταχέως πλὴν ἐξάπτεται, νεάζει,
θέλ' εἰς τὴν πάλην καὶ αὐτὸς νὰ σπεύσῃ τὴν γενναίαν,
ὅπου καθῆκον ἀνδρικόν, ὅπου τιμὴ τὸν κράζει.
Ἅμ' ἔργον. Περιβάλλεται τὴν περικεφαλαίαν
(ἤδη τὸν ἄλλον ὁπλισμὸν ἐφόρει), καὶ φωνάζει·
«Ἐμπρός, ἐμπρός! Μὴ μέλωμεν! τοὐντεῦθεν μᾶς ἀνήκει
»ἢ δάφνη ἢ κυπάρισσσος, ἢ θάνατος ἢ νίκη.»

75

Εἴτε δ' ἐστὶν ὁ οὐρανὸς ὅστις τὸν μυωπίζει,
καὶ ζέσιν ἀρειμάνιον ἐμβάλλ' εἰς τὴν ψυχήν του,
διότι ταύτην τὴν στιγμὴν εἰς ὄλεθρον ὁρίζει
τοῦ βασιλείου τῆς Σιὼν καὶ εἰς καταστροφήν του·
εἴτ' ἐπειδὴ τὸν θάνατον νοεῖ ὅτι ἐγγίζει,
καὶ νὰ ῥιφθῇ ἐπείγεται εἰς προϋπάντησίν του,
κατῆλθεν εἰς τὴν εἴσοδον, καὶ τοὺς μοχλούς της αἴρει,
καὶ ἐξορμῶν, ἀνέλπιστον ἐπικουρίαν φέρει.

76

Μὴ περιμείνας δ' ἡ θερμὴ νὰ φέρῃ πρόσκλησίς του
τοὺς ὀπαδούς του μετ' αὐτοῦ, ὁρμᾷ εἰς τὸ πεδίον,
καὶ πολεμίους προκαλεῖ χιλίους ἡ λεπίς του,
καὶ μόνος ἀντιτάττεται αὐτὸς κατὰ χιλίων.
Πλὴν κ' οἱ λοιποὶ, νησσόμενοι ὑπὸ τῆς ἀρετῆς του,
ὁ 'Αλαδῖνος μετ' αὐτῶν, τῷ ἔρχονται πλησίον.
Ὁ πρὶν διστάζων, ὁ δειλὸς οὐδόλως νῦν φοβεῖται.
Λύσσα τυφλὴ, οὐχὶ ἐλπὶς, ἐντὸς αὐτῶν κινεῖται.

77

Ὁ Τοῦρκος ὁ ἀπαίσιος κρημνίζει, ἀνατρέπει,
σφάζει, κ' εἰς γῆν καταπατεῖ τοὺς πρωταπαντηθέντας.
Οὕτω δ' ὀξεῖα ἡ πληγὴ, ὥστ' ἔκθαμβός τις βλέπει
φονευομένους οὐδαμῶς, καὶ μόνον φονευθέντας.
Τὸν πρῶτον καὶ τὸν ἔσχατον ὁ τρόμος, πάντας, τρέπει,
κ' ἐπαναλέγει ἡ ἠχὼ τοὺς θρήνους ἐγερθέντας.
Οὕτω τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν προμάχων τῆς Συρίας
μικροῦ δεῖν ἥπτετο φυγῆς ἀτάκτου καὶ τελείας.

78

Ὁ Γάσκων πλὴν ἀτάραχος, ὁ λόχος τῶν ἀνδρείων,
γενναίως διετήρησε τὰς τάξεις στερεάς του,
ἂν κ' ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς ἦν μάλιστα πλησίον
τῆς φοβερᾶς αὐτῆς σφαγῆς καὶ τῆς ἀναποδράστου·
καὶ σαρκοφάγον ὄρνεον ποτὲ, οὐδὲ θηρίον,
τοσοῦτο δὲν καθήμαξεν ὀδόντας ἢ χηλάς του,
εἰς δασοδίαιτα πτηνὰ ἐπιπεσὸν κ' εἰς μάνδρας,
ὡς τοῦ Σουλτάνου εἰς αὐτοὺς ἡ μάχαιρα τοὺς ἄνδρας.

79

Καὶ ἀδδηφάγος φαίνεται αὐτὴ καὶ πειναλέα,
τὰ μέλη ὡς βιβρώσκουσα, τὸ αἷμα ὡς ῥοφῶσα.
Τῶν δ' Ἀλαδίνου ὀπαδῶν ὁμοίως ἡ ῥομφαία
τοὺς πολιορκητὰς αὐτοῦ κατέβαλλε κτυπῶσα.
Ἀλλ' ὁ Ῥαιμόνδος ἐφορμᾷ. Τοῦ Σολιμὰν ἡ θέα
οὐδόλως τρέπει καὶ αὐτὸν, τερατουργοῦντος τόσα.
Ἀνθίσταται, ἂν καὶ καλῶς ἐνθύμησιν φυλάττων
τῆς στιβαρᾶς αὐτοῦ χειρὸς, τῶν ἀπ' αὐτῆς τραυμάτων.

80

Καὶ πάλιν ἐπ' αὐτὸν ὁρμᾷ· ὁ δὲ καὶ πάλιν παίει
αὐτὸν ὅπου τὸν ἔπαισεν, εἰς πρὶν τρωθέντα μέρη.
Οὐδὲν δ' εἰς τοῦτο, πλὴν αὐτῆς τῆς ἡλικίας πταίει,
εἰς ἣν πᾶν μέγα κίνημα εὐκόλως πταῖσμα φέρει.
Ξίφη, ἀσπίδας ἑκατὸν ὑπὲρ αὐτοῦ γενναῖοι
αἴρουσι, κ' ἴσας κατ' αὐτοῦ, τοῦ Τούρκου οἱ ἑταῖροι.
Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος πρὸ αὐτοῦ παρῆλθε, νεκρὸν ὅλως
αὐτὸν φρονῶν, ἢ μέλλοντα νὰ συλληφθῇ εὐκόλως.

81

Εἶτα κατ' ἄλλων ῥίπτεται, καὶ ἀνθρωποκτονίαν
τελεῖ ἐνταῦθα φοβερὰν, κ' αἱμάτων χύνει ῥεῦμα·
καὶ ἔπειτα, εἰς φονικὴν ἑπόμενος μανίαν,
τῶν φόνων του τὸ θέατρον ἀλλάσσει εἰς πᾶν νεῦμα,
ὡς ὁ τραπέζης πενιχρᾶς γευθεὶς, ἀλλ' εὐωχίαν
ἐπιθυμῶν, ὃν πρόγευμα ὀτρύν' εἰς μέγα γεῦμα.
Ὁρμᾷ πρὸς μείζονας σφαγὰς, κ' ἐλπίζει χορεσθεῖσαν
νὰ καταπνίξ' εἰς αἵματα τὴν φονικήν του λύσσαν.

82

Κατῆλθε διὰ τῶν τειχῶν τῶν κατηδαφισμένων,
καὶ πρὸς τὸ φονικώτερον τῆς συμπλοκῆς προέβη.
Τὸ δ' ἦθος τῶν συντρόφων του ἦν ἔτ' ἠγριωμένον,
καὶ φόβος τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰσέτι κυριεύει.
Κ' οἱ μὲν τὴν νίκην, ἣν αὐτὸς ἤθελε δρέψει μένων
ζητοῦσιν, ἥτις δ' ἔκτοτε ἀκροσφαλὴς ἀπέβη·
οἱ δὲ ἀνθίστανται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀντιστάσεις
ὑπόκρυφός τις πρὸς φυγὴν ὑποδηλοῦται τάσις.

83

Ὁ λόχος πλὴν ἀνέκρουεν ὁ Γάσκων. Εἶχ' ἐνδώσει·
κ' ἐν ἀταξίᾳ ἔφευγον πρὸς τὴν σκηνὴν οἱ Σύροι.
Ἦν ὁ Ταγκρέδης ἐν αὐτῇ κατάκοιτος, κ' ἐνόσει.
Ἀκούσας ὅμως τὴν βοὴν, τὸ σῶμά του ἐγείρει
τὸ ἄῤῥωστον. Νὰ στηριχθῇ ζητεῖ νὰ κατορθώσῃ,
καὶ πρὸς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς βαρὺ τὸ βῆμα σύρει.
Βλέπει. Ὁ Κόμης ἔκειτο· ἐνέδιδον οἱ ἄλλοι,
καὶ ἄλλων ἦν διάσπασις καὶ ἦν φυγὴ μεγάλη.

84

Ἡ ἀρετή, ἧς οὔποτε στεροῦνται οἱ ἀνδρεῖοι,
μετ' ἀσθενοῦς τοῦ σώματος κ' ἐκείνη δὲν ἠσθένει.
Κατάπονα καὶ ἄῤῥωστα τὰ μέλη του ῥωννύει,
ὡς πνεῦμα νέον εἰς αὐτά, ὡς αἷμα δωρουμένη.
Ἡ ἐμβριθὴς αὐτοῦ ἀσπὶς τὴν χεῖρά του ἐνδύει,
χωρὶς νὰ κλίνῃ ὑπ' αὐτὴν ἡ χεὶρ βεβαρημένη.
Διὰ τῆς ἄλλης δὲ χειρὸς τὸ ξίφος του ἁρπάζει.
Αὐτὸ ὡς ὅπλον τῷ ἀρκεῖ· καὶ πλέον δὲν διστάζει.

85

Κατῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον, κ' ἠκούσθη ἡ φωνή του·
«Φεύγετε, καὶ προδίδετε τὸν ἀρχηγόν, ὁπλῖται,
»κ' εἰς τὰ προσκυνητήρια, πρὸς αἶσχος, τοῦ προφήτου
»νὰ κρεμασθῶσι τρόπαιον τὰ ὅπλα του θ' ἀφῆτε;
»Κ' εἰς τὴν Ἀχυτανίαν τί θ' ἀκούσωσ' οἱ υἱοί του;
»ὅτι τὸν κατελείψατε νεκρὸν θὰ τοῖς εἰπῆτε;»
Εἰπὼν τοιαῦτα, τὸ γυμνόν, μωλώπων πλῆρες στῆθος
ἄοπλον τάττει θώρακα εἰς ἔνοπλον τὸ πλῆθος.

86

Καὶ ἡ ἑπτάπτυχος αὐτοῦ ἀσπὶς ἡ βαρυτάτη,
ἡ ἐκ ταυρείων, ἰσχυρῶν δερμάτων συγκειμένη,
ἧς δ' ἔσωθεν ἐπίστρωσις χαλύβδου ἐπεκράτει,
στερεωτάτη μέν, ἀλλὰ λεπτῶς ἐληλαμένη,
καλύπτει τὸν λειπόψυχον Ῥαιμόνδον, τὸν φυλάττει,
πρὸς ὅπλον, πρὸς ἀκόντιον, πρὸς ὅπλον πᾶν ἐν γένει.
Ὑπὸ τὸ ξίφος δ' ἔμενε σῶος αὐτὸς τοῦ φίλου,
ὡς κείμενος ἐν ἀσφαλεῖ, καὶ εἰς σκιὰν ἀσύλου.

87

Καὶ ἀνεκάθησε, μικρὸν ἀναλαβὼν ὁ γέρων,
τὸ σῶμα ἐρειδόμενος εἰς τὸν προστάτην τοῖχον.
Καὶ ἣν τὴν ἧτταν μετ' ὀργῆς καὶ μετ' αἰσχύνης φέρων.
Πῦρ ἡ καρδία του, καὶ πῦρ αἱ παρειαί του εἶχον·
κ' ἐζήτει, πέριξ πύρινον τὸ βλέμμα περιφέρων,
ποῦ ἦν ὅστις τὸν ἔῤῥιψεν ἐν μέσῳ τῶν ἀψύχων.
Μὴ βλέπων αὐτὸν μαίνεται, κ' ἐπὶ τῶν ὀπαδῶν του
νὰ χύσῃ θέλει τὸν θυμὸν τῶν ἐκδικήσεών του.

88

Στραφέντες οἱ Ἀχυτανοὶ ὑπὸ τὸν ἀρχηγόν των,
συμπράττουσ' εἰς τὴν φονικὴν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν.
Ἡ φάλαγξ ἤδη δειλιᾷ τῶν τόσα πρὶν τολμώντων·
τὸ θάῤῥος ἀντικαθιστᾷ τὴν πρώην ἀτολμίαν.
Φεύγουσιν οἱ διώξαντες ἐμπρὸς τῶν πρὶν φευγόντων,
καὶ οὕτω μεταβάλλεται τὸ πᾶν εἰς στιγμὴν μίαν.
Ὁ δὲ Ῥαιμόνδος ἐκδικεῖ τὴν πρώτην ἧτταν, θύων,
κ' ἐξαγοράζων αἶσχος πᾶν διὰ πληγῶν μυρίων.

89

Ὡς δ' ὁ Ῥαιμόνδος τὴν ὀργὴν ἐζήτει τῆς αἰσχύνης
νὰ πνίξῃ εἰς τὰ αἵματα τῶν ἐπιφανεστέρων,
τὸν τύραννον τὸν ἄνομον ἰδὼν τῆς Παλαιστίνης
ἐν τοῖς προμάχοις, ἐπ' αὐτὸν ὁρμᾷ ὁ δριμὺς γέρων.
Δίδ' εἰς τὸ μέτωπον πληγὴν, καὶ ἄλλην ἐπ' ἐκείνης,
καὶ ἄλλας δὲν διέλιπεν ἐπ' ἄλλων καταφέρων,
ἕως οὗ εἶδε τὸν ἐχθρὸν τὸν ὑπ' αὐτὰς πεσόντα
τὴν γῆν ἧς ἐδυνάστευε μετ' ὀρυγμοῦ δακόντα.

90

Ἐκ δὲ τῶν μετὰ τὴν φυγὴν καὶ τὴν σφαγὴν μεινάντων,
τὰς τύχας εἶχον ἕτεροι παντοδαπὰς κ' ἑτέρας.
Οἱ μέν, ὡς θῆρες τῶν δασῶν, εἰς τὴν ἀπόνοιάν των
τὰ στήθη των ἐπέῤῥιπτον τυφλῶς εἰς τὰς μαχαίρας,
οἱ δέ, ἀπελπιζόμενοι ἐκ τῶν παρόντων πάντων,
εἰς τὰς σκηνώσεις προσφυγὴν ἐζήτουν τὰς προτέρας.
Μετὰ φευγόντων πλὴν αὐτῶν ὁ νικητὴς ἐμίγη,
κ' εἰς τοῦτο ἡ κατάκτησις τοῦ πύργου ἀπολήγει.

91

Ἐάλ' ὁ βράχος, κ' εἰς αὐτοῦ τοὺς πόδας τῶν αἱμάτων
ὁ χείμαῤῥος νεοσφαγεῖς σωροὺς νεκρῶν κυλίει.
Ὁ δὲ Ῥαιμόνδος, δι' αὐτῶν τὸν δρόμον του χαράττων,
ἀνέρχεται. Τὴν ἱερὰν σημαίαν των ἐγκλείει
ἡ χείρ του, καὶ, ἀπέναντι τῶν δύω στρατευμάτων,
τὸ τροπαιοῦχον ἔμβλημα εἰς τοὺς ἀέρας λύει.
Δὲν εἶδε πλὴν ὁ Σολιμὰν αὐτό, μακρὰν ἀπέχων,
καὶ ἦν εἰς τὸ πυκνότερον τῆς μάχης, ἐμπρὸς τρέχων.

92

Καὶ φθάνει ὅπου ἐρυθρόν, ἀχνίζον τὸ πεδίον,
εἰς ὃ ἀεὶ ὀγκούμενον αἱμάτων κῦμα ῥέει,
εἰκὼν ἐστὶ τῶν φοβερῶν τοῦ ᾅδου βασιλείων.
Νέα του τρόπαια ἐκεῖ, καὶ θρίαμβοί του νέοι.
Ἐν τούτοις δ' ἵππον βλέπει, ὅς, ἀφέντων τῶν ἡνίων,
χωρὶς ἱππέως, τοῦ στρατοῦ τὰ πέριξ διαθέει.
Τὴν χεῖρα εἰς τὸν τράχηλον τῷ φέρει κατὰ πρῶτον,
κ' ἔπειτα τρέχει, ἀναβὰς εἰς τὸ κενόν του νῶτον.

93

Ἡ ἀπ' αὐτοῦ βοήθεια, βραχεῖα πλὴν μεγάλη
ἐπῆλθε τοῖς βαρβάροις, οὓς παρέλυε δειλία,
ὡς βραχὺς, μέγας κεραυνὸς ἐνσκήπτει, καταβάλλει,
παρέρχεται. Τὸν ἔφερε, τὸν σβέει στιγμὴ μία·
πλὴν μέν' εἰς τὰ συντρίμματα τῶν βράχων οὓς προσβάλλει
βραχείας ἐμφανίσεως ἡ μνήμη αἰωνία.
Φονεύ' ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν αὐτός. Ἀλλ' ἐπὶ δύω
δὲν θὰ σιγήσω, τῆς Κλειοῦς τὸν πίνακα δὲν κλείω.

94

Γυλδίππη, Ὀδοάρδε, τίς ἦν ἡ δεινή σας μοῖρα,
τίς ἡ φιλοτιμία σας, τὰ κατορθώματά σας,
νὰ γράψη ἐὰν δέδοται εἰς Τοσκανὸν χρωστῆρα,
διὰ τὰς ξένας γενεὰς θὰ τὰ ὑμνήσω πάσας.
Διότι, εἴ τις μὴ ἐστὶ μεγαλουργίας χήρα,
ἢ μὴ πρὸς ἔρωτα ψυχρὰ, θὰ ἔχῃ θαυμαστάς σας·
καὶ ἴσως τις ὑπήκοος τοῦ ἔρωτος δακρύσῃ,
ὅπως τοὺς στίχους μου, κ' ὑμῶν τὸν θάνατον τιμήσῃ.

95

Ὁρμᾷ ἡ εὐγενὴς γυνὴ ἐπὶ τὸν τόπον, ὅστις
τῷ Σολιμὰν ἦν θέατρον τῆς ἀνθρωποθυσίας,
καὶ τὴν ἀσπίδα δι' ἑνὸς τρυπᾷ κτυπήματός της,
διὰ δευτέρου τὴν πλευρὰν τῷ σχίζει μετὰ βίας·
«Ἰδοὺ, φωνάζ', ἡ μαχαλὶς, ἰδοὺ καὶ ὁ μοιχός της»
ὁ αἱμοβόρος, γνοὺς αὐτὴν ἐκ τῆς ἐνδυμασίας.
«Ἀθλία, λάβε ἄτρακτον, βελόνην, ἠλακάτην.
»Τὸ ξίφος καὶ τὸν ἐραστὴν ἐπικαλεῖσαι μάτην.»

96

Ἐνταῦθα ἐσιώπησεν, ὑπερχειλὴς τὴν λύσσαν.
Τὴν μάχαιράν του κατ' αὐτῆς ἀγρίως διευθύνει,
τὰ ὅπλα της τολμήσασαν νὰ κόψῃ, καὶ εἰσδῦσαν
εἰς στῆθος, οὗ τοῦ ἔρωτος καλύπτουσιν οἱ κρίνοι.
Τὴν ἐκλυθεῖσαν χεῖρά της, τοὺς χαλινοὺς ἀφεῖσαν,
λειπόψυχος, ὡς φθίνουσα, ὡς θνήσκουσα ἐκτείνει.
Ὑπὲρ αὐτῆς, τὴν θέσιν της ἰδών, ὁ Ὀδοάρδος
ἀνωφελῶς μὲν ῥίπτεται, ἀλλὰ γενναιοκάρδως.

97

Τί θενὰ πράξ' εἰς τὴν στιγμὴν αὐτὴν τῆς φρίκης πλήρη;
Βαθεῖα θλίψις, καὶ ὀργὴ τὸν κυριεύει ἴση.
Εἰς στήριξιν τῆς φίλης του ἡ μὲν τὸν ἐξεγείρει,
ἡ δ' ἄλλη τὸν παρακινεῖ αὐτὴν νὰ ἐκδικήσῃ.
Ὁ δ' ἔρως, πρὸς ἀμφότερα ἰσόῤῥοπος, τὸν σύρει,
οὐδὲ τὸ μέν, οὐδὲ τὸ δὲ νὰ μὴ παραμελήσῃ.
Ἐπὶ τῆς εὐωνύμου του στηρίζεται ἡ φίλη,
ἐν ᾧ ἡ χεὶρ ἡ δεξιὰ ἐκδίκησιν ἠπείλει.

98

Ἡ θέλησις κ' ἡ δύναμις κεχωρισμέναι ἦσαν,
καὶ οὐδετέρα τοῦ ἐχθροῦ ἰδίως ἐπεκράτει.
Νὰ φέρ' εἰς τὸν βραχίονα ἐκείνην πληγωθεῖσαν,
καὶ νὰ φονεύσῃ τὸν αὐτῆς φονέα ἠδυνάτει.
Ὁ δὲ Σουλτάνος ἔῤῥιψεν αὐτοῦ ἀποκοπεῖσαν
τὴν χεῖρα, ἥτις θνήσκουσαν τὴν φίλην του ἐκράτει.
Δι' ὃ ἐκείνη ἔπεσε. Τὸ σῶμά της πιέζων
πίπτει κ' ἐκεῖνος, καὶ εἰσὶν ὁμοῦ, ὡς ὅταν ἔζων.

99

Ὡς ὅταν κλῆμα εἰς κορμὸν ἀνέρπηται πτελέας,
καὶ περιελισσόμενον μετὰ στοργῆς τὸν θλίβῃ,
ἂν κόψῃ πέλεκυς αὐτὸν ἢ τὸν ἐκσπᾷ βορέας,
ὑπ' αὐτὸν πίπτον τὸ φυτὸν τὸ σύντροφον ἐκρύβη.
Θλᾷ τὰς χλωράς του ἕλικας τὸ δένδρον, τὰς ὡραίας,
τὰς βότρεις ἐφ' αἷς ἔχαιρε πιέζει καὶ συντρίβει·
καὶ φαίνεται δι' ἑαυτὸ μὴ ἔχον λύπην τόσην
ὅσην διὰ τοῦ θνήσκοντος πλησίον του τὴν πτῶσιν·

100

Οὕτω κ' ἐκεῖνος ἔπεσε, καὶ ἓν λυπεῖται μόνον,
ἣν σύντροφον ὁ οὐρανὸς τῷ ἔδωκ' αἰωνίαν.
Νὰ ὁμιλήσωσιν ὁμοῦ ζητοῦσι δι' ἀγώνων,
πλὴν κατορθοῦσι στεναγμοὺς καὶ ὄχι ὁμιλίαν.
Ἀλλήλους βλέπουσι, καί, ὡς ἐνῆν, ἐν μέσῳ πόνων
συσφίγγονται περιπαθῶς κατὰ τὴν ἀγωνίαν.
Τὸ φῶς ἐσβέσθη ἐνταυτῷ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν των,
καὶ συναπέστη ἡ δυὰς τῶν εὐσεβῶν ψυχῶν των.

101

Ἡ φήμη, τ' ἀεικίνητα τανύουσα πτερά της,
τὸν φόνον μυριόστομος ἐκεῖνον διελάλει.
Ὁ δὲ Ῥινάλδος ἤκουσε τὰ διαγγέλματά της.
Τῷ ἦλθε πλὴν καὶ εἴδησις θετικωτέρα ἄλλη.
Ὀργῆς, φιλίας αἴσθημα καὶ λύπης βαθυτάτης
τῆς ἐκδικήσεως αὐτῷ καθῆκον ἐπιβάλλει.
Πρὸ τοῦ Σουλτάνου πλὴν φρικτὸς χωρεῖ ἐνώπιόν του
ὁ Ἄδραστος ἐπαπειλῶν, καὶ τέμνων τὴν ὁδόν του.

102

Καὶ ἔκραξεν ὁ ἄγριος· «Ἀπὸ τῶν σῶν σημάτων
»ὅτι σὺ εἶ ὁ παρ' ἐμοῦ ζητούμενος εἰκάζω.
»Ἀσπίδα πᾶσαν ἐρευνῶ, καὶ τὰ ἐμβλήματά των,
»καὶ σὲ, καὶ σὲ πανήμερος ὀνομαστὶ φωνάζω.
»Βραδεῖαν τὴν ἐκδίκησιν λαμβάνων, καὶ σὲ σφάττων,
»εἰς τὸν Θεόν μου πρόχειρον θυσίαν σ' ἑτοιμάζω.
»Ἐνταῦθ' ἂς ἀνταγωνισθῇ ἀνδρία, λύσσα, πίστις,
»σὺ τῆς Ἀρμίδας ἔχθιστος, κ' ἐγὼ προασπιστής της.»

103

Χρῆσιν κερτόμων κατ' αὐτοῦ ποιούμενος ἐπέων,
εἰς τὸν λαιμὸν, τοὺς μήνιγγας προσβάλλει, νὰ τὸν τρώσῃ.
Τὴν περικεφαλαίαν του δὲν ἔσχισε μὲν παίων,
ἀλλὰ τοῦ ἐφιππίου ἦν ἐγγὺς νὰ τὸν ἐξώσῃ.
Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος τῷ κτυπᾷ πληγὰς, ἐφ' ὧν ὁ Παίων
ὁ τοῦ Ἀπόλλωνος καλὸς δὲν ἦτο νὰ τὸν σώσῃ.
Κατέπεσεν ὁ ἰσχυρὸς, ὃς οὔποτε ἡττᾶτο,
καὶ μία ἤρκεσε πληγὴ ὅπως τὸν ῥίψῃ κάτω.

104

Ἡ φρίκη πρὸς κατάπληξιν καὶ τρόμον μεμιγμένη,
πάγον ἐῤῥίπτ' εἰς τὴν ψυχὴν τῶν περιεσταμένων.
Ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Σολιμὰν ὠχρὸς τὴν ὄψιν μένει,
τὸ τραῦμα τὸ ἀδόκητον ὡς εἶδε καὶ τὸ ξένον.
Τί πράττει; Τί ἐπιχειρεῖ; Ποῦ στρέφεται; ποῦ βαίνει,
τὸν ἴδιόν του θάνατον βεβαίως περιμένων;
Εἰς αὐτὸν ξένος μὲν ἐστὶν ὁ δισταγμὸς, ἀλλ' ὅμως
ὑπὲρ τὰ γήϊνα ἐστὶ τοῦ οὐρανοῦ ὁ νόμος.

105

Καθὼς ὁ κατακείμενος εἰς κράββατον ἀῤῥώστου
πολλάκις βλέπει νοσηρῶν ὀνείρων ὀπτασίας·
τῷ φαίνεται πῶς ἡ ὁδὸς τὰ προσκαλεῖ ἐμπρός του,
τὰ μέλη του μετὰ πολλῆς πῶς τείνει ἀγωνίας,
ἀλλ' ἡ ταχύτης τοῦ ποδὸς, ἡ ῥώμη τῆς χειρός του
πῶς τῷ ἀρνοῦνται τὰς γνωστὰς αὐτῶν ὑπηρεσίας.
Λύει τὰ χείλη, τὰ κινεῖ ὡς ἔχων τι νὰ εἴπῃ·
αἱ λέξεις πλὴν δὲν ἔρχονται, καὶ ἡ φωνὴ τῷ λείπει·

106

Τοιοῦτος καὶ ὁ Σολιμάν. Νὰ ἔλθῃ θέλ' εἰς χεῖρας
ὅπου ἡ μάχη μαίνεται, ὅπου τὸ αἷμα ῥέει·
πλὴν πλέον δὲν αἰσθάνεται ὀργὴν ἀνθρωποθήρας,
ὡς οὐδ' ἡ πρὶν ἀνδρία του ἐντός του πλέον πνέει·
καὶ ἂν ἀνάπτ' ἡ τόλμη του ὠχρούς τινας σπινθῆρας,
ὁ τρόμος τῆς καρδίας του εὐθὺς τοὺς ἀποσβέει.
Καρδιοβόρους στοχασμοὺς πολλοὺς ἔχ' εἰς τὴν φρένα,
ἀλλ' οὐδ' ὑποχωρήσεως οὐδὲ φυγῆς κανένα.

107

Ἀλλ' ἐπὶ τὸν διστάζοντα ὁ νικητὴς προφθάνει.
Καὶ κατ' ἀνδρίαν, μέγεθος, ὠκυποδίαν, ἦτον,
ἢ κἂν εἰς ταραττόμενον τὸ βλέμμα του ἐφάνη,
καθὼς ἐῤῥίφη ἐπ' αὐτὸν, κοινοῦ ἀνθρώπου κρείττων.
Καὶ ἀσθενῶς ἀνθίσταται· πρὶν ὅμως ἀποθάνῃ,
τῶν τρόπων πάντοτ' ἔχεται τῶν εὐγενῶν οὐχ ἧττον.
Δὲν φεύγει, οὐδὲ στεναγμὸν ἐκπέμπει ἐκ τοῦ στήθους.
Σφραγῖδα πᾶν του κίνημα μεγάλου φέρει ἤθους.

108

Οὕτως ἀφ' οὗ ὁ Σολιμὰν, ὡς ὁ ποτὲ 'Ανταῖος,
πολλάκις μὲν κατέπεσε, πολλάκις δ' ἀνωρθώθη
φρικτότερος, ἐπὶ τὴν γῆν ἐστρώθη τελευταίως
ἵνα μὴ πλέον ὀρθωθῇ. Ἡ φήμη διεδόθη·
ἡ τύχη δ' ἥτις ἔκλινεν εἰς θάτερ' ἀβεβαίως,
δὲν ἀμφιῤῥέπει τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ ἐστερεώθη.
Ἡ νίκη κλείει τὰ πτερὰ, καὶ εἰς τὰς λεγεῶνας
τῶν Φράγκων, παρακολουθεῖ αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας.

109

Καὶ ἡ βασιλικὴ φρουρὰ, κατόπιν τόσων ἄλλων,
φεύγει, ἡ περιέχουσα τὸ ἄνθος τῆς 'Ασίας.
'Αθάνατος ἐλέγετο· θνητὴ δὲ ἤδη μᾶλλον
ἐφάνη, διαψεύσασα τὰ τῆς ἐπωνυμίας.
Ὁ 'Εμιρὰν πλὴν, πρὸς ὃν ἦν τὸ χρέος ἐπιβάλλον
νὰ φέρῃ τὴν σημαίαν των, λαλεῖ μετὰ πικρίας·
«Δὲν εἶσαι σὺ ὃν ἐκ πολλῶν ἐγὼ ἐξελεξάμην
»τὸ τοῦ προφήτου σύμβολον νὰ φέρ' εἰς τὴν παλάμην;

110

»Ῥιμέδων, δὲν σοὶ ἔδωκα τὴν ἱερὰν σημαίαν
»ταῖς αἱρουμέναις τὴν φυγὴν ν' ἀκολουθῇς ἐλάφοις.
»Ὁ ἀρχηγός σου πολεμεῖ, καὶ εἰς αὐτοῦ τὴν θέαν
»σὺ μόνον τὸν παρήτησας, σὺ, ἄνανδρε, ἐστράφης!
»Τί θέλεις; Θέλεις νὰ σωθῇς; Ἄλλην ὁδὸν βεβαίαν
»δὲν ἔχεις, πλὴν κατόπιν μου. Ὡς βαίνεις, κατεστράφης.
»Μή τις ἐλπίσῃ νὰ σωθῇ, πλὴν εἴ τις τολμητίας.
»Ἡ ὁδὸς εἶναι τῆς τιμῆς ὁδὸς τῆς σωτηρίας.»

111

Οὔτ' ὁ Ῥιμέδων ἐξαφθεὶς ἐῤῥίφη πρὸς τὴν πάλην.
Ὁ δ' ἀποτείνων τοῖς λοιποῖς ἐκφράσεις βαρυτέρας,
καὶ νῦν κτυπῶν, νῦν ἀπειλῶν, ἀνέστρεψε καὶ πάλιν
κατὰ τῶν μαχαιρῶν τοὺς πρὶν δειλοὺς πρὸς τὰς μαχαίρας.
Καὶ ἤδη συνελάμβανεν ἐλπίδα νέαν ἄλλην
ὡς εἶδε συντασσόμενον τὸ κύκλωθέν των κέρας,
τὸν Τισσαφέρνην μάλιστα ὡς εἶδεν, ὅστις μόνος
φυγῆς δὲν ἐστοχάζετο ἐν μέσῳ τοῦ ἀγῶνος.

112

Ὁ Τισσαφέρνης ἔδειξεν ἀνδρίαν τεραστίαν,
μεγάλην κατὰ Νορμανδῶν, τὴν νίκην ἀποφέρων,
τοὺς Φλαμιγγίους εἰς τροπὴν βιάσας ὀλεθρίαν,
Ῥουγέρον πέμψας εἰς νεκροὺς, Γεράρδον, Γερνιέρον.
Τοιούτοις ἔργοις τὴν ζωὴν λαμπρύνων τὴν βραχεῖαν
καὶ μέχρις ὅρων τῆς τιμῆς τῆς αἰωνίας αἴρων,
μικρὸν φροντίζει τοῦ λοιποῦ αὐτὴν νὰ παρατείνῃ,
καὶ ῥίπτεται ὅπου φρικτὸς τὴν μάχην φόνος κρίνει.

113

Τὸν δὲ Ῥινάλδον,— ἂν καὶ ἦν τὸ χρῶμα τῶν σημάτων
παραλλαγὲν, τὸ κυανοῦν ἐὰν καὶ κοκκινίζει,
καὶ ἦν ὁ ἀετὸς αὐτοῦ ἀνάπλεως αἱμάτων,—
οὐχ ἧττον ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ὅπλων τὸν γνωρίζει.
«Ἰδοὺ, φωνάζει, ἡ ἀκμὴ κινδύνων ἀκροτάτων.
»Ὁ οὐρανὸς ἂς βοηθῇ καὶ ἄς μ' ὑποστηρίζῃ!
»Ἀρμίδα, σὺ ἐμψύχου με διὰ τοῦ βλέμματός σου.
»Τὰ ὅπλα ταῦτ' ἀφιερῶ, Μωάμεθ, τῷ ναῷ σου.»

114

Διὰ τοιούτων του εὐχῶν ἐξήπτετο, ματαίων
εὐχῶν, διότ' ἦσαν κωφὰ τὰ ὦτα τοῦ Προφήτου.
Καθὼς διὰ τῆς κέρκου του κτυπώμενος ὁ λέων
θυμοῦται, κ' ἐξεγείρεται ἡ ἔμφυτος ὀργή του,
οὕτως αὐτὸς ἐῤῥίπιζεν, εἰς ἔρωτ' ἀνακαίων,
τὴν φλόγα τῆς ἀνδρίας του τῆς ἀκαταμαχήτου.
Ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα του, καὶ τὰς δυνάμεις πάσας,
κατὰ Ῥινάλδου ῥίπτεται, τὸν ἵππον του ἐλάσας.

115

Οὕτω δ' αὐτὸν ὁρμήσαντα ὡς εἶδεν ὁ ἱππότης,
νὰ τὸν προσβάλῃ ἕτοιμον, ἀνθώρμησε προχείρως.
Τότ' ἐμακρύνθη πᾶς ἐκεῖ τυγχάνων στρατιώτης,
κ' ἔστη ὡς μόνον θεατής· καὶ μέγας ἦν ὁ γύρος.
Τόσον τὸ πλῆθος τῶν πληγῶν καὶ τόσ' ἦν ἡ σφοδρότης,
ἃς φέρει ὁ Σαρακηνὸς καὶ ὁ Λατῖνος ἥρως,
ὥστε καθεὶς ἐκ θαύματος τί ἦσαν ἐλησμόνει
οἱ ἴδιοί του κίνδυνοι κ' οἱ ἴδιοί του πόνοι.

116

Ὁ εἷς κτυπᾷ· ὁ δ' ἕτερος αὐτῶν κτυπᾷ ἐπίσης,
πλὴν καὶ πληγόνει. Σιδηρᾶ ἡ χείρ του καθωπλίσθη.
Τοῦ Τισσαφέρνους βάφουσι τὴν γῆν αἱμάτων ῥύσεις.
Τὸ σάκκος του ἀπέβαλε, τὸ κράνος του ἐσχίσθη.
Εἶδε τὸν πρόμαχον αὐτῆς τὸ βλέμμα τῆς μαγίσσης
ἐπὶ τοῦ ἵππου, ἄοπλος σχεδὸν, πῶς ἐκλονίσθη,
κ' εἶδε τὸν τρόμον κύριον τῆς συνοδίας ὅλης,
ὑπ' ἀσθενῶν ἔτι δεσμῶν συνεχομένης μόλις.

117

Ἡ πρώην τόσων ἔχουσα μαχίμων συνοδίαν,
ἤδ' εἰς τὸν δίφρον μόνη της, ὀλόμονος βαδίζει.
Μισεῖ τὴν ἄχαριν ζωὴν, φοβεῖται τὴν δουλείαν,
δὲν προσδοκᾷ ἐκδίκησιν, καὶ νίκην δὲν ἐλπίζει.
Κυμαινομένη ἐνταυτῷ εἰς τρόμον κ' εἰς μανίαν,
ἀπέβη, κ' ἵππον τάχιστα γοργὸν διασκελίζει,
καὶ φεύγει· καὶ παρέπονται αὐτῇ ἐν τῇ φυγῇ της
ὀργὴ καὶ ἔρως, θηρευταὶ ὡς κύνες ὀπαδοί της.

118

Ἡ Κλεοπάτρα ὡς αὐτὴ ἐπὶ τῶν πάλαι χρόνων
ἔφυγε, δειλιάσασα, τὴν ναυμαχίαν μόνη,
κ' εἰς τὸν εὐδαίμον' Αὔγουστον, ὡς γέρας τῶν ἀγώνων
τῶν ναυτικῶν, κατέλιπε τὸν φίλον κ' ἐλησμόνει.
Ἐτράπη τότε εἰς φυγὴν κ' ἐκεῖνος αὐτοκτόνον,
καὶ ἄστρον ὁδηγοῦν αὐτὸν ἦν ἡ φυγὰς ὀθόνη.
Ὁ Τισσαφέρνης νὰ ῥιφθῇ κατόπιν της ἐπόθει
ἐπίσης, τοῦ Ῥινάλδου πλὴν τὸ ξίφος τὸν ἀπώθει.

119

Ὁ ἀσεβὴς, ὡς ἀφανὴς ἀπῆλθεν ἡ φιλτάτη,
ὠχρὸν πῶς εἶδ' ἐνόμισε, σβεστὸν τὸν ἥλιόν του·
καὶ τὸν Ῥινάλδον, ὃς αὐτῷ τὸν δρόμον ἀποφράττει,
ὁρμᾷ λυσσῶν, καὶ τὸν κτυπᾷ κατὰ τὸ μέτωπόν του.
Θανατηφόρον κεραυνὸν ὁπότ' ἐσφυρηλάτει,
ἡ σφύρα ἧττον φοβερὰ κατέπιπτε τοῦ Βρόντου.
Τοιαύτη δ' ἡ κεραύνειος πληγὴ αὐτὴ ἐνσκήπτει,
ὥστ' ἔκλινεν ἡ κεφαλὴ, κ' ἐπὶ τὸ στῆθος πίπτει.

120

Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος τάχιστα πάλιν αὐτὴν ἐγείρει·
ἐπὶ τὸν θώρακα κτυπᾷ, τὸν θραύει μετὰ βίας·
τῷ διανοίγει τὴν πλευρὰν καὶ τὴν αἰχμὴν ἐνείρει
ὅπου ἡ ἕδρα τῆς ζωῆς, ἡ ἕδρα τῆς καρδίας.
Στῆθος καὶ νῶτον ἡ πληγὴ συγχρόνως διαπήρει,
οὕτως ἀνοίξασα κρουνὸν διπλοῦν αἱμοῤῥοΐας·
καὶ οὕτως εἰς τὴν φεύγουσαν ψυχὴν τοῦ θηριώδους
δύω ἀνέσκαψ' ἐνταυτῷ τὸ ξίφος του ἐξόδους.

121

Καὶ ὁ Ῥινάλδος ἔμεινεν ὅπως ἐπισκοπήσῃ
ποῦ νὰ προσβάλῃ πρέπει, ποῦ νὰ βοηθήσῃ πρέπει.
Ἐν τάξει ἔμενεν ἐχθρὸς οὐδεὶς νὰ πολεμήσῃ,
καὶ πάσας τὰς σημαίας των ἀνεστραμμένας βλέπει.
Τοῦ φόνου τότε παύεται, καὶ ἐν περιφρονήσει
ψυχρᾷ, τοῖς ἄλλοις εὐγενῶς νὰ ζῶσιν ἐπιτρέπει.
Συνεκινήθη· ἡ γυνὴ εἰς μνήμην τῷ ἐπῆλθε
ἥτις ἐν θλίψει, ἄπελπις, μόν' εἰς φυγὴν ἀπῆλθε.

122

Φεύγουσαν εἶχε τὴν ἰδῆ. Ἡ ὥρα ἐπιτάττει
φιλοφροσύνην, ἔλεον αὐτῆς, εἰς τὸν ἀνδρεῖον.
Δὲν λησμονεῖ ὅτι αὐτῷ ν' ἀνατεθῇ προστάτῃ
τῇ ἔλεγεν ὅτ' ἔφευγε τὸ ἔρημον νησίον.
Καμπτόμενος ἀκολουθεῖ τὸ ἴχνος ὃ χαράττει
ἐπὶ τῆς γῆς ὁ ἵππος της τοῦ δρόμου της σημεῖον.
Εἶχε δ' ἐκείνη ἑαυτὴν εἰς μέρος ἀποσύρει
περίκλειστον, κατάλληλον εἰς θάνατον μονήρη.

123

Ἐχάρη πῶς ὁ ἵππος της εἰς τὰ ἠρημωμένα
μέρη τὴν ἔφερεν αὐτὰ, ὅπου ἡ φύσις θάλλει.
Ὡς ἔφθασεν, ἀποπηδᾷ· τὰ ὅπλα ᾑμαγμένα,
τὰ βέλη, τὴν φαρέτραν της, τὸ τόξον ἀποβάλλει.
«Ὦ ὅπλα, λέγει, ἄθλια, ὦ ὅπλα ὑβρισμένα,
»ὧν ἐν τῇ μάχῃ οὐδὲ ἓν κατώρθωσε νὰ βάλῃ,
»ἐδῶ σᾶς ἀποτίθημι, καὶ ἄχρηστα ταφῆτε,
»ἐκδίκησιν νὰ δώσητε ἀφ' οὗ ἀδυνατεῖτε.

124

»Ποτὲ, οὐδέποτ' ἐπ' αὐτὰ αἷμα θερμὸν ἐχύθη.
»Κἂν ἂς ποτίσῃ σήμερον τὸ αἷμ' αὐτὰ τὰ βέλη.
»Τολμήσατε νὰ σχίσητε τὰ γυναικεῖα στήθη
»ἂν εἶν' ἀδάμαντες ὑμῖν τῶν μαχητῶν τὰ μέλη.
»Κτυπᾶτε. Διὰ σᾶς αὐτὸ τὸ στῆθος ἀπεδύθη·
»εἰς ἔπαινον καὶ νίκην σας αὐτὸ νὰ εἶναι μέλλει.
»Τρυφερὸν εἶναι πρὸς πληγάς. Ὁ ἔρως τὸ γινώσκει,
»ὁ μὴ τοξεύσας το ποτὲ χωρὶς νὰ τὸ τιτρώσκῃ.

125

»Θανατηφόρα σήμερον (καὶ θὰ σᾶς συγχωρήσω
»τὴν πρώην σας ἀγένειαν) καὶ ἰσχυρὰ φανῆτε.
»Ὦ! Πῶς τὴν δεινὴν τύχην μου, ὤ! πῶς ν' ἀποθρηνήσω,
»ἂν νὰ μὲ σώσητ' ἐφ' ὑμῖν, καὶ μόνοις ὑμῖν κεῖται!
»ἂν οὐδεμίαν ἴασιν δὲν ἔχω νὰ ἐλπίσω,
»πλὴν τὰς πληγὰς διὰ πληγῶν ὑμεῖς νὰ πολεμῆτε.
»Πληγὴ σιδήρου ἔρωτος πληγὴν ἂς συνουλώσῃ,
»κ' εἰς τὴν καρδίαν ἴασιν ὁ θάνατος ἂς δώσῃ.

126

»Εὐδαίμων ἐὰν θνήκουσα φονεύσω καὶ τὸν πόνον,
»τὴν βάσανον τοῦ βίου μου, τὸν Ἅδην μὴ μολύνῃ!
»Μακρὰν ὁ ἔρως! Ἡ ὀργὴ ἂς ἐπιζήσῃ μόνον,
»καὶ τῆς σκιᾶς μου σύντροφος διηνεκὴς ἂς μείνῃ·
»ἢ ἂς ἀνέλθῃ πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν τυφλῶν κευθμώνων
»ὅστις τοῦ βίου δήμιος σκληρὸς μοὶ εἶχε γίνει,
»καὶ ἂς τῷ ἐπιφαίνηται ἀπαίσιος καθ' ὕπνους,
»ὥστε νὰ ἔχῃ τρομερὰς τὰς νύκτας καὶ ἀγρύπνους.»

127

Ταῦτα εἰποῦσα, ἔπαυσε· κ' ἐν πλήρει ἀποφάσει
λαμβάνει τὸ σκληρότερον, ὀξύτερόν της βέλος.
Ἰδὼν δ' ὁ νέος μαχητὴς αὐτήν, ὡς εἶχε φθάσει
τοσοῦτον προσεγγίζουσαν εἰς τὸ οἰκτρόν της τέλος,
κ' ἤδ' εἰς τὴν πρᾶξιν βαίνουσαν ἣν εἶχεν ἑτοιμάσει,
τὸ πρόσωπόν της πελιδνὸν καὶ τρέμον πᾶν της μέλος,
τὴν πλησιάζει ὄπισθεν, τὴν χεῖρά της συνέχει
ἥτις τοῦ στήθους τὴν αἰχμὴν πλησίον ἤδη ἔχει.

128

Ἐκείνη δὲν τὸν ἤκουσεν ὡς κατ' ἀρχὰς ἐφάνη·
ἀλλ' ἤδη στρέφετ' ἔκθαμβος καὶ τὸν ἀναγνωρίζει.
Φωνάζει· ἀγανάκτησις αὐτὴν καταλαμβάνει·
πίπτει χαμαὶ λειπόθυμος, καὶ θάνατον ἐλπίζει.
Πίπτει, ὡς ἄνθους θαλεροῦ ἡμίτμητος στεφάνη
κλίν' εἰς τὸ χῶμα φθίνουσα. Αὐτὸς δὲ τὴν στηρίζει.
Εἰς τὴν ἀνδρείαν χεῖρά του τὸ σῶμά της ἱδρύει·
τὴν ζώνην δὲ τοῦ στήθους της εἰς ἄνεσίν της λύει.

129

Καὶ τὰς γλυκείας παρειὰς, τὸ στῆθος τῆς ἀθλίας
βρέχει εὐσπλαγχνιζόμενος, κ' ἓν δάκρυ ἐπιῤῥαίνων.
Καθὼς εἰς ἀργυρᾶν βροχὴν τῆς δροσερᾶς πρωΐας
τὸ ῥόδον βάφεται, τὸ πρὶν χροιᾶς ἐστερημένον,
οὕτως αὐτὴ ἀνέζησε, καὶ πλῆρες θυμηδίας
τὸ πρόσωπόν της ἤγειρεν, ὃ βρέχει δάκρυ ξένον.
Τρὶς ἔστρεψε τὸ βλέμμα της, καὶ τρὶς τὸ ἀποσύρει,
καὶ ἀποφεύγει νὰ ἰδῇ τὴν ὄψιν τὴν θυμήρη.

130

Διὰ τῆς ἀσθενοῦς χειρὸς ἐζήτει νὰ μακρύνῃ
τὸν κρατερὸν βραχίονα, ὃς ἦν εἰς στήριγμά της.
Πλὴν μάτην ἀγωνίζεται, καὶ δὲν τὸν μετεκίνει,
κ' ἐδένοντο σφιγκτότερα τὰ προσφιλῆ δεσμά της.
Ὡς τέλους εἰς τὴν ἄλυσιν κατάκλειστος ἐκείνη
ἥτις ἐδέσμευεν αὐτὴν καὶ τὰ αἰσθήματά της,
ἤρξατο ταῦτα λέγουσα. Τὸ δάκρυ λάβρον δ' ἔῤῥει.
Ἀλλ' εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τὸ βλέμμα της δὲν φέρει.

131

«Σκληρὲ ὅτε ἀπέρχεσαι, σκληρὲ ὅτ' ἐπιστρέφῃς,
»τί ἔρχεσαι κατόπιν μου, τὸ βῆμά μου πλανώσῃς;
»Θαυμάσιον σὺ ἀπ' ἐμοῦ τὸ βέλος ν' ἀποστρέφῃς,
»καὶ ὁ φονεύς μου τὴν ζωὴν νὰ θέλῃς νὰ μοὶ δώσῃς.
»Σὺ νὰ μὲ σώσῃς προσπαθεῖς; Ὁποίους σκοποὺς τρέφεις;
»Ποῖα μ' ἡτοίμασας δεινὰ, καὶ ποίας ταπεινώσεις;
»Τέχνας ἠξεύρω μαγικὰς πολλάς· πλὴν ποία φθάνει
»τέχν' εἰς τὸν μὴ δυνάμενον κἂν οὔτε ν' ἀποθάνῃ;

132

»Τὴν δόξαν σου, τὸ ἐννοῶ, δὲν θεωρεῖς τελείαν
»ἂν δὲν προσγράψῃς θρίαμβον προσέτι γυναικεῖον,
»ὃν εἰς προδότιν ὤφειλες φυγὴν, καὶ νῦν εἰς βίαν.
»Ὁ πρῶτος τῶν ἐπαίνων σου ἐστὶ καὶ ὁ βελτίων.
»Ἦτον καιρὸς ὅτε ζωὴν σ' ἐζήτουν κ' ἡσυχίαν.
»Τώρα ζητῶ τὸν θάνατον πρὸς παῦσιν τῶν δακρύων.
»Πλὴν παρὰ σοῦ δὲν τὸν ζητῶ· διότι πᾶν σου δῶρον
»μ' εἶναι διόλου μισητὸν κακὸν καρδιοβόρον.

133

»Ἐλπίζω, ναὶ, ἀπάνθρωπε, νὰ κατορθώσω μόνη,
»καὶ ἄνευ σοῦ, ν' ἀπαλλαγῶ τῆς ἀγριότητός σου.
»Τὰ ὅπλ' ἂν δὲν ἀρκέσωσιν, ὁ βρόχος, ἡ ἀγχόνη,
»κρημνοὶ καὶ δηλητήριον, ἀλλ' ἡ αἰχμάλωτός σου
»καὶ ἄλλας ἔχει προσφυγὰς—Θεῷ τῷ κηδεμόνι
»ἡ χάρις,— ἄλλην τῆς ζωῆς διέξοδον ἐκτός σου.
»Αἴ! παῦσον τὰ θωπεύματα. Ὁποῖαι προσποιήσεις!
»Ἐλπίδας πῶς ἐπίστασαι εἰς ψεύδη νὰ ἐνδύσῃς!»

134

Οὕτως ἐθρήνει λέγουσα. Ὡς ἔκλαιε δ' ἐκείνη
ἐξ ἔρωτος καὶ ἐξ ὀργῆς καὶ ἐξ ἀπελπισίας,
καὶ ὁ Ῥινάλδος ἐνταυτῷ μετὰ στοργῆς ἐθρήνει
ἣν αἴσθημα αἰδήμονος ἐξήγειρ' εὐσπλαγχνίας,
καὶ λόγον ἠπιότατον, γλυκὺν τῇ ἀποτείνει·
«Τὴν ταραχὴν κατάστειλον, Ἀρμίδα, τῆς καρδίας.
»Οὐχὶ δεσμῶν, ἀλλ' ἔσται σοι ἀρχῆς τῆς ὑπερτάτης
»μερίς. Ἐγὼ δὲ σὸς εἰμὶ οὐχὶ ἐχθρὸς, προστάτης.

135

»'Ανάγνωθ' εἰς τὸ βλέμμα μου, τὴν πίστιν ἂν ἀρνῆσαι
»τοῖς λόγοις, τὴν εἰλικρινῆ ἀνάγνωθί μου πίστιν.
»'Επὶ τὸν θρόνον ν' ἀναβῇς τῶν σῶν προγόνων ζῆσε.
»Θέλω σὲ φέρει ἐπ' αὐτόν. Τοῦ δ' οὐρανοῦ μεγίστην
»εἴθε τὴν χάριν αἰσθανθῇς! 'Ακτῖνες δ' ἐκπεμφθεῖσαι
»τῆς ἀληθείας ἐπὶ σὲ, σοὶ δείξωσι τὸν ῥύστην,
»καὶ ἀρνηθῇς τὰ εἴδωλα. Διὰ τῆς "Εω πάσης
»ἐγὼ ἐγκαταστήσω σε περίδοξος ν' ἀνάσσῃς.»

136

'Ως λέγει καὶ παρακαλεῖ, καὶ ὁμιλῶν δακρύει·
προσέτι δὲ καὶ στεναγμὸς τὴν δέησιν ἐκύρου.
'Ως δὲ ὀρέων παγετοὺς καὶ ὡς χιόνας λύει
ἀκτὶς ἡλίου θάλπουσα, θερμὴ πνοὴ ζεφύρου,
καὶ ἡ ἀρχαία της ὀργὴ ὁμοίως διεῤῥύη,
καὶ μόνος νῦν ὁ πόθος της ὁ ἄλλος τὴν ἐπλήρου.
«Εἰμὶ, τῷ λέγει, δούλη σου, καὶ πρᾶξον ὡς θελήσῃς.
»'Ιερὸς νόμος δι' ἐμὲ ἔσοντ' αἱ σαὶ θελήσεις.»

137

'Εν τούτοις δ' ὁ Αἰγύπτιος δυνάστης τὴν σημαίαν
πεσοῦσαν βλέπει κατὰ γῆς ἡ κόνις πῶς καλύπτει,
καὶ βλέπ' ὑπὸ τὴν φοβερὰν ἀκίνητον ῥομφαίαν
τοῦ Γοδεφρείδου ὁ καλὸς 'Ριμέδων ὅτι πίπτει,
καὶ βλέπει τὴν διάλυσιν κοινὴν καὶ τελευταίαν.
Μὴ δὲ δειλός τις λογισθῇ, μαινόμενος ἐνσκήπτει
ὅπου τὸν κίνδυνον ζητεῖ, καὶ χεῖρ' ἀνδρειοτάτην
παρ' ἧς νὰ λάβῃ θάνατον· καὶ δὲν ζητεῖ εἰς μάτην.

138

Τὸν ἵππον του ἐξώρμησε κατὰ τοῦ Βουλλιῶνος,
διότι τῶν ἀνδρείων ἦν αὐτοῦ ἡ πρώτη τάξις.
Κ' ἦσαν μεγάλ' αἱ πράξεις του, καὶ ἦν πολὺς ὁ φόνος,
αἱ τελευταῖαι ἀρετῆς ἀπηλπισμένης πράξεις.
Πρὶν δ' ἀφιχθῇ μέχρις αὐτοῦ, καλεῖ μεγαλοφώνως·
«Ἦλθα νὰ πέσω διὰ σοῦ. Σὺ θέλω νὰ μὲ σφάξῃς.
»Ἀλλ' ὅμως θ' ἀποπειραθῶ ἡ τελευταία πτῶσις
»ἐμοῦ, νὰ εἶναι καὶ ἡ σή· νὰ μὴ ἐπιδιώσῃς.»

139

Τοιαῦτα εἶπε, καὶ θυμοῦ ἑκάτερος ἐπλήσθη,
καὶ ἐπιῤῥίπτοντ' ἐνταυτῷ ὁ εἷς κατὰ τοῦ ἄλλου.
Ἐκόπη μέση ἡ ἀσπὶς, ἡ χεὶρ ἐτραυματίσθη
ἀφοπλισθεῖσα, ἡ λαιὰ, τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Γάλλου.
Τοῦ δ' ἄλλου πρὸς ἀριστερὰν ἡ παρειὰ ἐσχίσθη
δι' οὗ κατάγει τραύματος ὁ Βουλλιὼν μεγάλου.
Ἐν ᾧ δὲ κλονιζόμενος ἦν εἰς σκοτοδινίαν,
ἔπεσεν, ἐπιθάνατον τρωθεὶς εἰς τὴν κοιλίαν.

140

Ἀπέθανεν ὁ Ἐμιράν. Φυγάδων μόλις σμήνη
ἀπέμειναν ἐκ τῶν στρατῶν τῶν πολυπληθεστάτων.
Τὴν τῶν φυγόντων δίωξιν ὁ Βουλλιὼν ἀφήνει.
Τὸν δ' Ἀλταμόρον βλέπων ὅς, ἀνάπλεως αἱμάτων,
πεζὸς, ἡμίοπλος, θραυσθὲν τὸ ξίφος του ἐκίνει,
ὑπὸ χιλίων φονικῶν περίζωστον δοράτων,
ἀνέκραξεν· «Ἀφῆτέ τον. Σὺ δ' ἄνευ φόβου μεῖνε.
»Ὁ Γοδεφρεῖδος εἰμ' ἐγώ. Αἰχμάλωτός μου γίνε.»

141

Ὁ δὲ, ἂν καὶ οὐδέποτε πρὶν εἶχε ταπεινώσει
τὴν φρένα τὴν ἀγέρωχον ἐνώπιον ἀνθρώπων,
τὸ μέγ' ἀκούσας ὄνομα, ὃ εἶχε διαδώσει
ἡ φήμη ἀπὸ τοῦ βοῤῥᾶ καὶ μέχρις Αἰθιόπων,
τῷ εἶπεν· «Ὡς ἐπιθυμεῖς γενέσθω. Προσκυνῶ σοι.
»Ἀξίζεις. (Καὶ τῷ ἔδωκε τὰ ὅπλα.) Ἀλλ' εἰς τρόπον
»ἔσται ἡ παραδοῦσά σοι τὸν Ἀλταμόρον νίκη,
»ὥστε καὶ δόξα καὶ χρυσὸς πολὺς θὰ σοὶ ἀνήκῃ.

142

»Ἡ εὐσεβής μου σύζυγος θενὰ μ' ἐξαγοράσῃ
»διὰ παντός μου τοῦ χρυσοῦ, διὰ τῶν ἀδαμάντων.»
—«Ὁ οὐρανὸς, ἀπήντησεν αὐτὸς, δὲν μ' ἔχει πλάσει
»ἐπιθυμίας θησαυρῶν νὰ τρέφω ἀπεράντων.
»Σὺ ἔχε ὅσα κέκτησαι ἐν τῇ Περσίᾳ πάσῃ
»καὶ ὅσα ἐν τῇ Ἰνδικῇ. Κύριος ἔσο πάντων.
»Ἐπὶ χρυσῷ τιμήματι ζωὰς δὲν ἀπονέμω.
»Δὲν ἦλθα πρὸς ἐμπόριον, ἀλλὰ ἐπὶ πολέμῳ.»

143

Ὡς εἶπε, καὶ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς ὀπαδοῖς του,
καὶ τρέχων ἠκολούθησε τὰ ἴχνη τῶν φευγόντων.
Κατὰ τὸ τεῖχος φεύγουσιν αὐτοί· ἀλλὰ κ' ἐγγύς του
κ' ἐντὸς, δὲν διαφεύγουσι ποσῶς τὸν ὄλεθρόν των.
Καὶ τοῦτο πίπτει· κ' ἔφερε σφαγὴν ἡ ἅλωσίς του
νέαν, καὶ λάβρος ποταμὸς αἱμάτων προῤῥεόντων
τοὺς κόσμους τοὺς βαρβαρικοὺς, τὸ πλῆθος τῶν λαφύρων
κυλίει εἰς τὸ κῦμά του, καὶ τὰ μολύνει φθείρων.

144

Ὁ Βουλλιὼν ἐνίκησε. Δὲν εἶχεν ἔτι δύσει
ὁ ἥλιος, κ' ἐξέπεμπεν ἀκτῖνας φωτεινάς του,
ὅτ' ἐν τῇ πόλει ἔφερε τῇ ἐλευθερωθείσῃ
εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸ μέλαθρον τοὺς ἐλευθερωτάς του·
καὶ πρὶν τὸν αἱματόβρεκτον μανδύαν του ἀφήσῃ,
εἰς τὸν ναὸν ὡδήγησε τοὺς συμπολεμιστάς του.
Τὰ ὅπλα του ἀνήρτησεν ἐνταῦθα, κ' ἐδεήθη
ἐν κατανύξει τῆς ψυχῆς, τελέσας δ' ηὐχήθη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΑ′

Στροφὴ 7

Γουλλιέλμος, ἐπίσκοπος Ὀραγγίας. *Ἀδεμάρος*, ἐπίσκοπος Πογγίου ἐν Λαγγεδόκῃ. (Ἰδ. Ῥαψωδ. Α′, στρ. 38-39).

Καὶ σέ, τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν.

Στροφὴ 8

Καὶ σέ, τὸν ἀπόστολον Πέτρον.

Στροφὴ 9

Καὶ σέ, ὦ κόρη σὺ πιστή, τὴν Μαρίαν ἐκ Βετανίας, ἀδελφὴν τῆς Μάρθας καὶ τοῦ Λαζάρου.

Στροφὴ 10

Ἰωσαφάτ, κοιλὰς στενή, μῆκος ἔχουσα δύω μιλίων, καὶ προσεχὴς τῇ Ἱερουσαλήμ.

Στροφὴ 23

Ἐντὸς τοῦ Κλαραμόντου. Πρὸς ἐξέγερσιν τῶν πνευμάτων διὰ τὰς σταυροφορίας δύω συνεκλήθησαν σύνοδοι ὑπὸ τοῦ Πάπα Οὐρβανοῦ Β′, ἡ μὲν ἐν Πλακεντίᾳ, ἔχουσα ἄλλον κυρίως σκοπὸν, ἀλλ' ὑφ' Ἑλλήνων ἀρχιερέων προτραπεῖσα καὶ εἰς ὑπεράσπισιν τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἁγίων τόπων· ἡ δὲ ἐν Κλαραμοντίῳ τῆς Γαλλίας, δι' ἧς ὁ Οὐρβανὸς, Γάλλος καὶ αὐτὸς τὴν καταγωγὴν, ἠθέλησε καὶ κατώρθωσε νὰ ἐξάψῃ τὸν εὔφλεκτον ζῆλον τῶν συμπατριωτῶν του. Ἡ τότε θερμὴ θρησκευτικὴ πίστις τῶν Χριστιανῶν, ὁ κατὰ

τὸ τέλος τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Χιλιετηρίδος γενικῶς ἐπικρατήσας φόβος τοῦ προσεχοῦς τέλους τοῦ κόσμου, τὸ τυχοδιωκτικὸν πνεῦμα τῆς φιλοπολέμου νεολαίας, καί τινων καὶ ἡ φιλοκέρδεια, ἄλλων δ' ἡ φιλοδοξία, συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἰδέας τῶν σταυροφοριῶν.

Στροφὴ 25

Ἑπτὰ ἀροτήρων, septens triones, ἡ ἅμαξα τῆς Ἄρκτου.

Στροφὴ 28

Τῆς Δήλου ἡ παρθένος, ἡ Ἄρτεμις.

Στροφὴ 42

Δευτερότοκον, Γουλλιέλμον, τὸν Βρεταννὸν ἡγεμονόπαιδα. (Ἴδ. Ῥαψ. Α', στρ. 44.—Ῥαψ. Ι', στρ. 59).

Στροφὴ 43

Ὁ δὲ τῆς Φλάνδρας, Ῥοβέρτος. (Ἴδ. Ῥαψ. Α', στρ. 43-44. —Ῥαψ. ΙΗ', στρ. 65.—Ῥαψ. Κ', στρ. 9, 71).

Στροφὴ 45

Παλαμήδης, Λομβαρδὸς μαχητής. (Ἴδ. Ῥαψ. Α', στρ. 55).

Στροφὴ 48

Ἐψηγμένη βροχή, ἡ χάλαζα.

Στροφὴ 49

Ὁ τύραννος τῆς Νικαίας, Σολιμάνος. (Ἴδ. Ῥαψ. Ζ', στρ. 38.—Ῥαψ. Θ', στρ. 16.—Ῥαψ. Ι', στρ. 8).

Στροφὴ 61

Γαλλίδες, οὐχὶ Γάλλοι, ὡς τὸ τοῦ Βιργιλίου: O vere Phrygiæ, neque enim Phryges. (Æn. IX, 617).

Στροφὴ 66

Κεραστάς, εἶδος κερασφόρων ὄφεων, ἐκ τῶν μᾶλλον ἰοβόλων.

Στροφὴ 72

Δίκταμον, εἶδος χόρτου (Διοσκορ. Γ, 37), ὑποτιθέμενον ἰαματικόν, ἰδίως τῶν τραυμάτων. (Virgil. Æn. XII, 411).

Στροφὴ 73

Ὀρέων ἀπωτάτων, τῆς Κρητικῆς Ἴδης.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΒ'

Στροφή 17

Ὕλας πυρπολικάς. Αὗται ἦσαν τὸ *Ἑλληνικὸν πῦρ*, περὶ οὗ πολὺς γίνεται λόγος παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς. Περιγράφεται. δ' αὐτὸ ὡς ὑγρὸν, δυνάμενον νὰ σφενδονισθῇ εἰς πᾶσαν διεύθυνσιν, καὶ μὴ σβυνόμενον, ἀλλὰ μάλιστα ἐξαπτόμενον ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Τινὲς τὸ νομίζουσιν ἐφεύρεμα τῶν Περσῶν παρ' οἷς πολλὴ ὑπάρχει ἡ νάφθα. Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον τὸ λεγόμενον oleum incendiarium, συγκείμενον ἐξ ἀσφάλτου, θείου καὶ πίσσης ὑγρᾶς. Τὸ δ' *Ἑλληνικὸν* λέγεται ἐφευρεθὲν ὑπὸ Καλλινίκου τοῦ Ἡλιοπολίτου, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, ἀποτεφρώσαντος δι' αὐτοῦ τὸν Ἀραβικὸν στόλον πρὸ τῆς Κυζίκου. Κατὰ τῶν σταυροφόρων οἱ Ἀσιανοὶ μετεχειρίσθησαν πολλάκις καὶ ἐπιτυχέστατα ἐμπρηστικὰς ὕλας ὧν βάσις ἦν ἡ νάφθα ἢ πετρέλαιον, τὸ παραγόμενον πλησίον τοῦ Βαγδατίου.

Στροφή 22

Τὴν διήγησιν ταύτην ἐδανείσθη ὁ ποιητὴς ἀπὸ τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Αἰλιοδώρου, τοῦ ἐπιγραφομένου «Αἰθιοπικά.» Ὁ Αἰλιόδωρος, ἐπίσκοπος Τρίκκης ἐν Θεσσαλίᾳ (Τρικκάλων), ἔζη ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, περὶ τὰ 390 μ. Χ. Ἡ Αἰθιοπὶς Χλωρίνδα τοῦ Τάσσου εἶναι ἡ Αἰθιοπὶς Χαρίκλεια τοῦ Αἰλιοδώρου, ἀμφότεραι ἀγαθαὶ τοξότιδες, ἀμφότεραι λευκαὶ ἐκ μελανῶν γονέων, τὸ χρῶμα λαβοῦσαι ἐξ εἰκόνος ἣν ἡ μήτηρ ἐθαύμαζε πρὸ τῆς γεννήσεώς των, ἀμφότεραι δ' ἐπίσης πρὸς ἀποφυγὴν ἀδίκων ὑπονοιῶν ἐξετέθησαν εἰς τὰ θηρία, καὶ ἐσώθησαν ὑπ' εὐσπλάγχνων ὑπηρετῶν. Τὴν Χλωρίνδαν ὅμως ἐθήλασε τίγρις, δι' ὃ καὶ αὐτὴ ἀπέβη ὠμωτέρα τῆς ἡρωΐδος τοῦ Ἕλληνος μυθιστοριογράφου. Τὰ Αἰθιοπικὰ τοῦ Αἰλιοδώρου ἦσαν γνωστὰ εἰς τὸν Τάσσον. Ὅτε μετέβη εἰς Γαλλίαν, εἰς τὴν αὐλὴν Καρόλου τοῦ Θ', τὸ μυθιστόρημα ἐκεῖνο ἀνεγινώσκετο μετὰ πόθου ὑπὸ τῶν αὐλικῶν ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ Ἀμιότου· ὁ δὲ Τάσσος τοῖς ὑπεσχέθη ὅτι θέλει μεταφέρει τὰς κυριωτέρας σκηνὰς αὐτοῦ εἰς

τὸν Ἰταλικὸν Παρνασσὸν, καὶ τοῦτο ἔπραξε διὰ τῆς ἐπινοίας τῆς Χλωρίνδας.

Στροφὴ 25

Τῆς γῆς τὰ ἔθιμα. Λέγεται ὅτι παρ' αὐτοῖς οἱ μὲν ἄῤῥενες δὲν ἐβαπτίζοντο πρὸ τῆς 40ῆς ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των, τὰ δὲ θήλεα πρὸ τῆς 50ῆς.

Στροφὴ 28

Πολεμιστὰ οὐράνιε, λέγει τὸν ἅγιον Γεώργιον.

Στροφὴ 48

Ἡ πύλη ἡ χρυσῆ. Ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀνατολικοῦ τείχους, ἀπέναντι τῆς κοιλάδος Ἰωσαφὰτ καὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΓ'

Στροφὴ 44

Νασαμώνων... Γαραμάντων. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ λαοὶ κατῴκουν τὴν ἔσω Ἀφρικὴν, μεσημβρινῶς τῆς Κυρηναϊκῆς. Οἱ πρῶτοι, καθ' Ἡρόδοτον (Δ, 172) διητῶντο νομαδικῶς καὶ πειρατικῶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης Σύρτεως, ὅπου πρὶν κατῴκουν οἱ Ψύλλοι, λαὸς τοὺς ὄφεις ἡμερῶν, καὶ διὰ ῥοφήσεως τὸ δηλητήριον αὐτῶν ἰῶν, ὁ κατὰ μέν τινας ταγεὶς ὑπὸ τὰς ἄμμους τῆς ἐρήμου, κατὰ δ' ἄλλους ἐξολοθρευθεὶς ὑπὸ τῶν Νασαμώνων. Οὗτοι δὲ λέγονται τῶν φοινίκων τὸ ἐμπόριον ἰδίως μετερχόμενοι, καὶ μετέβαινον ἐτησίως εἰς Αὐγίλαν *(Αὐτζελᾶ)*, ὅπου καὶ τὴν σήμερον συῤῥέουσι πρὸς ἐμπορίαν οἱ Ἄραβες τῆς Βεγγάσης. Ἐκεῖ δὲ εἰς πόλιν κειμένην παρὰ τὰς ὄχθας τῆς πηγῆς Σιβίλλας (κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον) ἐπεκαλοῦντο καὶ ἐσυμβουλεύοντο τὰς ψυχὰς τῶν ἀποθανόντων, καὶ ἐπὶ τῶν τάφων κοιμώμενοι, περιέμενον αὐτῶν τὴν ἐμφάνισιν. Ὁ Σκύλλαξ, περὶ τὰ 390 π. Χ. δὲν γνωρίζει κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς Λιβύας ἄλλον λαὸν πλὴν τῶν Νασαμώνων, καὶ τοῦτο βεβαίως διότι οἱ Ψύλλοι εἶχον καταστραφῆ ἤδη ἀπὸ τοῦ 440.— Οἱ δὲ Γαράμαντες, τὰ ἔτι νοτιώτερα, μεταξὺ Νίγρου καὶ Αἰθιοπίας ἔχοντες, λέ-

γονται *μέγας λαὸς* ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, ἀπέχων τριάκοντα ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τῶν Λωτοφάγων. Οἱ δὲ νεώτεροι Γεωγράφοι, ἐπειδὴ οἱ Λωτοφάγοι ᾤκουν νοτιοδυτικῶς τῶν Ψίλλων, ἐκ Τριπόλεως μέχρι τῆς μικρᾶς Σύρτεως, παραδέχονται ὅτι ἡ χώρα τῶν Γαραμάντων ἦν αὐτὴ ἡ ἀρχαία Φασανία, τὸ σημερινὸν Φεζζάν. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς οἱ Γαράμαντες διέτρεχον τὴν Αἰθιοπίαν πρὸς ἀνθρωποθήραν καὶ ἀνθρωπεμπορίαν ὡς καὶ μέχρι τοῦδε οἱ βάρβαροι λαοὶ τοῦ Φεζζάν. Τὸ κλίμα τῶν δύω τούτων χωρῶν, ὡς καὶ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῶν θέσεως, εἶναι θερμότατον, καὶ ὅταν μάλιστα πνέῃ ὁ σιμοὺν τῆς ἐρήμου, οἱ κάτοικοι τοῦ Φεζζὰν οὐδὲ ν' ἀναπνέωσι δύνανται ἄνευ ἀδιακόπου καταβρέξεως τῶν κατοικιῶν των. Ἐκτὸς δὲ τούτου οἱ σφοδρότατοι αὐτόθι ἄνεμοι πληροῦσιν ἄμμου τὴν ἀτμοσφαῖραν καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν πνιγηράν, καθαριζομένην μόνον ὑπὸ τῶν καταστρεπτικῶν τρικυμιῶν αἵτινες μαίνονται εἰς τοὺς τροπικούς.

Στροφὴ 24

Ἄλκαστος, ἀρχηγὸς τῶν Ἑλβετῶν.

Στροφὴ 59

Σιλοὴς, ρύαξ παρὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ, ρέων ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Μόρφας.

Στροφὴ 68 καὶ 69

Τὰ ἐνταῦθα περιγραφόμενα εἰσὶν ἀναχρονισμός. Ἡ πεῖνα καὶ ἡ δίψα, καὶ κατόπιν αὐτῶν ἡ λειποταξία ἐνέσκηψαν εἰς τὸν στρατὸν τῶν Σταυροφόρων πολὺ πρίν. Ἅμα μετὰ τὴν ἔλευσίν των εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπολιόρκησαν τὴν Ἀντιόχειαν κατὰ προτροπὴν τοῦ Δουκὸς τῆς Λωραίνης καὶ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ πάππα Ἀδεμάρου, μὴ πεισθέντες εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν ἐμπειροτέρων, οἵτινες ἤθελον νὰ περιμείνωσι μέχρι τοῦ ἔαρος περὶ τὰ παράλια τὰ βοηθήματα καὶ ἐφόδια ἃ τοῖς εἶχον ὑποσχεθῆ ἐκ Βυζαντίου καὶ ἐκ τῆς Εὐρώπης. Πρῶτος ἐγκατέλιπε κρυφίως τὸ στρατόπεδον Γουλλιέλμος, ὁ ὑποκόμης τοῦ Μελύνου. Αὐτὸς ὁ Πέτρος ὁ Ἐρημίτης, ὁ τοὺς ἱππότας εἰς τὴν σταυροφορίαν ἐξεγείρας, ἀπολέσας

πᾶσαν ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίαν καὶ ἐπιῤῥοὴν, ἐδραπέτευσεν ἐπίσης ἐν ἐντελεῖ ἀπογνώσει, καὶ ἀδυνατῶν ν' ἀνθέξῃ περαιτέρω εἰς τὰς στερήσεις καὶ κακουχίας. Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης συλλαβὼν ἐπανέφερε καὶ αὐτὸν καὶ τὸν Γουλλιέλμον, καὶ ἀμφότεροι ἀτιμωτικῶς ἐπεπλήχθησαν, καὶ ποινὴ θανάτου κατεψηφίσθη ἔκτοτε κατὰ τῶν λειποτακτῶν. Μεταξὺ τούτων ἦτον ἢ ὑποτίθεται καὶ ὁ Γραικὸς Τατῖνος.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΔ'

Στροφὴ 5

Οὑγὼν, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας. (Ἴδ. Ῥαψ. Α', στρ. 37.—Ῥαψ. ΙΗ', στρ. 94.)

Στροφὴ 7

Τὸ ἐνύπνιον τοῦ Γοδεφρείδου δὲν εἶναι ἐντελῶς τῆς ἐπινοίας τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἠρύσατο τὴν περὶ αὐτοῦ παράδοσιν ἐξ ἑνὸς τῶν χρονογράφων τῆς σταυροφορίας, Ῥαιμόνδου τοῦ Ἀγίλης.

Στροφὴ 8

Αὐτάδελφον, τὸν Βαλδοβῖνον τῆς Ἐδέσσης, διαδεχθέντα τὸν Γοδεφρεῖδον εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἱερουσαλήμ.

Στροφὴ 27

Ὁ Πρίγκηψ τῆς Δανίας, ὁ Κάρολος. (Ἴδ. Ῥαψ. Η', στρ. 2.)

Στροφὴ 38

Τάναϊς, ὁ Δὼν, ὁ χωρίζων τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας.

Στροφὴ 70

Ἡ νῆσος δὲ, καὶ σύστημα τινῶν αὐτῇ γειτόνων,
ἐπωνυμίαν ἔλαβεν ἐκ τῆς Εὐδαιμονίας.

Τὴν ἰδέαν καὶ τὴν περιγραφὴν τῶν *Εὐδαιμόνων* τούτων *νήσων* ἐδύνατο νὰ δανεισθῇ ὁ Τάσσος καὶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἐκ τοῦ μεσαιῶνος, καὶ σχεδὸν καὶ ἐκ τῶν συγχρόνων αὐτῷ παραδόσεων. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους ὁ κόσμος ὡρίζετο πρὸς δυσμὰς ὑπὸ δύω θαυμασίων χωρῶν, ὧν ἡ μὲν κατ' αὐτὴν τὴν εἴσοδον τοῦ Ὠκεανοῦ, κατῳκεῖτο ὑπὸ τῶν νυκτοβίων Κιμμερίων, οὐδέποτε ἔβλεπε τὸν ἥλιον ἢ ἀνατέλλοντα ἢ δύοντα, καὶ ἣν γεί-

των τῆς τῶν νεκρῶν κατοικίας (Ὁμήρ. Ὀδύσσ. Λ, 13). Νοτιώτερον δὲ τῶν Κιμμερίων, ἐν αὐτῷ τῷ Ὠκεανῷ, ὑπετίθεντο αἱ νῆσοι τῶν Μακάρων, ἢ τὰ Ἠλύσια, ὅπου μετὰ θάνατον διῃτῶντο οἱ ἥρωες ἐν διηνεκεῖ εὐδαιμονίᾳ (Ὁμ. Ὀδύσσ. Δ, 567). Κατ' ἀρχὰς αἱ δόξαι αὗται ἐπεκράτουν παρὰ τοῖς Φοίνιξι, καὶ διεδίδοντο ὑπ' αὐτῶν ὠφελοῦσαι αὐτοὺς εἰς τὰς ὑπερθαλασσίους πλανήσεις των, καὶ πιστευόμεναι ἔτι μᾶλλον ἕνεκα αὐτῶν. Ἡ ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἀνακάλυψις ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ τῶν Κασσιτερίδων νήσων, αἵτινες ὑποτίθενται οὖσαι αἱ σημεριναὶ Σορλίγγαι, καὶ ἀφ' ὧν ἠρύοντο τὸν Κασσίτερον, ἐπεκύρωσε τὰς περὶ Ἠλυσίων καὶ κήπων τῶν Ἑσπερίδων πεποιθήσεις τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὰς περὶ ὑπάρξεως τῆς Ἀτλαντίδος ἣν ἔψαλλεν ὁ Σόλων, καὶ ἧς μνημονεύει ὁ Πλάτων. Μετὰ δὲ τὴν ἀποίκησιν τῆς Κυρηναϊκῆς καὶ τὰς ὁδοιπορίας τοῦ Ἡροδότου, οἱ ἐν Αἰγύπτῳ Ἕλληνες ἤρξαντο τιθέμενοι τοὺς κήπους τῶν Ἑσπερίδων κατὰ τὰς Ὀάσεις, ἢ εἰς ἐξαιρετικῶς εὔφορά των χωρία ὄντα ἢ ὑποτιθέμενα παρὰ τὴν μεγάλην Σύρτιν. Ἀφ' ὅτου δὲ οἱ Φωκαεῖς, ὑπερβάντες τὰς Ἡρακλείας στήλας, ἤρξαντο πλέοντες τὸν δυτικὸν Ὠκεανὸν, ἐκεῖ ἡ Ἑλληνικὴ φαντασία μετέφερεν ἀπὸ τῶν ἀξένων ὑπερβορείων θαλασσῶν τὰς κατοικίας τῶν Εὐδαιμόνων. Ἐπὶ Ῥωμαίων, ἐξόριστος ὁ Σιρτόφιος, ἀπὸ τῆς Ἱσπανίας ἔπλευσε ζητῶν νέαν πατρίδα πρὸς δύω νήσους τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ὧν εἶχεν ἀκούσει φημιζομένην τὴν εὐφορίαν καὶ τοῦ κλίματος τὴν γλυκύτητα. Μετὰ εἴκοσι δ' ἔτη ὁ Στάτιος Σεβόσος, ἐκ Γαδείρων, πάσας συλλέξας τὰς ἐνδεχομένας πληροφορίας περὶ τῆς θέσεως τῶν δυτικῶν τούτων νήσων, ἔπλευσε καὶ ἀνεκάλυψε πέντε, δυτικῶς τῆς Ἀφρικῆς κατὰ τὴν τριακοστὴν μοῖραν βορείου πλάτους, εἰς ἃς ἄλλα δίδει αὐτὸς ὀνόματα, ὀλίγον δὲ παραλλαγέντα μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μαυριτανίας Ἰόβα, αἵτινες δ' εἰσὶν αἱ Κανάριοι, αἱ σήμερον καλούμεναι Λανζαρότα, Ἀλλεγράνζα, Κιάρα, Λοβὸς, καὶ Φορτιβεντίρα. Ἔκτοτε δ' οὐδέποτε ἐπαύσαντο αἱ ὡραῖαι αὗται νῆσοι ἕλκουσαι

τὴν προσοχὴν, καὶ ἐγνώριζον αὐτὰς καὶ οἱ Ἄραβες Γεωγράφοι, ἐπικαλοῦντες αὐτὰς *Χαλιδάτ*, ὡς φαίνεται ὅτι ἐγνώριζ.ν καὶ τὴν Κιερίφφαν, ἣν ὠνόμαζαν *Χαρασάν*. Αὕτη δ' ἡ νῆσος ἐν γεωγραφικῷ τινι χάρτῃ χαραχθέντι ἐν Καστιλίᾳ σημειοῦται διὰ τῆς ἐπωνυμίας *Νῆσος τῆς κολάσεως* (Isola d'Inferno), ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι μέχρι τῶν χρόνων ἀκόμη ἐκείνων διετηροῦντο ἀπηχήσεις τῶν ἀρχαίων παραδόσεων. περὶ Κιμμερίων καὶ νήσων τῶν Μακάρων. (Ἴδ. *d'Anville*, Géogr. anc. σελ. 218, Paris, 1769.—*Malte-Brun*, Hist. de la Géogr. T. I, σελ. 35-37. 88-99. 227-234. 439-521.—*Alex. Humbold*, Exam. crit. de l'hist. de la géogr. du nouveau cont. et des progrès de l'astronomie nautique aux XVe et XVIe siècles, T. II. Ὁ δὲ Τάσσος, καὶ χωρὶς ν' ἀνατρέξῃ εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ἐδύνατο ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὰς ἐπ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Πορτογάλλων περιηγητῶν καὶ ἱστορικῶν διαδιδομένας ὑπερβολικὰς περιγραφὰς τῆς καλλονῆς τῶν Καναρίων νήσων. Εἷς ἐξ αὐτῶν (ἀνώνυμος, ὑπὸ τοῦ Μασούη μνημονευόμενος) γράφει: «Οἱ τὰς χώρας ἐκείνας οἰκοῦντες βιοῦσιν ἀπόνως καὶ ἀπραγμόνως, οὐδόλως ἀγωνιζόμενοι δι' ὅσα ἡμᾶς βασανίζουσιν. Ἔδαφος εὐφορώτατον, κλίμα χαριέστατον καὶ λίαν εὔκρατες, παρέχει πᾶσαν ἄνεσιν τοῦ βίου καὶ πᾶσαν ἀπόλαυσιν. Αἱ πεδιάδες εἰσὶν ὡραῖαι, καὶ διαῤῥέονται ὑπὸ ῥυάκων καὶ ποταμῶν. Ὑπάρχουσι δ' ἐκεῖ καὶ ὑψηλοὶ βράχοι, καὶ χείμαῤῥοι, καὶ ῥεύματα μικρὰ καὶ μεγάλα, στρέφοντα ὑδρομύλους. Ἡ παραλία εἶναι εὐθεῖα καὶ ὁμαλὴ, καὶ ἡ χλόη αὐτῆς εἶναι πρασίνη, ὡς ἂν δὲν προσεβάλλετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Τὰ δένδρα εὐθυτενῆ καὶ οὐδόλως ἠκρωτηριασμένα, ἀποδεικνύουσιν ὅτι οὐδέποτε πνέουσιν ἐκεῖ τρικυμίαι. Πλὴν δὲ τούτων καὶ ἄλλαι τέρψεις ὑπάρχουσιν ἐκεῖ, μάλιστα δὲ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἀντηχοῦσι τὰ δάση ἐκ συμφωνιῶν χιλιάδων πτηνῶν, ἐν οἷς ἀκούονται αἱ ἀηδόνες, οἱ κόσσυφοι, αἱ ἀκανθυλλίδες, αἱ χελιδόνες, καὶ αὐτοὶ οἱ τέττιγες καὶ οἱ γρύλλοι. Τὴν αὐγὴν καὶ τὸ ἑσπέρας παμποίκιλα

ἄνθη καὶ χόρτα ἀποπνέουσι γλυκυτάτας εὐωδίας. Τόσον δ' εὐάερον καὶ ὑγιεινὸν εἶναι τὸ κλίμα, ὥστε οὐδείς ποτ' ἐκεῖ ἀσθενεῖ. Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει οὐδ' ἄμμος, οὐδ' ἄκανθαι, οὐδ' ἀκανθώδη δένδρα, οὐδὲ βάλτοι, οὐδ' ἔχιδναι ἢ ἄλλοι ὄφεις, οὐδὲ κροκόδειλοι εἰς τοὺς ποταμοὺς, οὐδὲ κάμπαι, οὐδὲ κώνωπες, ὅπερ εἶναι τὸ μέγιστον τῶν πλεονεκτημάτων. Ἐν γένει δ' ἡ χώρα ἐκείνη δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς ἐγχώριον παράδεισον.»

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΕ'

Στροφὴ 15

Ῥάφια, πόλις ἐπὶ τῆς Μεσογείου, μεταξὺ Γάζης καὶ Ῥινοκέρας, περίφημος διὰ τὴν νίκην Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος, Βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, κατ' Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου, Βασιλέως τῆς Συρίας.

Ῥινόκερα, πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ Ἀκτισάβου, βασιλέως τῆς Αἰθιοπίας, καὶ κατοικηθεῖσα ὑπὸ πειρατῶν, ἐχόντων κεκομμένας τὰς ῥίνας.

Ὄρος, τὸ Κάσσιον, παρὰ τὴν Σερβωνίδα λίμνην.

Στροφὴ 16

Τὴν πόλιν, τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Φάρος, ἡ ἀρχαιότερον Κάνωπος νῆσος, προκειμένη τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐπ' αὐτῆς Πτολεμαῖος ὁ Σωτὴρ ἤγειρε μέγαν φανὸν εἰς ὁδηγίαν τῶν εἰσπλεόντων.

Στροφὴ 17

Μαρμαρικὴ, χώρα τῆς Ἀφρικῆς, μεταξὺ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς.

Κυρήνη ἢ Πεντάπολις, ὡς περιέχουσα τὰς πέντε πόλεις Κυρήνην, Ἀπολλωνίαν, Πτολεμαΐδα, Ἀρσινόην καὶ Βερενίκην. Ἡ νῦν Ἀλγερία.

Στροφὴ 18

Μάγρα, ποταμὸς τῆς Βαρβαρίας, ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς Τριπόλεως.

Αλζέρβη, νησίδιον παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Ζέρβην.

Στροφὴ 19

Ποῦ ἄλλοτε ἡ Καρχηδὼν ὑπῆρξεν. Ὡς γνωστὸν ἡ ἀρχαία Καρχηδὼν ἔκειτο παρὰ τὴν Τύνιδα. Ἀλλ' ἡ πόλις τῆς Διδοῦς κατεστράφη κατὰ τὰ 146 πρὸ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Ὑπάτου Πουβλίου Κορνηλίου Σκηπίωνος, μετ' ἀρῶν ἀπαγορεύσαντος τὴν ἀνοικοδόμησιν αὐτῆς. Ἀλλ' ἐπ' Αὐγούστου ἀνηγέρθη ἑτέρα πόλις Ῥωμαϊκὴ, μεσημβρινῶς τῆς προτέρας, τὸ jus italicum λαβοῦσα ὑπὸ Σεπτιμίου Σεβήρου, καὶ εἰς ἀκμὴν ἀφιχθεῖσα ἰδίως ἐπὶ Διοκλητιανοῦ. Γενομένη δὲ μετὰ ταῦτα ἕδρα τῶν Βανδάλων βασιλέων, ἠρημώθη αὖθις ὑπὸ Χασσὰν, τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Καλίφφου Ἀβδοὺλ-Μελὲκ-Βὲν-Μερβὰν, καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ταύτης τῆς πόλεως ἀνηγέρθη μετὰ ταῦτα ἡ Τύνις, ἐν ᾗ διάφορα ἔτι σώζονται ῥωμαϊκὰ ἐρείπια.

Λιλυβαῖον, Ἀκρωτήριον τῆς Σικελίας πρὸς τὴν Ἀφρικήν.

Στροφὴ 20

Βισέρτα, παράλιος πόλις τῆς Τύνιδος.

Στροφὴ 21

Βουγία, πόλις ἐν τῇ Ἀλγερίᾳ.

Ὠράνη, πόλις τῆς Βαρβαρίας, ὑποκειμένη τῇ Ἀλγερίᾳ.

Τιγγιτάνη, εὐρεῖα χώρα τῆς Ἀφρικῆς, ἡ τὴν σήμερον περιέχουσα τὸ Μαρόκον καὶ τὸ Φέζ.

Στροφὴ 22

Θάλασσα εἰς θάλασσαν, εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτὰρ, ἔχοντα ἐν Ἱσπανίᾳ τὸ ὄρος Κάλπην, ἐν Ἀφρικῇ τὸ ὄρος Ἀβίλην, τὴν σήμερον καλούμενον Σκιμίαν.

Στροφὴ 30-32

Ὁ Ἰταλὸς Ὅμηρος δικαίως ψάλλει τὴν δόξαν τοῦ Ἰταλοῦ Ὀδυσσέως, ὅστις διὰ τῆς τόλμης καὶ μεγαλοφυΐας του ἐδιπλασίασε τῆς γῆς τὴν ἔκτασιν. Πάντες δὲν ἦσαν τότε ἐπίσης δίκαιοι πρὸς τὸν μέγαν ἄνδρα, καὶ πολλοὶ τὸν ἐθεώρουν ὡς φαντασιοκόπον ἢ ἀπαταιῶνα. Τὸν Κολόμβον ὅμως ἐξώρμησαν

εἰς τὴν μεγάλην του ἀνακάλυψιν ἡ μεγαλοφυΐα του, ἡ μακρά του ναυτικὴ πεῖρα, τῶν ἀρχαίων αἱ ἐπιστημονικαὶ δόξαι, τῶν Ἀράβων αἱ παραδόσεις, αἱ κοσμογραφικαὶ σκέψεις τῶν νεωτέρων Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν, αἱ διηγήσεις τοῦ Μάρκου Πόλου, τὰ παράδοξα συγγράμματα τοῦ Πέτρου Ἀϊλλῆ, καὶ αἱ ἀστρονομικαὶ θεωρίαι τῶν φίλων του Τοσκανέλλη καὶ Μαρτίνου τοῦ Βοημοῦ. Ὁ δὲ λόγος ὁ κινήσας αὐτὸν εἰς τὴν ῥιψοκίνδυνον ἐπιχείρησιν ἦν φύσεως τοιαύτης, ὥστε νὰ διεγείρῃ πᾶσαν τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ τὴν συμπάθειαν. Ὁ Κολόμβος ἐπίστευεν εἰς τὴν τότε εὐρέως διαδεδομένην ἰδέαν τοῦ προσεχοῦς τέλους τοῦ κόσμου, ὃ συνεπείᾳ παραδόξων ὑπολογισμῶν ὥριζεν εἰς τὸ ἔτος 1656. Πεποιθὼς λοιπὸν ὅτι διὰ τοῦ Δυτικοῦ Ὠκεανοῦ ἐδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ἀνατολικὰς ὄχθας τῆς Ἀσίας, κατοικουμένας ὑπὸ λαῶν ἀγνώστων, καὶ βριθούσας χρυσοῦ καὶ ἄλλων θησαυρῶν, ἐνόμιζε καθῆκόν του ν' ἀνακαλύψῃ τοὺς τόπους ἐκείνους, ἵνα πρὸ τῆς γενικῆς συντελείας τοῖς μὲν λαοῖς διδάξῃ τὴν ἀληθῆ πίστιν, καὶ οὕτω σώσῃ αὐτοὺς ἐν καιρῷ, τοὺς δὲ θησαυροὺς ἀφιερώσῃ εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ τάφου τοῦ Σωτῆρος.

Στροφὴ 33

Ὄρος, ἡ Τενερίφα τῶν Καναρίων νήσων.

Στροφὴ 34

Ὡς τὸ ποτέ. Ἡ Αἴτνα.

Στροφὴ 36

Ἐκεῖ βεβαίους. Κατὰ τὸν Ὠράτιον:

Germinat et nunquam fallentis termes olivæ
suamque pulla ficus ornat arborem,
mella cava manant ex ilice, montibus altis
levis crepante lympha desilit pede.

(Epod. XVI, 45—48.)

ΡΑΨΩΔΙΑ ΣΤ'

Στροφὴ 41

Ἡ στροφὴ αὕτη ἐλλείπει εἴς τινας τῶν ἐκδόσεων, καὶ φαί-

νεται ὅτι αὐτὸς ὁ ποιητὴς τὴν ἀπεδοκίμαζεν. Οὐχ ἧττον ὅμως τὴν διετήρησεν ἐν τῇ *Κατακτήσει τῆς Ἱερουσαλήμ*.

Στροφὴ 54

Θὰ εἶμαι σὸς ὑπέρμαχος. Ὁ Ῥινάλδος κηρύττεται ὑπέρμαχος τῆς Ἀρμίδας, κατὰ τοὺς τότε ἐπικρατοῦντας δεσποτικοὺς νόμους. Τὸ σύστημα τῶν ἱπποτῶν, οἵτινες ἀνελάμβανον διὰ τῶν ὅπλων νὰ ἐπανορθῶσι τ' ἀδικήματα, νὰ τιμωρῶσι τοὺς κακούς, νὰ προστατεύωσι τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς καταπιεζομένους καὶ τὸ ὡραῖον φῦλον, παρήχθη ἐν ἐποχαῖς καθ' ἃς ὁ νόμος ἦν ἀνίσχυρος νὰ προστατεύῃ τοῦ ἰδιώτου τὴν τιμὴν καὶ τὸ δίκαιον, καὶ ἡ αὐτοδικία ἀπέβαινε κοινωνικὴ ἀνάγκη. Οἱ ἱππόται ἦσαν οἷοι οἱ ἀρχαῖοι ἥρωες, καὶ προέκυψαν ἐν ὁμοίαις κοινωνικαῖς σχέσεσι. Ῥιψοκίνδυνοι, καὶ ἐπ' ἀνδρίᾳ καυχώμενοι, μετεῖχον προθύμως πάντων τῶν πολέμων, καὶ ἐννοεῖται ὅτι αἱ σταυροφορίαι εἷλκυον πρὸ πάντων αὐτούς, καὶ Οὐρβανὸς ὁ Β' ἐπεκαλέσθη τὴν συμμετοχὴν τῶν πανταχοῦ τῆς Χριστιανωσύνης ἱπποτῶν εἰς τὸν κατὰ τῆς τυραννίας καὶ τῆς ἀσεβείας πόλεμον, ἀποκαλέσας αὐτοὺς νέους Μακεσβάνους. Παρήκμασε δὲ καὶ ἁπλοῦν ὄνομα ἔμεινε τὸ σύστημα τῶν ἱπποτῶν ἀφ' ὅτου ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἐφεύρεσις τῶν πυροβόλων ἠλάττωσεν ἐν τοῖς πολέμοις τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς σωματικῆς ἀνδρίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ κοινωνία ἐπρονόησεν αὐτὴ περὶ τῆς καταστολῆς τῶν ἀδικημάτων.

Στροφὴ 57

Ἀζίων. Οἱ ἡγεμόνες Ἔσται κατήγοντο ἐκ τῶν Ῥωμαίων Ἀζίων.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΖ'

Στροφὴ 6

Ἡ χώρα ἡ εὐδαίμων, ἡ Ἀραβία.

Στροφὴ 24

Μερόη. Περὶ αὐτῆς ὁμιλοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι Γεωγράφοι ὡς περὶ χώρας περιῤῥύτου, οὐχὶ ὅμως καὶ νήσου. Οἱ περικυκλοῦντες αὐτὴν ποταμοὶ ἐθεωροῦντο ἐπὶ Πλινίου ὡς βραχίονες τοῦ Νεί-

λου. Ὁ Ἕερεν, παραβάλλων τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων, τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Ἀγαθαρχίδου, τοῦ Στράβωνος, τοῦ Διοδώρου καὶ τοῦ Πλινίου, πρὸς τὰς περιγραφὰς τῶν νεωτέρων, τοῦ Βρούκου (Bruce), τοῦ Βρουκχάρδου καὶ ἄλλων, παραδέχεται ὅτι ἡ Μερόη εἶναι ἡ χώρα ἡ σήμερον καλουμένη Ἀτβὰρ, ἀπὸ τῆς 13ης μέχρι τῆς 18ης μοίρας βορείου πλάτους ἐκτεινομένη, ἣν δεξιῶς μὲν παραῤῥέει ὁ ὁμώνυμος ποταμὸς, ἀριστερῶς δὲ ὁ Νεῖλος. Καὶ πρὸς βοῤῥᾶν μὲν ἄρχεται ἀπὸ τῆς εἰσροῆς τοῦ Σακκαζὲ εἰς τὸν Νεῖλον, μεσημβρινῶς δὲ ὅμορον ἔχει τὴν Αἰθιοπίαν. Κατὰ τὸν Μαλτε-Βροὺν τὸ μῆκος τοῦ Νείλου ἀπὸ τῆς χώρας ταύτης μέχρι τῆς Μεσογείου εἶναι ἐκ λευγῶν 510. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἔκειτο καὶ πόλις ὁμώνυμος, ἧς ὅμως ἱκανῶς δὲν ἠρευνήθη, καὶ ἀγνοεῖται ἡ θέσις. Κατὰ τὸν Ἐρατοσθένην ἀπεῖχεν ἑπτακόσια στάδια ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἀσταβόρα εἰς τὸν Νεῖλον. Ὁ δὲ Πλίνιος λέγει αὐτὴν ἀπέχουσαν ἑβδομήκοντα ῥωμαϊκὰ μίλια ἀπὸ τῆς θέσεως ἐκείνης, καὶ ἔχουσαν ὡς ἐπίνειον τὴν νῆσον Ταδού· ἐξ ὧν ὁδηγούμενος φρονεῖ ὁ Ἕερεν ὅτι ἡ πόλις ἔκειτο ἐπὶ τοῦ Νείλου ὀλίγον μεσημβρινώτερον τοῦ χωρίου τοῦ ἤδη καλουμένου *Χενδὶ*, ἐπὶ τῆς 17ης μοίρας βορείου πλάτους, καὶ 32ας ἀνατολικοῦ μήκους. Ὁ δὲ Γερμανὸς Γεωγράφος Ῥίττερ φρονεῖ ὅτι ἡ Μερόη ἦν ἡ μεγάλη νῆσος Ἀλόα τῶν Ἰακωβιτῶν Χριστιανῶν, ἣν περιγράφει ὁ Σελὶμ-ἐλ-Ἀσσουανῆ, ἤτοι τὸ Σεννὰρ τῶν σημερινῶν χρόνων. Κατὰ τὸν Καλλιὼ (Cailliaud) τὴν Μερόην ὥριζον ὁ Νεῖλος, ὁ ποταμὸς Ἀζζοῦρος, ὁ Σακαζζὲς (ὁ ἀρχαῖος Ἀσταβόρας), ὁ Ῥαὰδ, καὶ μικρὸς χείμαῤῥος, ἐκρέων ἐπὶ τῶν χειμερινῶν ὑετῶν ἐκ τῶν δύω τελευταίων τούτων ποταμῶν.

Δύω θρησκείας καὶ τρία κράτη. Θρησκείας ἐννοεῖ τὸν Ἰσλαμισμὸν, καὶ τὸν Χριστιανισμὸν, ὅστις ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων μαρτυρεῖται εἰσχωρήσας εἰς Αἰθιοπίαν. Ὁ ἅγ. Ἀθανάσιος ἐδίδαξε πρῶτος ἐν Ἀβυσσινίᾳ, καὶ ὁ Σελὶμ-ἐλ-Ἀσσουανῆ λέγει ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἀλόης, ἀποπτύσαντες τὸν Σαβεϊσμὸν,

ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν. Ἦν δ' ἡ Μερόη ὁ Δεσμὸς μεταξὺ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Αἰθιοπίας, τῆς Νιγριτίας καὶ τῶν ἐρήμων ἐν αἷς ἐπεκράτει τὸ πάλαι ἡ λατρεία τοῦ Ἄμμωνος. Τίνα δὲ τὰ τρία κράτη ἃ ὁ ποιητὴς φαντάζεται ἐν τῇ Μερόῃ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν. Ὁ περιηγητὴς Βρουχχὰρδ λέγει τὴν Δαμὲρ ἐπὶ τοῦ Σακαζζὲ πρωτεύουσαν τόπου ἱεροκρατικῶς κυβερνωμένου ὑπὸ μεγάλου ἱερέως ἐπιλεγομένου Ἐλ-Φακῆ-ἐλ-Βεκὶρ καὶ περιγράφει τὴν κατάστασιν τῆς χώρας ὡς ἀνθηρὰν, καὶ ἐκεῖθεν διὰ πολυπληθῶν σχολείων τὴν παιδείαν διαδιδομένην εἰς τοὺς βαρβάρους Ὀθωμανοὺς κατοίκους τῶν πέριξ χωρῶν.

Στροφὴ 67

Ὁ Γάϊος, ἐπὶ Ἀρκαδίου καὶ Ὠνορίου, κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ πέμπτου χριστιανικοῦ αἰῶνος. Ἡ γενεαλογία αὕτη τῶν Ἐσταίων δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἱστορική. Εὑρίσκεται δὲ ἡ ἀληθὴς παρὰ Μουρατόρῃ, Τιραβόσκῃ, Λίττᾳ καὶ ἄλλοις.

Στροφὴ 70

Μίαν ἐπὶ τοῦ Πάδου πόλιν, τὴν Φεῤῥάραν.

Στροφὴ 73

Μονσέλκη. Ἡ πόλις αὕτη ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν καὶ τῶν γεωγράφων καλεῖται Monselice. Ὁ δὲ Τάσσος γράφει Monselce.

Στροφὴ 77

Θεοδάλδος, κατ' ἄλλας δ' ἐκδόσεις Θεοβάλδος· κατὰ τὰ ἐπίσημα ὅμως ἔγγραφα τῶν τότε χρόνων, ὁ μαρκέσιος τῆς Φεῤῥάρας, Μοδένης, Βρεκκίας καὶ Ῥηγίου ἐκαλεῖτο Teudaldus ἢ Teodaldus.

Στροφὴ 90

Ἀλφόνσος, ὁ δοὺς τῆς Ἔστης, ὁ πρῶτος προστάτης τοῦ Τάσσου, ὅστις ὅμως μετέπειτα τὸν ἐφυλάκισεν εἰς νοσοκομεῖον.

Στροφὴ 93

Ὁ Τάσσος, ὅστις ἐκ θρησκευτικῶν προλήψεων τῶν καιρῶν καὶ τόπων ἐν οἷς ἔζη ὁρμώμενος, ἦν πολλάκις οὐχὶ εὐμενὴς πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὑπὸ τὰς εἰσηγήσεις ὅμως τῆς εὐγενοῦς του καρ-

δίας, προεφοίβαζε τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν, καὶ ἀπέδιδεν αὐτὴν, εἰς ὑπερτάτην εὔκλειαν εἰς τὸν ἡγεμόνα ὃν εἶχε λάβει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς μεγαλοφυΐας του.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΗ'

Στροφὴ 35

Βριάρεως, εἷς τῶν ὑπὸ τοῦ Διὸς κεραυνωθέντων γιγάντων.

Στροφὴ 36

Οἱ Κύκλωπες, βοηθοὶ τοῦ Ἡφαίστου, οἱ κατασκευάζοντες τὸν κεραυνὸν, ἦσαν κυρίως τρεῖς, ὁ Βρόντης, ὁ Στερόπης καὶ ὁ Πυράκμων.

Στροφὴ 41

Γουλλιέλμος ὁ Ἐμβριακὸς, ἐκ Γενούης, ὁ ἐπιλεγόμενος testa di martello, ἀνδρεῖος Σταυροφόρος. Καθ' ἱστορικὴν ἀλήθειαν ὅμως ὁ διευθύνας τὴν κατασκευὴν τῶν περὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἱδρυθέντων πολιορκητικῶν μηχανημάτων καὶ πύργων ἦν Γάστων ὁ Βεάρνιος, καὶ οὐχὶ οὗτος ὁ Γουλλιέλμος.

Στροφὴ 49

Τὰ ἐν τῇ στροφῇ ταύτῃ καὶ ταῖς ἑπομέναις ἐκτιθέμενα δὲν εἶναι, ὡς δύναται νὰ ὑποτεθῇ, ἐπίνοια τοῦ Τάσσου, ἀλλὰ διήγησις ἣν ἀφηγεῖται ὡς αὐτόπτης μάρτυς ὁ χρονογράφος Ῥαιμόνδος ὁ Ἀγίλης. Οὐχὶ δ' εἰς Γολγοθᾶν, καὶ πρὸς τὸν Γοδεφρεῖδον κατέβη ἡ περιστερὰ ὡς πλάττει ὁ ποιητὴς, ἀλλὰ παρὰ τῷ Κερμήλῳ καὶ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Ἄπτ, πεμπομένη ὑπὸ τοῦ Ἐμίρου τῆς Πτολεμαΐδος πρὸς τὸν τῆς Καισαρείας.

Στροφὴ 83

Μογγιβὲλ, ἡ Αἴτνα.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΙΘ'

Στροφὴ 8-26

Αἱ στροφαὶ αὗται εἰσὶν ἡ περιγραφὴ μιᾶς τῶν μέχρι θανάτου ἀγρίων ἐκείνων μονομαχιῶν ἐφ' αἷς ἐνησμενίζοντο οἱ ἱππόται,

καὶ εἰς ἃς πολλάκις κατεκερματίζοντο αἱ μάχαι τῶν χρόνων ἐκείνων. Ὁ θάνατος τοῦ ἑνὸς τῶν ἀντιπάλων ἦν τοῦ ἀγῶνος τὸ ἄφευκτον ἀποτέλεσμα. Συγχώρησις ἢ προσφυγὴ εἰς ἔλεος δὲν ἐπετρέπετο. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπέπιπτον ἐπ' ἀλλήλους διὰ τῶν λογχῶν, καὶ ἐπροσπάθει ἕκαστος ν' ἀποσείσῃ τὸν ἀντίπαλόν του ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ τότε ἐπιπίπτων τὸν ἔσφαζεν ἀνιλεῶς. Ἂν δὲ τοῦ ἑνὸς ἡ λόγχη ἐθραύετο, ἢ ὁ ἵππος ἐφονεύετο, τότε καθῆκον τιμῆς ἐθεώρει καὶ ὁ ἕτερος ν' ἀποῤῥίψῃ καὶ αὐτὸς τὴν λόγχην, ἢ ν' ἀποπηδήσῃ τοῦ ἵππου, ἵνα μάχωνται δι' ἴσων ὅπλων, καὶ ξιφήρεις ἐφώρμων ἐπ' ἀλλήλους, καὶ τὰ ξίφη των βαρέα πίπτοντα ἐβόμβων ἐπὶ τὰ κράνη, τοὺς θώρακας καὶ τὰς ἀσπίδας αὐτῶν, ἀποσπῶντα σπινθῆρας, καὶ μάτην ζητοῦντα διαλήψεις ἵνα φέρωσι τὴν θανατηφόρον πληγήν. Ἂν δὲν καὶ ταῦτα ἐθραύοντο, τότε οἱ ἱππόται ἐνηγκαλίζοντο εἰς φοβερὰν καὶ θανάσιμον πάλην, σιδηρᾶ ῥόπαλα φέροντες, ἢ ἐγχειρίδια τὰ καλούμενα ξίφη κλέους, καὶ δι' αὐτῶν κατετρυπῶντο τὸ σῶμα, μέχρις οὗ ὁ εἷς ἔπιπτε νεκρός. Τοιαῦται ἦσαν αἱ ἀπάνθρωποι αὗται συγκρούσεις, ἄξιαι οὐχὶ χριστιανῶν, καὶ λαῶν ἐξευγενισμένων, ἀλλὰ τῶν θηριωδεστέρων ἀγρίων φυλῶν.

Στροφὴ 29

Τὰ δεινὰ ὅσα ἐπέσκηψαν εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν ἐπὶ τῆς *ἀπελευθερώσεως* αὐτῆς, ἦσαν τῷ ὄντι, ὡς λέγει ὁ ποιητής, ἀπερίγραπτα. Ἡ ἅλωσις αὐτῆς ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ἐγένετο μετὰ τριακονθήμερον πολιορκίαν διὰ τῆς πύλης τοῦ ἁγ. Στεφάνου ἐν ἔτει 1099, τὴν 15 Ἰουλίου, ἐν ἡμέρᾳ παρασκευῇ, τῇ τρίτῃ ὥρᾳ μετὰ μεσημβρίαν, καθ' ἣν ἀκριβῶς ὥραν ὁ Χριστὸς ἐξέπνευσεν. Οἱ τοῦτο ὅμως σημειοῦντες χρονογράφοι, δὲν ὑπενθυμίζουσι συγχρόνως ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ παρέδωκε τὸ πνεῦμα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ συγχωρῶν τοὺς ἁμαρτωλούς, καὶ ἐξαγοράζων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. Οἱ πρόμαχοι τοῦ τάφου αὐτοῦ ὑφ' ὅλως ἀντιθέτων αἰσθημάτων ἐνεπνέοντο ὅταν εἰσώρμησαν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἦν πλήρεις φιλεκδίκου καὶ φιλάρπαγος λύσσης

παρέδωκαν εἰς φόνον καὶ εἰς λεηλασίαν· καὶ ἀφ' οὗ δὲ παρῆλθεν ἡ πρώτη τυφλὴ ὁρμὴ καὶ ἐκορέσθη ἡ πρώτη αἰσχροκέρδεια τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὠμότεροι καὶ αἰσχροκερδέστεροι αὐτῶν ἀρχηγοὶ, συνελθόντες ἐν συνεδρίῳ, ψυχρῷ τῷ αἵματι ἀπεφάσισαν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ σφαγὴ καὶ ἡ λεηλασία τῶν ἀόπλων καὶ ἀπροστατεύτων ἐπὶ τριακονταεννέα ὅλας ἡμέρας, ἐπὶ τῇ βαρβάρῳ προφάσει ὅτι ἂν ἔμενον ζῶντες οἱ Ὀθωμανοὶ κάτοικοι τῆς πόλεως, ἐδύναντο νὰ συνενωθῶσι μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ, καὶ νὰ καταστῶσιν ἐπίφοβοι εἰς αὐτοὺς, ὅτι δ' οἱ Χριστιανοὶ ἐν Ἀσίᾳ ἐπὶ τοῦ τρόμου μόνου ἐδύναντο νὰ στηρίξωσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. Διὰ τοιούτους ἀγενεῖς λόγους ἐσφάγησαν, ὡς λέγουσιν οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ, ὑπὲρ τὰς ἑβδομήκοντα χιλιάδας ἀθώων καὶ ἀμαχίμων ἀνθρώπων· ὅσοι δ' ἐξ αὐτῶν ἦσαν Ἰουδαῖοι παρεδόθησαν ζῶντες εἰς τὸ πῦρ· καὶ οὕτως ὁ εὐγενέστερος τῶν ἀγώνων κατῃσχύνθη εἰς μισητὴν καὶ κακοῦργον κρεουργίαν. Ταύτην ὅμως ἀπετροπιάζοντο καὶ οἱ ἐξοχώτεροι τῶν ἀρχηγῶν τῆς σταυροφορίας, καὶ ὁ Βουλλιὼν ἅμα εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ἠγωνίσθη νὰ παύσῃ τὴν αἱματοχυσίαν, καὶ οὐδόλως μετέσχεν αὐτῆς, καὶ ὁ Ταγκρέδης ἔπεμψε τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ σημαίαν καὶ σῶμα ἐκ τριακοσίων Ὀθωμανῶν ἵνα τοῖς χρησιμεύσῃ εἰς σωτηρίαν, ἀλλ' ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ του. Ἐπίσκοπος δέ τις τῶν τότε, πρὸς ὃν ἐχαρίσθη ἡ ἱστορία μὴ διατηρήσασα τὸ ὄνομα αὐτοῦ, γράφει διαβάλλων ἐπὶ αἰσχροκερδείᾳ τὸ φιλάνθρωπον καὶ φιλοδίκαιον αἴσθημα τοῦ Ῥαιμόνδου, κόμητος τῆς Σαὶν Γίλλης, ὅστις συνθηκολογήσας μετὰ τῶν εἰς τὸν πύργον τοῦ Δαυὶδ καταφυγόντων Ὀθωμανῶν, ἔσωσε τὴν ζωὴν αὐτῶν.

ΡΑΨΩΔΙΑ Κ'

Στροφὴ 1

Ἡ ἐν τῇ ῥαψῳδίᾳ ταύτῃ περιγραφομένη μάχη συνεκροτήθη οὐχὶ ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλὴμ, οὐδ' ὅτε πλάττει αὐτὴν ὁ ποιητὴς, ἀλλὰ ἕνα μῆνα μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως, καὶ εἰς

τὰς πεδιάδας τοῦ Ἀσκελῶνος παρὰ τὴν θάλασσαν, ὅταν ἦλθεν ὁ Αἰγυπτιακὸς στρατὸς ν' ἀμφισβητήσῃ τὴν λείαν των εἰς τοὺς σταυροφόρους, καὶ νὰ ἐκδικήσῃ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ προφήτου. Ἡ καταστροφὴ δὲ τοῦ στρατοῦ τούτου, καθ' οὗ ὁ Βουλλιὼν ἐξεστράτευσεν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, αὐτὴ συνεπλήρωσε καὶ ἐξησφάλισε τῆς ἱερᾶς πόλεως τὴν κατάκτησιν, ὥστε καὶ ἦν ἀναγκαῖον μέρος τῆς τὴν κατάκτησιν ταύτην ἀφηγουμένης ἐποποιΐας. Ἄνευ ὅμως τοῦ ἀναχρονισμοῦ καὶ τῆς μεταθέσεως τῆς σκηνῆς ἣν ὁ ποιητὴς ἐτεχνάσθη πᾶσα ἑνότης ἐξέλειπε, καὶ ἡ μετὰ τὴν ἐντελῆ κατάκτησιν διήγησις ἄλλης μάχης θὰ παρῆλθε. Διὰ τοῦτο ὁ Τάσσος ὑπέθεσε τὸν πύργον τοῦ Δαυῒδ ἀντέχοντα ἔτη, καὶ τὴν μεγάλην ἧτταν τῶν Μουσουλμάνων καὶ Αἰγυπτίων ἐπενεγκοῦσαν καὶ αὐτοῦ τὴν πτῶσιν, καὶ ἑπομένως τὴν τελικὴν ἅλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐφήρμοσε δὲ μόνον εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὅ,τι ἀληθῶς συνέβη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἧς ἡ ἀκρόπολις ἀντέχουσα μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς κάτω πόλεως, παρεδόθη μόνον μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ ἐν ὑπαίθρῳ στρατοῦ τοῦ Κερβόγα.

Στροφὴ 9

Τὸν ἕνα καὶ τὸν ἕτερον Ῥοβέρτον, ἤτοι τὸν κόμητα τῆς Φλάνδρας. (Ῥαψ. Α', στρ. 43-44.—Ῥαψ. ΙΑ', στρ. 43.—Ῥαψ. ΙΗ', στρ. 65), καὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς Νορμανδίας (Ῥαψ. Α', στρ. 38.—Ῥαψ. ΙΑ', στρ. 81).

Τῷ ἀδελφῷ του, Βαλδοβίνῳ.

Στροφὴ 38

Τῆς Σαρμακάντης ὁ βασιλεὺς, ὁ Ἀλταμῶρος. (Ῥαψ. ΙΖ', στρ. 26.—Ῥαψ. ΙΘ', στρ. 69, 125).

Στροφὴ 44

Ὀρμόνδος, Ἰνδὸς, ὁ ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Γοδεφρείδου συνωμοσίας. (Ῥαψ. ΙΖ', στρ. 30.—Ῥαψ. ΙΘ', στρ. 62).

Στροφὴ 46

Γοργῶνος, τῆς Μεδούσης, τῆς κατὰ τὸν μῦθον ἀπολιθούσης.

Στροφὴ 136

Τινὲς τῶν κριτικῶν κατεδίκασαν τὴν τελευταίαν φάσιν ἣν λαμβάνει ἡ σχέσις τοῦ Ῥινάλδου πρὸς τὴν Ἀρμίδαν. Καὶ ὅμως αὕτη συμπληροῖ τὴν λύσιν τοῦ δραματικοῦ μέρους τῆς ἐποποιΐας, καὶ ἀναδεικνύει ὡραιότερον τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ῥινάλδου, ὅστις, ἀφ' οὗ αὐστηρῶς ἐξεπλήρωσε τὸ πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν τιμὴν καθῆκον αὐτοῦ, δὲν δείκνυται πλέον ἀσκόπως ἄσπλαγχνος πρὸς τὴν γυναῖκα ἥτις περιπαθῶς τὸν ἠγάπησε, καὶ πρὸς ἣν καὶ αὐτὸς ὠρκίζετο ἔρωτα.

Στροφὴ 144

Ὁ Βουλλιὼν ἐνίκησε. Εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Γοδεφρείδου, τὸ Βέλγιον, οὐδὲν ὑπῆρχε μνημεῖον ἀναπολοῦν τὸ ὄνομα καὶ τὴν δόξαν τοῦ ἥρωος τούτου. Ὁ Βασιλεὺς δὲ Λεοπόλδος ἐθεράπευσε τὴν ἀδικίαν ταύτην, ἀνεγείρας αὐτῷ ἐν ἔτει 1847 χαλκοῦν ἔφιππον ἀνδριάντα.

Κατὰ τὸν Baron de Hody (Description des tombeaux de Godefroid de Bouillon, Brux. 1855), ὁ Γοδεφρεῖδος ἐτάφη, ὡς καὶ πάντες οἱ Λατῖνοι Βασιλεῖς τῆς Ἱερουσαλὴμ, εἰς τὸν Κρανίου τόπον, τὸν περιληφθέντα ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Τάφου, καὶ ἦν ὁ τάφος αὐτοῦ λιθίνη λάρναξ ἐπὶ τεσσάρων ταπεινῶν στηλῶν φερομένη. Εἶχε δ' ἐπιγραφήν·

HIC JACET INCLYTUS DUX GODEFRIDUS DE BULLON
QUI TOTAM ISTAM TERRAM ACQUISIVIT CULTUI CHRISTIANO CUJUS ANIMA REGNET CUM CHRISTO AMEN.

Φαίνεται δὲ ὅτι κατεστράφησαν οἱ τάφοι οὗτοι ἐπὶ τῆς πυρκαϊᾶς ἥτις κατὰ τὰ 1808, εἰς τὸ Ἀρμενιακὸν παρεκκλήσιον ἐκραγεῖσα, ἀπετέφρωσε μέρος τοῦ ναοῦ.

ΠΙΝΑΞ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ

ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

Τὰ κεφαλαίοις τετυπωμένα ὀνόματα εἰσὶ τὰ τῶν ἐν τῷ πονήματι μνημονευομένων προσώπων. Οἱ δι' Ἑλληνικῶν χαρακτήρων ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὰς ῥαψῳδίας, οἱ δὲ δι' Ἀραβικῶν τὰς στροφάς.

Α

νὰ κρίνῃ τὴν νίκην διὰ μονομαχίας πρὸς τὸν Γοδεφρεῖδον, καὶ προσφέρει ἑαυτὸν πρὸς τοῦτο. ΣΤ', 2, ἑπ.—Πέμπει κήρυκα νὰ προκαλέσῃ τοὺς Χριστιανούς. *Αὐτ.*, 14, ἑπ.— Μάχεται κατ' Ὄθωνος, καὶ καταβάλλει αὐτόν. *Αὐτ.*, 29, ἑπ. — Μάχεται μετὰ Ταγκρέδου· ἀλλά, τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, οἱ κήρυκες διακόπτουσι τὴν μονομαχίαν. *Αὐτ.*, 36, ἑπ.— Προκαλεῖ ἐκ νέου τοὺς Χριστιανούς. Ζ', 56.—Ὀνειδίζει αὐτούς. *Αὐτ.*, 73, ἑπ.—Μάχεται κατὰ Ῥαιμόνδου, ὅστις κατέρχεται εἰς τὸ στάδιον ἀντὶ τοῦ Ταγκρέδου. *Αὐτ.*, 86. — Βοηθεῖται ὑπὸ τοῦ Βελζεβούλ. *Αὐτ.*, 99. —Κατορθώματα αὐτοῦ ἐν τῇ γενικῇ μάχῃ. *Αὐτ.*, 107, ἑπ. —Ἐξέρχεται μετὰ τῆς Χλωρίνδας βοηθήσων τὸν Σολιμάνον. Θ', 43.—Διαταγῇ τοῦ Βασιλέως ἀποσύρεται τῆς μάχης. *Αὐτ.*, 94. —Ὁμιλεῖ ἐν τῷ συμβουλίῳ, καὶ ἐνθαρρύνει τὸν Ἀλαδῖνον. Ι', 36, ἑπ.— Ἐπὶ τῆς ἐφόδου τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπερασπίζει τὰ τείχη. ΙΑ', 27, 35-36, 49, ἑπ.— Ἀμύνεται κατὰ τοῦ Γοδεφρείδου, καὶ φονεύει τὸν ὑπασπιστὴν αὐτοῦ Σιγέρον. *Αὐτ.*, 78, ἑπ.—Ἐξέρχεται διὰ νυκτὸς μετὰ τῆς Χλωρίνδας, ἵνα καύσῃ τὸ μέγα μηχάνημα τῶν Χριστιανῶν. ΙΒ', 43, ἑπ.—Ὀμνύει νὰ ἐκδικήσῃ τὴν Χλωρίνδαν, φονευθεῖσαν ὑπὸ Ταγκρέδου. *Αὐτ.*, 101, ἑπ.— Ὁ Ἀλαδῖνος τὸν ἀντιτάττει εἰς τὸν Κάμιλλον. ΙΗ', 67. —Μονομαχεῖ μετὰ Ταγκρέδου, καὶ φονεύεται. ΙΘ', 2, ἑπ.—Ὁ Ταγκρέδης τὸν μεταφέρει μετὰ τιμῶν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. *Αὐτ.*, 116, ἑπ.

ΑΡΓΙΛΛΑΝ. Πιστεύσας εἰς τοῦ Ῥινάλδου τὸν θάνατον, κινεῖ τὸν στρατὸν εἰς στάσιν κατὰ τοῦ Γοδεφρείδου. Θ', 57, ἑπ.— Καταδικάζεται εἰς θάνατον, καὶ συλλαμβάνεται. *Αὐτ.*, 81, ἑπ.— Φεύγει ἐκ τῆς φυλακῆς, πολεμεῖ κατὰ τῶν Ἀράβων, καὶ πολλοὺς φονεύει. Θ', 74, ἑπ. — Φονεύεται ὑπὸ τοῦ Σολιμάνου. *Αὐτ.*, 87.

ΑΡΔΕΛΙΟΣ, ἀνδρεῖος γέρων μαχητής, πατὴρ τοῦ Ἀλκάνδρου καὶ τοῦ Πολυφέρνους. Φονεύεται ὑπὸ Χλωρίνδας. Γ', 35.

ΑΡΔΟΝΙΟΣ. Φονεύεται ὑπὸ Ἀλταμώρου. Κ', 39.

Γ

72, ἐπ.—Ἐνθαῤῥύνει τοὺς φοβουμένους διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐφοδίων. *Αὐτ.*, 86, ἐπ.—Δέχεται τὴν πρόκλησιν τοῦ Ἀργάντου, καὶ τῷ ἀντιτάττει τὸν Ταγκρέδην. ΣΤ', 17, ἐπ.—Εἰς δευτέραν πρόκλησιν τοῦ Ἀργάντου, βλέπων τοὺς ἄλλους διστάζοντας, θέλει νὰ μονομαχήσῃ ὁ ἴδιος· ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἀναδέχεται τὸν ἀγῶνα ὁ Ῥαιμόνδος. Ζ', 58-62.—Βλέπων παραβιασθέντας τοὺς ὅρους τῆς μονομαχίας, καὶ πληγωθέντα τὸν Ῥαιμόνδον, παροτρύνει τοὺς ὀπαδούς του εἰς ἐκδίκησιν. *Αὐτ.*, 103, ἐπ.—Ἀκούει τὸν Γερμανὸν Κάρλον διηγούμενον τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ Συένου. Η', 6, ἐπ.—Ὁ Ἀλιπράνδος τῷ διηγεῖται τὸν ὑποτιθέμενον θάνατον τοῦ Ῥινάλδου. *Αὐτ.*, 50, ἐπ.—Καταστέλλει τὴν ἕνεκα τοῦ ὑποτιθεμένου τούτου θανάτου ἐξεγερθεῖσαν κατ' αὐτοῦ στάσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. (Ἴδ. ΑΡΓΙΛΛΑΝ.) *Αὐτ.*, 57, ἐπ.—Παρασκευάζεται νὰ προσβάλῃ τὴν Ἱερουσαλήμ. *Αὐτ.*, 85.—Κινεῖται κατὰ νυκτίας ἐξόδου τοῦ Σολιμὰν, προσβάλλει καὶ νικᾷ αὐτόν. Θ', 41, ἐπ.—Κηδεύσας τοὺς νεκρούς του, διατάττει τὴν ἔφοδον διὰ τὴν ἐπαύριον. Ι', 57.—Προσκαλεῖ τοὺς συνοδεύσαντας τὴν Ἀρμίδαν νὰ τῷ διηγηθῶσι τα συμβάντα των. *Αὐτ.*, 58, ἐπ.—Ἀκούει τὰς καλὰς τοῦ Ἐρημίτου προῤῥήσεις. *Αὐτ.*, 73.—Πρὸ τῆς ἐφόδου διατάττει ἐπίσημον λιτανείαν καὶ γενικὰς προσευχάς. ΙΑ', 1, ἐπ.—Ὁπλίζεται ψιλῶς, καὶ διηγεῖται τῷ Ῥαιμόνδῳ τί εἶχεν ἄλλοτε τάξει τῷ Θεῷ. *Αὐτ.*, 20, ἐπ.—Παρατάττει τὸν στρατὸν, διατάττει τὴν ἔφοδον, καὶ διακρίνεται ἐπ' ἀνδρίᾳ. *Αὐτ.*, 30, ἐπ. —Τραυματίζεται κατὰ τὸν μηρὸν ὑπὸ τῆς Χλωρίνδας. *Αὐτ.*, 54. — Ἀλλὰ δὲν ἀφίσταται τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ τέλος ἡ πληγὴ τὸν βιάζει ν' ἀποσυρθῇ. *Αὐτ.*, 55, ἐπ.— Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ τρέπεται ἡ τύχη κατὰ τῶν Χριστιανῶν. *Αὐτ.*, 57.—Θεραπεύεται ὑπὸ Ἐρωτίμου, καὶ ἴᾶται δι' ἐπεμβάσεως ἀγγέλου. *Αὐτ.*, 68, ἐπ.—Ἐπανέρχεται εἰς τὴν μάχην, πληγόνει τὸν Ἀργάντην, καὶ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, δίδει τὰς δεούσας ὁδηγίας καὶ ἀποσύρεται. *Αὐτ.*, 75, ἐπ.—Ἐπισκέπτεται τὸν Ταγκρέδην, φέροντα βαρεῖαν πλη-

γήν. ΙΒ', 84.—Ἀποτεφρωθέντος τοῦ μεγάλου πύργου, πέμπει τοὺς λεπτουργοὺς νὰ ὑλοτομήσωσιν εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰσμένου μαγευθὲν δάσος. ΙΓ', 17.—Ἀποτυχούσης τῆς ἀποπείρας πέμπει πρὸς ἀπόπειραν καὶ ἄλλους πολεμιστὰς, ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ. *Αὐτ.*, 19, ἐπ.—Θέλει καὶ ὁ ἴδιος νὰ πορευθῇ πρὸς τὸ ἐστοιχειωμένον δάσος, ἀλλ' ὁ Ἐρημίτης τὸν ἀποτρέπει. *Αὐτ.*, 50. —Ἐπὶ δεινῆς ἀνομβρίας οἱ στρατιῶται παραπονοῦνται κατ' αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τὸν ἐγκαταλιμπάνουσιν. Ἐπικαλεῖται δ' αὐτὸς τὸν Θεὸν, ἄφθονος βροχὴ ἐπέρχεται, καὶ τὰ πάντα λαμβάνουσιν ἄλλην ὄψιν. *Αὐτ.*, 52, ἐπ. μέχρι τέλους τῆς ῥαψῳδίας.—Βλέπει καθ' ὕπνον ὅτι ἀνηρπάγη εἰς οὐρανούς. ΙΔ', 2, ἐπ.—Ἀνακαλεῖ τὸν Ῥινάλδον. *Αὐτ.*, 22, ἐπ.—Δέχεται μετ' ἀγάπης τὸν Ῥινάλδον, καὶ ἀναθέτει αὐτῷ τοῦ δάσους τὴν ἐπιχείρησιν. ΙΗ', 1, ἐπ.—Ὑπὸ τὴν πτέρυγα περιστερᾶς εὑρίσκει ἐπιστολὴν σπουδαίαν πεμπομένην ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὸν Ἀλαδῖνον. *Αὐτ.*, 50, ἐπ.—Μετὰ θρησκευτικὰς τελετὰς καὶ τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας κινεῖται κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. *Αὐτ.*, 62, ἐπ.—Βλέπει τὴν οὐρανίαν στρατιὰν ὑπερμαχοῦσαν τῶν Χριστιανῶν. *Αὐτ.*, 92, ἐπ.—Διώκει τὸν Σολιμάνον, καὶ στήνει ἐπὶ τῶν τειχῶν τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ. *Αὐτ.*, 98, ἐπ.—Εἰσελαύνει εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ περιστέλλει τὴν στρατιωτικὴν ἀκολασίαν. ΙΘ', 50, ἐπ.—Ἐπισκέπτεται τὸν Ῥαιμόνδον ἀσθενοῦντα· ἀκούσας δὲ παρὰ Βαφρίνου τὰς κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλὰς τῶν ἐχθρῶν, συσκέπτεται μετὰ Ῥαιμόνδου, καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μάχην. *Αὐτ.*, 120, ἐπ.—Παρατάττει πάλιν τὸν στρατὸν, καὶ τῷ προλέγει τὴν νίκην. Κ', 6, ἐπ.—Φονεύει τὸν Ὀρμόνδον, ἀρχηγὸν τῶν κατ' αὐτοῦ συνωμοτῶν, καὶ πάντας τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ. *Αὐτ.*, 45-46.—Ἔχει πᾶσαν τὴν δεξιότητα τοῦ στρατηγοῦ καὶ πᾶσαν τὴν ἀνδρίαν τοῦ στρατιώτου. *Αὐτ.*, 47, ἐπ.—Φονεύει τὸν Αἰγύπτιον δυνάστην, καὶ αἰχμαλωτίζει τὸν Βασιλέα Ἀλταμῶρον. *Αὐτ.*, 137, ἐπ.—Ἀφ' οὗ πάντα ἐνίκησε τὰ προσκόμματα, ἀπέρχεται εἰς τὸν ναὸν, καὶ ἀναρ-

τῷ ἐκεῖ τὰ ὅπλα του, ὡς τελέσας τὴν εὐχήν του. *Αὐτ.*, 144.

ΓΟΥΛΛΙΕΛΜΟΣ, Ἄγγλος βασιλόπαις. Ἐν τῇ ἐπιθεωρήσει μετὰ τῶν ὀπαδῶν του. Α', 44.— Διηγεῖται τῷ Γοδεφρείδῳ τὰ παρὰ τῇ Ἀρμίδᾳ συμβάντα του. Ι', 59, ἐπ.— Τραυματίζεται βαρέως ὑπὸ τῆς Χλωρίνδας. ΙΑ', 42.

ΓΟΥΛΛΙΕΛΜΟΣ, ναύαρχος τῶν Λιγουρῶν. Εἰδοποιεῖ τὸν Γοδεφρεῖδον περὶ τῆς προσεχοῦς ἀφίξεως τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου. Ε', 86.— Κατασκευάζει φοβερὰς πολιορκητικὰς μηχανὰς διὰ τὴν προσβολὴν τῆς Ἱερουσαλήμ. ΙΗ', 41.

ΓΟΥΛΛΙΕΛΜΟΣ, ἐπίσκοπος τῆς Ὀραγγίας. Ἐν τῇ ἐπιθεωρήσει μετὰ τῶν ὀπαδῶν του. Α', 38, ἐπ.— Τελευταῖος εἰς τὴν λιτανίαν. ΙΑ', 5.— Τελεῖ λειτουργίαν. *Αὐτ.*, 14, ἐπ.

ΓΟΥΛΛΙΕΛΜΟΣ *Ῥογκιλὼν*, Ἀλήτης, εἷς ἐκ τῶν κληρωθέντων ὅπως παρακολουθήσῃ τὴν Ἀρμίδαν. Ε', 75.

ΓΥΛΔΙΠΠΗ, σύζυγος τοῦ Ὀδοάρδου. Μάχεται παρὰ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἀλητῶν. Α', 56-57. Γ', 40.—Προσφέρεται νὰ πολεμήσῃ κατὰ τοῦ Ἀργάντου. Ζ', 67.— Φονεύει Σαρακηνούς. Θ', 71.—Φονεύει πολλοὺς Πέρσας, καὶ μεγάλην δεικνύει ἀνδρίαν. Κ', 32, ἐπ.— Τραυματίζει τὸν Ἀλταμῶρον, ἀντιτραυματιζομένη ὑπ' αὐτοῦ. *Αὐτ.*, 41, ἐπ.—Προσβάλλει καὶ πληγόνει τὸν Σολιμάν. Ἀλλ' αὐτὸς φονεύει καὶ αὐτὴν καὶ τὸν σύζυγον σπεύσαντα εἰς βοήθειάν της. *Αὐτ.*, 94, ἐπ.

Δ

Δαίμονες, συγκαλούμενοι ὑπὸ Πλούτωνος καὶ παροτρυνόμενοι νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ Χριστιανικοῦ στρατοῦ. Δ', 1, ἐπ. — Εἷς ἐξ αὐτῶν ἐξεγείρει τὸν Ὑδραότην κατὰ τῶν Χριστιανῶν. *Αὐτ.*, 22, ἐπ.—Διεγείρουσι θύελλαν ὑπὲρ τῶν Τούρκων. Ζ', 114.— Βοηθοῦσι τὴν νυκτερινὴν προσβολὴν τοῦ Σολιμάνου. Θ', 53.— Ἀποδιώκονται ὑπὸ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ. *Αὐτ.*, 58, ἐπ.— Διὰ τῶν γοητειῶν τοῦ Ἰσμένου καταλαμβάνουσι δάσος. ΙΓ', 1,

ἀπέρχεται εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Ταγκρέδου. *Αὐτ.*, 81, ἑπ.—Πέμπει τὸν ὑποσπιστήν της πρὸς τὸν Ταγκρέδην. *Αὐτ.*, 98, ἑπ.—Προσβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πολυφέρνους, ὅστις ἐκλαμβάνει αὐτὴν ἀντὶ τῆς Χλωρίνδας, φεύγει. *Αὐτ.*, 108, ἑπ.—Καταφεύγει πρὸς ποιμένα. Ζ', 1, ἑπ.— Ἐν τῷ αἰγυπτιακῷ στρατοπέδῳ ἀναγνωρίζει τὸν Βαφρῖνον, ὑπασπιστὴν τοῦ Ταγκρέδου, καὶ ἀπέρχεται μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ χριστιανικὸν στρατόπεδον. Τῷ διηγεῖται τὰ συμβάντα της, τῷ ἀποκαλύπτει τὴν κατὰ Γοδεφρείδου συνωμοσίαν καὶ τὸν πρὸς Ταγκρέδην ἔρωτά της. ΙΘ', 79, ἑπ.—Εὑρίσκει τὸν Ταγκρέδην λειπόθυμον, καὶ τὸν κλαίει ὡς νεκρόν. *Αὐτ.*, 103, ἑπ.—Συνελθόντα, τὸν θεραπεύει καὶ μένει παρ' αὐτῷ. *Αὐτ.*, 109, ἑπ.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ. Φονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἄραβος Ἀλβαζάρ. Θ', 41.

ΕΡΩΤΙΜΟΣ, ἰατρός. Ἀναλαμβάνει νὰ θεραπεύσῃ τὴν πληγὴν τοῦ Γοδεφρείδου. ΙΑ', 70, ἑπ.

Ἐσταῖοι, πρόγονοι καὶ ἀπόγονοι τοῦ Γέλφου καὶ τοῦ Ῥινάλδου. (Ἴδ. ΓΕΛΦΟΣ, ΡΙΝΑΛΔΟΣ.)

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ, νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Γοδεφρείδου καὶ τοῦ Βαλδοβίνου, εἷς τῶν πρώτων ἐν τοῖς Ἀλήταις. Ἐν τῇ ἐπιθεωρήσει. Α', 54.—Προσέρχεται τῇ Ἀρμίδᾳ. Θέλγεται ὑπ' αὐτῆς, τὴν εἰσάγει πρὸς τὸν Γοδεφρεῖδον, καὶ συνηγορεῖ ὑπὲρ αὐτῆς. Δ', 33, ἑπ.—Προτείνει νὰ ἐκλεχθῶσι δέκα τῶν Ἀλητῶν, οἵτινες ν' ἀκολουθήσωσι καὶ βοηθήσωσι τὴν Ἀρμίδαν. *Αὐτ.*, 79.—Τὴν παρηγορεῖ. *Αὐτ.*, 84.—Παρακαλεῖ τὸν Γοδεφρεῖδον ὑπὲρ αὐτῆς Ε', 6-7.—Ζηλοτυπῶν πρὸς τὸν Ῥινάλδον, τῷ ἀπευθύνει δόλιον λόγον, ἵνα τὸν πείσῃ νὰ μὴ τοὺς συνοδεύσῃ. *Αὐτ.*, 8, ἑπ.—Καίτοι μὴ κληρωθεὶς εἷς τῶν δέκα προμάχων τῆς Ἀρμίδας, δραπετεύει διὰ νυκτὸς ἵνα τὴν ἀκολουθήσῃ. *Αὐτ.*, 80, ἑπ.— Αἰχμαλωτίζεται ὑπὸ τῆς Ἀρμίδας. Ι', 69.— Ἐλευθεροῦται ὑπὸ τοῦ Ῥινάλδου. *Αὐτ.*, 71.—Τραυματίζεται εἰς τὴν πρώτην ἔφοδον κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. ΙΑ', 60.—Κατὰ τὴν τελευταίαν ἔφοδον, πίπτοντα ἐκ τῆς κλίμακος τὸν σώζει ὁ Ῥινάλδος. ΙΗ', 79.

Ζ

Η

Θ

Ι

Κ

Ν

Ο

ΟΒΙΖΟΣ, Τοσκανὸς, εἷς τῶν Ἀλητῶν. Α', 55.

ΟΔΕΜΑΡΟΣ, Ἰνδὸς ἐν τῇ φρουρᾷ τοῦ Καλίφφου τῆς Αἰγύπτου. ΙΖ', 30.

ΟΔΟΑΡΔΟΣ, ἀνὴρ τῆς Γυλδίππης. (Ἴδ. ΓΥΛΔΙΠΠΗ.)

ΟΘΩΝ, ἡγεμὼν τοῦ Μεδιολάνου, εἷς τῶν Ἀλητῶν. Ἐν ἐπιθεωρήσει. Α', 55.— Μάχεται ἀντὶ τοῦ Ταγκρέδου κατὰ Ἀργάντου, ὅστις τὸν αἰχμαλωτίζει. ΣΤ', 28, ἑπ.— Ὁ Ἀργάντης εἰς τὴν δευτέραν μονομαχίαν τὸν φέρει ἐμπρός του ὡς δῶρον. Ζ', 56.

Οἶκος μεμαγευμένος τῆς Ἀρμίδας. ΙΒ', 66. ΙΣΤ', 1, ἑπ. (Ἴδ. *Νῆσος*, γεγοητευμένη Ἀρμίδας.)

ΟΛΔΕΡΙΚΟΣ, εἷς τῶν Ἀλητῶν, κληρωθεὶς ὀπαδὸς τῆς Ἀρμίδας. Ε', 75.

ΟΛΙΝΔΟΣ. (Ἴδ. ΣΩΦΡΟΝΙΑ.)

ΟΛΙΦΕΡΝΗΣ, Βαυκρός. φονεύεται ὑπὸ Δραγούττου. Θ', 40.

Ὀλλανδοί. Οἱ στρατιῶται αὐτῶν ἐν τῷ Χριστιανικῷ στρατῷ. Α', 43.— Πλοῖα αὐτῶν. *Αὐτ.*, 79.

Ὄνειρον οὐρανόθεν πεμφθὲν τῷ Ἀρσῆτι, ὑπηρέτῃ τῆς Χλωρίνδας. ΙΒ', 36, ἑπ.— Τῇ Χλωρίνδᾳ. *Αὐτ.*, 40.— Τῷ Γοδεφρείδῳ. ΙΔ', 2.— Ὁ Ταγκρέδης βλέπει κατ' ὄναρ τὴν Χλωρίνδαν, βεβαιοῦσαν αὐτὸν περὶ τοῦ ἔρωτός της. ΙΒ', 91.— Ὁ Οὔγων ἐπιφαίνεται κατ' ὄναρ εἰς τὸν Γοδεφρεῖδον. (Ἴδ. ΟΥΓΩΝ.)

ΟΡΑΔΙΝΟΣ, περίφημος τοξότης. Δελεασθεὶς ὑπὸ τοῦ Βελζεβοὺλ, βοηθεῖ τὸν Ἀργάντην, καὶ τραυματίζει τὸν Ῥαιμόνδον. Ζ', 100, ἑπ.

ΟΡΙΝΔΟΣ, Ἰνδὸς, εἷς τῶν ἐκλεκτῶν τῆς φρουρᾶς τοῦ Αἰγυπτίου Καλίφφου. ΙΖ', 31.

ΟΡΜΑΝΝΟΣ. Φονεύεται ὑπὸ Ἀργάντου. Ζ', 107, ἑπ.

ΟΡΜΟΝΔΟΣ, Ἰνδὸς τῆς φρουρᾶς τοῦ Αἰγυπτίου Καλίφφου. ΙΖ', 30.— Ἀρχηγὸς συνωμοσίας κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Γοδεφρείδου.

Π

πτει ὅτι ὁ Ῥινάλδος ζῇ, καὶ προλέγει τὰ κατορθώματα αὐτοῦ καὶ τῶν ἀπογόνων του. Ι', 73, ἐπ.—Παρακινεῖ τὸν Γοδεφρεῖδον νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸν Θεὸν πρὸ τῆς ἐφόδου τῆς Ἱερουσαλήμ. ΙΑ', 1, ἐπ.— Ἐπιπλήττει ἠπίως τὸν Ταγκρέδην, ἄπελπιν διὰ τὸν θάνατον τῆς Χλωρίνδας. ΙΒ', 85, ἐπ.— Ἀποτρέπει τὸν Γοδεφρεῖδον τοῦ νὰ ἀπέλθῃ ὁ ἴδιος πρὸς τὸ γεγοητευμένον δάσος, καὶ τῷ προλέγει τὴν ἅλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ. ΙΓ', 50, ἐπ.— Διευθύνει τὸν Κάρλον καὶ τὸν Οὐβάλδον, πεμφθέντας πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Ῥινάλδου, πρὸς ἐρημίτην τινὰ φίλον του. ΙΔ', 29, ἐπ.— Δέχεται τὸν Ῥινάλδον, τὸν ἐξομολογεῖ, καὶ μετὰ σοφῶν συμβουλῶν τὸν πέμπει πρὸς τὸ μεμαγευμένον δάσος. ΙΗ', 6, ἐπ.— Πρῶτος ἀναγγέλλει ὅτι ἐνικήθη ἡ γοητεία τοῦ δάσους. *Αὐτ.*, 39.

ΠΙΚΟΣ, υἱὸς τοῦ Λατίνου. (Ἴδ. ΛΑΤΙΝΟΣ.)

ΠΙΝΔΟΡΟΣ, κήρυξ τοῦ Ἀλαδίνου. ΣΤ', 50.

ΠΙΡΓΑΣ, Ἰνδὸς, ἐν τῇ φρουρᾷ τοῦ Καλίφφου τῆς Αἰγύπτου. ΙΖ', 31.

Πλάνητες. (Ἴδ. *Ἀλῆται*.)

ΠΛΟΥΤΩΝ. Συγκαλεῖ εἰς συμβούλιον τοὺς δαίμονάς του, καὶ τοὺς παροτρύνει νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ χριστιανικοῦ στρατοπέδου. Δ', 1, ἐπ.

ΠΟΛΥΦΕΡΝΟΣ, υἱὸς Ἀρδελίου. Ἕπεται τῇ Ἑρμινίᾳ, ἣν ἐκλαμβάνει ἀντὶ τῆς Χλωρίνδας. ΣΤ', 108.— (Ἴδ. ΑΡΔΕΛΙΟΣ, ΑΛΚΑΝΔΡΟΣ.)

Πρόμαχοι τῆς Ἀρμίδας, κληρωθέντες. Ε', 72, ἐπ.— Ἀπέρχονται μετὰ Ἀρμίδας. *Αὐτ.*, 79, ἐπ.— Ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸν στρατὸν καὶ μάχονται κατὰ τῶν Ἀράβων τοῦ Σολιμάνου. Θ', 92, ἐπ.—Διηγοῦνται τῷ Γοδεφρείδῳ πῶς ἠχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῆς Ἀρμίδας καὶ ἠλευθερώθησαν διὰ τοῦ Ῥινάλδου. Ι', 60, ἐπ.

Πύργοι. (Ἴδ. *Ἀντωνίου πύργος*, *Δαυΐδ πύργος*, ***Μηχαναὶ πολεμικαὶ τῶν Χριστιανῶν***.)

Πύργος Ἀρμίδας. (Ἴδ. ΑΡΜΙΔΑ, ΤΑΓΚΡΕΔΗΣ.)

Πυρπολικά, ἐφευρεθέντα ὑπὸ Ἰσμένου πρὸς ἐμπρησμὸν τῶν χριστιανικῶν μηχανῶν. (Ἴδ. ΙΣΜΕΝΟΣ)

ΠΥΡΡΟΣ. Διὰ δόλου παραδίδει τὴν Ἀντιόχειαν εἰς τὸν Βοεμόνδον. Ζ′, 67.— Προσφέρεται νὰ μονομαχήσῃ πρὸς τὸν Ἀργάντην. *Αὐτ.*— Φονεύεται ὑπὸ Χλωρίνδας. *Αὐτ.*, 119, ἐπ.

Ρ

ΡΑΙΜΟΝΔΟΣ, κόμης Τολώσης. Ἐν τῇ ἐπιθεωρήσει μετὰ τῶν ὀπαδῶν του. Α′, 61.— Κτήσεις, κατορθώματα, ἀρεταὶ αὐτοῦ. Γ′, 59-60. Ε′, 39. Ζ′, 64-65.— Ἐπαινεῖ τὴν αὐστηρότητα τοῦ Γοδεφρείδου κατὰ Ῥινάλδου, φονεύσαντος τὸν Γερνάνδον. Ε′, 39.— Βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ φύλακος αὐτοῦ ἀγγέλου, μονομαχεῖ κατὰ Ἀργάντου. Ζ′, 61, ἐπ.— Δολίως πληγωθεὶς ὑπὸ τοῦ τοξότου Ὀραδίνου, ἐπιπλήττει τὸν Ἀργάντην διὰ τὴν παραβίασιν τῶν συνθηκῶν. *Αὐτ.*, 102, ἐπ.— Προσπαθεῖ ν' ἀποτρέψῃ τὸν Γοδεφρεῖδον τοῦ ν' ἀναβῇ ὁ ἴδιος εἰς τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλήμ. ΙΑ′, 21, ἐπ.— Ἐπὶ τῆς πρώτης ἐφόδου κατὰ Ἱερουσαλὴμ προσβάλλεται ὑπὸ βράχου. *Αὐτ.*, 59.— Συμβουλεύει τῷ Γοδεφρείδῳ νὰ πέμψῃ κατάσκοπον εἰς τὸν Αἰγυπτιακὸν στρατόν. ΙΗ′, 56, ἐπ.— Κατορθώματα αὐτοῦ εἰς τὴν τελευταίαν ἔφοδον. *Αὐτ.*, 63, ἐπ.—Εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. *Αὐτ.*, 103, ἐπ.—Καταβάλλεται ὑπὸ Σολιμάνου. ΙΘ′, 43.— Συμβουλεύει τῷ Γοδεφρείδῳ περὶ τοῦ πρακτέου πρὸς ματαίωσιν τῶν δολερῶν σκοπῶν τῶν ἐχθρῶν. *Αὐτ.*, 127, ἐπ.— Τάττεται ὑπὸ Γοδεφρείδου ἵνα φυλάττῃ τὸν πύργον ἐν ᾧ ἦσαν κατάκλειστοι ὁ Σολιμὰν καὶ ὁ Ἀλαδῖνος. Κ′, 6.— Μάχεται ἐκ νέου κατὰ Σολιμὰν, καὶ καταβάλλεται αὖθις ὑπ' αὐτοῦ. *Αὐτ.*, 79-80.— Ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἀσπίδος τοῦ Ταγκρέδου, ἐκδικεῖται κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ φονεύει τὸν Ἀλαδῖνον. *Αὐτ.*, 86, ἐπ.—Κυριευθέντος τοῦ πύργου τοῦ Δαυΐδ, ἱδρύει ἐκεῖ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ. *Αὐτ.*, 91.

Σ

μονομαχίαν. *Αὐτ.*, 36, ἐπ.— Ἀκούει εὐχαρίστως τὸ μήνυμα τῆς Ἑρμινίας, ἥτις προσφέρεται νὰ τὸν ἰατρεύσῃ. *Αὐτ.*, 101.— Παρακολουθεῖ τὰ ἴχνη τῆς Ἑρμινίας, ἣν ἐκλαμβάνει ἀντὶ τῆς Χλωρίνδας. *Αὐτ.*, 114.—Πλανηθεὶς ἔρχεται εἰς τὸν πύργον τῆς Ἀρμίδας, μάχεται κατὰ Ῥαμβάλδου, καὶ μένει αἰχμάλωτος τῆς μαγίσσης. Ζ', 22, ἐπ.—Ἐλευθεροῦται ὑπὸ Ῥινάλδου. Γ', 58-71.— Ἐπὶ τῆς πρώτης ἐφόδου, ὑποχωρούντων τῶν Χριστιανῶν μετὰ τὴν πλήγωσιν τοῦ Γοδεφρείδου, ἐπαναφέρει αὐτούς. ΙΑ', 67, ἐπ.— Μάχεται ἐκ δευτέρου μετὰ τῆς Χλωρίνδας χωρὶς ν' ἀναγνωρίζῃ αὐτήν. Τὴν πληγόνει θανατηφόρως. Βαπτίζων δ' αὐτὴν, τὴν ἀναγνωρίζει, κτλ. ΙΒ', 51, ἐπ. (Ἴδ. ΧΛΩΡΙΝΔΑ.)— Ἄπελπις διὰ τὸν θάνατον τῆς Χλωρίνδας, παραινεῖται ὑπὸ Πέτρου τοῦ ἐρημίτου. *Αὐτ.*, 70, ἐπ.—Βλέπει κατ' ὄναρ τὴν Χλωρίνδαν παραμυθοῦσαν αὐτόν. Κηδεύει αὐτὴν, καὶ ἐπισκέπτεται τὸν τάφον αὐτῆς. *Αὐτ.*, 91, ἐπ.— Ἀναλαμβάνει ν' ἀπαλλάξῃ τὸ δάσος ἐκ τῶν γοητειῶν· ἀλλ' ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν διαβολικῶν τεχνῶν, ἀποσύρεται. ΙΓ', 33-49.—Προτείνει τῷ Γοδεφρείδῳ τὸν ἴδιον ὑπασπιστὴν Βαφρῖνον ἵνα ἐξιχνιάσῃ τὰ κατὰ τὸν Αἰγύπτιον στρατόν. ΙΗ', 57.—Κατὰ τὴν δευτέραν ἔφοδον τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀντιτάττεται μετὰ τοῦ Καμίλλου εἰς τὸν Ἀργάντην. *Αὐτ.*, 67.—Ἀναβαίνει εἰς τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, καὶ πηγνύει ἐκεῖ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ. *Αὐτ.*, 101.—Ἐξέρχεται τῆς πόλεως μετὰ τοῦ Ἀργάντου, μάχεται μετ' αὐτοῦ, καὶ τὸν φονεύει· ΙΘ', 2, ἐπ.—Εὑρίσκεται ὑπὸ τῆς Ἑρμινίας καὶ τοῦ Βαφρίνου κείμενος ἀναίσθητος. Συνέρχεται. Ἡ Ἑρμινία τὸν θεραπεύει. *Αὐτ.*, 103, ἐπ.—Διατάττει ἔντιμον τὴν κηδείαν τοῦ Ἀργάντου, καὶ μεταφέρεται εἰς Ἱερουσαλήμ. *Αὐτ.*, 116, ἐπ.— Κατὰ τὴν τελευταίαν συμπλοκὴν, εἰ καὶ ἀσθενὴς, ὁρμᾷ εἰς βοήθειαν τοῦ Ῥαιμόνδου, καὶ τὸν καλύπτει διὰ τῆς ἀσπίδος του. Κ', 83, ἐπ.

ΤΑΤΙΝΟΣ, Ἕλλην. Ἐν ἐπιθεωρήσει μετὰ τῶν ὀπαδῶν του. Α', 50, ἐπ.— Ἕνεκα ἀνομβρίας ἐγκαταλείπει διὰ νυκτὸς τὸ στρατόπεδον τῶν Σταυροφόρων. ΙΓ', 68.

Υ

Φ

Χ

83.—Ψευδὴς ἐμφάνισις αὐτῆς εἰς Ὀραδῖνον. *Αὐτ.*, 99, ἐπ.—Ἐπελθούσης θυέλλης, παροτρύνει τοὺς ὀπαδούς της, καὶ πολλὰ ἀνδραγαθεῖ. *Αὐτ.*, 116, ἐπ.— Ἐξέρχεται μετ' Ἀργάντου εἰς βοήθειαν τοῦ Σολιμάν. Θ', 43.—Φονεύει πολλοὺς ἐπισήμους πολεμιστάς. *Αὐτ.*, 68, ἐπ.—Τραυματίζεται εἰς τὸ πλευρὸν ὑπὸ Γέλφου, εἰς ὃν ἀνδρείως ἀνθίσταται. *Αὐτ.*, 72.—Προσπαθεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν φυγὴν τῶν Ὀθωμανῶν. *Αὐτ.*, 94.—Ἀπέρχεται εἰς χαιρετισμὸν τοῦ Σολιμάν. Ι', 54.— Ἐκ τοῦ γωνιαίου πύργου τῆς πόλεως κατατοξεύει πολλοὺς τῶν ἐπισήμων ἐν τῷ ἐχθρικῷ στρατῷ. ΙΑ', 27, ἐπ.— Πληγόνει τὸν Γοδεφρεῖδον. *Αὐτ.*, 54.— Γνωστοποιεῖ τῷ Ἀργάντῃ τὴν πρόθεσιν αὐτῆς τοῦ νὰ ἐξέλθῃ καὶ καύσῃ τὸν ξύλινον πύργον τῶν ἐχθρῶν. ΙΒ', 5, ἐπ.—Μάτην θέλει νὰ τὴν ἀποτρέψῃ ὁ ὀπαδὸς αὐτῆς Ἀρσῆς, ὅστις τῇ διηγεῖται τὴν ἱστορίαν τῆς γεννήσεώς της. *Αὐτ.*, 18, ἐπ.— Ἐξέρχεται μετὰ τοῦ Ἀργάντου ἵνα πυρπολήσῃ τὴν μηχανήν. *Αὐτ.*, 42, ἐπ.— Ἐν τῇ ἐπιστροφῇ ἀποκλείεται ἔξω, καὶ μάχεται αὖθις μετὰ τοῦ Ταγκρέδου. *Αὐτ.*, 49, ἐπ.—Τραυματισθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ, ζητεῖ τὸ βάπτισμα, καὶ ἀποθνήσκει. *Αὐτ.*, 64, ἐπ.— Ἐπιφαίνεται ἐν ὀνείρῳ εἰς τὸν Ταγκρέδην. *Αὐτ.*, 91, ἐπ.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ

ΤΟΥ ΣΤ′ ΤΟΜΟΥ

Σελ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
ιη′	6	Τάσσου,	ποιητοῦ,
κα′	31	ὅταν	ὅτε
κζ′	23	Ἀσσυρίου	Χοσρόου
κη′	4	ἱερᾶς πόλεως.	ἁγίας χώρας.
λα′	31	ὅπου	ὅπερ
λϐ′	13	καὶ πώλου	καὶ ἐπὶ πώλου
λγ′	24	ῥυῶν	ῥοῶν
λδ′	7	Βοθριγγίους,	Λοθριγγίους,
λε′	5	Τεναγῶν	τεναγῶν
»	14	ἐπέπεσαν . . . κατέκοψαν,	ἐπέπεσεν . . . κατέκοψεν,
λζ′	9	ἐπίνεον	ἐπίνειον
μά	11	ἐπιχείρησίς των	ἀπόπειρά των
»	19	ἐκθολωμένον,	τεθολωμένον,
»	24	ἤρχετο	ἤρχετο.
μϐ′	7	ἐπίνεον	ἐπίνειον
»	13	ἐπεϐίϐασεν	ἀπεϐίϐασεν

Σελ.	Στροφ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
289	72	3	φέρει	αἴρει
290	77	1	ἔχθη	ἄχθη
302	9	8	»ἢ ἡ ἐμὴ...ἢ αἱ ἐμαὶ	»εἴτ' ἡ ἐμὴ...εἴτ' αἱ ἐμαὶ
311	37	8	»Ὅπου	»Ὅσου
318	58	3	ὅτι'	ὅτ'
322	70	2	ἡμᾶς	ἡμεῖς

Σελ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
333	17	nuncia	nuntia
»	28	notrorum	nostrorum
»	29	fontrum	fontium
»	30	quinquea	quinque
337	3	repert.	reperta.

Σελ.	Στρ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
»		33	Τόμ. Ζ΄]	Τόμ. ΣΤ΄]
339		16	Iovi,	Jovi,
342		4	ὑπηκόων των.	ὑπηκόων του.
»		9	Βάντρων	Βάκτρων
»		17	ἐξαγορεύσῃ	ἐξαγορέσῃ
349		5	ἐνδιαίτησιν	ἐκδιαίτησιν
350		4	αὐτῆς	καὶ τῆς
»		9	Conop.	Comp.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	Στρ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
11	20	7	δὲ	δὴ
16	33	6	δίντων·	δύντων·
22	52	2	νὰ καταβαίνῃ,	ὡς καταβαίνει,
»	52	3	ὡς	εἰς
27	66	8	φλόγας	δᾷδας
33	84	6	πλησιάζ' εἰς	πλησιάζει
38	13	1	λέγων,	λέγει·
»	13	1	ὡρμήθη ἀποτόμως,	ὡρμήθη δ' ἀποτόμως
»	13	2	εἰς τὸν Ἀργάντην	καὶ ὁ Ἀργάντης
41	23	5	ἀγῶνα	ἀγῶνα·
42	24	4	»ἦν ἡ θυγάτηρ	»ἦτον ἡ μήτηρ
»	24	4	ἦν ἐκείνη!	εἶχες γίνει!
43	28	5	παράστα ὡπλισμένος,	προσεύχου παραμένων,
45	33	1	δύσις	δύσις·
»	34	4	κ' ἐκείνων.	ἐκείνων.
46	37	8	παραγγελίαν.	παραγγελίαν
48	42	6	παροτρύσῃ.	παρορμήσῃ.
52	54	1	λάμποντος ἡλίου,	λάμψεως ἡλίων,
53	59	5	σιγοῦν	σιγῶν
60	79	3	ἔγινας	ἔγιναν
67	101	4	πηγὴν	πηγὴ
81	33	5	ῥιπτόμενος	ῥιπτόμενον
»	34	7	»Ἀλλὰ,καὶ....κ'ἐγὼ,ποτὲ	»Ἀλλὰ,—καὶ....κ'ἐγὼ,—ποτὲ
91	63	1	ἔκειτ'	κεῖται
98	4	2	ὅραμα γλυκίον.	ὅρασις γλυκίων.
106	27	3	δυσχερείας.»	δυσχερείας,

Μετὰ τοῦτο δὲ πρόσθες ὡς τέταρτον στίχον τὸν ἑπόμενον·

»ἂν ἐπιστρέψω τὴν κλεινὴν ῥομφαίαν του προσφέρων.»

Σελ.	Στρ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
111	42	3	»δι' ἀκαθάρτων	»διὰ βεβήλων
115	55	1	ἔθηκε	ἔστησε
116	57	6	τῆς βάσεώς του.	τῶν βάσεών του.
117	61	1	ἡ	ἢ
124	1	6	στένος.	σθένος.
130	18	8	Ἀλξέρβη,	Ἀλζέρβη,
132	25	8	πολυμίτυς	πολυμήτης
138	42	8	πορωνεύοντα	πόρρω νεύοντα
140	48	3	πλήρη	πλήρη,
155	24	6	ὅστις	ἥτις
»	24	6	γυμνός,	γυμνή,
156	27	1	ἐπανερχόμενον τὸ σκότος	ἐπανερχόμενα τὰ σκότη
159	38	3	ἦρχει βλέμμα της	ἦρχ' ἡ ὄψις της
162	45	4	εἶχον κ' ἐγὼ	καὶ σὲ εἶχον
166	57	2	Ἀξίων	Ἀζίων
168	65	5	τέχν' εἰς	τέχν', εἰς

Σελ.	Στρ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
174	3	5	στρατίας	Ἀσίας·
176	10	1	ἔνθρονος	εὔθρονος
177	13	2	αὐτοὶ.	αὐτὸς
181	26	8	παίζων.»	παῖζον.»
182	28	2	διανοίγεται ὁ	διανοίγεται, ὁ
195	68	1	ταμισμένη,	τεμνομένη,
197	72	5	ἕνα ὁμοιάζει,	ἕνα, ὁμοιάζει
198	75	2	τοῦ.	τῆς
201	85	7	ἵππους τους	ἵππους του,
206	1	7	»Προῆλθα	»Προσῆλθα
215	29	7	τοιαῦται	τοιαῦτα
216	30	5	νέος	νέα
221	45	1	ἐξομαλισμένη,	ἐξωμαλυσμένη,
227	63	3	χαράττων	χαράττον
»	64	8	βωλισταὶ,	βαλισταὶ,
229	70	1	Ἀλλ' ὅμως	Οὐχ ἧττον
233	83	8	πονηροτέρους	πνιγηροτέρους
234	85	1	τὰ	ὁ
236	90	3	κενῶν,	κινῶν,
»	92	1	Ῥαφαὴλ,	Μιχαὴλ,
246	13	7	ἦ	ἡ
»	13	8	καταποντίσῃ,	καταποντίσῃ.
252	30	6	μητέρες, βρέφη	μητέρες βρέφη
254	36	7	τὸ πάλλει, τὸ	τὴν πάλλει, τὴν
»	36	8	τὸ	τὴν
261	59	2	ἀφοπλισμοῦ	ἐφοπλισμοῦ
273	95	6	αὐτοῦ	αὐτῆς
277	106	8	παρειῶν ἐκεῖναι;	ὀφθαλμῶν ἐκεῖναι;
283	125	4	ὅρος.	ὄρος.
284	127	2	τεκταιθέντα δόλον·	τεκτανθέντα δόλον·
290	12	6	ἃς	αἷς
»	14	1	κεχρισμένοι	κεχρισμένοι,
292	20	5	ἀκτὴ	ἀκτὶς
293	21	6	κ' ἦν μεταξὺ	καὶ ὅτε ἦν
298	37	4	Βοϊκὰν	Βοικὰν
»	38	5	ἂν	ὃν

